

ÅLANDSDELEGATIONEN

XIII SERIEN

ÅREN 1997-2007

MARIEHAMNS TRYCKERI AB 2008
ISBN 0000000000

Innehållsförteckning

Förord	5
Allmänt om Ålandsdelegationen.	6
Sammansättning	6
Uppgifter	6
Administration.....	6
Antal sammanträdanden.....	6
Behandlade ärenden	7
Ålandsdelegationens sammansättning under perioden 1997-2007	8
Avräkningsbelopp och skattegottgörelse 1997-2007	9
Extra anslag 1997-2007	9
A. Landskapslagar	10
B. Överenskommelseförordningar.....	581
C. Landskapsförordningar.....	615
D. Övriga utlåtanden	615
E. Avräkningar/Skattegottgörelser	682
F. Extra anslag	707
Sakregister	

Förord

Ålandsdelegationens sammanställning nr XIII omfattar åren 1997-2007. Sammanställningen innehåller såsom tidigare utgåvor utlåtanden angående landskapet Ålands lagstiftning, avgöranden i finansiella frågor samt utlåtanden i andra ärenden av större betydelse.

Den löpande årliga numreringen ändrades i början av år 2000 till en diarieföring, där kombinationen D 10 betecknar Ålandsdelegationen, den andra länken vanligen året, den tredje typen av ärende och den fjärde en löpande numrering, vilken ifråga om landskapslagarna gäller från år 2001 och framåt. Då den nya diarieföringen tagit tid att etablera, har även en löpande numrering lagts till på alla ärenden för överskådlighetens skull. Denna numrering har använts i sakregistret och består av löpande nummer, bokstav motsvarande typ av ärende samt årtal. I den nya diarieföringen uppstår på vissa ställen luckor. Vi ber läsaren ha överseende med detta och hänvisar därför till den löpande numreringen.

År 2006 började Ålandsdelegationen behandla landskapslagarna även i gemensamma utlåtanden. Den löpande numreringen fortsätter då enligt utlåtande, och inte enligt antalet landskapslagar, även i sakregistret.

För varje landskapslag som antagits anges även lagens nummer i Ålands författningssamling (ÅFS), utom i de fall en landskapslag i skrivande stund ännu inte har införts i ÅFS. Republikens presidents avgöranden anges endast med datum, utom för de fall när presidenten förordnat att en landskapslag ska förfalla helt eller delvis, då även motiveringarna medtagits.

Den gällande självstyrelselagen förutsätter inte längre Ålandsdelegationens utlåtande för landskapsförordningar, men bokstaven C kvarstår för att undvika förvirring.

Publikationen har sammanställts av Petra Granholm under ledning av Ålandsdelegationens sekreterare och ordförande.

Ålandsdelegationens utlåtanden publiceras fortlöpande på Länsstyrelsens hemsida www.lansstyrelsen.aland.fi.

Allmänt om Ålandsdelegationen

Ålandsdelegationen är ett för riket och landskapet Åland gemensamt organ vars huvuduppgifter är att granska landskapslagar, sköta ekonomiska regleringar och ge utlåtanden i frågor som gäller självstyrelselagstiftningen för Åland. Bestämmelser om delegationen ingår i självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991, ÅFS 71/1991) och tidigare självstyrelselagar.

Sammansättningen

Ålandsdelegationen består av en ordförande som har en personlig suppleant, och fyra ledamöter. Varje ledamot har två suppleanter. Ordförande är i regel landshövdingen på Åland. Till ledamöter utser statsrådet och Ålands lagting vardera två ledamöter och deras suppleanter. Delegationen är beslutför endast såsom fulltalig.

Uppgifterna

Ålandsdelegationen är ett opartiskt sakkunnigorgan. Dess uppgift är att självständigt sköta i självstyrelselagen nämnda uppgifter och bidra till att lösa intresse- eller kompetenskonflikter som uppkommer. Framförallt skall delegationen genom sina utlåtanden hjälpa myndigheterna i tolkningen av självstyrelselagstiftningen.

Uppgifterna enligt 1991 års självstyrelselag (lagrummet inom parentes) är att:

1. Ge utlåtande om antagna landskapslagar innan de föredras för republikens president (19 §),
2. Ge utlåtanden över förslag till överenskommelseförordningar (32 § 3 mom.)
3. Fastställa det belopp som årligen av statsmedel skall tillföras landskapet för att täcka uppgifterna för självstyrelsen, dvs. verkställa den ekonomiska avräkningen. (56 § 3 mom. 1 punkten),
4. Fastställa skattegottgörelse som eventuellt tillkommer landskapet (56 § 3 mom. 2 punkten),
5. Bevilja extra anslag och vissa särskilda bidrag av statsmedel (56 § 3 mom. 3 punkten),
6. Fastställa storleken på förskottet på avräkningsbeloppet (56 § 4 mom.),
7. På begäran ge utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till Ålands landskapsregering och till domstolar (56 § 1 mom.)
8. Avgöra meningskiljaktigheter som gäller inrättande av nya farleder för handelssjöfarten eller som gäller statens mark och byggnader i landskapet (30 § 12 punkten och 62 §).

Administration

I administrativt hänseende hör delegationen till justitieministeriets förvaltningsområde utan att något subordinationsförhållande i sakfrågor föreligger. Ålandsärenden som föreläggs republikens president föredras från justitieministeriet förutom ekonomiska regleringar som föredras från finansministeriet. Vid vardera ministeriet finns särskilt förordnade föredragande i åländska ärenden. Delegationens ämbetspråk är svenska.

Delegationens sekretariat handhas av länsstyrelsen på Åland. Såsom sekreterare och föredragande fungerar länsstyrelsens förvaltningschef.

Ålandsdelegationens utlåtanden och avgöranden och därtill anslutna högsta domstolens utlåtanden och republikens presidents beslut har sedan 1923 sammanställts och utgivits i tryckt form. Den föregående publikationen, XII serien, omfattar åren 1988-1996.

Antal sammanträden

1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
24	26	23	17	22	14	11	12	10	11	12

Behandlade ärenden

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Landskapslagar	53	39	41	21	19	39	46	19	35	55	131
Överenskommelseförordningar	2	3	4	5	1	3	0	2	4	3	1
Övriga utlåtanden	2	3	1	4	4	1	2	6	2	5	2
Finansärenden	3	7	7	3	6	4	4	5	4	5	5

Ålandsdelegationens sammansättning under perioden 1997-2007

Ordförande

Henrik Gustafsson	1982-1999
Peter Lindbäck	1999-

Ordförandens suppleant

Lars W. Johansson	1989-2002
Klaus Helminen	2002-

Ledamöter (St = av statsrådet utsedd, Lt = av lagtinget utsedd)

Nils Lampi	(Lt)	1983-
Jan-Erik Lindfors	(Lt)	1987-2007
Olof Olsson	(St)	1988-
Nils Wirtanen	(St)	1993-2002
Olli Mäenpää	(St)	2002-
Ragnar Erlandsson	(Lt)	2007

Ledamotssuppleanter

Kerstin Alm	(Lt)	1991-
Marjatta Kaján	(St)	1993-
Matti Pellonpää	(St)	1993-1998
Christer Jansson	(Lt)	1993-2007
Carina Strand	(Lt)	1993-2007
Marita Eerikäinen	(St)	1993-2002
Björn Hellman	(St)	1993-
Göran Lindholm	(Lt)	1993-
Heikki Kanninen	(St)	1998-2005
Anneli Lönnberg	(St)	2002-2006
Lotta Wickström-Johansson	(Lt)	2007
Hanna Ekholm	(Lt)	2007
Kaari Kuusniemi	(St)	2006
Terttu Villikka	(St)	2007

Delegationens sekreterare

Rainer Åkerblom	1994-
-----------------	-------

Avräkningsbelopp och skattegottgörelse 1997-2007

	Avräkningsbelopp	Skattegottgörelse
1997	775.525.772,82 FIM	56.070.258,- FIM
1998	870.037.996,73 FIM	66.613.172,- FIM
1999	959.056.538,20 FIM	53.590.978,- FIM
2000	1.010.184.459,76 FIM	40.160.930,- FIM
2001	947.837.498,31 FIM	11.848.146,- EURO
2002	163.589.257,77 EURO	16.652.173,- EURO
2003	159.027.918,62 EURO	20.997.666,- EURO
2004	173.220.318,94 EURO	20.508.069,- EURO
2005	175.602.061,16 EURO	35.060.129,- EURO
2006	184.405.812,94 EURO	24.197.657,- EURO
2007	193.400.000 EURO (Förskott beslut 5.11.2007)	Avgörs 2008

Extra anslag 1997-2007

Ålandsdelegationen beviljade 26.11.1998 landskapet Åland ett extra anslag om högst 42 700 000 mark att utges som bidrag åt Kraftnät Åland AB för byggande av en elöverföringslinje mellan Sverige och Åland.

Ålandsdelegationen beviljade 17.3.2004 landskapet Åland ett extra anslag om högst 6 150 000 euro att utges som bidrag åt Kraftnät Åland AB för byggande av en reservkraftsanläggning.

A. LANDSKAPSLAGAR

Nr 1/97. Landskapslag om ändring av landskapslagen om allmänna vägar i landskapet Åland, antagen av lagtinget 30.12.1996 (ÅFS 23/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.1.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om fördelningen av kostnadsansvaret mellan landskapet och kommunerna för byggande och underhåll av allmänna vägar. Vaghållningen för allmänna vägar skall med i lagen angivna undantag bekostas av landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller vägar, kommunernas förvaltning och landskapets myndigheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4 och 21 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 21.2.1997.

Nr 2/97. Landskapslag om ändring av landskapslagen om kommunalvägar, antagen av lagtinget 30.12.1996 (ÅFS 24/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.1.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

De bestämmelser som reglerar kommunernas rätt till landskapsbidrag för underhåll och drift av kommunalvägar och -färjor upphävs genom landskapslagen. Dessutom görs vissa ändringar av teknisk karaktär.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller vägar, kommunernas förvaltning och landskapets myndigheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4 och 21 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 21.2.1997.

Nr 3/97. Landskapslag om ändring av 9 § landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna, antagen av lagtinget 30.12.1996 (ÅFS 25/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.1.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen justeras koefficienten enligt bosättningsstrukturgrupp för den allmänna landskapsandelen till kommunerna. Landskapslagen föränleds av de ändrade bestämmelserna om fördelningen av kostnadsansvaret i fråga om byggande och underhåll av bygdevägar och kommunalvägar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet har enligt 18 § 5 och 21 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunernas förvaltning samt vägar.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 21.2.1997.

Nr 4/97. Landskapslag om ändring av 14 § landskapslagen om planering av och landskapsandel för socialvården, antagen av lagtinget 30.12.1996 (ÅFS 26/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.1.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om när en komplettering av landskapsandelen för socialvården kan beviljas kommuner.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller kommunal förvaltning och socialvård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 4 och 13 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 21.2.1997.

Nr 5/97. Landskapslag om ändring av 13 § landskapslagen om hälso- och sjukvård, antagen av lagtinget 30.12.1996 (ÅFS 27/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.1.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om beräkandet av de kostnader kommunerna är skyldiga att ersätta landskapet för den åldringssjukvård hälso- och sjukvårdsmyndigheten tillhandahåller.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4 och 12 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning samt hälso- och sjukvården med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 21.2.1997.

Nr 6/97. Landskapslag om temporär delfinansiering av hälso- och sjukvården i landskapet, antagen av lagtinget 30.12.1996 (ÅFS 28/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.1.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om kommunernas andel av kostnaderna för finansieringen av hälso- och sjukvården i landskapet under 1997. En motsvarande lag var gällande 1996 (ÅFS 19/96).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4 och 12 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning samt om hälso- och sjukvården med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Enligt 1 § landskapslagen skall landskapet och kommunerna även under 1997 gemensamt svara för hälso- och sjukvården i landskapet. Den omständigheten att kommunerna utöver den i 13 § landskapslagen om hälso- och sjukvården (ÅFS 60/93) stadgade skyldigheten ålagts att betala en kostnadsandel som beräknas utgående från den kommunala uttaxeringen utgör inget hinder i fråga om lagstiftningsbehörigheten.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 21.2.1997.

Nr 7/97. Landskapslag om ändring av 29 § landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna, antagen av lagtinget 30.12.1996 (ÅFS 29/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.1.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen anger beräkningsgrunden för den komplettering av kommunens inkomster som i vissa fall beviljas under 1997.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet har enligt 18 § 4 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunernas förvaltning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 21.2.1997.

Nr 8/97. Landskapslag om ändring av 9a och 12 §§ landskapsskattelagen, antagen av lagtinget 30.12.1996 (ÅFS 30/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.1.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att landskapsskatt skall betalas första gången vid den beskattning som verkställs för skatteåret 1998.

Samtidigt ändras hänvisningen till den rikslagstiftning som skall tillämpas då det gäller administrativa sanktioner vid försummelse att inom utsatt tid erlägga landskapsskatt.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapet tillkommande tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt.

I 9a § landskapslagen nämnda påföljder är administrativa sanktioner som hänför sig till en skatt, vilka landskapet med beaktande av bestämmelserna i 18 § 5 punkten självstyrelselagen har rätt att uppbära inom rättsområden hänfödda till landskapets behörighet. Hänvisningen till rikslagstiftningen är av teknisk natur.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 21.2.1997.

Nr 9/97. Landskapslag om ändring av ikraftträdelsebestämmelsen i landskapslagen om ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 30.12.1996 (ÅFS 31/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.1.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Jämlikt landskapslagen skall ändringen av landskapslagen om ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland (ÅFS 59/93) tillämpas första gången vid den kommunalbeskattning som verkställs för skatteåret 1998.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 21.2.1997.

Nr 10/97. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av rikslagstiftningen om beskattningsförfarande, antagen av lagtinget 8.1.1997(ÅFS 38/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 29.1.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Enligt landskapslagen, som är en s.k. blankettlag, skall lagen om beskattningsförfarande (1558/1995) och förordningen om beskattningsförfarande (1579/1995) och med stöd av dem utfärdade bestämmelser med vissa i landskapslagen angivna undantag tillämpas i landskapet vid verkställigheten av kommunalbeskattningen samt vid fastställandet av skogsvårdsavgift. Ändringar av dessa riksförfattningar skall tillämpas i landskapet från det att de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt nämnda författningar ankommer på statliga myndigheter skall i landskapet handhas av landskapsstyrelsen till den del de faller inom landskapets behörighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller -förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Landskapet tillkommer enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörigheten ifråga om tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet och kommunerna tillkommande skatter medan rikets lagstiftande organ enligt 27 § 36 punkten sagda lag förbehållits skattelagstiftningen i övrigt. I landskapslagen avgränsas tillämpningsområdet för den genom landskapslagen antagna rikslagstiftningen till de delar på vilka lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet. Lagstiftningen berör även jord- och skogsbruk, på vilket område behörigheten enligt 18 § 15 punkten självstyrelselagen till den del som berörs av föreliggande landskapslag tillkommer landskapet.

I 15-20 § lagen om beskattningsförfarande har utomstående organisationer och myndigheter m.fl. ålagts skyldighet att lämna uppgifter för beskattningen. Skyldigheter som gäller organisationer och myndigheter underlydande rikslagstiftningen har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Landskapets behörighet innefattar även rätt att stadga om räntor och andra påföljder vid försummad betalning.

I landskapslagen ingående bestämmelser som avser straff och andra tvångsmedel hör enligt 18 § 25 och 26 punkterna självstyrelselagen till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Bestämmelsen om ändringssökande har med stöd av 25 § självstyrelselagen och med beaktande av lagen om Ålands förvaltningsdomstol kunnat intas i landskapslagen.

I landskapslagen ingår hänvisningar av teknisk natur till annan rikslagstiftning.

Bestämmelsen i 94 § lagen om beskattningsförfarande kan med stöd av 21 § självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Tillämpningen av landskapslagen förutsätter antagandet av en överenskommelseförordning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 13.3.1997:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 12.2.1997 nr 171/08/97/JM

Enligt lagtingsbeslutet skall lagen om beskattningsförfarandet (1558/95) och förordningen om beskattningsförfarandet (1579/95) och med stöd av dessa utfärdade bestämmelser tillämpas i landskapet vid verkställigheten av kommunalbeskattningen samt vid fastställandet av skogs-vårdsavgift, med beaktande av vissa avvikelser och bestämmelser som följer av lagtingsbeslutet. De genom lagtingsbeslutet antagna riksförfattningarna skall tillämpas sådana de lyder då lagtingsbeslutet träder i kraft. Sker därefter ändring i författningarna skall de ändrade bestämmelserna gälla i landskapet från tidpunkten för deras ikraftträdande i riket.

De förvaltningsuppgifter som enligt riksförfattningarna ankommer på statens myndigheter skall i landskapet handhas av landskapsstyrelsen om dessa uppgifter enligt 23 självstyrelselagen ankommer på landskapet.

Enligt 18 § 5 och 15 punkterna självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter samt jord och skogsbruk. De i rikslagen ingående bestämmelserna om straff och tvångsmedel hör enligt 25 och 26 punkterna nämnda paragraf till landskapets lagstiftningsbehörighet.

I lagtingsbeslutet samt i den genom beslutet antagna rikslagen ingår även bestämmelser om rättskipning, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. Bestämmelserna överensstämmer dock i sak med motsvarande bestämmelser i rikets lag och de har därför med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kunnat upptas i lagtingsbeslutet.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet inte heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 26.3.1997.

Nr 11/97. Landskapslag om ändring av 6 § landskapsskattelagen, antagen av lagtinget 8.1.1997 (ÅFS 39/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 29.1.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Hänvisningen i landskapslagen till beskattningslagen och beskattningsförordningen ersätts med en hänvisning till lagen och förordningen om beskattningsförfarande.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapet tillkommande tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 21.2.1997.

Nr 12/97. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om tillämpning av lagen om förskottsuppbörd i landskapet Åland, antagen av lagtinget 8.1.1997 (ÅFS 40/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 29.1.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Hänvisningen i landskapslagen till beskattningslagen ersätts med en hänvisning till lagen om beskattningsförfarande.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 21.2.1997.

Nr 13/97. Landskapslag om ändring av jaktlagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 20.1.1997 (ÅFS 41/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 13.2.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om bildandet av älgvårdsområden. Ett älgvårdsområde utgör verksamhetsområdet för en jaktvårdsförening. Ett älgvårdsområde kan i sin helhet utgöra ett jakträttsområde eller delas in i flera jakträttsområden. Landskapsstyrelsen beviljar älgvårdsområdet en tillståndskvot för tre år åt gången. Det ankommer på styrelsen för en jaktvårdsförening att bevilja jakträttsområdena tillstånd att fälla älg inom ramarna för älgvårdsområdets tillståndskvot. Landskapslagen innehåller även kompletterande bestämmelser om jaktledares ansvar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller jakt, natur- och miljövård, allmän ordning och säkerhet samt landskapets myndigheter på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1,6,10 och 16 punkterna självstyrelselagen.

I 33b § landskapslagen berättigas styrelsen för jaktvårdsförening att bevilja jakträttsområde tillstånd att fälla älg inom den tillståndskvot landskapsstyrelsen beviljat för älgvårdsområdet.

Beviljandet av tillstånd för jakt på älg har tidigare i sin helhet ankommit på landskapsstyrelsen.

I jaktlagen för landskapet Åland ingår bestämmelser om bildandet av jaktvårdsföreningar. Jaktvårdsföreningarna har där ålagts vissa offentliga uppgifter. Stadgarna skall fastställas av landskapsstyrelsen. Föreningarna har därmed delvis en offentligrättslig karaktär.

Genom nu föreliggande landskapslag överförs till jaktvårdsföreningarna tillståndsgivning som är att hänföra till myndighetsutövning.

Enligt 3 § 2 mom. självstyrelselagen ankommer landskapets allmänna styrelse och förvaltning på landskapsstyrelsen och de myndigheter som lyder under denna. I självstyrelselagen ingår inte några uttryckliga stadganden om överförande av beslutanderätten till organisationer som står utanför den egentliga landskapsförvaltningen. Med hänvisning till 18 § 1 punkten själv-

styrelselagen och 27 punkten samma paragraf samt enär jaktvårdsföreningarna också delvis har en offentlighetsrättslig karaktär finner delegationen att bestämmelserna genom den i föreliggande landskapslag till jaktvårdsföreningarna överförda beslutanderätten innefattas i den lagstiftningsbehörighet som tillkommer landskapet.

I 33c § landskapslagen ingår en bestämmelse enligt vilken ändring av beslut som i ett älgjaksärende fattats av jaktvårdsföreningens styrelse får sökas hos landskapsstyrelsen. Rätten att söka ändring tillkommer endast jakträttsområdets jaktledare. Ändringssökande skall ske innan jakten inleds. Enligt nämnda paragraf kan landskapsstyrelsen vid behandling av ärendet bevilja tillstånd i enlighet med 33b § landskapslagen, d.v.s. avgöra tillståndsärenden som med stöd av samma paragraf delegerats till en jaktvårdsförening. Likaså kan landskapsstyrelsen enligt 33c § 2 mom. landskapslagen i en jaktvårdsförening ställe pröva ansökningar som inte inom utsatt tid avgjorts av jaktvårdsföreningens styrelse.

Rättskipningen är ett område som enligt 27 § 23 punkten och 35 § självstyrelselagen ankommer på riket.

Jaktvårdsförening har såsom konstaterats delvis en offentlighetsrättslig karaktär. Jaktledaren har förutom uppgifter i förhållande till jägare även tilldelats vissa myndighetsuppgifter. Av betydelse är att landskapsstyrelsen i detta fall fungerar som en överordnad, övervakande förvaltningsmyndighet mera än såsom en oberoende besvärinstans. Det i 33c § landskapslagen beskrivna förfarandet har därför närmast karaktär av underställning. Trots ordalydelsen är förfarandet i 33c § landskapslagen inte att hänföra till området för egentlig rättskipning.

Delegationen anser att bestämmelserna i 33c § landskapslagen inte innebär överskridning av lagstiftningsbehörigheten.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 13.3.1997:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 19.2.1997 nr 338/08/97/JM

Enligt de gällande bestämmelserna i jaktlagen för landskapet Åland bildar de personer som innehar jakträtt inom en kommun eller ett annat bestämt område och som löst jaktkort en jaktvårdsförening. Jaktvårdsföreningens stadgar fastställs av landskapsstyrelsen. Beslutanderätten i föreningens angelägenheter utövas av föreningsmöte och en av mötet vald styrelse på sätt i stadgarna sägs.

Enligt 33 § lagtingsbeslutet skall en jaktvårdsförening verksamhetsområde, utgöra ett älgvårdsområde. Inom ett älgvårdsområde kan finnas ett eller flera jakträttsområden.

Landskapsstyrelsen beviljar enligt 33 a § lagtingsbeslutet på ansökan av jaktvårdsföreningens styrelse tillstånd till jakt på älg samt för älgvårdsområdet en tillståndskvot för tre år åt gången. Jaktledaren för jakträttsområdet skall enligt 33 b § lagtingsbeslutet årligen hos jaktvårdsföreningens styrelse ansöka om tillstånd att fälla älg inom ramarna för älgvårdsområdets tillståndskvot.

Enligt 33 e § lagtingsbeslutet får jaktledaren söka ändring i jaktvårdsföreningens beslut i ett älgjaksärende hos landskapsstyrelsen. Landskapsstyrelsen kan i samband med behandlingen av besvären bevilja tillstånd i enlighet med 33 b § lagtingsbeslutet. Landskapsstyrelsen skall i jaktvårdsföreningens ställe pröva en ansökan, som jaktvårdsföreningens styrelse inte behandlat inom utsatt tid.

Lagtingsbeslutet innehåller härtill bestämmelser om jäv för ledamöterna i jaktvårdsföreningens styrelse, om jaktledarens uppgifter samt om jägarnas skjutskicklighet och utrustning.

Enligt 18 § 16 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om jakt.

Genom lagtingsbeslutet skall avgöranderätten i vissa förvaltningsangelägenheter överföras till jaktvårdsföreningarna, som står utanför den egentliga landskapsförvaltningen. Då landskapet enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar finner Högsta domstolen med tillämpning av 27 punkten nämnda paragraf att lagstiftningen om ett sådant överförande underlyder landskapets behörighet.

Enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om rättsskipning med beaktande av vad som stadgas i bland annat 25 § självstyrelselagen. Enligt sistnämnda paragraf skall besvär över beslut i förvaltningsangelägenheter som har fattats av myndigheter under landskapsstyrelsen anföras hos landskapsstyrelsen. Då jaktvårdsföreningarna utövar sådan förvaltning som avses i lagtingsbeslutet är de i detta avseende i lagrummet angivna myndigheter under landskapsstyrelsen. Då bestämmelserna i lagtingsbeslutet om rättsskipning således i sak överensstämmer med bestämmelsen i 25 § självstyrelselagen har de med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kunnat upptas i lagtingsbeslutet.

Då lagtingsbeslutet inte heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 26.3.1997.

Nr 14/97. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av rikslagstiftningen om förskottsuppbörd, antagen av lagtinget 20.1.1997 (ÅFS 32/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 30.1.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Enligt landskapslagen, som är en s.k. blankettlag skall lagen om förskottsuppbörd (1118/1996) och förordningen om förskottsuppbörd (1124/1996) och med stöd av dem utfärdade bestämmelser med vissa i landskapslagen angivna undantag tillämpas i landskapet vid verkställigheten av kommunalbeskattningen. Ändringar av dessa riksförfattningar skall tillämpas i landskapet från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt nämnda författningen ankommer på statliga myndigheter skall i landskapet handhas av landskapsstyrelsen till den del de faller inom landskapets behörighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller -förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Landskapet tillkommer enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörigheten ifråga om tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet och kommunerna tillkommande skatter medan rikets lagstiftande organ enligt 27 § 36 punkten sagda lag förbehållits skattelagstiftningen i övrigt. I landskapslagen avgränsas tillämpningsområdet för den genom landskapslagen antagna rikslagstiftningen till de delar på vilka lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet.

I lagen om förskottsuppbörd ingår en generell skyldighet att verkställa förskottsinnehållning. I den genom landskapslagen antagna rikslagstiftningen ingår även bestämmelser om deklARATIONSSKYLDIGHET samt skyldighet att lämna andra uppgifter. Skyldigheter som gäller organisationer och myndigheter underlydande rikslagstiftningen har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Behörigheten bör anses innefatta även rätt att stadga om räntor och andra påföljder vid försummad betalning.

I landskapslagen ingående bestämmelser som avser straff och andra tvångsmedel hör enligt 18 § 25 och 26 punkterna självstyrelselagen till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Bestämmelsen om ändringssökande har med stöd av 25 § självstyrelselagen och med beaktande av lagen om Ålands förvaltningsdomstol kunnat intas i landskapslagen.

I landskapslagen ingår hänvisningar av teknisk natur till annan rikslagstiftning.

Bestämmelsen i 5 § lagen om förskottsuppbörd kan med stöd av 21 § självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Tillämpningen av landskapslagen förutsätter antagandet av en överenskommelseförordning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 21.2.1997.

Nr 15/97. Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om kommunalskatt för begränsat skattskyldig, antagen av lagtinget 20.1.1997 (ÅFS 33/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 30.1.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Hänvisningen i landskapslagen till landskapslagen om tillämpning av lagen om förskottsuppbörd ersätts med en hänvisning till den samma dag antagna landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av rikslagstiftningen om förskottsuppbörd.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Hänvisning till landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av rikslagstiftningen om förskottsuppbörd förutsätter att sagda landskapslag träder i kraft.

Republikens presidents beslut 21.2.1997.

Nr 16/97. Landskapslag om ändring av landskapslagen om landskapet Ålands pensionsfond, antagen av lagtinget 20.1.1997 (ÅFS 34/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 30.1.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Hänvisningarna i landskapslagen till lagen om förskottsuppbörd (418/1959) ersätts med hänvisningar till gällande lag om förskottsuppbörd (1118/1996).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän samt arbetspensionsskyddet för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timlärare vid grundskola i landskapet på vilka områden lagstiftnings-

behörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2a punkterna samt 23 § självstyrelselagen. Denna behörighet innefattar förvaltningen och verkställigheten av angelägenheter avslutande sig till pensionsskyddet samt rätten att påföra pensionsavgifter och -premier.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 21.2.1997.

Nr 17/97. Landskapslag om ändring av 7 § landskapsskattelagen, antagen av lagtinget 20.1.1997 (ÅFS 35/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 30.1.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Hänvisningen i landskapsskattelagen till beskattningslagen (482/1958), lagen om förskotts-
uppbörd (418/1959) och förordningen om förskotts-
uppbörd (904/1978) ersätts med hänvisningar till gällande lag om beskattningsförfarande (1558/1995), lag om förskotts-
uppbörd (1118/1996) samt förordning om förskotts-
uppbörd (1124/1996).

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapet tillkommande tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 21.2.1997.

Nr 18/97. Landskapslag om ändring av landskapslagen om åtgärder för begränsning av tobaksrökningen, antagen av lagtinget 26.3.1997 (ÅFS 64/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.5.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagens rubrik ändras till tobakslag för landskapet Åland. Genom landskapslagen avses bestämmelserna om restriktioner beträffande försäljning av tobaksprodukter och tobaksrökning ombord på fartyg i huvudsak harmoniseras med de som gäller i andra sammanhang. Landskapslagen innehåller även kompletterande bestämmelser gällande reglerna för reklam av tobaksprodukter. Åldersgränsen höjs så att tobaksprodukter inte får säljas till personer under 18 år.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller hälso- och sjukvård, näringsverksamhet samt rundradio- och televisionsverksamheten inom landskapet på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 12, 20 och 22 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag, varom nu inte är fråga.

Landskapslagen innehåller inslag av bestämmelser avseende marknadsföring och berör därmed delvis området för konsumentskydd, vilket jämlikt 27 § 10 punkten självstyrelselagen

hör till rikets lagstiftningsbehörighet. I detta sammanhang kan lagstiftningen i huvudsak hänföras till näringsrätten.

Bestämmelsen om straff i 13 § landskapslagen är med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Enligt 27 § 13 punkten självstyrelselagen är handelssjöfart en riksangelägenhet. Inom rättsområden hänförda till landskapets lagstiftningsbehörighet omfattar dock landskapets lagstiftningsrätt även i landskapslagen nu nämnda fartyg med hemort i landskapet.

I lagtingshandlingarna ingår hänvisningar till de EG-råds direktiv som avser åtgärder för begränsning av tobaksrökning. I regeringens proposition för motsvarande lagstiftning i riket (1993 rd - RP 116) refereras utförligare innehållet i direktiven.

Delegationen har granskat landskapslagen utgående från självstyrelselagens stadganden om kompetensfördelningen mellan riket och landskapet men har inte sett som sin uppgift att bedöma landskapslagens förenlighet med EG:s regelverk.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Högsta domstolens utlåtande 2.7.1997:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 28.5.1997 nr 1217/08/97/JM

Lagtingsbeslutet innehåller bestämmelser om förbud mot försäljning av tobaksprodukter till personer under 18 år, förbud mot reklam för tobaksprodukter och förbud mot tobaksrökning i vissa utrymmen.

Lagtingsbeslutet hänför sig till lagstiftningen om hälso- och sjukvård samt näringsverksamhet, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten, med vissa undantag om vilka nu inte är fråga, enligt 18 § 12 och 22 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet. Den i lagtingsbeslutet ingående bestämmelsen om straff hör enligt 25 punkten nämnda paragraf till landskapets behörighetsområde.

Landskapet har genom sitt bifall till lagen om godkännande av vissa bestämmelser i fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen (1540/1994) förbundit sig att följa fördraget och därtill anslutna rättsakter. Enligt landskapsstyrelsens framställning har dess syfte varit att implementera EG rådets direktiv 92/41/EEG av 15.5.1992 om ändring av rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om märkning av tobaksvaror. Enligt 8 a artikeln i direktivet skall medlemsstaterna utfärda förbud mot att tobak för användning i munnen enligt definitionen i artikel 2.4 släpps ut på marknaden. En bestämmelse med detta innehåll ingick i landskapsstyrelsens framställning men den uteslöts vid lagtingsbehandlingen. Landskapet har således inte implementerat direktivet på det sätt fördraget förutsätter. Denna underlåtenhet innebär dock inte att lagtinget har överskridit sin lagstiftningsbehörighet enligt självstyrelselagen.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet inte heller i övrigt föranleder anmärkning från behörighetssynpunkt torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Den skiljaktiga ledamotens yttrande

Justitierådet Tulokas: Jag finner liksom majoriteten att landskapet har lagstiftningsbehörighet på ifrågavarande område. Beträffande lagtingsbeslutets överensstämmelse med EG rådets direktiv anför jag följande.

Högsta domstolen har i sitt utlåtande 4.10.1995 nr 4091 över lagtingets beslut om antagande av landskapslag om rätt att utöva näring behandlat landskapets behörighet i förhållande till EG rättens bestämmelser. I utlåtandet konstateras, att bestämmelserna i ett internationellt för-

drag som genom landskapets bifall blivit gällande i landskapet begränsar landskapets faktiska lagstiftningsbehörighet och att lagtinget kan anses ha överskridit sin behörighet enligt självstyrelselagen om lagtinget vidtar lagstiftningsåtgärder som står i strid med ett sådant fördrag. Då lagtingsbeslutet inte innehåller begränsningar rörande utsläppande på marknaden av sådana tobaksprodukter som avses i rådets direktiv står lagtingsbeslutet i strid med direktivet, som Finland förbundit sig att sätta i kraft. Lagtinget har således överskridit sin lagstiftningsbehörighet.

Fördenskull får jag såsom utlåtande till Republikens President hemställa att lagtingsbeslutet måtte förordnas att förfalla.

Europarättsenhetens utlåtande 12.5.1997:

Landskapslagen om ändring av landskapslagen om åtgärder för begränsning av tobaksrökning

Bakgrund

Ålandsdelegationen har inbegärt ett utlåtande av justitieministeriets EG-rättsliga enhet angående landskapslagen som antogs den 26 mars 1997 (nedan kallad ändringslagen) om ändringen av landskapslagen om åtgärder för begränsning av tobaksrökning (ÅFS 52/78), (nedan kallad tobakslagen) och om dess överensstämmelse med rådsdirektiven 89/622/EEG av den 13 november 1989 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om märkning av tobaksvaror (nedan kallat tobaksdirektivet) och 92/41/EEG av den 15 maj 1992 om ändring av tobaksdirektivet (nedan kallat ändringsdirektivet). Ålandsdelegationen har specifikt i sin begäran poängterat ändringslagens bestämmelser om snus.

Tobakslagen innehåller huvudsakligen bestämmelser om restriktioner beträffande försäljning av tobaksprodukter och tobaksrökning. Ändringslagen innehåller bestämmelser om försäljningsförbud för minderåriga, reklamförbud för tobaksprodukter, rökningförbud i vissa arbetsutrymmen och en straffbestämmelse. Ändringslagen innehåller dock ingen bestämmelse om försäljningsförbud för snus.

Ur gemenskapsrättslig synpunkt är följande bestämmelser relevanta i ändringslagen:

- försäljningsförbudet i 2 § 1 mom. och tobaksrökningförbudet i 4 § 1 mom.,
- påföljden i 13 § samt
- frånvaron av försäljningsförbud mot tobaksprodukter som är avsedda för oralt bruk.

1. Försäljningsförbudet för minderåriga och tobaksrökningförbudet i vissa arbetsrum

Enligt artikel 8 i tobaksdirektivet förbehålls medlemsstaterna rätten att fastställa de krav om bland annat försäljning och konsumtion av tobaksvaror som de anser nödvändiga för att skydda folkhälsan. Eftersom lagtinget enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen (ÅFS 71/91) innehar lagstiftningsbehörigheten inom området för hälso- och sjukvård, kan lagtinget besluta om ett försäljningsförbud för personer under 18 år. På motsvarande sätt har lagtinget behörighet att besluta om rökningen i enskilda arbetsrum och andra arbetsutrymmen.

2. Påföljdsbestämmelsen

Tobakslagen innehåller en påföljdsbestämmelse vid överträdelse av försäljningsförbudet. Varken tobaksdirektivet eller ändringsdirektivet innehåller skyldigheter för medlemsstaterna att reglera sanktioner. Medlemsstaterna har dock, inom ramen för EG-fördragets artikel 189, rätt att välja form och tillvägagångssätt för implementeringen av ett direktiv. Eftersom lagtinget enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen kan bestämma om beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet är straffbestämmelsen, inom ramen för kravet på effektiv implementering, förenlig med gemenskapsrätten.

3. Försäljningsförbudet för snus

Ändringsdirektivet förbjuder saluföring av tobaksprodukter som är avsedda för oralt bruk med undantag av sådana tobaksprodukter som är avsedda att rökas eller tuggas. Artikel 1.2 ändringsdirektivet definierar den typ av tobak som är föremål för försäljningsförbudet och lyder på följande sätt:

"I detta direktiv avses med tobak för användning i munnen enligt artikel 8 a: alla produkter för användning i munnen, utom sådana som är avsedda att rökas eller tuggas, och som helt eller delvis är framställda av tobak i pulver- eller partikelform eller i någon kombination av dessa former - särskilt i portionspåsar eller porösa påsar - eller i en form som påminner om ett livsmedel."

3.1. Argumenten för att snus för oralt bruk är föremål för försäljningsförbud

Enligt ändringsdirektivet förbjuds sådan tobak som är avsedd att användas i munnen, med undantag för produkter som är avsedda att rökas eller tuggas. Enbart produkter som kan rökas eller tuggas är undantagna försäljningsförbudet. Således är övriga produkter för användning i munnen (även snus för oralt bruk) föremål för försäljningsförbud i enlighet med artikel 1.2 ändringsdirektivet.

Sveriges undantag

I bilaga XV till Sveriges anslutningsfördrag till EU regleras om undantaget för Sverige till försäljningsförbudet. I avdelning X a avtalas om att förbudet inte skall omfatta Sverige i vidare mån än att det också där skall vara förbjudet att omsätta varan i en form som liknar livsmedel. Även Sveriges undantag i anslutningsfördraget ger vid handen att den vara som avses i artikel 1.2 ändringsdirektivet är snus, dvs. en tobaksprodukt som är avsedd att användas i munnen och som också kan vara förpackad i vanliga eller porösa portionspåsar eller ha en form som påminner om livsmedel.

3.2. Argumenten för att snus som dras upp i näsan inte är föremål för försäljningsförbud

Enligt artikel 2.1 tobaksdirektivet avses med tobaksvaror bland annat varor som kan snusas. Med ändringsdirektivet har denna definition inte ändrats utan i detta direktiv förbjuds endast försäljningen av vissa tobaksvaror för användning i munnen. Det verkar som om försäljningen av tobaksvaror som snusas via näsan inte vore förbjuden enligt ändringsdirektivet. Åtminstone är saken inte klar. Försäljningen av snus som dras upp i näsan synes inte heller vara förbjuden i rikslagstiftningen.

I ändringsdirektivets inledning framgår att syftet är att stoppa nya tobaksvaror för användning i munnen som har uppträtt på marknaden och som särskilt riktar sig till ungdomar. Nya tobaksvaror för användning i munnen torde syfta på tobaksvaror som används i munnen och som främst genom sitt användningssätt (t.ex. portionspåsar) skiljer sig från tidigare produkter på marknaden.

3.3. Sammandrag

På basen av ovanstående är det klart att ändringsdirektivet förbjuder försäljning av snus för oralt bruk och att ändringslagen till den del den tillåter detta inte är förenlig med gällande gemenskapsrätt. Även om försäljningen av snus som dras upp i näsan inte verkar vara förbjuden, kan det vara problematiskt att lagstiftningsvägen upprätthålla distinktionen mellan tobaksprodukter för oralt bruk och för produkter som dras upp i näsan eftersom en och samma produkt (t.ex. snus i pulverform) kan användas på båda sätten.

4. Märkning av tobaksprodukter

Slutligen hänvisas till landskapslagen om ändring av landskapslagen om åtgärder för begränsning av tobaksrökningen utfärdad den 19 maj 1994 (ÅFS 44/94) som stadgar om märkning av tobaksprodukter och högsta tillåtna tjärhalt i cigaretter. I lagens nuvarande 5a § hänvisas till de krav som gäller i en EES-stat. EG-rättsenheten önskar få framföra att det kanske lagtekniskt är ofullständigt att enbart generellt hänvisa till gällande krav i en EES-stat om man därtill inte hänvisar till gällande direktiv. Eventuellt kan man fråga sig är verkställighetsåtgärden, med tanke på de krav en effektiv implementering av gemenskapsrättslig lagstiftning förutsätter, tillräcklig. En direkt hänvisning till den gemenskapsrättsliga regleringen kan vara aktuell, förutsatt att hänvisningen uppfyller kraven på effektiv implementering och rättssäkerhet. EG-domstolen har i sin rättspraxis poängterat betydelsen av att verkställighetsåtgärderna effektivt förverkligar direktivets syfte i dess helhet och att man når ett sådant rättstillstånd som uppfyller kraven på rättssäkerhet. Rättssäkerheten förutsätter att lagstiftningen är klar och precis. Ur lagstiftningen skall både rättigheter och skyldigheter framgå

Republikens presidents beslut 11.7.1997.

Nr 19/97. Landskapslag om utbildning efter grundskolan, antagen av lagtinget 9.4.1997 (ÅFS 52/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.5.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen utgör en gemensam ramlag för utbildningen efter grundskolan. I landskapslagen anges grundläggande bestämmelser om skolornas uppbyggnad, förvaltning, undervisningen, personalen och de studerande. Genom landskapslagen upphävs samtidigt flertalet av tidigare gällande landskapslagar avseende området i fråga. De skolor som landskapslagen avser att omfatta nämns inte annat än indirekt i ikraftträdelsestadgandet i 50 § landskapslagen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller undervisningsväsendet, läroavtal samt landskapets myndigheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Jämlikt 18 § 2 punkten nämnda lag tillkommer landskapet även behörigheten att lagstifta om landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda samt disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän.

Med stöd härav och eftersom landskapet jämlikt 3 § landskapslagen är huvudman för i lagen avsedda skolor har det varit möjligt att i landskapslagen delegera en stor del av de uppgifter som berör skolornas anställda till skolornas direktioner. I enlighet härmed och då undervisningsväsendet i sin helhet i självstyrelselagen hänförs till landskapets behörighet har det även varit möjligt att lagstifta om bl.a. att landskapsstyrelsen fastställer behörighetskraven för rektorstjänsterna och biträdande rektorstjänsterna medan bestämmelser om behörighetskraven för skolornas lärare och övriga personal skall finnas i det reglemente som uppgörs av direktionen och underställs landskapsstyrelsen för fastställelse.

Den rätt som enligt 46 § landskapslagen ges Ålands landskapsstyrelse att besluta om undantag från bestämmelserna i landskapslagen kan anses utgöra en förvaltningsåtgärd som hör till landskapets lagstiftningskompetens.

I enlighet med 40 § självstyrelselagen anges i 18 § landskapslagen undantagen från huvudregeln att undervisningsspråket i de skolor som regleras av landskapslagen är svenska.

Besvärstadgandena överensstämmer med 25 och 26 § självstyrelselagen.

Bestämmelserna i 1, 27 och 49 § landskapslagen gällande utfärdande av landskapsförordning kan med stöd av 21 § självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Hänvisningen i 28 § landskapslagen till rikslagstiftningen avseende studerandenas hemkommun är av teknisk natur.

Enligt 50 § landskapslagen upphävs bland annat landskapslagarna om Ålands handelsläroverk (ÅFS 64/75), Ålands tekniska läroverk (ÅFS 69/88) och Ålands vårdinstitut (ÅFS 84/95). Ordnandet av undervisningen vid dessa skolor har därutöver reglerats i överenskommelseförordningar enligt 32 § självstyrelselagen. För de två förstnämnda är det fråga om förordningar utfärdade 1975 respektive 1988 (1042/75 resp. 967/88) vilkas giltighetstid enligt förordning 30.12.1992 (1594/92) förlängts att gälla även efter ikraftträdandet av den nya självstyrelselagen.

Inom social- och hälsovårdsutbildningen gäller en överenskommelseförordning som trädde i kraft 1.1.1996 (1622/95).

Med hänvisning till 32 § 2 mom. självstyrelselagen konstaterar Ålandsdelegationen att nu ifrågasatt landskapslag kan tillämpas endast till de delar den inte står i strid med här nämnda överenskommelseförordningar så länge dessa är i kraft. Förhållandet innebär dock inte någon överskridning av lagstiftningsbehörigheten.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Republikens presidents beslut 6.6.1997.

Nr 20/97. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands musikinstitut, antagen av lagtinget 9.4.1997 (ÅFS 53/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.5.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade och kompletterande bestämmelser om Ålands musikinstituts organisation, personal och elever. En ny bestämmelse om undervisningsspråket har intagits. Bestämmelserna ändras för att i huvudsak överensstämmer med motsvarande stadganden i den samma dag antagna landskapslagen om utbildning efter grundskolan.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter samt i fråga om undervisning och kultur.

Jämlikt 18 § 2 punkten nämnda lag tillkommer landskapet även behörighet att lagstifta om landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda samt disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän. Med stöd härav och eftersom musikinstitutet jämlikt 2 § landskapslagen om Ålands musikinstitut står under landskapsstyrelsens överinseende har det varit möjligt att i landskapslagen delegera en stor del av de uppgifter som berör institutets anställda till dess direktion. I enlighet härmed och då undervisningsväsendet i sin helhet i självstyrelselagen hänförs till landskapets behörighet har det även varit möjligt att bestämma att landskapsstyrelsen fastställer behörighetskraven för rektorstjänsten, medan behörighetskraven för institutets lärare och övriga personal skall finnas i det reglemente som uppgörs av direktionen och underställs landskapsstyrelsen för fastställelse.

I enlighet med 40 § självstyrelselagen anges i 10 § landskapslagen undantagen från huvudregeln att undervisningsspråket vid musikinstitutet är svenska.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Republikens presidents beslut 6.6.1997.

Nr 21/97. Landskapslag om Ålands miljöprövningsnämnd, antagen av lagtinget 25.4.1997 (ÅFS 65/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 28.5.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om inrättande av en Ålands miljöprövningsnämnd. Miljöprövningsnämnden skall vara den tillståndsmyndighet varom stadganden ingår i vattenlagen för landskapet Åland (ÅFS 61/96). Nämnden är underställd Ålands landskapsstyrelse.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, vattenrätt samt natur- och miljövård på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1 och 10 punkterna självstyrelselagen. Enligt 6 kap. 1 § vattenlagen för landskapet Åland är Ålands landskapsstyrelse tillståndsmyndighet om inte annorlunda särskilt följer av annan författning.

Med hänvisning härtill och 18 § 1 mom. självstyrelselagen kan genom landskapslag tillståndsgivningen överföras till en särskild miljöprövningsnämnd.

Besvärstadgandena i 11 § landskapslagen överensstämmer med 25 och 26 § självstyrelselagen. Enligt 10 § landskapslagen har sökande vars ansökan inte till alla delar bifallits rätt att under begreppet överprövning föra ärendet till landskapsstyrelsens avgörande. Landskapsstyrelsen kan besluta om ändring till sökandens fördel eller fastställa nämndens beslut. Dessutom har sökanden liksom övriga sakägare rätt att anföra besvär över lagligheten till Ålands förvaltningsdomstol. Begreppet överprövning är som juridisk-tekniskt begrepp nytt och inte helt entydigt. Överprövning bör uppfattas så att därmed avses såväl laglighetsprövning av domstol som ändamålsenlighetsprövning av överordnad förvaltningsmyndighet. Bestämmelsen om överprövning i 10 § och besvär i 11 § landskapslagen medför därför att ändringssökande i beslut enligt ifrågavarande lag inte är ordnat på ett klart och lättfattligt sätt. Med hänvisning till 18 § 1 mom. och 25 § självstyrelselagen har bestämmelserna inte föranlett någon anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Högsta domstolens utlåtande 2.7.1997:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 4.6.1997 nr 1547/08/97/JM

Enligt lagtingsbeslutet skall Ålands miljöprövningsnämnd vara tillståndsmyndighet enligt den av lagtinget antagna vattenlagen för landskapet Åland. Nämnden är underställd landskapsstyrelsen. I lagtingsbeslutet ingår vidare bestämmelser om bland annat nämndens sammansättning och beslutsfattande.

Lagtingsbeslutet gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, vattenrätt samt natur- och miljövård, på vilka områden landskapet har lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1 och 10 punkterna självstyrelselagen.

I 10 och 11 5 lagtingsbeslutet ingår bestämmelser om rättskipning på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 5 23 punkten självstyrelselagen tillkommer riket med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 § självstyrelselagen. Bestämmelser av rikslagstiftningsnatur kan med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas i en landskapslag om de i sak överensstämmer med motsvarande bestämmelser i rikets lag.

Enligt 25 § självstyrelselagen skall besvär över beslut i förvaltningsangelägenheter av ifrågasvarande art som har fattats av myndigheter under landskapsstyrelsen anföras hos landskapsstyrelsen. Besvär över lagligheten av landskapsstyrelsens beslut får anföras hos högsta förvaltningsdomstolen. Enligt 26 § självstyrelselagen kan Ålands förvaltningsdomstol utan hinder av 25 § i landskapslag anförtros rättskipningsuppgifter i förvaltningsangelägenheter som hör till landskapets behörighet.

Bestämmelserna i 10 § lagtingsbeslutet om sökandens rätt till överprövning av miljöprövningsnämndens beslut hos landskapsstyrelsen samt bestämmelsen i 11 § om sakägarnas rätt till besvär över nämndens beslut hos Ålands förvaltningsdomstol överensstämmer bedömda som en helhet i sak med bestämmelserna i 25 § självstyrelselagen och lagen om Ålands förvaltningsdomstol. Bestämmelsen i 11 § lagtingsbeslutet om besvär över landskapsstyrelsens avgörande överensstämmer även med 25 § självstyrelselagen. Bestämmelserna i lagtingsbeslutet om besvärstid överensstämmer med 22 § förvaltningsprocesslagen. Ifrågasvarande bestämmelser om rättskipning har således med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat upptas i lagtingsbeslutet.

Med hänsyn till det ovan sagda och då lagtingsbeslutet inte heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 11.7.1997.

Nr 22/97. Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om avdrag vid kommunalbeskattningen för amortering av studielån, antagen av lagtinget 25.4.1997(ÅFS 57/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.5.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att även de som beviljats studielån enligt landskapslagen om studiestöd (ÅFS 94/1995) skall vara berättigade till studielåneavdrag i kommunalbeskattningen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Republikens presidents beslut 6.6.1997.

Nr 23/97. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om studiestöd, antagen av lagtinget 25.4.1997 (ÅFS 56/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.5.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att definitionen högskolor även omfattar den yrkeshögskoleutbildning som avses i den samma dag antagna landskapslagen om försöksverksamhet med yrkeshögskoleutbildning.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt undervisning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet. Landskapslagen kan träda i kraft om även den av lagtinget samma dag antagna landskapslagen om försöksverksamhet med yrkeshögskoleutbildning träder i kraft.

Republikens presidents beslut 6.6.1997.

Nr 24/97. Landskapslag om en försöksverksamhet med yrkeshögskoleutbildning, antagen av lagtinget 25.4.1997 (ÅFS 55/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.5.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen reglerar den yrkeshögskoleutbildning som i försökssyfte skall bedrivas i landskapet under åren 1997-2001. Landskapslagen innehåller bestämmelser om utbildningens innehåll, om dess förvaltning samt om personalen och eleverna vid de skolor som ansluts till verksamheten.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller undervisningsväsendet samt landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Jämlikt 18 § 2 punkten nämnda lag tillkommer landskapet även behörighet att lagstifta om landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda samt disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän. Med stöd härav och eftersom landskapet enligt 4 § landskapslagen är huvudman för den verksamhet som omfattas av landskapslagen har det varit möjligt att i landskapslagen delegera en stor del av de uppgifter som berör skolornas anställda till i landskapslagen avsedd lednings- respektive styrgrupp. I enlighet härmed och då undervisningsväsendet i sin helhet i självstyrelselagen hänförts till landskapets behörighet har det även varit möjligt att lagstifta om att bl.a. behörighetskraven för projektchefen fastställs av landskapsstyrelsen, medan behörighetskraven för skolornas lärare och övriga personal skall finnas i den försöks- och utvecklingsplan som utarbetas av styrgruppen och underställs landskapsstyrelsen för fastställelse.

Enligt 40 § självstyrelselagen skall undervisningsspråket vara svenska i skolor som bekostas med allmänna medel och får understöd av sådana, om inte något annat stadgas genom land-

skapslag. I enlighet härmed stadgas i 17 § landskapslagen att undervisningsspråket är svenska. Andra språk än svenska får dock användas som undervisningsspråk i enlighet med vad som anges i den av landskapsstyrelsen fastställda försöks- och utvecklingsplanen, om detta är förenligt med målen för utbildningen.

Besvärstadgandena i 36 § landskapslagen överensstämmer med 25 och 26 § självstyrelselagen.

Bestämmelsen i 37 § landskapslagen kan med stöd av 21 § självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Hänvisningen i 24 § avseende studerandenas hemkommun till rikslagstiftningen är av teknisk natur.

Delegationen konstaterar att speciallagstiftningen beträffande i 1 § 2 mom. landskapslagen nämnda skolor har upphävts genom den av lagtinget 9.4.1997 antagna landskapslagen om utbildning efter grundskolan. Efter sistnämnda landskapslags ikraftträdande finns nämnda skolor ej intagna i landskapslagstiftningen. Denna omständighet föranleder dock icke anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet. Hänvisningen i 11 § landskapslagen till landskapslagen om utbildning efter grundskolan, antagen av lagtinget 9.4.1997, förutsätter att sagda landskapslag träder i kraft.

Republikens presidents beslut 6.6.1997.

Nr 25/97. Kommunallag för landskapet Åland, antagen av lagtinget 2.5.1997 (ÅFS 73 /97).

Ålandsdelegationens utlåtande 5.6.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen förnyas i sin helhet landskapslagstiftningen om kommunalförvaltning. Landskapslagen innehåller bestämmelser om förvaltning och ekonomi, förtroendevalda och personal, kommunmedlemmar, samarbete mellan kommuner samt rättelseyrkande och besvär. I 1 kap. landskapslagen ingår allmänna bestämmelser som berör kommunindelning, omfattningen av den kommunala självstyrelsen och samarbetet med landskapsstyrelsen. Kommunallagen innehåller också skyldighet för kommunerna att ansluta sig till ett kommunalförbund benämnt Ålands kommunförbund. Bestämmelser om den kommunala avtalsdelegationen har intagits i landskapslagen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet har enligt 18 § 4 mom. självstyrelselagen rätt att lagstifta om kommunindelning, kommunernas förvaltning, kommunala val med iakttagande av vad som stadgas i 67 § sagda lag och kommunernas tjänsteinnehavare. I lagstiftningsbehörigheten ingår även rätten att lagstifta om tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda och om disciplinär bestraffning av kommunernas tjänsteinnehavare.

Till landskapets behörighet har sålunda i princip hänförts hela kommunallagstiftningen med undantag endast för de inskränkningar som följer av grundlag. Den europeiska stadgan om lokal självstyrelse har genom Ålands landstings bifall 21.1.1991 antagits att gälla i landskapet till de delar den faller inom landskapets behörighet.

Landskapslagen berör även landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunerna tillkommande skatter samt allmän ordning och säkerhet vilka området hänförs till landskapets behörighet enligt 18 § 1, 5 och 6 punkterna självstyrelselagen.

Enligt 51 § regeringsformen skall kommunernas förvaltning vara grundad på medborgerlig självstyrelse, enligt vad särskilda lagar stadgar härom. Genom lag skall även bestämmas på vilket sätt och i vilken omfattning medborgerlig självstyrelse skall tillämpas på större förvaltningsområden än kommunerna. Om utlänningars deltagande i kommunernas förvaltning skall stadgas genom lag.

Jämlikt 18 § 25 punkten självstyrelselagen har till landskapets behörighet hänförs beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Med stöd härav har bestämmelsen om att bötesstraff kan utdömas som påföljd för överträdelse av en ordningsstadga kunnat intas i 11 § landskapslagen.

Den rätt som enligt 14 § landskapslagen ges Ålands landskapsstyrelse att inom av landskapslagen angivna gränser bevilja en kommun eller ett kommunalförbund rätt att avvika från bestämmelserna i en landskapslag eller -förordning kan anses utgöra en förvaltningsåtgärd som hör till landskapets lagstiftningskompetens.

Enligt 67 § självstyrelselagen kan under de förutsättningar som anges i landskapslag, antagen med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna, finska medborgare som saknar hembygdsrätt samt danska, isländska, norska och svenska medborgare liksom även medborgare i andra länder medges rösträtt och valbarhet vid val av förtroendevalda inom kommunalförvaltningen. I fråga om dessa ingår i 30 § landskapslagen en hänvisning till den samma dag antagna landskapslagen om rösträtt och valbarhet i kommunalval för personer som saknar åländsk hembygdsrätt.

I 5 kap. landskapslagen ingår bestämmelser om kommunal folkomröstning i en fråga som hör till kommunens uppgifter. En sådan folkomröstning är rådgivande. Bestämmelserna kan anses innefattas i den lagstiftningsbehörighet som enligt 18 § 4 mom. självstyrelselagen tillkommer landskapet.

I 59 § landskapslagen har intagits en bestämmelse om att för anställning hos kommunen inte får ställas krav på visst medborgarskap. Med anledning härav konstateras att 24 § självstyrelselagen förutsätter att i landskapslag stadgas om anställning av andra utländska medborgare, än medborgare i de nordiska staterna som tjänsteinnehavare i åländska kommuner.

Enligt landskapslagen är bl.a. ledamot i Ålands förvaltningsdomstol inte valbar till ledamot i kommunala förvaltningsorgan. Enligt 5 § lagen om Ålands förvaltningsdomstol (547/1994) är förvaltningsdomaren ordförande och tingsdomarna vid Ålands tingsrätt övriga ledamöter i förvaltningsdomstolen. Enligt 11 § regeringsformen skall om rätten för finska medborgare att förutom genom utövande av rösträtt ta del i kommunernas förvaltning stadgas genom lag. Syftet med bestämmelsen i landskapslagen är att säkerställa att jäv för dessa ledamöter inte föreligger vid handläggningen av kommunalbesvär. Stadgandet är motiverat för att möjliggöra behandlingen av besvär i förvaltningsdomstolen i dess grundsammansättning och för att säkerställa dess verksamhetsförutsättningar även i övrigt.

Den i 66 § landskapslagen givna fullmakten för fullmäktige att besluta om kommunernas inkomstkatteskatt och om grunderna för övriga kommunala skatter, som har sin motsvarighet i rikets kommunallag, berättigar dock inte fullmäktige att fastställa sådana grunder beträffande skatterna varom bestämmelser enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen skall intas i landskapslag.

Landskapslagens 13 kap. innehåller bestämmelser om bildandet av ett kommunalförbund benämnt Ålands kommunförbund. Medlemskap i kommunförbundet är obligatoriskt. Frågan om kommunerna kan utträda ur förbundet har lämnats öppen. Kommunförbundet har ålagts uppgiften att fungera som ett kommunernas gemensamma samarbetsorgan inom områden som

anges i landskapslagen. Kommunförbundet skall även utse den kommunala avtalsdelegationen och sköta till denna anknutna uppgifter.

De kommunerna ålagda förpliktelserna berör förhållandet mellan landskapslagstiftningen och det grundlagsenliga skyddet av kommunernas självbestämmanderätt.

Genom självstyrelselagen har, som ovan anförts, till landskapets lagstiftningsbehörighet hänförs i princip hela lagstiftningen om kommuner medan stiftande, ändring, förklaring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag enligt 27 § 1 mom. sagda lag hör till rikets lagstiftningsområde.

Enligt 51 § 2 mom. regeringsformen skall kommunernas förvaltning vara grundad på medborgerlig självstyrelse och de kan inte ges nya skyldigheter eller rättigheter på annat sätt än genom lag. Stadgandet avser att skydda de grundläggande principerna för kommunernas självstyrelse. Det kommunala självstyret garanteras framförallt i det avseendet att det inte genom vanliga lagar skall vara möjligt att göra så stora ingrepp att den kommunala självstyrelsen förlorar sin betydelse. Sålunda har riksdagens grundlagsutskott ansett att t.ex. begränsningar av kommunernas allmänna befogenheter, självbeskattningsrätt, rätt att uppgöra budget och rätt att tillsätta sina högsta beslutande organ står i konflikt med regeringsformen (GrUU 11/1984 rd, GrUU 12/1989 rd, GrUU 10/1996 rd). Delegationen konstaterar att Ålands kommunförbund enligt bestämmelserna i landskapslagen är ett samarbetsorgan utan egentlig beslutanderätt i kommunala angelägenheter. Det enda egentliga beslutsfattandet som hänförs till kommunförbundet är beslut gällande kommunala avtalsdelegationen. Dessa beslut är av den arten att det är möjligt att hänskjuta dem till detta för kommunerna gemensamma organ. På grund av kommunförbundets art kommer bestämmelsen om den obligatoriska anslutningen till kommunförbundet inte att innebära ett intrång i kommunernas självbestämmanderätt. Genom den förvägras kommunmedlemmarna ej heller väsentliga grundrättigheter.

Stadgandet ingriper ej heller i bestämmelserna i regeringsformen om föreningsfrihet. Det står kommunerna fritt att trots bestämmelserna i landskapslagen ansluta sig även till andra kommunala samarbetsorgan av samma art.

Mot bakgrunden härav strider innehållet i 13 kap. landskapslagen inte mot innebörden av stadgandet i regeringsformen och det är därför möjligt att genom landskapslagstiftning ålägga kommunerna uppgifter av det slag som ingår i föreliggande landskapslag.

I 14 kap. landskapslagen har införts bestämmelser som gäller kommunala avtalsdelegationens organisation och verksamhet. Kapitlet ersätter den tidigare landskapslagen om kommunala avtalsdelegationen (ÅFS 24/1978) som upphävs.

Avtalsdelegationens ställning som kommunernas förhandlingsorgan i fråga om tjänstekollektivavtal regleras sedan tidigare i landskapslagstiftningen genom landskapslagen om tjänstekollektivavtal (ÅFS 22/1978).

Bestämmelserna i 106 § landskapslagen om sökande av ändring i kommunala avtalsdelegationens beslut motsvarar bestämmelserna i den tidigare landskapslagen om kommunala avtalsdelegationen, vilka då för sin del överensstämde med rikets lag om kommunala avtalsdelegationen. Nämnda lag har ersatts av lagen om kommunala arbetsmarknadsverket (254/1993). Eftersom besvärstadgandena i landskapslagen i sak överensstämmer med motsvarande bestämmelser i rikslagstiftningen har de jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I landskapslagens 15 kap. har intagits bestämmelser om rättelseyrkande och kommunalbesvär. Dessa bestämmelser överensstämmer med motsvarande stadganden i rikets kommunallag (365/1995). Förfarandet för rättelseyrkande är en del av kommunens interna förvaltningsförfarande och det föregår det besvärsförfarande som avser den egentliga lagskipningen. Kommunalbesvär kan endast anföras på laglighetsgrund. Ett rättelseyrkande däremot kan framställas både på ändamålsenlighetsgrund och laglighetsgrund. Ett beslut som meddelats med anledning av ett rättelseyrkande kan överklagas genom kommunalbesvär. Bestämmelserna om

rättelseyrkande hör som en del av förvaltningsförfarandet till landskapets behörighet medan bestämmelserna om kommunalbesvär är en del av rättskipningen som enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen hänförs till rikets behörighetsområde. Bestämmelserna om kommunalbesvär i 111 § landskapslagen liksom bestämmelsen i 83 § om överklagande av mellankommunal ombudsstämmas beslut, överensstämmer med 25 och 26 § självstyrelselagen. Stadgandena i 112-120 § om förfarandet och därtill anslutna frågor vid anförande av kommunalbesvär samt stadgandet i 95 § om skiljeförfarande har enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen såsom överensstämmande med motsvarande stadganden i rikslagstiftningen kunnat intas i landskapslagen.

Hänvisningen i 2 § till lagen om hemkommun (201/1994) och i 100 § till lagen om kommunala arbetskollektivavtal (670/1970) är av teknisk natur.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet. I 1 § landskapslagen ingår en hänvisning till landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa lagar om kommunindelning samt i 30 § till landskapslagen om rösträtt och valbarhet i kommunalval för personer som saknar åländsk hembygdsrätt, antagna samma dag som föreliggande landskapslag. Tillämpningen av nämnda stadganden förutsätter att sagda landskapslagar träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 28.8.1997:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 13.6.1997 nr 1629/08/97/JM

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en ny kommunallag som skall ersätta den gällande landskapslagen. I lagtingsbeslutet ingår bland annat allmänna bestämmelser om kommunernas förvaltning samt bestämmelser om förtroendevalda, de kommunala organen, kommunmedlemmarnas rätt till inflytande, kommunernas personal, kommunernas ekonomi, samarbete mellan kommuner samt kommunala avtalsdelegationen. I lagtingsbeslutet finns härtil bestämmelser om rättelseyrkande och kommunalbesvär.

Lagtingsbeslutet gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, kommunala val, kommunernas tjänsteinnehavare samt tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda. Enligt 18 § 1 och 4 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet på dessa områden. Bestämmelsen i 11 § 2 mom. lagtingsbeslutet om beläggande med straff hör enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen till landskapets behörighetsområde.

I 11 § 4 mom. lagtingsbeslutet ingår en bestämmelse om förvandlingsstraff för böter. Bestämmelsen hänför sig till den del av straffrätten som enligt 27 § 22 punkten självstyrelselagen hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelsen överensstämmer dock i sak med motsvarande bestämmelse i rikets kommunallag och den har därför med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kunnat upptas i lagtingsbeslutet.

Lagtingsbeslutet innehåller även bestämmelser om rättskipning, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen hör till rikets lagstiftande organ. Bestämmelserna överensstämmer i sak med motsvarande bestämmelser i rikets kommunallag och rikets lag om kommunala arbetsmarknadsverket samt 25 och 26 § självstyrelselagen och även de har därför med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat upptas i lagtingsbeslutet.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet inte heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 5.9.1997.

Nr 26/97. Landskapslag om upphävande av landskapslagen om kommunala avtalsdelegationen, antagen av lagtinget 2.5.1997 (ÅFS 74/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 4.6.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om kommunala avtalsdelegationen (ÅFS 24/1978).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare och tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1 och 4 punkterna självstyrelselagen.

Bestämmelser om den kommunala avtalsdelegationen har intagits i den samma dag antagna kommunallagen för landskapet Åland.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Högsta domstolens utlåtande 28.8.1997:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 13.6.1997 nr 1630/08/97/JM

Landskapet har enligt 18 § 4 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunernas förvaltning och kollektivavtal för kommunernas anställda. Hinder för lagtingsbeslutets ikraftträdande torde därför inte föreligga.

Republikens presidents beslut 5.9.1997.

Nr 27/97. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tjänstekollektivavtal, antagen av lagtinget 2.5.1997 (ÅFS 75/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 4.6.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller kompletterande bestämmelser om de angelägenheter i fråga om vilka avtal inte får ingås. Den i landskapslagen ingående hänvisningen till landskapslagen om kommunala avtalsdelegationen ersätts med en hänvisning till kommunallagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 2.5.1997.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän samt kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare, tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda samt disciplinär bestraffning av kommunernas tjänsteinnehavare på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet jämlikt 18 § 1, 2 och 4 punkterna självstyrelselagen.

Jämlikt 18 § 2a punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet även i fråga om arbetspensionsskyddet för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timlärare vid grundskolor i landskapet, medan arbetsrätten i övrigt liksom arbetspensionsskyddet för kommunernas anställda och för förtroendevalda inom kommunalförvaltningen jämlikt 27 § 21 och 29 § 3 punkterna självstyrelselagen hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet.

Till den del bestämmelserna i 2 § 3 mom. 2 punkten landskapslagen gäller angelägenheter hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet har de med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen. På grund av 15 § 3 mom. regeringsformen, enligt vilket ingen får avskedas från sitt arbete utan laga skäl, har 2 § 3 mom. landskapslagen kompletterats med ett klargörande stadgande om att avtal inte får ingås om utvidgning av de lagstadgade grunderna för uppsägning av ett tjänsteförhållande.

Bestämmelsen om plikt i 13 § landskapslagen har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet. Hänvisningen i 3 § landskapslagen till den samma dag antagna kommunallagen för landskapet Åland förutsätter att sagda landskapslag träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 28.8.1997:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 13.6.1997 nr 1631/08/97/JM

Lagtingsbeslutet gäller tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda på vilka områden landskapet enligt 18 § 2 och 4 punkterna självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet. Hinder för lagtingsbeslutets ikraftträdande torde därför inte föreligga.

Republikens presidents beslut 5.9.1997.

Nr 28/97. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av vissa lagar om kommunindelning, antagen av lagtinget 2.5.1997 (ÅFS 76/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 4.6.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Enligt landskapslagen, som är en s.k. blankettlag, skall lagen om kommunindelning (73/1977) och lagen om bestämmande av kommungränser inom Finlands territorialvatten (483/1996) med vissa i landskapslagen angivna undantag tillämpas i landskapet. De förvaltningsuppgifter som enligt lagen om kommunindelning skall handhas av inrikesministeriet, länsstyrelsen eller statsrådet handhas i landskapet av landskapsstyrelsen. Landskapsstyrelsen ansvarar för att det utarbetas förslag till bestämmande av sådana gränser som avses i lagen om bestämmande av kommungränser inom Finlands territorialvatten. Det ankommer även på landskapsstyrelsen att fatta beslut om bestämmande av i sistnämnda lag avsedda kommungränser. Kostnader som föranleds av tillämpningen av de lagar landskapslagen avser och som enligt dem skall erläggas av statens medel skall i landskapet betalas av landskapets medel.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller -förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Lagen om kommunindelning innehåller stadganden om ökande eller minskande av kommuns område, upplösande av kommun, bildande av ny kommun samt ändring av kommuns namn. I 18 § 4 punkten självstyrelselagen har ärenden angående kommunindelning hänförs till landskapets lagstiftningsbehörighet, men rikets lag om kommunindelning har med stöd av 71 § självstyrelselagen varit gällande i landskapet även efter det nuvarande självstyrelselag trätt i kraft. Landskapslagen gäller även landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunala val, kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare, socialvård samt allmän ordning och säkerhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4, 6 och 13 punkterna självstyrelselagen.

I 29 § 3 punkten självstyrelselagen har ärenden gällande arbetspensionsskydd för kommunernas anställda och för förtroendevalda inom kommunalförvaltningen hänförs till rikets behörighet. Bestämmelserna härom har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I lagen har statliga myndigheter ålagts vissa skyldigheter. Med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan sådana myndigheter åläggas uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

Enligt 27 § 8 punkten självstyrelselagen har ärenden gällande föreningar och stiftelser, bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar hänförs till rikets behörighet. Bestämmelserna i 41 § lagen om kommunindelning om samfunds och stiftelsers hemort har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Bestämmelsen om besvärshänsyn i 49 § 4 mom. lagen om kommunindelning gäller ärenden som avses i 41 § 2 mom. sagda lag och hör till rikets behörighet. Denna bestämmelse kan med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagen. I övrigt överensstämmer besvärshandgagnena med 25 § självstyrelselagen.

Lagen om bestämmande av kommungränser inom Finlands territorialvatten innehåller bestämmelser om reglerande av kommungränserna inom det område som hör till Finlands territorialvatten.

Enligt 2 § självstyrelselagen omfattar landskapet det område som vid lagens ikraftträdande hörde till landskapet samt det territorialvatten som enligt då gällande stadganden om gränserna för Finlands territorialvatten omedelbart anslöt sig till detta område. Förutom landområdet hör till landskapet även det territorialvatten som enligt bestämmelserna om gränserna för Finlands territorialvatten omedelbart ansluter sig till landskapets område. Eftersom lagen uttryckligen gäller bestämmande av kommungränser inom Finlands territorialvatten reglerar den områden hänförs till landskapets behörighet. Landskapslagen gäller även landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunindelning samt kommunernas förvaltning vilka områden enligt 18 § 1 och 4 punkten självstyrelselagen hör till landskapets behörighet.

Lagen berör även området för fastighetsbildning och fastighetsregistrering samt därmed sammanhängande uppgifter. Området hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 16 punkten självstyrelselagen. Uttrycket "samt därmed sammanhängande uppgifter" avser också de uppgifter som utförs av lantmäterimyndigheter utöver de uppgifter som hänför sig till fastighetsbildningen eller fastighetsregistreringen. Dessa uppgifter ankommer således såsom hänförande sig till rikets behörighet på lantmäteriförvaltningen.

Besvärshandgagnena överensstämmer med 25 § självstyrelselagen.

Enligt landskapslagen skall de bestämmelser som avser lagen om bestämmande av kommungränser inom Finlands territorialvatten vara i kraft till den 1.1.2001. Eftersom rikslagen är i

kraft till 1.1.2000, är landskapslagen dock de facto inte tillämplig efter år 2000. Med beaktande av landskapslagens innehåll i förhållande till rikslagen föranleder detta ingen anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Högsta domstolens utlåtande 28.8.1997:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 13.6.1997 nr 1632/08/97/JM

Enligt lagtingsbeslutet skall de i riket gällande lagarna 21.1.1977 om kommunindelning och 28.6.1996 om bestämmande av kommungränser inom Finlands territorialvatten tillämpas i landskapet Åland med vissa i lagtingsbeslutet angivna undantag. De förvaltningsuppgifter som enligt lagen om kommunindelning skall handhas av inrikesministeriet, länsstyrelsen eller statsrådet skall i landskapet handhas av landskapsstyrelsen. De kostnader som föranleds av tillämpningen av ifrågavarande rikslagar och som enligt dem skall erläggas av statens medel skall i landskapet betalas av landskapets medel. Beslut som fattats av landskapsstyrelsen kan överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen.

Landskapet har enligt 18 § 4 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunindelning. Den i lagtingsbeslutet ingående bestämmelsen om rättskipning hör enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen till rikets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelsen överensstämmer emellertid i sak med 25 § självstyrelselagen och den har därför med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kunnat upptas i lagtingsbeslutet.

Bestämmelserna i de genom lagtingsbeslutet antagna rikslagarna om kommunala val, kommunernas förvaltning och kommunernas tjänsteinnehavare samt om kommunerna tillkommande skatter, om allmän ordning och säkerhet och om socialvård hör enligt 18 § 4, 5, 6 och 13 punkterna till landskapets behörighetsområde.

I berörda rikslagar ingår även bestämmelser om samfund och stiftelser, fastighetsbildning och fastighetsregistrering, rättskipning samt arbetspensionsskydd för kommunernas anställda, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 8, 16 och 23 punkterna samt 29 § 3 punkten självstyrelselagen hör till rikets lagstiftande organ. Bestämmelserna har dock med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat upptas i lagtingsbeslutet.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 5.9.1997.

Nr 29/97. Landskapslag om ändring av byggnadslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 2.5.1997 (ÅFS 77/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 4.6.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen ges kommunerna ökade befogenheter i fråga om vissa beslut i byggnadsplaneärenden.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller kommunernas förvaltning samt byggnads- och planväsendet på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 4 och 7 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Republikens presidents beslut 11.7.1997.

Nr 30/97. Landskapslag om ändring av landskapslagen om brand- och räddningsväsendet, antagen av lagtinget 2.5.1997 (ÅFS 78/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 4.6.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen ges kommunerna ökade befogenheter i fråga om brandchefstjänsten.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller brand- och räddningsväsendet samt kommunernas förvaltning på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 4 och 6 punkterna självstyrelselagen. Enligt 8 § landskapslagen kan kommun besluta att brandchefen även skall handha uppgifter som ankommer på kommunal befolkningsskyddschef eller kommunal befolkningsskyddsinstruktör. Med anledning härav konstateras att befolkningsskyddet hänförs till rikets behörighet enligt 27 § 28 punkten självstyrelselagen. Ovannämnda bestämmelse i landskapslagen kan såsom överensstämmande med motsvarande stadgande i rikets lag om brand- och räddningsväsendet (559/1975) enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Republikens presidents beslut 11.7.1997.

Nr 31/97. Landskapslag om ändring av landskapslagen om renhållning, antagen av lagtinget 2.5.1997 (ÅFS 79/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 4.6.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen berättigas kommun att vid vite ålägga försumlig att fullgöra en i landskapslagen om renhållning eller på grund av föreskrifter som utfärdats med stöd av den avsedda åtgärd.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller natur- och miljövård, hälso- och sjukvård, allmän ordning och säkerhet samt kommunernas förvaltning på vilka områden landskapet har lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 4, 6, 10 och 12 punkterna självstyrelselagen.

I landskapslagen ingående bestämmelsen om vite hör enligt 18 § 26 punkten självstyrelselagen till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Republikens presidents beslut 11.7.1997.

Nr 32/97. Landskapslag om ändring av landskapslagen om kommunalvägar, antagen av lagtinget 2.5.1997 (ÅFS 80/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 4.6.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen utökas i viss mån kommunernas befogenheter i fråga om kommunalvägar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller vägar, vägtrafik, allmän ordning och säkerhet samt kommunernas förvaltning på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 4, 6 och 21 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Republikens presidents beslut 11.7.1997.

Nr 33/97. Landskapslag om ändring av landskapslagen om stöd för bostadsproduktion, antagen av lagtinget 2.5.1997 (ÅFS 81/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 5.6.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen görs antagandet av den kommunala bostadsproduktionsplanen beroende av kommunens prövning.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller kommunernas förvaltning samt byggnads- och planväsendet på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 4 och 7 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Republikens presidents beslut 11.7.1997.

Nr 34/97. Landskapslag om rösträtt och valbarhet i kommunalval för personer som saknar åländsk hembygdsrätt, antagen av lagtinget 2.5.1997 (ÅFS 63/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 16.6.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen införs rösträtt och valbarhet i kommunalval även för andra än nordiska medborgare vilka under de tre åren närmast före valåret utan avbrott haft en kommun i landskapet som sin hemkommun. Landskapslagen har tillkommit i den ordning 67 § 2 mom. självstyrelselagen anger.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller kommunala val och kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 4 punkten självstyrelselagen.

Enligt 67 § självstyrelselagen kan under de förutsättningar som anges i landskapslag, antagen med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna, finska medborgare som saknar hembygdsrätt samt danska, isländska, norska och svenska medborgare liksom även medborgare i andra länder medges rösträtt och valbarhet vid val av förtroendevalda inom kommunalförvaltningen. Genom landskapslag om ändring av 14 § kommunallagen för landskapet Åland (ÅFS 59/1994) beviljades finska medborgare som saknar hembygdsrätt samt danska, isländska, norska och svenska medborgare som under de tre åren närmast valåret haft hemort i landskapet rösträtt i kommunalval. I den nu aktuella landskapslagen beviljas i enlighet med 67 § självstyrelselagen alla dem rösträtt och valbarhet som under de tre åren närmast före valåret utan avbrott haft en kommun i landskapet som sin hemkommun och som uppfyller de övriga allmänna krav som gäller för rösträtt och valbarhet i kommunalval. Landskapslagen har sålunda utsträckts att gälla även andra än medborgare i stater som är medlemmar av EU.

Mot bakgrunden av att till Finlands anslutningsavtal till Europeiska gemenskapen fogats en resolution (Nr 32) varigenom Finland beträffande landskapet Åland förbehållit sig möjligheten att kräva undantag beträffande EG-fördragets artiklar om rösträtt och valbarhet i kommunala val och i övrigt med anledning av de EG-direktiv (94/80/EG och 96/30/EG) som gäller rösträtt och valbarhet har Ålandsdelegationen inhämtat justitieministeriets Europarättsenhetens utlåtande. Enligt rösträttsdirektivets (94/80/EG) artikel 14 skall vid offentliggörandet av landskapslagen en hänvisning till rösträttsdirektivet och dess ändringsdirektiv ingå. Utlåtandet, som bifogas, ger i övrigt inte anledning till ytterligare uttalanden från delegationens sida.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Europarättsenhetens utlåtande 12.6.1997:

Ålandsdelegationen har inbegärt ett utlåtande av justitieministeriets europarättsenhet angående landskapslagen som antogs den 2 maj 1997 om rösträtt och valbarhet i kommunalval för personer som saknar åländsk hembygdsrätt (nedan kallad rösträttslagen) och om dess överensstämmelse med rådsdirektiven 94/80/EG av den 19 december 1994 om närmare bestämmelser för rösträtt och valbarhet vid kommunala val för unionsmedborgare som är bosatta i en medlemsstat där de inte är medborgare (nedan kallat rösträttsdirektivet) och 96/30/EG av den 13 maj 1996 om ändring av rösträttsdirektivet (nedan kallat ändringsdirektivet) samt om rösträttslagens förenlighet med eventuella övriga internationella fördrag. Ålandsdelegationen har specifikt i sin begäran om utlåtande poängterat den i rösträttslagen intagna bestämmelsen om en kvalifikationstid på tre år.

Rösträttslagen innehåller bestämmelsen om att rösträtt och valbarhet i kommunalval i landskapet Åland har även den som inte har åländsk hembygdsrätt men som under de tre senaste åren närmast före valåret utan avbrott haft en kommun i landskapet som sin hemkommun och som uppfyller de övriga allmänna krav som gäller för rösträtt och valbarhet i kommunalval. Vidare har man inte infört avvikande regler för medborgare från andra stater som inte är medlemmar av EU. Ur gemenskapsrättslig synpunkt är bestämmelsen i rösträttslagen om kvalifikationstiden och dess längd (tre år) relevant.

Därutöver aktualiseras frågan om rösträttslagens förenlighet med Europarådets konvention, upprättad den 5 februari 1992, om utlänningars delaktighet i samhällslivet på kommunal nivå och förutsättningarna för Finland att ratificera konventionen.

Rösträttsdirektivets innehåll och syfte

Genom avdelning H i Fördraget om upprättandet av Europeiska unionen infördes ett unionsmedborgarskap för alla medlemsstaters medborgare, som därigenom tillerkändes ett antal rättigheter.

En av dessa rättigheter är rösträtt och valbarhet vid kommunala val i den medlemsstat där man är bosatt på samma villkor som en nationell medborgare. Rättigheten garanteras genom artikel 8b (1) i EG fördraget. Den 19 december 1994 antog rådet rösträttsdirektivet och senast den 1 januari 1996 skulle medlemsstaterna ha överfört direktivets bestämmelser till nationell lagstiftning.

Rösträttsdirektivet utgör inte en fullständig harmonisering av medlemsstaternas valsysteem utan avsikten är att upphäva de nationella krav som hindrar unionsmedborgare att rösta och kandidera på samma villkor som en nationell medborgare vid kommunala val i den medlemsstat där man är bosatt. De krav, bland annat avseende bosättningsens varaktighet och bevis på denna, som tillämpas för medborgare från andra medlemsstater bör därför vara samma som de eventuella krav som tillämpas för medborgare i medlemsstaten i fråga. Eftersom direktivet godkändes 1994 reglerade inte dess bilaga om vad som avses med lokala förvaltningsenheter i nya medlemsstaternas kommunalförvaltning. Således aktualiserades en ändring av direktivet genom vilken man hänvisade till kommunalförvaltningen i de tre nya medlemsländerna.

Rösträtten

Enligt 9 § I mom. självstyrelselagen (ÅFS 71/91) är endast den som har åländsk hembygdsrätt röstberättigad och valbar i kommunalval. Enligt 67 § självstyrelselagen medges dock finska medborgare som saknar hembygdsrätt samt danska, isländska, norska och svenska medborgare rösträtt och valbarhet vid kommunalval under de förutsättningar som anges i landskapslag. Vid ändringen av 67 § självstyrelselagen (ÅFS 6/95) tillfogades vidare att sådan rösträtt och valbarhet på samma sätt, det vill säga genom landskapslag, kan medges medborgare i andra stater.

Enligt anslutningsakten för Finland, Sverige och Österrike och dess protokoll nr 2 medgav EG-fördraget för Åland bland annat rätten att bibehålla vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom och att etablera sig på Åland. Således bevarades vid anslutningen till EU de till hembygdsrätten anknutna rättigheterna. Enligt anslutningsaktens resolution nr 32 förbehöll sig Finland vidare möjligheten till att, om så behövs, kräva undantag för Åland för tillämpning av EG fördragets artikel 8b (1). Genom rösträttslagen avstår man således från kravet på undantag från rösträttsdirektivet i enlighet med ovannämnda resolution nr 32.

Rösträttslagen reglerar frågan om rösträtten och valbarheten för personer som saknar hembygdsrätt men som under de tre åren närmast före valåret utan avbrott haft en kommun i landskapet som sin hemkommun och som uppfyller de övriga allmänna krav som gäller för rösträtt och valbarhet i kommunalval. Bestämmelsen följer rösträttsdirektivet som reglerar rösträtten och valbarheten i kommunala val i bosättningsstaten för EU medborgare. Artikel 4 i röst-

rättsdirektivet ger en medlemsstat möjlighet att förutsätta en viss tids bosättning förutsatt att samma gäller för medborgare i bosättningsstaten. Således är kvalifikationstiden på tre år förenlig med EG rätten ifall den inte i sig är diskriminerande. Eftersom regeln gäller alla som inte innehar hembygdsrätt, oberoende av nationalitet, kan den inte anses diskriminerande. Gemenskapsrättsligt sett finns det inget hinder att reglera en kvalifikationstid som också är tillämpbar på andra än EU medborgare.

Rösträttslagens förenlighet med övriga internationella fördrag

Rösträttslagen som uppställer ett krav om tre års kvalifikationstid för rösträtt och valbarhet i kommunala val för alla som inte innehar hembygdsrätt är förenlig med Europarådets konvention om utlänningars delaktighet i samhällslivet på kommunal nivå och i synnerhet med dess artikel 6. Artikeln uppställer ett krav om fem års kvalifikationstid för rösträtt och valbarhet i kommunala val för alla utlänningar. Artikel 7 i sin tur möjliggör att de i artikel 6 angivna hemvistkraven kan uppfyllas genom en kortare hemvistperiod.

Sammandrag

På basen av ovanstående konstaterar europarättsenheten att rösträttslagen överensstämmer med på området gällande EG direktiv samt med Europarådets konvention om utlänningars delaktighet i samhällslivet på kommunal nivå. Därtill förutsätter rösträttsdirektivets artikel 14 att rösträttslagen skall innehålla en hänvisning till både rösträttsdirektivet och ändringsdirektivet eller åtföljas av en sådan hänvisning när den offentliggörs. Således bör rösträttslagen innehålla en hänvisning till ovannämnda direktiv när den publiceras i Ålands författningssamling (ÅFS).

Republikens presidents beslut 11.7.1997.

Nr 35/97. Landskapslag om ändring av 14 § landskapslagen om hälso- och sjukvården, antagen av lagtinget 2.5.1997 (ÅFS 66/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 5.6.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen intas en bestämmelse om rättelseyrkande. Beslut som styrelsen för Ålands hälso- och sjukvård fattat med anledning av ett rättelseyrkande överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt hälso- och sjukvård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1 och 12 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet till de delar som berörs av föreliggande landskapslag.

Rättelseyrkandet är en del av förvaltningsförfarandet och det föregår det bevärsförfarande som avser den egentliga lagstiftningen.

Bestämmelsen om överklagande i 14 § 2 mom. landskapslagen överensstämmer med 25 och 26 § självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Republikens presidents beslut 11.7.1997.

Nr 36/97. Landskapslag angående tillämpning vid kommunalbeskattningen av lagen om skattelättnader för sjöfarten, antagen av lagtinget 23.5.1997 (ÅFS 62/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 16.6.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen möjliggör en fortsättning av systemet med skattelättnader så att avdrag för is-avgiftsklass på i landskapslagen angivet sätt får göras för nya och begagnade fartyg som beställts under åren 1994-1998 samt avdrag för fartygsanskaffningsreservering under i lagen angivna förutsättningar på det sätt som skattskyldig gjort i sina bokslut för åren 1994-1998.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 11.7.1997.

Nr 37/97. Landskapslag om allmänna bibliotek, antagen av lagtinget 23.5.1997 (ÅFS 82/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 16.6.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen åläggs kommunerna en skyldighet att upprätthålla allmänna bibliotek för kommuninvånarna. Landskapsstyrelsen kan förordna ett allmänt bibliotek till centralbibliotek med hela landskapet som verksamhetsområde. Även vissa sjukhus och andra vårdinrättningar skall tillhandahålla sina vårdtagare bibliotekstjänster. Landskapslagen innehåller även bestämmelser om bibliotekens ändamål, förvaltning, personal samt ändringssökande.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 14 punkten självstyrelselagen har landskapet förutom beträffande andra i punkten nämnda angelägenheter lagstiftningsbehörighet i fråga om biblioteksväsendet samt om undervisning och kultur. Lagstiftningsbehörigheten beträffande landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt kommunernas förvaltning och kommunernas tjänsteinnehavare tillkommer landskapet med stöd av 18 § 2 och 4 punkterna självstyrelselagen.

Bestämmelserna i 6 § 2 mom. och 7 § angående utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I fråga om ändringssökande hänvisas i 9 § landskapslagen till kommunallagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 2.5.1997. Bestämmelsen överensstämmer med 25 § självstyrelselagen. Det rättelseyrkande som regleras i kommunallagen för landskapet Åland är en del av förvaltningsförfarandet och det föregår det besvär förfarande som avser den egentliga rättsskipningen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet. Tillämpningen av hänvisningen i 9 § landskapslagen till kommunallagen för landskapet Åland förutsätter att sagda landskapslag träder i kraft.

Republikens presidents beslut 11.7.1997.

Nr 38/97. Landskapslag om ändring av landskapslagen om hälsovården, antagen av lagtinget 24.9.1997 (ÅFS 99/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.10.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller preciserande bestämmelser om skyldigheten att vidta åtgärder för att avhjälpa eller begränsa störningar som medför eller kan medföra sanitär olägenhet. I landskapslagen har intagits en ny bestämmelse om egenkontroll vid livsmedelshantering. Landskapslagen innehåller utökade bestämmelser om kontroll av hushållsvatten. Landskapsstyrelsen bemyndigas att utfärda föreskrifter om buller och andra störningar som kan medföra sanitär olägenhet, samt om kvalitetskrav på hushållsvatten och vattnets kvalitet vid allmänna badstränder och badplatser samt om kontrollen av sådant vatten. Landskapsstyrelsen bemyndigas även att inom landskapets behörighet i landskapsförordning besluta om genomförandet av EG:s direktiv rörande i landskapslagen om hälsovård avsedda angelägenheter.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller hälsovård, näringsverksamhet, allmän ordning och säkerhet, natur- och miljövård samt vattenrätt på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 6, 10, 12 och 22 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga. Enligt 18 § 17 punkten självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet även i frågor gällande djurskydd och veterinärväsendet med undantag av ärenden gällande smittsamma sjukdomar hos djur och människor, förbud mot införande av djur och djurprodukter samt förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet, vilka enligt 27 § 31-33 punkterna nämnda lag hänförts till rikets behörighet. Enligt 18 § 1 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar.

I lagtingshandlingarna ingår hänvisningar till på området gällande EG-direktiv. Delegationen har granskat landskapslagen utgående från självstyrelselagens stadganden om kompetensfördelningen mellan riket och landskapet, och inte ansett som sin uppgift att vidare uttala sig om förenligheten med EG:s regelverk såvitt gäller frågan om en korrekt implementering av EG-direktiven i landskapslagen. På liknande sätt som i tidigare landskapslagstiftning har i 90 § föreliggande landskapslag intagits en bestämmelse som ger landskapsstyrelsen rätt att genom landskapsförordning besluta om genomförandet av EG-direktiv. Denna rätt bör anses innefatta en möjlighet att utfärda en landskapsförordning som inom av lagtinget i landskapslag fastställda gränser tillkommer landskapsstyrelsen enligt 21 § självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Högsta domstolens utlåtande 5.12.1997:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 3.11.1997 nr 2991/08/97/JM

Lagtingsbeslutet har föränletts av Europeiska gemenskapernas direktiv om livsmedelshygien (93/43/EEG), om kvaliteten på vatten avsett att användas som dricksvatten (80/778/EEG) och om kvaliteten på badvatten (76/160/EEG).

Beslutet gäller hälso- och sjukvården, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen med vissa i lagrummet angivna undantag tillkommer landskapet. Till dessa undantag hör lagstiftningen om smittsamma sjukdomar hos människor vilken enligt 27 § 29 punkten självstyrelselagen har hänförts till rikets lagstiftningsbehörighet. Ifrågavarande bestämmelser överensstämmer emellertid i sak med motsvarande bestämmelser i rikets hälsoskyddslag och de har därför med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kunnat upptas i lagtingsbeslutet.

De i beslutet ingående bestämmelserna om natur och miljövård, vattenrätt och näringsverksamhet hör enligt 18 § 10 och 22 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Fördenskull och lagtingsbeslutet inte heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för beslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 19.12.1997.

Nr 39/97. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om livsmedelshygien i fråga om animaliska livsmedel, antagen av lagtinget 24.9.1997 (ÅFS 97/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.10.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag enligt vilken rikets lag om livsmedelshygien i fråga om animaliska livsmedel (1195/1996) skall tillämpas i landskapet med vissa i landskapslagen angivna avvikelser. Ändringar i rikslagen skall tillämpas i landskapet från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt livsmedelshygienlagen ankommer på statens myndigheter skall i landskapet skötas av Ålands landskapsstyrelse och de uppgifter som ankommer på kommunerna av hälsonämnden vid Ålands hälso- och sjukvård, till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området. Syftet med den genom landskapslagen antagna rikslagen är att säkerställa den livsmedelshygieniska kvaliteten på animaliska livsmedel och att förhindra smittspridning av livsmedel från djur till människor.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller -förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Enligt 18 § 1 och 4 punkterna självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt kommunernas förvaltning.

Jämlikt 18 § 17 punkten självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i frågor gällande djurskydd och veterinärväsendet med undantag av ärenden gällande smittsamma sjukdomar hos djur och människor, förbud mot införande av djur och djurprodukter samt förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet, vilka enligt 27 § 31 - 33 punkterna nämnda lag hänförs till rikets behörighet. Enligt regeringens proposition till ny självstyrelselag (RP 73/90 s 68) hänförs även lagstiftningen om slakt- och köttbesiktning, vilka områden enligt den tidigare självstyrelselagen hörde till rikets behörighet, till veterinärväsendet.

Frågan om livsmedelskvalitet har även anknytning till hälsovården, vilket område enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet med nämnda undantag.

De genom lagtingsbeslutet antagna författningarna innehåller vissa stadganden, som enligt den fördelning av lagstiftningsbehörigheten som anförts ovan, hör till områden underlydande rikets lagstiftningsbehörighet. Då dessa stadganden överensstämmer med i riket gällande stadganden, har de för vinnande av enhetlighet och överskådlighet jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Landskapslagen gäller även jord- och skogsbruk, fiske samt registrering av fiskefartyg på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag varom nu inte är fråga tillkommer landskapet enligt 18 § 15 och 16 punkterna självstyrelselagen.

Genom landskapslagen har statliga myndigheter ålagts vissa skyldigheter. Med stöd av 19 § 3 mom. jämförd med 31 § självstyrelselagen kan sådana myndigheter åläggas uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

Bestämmelserna om straff, omhändertagande av varor, förbud och andra tvångsmedel är med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet. Stadgandet om förverkandepåföljd är enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen av rikslagstiftningsnatur och har med stöd av 19 § 3 mom. sagda lag kunnat intas i landskapslagen.

Genom blankettlagen har även bestämmelserna i rikslagens 6 kap. om ändringssökande i sin helhet intagits i landskapslagen. Eftersom de uppgifter som enligt den antagna rikslagen ankommer på statliga myndigheter jämlikt föreliggande landskapslag i landskapet skall skötas av landskapsstyrelsen gäller i fråga om ändringssökande det oaktat bestämmelserna i 25 § självstyrelselagen.

I landskapslagen ingår hänvisningar av teknisk natur till annan rikslagstiftning.

Ur lagtingshandlingarna framgår att avsikten med landskapslagen är att harmonisera landskapets lagstiftning om livsmedelshygienisk kvalitet med reglerna i riket och de EG-direktiv som finns på området. Genom landskapslagen genomförs således motsvarande implementering av ifrågavarande EG-direktiv som i rikslagstiftningen.

På liknande sätt som i tidigare landskapslagstiftning har i 4 § föreliggande landskapslag intagits en bestämmelse som ger landskapsstyrelsen rätt att genom landskapsförordning besluta om genomförandet av EG-direktiv. Denna rätt bör anses innefatta en möjlighet att utfärda en landskapsförordning som inom av lagtinget i landskapslag fastställda gränser tillkommer landskapsstyrelsen enligt 21 § självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 5.12.1997:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 3.11.1997 nr 2992/08/97/JM

Enligt lagtingsbeslutet skall rikets lag om livsmedelshygien i fråga om animaliska livsmedel tillämpas i landskapet Åland med vissa undantag som anges i lagtingsbeslutet. Ändringar i lagen skall tillämpas i landskapet från den dag de träder i kraft i riket.

De förvaltningsuppgifter som enligt livsmedelshygienlagen ankommer på staten skall i landskapet skötas av landskapsstyrelsen och de uppgifter som ankommer på kommunerna skall skötas av hälsonämnden vid Ålands hälso- och sjukvård till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området.

Enligt 18 § 17 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om djurskydd och veterinärväsendet med de undantag som stadgas i 27 § 31 – 33 punkterna. Enligt dessa punkter tillkommer riket lagstiftningsbehörighet i fråga om smittsamma sjukdomar

hos husdjur, förbud mot införande av djur och djurprodukter samt förebyggande av införsel av växtförstörare till landet. Lagtingsbeslutet hänför sig även till lagstiftningen om hälso- och sjukvården, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 18 S 12 punkten självstyrelselagen med vissa undantag om vilka nu inte är fråga tillkommer landskapet.

Lagtingsbeslutet gäller således i huvudsak sådana angelägenheter beträffande vilka lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 12 och 17 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet. De i rikslagen ingående bestämmelserna om straff samt vite och andra tvångsmedel hör, med undantag för bestämmelsen om förverkandepåföljd, enligt 25 och 26 punkterna nämnda paragraf till landskapets behörighetsområde.

Bestämmelsen om förverkandepåföljd samt bestämmelserna i rikslagen om rättskipning och förundersökning hör enligt 27 § 22 och 23 punkterna självstyrelselagen till rikets behörighetsområde. Dessa bestämmelser har dock med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat upptas i lagtingsbeslutet.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet inte heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 19.12.1997.

Nr 40/97. Landskapslag om ändring av landskapslagen om räntestödslån för fiskerinäringen, antagen av lagtinget 24.9.1997 (ÅFS 93/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.10.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att i landskapslagen inte längre anges någon fast ränta för i landskapslagen avsedda räntestödslån, utan det ankommer på Ålands landskapsstyrelse att fastställa denna ränta. Det ankommer även på landskapsstyrelsen att fastställa beloppet på vissa ersättningar till kreditanstalterna samt om andra villkor gällande dessa lån.

Landskapslagen skall tillämpas förutom på lån som beviljats efter det att lagen trätt i kraft även på lån som beviljats därförinnan om berörda låntagare och kreditinrättningar därtill samtycker.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller fiske, styrningen av fiskerinäringen, näringsverksamhet samt landskapets myndigheter vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 16 och 22 punkterna självstyrelselagen.

Landskapets behörighet innefattar även rätt att stadga om ränta och övriga lånevillkor.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 7.11.1997.

Nr 41/97. Landskapslag om ändring av landskapslagen om investeringslån, antagen av lagtinget 24.9.1997 (ÅFS 91/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.10.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att i landskapslagen inte längre anges minimivån för den ränta som landskapsstyrelsen fastställer för investeringslånen. Beträffande det årliga arvode landskapsstyrelsen erlägger till kreditinrättningar som förmedlar investeringslån anges endast att arvodet beräknas på de utestående förmedlade lånen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller näringsverksamhet och främjande av näringsverksamhet samt landskapets myndigheter vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1 och 22 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Landskapets behörighet innefattar även rätt att stadga om räntor och övriga lånevillkor.

Eftersom lagändringen inte medför någon försämring för i lagen avsedda låntagare utgör bestämmelsen om att landskapslagen skall tillämpas på lån som beviljats såväl före som efter lagens ikraftträdande inget hinder för lagens ikraftträdande.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 7.11.1997.

Nr 42/97. Landskapslag om ändring av landskapslagen om främjande av gårdsbruk, antagen av lagtinget 24.09.1997 (ÅFS 92/97).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.10.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att Ålands landskapsstyrelse utan nuvarande begränsningar kan besluta om det arvode respektive den räntegottgörelse som erläggs till kreditinrättningar som förmedlar i landskapslagen avsedda lån. Det ankommer även på landskapsstyrelsen att besluta om den årliga ränta på köpeskilling som inte erlagts och på lån som beviljats i enlighet med landskapslagen. Landskapslagen skall tillämpas förutom på lån som beviljas efter det att lagen trätt i kraft även på lån som beviljats därförinnan om berörda låntagare och kreditinrättningar samtycker.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller jord- och skogsbruk, styrning av lantbruksproduktionen samt landskapets myndigheter vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1 och 15 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 7.11.1997.

Nr 43/97. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands landskapsstyrelse, antagen av lagtinget 10.11.1997 (ÅFS 69/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 2.12.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om beslutsfattandet i Ålands landskapsstyrelse. Bestämmelserna om landskapets centrala ämbetsverk och dess indelning i avdelningar upphävs. Landskapslagen möjliggör att i landskapslag, som kan antas med enkel majoritet, stadga om de förvaltningsorgan som skall biträda landskapsstyrelsen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapets allmänna styrelse och förvaltning ankommer enligt 3 § 2 mom. självstyrelselagen på Ålands landskapsstyrelse och de myndigheter som lyder under den.

I stöd av 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om närmare bestämmelser beträffande landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt om landskapets tjänstemän.

Enligt bestämmelsen i 26 § 2 mom. landskapslagen om Ålands landskapsstyrelse kan lagen i fråga ändras endast i den ordning som föreskrivs i 55 § lagtingsordningen för landskapet Åland. Föreliggande ändring av landskapslagen har tillkommit med iakttagande härav.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 19.12.1997.

Nr 44/97. Landskapslag om Ålands landskapsstyrelses allmänna förvaltning, antagen av lagtinget 10.11.1997 (ÅFS 70/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 2.12.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen, som ersätter landskapslagen om landskapet Ålands centrala ämbetsverk, reglerar uppgifterna, öppenheten och serviceskyldigheten för Ålands landskapsstyrelses allmänna förvaltning samt anger grundragen för dess organisation.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapets allmänna styrelse och förvaltning ankommer enligt 3 § 2 mom. självstyrelselagen på Ålands landskapsstyrelse och de myndigheter som lyder under den.

I stöd av 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om närmare bestämmelser beträffande landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt om landskapets tjänstemän.

Bestämmelserna i 3 § 2 och 4 mom. samt 6 § 7 mom. angående utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 19.12.1997.

Nr 45/97. Landskapslag om ändring av landskapslagen om lagberedningen, antagen av lagtinget 10.11.1997 (ÅFS 71/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 2.12.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om att genom landskapsförordning stadgas om de tjänster, utöver tjänsten som lagberedningschef, som skall finnas vid lagberedningen och om kompetensvillkoren för dem. Landskapslagen innehåller även ändrade stadganden om behörighetskraven för lagberedningschefen samt om laggranskningsnämnden.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, samt landskapets tjänstemän på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen.

Bestämmelserna i 3 § 3 mom. och 4 § 2 mom. angående utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 19.12.1997.

Nr 46/97. Landskapslag om upphävande av 6 § 3 mom. landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet, antagen av lagtinget 10.11.1997 (ÅFS 72/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 2.12.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs särbestämmelsen om lämnande av uppgift ur handling som är under utarbetande i landskapsstyrelsen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt landskapets tjänstemän.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 19.12.1997.

Nr. 47/97. Landskapslag om upphävande av landskapslagen om semester för landskapets tjänstemän, antagen av lagtinget 10.11.1997 (ÅFS 73/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 2.12.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om semester för landskapets tjänstemän, (ÅFS 27/1974).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän samt tjänstekollektivavtal för landskapets anställda.

Enligt den samma dag av lagtinget antagna landskapslagen om ändring av 37 § tjänstemannalagen för landskapet Åland skall om semester för landskapets tjänstemän stadgas genom landskapsförordning. Intill dess en sådan förordning utfärdas regleras efter landskapslagens ikraftträdande ärenden gällande semester för landskapets tjänstemän endast i tjänstekollektivavtal. Denna omständighet föranleder dock ingen anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 19.12.1997.

Nr 48/97. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om tjänstekollektivavtal, antagen av lagtinget 10.11.1997 (ÅFS 74/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 2.12.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om de tjänstemän på vilka det ankommer att företräda landskapsstyrelsen vid i landskapslagen avsedda förhandlingar och när arbetsstrid uppstår samt att i övrigt verka som företrädare för arbetsgivaren.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän samt tjänstekollektivavtal för landskapets anställda.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 19.12.1997.

Nr 49/97. Landskapslag om ändring av 37 § tjänstemannalagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 10.11.1997 (ÅFS 75/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 2.12.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att om semester för landskapets tjänstemän stadgas genom landskapsförordning.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, landskapsstyrelsen och under denna

lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän samt tjänstekollektivavtal för landskapets anställda.

Jämlikt 21 § självstyrelselagen har i landskapslagen intagits ett bemyndigande för landskapsstyrelsen att genom landskapsförordning stadga om bl.a. landskapsförvaltningens organisation och verksamhet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 19.12.1997.

Nr 50/97. Landskapslag om ändring av landskapslagen om besiktning och registrering av fordon, antagen av lagtinget 8.12.1997 (ÅFS 23/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 16.12.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Avsikten med landskapslagen är att implementera EG:s direktiv om typgodkännande av fordon. Genom landskapslagen upphävs bestämmelserna om importbesiktning. Landskapslagen innehåller kompletterande bestämmelser om typbesiktning och typgodkännande, registreringsbesiktning, kontrollbesiktning samt trafikövervakning.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, vägtrafik samt allmän ordning och säkerhet vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 6 och 21 punkterna självstyrelselagen.

Föreläggande av körförbud bör anses innefattas i området för vägtrafik. Polisens skyldighet att utföra trafikövervakning är att hänföra till allmän ordning och säkerhet.

Kontrollbesiktning motsvaras i rikslagstiftningen av årsbesiktning.

I fråga om typbesiktning hänvisar landskapslagen direkt till på området gällande EG-direktiv och den typbesiktning som utförs av fordonsförvaltningscentralen i riket.

Delegationen har granskat landskapslagen utgående från självstyrelselagens stadganden om kompetensfördelningen mellan riket och landskapet, och inte ansett som sin uppgift att vidare uttala sig om förenligheten med EG:s regelverk såvitt gäller frågan om en korrekt implementering av EG-direktiven i landskapslagen. Landskapslagstiftningen om besiktning och registrering av fordon bygger i huvudsak på rikslagstiftningen. I rikslagstiftningen har motsvarande av EG:s regelverk föranledda ändringar genomförts.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Republikens presidents beslut 23.1.1997.

Nr 51/97. Landskapslag om lantbruksnämnder, antagen av lagtinget 8.12.1997 (ÅFS 85/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 16.12.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Namnet på landskapslagen om lantbruks- och skogsnämnder ändras till landskapslag om lantbruksnämnder.

Landskapslagen innehåller huvudsakligen administrativa bestämmelser beträffande handläggningen av jordbruksärenden i kommunerna. Benämningen lantbruks- och skogsnämnd ändras till lantbruksnämnd som fråntas befogenheten att handlägga ärenden som rör enskilda skogar. Landskapslagen föränleds av den samma dag antagna landskapslagen om skogsvård.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 4 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt kommunernas förvaltning och kommunernas tjänsteinnehavare.

Jord- och skogsbruk är ett område som enligt 18 § 15 och 18 punkterna självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet med undantag av ärenden gällande priset på lantbruks- och fiskeriprodukter samt främjande av export av lantbruksprodukter, vilka enligt 27 § 15 punkten nämnda lag hör till rikets behörighet.

Den kommunala förvaltningen och de organ som skall inrättas härför ingår i landskapets behörighet. I fråga om kommunernas uppgifter följer dock lagstiftningsbehörigheten uppdelningen av rättsområden såsom de framgår av självstyrelselagen.

I rikslagstiftningen har kommunernas lantbruksnäringsmyndigheter anförtrotts uppgifter vilka kan hänföras till det i 27 § 15 punkten självstyrelselagen nämnda området. Motsvarande uppgifter ankommer det även kommunerna på Åland att handlägga enligt bestämmelserna i rikslag.

Bestämmelsen om överklagande i 7 § landskapslagen överensstämmer till den del det gäller landskapets behörighet med 25 § självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Republikens presidents beslut 23.1.1998.

Nr 52/37. Landskapslagen om skogsvård, antagen av lagtinget 08.12.1997 (ÅFS 83/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 16.12.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om bedrivande av skogsbruk för virkesproduktion på skogsbruksmark.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, jord- och skogsbruk, tillvaratagande av skogsmarks produktionsförmåga samt natur- och miljövård vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 10, 15 och 18 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Ärenden gällande förebyggande av införsel av växtförstörare till landet har i 27 § 33 punkten självstyrelselagen hänförts till rikets lagstiftningsbehörighet. Landskapslagen berör dock inte direkt detta rättsområde.

Stadgandena om skadestånd i 11 och 16 § landskapslagen är accessoriska till det rättsområde landskapslagen avser att reglera.

Bestämmelserna om straff, åtgärdsförbud och andra tvångsmedel är med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Besvärstadgandet överensstämmer med 25 § självstyrelselagen.

Bestämmelserna i 3, 8, 10, 12 och 26 § angående utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Republikens presidents beslut 23.1.1997.

Nr 53/97. Landskapslag om stöd för skogsbruksåtgärder, antagen av lagtinget 8.12.1997 (ÅFS 84/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 16.12.1997:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om stöd till skogsbrukare vid bedrivande av skogsbruk i enlighet med bestämmelserna i den samma dag antagna landskapslagen om skogsvård.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, jord- och skogsbruk, tillvaratagande av skogsmarks produktionsförmåga samt natur- och miljövård och vägar vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 10, 15, 18 och 21 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Ärenden gällande förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet har i 27 § 33 punkten självstyrelselagen hänförts till rikets lagstiftningsbehörighet. Landskapslagen berör dock inte direkt detta rättsområde.

I 18 § landskapslagen ingår en bestämmelse om skattefrihet för stödtagare, vilket enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Bestämmelserna om tvångsmedel är med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Bestämmelserna i 4, 8, 9 och 10 § angående utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Hänvisningen 1 § landskapslagen till rikets jordabalk om fastighetspanträtt är ett blankettstadgande som har kunnat intas i landskapslagen.

Besvärstadgandet i 20 § landskapslagen överensstämmer med 25 § självstyrelselagen.

Hinder för att i 6 § landskapslagen inta en bestämmelse om att landskapsstyrelsen kan besluta att i nämnda paragraf avsedda bistånd ges genom förmedling av skogsvårdsföreningar föreligger inte. Bestämmelser om skogsvårdsföreningar ingår i landskapslagen om skogsvårdsföreningar (ÅFS 10/52).

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet. I 1 och 3 § landskapslagen ingår hänvisningar till landskapslagen om skogsvård, antagen samma dag som

föreliggande landskapslag. Landskapslagen kan träda i kraft förutsatt att även nämnda landskapslag träder i kraft.

Republikens presidents beslut 23.1.1997.

Nr 54/97. Landskapslag om läroavtalsutbildning, antagen av lagtinget 17.12.1997 (ÅFS 59/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 14.1.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om läroavtalsutbildningen, dess förvaltning, läroavtalet, arbetsgivarens och lärlingens rättigheter och skyldigheter samt besvärstidganden.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 1951-års självstyrelselag hörde lagstiftningsbehörigheten om arbetsavtal, arbetsreglemente och läroavtal till landskapet medan bl.a. arbetarskyddet var hänfört till rikets kompetens. I 1991-års självstyrelselag har till rikets behörighet enligt 29 § 1 mom. 6 punkten hänförts arbetsavtal och samarbete inom företag. Av motiveringen i regeringens proposition till ny självstyrelselag (reg.prop. 73/1990 r.d.) anges att arbetslagstiftningen i sin helhet bör komma på riket. Undantag från denna huvudregel gällde tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunens anställda. I den nya självstyrelselagen nämndes ursprungligen inte uttryckligen läroavtal, men det har ansetts såsom nära anslutet till arbetsavtal hänförligt till rikets behörighet. I överensstämmelse med 71 § självstyrelselagen har den tidigare gällande landskapslagen om läroavtal upphävts genom förordningen om upphävande av vissa åländska landskapslagar på arbetsrättens område (1001/1994). Rikslagen om läroavtalsutbildning (1605/1992) blev härvid gällande i landskapet. Genom en ändring av självstyrelselagen (520/1996), som trädde i kraft den 1 januari 1997, ändrades 18 § 14 punkten självstyrelselagen så att rättsområdet läroavtal återfördes till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Landskapslagen gäller även landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, undervisning samt socialvård i fråga om de studiesociala förmånerna, vilka områden hör till landskapets behörighet enligt 18 § 1, 13 och 14 punkterna självstyrelselagen.

I 16 § landskapslagen anges att på läroavtal tillämpas det som i fråga om arbetstagare är föreskrivet om arbetstid, semester, arbetsskydd och annat skydd för arbetstagaren. Läroavtal uppvisar likheter med arbetsavtal. Rättsområdet läroavtal har dock i sin helhet överförts till landskapets behörighet, varför i landskapslagen även kunnat intas stadganden om arbetstid, semester och arbetsskydd, bestämmelser som eljest endast med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan intas i en landskapslag. De i landskapslagens 19 och 22 § intagna hänvisningarna till rikslagstiftning har till den del de gäller ärenden av rikslagstiftningsnatur med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kunnat intas i landskapslagen.

Frågan om undervisningsspråk i fråga om läroavtalsutbildningen är en integrerad del av regleringen av läroavtal, vilket område i sin helhet faller inom landskapets behörighet.

Stadgandet om ändringssökande i 23 § landskapslagen överensstämmer med 25 § självstyrelselagen.

Bestämmelserna i 7, 8, 13, 14, 21 och 24 § om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Jämlikt 71 § självstyrelselagen har i 25 § landskapslagen intagits en bestämmelse om upphävande av på området gällande rikslagstiftning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Republikens presidents beslut 13.2.1998.

Nr 55/97. Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om utbildning efter grundskolan, antagen av lagtinget 17.12.1997 (ÅFS 60/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 14.1.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen intas en hänvisning till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om läroavtalsutbildning.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller läroavtal och undervisning vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 14 punkten självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet. Landskapslagen kan träda i kraft förutsatt att även landskapslagen om läroavtalsutbildning träder i kraft.

Republikens presidents beslut 13.2.1998.

Nr 1/98. Landskapslag om ändring av kommunallagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 22.12.1997 (ÅFS 19/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 14.1.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen ingår stadganden om utträde ur Ålands kommunförbund. Landskapslagen innehåller även ändrade bestämmelser om kommunal folkomröstning.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet har enligt 18 § 4 punkten självstyrelselagen behörighet att lagstifta om kommunindelning, kommunernas förvaltning, kommunala val, med iakttagande av vad som bestäms i 67 § sagda lag, och kommunernas tjänsteinnehavare. I lagstiftningsbehörigheten ingår även rätten att lagstifta om tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda.

Det ankommer på lagtinget att inom de gränser som anges i 9 och 67 § självstyrelselagen bestämma om rösträtt och valbarhet i kommunala val. De ändringar som i 30a § landskapslagen görs angående rösträtt i kommunala folkomröstningar berör ej nämnda paragrafer och kan därför intas i landskapslagen.

Hänvisningen i 30 och 30a § till rikets lag om hemkommun (201/1994) är av teknisk natur.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Republikens presidents beslut 13.2.1998.

Nr 2/98. Landskapslag om förfarandet vid rådgivande kommunala folkomröstningar, antagen av lagtinget 22.12.1997(ÅFS 20/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 14.1.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om förfarandet vid anordnande av kommunala rådgivande folkomröstningar enligt 34 och 35 § kommunallagen för landskapet Åland.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller kommunala val, kommunernas förvaltning samt landskapets myndigheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 4 punkterna självstyrelselagen.

Bestämmelsen i 19 § om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 13.2.1998.

Nr 3/98. Landskapslag om ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 22.12.1997 (ÅFS 17/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.1.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om kommunalskatteprocenten för samfund och samfällda förmåner samt vissa försäkringsbolag.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 13.2.1998.

Nr 4/98. Landskapslag om ändring av grundskolelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 22.12.1997 (ÅFS 18/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.1.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att i dess 15 § anges att elevernas arbetsår börjar i augusti och slutar senast den 8 juni. Samtidigt fogas till landskapslagens 51 § en egen rubrik.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller undervisning, kommunens förvaltning och landskapets myndigheter vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 4 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 13.2.1998.

Nr 5/98. Landskapslag om ändring av landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna, antagen av lagtinget 07.01.1998 (ÅFS 25/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 4.2.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om beräkning, fastställande och justering av landskapsandelarna samt om komplettering av skatteinkomsterna. Hänvisningen beträffande ändringssökande till lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden ersätts med en hänvisning till förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Genom landskapslagen genomförs terminologiska förändringar så att begreppen genomsnittliga belopp, kalkylerade markbelopp och enhetspris ersätts med ordet basbelopp.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4, 13 och 14 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, undervisning, kultur samt socialvård.

Besvärstadsandaget i 20 § landskapslagen överensstämmer med 25 § självstyrelselagen. Hänvisningen till förvaltningsprocesslagen är i sammanhanget onödig och kan med hänvisning till den lagstiftningsteknik som i övrigt tillämpas förorsaka oklarheter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 6.3.1998.

Nr 6/98. Landskapslag om ändring av landskapslagen om planering av och landskapsandel för socialvården, antagen av lagtinget 7.1.1998 (ÅFS 26/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 4.2.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen genomförs terminologiska förändringar så att begreppen genomsnittliga belopp och kalkylerade markbelopp ersätts med ordet basbelopp. Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om fastställande av basbeloppen, graderingen av landskapsandelsprocenten samt beräkning och justeringen av landskapsandelar. Hänvisningen beträffande ändringssökande till lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden ersätts med en hänvisning till förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller kommunernas förvaltning, landskapets myndigheter samt socialvård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4 och 13 punkterna självstyrelselagen.

Besvärstadsandaget i 27 § landskapslagen överensstämmer med 25 § självstyrelselagen. Hänvisningen till förvaltningsprocesslagen är i sammanhanget onödig och kan med hänvisning till den lagstiftningsteknik som i övrigt tillämpas förorsaka oklarheter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 6.3.1998.

Nr 7/98. Landskapslag om ändring av landskapslagen om planering av och landskapsandel för undervisnings- och kulturverksamheten, antagen av lagtinget 7.1.1998 (ÅFS 27/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 4.2.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen genomförs terminologiska förändringar så att begreppen genomsnittliga belopp, kalkylerade markbelopp och enhetspris ersätts med ordet basbelopp. Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om uträknandet och fastställandet av basbeloppen och landskapsandelarna för undervisnings- och kulturverksamheten. Hänvisningen beträffande ändringssökande till lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden ersätts med en hänvisning till förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller kommunernas förvaltning, landskapets myndigheter, undervisning, kultur, idrott och ungdomsarbete vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 4 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Beträffande bestämmelsen om ändringssökande i 36 § landskapslagen konstateras att paragrafens första mening avser laglighetsbesvär över beslut fattade med stöd av föreliggande landskapslag, medan paragrafens andra mening avser besvär över beslut fattade med stöd av landskapsandelslagen (ÅFS 70/1993), varvid besvärstadsandagena i sist nämnda lag skall tillämpas. Besvärstadsandaget överensstämmer med 25 § självstyrelselagen. Hänvisningen till förvaltningsprocesslagen är i sammanhanget onödig och kan med hänvisning till den lagstiftnings-teknik som i övrigt tillämpas förorsaka oklarheter.

Hänvisningarna i 14, 15 och 23 § landskapslagen till rikets lag om hemkommun (201/1994) är av teknisk natur.

Bestämmelsen i 8 § om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 6.3.1998.

Nr 8/98. Landskapslag om ändring av 48 § grundskolelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 7.1.1998 (ÅFS 28/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 4.2.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller kompletterande bestämmelser om hemkommunernas kostnadsansvar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller undervisning och kommunernas förvaltning vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 4 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Hänvisningen i 48 § 5 mom. landskapslagen till rikets lag om hemkommun (201/1994) är av teknisk natur.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 6.3.1998.

Nr 9/98. Landskapslag om temporär delfinansiering av hälso- och sjukvården i landskapet, antagen av lagtinget 7.1.1998 (ÅFS 29/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 4.2.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om kommunernas andel av kostnaderna för finansieringen av hälso- och sjukvården i landskapet under 1998. En motsvarande lag var gällande 1997 (ÅFS 28/1997).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4 och 12 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning samt om hälso- och sjukvården med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Enligt 1 § landskapslagen skall landskapet och kommunerna även under 1998 gemensamt svara för hälso- och sjukvården i landskapet. Kommunerna skall utöver den i 13 § landskapslagen om hälso- och sjukvården (ÅFS 60/93) stadgade skyldigheten betala en kostnadsandel som beräknas utgående från den kommunala uttaxeringen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 6.3.1998.

Nr 10/98. Landskapslag om ändring av 12 § landskapsskattelagen, antagen av lagtinget 7.1.1998 (ÅFS 30/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 5.2.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att landskapsskatt betalas första gången vid den beskattning som verkställs för skatteåret 1999.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapet tillkommande tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 6.3.1998.

Nr 11/98. Landskapslag om ändring av ikraftträdelsebestämmelsen i landskapslagen om ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 7.1.1998 (ÅFS 31/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 5.2.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Jämlikt landskapslagen skall ändringen av landskapslagen om ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland (ÅFS 59/1993) tillämpas första gången vid den kommunalbeskattning som verkställs för skatteåret 1999.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 6.3.1998.

Nr 12/98. Landskapslag om avbytarverksamhet för lantbrukare, antagen av lagtinget 19.1.1998 (ÅFS 57/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.2.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om anordnande av avbytarverksamhet för lantbrukares semester, veckoledighet och behov av vikariehjälp samt om förvaltningen av denna verksamhet. Genom landskapslagen upphävs tidigare landskapslag om avbytarverksamhet för lantbrukare (ÅFS 14/1986).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller jord- och skogsbruk, socialvård och landskapets myndigheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1, 13 och 15 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

I 10 § 1 mom. landskapslagen har intagits bestämmelser om ersättandet av kostnaderna för avbytarverksamheten under lantbrukares veckoledighet samt i dess 14 § 2 mom. om den timtaxa som lantbrukaren skall erlägga för i landskapslagen avsedd vikariehjälp. I nämnda lagrum har dock ej närmare angivits hur dessa kostnader skall uträknas, utan därom förutsätts stadganden i landskapsförordning. Däremot bestäms i 10 § 2 mom. landskapslagen att för ledighet utöver den lagstadgade veckoledigheten debiteras full kostnadstäckning samt i dess 19 § att vid fullgörandet av andra än i landskapslagen avsedda uppgifter debiteras för landskapsanställd lantbruksavbytare ersättning för de faktiska kostnader som landskapsstyrelsen åsamkas av lantbruksavbytares lön, socialskydd och övriga utgifter.

Landskapslagen ger landskapsstyrelsen rätt att betala ersättning för avbytarverksamhet som ordnas i privat regi. I 17 § landskapslagen ingår bestämmelser om grunderna för uträknande av sådan icke landskapsanställd lantbruksavbytares arbetstid. Arbetsavtal och samarbete inom företag hör till rikets lagstiftningsbehörighet enligt 29 § 1 mom. 6 punkten självstyrelselagen. Landskapslagen reglerar dock inte den egentliga arbetstiden utan endast sättet för uträknande av lantbruksavbytare tillkommande ersättning varför bestämmelserna inte innebär någon överskridning av landskapets lagstiftningsbehörighet.

I 18 § landskapslagen har intagits en bestämmelse enligt vilken semesternämnden har rätt att för verkställigheten av landskapslagen av skatte- och andra myndigheter erhålla erforderliga uppgifter och utredningar. En bestämmelse av samma innehåll ingår i 45 § lagen om avbytar-service för lantbruksföretagare (1231/1996). Med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen har statliga myndigheter i landskapslagen kunnat åläggas uppgifter som överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

I 21 § landskapslagen har intagits stadganden om rättelseyrkande som faller inom landskapets behörighetsområde. Rättelseyrkandet är en del av förvaltningsförfarandet och det föregår det besvär-förfarande som avser den egentliga rättskipningen.

Besvärstadgandena i 22 § landskapslagen överensstämmer med 25 och 26 § självstyrelselagen. Begränsningarna gällande anförande av fortsatta besvär till högsta förvaltningsdomstolen motsvarar de begränsningar som intagits i rikets lag om avbytar-service för lantbruksföretagare och har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Hänvisningarna i 1 och 2 § landskapslagen till rikslagstiftning är av teknisk natur.

I landskapslagen intagna bestämmelser om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 8.4.1998:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 3.3.1998 nr 234/08/98/JM

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en ny landskapslag om avbytarverksamhet för lantbrukare som skall ersätta gällande landskapslag. Lagtingsbeslutet innehåller bestämmelser om lantbrukares rätt till avbytare under semester och under veckoledighet samt rätt till vikariehjälp. I lagen ingår även bestämmelser om förvaltningen av avbytarverksamheten och om vissa ersättningar för avbytarens tjänster.

Lagstiftningen om avbytarverksamhet tillämpas på lantbruk och endast lantbrukare kan komma i åtnjutande av de förmåner lagstiftningen medför. Syftet med lagstiftningen är att bereda lantbrukare möjlighet att frigöra sig från sitt arbete och att på detta sätt även göra djurhushållning mera attraktiv. Lagstiftningen är sålunda primärt att hänföra till de rättsregler, som reglerar jord och skogsbruk. Reglerna fullföljer även ett starkt socialt syfte.

Enligt 18 § 15 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om jord och skogsbruk. Även lagstiftning om socialvård hör till landskapets behörighet enligt 18 § 13 punkten.

Förvaltningen av avbytarverksamheten skall tillkomma landskapsstyrelsen samt i lagen avsedda nämnder och funktionärer. Enligt 18 § i punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar.

Lagtingets beslut reglerar även frågor i anslutning till ersättningar, som hänför sig till avbytarverksamheten. Enligt 10 § 1 mom. beslutet skall lantbrukaren betala en viss, i landskapsförordning fastställd del av landskapets kostnader för avbytare under veckoledigheten. Ersättningen är således bunden vid kostnaderna för avbytare. Den andel, som bestämmer avgiftens storlek, är inte fastställd i lagen. Det oaktat anger stadgandet grunden för den maximala ersättningen.

Enligt 14 § 2 mom. beslutet, vilket lagrum gäller vikariehjälp, skall ersättning erläggas enligt en i landskapsförordning närmare reglerad timtaxa. I samma lagrum bestäms emellertid att timtaxan inte får överstiga kostnaderna för produktionen av verksamheten. Grunden för ersättningen är sålunda fastställd. 1 19 § är ersättningen för andra uppgifter för landskapsanställda lantbruksavbytare entydigt bestämd.

1 20 § lagtingsbeslutet stadgas om yrkande av ersättning för skada som förorsakats av en av landskapsstyrelsens lantbruksavbytare. Lagrummet bör tolkas som ett särskilt förfarande, som inte minskar den skadelidandes rätt att driva talan enligt skadeståndslagen. Som komplement till skadeståndslagstiftningen, som hör till rikets lagstiftningsbehörighet, reglerar bestämmelsen ett område, som gäller under landskapsstyrelsen lydande myndigheter och inrättningar och sålunda faller under lagtingets lagstiftningskompetens.

I lagtingsbeslutet ingår även bestämmelser om rättskipning, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 S 23 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. Besvärinstanserna motsvarar vad som stadgats i självstyrelselagen. Besvärsbegränsningen motsvaras i sak av den som ingår i 43 § rikets lag om avbytar-service för lantbruksföretagare (1231/96). Bestämmelserna har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat upptas i beslutet. På samma grunder har i lagtingsbeslutet kunnat intas även bestämmelsen om rätt för semesternämnden att erhålla uppgifter av andra myndigheter.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 24.4.1998.

Nr 13/98. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av arbetstidslagen, antagen av lagtinget 19.1.1998 (ÅFS 44/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.2.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag enligt vilken rikets arbetstidslag (605/1996) med vissa i landskapslagen angivna avvikelser skall tillämpas i landskapet på landskapets och kommu-

nernas tjänstemän. De förvaltningsuppgifter som enligt arbetstidslagen ankommer på statens myndigheter skall i landskapet handhas av Ålands landskapsstyrelse.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller -förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Landskapet har enligt 18 § 1, 2 och 4 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda samt kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare och tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda.

Enligt 27 § 21 punkten självstyrelselagen hör arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda till rikets behörighet. Till rikets behörighet har enligt 29 § 1 mom. 6 punkten självstyrelselagen hänförs arbetsavtal och samarbete inom företag. Ur uppdelningen av behörigheten framgår att landskapets lagstiftningsbehörighet innefattar befogenhet att bestämma om förenämnda tjänsteinnehavares rättigheter och skyldigheter samt om deras anställningsvillkor över huvudtaget. Landskapslagen berör inte rikets tjänstemän i landskapet eller landskapets och kommunernas privaträttsligt anställda arbetstagare eller den privata sektorn i landskapet i fråga om vilka lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket.

I 3 § lagen om arbetstid ingår bestämmelser om arbetsrådet vars uppgift är att såsom fristående organ ge utlåtanden om lagens tillämpning och tolkning. Arbetsrådet och dess ställning har inte särskilt nämnts i landskapslagens text eller i förarbetena. Oberoende härav är det möjligt för arbetsrådet att med stöd av 9 § lagen om arbetsrådet och om undantagstillstånd inom arbetarskyddet (608/1946) på begäran handlägga ärenden som avses i landskapslagen.

Enligt 43 § lagen om arbetstid har arbetarskyddsmyndigheterna ålagts vissa tillsynsuppgifter. Dessa uppgifter handhas med stöd av bestämmelserna i 3 § landskapslagen av landskapsstyrelsen inom landskapets behörighetsområde.

Stadgandena om ersättningsanspråk i 38 § i den genom landskapslagen antagna rikslagen är accessoriska till det rättsområde lagen är avsedd att reglera.

Bestämmelserna om straff är med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet. I 42 § arbetstidslagen hänvisas till rikets vägtrafiklag i fråga om straff för brott mot rådets förordning (EEG) om harmonisering av social lagstiftning om vägtransporter. Ett sådant blankettstadgande har kunnat intas i landskapslagen.

Rikslagen avser att implementera EG-lagstiftning och genom denna blankettlag har denna implementering skett i landskapslagstiftningen.

Bestämmelsen i 5 § landskapslagen om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 8.4.1998:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 3.3.1998 nr 236/08/98/JM

Enligt lagtingsbeslutet skall rikets lag om arbetstid tillämpas i landskapet Åland på landskapets och kommunernas tjänstemän med vissa undantag som anges i beslutet. Lagen är redan tillämplig på övriga arbetstagare i landskapet.

Enligt 18 § 2 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets tjänstemän och tjänstekollektivavtal för landskapets anställda. Enligt 18 § 4 punkten nämnda lag omfattar landskapets behörighet även kommunernas tjänsteinnehavare och tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda. Riket har enligt 27 § 21 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om arbetsrätt med undantag för tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda med beaktande av vad som stadgas i 29 § 1 mom. 6 punkten och 2 moln. Samma lag. I sistnämnda lagrum stadgas om möjligheten att överföra rättsområden i fråga om bl.a. arbetsavtal på landskapet.

Tillämpningsområdet för lagtingsbeslutet är begränsat till landskapets och kommunernas anställda i tjänsteförhållande. Lagtingsbeslutet gäller således sådana angelägenheter beträffande vilka lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet. Bestämmelserna om straff i rikets lag hänför sig till detta rättsområde och hör sålunda jämlikt 18 § 25 punkten självstyrelselagen till landskapets lagstiftningsbehörighet.

I rikslagen, som genom lagtingets beslut blir tillämplig, ingår ett stadgande om arbetsrådet. Arbetsrådets uppgifter enligt beslutet motsvarar dess uppgifter i övrigt och faller enligt 9 § lagen om arbetsrådet och om undantagstillstånd inom arbetarskyddet inom dess kompetens. Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för beslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 24.4.1998.

Nr 14/98. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om anordningars energieffektivitet, antagen av lagtinget 19.1.1998 (ÅFS 55/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.2.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag enligt vilken rikets lag om anordningars energieffektivitet (1241/1997) skall tillämpas i landskapet med vissa i landskapslagen angivna avvikelser. Ändringar i rikslagen skall tillämpas i landskapet från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt den genom landskapslagen antagna rikslagen ankommer på statens myndigheter skall i landskapet handhas av Ålands landskapsstyrelse till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet. Syftet med den genom landskapslagen antagna rikslagen är att förbättra energieffektiviteten hos anordningar.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller -förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Nu ifrågavarande lagstiftning har som allmänt syfte att genom energibesparande åtgärder främja utvecklandet av miljöanpassad teknologi och den omfattar i detta avseende ett flertal ämnesområden. Den skall kunna tillämpas i fråga om olika energikällor och tekniska anordningar. Rikslagen är subsidiär såtillvida att den inte skall tillämpas om i 2 § nämnda angelägenheter reglerats genom andra lagstiftningsåtgärder.

Till sitt huvudsakliga innehåll kan lagstiftningen anses höra till området för näringsrätt samt miljövård. På dessa områden har landskapet lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 10 och 22 punkterna självstyrelselagen, för näringsverksamhetens del dock med vissa undantag. Därtill ingår i lagstiftningen bestämmelser som kan hänföras till byggnads- och planväsendet, bostadsproduktionen, hälsovården, utrikeshandeln, konsumentskyddet och standardisering.

Landskapslagen innehåller ett antal bestämmelser rörande krav som kan ställas i samband med import och export eller utförsel till ort utanför landskapet. I det avseende fråga är om utrikeshandel tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket enligt 27 § 12 punkten självstyrelselagen. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska, t.ex. på grund av tekniska säkerhetskrav, skall emellertid, enligt motiven till självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänföra sig till. Till de delar föreliggande landskapslag avser import och export gäller bestämmelserna säkerhetskrav och övervakning vilka är att hänföra till näringsrättens område.

Även bestämmelser som avser produktsäkerhet är att hänföra till näringsrätten. I de avseenden landskapslagen gäller hälsovård samt byggnads- och planväsendet är de områden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 7 och 12 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Konsumentskydd, otillbörligt förfarande i näringsverksamhet samt standardisering är områden på vilka lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 10 och 19 punkterna självstyrelselagen. I lagen om anordningars energieffektivitet ingår bestämmelser om CE-märkning. Enligt högsta domstolens utlåtande angående landskapslagstiftning om CE-märkning 21.03.1996 är denna märkning av produkter att hänföra till området för standardisering.

Lagen innehåller även bestämmelser om energimärkning. Enligt regeringens proposition nr 220/1997 rd är syftet med energimärkningen att påverka konsumenternas val när de skaffar hushållsapparater. Exakt, väsentlig och jämförbar information skall ges om den energiförbrukning som sammanhänger med användningen av apparaterna. Detta är ett sätt att få köparna att välja apparater som förbrukar mindre energi. Energimärket fästs vid de hushållsapparater som är till salu och det visar apparatens energiförbrukning under den tid den används. I regeringens proposition (220/1997 rd) anges även att förordningen om uppgifter som skall lämnas vid energimärkning av hushållsapparater, som trädde i kraft 1.9.1994, utfärdades med stöd av konsumentskyddslagen. Anknytningen till konsumentskyddslagen ansågs ändamålsenlig eftersom konsumentombudsmannen övervakar marknadsföringen till konsumenterna. Sedan energimärkningen trädde i kraft har dock ändringar gjorts i organiseringen av övervakningen av elanordningar. År 1995 grundades säkerhetsteknikcentralen till vars uppgifter hör att övervaka säkerheten hos elanordningar. Energimärkningen är därför inte lika starkt knuten till konsumentskyddet som tidigare. Enligt 7 § i den genom landskapslagen antagna rikslagen skall tillsynsmyndigheten svara för tillsynen av lagen. Marknadsföringens laglighet skall emellertid övervakas med stöd av konsumentskyddslagen (38/1978) när anordningar marknadsförs till konsumenterna.

Lagen om anordningars energieffektivitet innehåller stadganden av dels landskapslagstiftnings- och dels av rikslagstiftningsnatur. Bestämmelserna av rikslagstiftningsnatur har jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Enligt 3 § landskapslagen skall de uppgifter som enligt rikslagen ankommer på statens myndigheter i landskapet skötas av landskapsstyrelsen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området. En del av de förvaltningsuppgifter som anges rikets lag om anordningars energieffektivitet ankommer med beaktande av behörighetsfördelningen i självstyrelselagen även i landskapet på rikets myndigheter. Eftersom denna uppdelning inte framgår av landskapslagen kan detta förhållande leda till oklarheter i fråga om myndigheternas befogenheter.

Bestämmelserna om straff, förbud och andra tvångsmedel är med stöd av 18 § 25 och 26 punkterna självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Besvär som fattas av landskapsstyrelsen kan överklagas hos Högsta förvaltningsdomstolen enligt 25 § självstyrelselagen. I övrigt bör besvär anföras enligt bestämmelserna i den rikslagstiftning som avses i landskapslagen.

Besvärstadsdagandena i 5 § landskapslagen överensstämmer med 25 § självstyrelselagen. Ur lagtingshandlingarna framgår att avsikten med landskapslagen är att harmonisera landskapets lagstiftning med de EG-direktiv som finns på området. Genom landskapslagen genomförs emellertid endast delvis motsvarande implementering av ifrågasvarande EG-direktiv som i rikslagstiftningen. Enligt 4 § 1 mom. landskapslagen skall nämligen bestämmelserna i 20 § rikslagen inte tillämpas i landskapet. Därigenom utesluts från tillämpning i landskapet ett antal ministeriebeslut som avser att uppfylla kraven i EG-direktiv. Enligt framställningen till lagtinget är avsikten att införa motsvarande bestämmelser i en landskapsförordning. Frågan gäller landskapets förpliktelser beträffande genomförande av EG-direktiv men berör inte den lagstiftningsbehörighet som enligt självstyrelselagen tillkommer landskapet. Till de delar bestämmelserna i nämnda 20 § är av rikslagstiftningsnatur är de i varje fall gällande även inom landskapet.

På liknande sätt som i tidigare landskapslagstiftning har i 6 § föreliggande landskapslag intagits en bestämmelse som ger landskapsstyrelsen rätt att genom landskapsförordning bl.a. besluta om genomförandet av EG-direktiv. Denna rätt bör anses innefatta en möjlighet att utfärda en landskapsförordning som inom av lagtinget i landskapslag fastställda gränser tillkommer landskapsstyrelsen enligt 21 § självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 8.4.1998:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 3.3.1998 nr 237/08/98/JM

Enligt lagtingets beslut skulle rikets lag om anordningars energieffektivitet med vissa undantag bli tillämplig i landskapet Åland. Lagstiftningen möjliggör en genomföring av EG direktiv, såsom direktivet om märkning och standardiserad konsumentinformation som anger hushållsapparaters förbrukning av energi och andra resurser (92/75/EEG) samt direktivet om effektivitetskrav för elektriska kylskåp och frysar (även i kombination) för hushållsbruk (96/57/EG). Direktiven har till syfte att åstadkomma inbesparing av energi, minska koldioxidutsläppen och harmonisera föreskrifterna som gäller effektivitetskraven. Förvaltningsuppgifterna skulle i landskapet skötas av landskapsstyrelsen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet.

Lagtingsbeslutet hänför sig huvudsakligen till näringsverksamhet, på vilket område lagtinget enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet, med vissa i nämnda punkt angivna begränsningar. Till dessa hör lagstiftningen om utrikeshandeln samt standardisering, i fråga om vilka riket enligt 27 § 12 och 19 punkten självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet. Då de bestämmelser i lagstiftningen om energieffektivitet, som medför standardiserade förfaranden och förbättringar i den inre marknaden, inte betingas av orsaker som är specifika för standardisering eller för utrikeshandeln, skall lagstiftningsbehörigheten bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till. Bestämmelserna bör således hänföras till näringslagstiftningen, varför de inte föranleder anmärkning från behörighetssynpunkt. Lagtingsbeslutet innehåller även drag av konsumentskydd beträffande vilket lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 10 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. Enligt 7 § 2 mom. i den lag, som genom landskapslagen blir gällande i landskapet, övervakas emellertid marknadsföringens laglighet med stöd av rikets konsumentskyddslag. Inte heller konsumentskyddet ger därför anledning till anmärkning mot beslutet. Bestämmelserna har med stöd av 19 S 3 mom. självstyrelselagen kunnat upptas i lagtingsbeslutet.

Genom ett undantag i 4 § lagtingsbeslutet skall bestämmelserna i 20 § rikets lag om anordningars energieffektivitet inte tillämpas i landskapet. Detta innebär att de beslut som nämns i rikets lag och som givits med stöd av ett bemyndigande i 2 kap. 13 § konsumentskyddslagen upphör att gälla i landskapet då landskapslagen träder i kraft. Besluten har varit medel att genomföra EG direktiv på området. Det ankommer på landskapsstyrelsen att tillse att motsvarande, ersättande bestämmelser blir tillämpliga då landskapslagen träder i kraft.

I lagtingsbeslutet ingående stadganden om vite och straff har med stöd av 18 § 25 och 26 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 24.4.1998.

Nr 15/98. Landskapslag om ändring av 3 § landskapslagen om rundradioverksamhet, antagen av lagtinget 19.1.1998 (ÅFS 43/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 24.2.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen ändras bestämmelserna angående den del av televisionssändningstiden som skall upptas av program av europeiskt ursprung.

Avsikten med landskapslagen är att anpassa landskapslagen om rundradioverksamhet till på området gällande EG-direktiv.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller rätten att utöva rundradio- och televisionsverksamhet inom landskapet. På detta lagstiftningsområde tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet enligt 18 § 20 punkten självstyrelselagen med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag. Landskapets behörighet innefattar även rätten att bestämma om villkoren för utsändande och mottagande av rundradio- och televisionsprogram.

Delegationen har granskat landskapslagen utgående från självstyrelselagens stadganden om kompetensfördelningen mellan riket och landskapet. Däremot har delegationen inte tagit ställning till landskapslagens förenlighet med EG:s regelverk såvitt gäller frågan om en korrekt implementering av EG-direktiven.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 8.4.1998:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 3.3.1998 nr 238/08/98/JM

Lagtingsbeslutet innehåller bestämmelser om de villkor som gäller för rundradiosändningar. Enligt 18 § 20 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om rätt att utöva rundradioverksamhet inom landskapet med undantag av förhållandet till främmande makter, varom nu inte är fråga. Landskapets behörighet innebär, att landskapet får bestämma om villkoren för utsändande av rundradio och televisionsprogram. Fördenskull torde hinder för lagtingsbeslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 24.4.1998.

Nr 16/98. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om produktsäkerhet, antagen av lagtinget 11.03.1998 (ÅFS 111/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 1.4.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen, som är en sk. blankettlag, ändras så att förutom rikets produktsäkerhetslag (914/1986) skall även rikslagen om leksakers säkerhet (287/1997) med i landskapslagen angivna undantag tillämpas i landskapet. Genom lagen om leksakers säkerhet genomförs i Finland rådets direktiv om tillämpning av medlemsstaternas lagstiftning om leksakers säkerhet. Rikslagen innehåller bestämmelser om leksakernas egenskaper, CE-märkning, EG-typkontroll samt information. Samtidigt upphävs 1 § 7 punkten landskapsförordningen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om produktsäkerhet enligt vilken rikets leksaksförordning (891/1990) var tillämplig i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller -förordning att såsom sådan eller med av förhållande anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Lagstiftningen om produktsäkerhet är att hänföra till hälsovård samt näringsverksamhet på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 12 och 22 punkterna självstyrelselagen, med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag. Enligt 18 § 1 mom. har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Landskapslagen innehåller ett antal bestämmelser rörande krav som kan ställas i samband med import och export eller utförsel till ort utanför landskapet. I det avseende fråga är om utrikeshandel tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket enligt 27 § 12 punkten självstyrelselagen. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska, t.ex. på grund av tekniska säkerhetskrav, skall emellertid, enligt motiven till självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till. Till de delar föreliggande landskapslag avser import och export gäller bestämmelserna säkerhetskrav och övervakning vilka är att hänföra till näringsrättens område.

Landskapslagen berör även konsumentskydd, otillbörligt förfarande i näringsverksamhet samt standardisering, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 10 och 19 punkterna självstyrelselagen.

I lagen om leksakers säkerhet ingår bestämmelser om CE-märkning. CE-märkning av produkter är att hänföra till området för standardisering (HD:s utlåtande 21.03.1996) och utgör sålunda en riksangelägenhet.

Lagen innehåller således bestämmelser av dels landskapslagstiftnings- och dels av rikslagstiftningsnatur. Bestämmelserna av rikslagstiftningsnatur har jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Enligt 3 § i den landskapslag till vilken ifrågavarande bestämmelser fogas skall de uppgifter som enligt rikslagen ankommer på statens myndigheter i landskapet skötas av landskapsstyrelsen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området. En del av de förvaltningsuppgifter som anges i rikets lag om leksakers säkerhet, ankommer med beaktande av behörighetsfördelningen i självstyrelselagen, även i landskapet på rikets myndigheter.

Bestämmelser om förbud och andra tvångsmedel är med stöd av 18 § 25 och 26 punkterna självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Rikslagen avser att implementera EG-lagstiftning och genom denna ändring av blankettlagen har denna implementering skett i landskapslagstiftningen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 1.6.1998:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 14.4.1998 nr 1071/08198/JM

Enligt lagtingets beslut skulle, förutom rikets produktsäkerhetslag, som redan gäller i landskapet, även rikets lag den 26 mars 1997 om leksakers säkerhet bli tillämplig i landskapet med vissa undantag. Förvaltningsuppgifterna skulle i landskapet skötas av landskapsstyrelsen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet.

Lagtingsbeslutet möjliggör en genomföring av två EG direktiv på området (88/378/EEG och 93/68/EEG). Dessa direktiv har till syfte att åstadkomma en tillnärmning av de regler medlemsstaterna uppställt till skydd för konsumenterna på området. Avsikten med harmoniseringen är att avlägsna de hinder som dessa regler med varierande innehåll utgör för genomförande av den inre marknaden. Som ett led i dessa strävanden utnyttjas standardisering av produktsäkerhetskraven och föreskrivs användning av den gemensamma CE-märkningen för att utvisa de produkter, som uppfyller de överenskomna minimikraven beträffande produktsäkerhet.

Bestämmelserna i lagtingsbeslutet riktar sig till näringsidkare som får släppa ut leksaker på marknaden endast om de uppfyller de krav som uppställts i lagen eller i bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Bestämmelserna kan således hänföras till näringslagstiftningen, på vilket lagtinget enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet, med vissa i nämnda punkt angivna begränsningar. Till dessa hör lagstiftningen om utrikeshandeln samt standardisering, i fråga om vilka riket enligt 27 § 12 och 19 punkten självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet. Bestämmelserna i lagstiftningen om leksakers säkerhet medför standardiserade förfaranden som har verkningar även på utrikeshandeln område.

Den bakomliggande avsikten med produktsäkerhetslagstiftning om leksaker är att hindra att leksaksprodukter, som är ägnade att förorsaka kroppsskador, används av barn. Detta innebär att beslutet är att hänföra även till området för hälsovård. Enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten även beträffande hälso- och sjukvård landskapet, med vissa undantag, varom det nu inte är fråga.

Lagtingsbeslutet innehåller även drag av konsumentskydd beträffande vilket lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 10 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. Det nära sambandet mellan den rikslag om leksakers produktsäkerhet som nu avses bli tillämplig och den i landskapet redan gällande lagen om produktsäkerhet innebär att stadganden i den sistnämnda lagen av rikslagstiftningsnatur kommer att bli tillämpliga på området för den förstnämnda lagen.

De bestämmelser i beslutet som är av rikslagstiftningsnatur har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i lagtingsbeslutet.

Republikens presidents beslut 10.7.1998.

Nr 17/98. Landskapslag om naturvård, antagen av lagtinget 11.3.1998 (ÅFS 82/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.5.1998:

(Gustafsson, Lindfors, Wirtanen och Lindholm)

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om förvaltningen av naturvården, fredning av områden, skydd av arter och biotoper, vård av landskapsbilden, täktverksamhet, inlösen och ersättning, straff och andra påföljder samt sökande av ändring. Landskapslagen innehåller även regler om landskapets internationella förpliktelser, vilka främst är påkallade av rådets direktiv om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (43/92/EEG).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, kommunerna, natur- och miljövård, vattenrätt, byggnads- och planeväsendet, jakt och fiske, allmän ordning och säkerhet, rätten att utnyttja mineralfyndigheter vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 4, 6, 7, 10, 16 och 19 punkterna självstyrelselagen. Landskapslagen berör även näringsverksamhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 22 punkten nämnda lag tillkommer landskapet med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Landskapslagens 7 kap. innehåller bestämmelser om landskapets expropriationsrätt, landskapets inlösningsskyldighet samt landskapets ersättningskyldighet samt om bestämmande av i landskapslagen avsedd ersättning. Inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter för allmänt behov mot full ersättning hör enligt 18 § 8 punkten självstyrelselagen till landskapets behörighet. Enligt landskapslagens 38 och 39 § har fastighetsägare eller innehavare av särskild rättighet rätt till full ersättning för den olägenhet ett i landskapslagen angivet frednings- eller åtgärdsförbud medför, förutsatt att olägenheten inte är ringa. I rikets naturvårdslag (1096/1996) förutsätts för erhållande av full ersättning av staten att motsvarande beslut åsamkar fastighetsägaren eller innehavaren av en särskild rättighet en betydelsefull olägenhet. Bestämmelserna härom har därför kunnat intas i landskapslagen.

I landskapslagens 19 § har intagits bestämmelser om begränsning av spridning av djur- och växtarter med främmande ursprung samt i dess 20 § om handel med fridlysta arter. I 24 § landskapslagen bemyndigas landskapsstyrelsen förbjuda införsel av exemplar av djur- och växtarter samt produkter som utvunnits ur sådana om det krävs av naturskyddsskäl eller för att uppfylla landskapets internationella förpliktelser. Med anledning härav påpekas att lagstiftningsbehörigheten gällande förbud mot införande av djur och djurprodukter samt förebyggande av införsel av växtförstörare till landet enligt 27 § 32-33 punkterna självstyrelselagen ankommer på riket. Jämlikt 30 § 8 punkten nämnda lag skall bl.a. de uppgifter som enligt lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare ankommer på en riksmyndighet i landskapet skötas av landskapsstyrelsen eller av någon annan i landskapslag bestämd myndighet. De begränsningar riksmyndigheterna inom ramen för sin behörighet anger blir gällande även i landskapet. Trots detta föreligger inga hinder för landskapsstyrelsen att av naturskyddsskäl förbjuda införsel av även andra arter än de riksmyndigheterna förbjudit. Bestämmelserna härom har därför kunnat intas i landskapslagen.

Med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan statliga myndigheter åläggas uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen. Detta gäller bestämmelsen i 13 § landskapslagen om införande av uppgifter i fastighetsregistret.

Bestämmelserna om straff och andra tvångsmedel är med stöd av 18 § 25 och 26 punkterna självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Bestämmelsen om förverkandepåföljder i landskapslagens 44 § har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Besvärstadsrådet i 48 § landskapslagen överensstämmer med 25 § självstyrelselagen.

Bestämmelserna om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I landskapslagen ingår hänvisningar till rådets förordning nr 348/81 om gemensamma regler för import av valprodukter och till rådets förordning nr 338/97 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handel med dem. Med anledning härav har delegationen inhämtat utlåtanden från justitieministeriets europarättsenhet och miljöministeriet, vilka bifogas.

I 25 § landskapslagen anges att landskapsstyrelsen är den förvaltningsmyndighet som avses i rådets förordningar nr 348/81 respektive 338/97. Paragrafen berör därmed landskapsmyndigheternas ställning i fråga om ärenden som gäller Europeiska unionen. Förenämnda förordningar gäller i huvudsak ärenden vilka enligt självstyrelselagen hör till landskapets behörighetsområde men innehåller även bestämmelser som är riksangelägenheter.

Ålands ställning i fråga om Europeiska unionen och medlemskapets inverkan på lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten samt förhållandet till riksmyndigheterna regleras i 9a kap. självstyrelselagen (1556/1994).

I regeringens proposition till dessa kompletterande bestämmelser i självstyrelselagen framhålls bl.a. följande "Självstyrelselagens bestämmelser om behörighetfördelningen mellan riket och landskapet påverkas inte av att Finland inklusive Åland ansluts till EU, utan behörigheten att tillämpa och verkställa gemenskapsrätten på Åland skall fördelas mellan riket och landskapet i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser.

Inom landskapets behörighetsområde skall således lagtinget och landskapsstyrelsen ansvara för att EG-direktiven genomförs i landskapet och landskapsstyrelsen formulera Finlands nationella ställningstaganden vid tillämpningen av gemenskapens gemensamma politik i landskapet."

"Riket och landskapet företräds inom EU av den gemensamma förhandlingsorganisationen. Inom EU företräds landskapet således av riket, men det är naturligt att landskapets företrädare deltar i Finlands delegation i situationer när åtgärderna direkt gäller landskapet och kommissionen vill diskutera med landskapet."

Ifråga om naturvårdslagen har landskapsstyrelsen såsom allmän förvaltningsmyndighet ansvaret för och tillsynen över lagens tillämpning inom landskapets behörighetsområde, vilket även framgår av lagtexten i övrigt. Hänvisningen i 25 § landskapslagen bör också tolkas så, att landskapets där nämnda behörighet och uppgifter gäller ärenden, som faller inom landskapets lagstiftnings- och förvaltningsområde enligt självstyrelselagen. Självstyrelselagen ger inte riksmyndigheterna rätt att handha sistnämnda uppgifter. Bestämmelsen i 25 § landskapslagen står därför i överensstämmelse med självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

I ärendet har förrättats omröstning.

Ledamoten Olssons avvikande mening:

Min åsikt om lagstiftningsbehörigheten avviker från majoritetens uppfattning vad gäller det sista stycket och i fråga om utlåtandet. Dessa bör enligt mitt förmenande ha följande lydelse: Inom ramen för landskapets behörighet sådan den anges i utlåtandet har landskapsstyrelsen såsom allmän förvaltningsmyndighet visserligen ansvaret för tillämpningen av bestämmelserna om och tillsynen av efterlevnaden av de angelägenheter som är reglerade i landskapsla-

gen om naturvård. Med beaktande av den princip som kommer till uttryck i 27 § 4 punkten självstyrelselagen medför detta dock inte att det skulle vara möjligt att i ärenden som gäller Europeiska unionen genom landskapslag ensidigt ge en landskapsmyndighet en behörighet som sträcker sig utöver den som anges i 9a kap. självstyrelselagen. Angivande i 25 § landskapslagen av landskapsstyrelsen såsom den förvaltningsmyndighet som avses i rådets ovan nämnda förordningar innebär enligt min uppfattning därför en överskridning av landskapets lagstiftningsbehörighet.

Påpekas bör ytterligare att angivandet i 25 § landskapslagen av landskapsstyrelsen som den förvaltningsmyndighet som avses i rådets ovan nämnda förordning 338/97 medför att ett rättsläge uppkommer som synes stå i strid med själva förordningen. Rikets naturvårdslag (FFS 1096/1996) har genom lag 30.5.1997 (492/1997), som trädde i kraft 4.6.1997, ändrats bland annat så, att i 44 § 2 mom. anges miljöministeriet såsom den förvaltningsmyndighet som avses i rådets förordning 338/97. Av sammanhangen framgår att i både 44 § 2 mom. rikslagen och 25 § landskapslagen avses med uttrycket "förvaltningsmyndighet som avses i [rådets förordning 338/97]" den huvudansvariga administrativa myndighet som anges i artikel 13.1.a. förordningen. Förordningens ordalydelse synes emellertid ange att det i en medlemsstat får finnas bara en huvudansvarig administrativ myndighet och om 25 § landskapslagen träder i kraft skulle det i Finland finnas två. I övrigt hänvisas i förevarande hänseende till justitieministeriets ovan angivna utlåtande.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner med hänvisning till det ovensagda att landskapslagen, förutom vad gäller stadgandet i 25 §, faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Det felaktiga stadgandet inverkar inte på förutsättningarna att i övrigt tillämpa landskapslagen varför Ålandsdelegationen med hänvisning till 19 § 2 mom. självstyrelselagen föreslår att landskapslagen till sagda del förordnas att förfalla men till övriga delar kan träda i kraft.

Europarättsenhetens utlåtande 24.4.1998:

1. Allmänt

Ålandsdelegationen har i brev av den 6 april 1998 bett justitieministeriets Europarättsenhet om ett utlåtande rörande den åländska landskapslagen om naturvård (i det följande landskapslagen). Utlåtandet har närmast begärts dels om frågan, huruvida Ålands landskapsstyrelse kan fungera som den i lagens 25 § avsedda tillståndsmyndigheten, och dels om övergångsbestämmelserna i lagens 51 § 3 mom. På grund av den begränsade tid som stått till förfogande har utlåtandet begränsats till att gälla de två nämnda frågorna.

Landskapslagen ansluter sig till verkställigheten i landskapet av direktivet om naturtyper och skydd av naturlig fauna och flora (92/43/EEG). Verkställigheten av detta direktiv hör enligt 18 § 10 punkten självstyrelselagen för Åland (1144/1991) till landskapets lagstiftningsbehörighet. Likaså är enligt 23 § självstyrelselagen utgångspunkten den, att självstyrelsemyndigheterna svarar för förvaltningen av de ärenden som faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Ett övervakningsförfarande enligt artikel 169 i Romfördraget är anhängigt gentemot Finland beträffande verkställigheten av direktivet. EG kommissionen har den 9 januari 1998 tillställt Finland ett motiverat yttrande K(97)4038 i saken. Samma frågor har behandlats även vid ett s.k. paketmöte med företrädare för kommissionen i Helsingfors 19 20.3.1998. Med anledning av övervakningsförfarandet understryker Europarättsenheten nödvändigheten av att landskapslagen snabbt träder i kraft.

Regleringen i landskapslagen följer till innehållet uppenbarligen miljölagstiftningen i Sverige. Därför fäster Europarättsenheten uppmärksamhet vid att kommissionen enligt förkludande till

Sverige har framfört innehållsliga anmärkningar rörande den svenska miljölagstiftningens förenlighet med gemenskapsrätten.

2. Tillståndsmyndighet enligt 25 § landskapslagen

Landskapslagens 25 § ingår i lagens 4 kap., som gäller landskapets internationella förpliktelser. Bestämmelsen lyder som följer:

"Landskapsstyrelsen är den förvaltningsmyndighet som avses i rådets förordning (EEG) nr 348/81 om gemensamma regler för import av valprodukter och i rådets förordning (EG) nr 338/97 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem. "

Av detaljmotiveringen till bestämmelsen (Landskapsstyrelsens framställning nr 26/1996 97, s. 21 s.) framgår att syftet med hänvisningen är att visa att landskapsstyrelsen är den myndighet, som skall bevilja de tillstånd och certifikat som avses i nämnda rättsakter. Det är alltså fråga om funktion som förvaltningsmyndighet, och syftet med regleringen är inte att utpeka landskapsstyrelsen t.ex. som en sådan vetenskaplig myndighet som avses i artikel 13. 2 i rådets förordning (EG) nr 338/97.

Bestämmelsen bör analyseras för det första i relation till artikel 1.2 i förordningen om gemensamma regler för import av valprodukter (EEG) nr 348/81, som lyder som följer:

"Medlemsstaterna skall före den 1 juli 1982 till kommissionen meddela namn och adresser till de behöriga myndigheter som skall utfärda de importtillstånd som avses i punkt 1. Kommissionen skall genast underrätta de andra medlemsstaterna om detta. "

I rikets lagstiftning har i 2 § 2 mom. (1107/1996) lagen om skydd av valar och arktiska sälar (1182/1982) som sådan myndighet utpekats Finlands miljöcentral. Enligt förordningen torde en medlemsstat dock kunna utse fler än en myndighet till att bevilja importtillstånd.

För det andra bör landskapslagens 25 § analyseras gentemot rådets förordning (EG) nr 338/97 artikel 13.1, som lyder som följer:

"a) Varje medlemsstat skall utse en huvudansvarig administrativ myndighet med uppgift att genomföra denna förordning och kommunicera med kommissionen.

b) Varje medlemsstat kan likaledes utse ytterligare administrativa myndigheter och andra behöriga myndigheter med uppgift att biträda den huvudansvariga myndigheten med genomförandet. Då skall den huvudansvariga myndigheten förse de biträdande myndigheterna med all den information som är nödvändig för en riktig tillämpning av förordningen. "

Den i artikeln avsedda nationella administrativa myndigheten nämns också i definitionerna i förordningens artikel 2. Enligt artikelns stycke g avses med den administrativa myndigheten för en medlemsstats del just den nationella administrativa myndighet som utsetts i enlighet med artikel 13. 1.a. I olika artiklar i förordningen har denna nationella administrativa myndighet ålagts att handha flera, med avseende på tillämpningen av förordningen (och det bakomliggande internationella avtalet) centrala uppgifter, som beviljande av olika tillstånd och certifikat (se t.ex. artikel 4, 5, 8 och 9).

För rikets del är det i artikel 13.1 i rådets förordning (EG) nr 338/97 förutsatta utpekandet av behöriga myndigheter genomfört i 44 § 2 mom. naturvårdslagen (1096/1996):

"Miljöministeriet är den förvaltningsmyndighet som avses i Europeiska gemenskapens 1 mom. nämnda förordning. I ärenden som gäller beviljande av tillstånd och certifikat är dock Finlands miljöcentral den behöriga myndighet som förordningen avser."

Vad som uppenbart är syftet med artikel 13.1.a i rådets förordning (EG) nr 338/97 är att förpliktiga medlemsstaterna att utpeka en myndighet, som kommissionen vid behov kan stå i kontakt med och som har det övergripande ansvaret för verkställigheten av rådets förordning. Enligt rådets förordning är det dock uttryckligen tillåtet att, utöver den i artikel 13. 1.a avsedda myndigheten, dessutom utse andra förvaltningsmyndigheter och behöriga myndigheter för att bistå vid förordningens verkställighet. Den i förordningens artikel 13.1.a avsedda administrativa myndigheten har ålagts en uttrycklig samarbetskyldighet med avseende på dessa enligt stycke b utsedda administrativa myndigheter.

På grundval av det ovan anförda är det enligt Europarättsenhetens uppfattning befogat att tolka landskapslagens 25 § så, att där utpekas Ålands landskapsstyrelse att fungera som en sådan

administrativ myndighet som avses i rådets förordning (EG) nr 338/97 artikel 13. 11, vars uppgift är att bistå den myndighet, som enligt 44 § 2 mom. naturvårdslagen har utpekats som den i rådets förordning artikel 13. 1. a avsedda primärt ansvariga förvaltningsmyndigheten.

3. Övergångsbestämmelsen i 51 § 3 mom. landskapslagen

1 51 § 3 mom. landskapslagen ingår en särskild övergångsbestämmelse rörande tillståndsärenden:

"Tillstånd som landskapsstyrelsen beviljat innan denna lag träder i kraft förblir gällande under den tid som föreskrivits i respektive tillstånd. Ansökningar om tillstånd som är under behandling när denna lag träder i kraft skall behandlas enligt den upphävda lagen. "

Av landskapsstyrelsens framställning och detaljmotiveringen till denna (Landskapsstyrelsens framställning nr 26/1996 97, s. 28) framgår att i bestämmelsen framför allt åsyftas de marktäckttillstånd som har beviljats med stöd av den tidigare lagen. Lagtingets social och miljöutskott ändrade bestämmelsen, så att den fick en mera allmän utformning, men av utskottets betänkande (Social och miljöutskottets betänkande nr 3/1997 98, s. 6) framgår, att ändringen var av språklig natur.

Eftersom övergångsbestämmelsen gäller endast tillståndsärenden, torde orsaken till begäran om utlåtande till denna del ha varit rådets förordning (EG) nr 338/97, genom vilken rådets tidigare förordning om samma ärende (EEG) nr 3626/82 upphävdes. Den nya förordningen trädde enligt dess artikel 22 i kraft den dag, då den publicerades i Europeiska gemenskapernas officiella tidning, dvs. 3.3.1997. Andra och tredje punkten i förordningens artikel 22 innehåller särskilda bestämmelser om tillämpningen av förordningen.

Europarättsenheten fäster i fråga om förordningen uppmärksamhet vid följande två omständigheter. För det första är den reglering rörande medlemsstaternas förvaltningsmyndigheter som rådsförordningen (EG) nr 338/97 innehåller betydligt mera detaljerad än i den upphävda rådsförordningen (EEG) nr 3626/82. Bestämmelserna i artikel 2.g och artikel 13. La i den nya förordningen förefaller förutsätta, att en medlemsstat utser endast en primärt ansvarig förvaltningsmyndighet, som primärt skall handha bl.a. behandlingen av den tillstånds- och certifikatsärenden som förordningens verkställighet kräver. Därutöver kan en medlemsstat dock på det sätt som nämns i förordningens artikel 13. 11 utse andra förvaltningsmyndigheter att bistå den förvaltningsmyndighet som är primärt ansvarig.

För det andra bör det observeras, att Europeiska gemenskapens förordningar med stöd av Romfördragets artikel 189 som sådana är direkt tillämpliga i medlemsstaterna. Medlemsstaterna kan inte avvika från dem eller ge regler som kompletterar dem, om inte en dylik reglering förutsätts eller tillåts i förordningen. Rådets förordning (EG) nr 338/97 innehåller vissa övergångsbestämmelser i artikel 21.2:

"Så länge som de åtgärder som föreskrivs i artikel 19. 1 och 19.2 inte har antagits, kan medlemsstaterna upprätthålla eller fortsätta att tillämpa åtgärder som antagits i enlighet med förordningen (EEG) nr 3626/82 och kommissionens förordning (EEG) nr 3418/83 av den 28 november 1983 om fastställande av ett enhetligt förfarande för utfärdande och användning av de handlingar som krävs för genomförandet i gemenskapen av konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter. "

De åberopade punkterna I och 2 i artikel 19 innehåller i sin tur en uttömmande förteckning över de artiklar, i fråga om vilka det är tillåtet att ikrafthålla eller fortsätta de åtgärder som medlemsstaterna har genomfört tidigare, till dess att kommissionen agerar med det förfarande som avses i förordningens artikel 18. Alla tillåtna övergångsbestämmelser bygger alltså på rådets förordning (EG) nr 338/97, och nationellt kan inte stadgas om andra övergångsåtgärder än dessa.

51 § 3 mom. landskapslagen täcker i själva verket två olika fall. Till den del som det är fråga om redan beviljade tillstånd, förefaller bestämmelsen inte problematisk, eftersom rådets förordning (EG) nr 338/97 uppenbarligen inte är avsedd att tillämpas retroaktivt. Retroaktiv tillämpning av rättsakter skall på grund av den i gemenskapsrätten ingående principen om rätts-

säkerhet vara möjlig endast i exceptionella fall (se t.ex. sak 98/78 *Firma A. Racke v. Hauptzollamt Mainz*, sak 110/81 *SA Roquette Frères v. Council* och sak C 331/88 *The Queen v. The Minister for Agriculture, Fisheries and Food and the Secretary of State for Health, ex parte: Fedesa*).

Bestämmelsens andra mening i sin tur avser fall, där tillstånd ännu inte har beviljats, men där tillståndsansökan har anhängiggjorts under den gamla lagens tid. För att det vid avgörandet rörande dylika ansökningar skall vara möjligt att vad tillståndskraven beträffar i enskilda fall kunna tillämpa den gamla förordningen, bör det i tillämpningssituationen kunna visas, att det är fråga om något sådant fall som avses i rådets förordning (EG) nr 338/97 artikel 21.2. Åtgärder under övergångsperioden bör alltså alltid kunna motiveras med bestämmelser i förordningen, varutöver bör beaktas den ovan i avsnitt 2 framställda ordningen rörande förvaltningsmyndigheternas behörighet. Sålunda torde som hörande till tillämpningsområdet för den andra meningen i 51 § 3 mom. landskapslagen kvarstå närmast tillstånden till marktäkt, även om det även i fråga om dem i de enskilda fallen bör beaktas de begränsningar som eventuellt kan följa av annan gemenskapsrätt.

Miljöministeriets utlåtande 5.5.1998:

1. ALLMÄNT

Ålandsdelegationen har i sitt brev av den 8 april 1998 bett miljöministeriet om utlåtande ifall landskapslagen om naturvård överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk.

För beredningen av detta utlåtande har miljöministeriet använt följande dokument:

"Landskapsstyrelsens framställning, Ny landskapslag om naturvård, 1996 97, nr 26" "Ålands lagtings beslut om antagande av landskapslag om naturvård" Utkast till "Landskapsförordning om ändring an landskapsförordningen om miljöberättelser och miljökonsekvensbedömningar"

De EG regelverk som Ålandsdelegationen nämner i sitt brev anses vara Rådets direktiv om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (43/92/EEG), dvs. habitatdirektivet, Rådets direktiv om bevarande av vilda fåglar (79/409/EEG), dvs. fågeldirektiv, och Rådets förordning (EEG) nr 348/81 om gemensamma regler för import av valprodukter och rådets förordning (EG) nr 338/97 om skyddet av vilda djur och växter genom kontroll av handeln, som har ersatt rådets förordning (EEG) nr 3626/82 om genomförande i gemenskapen av konventionen om internationell handel med hotade arter av den vilda floran och faunan.

2. MILJÖMINISTERIETS ALLMÄNNA KOMMENTARER

I fråga om genomförandet av habitatdirektivet pågår ett övervakningsförfarande enligt artikel 169 i Romfördraget. EG kommissionen har den 9 januari tillställt Finland ett motiverat yttrande K(97)4038 i saken. Finlands svar till EG kommissionen har beretts av utrikesministeriet, justitieministeriet, miljöministeriet och Ålands landskapsstyrelse. Gällande Åland ingår i svaret följande:

"Direktiivin täytäntöönpanoilmoitus Ahvenanmaan maakunnan osalta tullaan toimittamaan komissiolle mahdollisimman pian sen jälkeen, kun asiaa koskeva maakuntalaki on hyväksytty Ahvenanmaan maakuntapäivillä. Ahvenanmaan uusi luonnonsuojelulaki tulee maakuntapäivien käsiteltäväksi maaliskuu tai huhtikuussa 1998. Presidentin päätöksestä ilmoitetaan erikseen komissiolle."

Miljöministeriet betonar att det är mycket viktigt att landskapslagen träder i kraft. Det bör påpekas att Ålands landskapslag om naturvård inte ensam uppfyller habitatdirektivets krav, utan i notifikationen bör också nämnas förordningen om naturvård samt ändringen av landskapsförordningen om miljöberättelser och miljökonsekvensbedömningar.

Miljöministeriet konstaterar att Åland har valt att i fråga om Ålands naturvårdsregler följa innehålllet i miljölagstiftningen i Sverige. Enligt information från Sverige och EG kommissionen har EG kommissionen haft anledning att framföra innehållsliga anmärkningar angående den svenska miljölagstiftningens förenlighet med gemenskapsrätten. Miljöministeriet antar att Ålands landskapsstyrelse har haft eller har möjlighet att bekanta sig med kommissionens anmärkningar.

3. KOMMENTARER OM LANDSKAPSLAGEN OM NATURVÅRD

Miljöministeriet har inte befogenheter att uttala sig om landskapslagen stämmer överens med Europeiska gemenskapens regelverk. Ministeriet kommenterar nedan bara några specifika frågor i landskapslagen om naturvård rörande genomförandet av habitat och fågel direktivet. Dessa frågor anses vara sådana som kan tas hänsyn till i beredningen av förordningen om naturvård samt ändringen av landskapsförordningen om miljöberättelser och miljökonsekvensbedömningar.

1 § om lagens syfte introducerar begreppet "en gynnsam skyddsnivå", vilket motsvarar habitatdirektivets begrepp "bevarandestatus".

16 § om särskilt skyddsvärda biotoper. Enligt lagens motivering har det ansetts ändamålsenligt att även ange särskilt skyddsvärda biotoper i landskapsförordningen och inte i själva lagtexten. I beredningsmaterialet finns inte utkastet till en förordning, men det är väl meningen att förordningen skall följa bilagorna I och 11 till habitatdirektivet.

21-25 §§ 14 kap. Om landskapets internationella förpliktelser

Enligt motiveringen för 21 § finns det inga direkta hänvisningar till Natura 2000 i lagtexten därför att detta nätverk "utgör en pågående process". Ålands lagting vill inte bortse från möjligheten att det efter år 2000 uppstår ett nätverk med annat namn. Resonemanget förklarar Ålands tolkning och gör det klart att man talar om samma nätverk. Ändå hittar man inte någon hänvisning till habitatdirektivets regler i artiklarna 3 och 4, och till dess bilaga III, om kriterierna för val av Natura 2000 områden.

Gällande 22 § kan man fråga om skillnaden mellan SCI och SPA områden enligt habitatdirektivet och fågeldirektivet är tillräckligt tydligt definierad. I motiveringen förklaras skillnaden mellan de olika förfaranden som gäller enligt habitat och fågeldirektiven. Man vet att kommissionen förutsätter att Naturaområdenas SPA/SCI status är märkta tydligt ut.

23 § genomför artikel 6.4 i habitatdirektiven. Artikel 6 har också andra viktiga punkter, av vilka 6.3. är särskilt väsentlig. Enligt lagens allmänna motivering bör bestämmelser som rör bedömning av planer eller projekt som kan påverka ett område på ett betydande sätt införas i landskapsförordningen om miljöberättelser och miljökonsekvensbedömningar (33/95). Det finns redan ett ändringsutkast.

Enligt de erfarenheter man har i riket, gör man sällan detalj studier om konsekvenser för specifika naturtyper eller särskilda arter i en vanlig AM process. Ålands situation är något annorlunda och landskaps MK13 regler gäller delvis också mindre projekt än rikets lag om MKB förfarande (468/94). Bara i lagens allmänna motivering att nämna att bedömning skall göras med avseende på konsekvenserna för målsättningen med områdets skydd (på naturtyper och arter) torde inte vara tillräckligt. Med en omformulering av ändringsutkastet gällande MK13 förordningen kunde man klargöra att Ålands stadganden gällande habitat direktivets artikel 6.3 är tillräckliga.

Högsta domstolens utlåtande 17.6.1998:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 18.5.1998 nr 1072108198/JM

Högsta domstolen har i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland granskat lagtingsbeslutet och får som sitt utlåtande värdsamt anföra följande.

Lagtingets beslut avser att ersätta den nuvarande landskapslagen om naturvård med en ny landskapslag. Enligt 18 § 10 punkten självstyrelselagen hör lagstiftningen om natur och miljövård till lagtingets lagstiftningsbehörighet. Lagtingsbeslutet omfattar emellertid stadganden, vilka kan hänföras även till andra områden än de nämnda. Till den del dessa stadganden har anknytning till de områden på vilka lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket kan följande anföras.

Kapitel 2 i beslutet gäller fredning av områden. Kapitlet innehåller ett stadgande om vissa anteckningar som skall göras i fastighetsregistret. Enligt 27 § 16 punkten självstyrelselagen hör fastighetsregistrering och därmed sammanhängande uppgifter till rikets lagstiftningsbehörighet. Då anteckningar som motsvarar de i beslutet avsedda anteckningarna skall göras också enligt rikets lag, har stadgandet jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kunnat intas i beslutet.

Beslutet innehåller stadganden, vilka gäller införsel av exemplar av djur och växtarter samt produkter som utvunnits ur sådana. Även handeln med växter är föremål för reglering. Förbud mot införande av djur och djurprodukter såsom också förebyggande av införsel av växtförstörare till landet hör enligt 27 § 32 och 33 punkten självstyrelselagen till rikets lagstiftningsbehörighet, så även utrikeshandeln jämlikt 27 § 12 punkten. De i lagtingsbeslutet intagna begränsningarna har sin motsvarighet i rikslagstiftningen, bl.a. i 45 § naturskyddslagen. Stadgandena möjliggör emellertid i praktiken ett vidare tillämpningsområde för begränsningarna än i riket. Do endast naturskyddshänsyn kan betinga en avvikelse i detta avseende, bör emellertid stadgandena bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till, vilket är naturskydd.

Lagtingsbeslutet innehåller stadganden om inlösen och ersättningsskyldighet för landskapet. Till den del stadgandena gäller inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter för allmänt behov mot full ersättning har de kunnat intas i beslutet jämlikt 18 § 8 punkten självstyrelselagen. Till den del det inte är fråga om inlösen utan ersättning för olägenhet, har stadgandena sin motsvarighet i rikslagstiftningen och har sålunda kunnat intas i beslutet.

I 35 § lagtingsbeslutet stadgas jämväl om ersättningsskyldighet för idkare av täktverksamhet. Anspråket på ersättning för skada preskriberas enligt stadgandet efter fem år. Fastän natur och miljövård, näringsverksamhet, byggnadsväsendet samt grannelagsförhållanden hör till lagtingets lagstiftningskompetens är denna ersättningsskyldighet av privaträttslig karaktär och hänför sig inte direkt till något av de nämnda rättsområdena. Regleringen av sådana angelägenheter faller jämlikt 27 § 41 punkten självstyrelselagen under rikets lagstiftningsbehörighet. Ett motsvarande stadgande ingår emellertid i 9 § rikets marktäktslag, varför lagtinget i enlighet med 19 § 3 mom. självstyrelselagen varit behörig att inta ett dylikt stadgande i sitt beslut. Stadgandena om straff och tvångsmedel i 8 kap. beslutet hänför sig enbart till de rättsområden som ovan konstaterats höra till landskapets lagstiftningsbehörighet och föranleder därför inte, med beaktande av 18 § 25 och 26 punkten självstyrelselagen, någon anmärkning. Förverkandepåföljden i beslutets 44 § har sin motsvarighet i rikslagens 59 § och har kunnat intas i beslutet jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen. Stadgandet i 48 § beslutet är att hänföra till rättsskipning men överensstämmer med 25 § självstyrelselagen, till vilket stadgande 27 § 23 punkten samma lag hänvisar.

Beslutet innehåller ett stadgande, 25 §, enligt vilket landskapsstyrelsen är den förvaltningsmyndighet som avses i två i stadgandet nämnda förordningar givna av Europeiska unionens råd. En granskning av förordningarna ger vid handen att bestämmelserna i detta avseende avser att reglera förhållandet mellan gemenskapen och medlemsstaten därigenom att medlemsstaten åläggs att utpeka den eller de myndigheter som utför i förordningarna angivna uppgifter och att göra en anmälan om dessa myndigheter till gemenskapen. De stadganden varmed den-

na uppgift genomförs gäller hela medlemsstatens förhållande till utländska makter och faller sålunda i Finland enligt 27 § 4 och 42 punkten självstyrelselagen under rikets lagstiftningsbehörighet. Högsta domstolen finner därför att lagtinget genom att anta stadgandet i 25 § beslutet överskridit sin behörighet. Den omständigheten att en förordning förutsätter att endast en myndighet i varje medlemsstat utses att i förhållande till gemenskaperna bära det primära ansvaret för vissa i förordningen nämnda uppgifter innebär inte att fördelningen av lagstiftningsbehörigheten eller förvaltningsbehörigheten mellan riket och landskapet förändras. Eftersom stadgandet i 25 § beslutet inte inverkar på tillämpningen av beslutet i övrigt, kan beslutet förordnas förfalla endast till denna del.

Med hänvisning till det ovan sagda får Högsta domstolen hemställa att 25 § i lagtingsbeslutet måtte förordnas att förfalla. Till övriga delar torde hinder för lagtingsbeslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 10.7.1998:

Ålands lagting har den 11 mars 1998 fattat beslut om antagande av landskapslag om naturvård.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, sedan Ålandsdelegationen avgivit utlåtande i saken och efter att ha inhämtat utlåtande av högsta domstolen, funnit att lagtinget genom att anta 25 § i landskapslagen har överskridit sin lagstiftningsbehörighet enligt självstyrelselagen. Enligt den nämnda 25 § är landskapsstyrelsen den förvaltningsmyndighet som avses i två i paragrafen nämnda förordningar givna av Europeiska unionens råd. Bestämmelserna i förordningarna avser att reglera förhållandet mellan gemenskapen och medlemsstaten därigenom att medlemsstaten åläggs att utpeka den eller de myndigheter som utför i förordningarna angivna uppgifter och att göra en anmälan om dessa myndigheter till gemenskapen. De stadganden varmed denna uppgift genomförs gäller hela medlemsstatens förhållande till utländska makter och faller sålunda i Finland enligt 27 § 4 och 42 punkten självstyrelselagen under rikets lagstiftningsbehörighet. Den omständigheten att en förordning förutsätter att endast en myndighet i varje medlemsstat utses att i förhållande till gemenskaperna bära det primära ansvaret för vissa i förordningen nämnda uppgifter innebär inte att fördelningen av lagstiftningsbehörigheten eller förvaltningsbehörigheten mellan riket och landskapet förändras.

Med hänvisning till det ovan sagda har jag, sedan Ålandsdelegationen avgivit yttrande i saken och efter att ha inhämtat utlåtande av högsta domstolen, med stöd av 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland beslutat förordna att 25 § i landskapslagen skall förfalla, men funnit att hinder för att landskapslagen i övrigt träder i kraft inte föreligger, vilket Landskapsstyrelsen härmed meddelas för kännedom.

Nr 18/98. Landskapslag om ändring av 14 § landskapslagen om hälso- och sjukvård, antagen av lagtinget 11.3.1998 (ÅFS 45/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 1.4.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen intas bestämmelser om rättelseyrkande och överklagande av hälsonämndens beslut.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, samt hälso- och sjukvård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1 och 12 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet till de delar som berörs av föreliggande landskapslag.

I 14 § 1 mom. landskapslagen ingår stadganden om rättelseyrkande. Rättelseyrkandet är en del av förvaltningsförfarandet och hör i de fall landskapslagen reglerar till landskapets behörighetsområde. Rättelseyrkandet föregår det besvär förfarande som avser den egentliga rättsskipningen.

Bestämmelserna om överklagande i 14 § 2 mom. landskapslagen har kunnat intas i landskapslagen med stöd av 26 § självstyrelselagen, som föreskriver att en förvaltningsdomstol, som genom rikslag inrättats i landskapet, utan hinder av 25 § självstyrelselagen kan anförtros rättsskipningsuppgifter i de förvaltningsangelägenheter som hör till landskapets behörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 24.4.1998.

Nr 19/98. Landskapslag om ändring av 85 § landskapslagen om hälsovård, antagen av lagtinget 11.3.1998 (ÅFS 46/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 1.4.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att i dess 85 § intas en hänvisning till den samma dag ändrade 14 § landskapslagen om hälso- och sjukvården (ÅFS 60/1993). Lagändringen innebär att rättelseyrkande kan anföras över hälsonämndens beslut. Ett beslut som hälsonämnden fattat med anledning av ett rättelseyrkande överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter samt hälso- och sjukvård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1 och 12 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet till de delar som berörs av föreliggande landskapslag.

I 14 § 1 mom. landskapslagen om hälso- och sjukvården, ingår bestämmelser om rättelseyrkande. Rättelseyrkandet är en del av förvaltningsförfarandet och hör i de fall landskapslagen reglerar till landskapets behörighetsområde. Rättelseyrkandet föregår det besvär förfarande som avser den egentliga rättsskipningen.

Bestämmelserna om överklagande i 14 § 2 mom. landskapslagen om hälso- och sjukvården har kunnat intas i landskapslagen med stöd av 26 § självstyrelselagen, som föreskriver att en förvaltningsdomstol, som genom rikslag inrättats i landskapet, utan hinder av 25 § självstyrelselagen kan anförtros rättsskipningsuppgifter i de förvaltningsangelägenheter som hör till landskapets behörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet. Tillämpningen av hänvisningen i 85 § landskapslagen till 14 § landskapslagen om hälso- och sjukvården förutsätter att den samma dag antagna landskapslagen om ändring av 14 § landskapslagen om hälso- och sjukvården träder i kraft.

Republikens presidents beslut 24.4.1998.

Nr 20/98. Landskapslag om ändring av 3 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om livsmedelshygien i frågor om animaliska livsmedel, antagen av lagtinget 11.3.1998 (ÅFS 47/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 1.4.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att till dess 3 § fogas en bestämmelse om att ändring i hälsonämndens beslut får sökas i enlighet med bestämmelserna i 14 § landskapslagen om hälso- och sjukvården (ÅFS 60/1993), ändrad samma dag som föreliggande landskapslag. Lagändringen innebär att rättelseyrkande kan anföras över hälsonämndens beslut. Ett beslut som hälsonämnden fattat med anledning av ett rättelseyrkande överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen.

Jämlikt 18 § 17 punkten självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i frågor gällande djurskydd och veterinärväsendet med undantag av ärenden gällande smittsamma sjukdomar hos djur och människor, förbud mot införande av djur och djurprodukter samt förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet, vilka områden enligt 27 § 31-33 punkterna nämnda lag hänförts till rikets behörighet. Frågan om livsmedelshygien har även anknytning till hälsovården, vilket område enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet med nämnda undantag.

Genom landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om livsmedelshygien i fråga om animaliska livsmedel (ÅFS 17/1997) intogs i landskapslagen även bestämmelserna i rikslagens 6 kap. om ändringssökande. Eftersom de uppgifter som enligt den antagna rikslagen ankom på statliga myndigheter i landskapet skulle skötas av landskapsstyrelsen, gällde i fråga om ändringssökande det oaktat bestämmelserna i 25 § självstyrelselagen. Enligt föreliggande landskapslag anför besvär över hälsonämndens beslut över rättelseyrkande hos Ålands förvaltningsdomstol.

Bestämmelserna om överklagande i 14 § 2 mom. landskapslagen om hälso- och sjukvården (ÅFS 60/1993) har kunnat intas i landskapslagen med stöd av 26 § självstyrelselagen, som föreskriver att en förvaltningsdomstol, som genom rikslag inrättats i landskapet, utan hinder av 25 § självstyrelselagen kan anförtros rättskipningsuppgifter i de förvaltningsangelägenheter som hör till landskapets behörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av hänvisningen i 3 § landskapslagen till 14 § landskapslagen om hälso- och sjukvården förutsätter att den samma dag antagna landskapslagen om ändring av 14 § landskapslagen om hälso- och sjukvården träder i kraft.

Republikens presidents beslut 24.4.1998.

Nr 21/98. Landskapslag om ändring av 6 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om produktsäkerhet, antagen av lagtinget 11.3.1998 (ÅFS 48/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 1.4.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att i dess 6 § anges att ändring i hälsonämndens beslut får sökas i enlighet med bestämmelserna i 14 § landskapslagen om hälso- och sjukvården (ÅFS 60/1993), ändrad samma dag som föreliggande landskapslag. Lagändringen innebär att rättelseyrkande kan anföras över hälsonämndens beslut. Ett beslut som hälsonämnden fattat med anledning av ett rättelseyrkande överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningen om produktsäkerhet är att hänföra till hälsovård samt näringsverksamhet på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 12 och 22 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag. Landskapslagen gäller även landskapets myndigheter på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen.

I 14 § 1 mom. landskapslagen om hälso- och sjukvården ingår bestämmelser om rättelseyrkande. Rättelseyrkandet är en del av förvaltningsförfarandet och hör i de fall landskapslagen reglerar till landskapets behörighetsområde. Rättelseyrkandet föregår det besvär förfarande som avser den egentliga rättskipningen. Bestämmelserna om överklagande i 14 § 2 mom. landskapslagen om hälso- och sjukvården (ÅFS 60/1993) har kunnat intas i landskapslagen med stöd av 26 § självstyrelselagen, som föreskriver att en förvaltningsdomstol, som genom rikslag inrättats i landskapet, utan hinder av 25 § självstyrelselagen kan anförtros rättskipningsuppgifter i de förvaltningsangelägenheter som hör till landskapets behörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av hänvisningen i 6 § landskapslagen till 14 § landskapslagen om hälso- och sjukvården förutsätter att den samma dag antagna landskapslagen om ändring av 14 § landskapslagen om hälso- och sjukvården träder i kraft.

Republikens presidents beslut 24.4.1998.

Nr 22/98. Landskapslag om ändring av 3b § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om kemikalier, antagen av lagtinget 11.3.1998 (ÅFS 49/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 1.4.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att beträffande sökande av ändring i hälsonämndens beslut intas en hänvisning till den samma dag ändrade 14 § landskapslagen om hälso- och sjukvården (ÅFS 60/1993). Lagändringen innebär att rättelseyrkande kan anföras över hälsonämndens beslut. Ett beslut som hälsonämnden fattat med anledning av ett rättelseyrkande överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten om kemikalier och bekämpningsmedel berör hälso- och sjukvården på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen huvudsakligen tillkommer landskapet. Landskapslagen gäller även landskapets myndigheter, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen.

I 14 § 1 mom. landskapslagen om hälso- och sjukvården ingår bestämmelser om rättelseyrkande. Rättelseyrkandet är en del av förvaltningsförfarandet och hör i de fall landskapslagen reglerar till landskapets behörighetsområde. Rättelseyrkandet föregår det besvär förfarande som avser den egentliga rättsskipningen.

Bestämmelserna om överklagande i 14 § 2 mom. landskapslagen om hälso- och sjukvården (ÅFS 60/1993) har kunnat intas i landskapslagen med stöd av 26 § självstyrelselagen, som föreskriver att en förvaltningsdomstol, som genom rikslag inrättats i landskapet, utan hinder av 25 § självstyrelselagen kan anförtros rättsskipningsuppgifter i de förvaltningsangelägenheter som hör till landskapets behörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av hänvisningen i 3b § landskapslagen till 14 § landskapslagen om hälso- och sjukvården förutsätter att den samma dag antagna landskapslagen om ändring av 14 § landskapslagen om hälso- och sjukvården träder i kraft.

Republikens presidents beslut 24.4.1998.

Nr 23/98. Landskapslag om ändring av 3b § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om livsmedel, antagen av lagtinget 11.3.1998 (ÅFS 50/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 1.4.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att beträffande sökande av ändring i hälsonämndens beslut intas en hänvisning till den samma dag ändrade 14 § landskapslagen om hälso- och sjukvården (ÅFS 60/1993). Lagändringen innebär att rättelseyrkande kan anföras över hälsonämndens beslut. Ett beslut som hälsonämnden fattat med anledning av ett rättelseyrkande överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningen om livsmedel är att hänföra till hälsovård samt näringsverksamhet på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 12 och 22 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag. Enligt 18 § 1 mom. nämnda lag har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar.

I 14 § 1 mom. landskapslagen om hälso- och sjukvården ingår bestämmelser om rättelseyrkande. Rättelseyrkandet är en del av förvaltningsförfarandet och hör i de fall landskapslagen reglerar till landskapets behörighetsområde. Rättelseyrkandet föregår det besvär förfarande som avser den egentliga rättsskipningen.

Bestämmelserna om överklagande i 14 § 2 mom. landskapslagen om hälso- och sjukvården (ÅFS 60/1993) har kunnat intas i landskapslagen med stöd av 26 § självstyrelselagen, som föreskriver att en förvaltningsdomstol, som genom rikslag inrättats i landskapet, utan hinder av

25 § självstyrelselagen kan anförtros rättskipningsuppgifter i de förvaltningsangelägenheter som hör till landskapets behörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av hänvisningen i 3b § landskapslagen till 14 § landskapslagen om hälso- och sjukvården förutsätter att den samma dag antagna landskapslagen om ändring av 14 § landskapslagen om hälso- och sjukvården träder i kraft.

Republikens presidents beslut 24.4.1998.

Nr 24/98. Landskapslag om ändring av landskapslagen om skattelättnader för främjande av produktions- och turistföretagsverksamhet, antagen av lagtinget 18.3.1998 (ÅFS 42/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 1.4.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att i landskapslagen definierade små och medelstora företag berättigas göra förhöjda avskrivningar även för anläggningstillgångar anskaffade under år 1998. Skattelättnaden gäller nya produktionsinrättningar och turistföretag samt existerande produktionsinrättningar eller turistföretag som utvidgas. Ändringen överensstämmer innehållsmässigt med lagen om ändring av lagen om höjda avskrivningar på investeringar inom utvecklingsområdet (FFS 32/1998), som berör gemenskapsrätten.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 24.4.1998.

Nr 25/98. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om kommunala tjänsteinnehavares anställningstrygghet, antagen av lagtinget 8.4.1998 (ÅFS 76/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.5.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag enligt vilken rikets lag om kommunala tjänsteinhavares anställningstrygghet (484/1996) med vissa i landskapslagen angivna undantag skall tillämpas i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller -förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Landskapslagen gäller kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare, tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda samt disciplinär bestraffning av kommunernas tjänsteinnehavare på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 4 punkten självstyrelselagen.

I 7 § landskapslagen anges att ett tjänsteförhållande kan sägas upp om tjänsten i fråga dras in. Enligt 15 § 3 mom. regeringsformen får ingen sägas upp utan laga grund. Bestämmelsen i regeringsformen förutsätter att grunden för uppsägningen bör vara ett i lag angivet skäl. Landskapslagens bestämmelse om att ett tjänsteförhållande kan sägas upp om en tjänst dras in uppfyller formellt regeringsformens krav. I förarbetena till nämnda paragraf antyds visserligen att detta inte skulle vara tillfyllest utan att bestämmelserna förutsätter att det föreligger en acceptabel grund för uppsägningen. Enligt stadgandets ordalydelse uppfylles bestämmelserna i regeringsformen om att såsom uppsägningsgrund omnämns indragning av tjänst.

I landskapslagen har intagits bestämmelser om skadeståndsskyldighet. Till den del de hör till rikets behörighetsområde har de med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnats intas i landskapslagen.

Besvär bestämmelserna överensstämmer med 25 och 26 § självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 17.6.1998:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 18.5.1998 nr 1390108198/JM

Enligt lagtingsbeslutet skall rikets lag om kommunala tjänsteinnehavares anställningstrygghet tillämpas i landskapet Åland på kommunala tjänstemän med vissa undantag och tillägg som anges i beslutet. Enligt 18 § 4 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunernas tjänsteinnehavare och tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda.

Enligt 15 § 3 mom. regeringsformen får ingen avskedas från sitt arbete utan laga skäl. Stadgandet, som är intaget i regeringsformen till skydd för den svagare parten i ett avtalsförhållande, förutsätter att grunderna för uppsägning av även ett kommunalt tjänsteförhållande är stadgade i lag. De i 7 § 1 mom. lagtingsbeslutet uppställda uppsägningsgrunderna omfattar, med avvikelse från rikets lag, det tillfället att en tjänst dras in. Jämlikt 57 § 3 mom. kommunallagen för Åland beslutar fullmäktige om inrättande och indragning av tjänster. Förutsättningarna för indragning av en tjänst, som är besatt, är inte stadgade i lag.

I 7 § I mom. lagtingsbeslutet ställs emellertid ytterligare krav på en uppsägning, för att den skall vara lagenlig. Vidare innehåller 7 § 2 mom. preciseringar av när någon grund för uppsägning inte föreligger. Ett stadgande med det innehåll som givits i 7 § beslutet uppfyller därför regeringsformens krav om att grunderna för uppsägning skall vara stadgade i lag. Detta innebär dock inte att varje tillämpning av stadgandet i fråga bör anses vara i överensstämmelse med de grundläggande rättigheter som föreskrivs i regeringsformen.

Bestämmelserna om rättskipning överensstämmer med 25 § självstyrelselagen. Stadgandet om ärendenas brådskande natur motsvaras av 22 § rikslagen och har jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat upptas i beslutet.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

De skiljaktiga ledamöternas yttranden.

Justitierådet Tulokas: Stadgandet i 15 § 3 mom. regeringsformen förutsätter att grunderna för avskedande från arbete är stadgade i lag. Eftersom det är fråga om en grundläggande rättighet,

skall stadgandet tolkas så att de materiella grunderna för ett avskedande och inte bara de formella skall fastställas i lag.

Enligt 7 § I mom. lagtingsbeslutet kan ett tjänsteförhållande sägas upp om tjänsten i fråga dras in. Grunderna för indragning av tjänster är inte stadgade i lag. Därför är de materiella förutsättningarna för avskedande i samband med indragning av tjänst för öppna och fyller inte regleringsformens krav, även om man tar hänsyn till de restriktioner för uppsägning som följer av 7 § 2 mom. lagtingsbeslutet.

Grundlag och avvikelse från sådan lag hör enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen till rikets lagstiftningsbehörighet. Jag finner därför att lagtinget genom att anta stadgandet i 7 § beslutet överskridit sin behörighet. Jag får därför såsom utlåtande anföra att lagtingsbeslutet måtte förordnas att förfalla.

Justitierådet Tulenheimo Takki: Jag är ense med justitierådet Tulokas.

Republikens presidents beslut 10.7.1998.

Nr 26/98. Landskapslag om ändring av ellagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 6.4.1998 (ÅFS 77/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.5.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om besiktning av elanläggningar. Kraven för erhållande av elverkstillstånd lindras. Ansvaret för att en elanläggning uppfyller föreskrivna säkerhetskrav när den tas i bruk ankommer i första hand på den som byggt elanläggningen och i andra hand på elanläggningens innehavare. Genom landskapslagen får landskapsstyrelsen utvidgade möjligheter att förstärka ett förbud eller ett åläggande med vite eller med hot om att åtgärden kan utföras på den försumliges bekostnad. Landskapslagen avser att inom dess tillämpningsområde förverkliga EG-rättens krav på fri rörlighet för varor och tjänster samt på etableringsfrihet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Landskapslagen gäller även näringsverksamhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

I 33b § landskapslagen har intagits bestämmelser som berör konsumentskyddet, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 10 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. Stadgandena överensstämmer dock med bestämmelserna i 28 § rikets elsäkerhetslag (410/1996) och har till den del de berör konsumentskyddet med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen. I riket ankommer det på den övervakande myndigheten, elsäkerhetsmyndigheten, att företaga i lagrummet avsedda åtgärder. Eftersom det i landskapet ankommer på landskapsstyrelsen att övervaka ellagens efterlevnad är den behörig myndighet även i dessa ärenden.

I landskapslagen har intagits delvis ändrade bestämmelser om skadeståndsskyldighet vari ingår även hänvisningar till rikslag. Skadeståndslagstiftningen är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41 punkten självstyrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig en privaträttslig angelägenhet emellertid direkt till ett rättsområde som faller under landskapets behörighet utgör frågan en landskapsangelägenhet. I de avseenden nu föreliggande ändringar i landskapslagen kan hänföras till rikets behörighets-

område överensstämmer de med motsvarande bestämmelser i rikets ellag och har med hänvisning till 19 § 3 punkten självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kunnat intas i landskapslagen.

Bestämmelserna om förbud och andra tvångsmedel har med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Bestämmelsen om förverkandepåföljder i landskapslagens 56 § har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I 58 § landskapslagen har statliga myndigheter enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat åläggas uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

Besvärstadgandet i 50 § landskapslagen överensstämmer med 25 § självstyrelselagen.

Bestämmelserna om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Hänvisningarna i 2 § landskapslagen till rikets telemarknadslag (396/1997) och radiolag (517/1988) är av teknisk natur.

Delegationen har granskat landskapslagen utgående från självstyrelselagens stadganden om kompetensfördelningen mellan riket och landskapet. Däremot har delegationen inte tagit ställning till landskapslagens förenlighet med EG:s regelverk såvitt gäller frågan om en korrekt implementering av EG-direktiven.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 29.5.1998.

Nr 27/98. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om statens pensioner, antagen av lagtinget 6.4.1998 (ÅFS 63/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.5.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen blir även rikets lag om ordnande av pensionsskydd i statliga anställningsförhållanden som varar kortare tid än en månad (1152/1997) tillämplig i landskapet på dem som står i offentligrättsligt eller privaträttsligt anställningsförhållande till landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller -förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timplärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2a punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 29.5.1998.

Nr 28/98. Landskapslag om ändring av 1 och 4 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden och för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande, antagen av lagtinget 06.04.1998 (ÅFS 64/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.5.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagens rubrik ändras. I övrigt görs vissa justeringar av teknisk natur.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller -förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timplärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2a punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 29.5.1998.

Nr 29/98. Landskapslag om ändring av 40 § grundskolelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 6.4.1998 (ÅFS 65/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.5.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs ändringar av teknisk natur.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om undervisningsväsendet, kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare, tjänstekollektivavtal för kommunernas tjänsteinnehavare, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timplärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 2a, 4 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 29.5.1998.

Nr 30/98. Landskapslag om ändring av idrottslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 8.4.1998 (ÅFS 100/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.5.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen intas i idrottslagen för landskapet Åland en bestämmelse enligt vilken Ålands landskapsstyrelse kan besluta att landskapsunderstöd till idrottsorganisationer och föreningar skall fördelas och utbetalas av Ålands idrottsförbund r.f. Landskapsstyrelsen skall därvid även besluta om de allmänna villkoren för fördelningen och utbetalningen av understöden. Vid handläggningen av ett ärende gällande fördelning eller utbetalning av landskapsunderstöd skall bestämmelserna i 3 kap. landskapslagen om ärendens handläggning i landskapsstyrelsen (ÅFS 58/1975) i tillämpliga delar iakttas. Landskapslagen innehåller även bestämmelser om återbetalning av mottaget landskapsunderstöd samt om sökande av ändring i beslut fattade av Ålands idrottsförbund r.f.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter samt idrott på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Föreliggande landskapslag grundar sig på en av lagtinget 20.9.1996 antagen landskapslag, vilken republikens president 10.1.1997 förordnat att förfalla. Högsta domstolen fann i utlåtande av 19.12.1996 över nämnda landskapslag att stadgandet i 3 § 2 mom. självstyrelselagen om att landskapets allmänna styrelse och förvaltning ankommer på landskapsstyrelsen och de myndigheter som underlyder denna inte hindrar en överföring av handhavandet av förvaltningsangelägenheter till en utanför den egentliga offentliga förvaltningen befintlig organisation. Då landskapet enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar konstaterade högsta domstolen med tillämpning av 27 punkten nämnda paragraf att lagstiftningsbehörigheten i fråga om överförande av beslutanderätten i förvaltningsangelägenheter till organisationer som står utanför den egentliga landskapsförvaltningen, i avsaknad av uttryckliga stadganden härom i självstyrelselagen, bör anses tillkomma landskapet. Högsta domstolen fann dock att bestämmelsen i 92 § 1 mom. regeringsformen om förvaltningens lagbundenhet, som även berör medelbar offentlig förvaltning, förutsätter att ett stadgande om överförande av offentlig förvaltning till en privat organisation åtminstone innehåller bestämmelser om organisationens namn och verksamhetsform samt om rätten att söka ändring i organisationens avgörande. Ålandsdelegationen konstaterar att i föreliggande landskapslag intagits bestämmelser om nämnda angelägenheter.

Bestämmelsen om överklagande i 28 § har kunnat intas i landskapslagen med stöd av 26 § självstyrelselagen, som föreskriver att den i landskapet inrättade förvaltningsdomstolen genom landskapslag kan anförtros rättskipningsuppgifter i förvaltningsangelägenheter som hör till landskapets behörighet.

Bestämmelsen om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 29.5.1998.

Nr 31/98. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomststöd, antagen av lagtinget 22.4.1998 (ÅFS 66/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.5.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag enligt vilken rikets lag om utkomststöd (1412/1997) med i landskapslagen angivna undantag skall tillämpas i landskapet. Lagen om utkomststöd innehåller bestämmelser om rätten till utkomststöd, utkomststödet struktur, förfarandet beträffande utkomststödsärenden, återkrav av utkomststöd samt ändringssökande.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller -förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Landskapslagen gäller socialvård och kommunernas förvaltning vilka områden hör till landskapets behörighet enligt 18 § 4 och 13 punkterna självstyrelselagen.

Landskapslagens bestämmelser om återindrivning av utkomststöd är enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen av rikslagstiftningsnatur och har med stöd av 19 § 3 mom. sagda lag kunnat intas i landskapslagen.

Enligt 22 § lagen om utkomststöd skall ansökan om återkrav av utkomststöd göras hos länsrätten. Med anledning härav påpekas att enligt 2 § lagen om Ålands förvaltningsdomstol gäller om nämnda domstol det som i lagen om länsrätterna eller i annan lag eller förordning stadgas om länsrätterna.

Beträffande ändringssökande hänvisar lagen om utkomststöd till 7 kap. rikets socialvårdslag (710/1982), vilken med stöd av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård (ÅFS 101/1995) är tillämplig i landskapet. Enligt sistnämnda landskapslag skall beslut som fattats med stöd av nämnda lag överklagas enligt bestämmelserna i de genom landskapslagen eller med stöd av den antagna riksförfattningarna, dock så att beslut som myndighet under landskapsstyrelsen fattat och som inte gäller avgift överklagas hos landskapsstyrelsen och beslut som landskapsstyrelsen fattat hos högsta förvaltningsdomstolen. Dessa besvärstadganden överensstämmer med 25 och 26 § självstyrelselagen.

I 2 § lagen om utkomststöd ingår hänvisningar till äktenskapslagen (234/1929) och lagen om underhåll av barn (704/1975). Hänvisningarna är av teknisk natur.

Bestämmelserna om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I övergångsbestämmelserna anges att om landskapslagen träder i kraft efter 1.3.1998 skall den tillämpas retroaktivt på de ansökningar om utkomststöd som inkommit 1.3.1998 eller senare. Denna övergångsbestämmelse påkallas av att lagen om utkomststöd vid nämnda tidpunkt träder i kraft i riket, varvid bestämmelserna om utkomststöd i socialvårdslagen inte längre är tillämpliga. Den retroaktiva bestämmelsen föranleder ingen anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 29.5.1998.

Nr 32/98. Djurskyddslag för landskapet Åland, antagen av lagtinget 22.4.1998 (ÅFS 95/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.6.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagens syfte är att säkerställa att djur skyddas mot lidande samt att främja djurs välbefinnande. Landskapslagen innehåller bestämmelser om djurhållning, djurtransporter, avlivning och slakt, anmälnings- och tillståndspliktig verksamhet, förvaltning och tillsyn, ansvarsbestämmelser samt ändringssökande.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen. Landskapslagen gäller även allmän ordning och säkerhet, natur- och miljövard, hälso- och sjukvård, jord- och skogsbruk, jakt och fiske samt näringsverksamhet vilka områden helt eller till de delar som berörs av föreliggande landskapslag hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 6, 10, 12, 15, 16 och 22 punkterna självstyrelselagen.

Genom 1991-års självstyrelselag överfördes ärenden angående djurskydd och veterinärväsendet till landskapets behörighet. Rikets djurskyddslag (91/1971) har dock med stöd av 71 § självstyrelselagen varit gällande i landskapet även efter det nuvarande självstyrelselag trätt i kraft. Från landskapets behörighet gällande djurskydd och veterinärväsendet i 18 § 17 punkten självstyrelselagen har dock till rikets lagstiftningsbehörighet i 27 § 31-33 punkterna nämnda lag hänförs ärenden angående smittsamma sjukdomar hos djur och människor, förbud mot införande av djur och djurprodukter samt förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet. Beträffande förvaltningsbehörigheten anges i 30 § 8 punkten självstyrelselagen att de uppgifter som enligt lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur och lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet, skall i landskapet skötas av landskapsstyrelsen eller annan i landskapslag bestämd myndighet.

I landskapslagens 10-11 § ingår bestämmelser om påverkande av djurs prestations- och produktionsförmåga. Med anledning härav konstateras att till den del prestations- och produktionsförmågan ökas med läkemedel eller andra motsvarande ämnen eller preparat är det fråga om en riksangelägenhet enligt 27 § 30 punkten självstyrelselagen.

I landskapslagen ingår bestämmelser om genteknik. Lagstiftningen om genteknik och genetiskt modifierade organismer är att hänföra till rikets behörighet.

Landskapslagen innehåller enligt beskrivningen av lagstiftningsbehörigheten ovan vissa stadganden som hör till områden underlydande rikets lagstiftningsbehörighet. Då dessa stadganden överensstämmer med gällande bestämmelser i rikets djurskyddslag (247/1996), har de för vinnande av enhetlighet och överskådlighet jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen. Med stöd av nämnda lagrum har även statliga myndigheter kunnat påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

Landskapslagen innehåller ett antal bestämmelser rörande krav som kan ställas i samband med import och export eller utförsel till ort utanför landskapet. I det avseende fråga är om utrikeshandel tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket enligt 27 § 12 punkten självstyrelselagen. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska, t.ex. av säkerhetskrav eller av kultur- eller miljöpolitiska skäl, skall emellertid, enligt motiven till självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende

de närmast hänför sig till. Till de delar föreliggande landskapslag avser import och export är bestämmelserna påkallade av djurskyddsskäl och har därför kunnat intas i landskapslagen.

I 46 § landskapslagen har intagits bestämmelser om rätten att utföra inspektioner. Bestämmelserna härom motsvarar bestämmelserna i rikets djurskyddslag och stadgandet i nämnda paragrafs 3 mom. om rätten till tillträde till de utrymmen djur hålls avser i paragrafens 2 mom. nämnda utrymmen.

Bestämmelserna om straff, omhändertagande, förbud och andra tvångsmedel är med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Stadgandet om förverkandepåföljd i 62 § är enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen av rikslagstiftningsnatur och har med stöd av 19 § 3 mom. nämnda lag kunnat intas i landskapslagen.

Bestämmelserna i landskapslagens 63 § 1 mom. om överklagande av landskapsstyrelsebeslut överensstämmer med 25 § självstyrelselagen. Bestämmelserna i 63 § 2-3 mom. har till den del de gäller anförande av besvär till Ålands förvaltningsdomstol kunnat intas i landskapslagen med stöd av 26 § självstyrelselagen, som föreskriver att den i landskapet inrättade förvaltningsdomstolen genom landskapslag kan anförtros rättskipningsuppgifter i förvaltningsangelägenheter som hör till landskapets behörighet.

I landskapslagens 16, 64 och 65 § har intagits bestämmelser om erläggande av kostnader och ersättningar. De allmänna grunderna för avgifter regleras i landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet (ÅFS 27/1993).

I landskapslagens 64 § ingående bestämmelser om indrivning av i paragrafen nämnda kostnader är enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen av rikslagstiftningsnatur och har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Bestämmelserna om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Delegationen har granskat landskapslagen utgående från självstyrelselagens stadganden om kompetensfördelningen mellan riket och landskapet. Däremot har delegationen inte tagit ställning till landskapslagen förenlighet med EG:s regelverk såvitt gäller frågan om en korrekt implementering av EG-direktiven. Delegationen har dock konstaterat att till den del landskapslagen avser en implementering av EG:s regelverk överensstämmer landskapslagen i huvudsak med motsvarande bestämmelser i rikets djurskyddslag.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 10.7.1998.

Nr 33/98. Landskapslag om ändring av landskapslagen om renhållning, antagen av lagtinget 29.4.1998 (ÅFS 91/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 4.6.1998:

(Gustafsson, Lindfors, Wirtanen och Lindholm)

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen syftar till att främja en hållbar utveckling genom återanvändning, återvinning och annan hushållning med naturresurserna å ena sidan och en god renhållningsteknik å andra sidan. I landskapslagen intas nya bestämmelser om förebyggande av uppkomsten av avfall samt kompletterande bestämmelser om hantering av avfall. Genom landskapslagen införs tillståndsplikt och anmälningsskyldighet. Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om

ändringssökande. Genom ändringarna i landskapslagen avses en anpassning till EG:s regelverk i fråga om renhållning.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, allmän ordning och säkerhet, natur- och miljövård, hälsovård samt näringsverksamhet, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1, 4, 6, 10, 12 och 22 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Landskapslagen innehåller ett antal bestämmelser rörande krav som kan ställas i samband med import av varor till landskapet. I det avseende fråga är om utrikeshandel tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket enligt 27 § 12 punkten självstyrelselagen. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska, t.ex. på grund av tekniska säkerhetskrav, skall emellertid, enligt motiven till självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till. Till de delar föreliggande landskapslag ställer krav gällande importerade varor har de motiverats ur miljövårdssynpunkt.

Bestämmelserna om vite och andra tvångsåtgärder har med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Besvär bestämmelserna överensstämmer med 25 och 26 § självstyrelselagen.

Bestämmelserna om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Enligt landskapslagens förarbeten är dess huvudsakliga syfte att implementera vissa EG-direktiv i renhållningslagen. I landskapslagen ingår hänvisningar till rådets förordning nr 259/93 om övervakning och kontroll av avfallstransporter inom, till och från Europeiska gemenskapen. Med anledning härav har delegationen inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas.

I 28a § 2 mom. landskapslagen anges att landskapsstyrelsen är den förvaltningsmyndighet som avses i rådets förordning nr 259/93 om övervakning och kontroll av avfallstransporter inom, till och från Europeiska gemenskapen. Paragrafen berör därmed landskapsmyndigheternas ställning i fråga om ärenden som gäller Europeiska unionen. Förenämnda förordning gäller ärenden vilka enligt självstyrelselagen hör till landskapets behörighetsområde.

Ålands ställning i fråga om Europeiska unionen och medlemskapets inverkan på lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten samt förhållandet till riksmyndigheterna regleras i 9a kap. självstyrelselagen (1556/1994).

I regerings proposition till dessa kompletterande bestämmelser i självstyrelselagen framhålls bl.a. följande: "Självstyrelselagens bestämmelser om behörighetsfördelningen mellan riket och landskapet påverkas inte av att Finland inklusive Åland ansluts till EU, utan behörigheten att tillämpa och verkställa gemenskapsrätten på Åland skall fördelas mellan riket och landskapet i enlighet med självstyrelselagens bestämmelser.

Inom landskapets behörighetsområde skall således lagtinget och landskapsstyrelsen ansvara för att EG-direktiven genomförs i landskapet och landskapsstyrelsen formulera Finlands nationella ställningstaganden vid tillämpningen av gemenskapens gemensamma politik i landskapet".

"Riket och landskapet företräds inom EU av den gemensamma förhandlingsorganisationen. Inom EU företräds landskapet således av riket, men det är naturligt att landskapets företrädare deltar i Finlands delegation i situationer när åtgärderna direkt gäller landskapet och kommissionen vill diskutera med landskapet".

Ifråga om renhållningslagen har landskapsstyrelsen såsom allmän förvaltningsmyndighet ansvaret för och tillsynen över lagens tillämpning inom landskapets behörighetsområde, vilket

även framgår av lagtexten i övrigt. Hänvisningen i 28a § 2 mom. landskapslagen bör också tolkas så, att landskapets där nämnda behörighet och uppgifter gäller ärenden, som faller inom landskapets lagstiftnings- och förvaltningsområde enligt självstyrelselagen. Självstyrelselagen ger inte riksmyndigheterna rätt att handha sistnämnda uppgifter. Bestämmelsen i 28a § 2 mom. landskapslagen står därför i överensstämmelse med självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

I ärendet har förrättats omröstning.

Ledamoten Olssons avvikande mening:

Min åsikt om lagstiftningsbehörigheten avviker från majoritetens uppfattning vad gäller det sista stycket och i fråga om utlåtandet. Dessa bör enligt mitt förmenande ha följande lydelse: Inom ramen för landskapets behörighet sådan den anges i utlåtandet har landskapsstyrelsen såsom allmän förvaltningsmyndighet visserligen ansvaret för tillämpningen av bestämmelserna om och tillsynen av efterlevnaden av de angelägenheter som är reglerade i landskapslagen om ändring av landskapslagen om renhållning. Med beaktande av den princip som kommer till uttryck i 27 § 4 punkten självstyrelselagen medför detta dock inte att det skulle vara möjligt att i ärenden som gäller Europeiska unionen genom landskapslag ensidigt ge en landskapsmyndighet en behörighet som sträcker sig utöver den som anges i 9a kap. självstyrelselagen. Angivande i 28a § 2 mom. landskapslagen av landskapsstyrelsen såsom den behöriga myndighet som avses i rådets ovan nämnda förordning nr 259/93 innebär enligt min uppfattning därför en överskridning av landskapets lagstiftningsbehörighet.

Påpekas bör ytterligare att angivandet i 28 § 2 mom. landskapslagen av landskapsstyrelsen som den behöriga myndighet som avses i rådets ovan nämnda förordning nr 259/93 medför att ett rättsläge uppkommer som synes stå i strid med själva förordningen. Rikets avfallslag (FFS 1076/1993) har genom lag 24.1.1995 (63/1995), som trädde i kraft 1.3.1995, ändrats bland annat så, att i 45 § 2 mom. anges vid internationella avfallstransporter miljöcentralen såsom den behöriga myndighet i Finland som avses i rådets förordning nr 259/93. Av sammanhanget framgår att i både 45 § 2 mom. rikslagen och 28a § 2 mom. landskapslagen avses med uttrycket behörig myndighet, [som avses i rådets förordning nr 259/93] bl.a. den myndighet som anges i artikel 2 stycke e och artikel 36 förordningen. Förordningens ordalydelse anger emellertid att det i en medlemsstat får finnas bara en behörig transitmyndighet och om 28a § 2 mom. landskapslagen träder i kraft skulle det i Finland finnas två. I övrigt hänvisas i förevarande hänseende till justitieministeriets ovan angivna utlåtande. Också vad gäller övergångsbestämmelserna i 39 § 2 mom. landskapslagen och dessa bestämmelsers förenlighet med EG-rätten hänvisar jag till justitieministeriets utlåtande.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner med hänvisning till det ovensagda att landskapslagen, förutom vad gäller stadgandet i 28 § 2 mom., faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Det felaktiga stadgandet inverkar inte på förutsättningarna att i övrigt tillämpa landskapslagen varför Ålandsdelegationen med hänvisning till 19 § 2 mom. självstyrelselagen föreslår att landskapslagen till sagda del förordnas att förfalla men till övriga delar kan träda i kraft.

Europarättsenhetens utlåtande 1.6.1998:

1. Allmänt

Ålandsdelegationen har i brev av den II maj 1998 bett justitieministeriets Europarättsenhet om ett utlåtande rörande den åländska landskapslagen om ändring av landskapslagen om renhållning (i det följande landskapslagen). Föremålet för begäran om utlåtande är inte närmare specificerat.

Ålands landskapsstyrelsens förslag om ändring av renhållningslagen (nr 19/1997 98, Ändrad renhållningslagstiftning) är baserat på arbetet i den kommitté som bereder en helhetsreform av renhållningslagen. Kommitténs arbete pågår fortfarande. De bestämmelser som nu är aktuella har dock ansetts nödvändiga att sättas i kraft genom en partiell reform, eftersom de ansluter sig till genomförandet av Europeiska gemenskapens rättsakter i landskapet. Syftet med ändringen av lagen om renhållning är att på Åland genomföra rådets direktiv om avfall 75/442/FEG sådant det lyder ändrat genom rådets direktiv om farligt avfall 91/689/EEG. Enligt erhållna uppgifter är ikraftträdandet av ifrågavarande landskapslag också en förutsättning för att Europaparlamentets och rådets direktiv om förpackningar och förpackningsavfall 94/162/EG (i det följande förpackningsavfallsdirektivet) samt rådets direktiv om förbränning av farligt avfall 94/167/EG skall kunna genomföras som sig bör i landskapet.

Finland har i september 1997 av Europeiska gemenskapernas kommission fått ett motiverat yttrande beträffande förpackningsavfallsdirektivet. Likaså har Finland i februari 1998 av kommissionen fått ett motiverat yttrande rörande underlåtenhet att genomföra direktivet om förbränning av farligt avfall och likaså i februari en officiell anmärkning rörande avfallshanteringsplaner. På grund av dessa övervakningsförfaranden understryker Europarättsenheten nödvändigheten av att landskapslagen snabbt träder i kraft.

Europarättsenheten anför högaktningfullt som sitt utlåtande följande:

2. Bedömning

2.1 Allmänt

Som en allmän observation kan konstateras att landskapslagen innehållsmässigt rätt långt motsvarar den i riket gällande avfallslagen (1072/1993). Vissa skillnader kan dock påvisas. I landskapslagen används t.ex. begreppet ”slutligt omhändertagande”, medan i rikslagen samma tankeinnehåll uttrycks med termen "behandling" 13 § 11 punkten avfallslagen. Likaså används i landskapslagen i stället för termen "problemavfall uttrycket "farligt avfall", vilket såsom framgår av landskapsstyrelsens förslag (s. 11) är ett medvetet avgörande. Landskapslagen torde kunna karakteriseras vara av typen ramlag, då många av dess bestämmelser delegerar behörighet till landskapsstyrelsen (t.ex. 28b § 2 mom. samt de vidsträckta fullmakter som ingår i det nya 2 mom. som avses fogas till 38 § och i den nya 38a §).

Enligt 8 § landskapslagen skall landskapsstyrelsen uppgöra en landskapsomfattande avfallsplan. I detta sammanhang riktar Europarättsenheten uppmärksamheten på de krav som bl.a. förpackningsavfallsdirektivet, särskilt dess artikel 14, ställer på innehållet i planerna för avfallshantering.

2.2 Detaljobservationer

a) Landskapslagens 281 §

I 281 § landskapslagen bestäms bl.a. om bokföringsskyldighet för producenter av farligt avfall. Bestämmelsens I mom. lyder som följer:

”Sådan verksamhetsutövare som omfattas av tillstånds eller anmälningsplikt och den som i yrkesmässig verksamhet producerar farligt avfall skall föra egna register över avfallet och

dess återvinning, slutliga omhändertagande eller transport. Registret skall omfatta avfallets mängd, art och ursprung samt behandlingsmetod. Om avfallet transporteras skall dess destination, insamlingsfrekvens, lagring och transportmetod jämte leveransdatum antecknas av envar berörd."

Beträffande producenter av farligt avfall begränsas alltså i bestämmelsen bokföringsskyldigheten till att gälla endast dem, vilkas verksamhet kan karakteriseras som yrkesmässig. Den krets av personer som täcks av bestämmelsen förefaller snävare än den kategori av bokföringsskyldiga som definieras i artikel 14.2 i rådets direktiv 91/689/EEG:

"Artikel 14 i direktiv 75/442/EEG skall även gälla producenter av, farligt avfall och alla inrättningar och företag som transporterar farligt avfall."

I artikel 1.3 i direktivet bestäms i sin tur att definitionerna på de begrepp som används där är desamma som i rådets direktiv om avfall 75/442/EEG. Således betyder också begreppet "producent" detsamma som i artikel I stycke b i direktivet 75/442/EEG (sådan det lyder ändrat genom direktivet 91/156/EEG), där det definieras på följande sätt:

"Producent: var och en som bedriver en verksamhet som ger upphov till avfall (ursprunglig producent) och var och en som genom förbehandling, blandning eller andra förfaranden ändrar avfallets art eller sammansättning."

För jämförelsens skull kan konstateras, att bokföringsskyldigheten enligt 51 § i den i riket gällande avfallslagen gäller bl.a. alla som har avfallstillstånd samt dem som producerar problemavfall, med undantag för hushållen. Avgränsningen av tillämpningsområdet när det gäller hushållsavfall bygger på artikel 1.5 i direktivet om farligt avfall 91/689/EEG.

När det gäller landskapslagens bestämmelse är det i sista hand fråga om tolkningen av ordet "yrkesmässig". I utgångspunkten förefaller det som om kravet på "yrkesmässighet" skulle ställa även vissa sådana funktioner utanför tillämpningsområdet, där det avfall som uppstår inte kan karakteriseras som hushållsavfall. Den nationella regleringen för genomförandet skall visserligen enligt etablerad rättspraxis vid Europeiska gemenskapernas domstol i allmänhet tolkas i direktivets riktning (skyldigheten att ge direktiven tolkningsföreträde). För att främja rättssäkerheten vore det dock skäl att redan i regleringen för genomförandet sträva efter att så exakt som möjligt följa bl.a. de begränsningar av tillämpningsområdet som ingår i direktivet. Detta är särskilt viktigt i de fall, där det såsom i det här aktuella är fråga om en reglering som gäller skyldigheter för enskilda.

Å andra sidan gäller bokföringsskyldigheten enligt 281 § landskapslagen även tillstånds- och anmälningspliktiga. Enligt lagens 28b § 2 mom. gäller skyldigheten att söka tillstånd utöver de i bestämmelsen uppräknade fallen också för sådana funktioner, som är "av väsentlig betydelse för avfallshantering". Om sådana funktioner kan landskapsstyrelsen ge närmare bestämmelser genom landskapsförordning. Således torde producenterna av farligt avfall temporärt kunna inbegripas i bokföringsskyldigheten också genom att med landskapsförordning ge bestämmelser om tillståndsbeläggning av verksamheten. En sådan lösning kan dock inte anses var särskilt tillfredsställande bl.a. av skäl som har att göra med lagstiftningens tydlighet och normhierarkin. Därför vore det att rekommendera att formuleringen av bestämmelsen tas till ny prövning vid den totalrevision av landskapets avfallslag (renhållningslagen) som åsyftas i landskapsstyrelsens förslag (s. 3).

b) Landskapslagens 28a §

I 28a § landskapslagen bestäms om tillståndsmyndigheter. I bestämmelsens 2 mom. hänvisas även till Europeiska gemenskapens förordning om avfallstransport:

Vid internationella avfallstransporter är landskapsstyrelsen den behöriga myndighet som avses i rådets förordning (EEG) nr 259/193 om övervakning och kontroll av avfallstransporter inom, till och från Europeiska gemenskapen (EG förordningen om avfallstransport)."

I artikel 2 1 avfallstransportförordningen nämns flera olika begrepp som avser olika myndigheter. I stycke b i artikeln definieras "behöriga myndigheter", i stycke c "behörig avsändar-myndighet" och i stycke d "behörig destinationsmyndighet". Stycke e i artikeln lyder som följer:

"behörig transitmyndighet: den enda behöriga myndighet som utsetts av medlemsstaterna i enlighet med artikel 36 för den stat genom vilken transporten transiteras".

Den i stycket återopade artikel 36.1 förordningen föreskriver följande:

"Medlemsstaterna skall utse en eller flera behöriga myndigheter som skall svara för tillämpningen av denna förordning. Endast en transitmyndighet skall utses per medlemsstat."

I rikets lagstiftning har som den i förordningen avsedda behöriga myndigheten 1 45 § 2 mom. avfallslagen utpekats Finlands miljöcentral.

På grundval av det ovan anförda är det enligt Europarättsenhetens uppfattning motiverat att tolka 28a § 2 mom. landskapslagen så, att landskapsstyrelsen där för landskapet Ålands del utpekats som den i rådets förordning nr 259/93 avsedda behöriga myndigheten, med undantag för de fall där det är fråga om att fungera som den i förordningens artikel 2 stycke e och i artikel 36 avsedda behöriga transitmyndigheten i den stat genom vilken transporten transiteras.

c) Landskapslagens 39 § 2 mom.

139 § 2 mom. landskapslagen ingår övergångsbestämmelser som lyder som följer:

"Skyldigheterna enligt 28b och 28i §§ skall fullgöras senast inom ett år efter att denna lag trätt i kraft. Hänsyn till tekniska och ekonomiska svårigheter att uppnå bästa möjliga resultat som beror på att en anläggning uppförts eller annan teknik införts före denna lags ikraftträdande tas under en övergångsperiod fram till den 24 september 2007."

Bestämmelsens andra mening anknyter till regleringen 1 4 § 2 mom. landskapslagen, enligt vilken bästa möjliga teknik bör användas i yrkesmässig verksamhet. Bestämmelsen har anknytning också till 28d § rörande förutsättningarna för beviljande av avfallstillstånd, enligt vars 3 punkt beviljandet av tillstånd kräver att verksamheten "uppfyller de krav som bestäms i denna lag och med stöd av den meddelade bestämmelser". Andra meningens 1 39 § 2 mom. landskapslagen är uppenbart formulerad med hänsyn tagen till den i artikel 5.1 1 rådets direktiv 96/61/EG om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar, det s.k. IPPC direktivet, ingående övergångsbestämmelsen rörande befintliga anläggningar:

"Medlemsstaterna skall vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att de behöriga myndigheterna med hjälp av tillstånd i överensstämmelse med artiklarna 6 och 8 eller på lämpligt sätt genom en förnyad bedömning av villkoren och, i förekommande fall, genom en uppdatering av villkoren, övervakar att befintliga anläggningar drivs i överensstämmelse med kraven i artiklarna 3, 7, 9, 10, 13 och 14 första och andra strecksatserna samt artikel 15.2 senast åtta år efter dagen för genomförande av detta direktiv, om inte annat följer av andra särskilda gemenskapsbestämmelser."

Enligt denna bestämmelse skall anläggningarna således vid övergångsperiodens utgång fungera i enlighet med de uppräknade bestämmelserna i IPPC-direktivet. Kravet innebär i praktiken att hänsyn bör tas även till de uppskov med genomförandet, som kan förorsakas av eventuella besvärprocesser. Därvid skall beaktas, att det över beslut av landskapsstyrelsen rörande avfallstillstånd på grundval av hänvisningsstadgandet 1 36 § 5 mom. landskapslagen existerar rätt till besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. I anseende till detta är övergångsperioden lång. Övergångsbestämmelsen är visserligen formulerad så att den är rätt löst förpliktande ("hänsyn tas"). För jämförelsens skull kan dock konstateras att avsikten är att genomföra IPPC direktivet i rikets lagstiftning i samband med antagandet av den nya miljövärdslagstiftningen. Avsikten är där att för de befintliga anläggningarnas del, just med tanke på eventuella besvärprocesser, införa betydligt kortare övergångstider.

Första meningen 1 39 § 2 mom. landskapslagen innehåller i sin tur övergångsbestämmelser rörande tillstånds- och anmälningsskyldigheten. Av förarbetena till lagen framgår inte vad övergångstiderna grundar sig på.

Enligt Europarättsenhetens uppfattning ingår inga bestämmelser om sådana övergångstider i avfallsdirektiven, och inte heller ingår föreskrifter om sådana i Finlands anslutningsakt. Då nya skyldigheter i lagstiftning åläggs verksamhetsutövare är det dock naturligt att det redan av enbart administrativa orsaker uppträder dröjsmål mellan regleringens omedelbara ikraftträdande och exempelvis det därvid förutsatta tillståndsförfarandets fullständiga tillämpning. Utgående från dessa synpunkter skulle den nu aktuella övergångsbestämmelsen uppenbarligen kunna tolkas så att bestämmelserna om tillstånds- och anmälningsskyldigheten nog omedelbart blir förpliktande för verksamhetsutövarna, men att tillsynsmyndighetens (landskapsstyrelsens) rättsliga förutsättningar att använda de i landskapslagen möjliggjorda sanktionerna, t.ex. vite enligt 31 § 3 mom., under den i bestämmelsen nämnda tiden temporärt är begränsade.

Europarättsenheten riktar i detta sammanhang generellt uppmärksamheten på att egentliga övergångstider som gäller skyldigheter som ingår i gemenskapsrätten behörigen kan grunda sig endast på reglering som gemenskapen själv har givit. Därför bör det vid stiftandet av övergångsbestämmelser alltid kunna påvisas vilken gemenskapsnorm de bygger på. I annat fall kan en medlemsstat i sista hand göra sig skyldig till överträdelse av medlemskapsförpliktelserna. Som sanktion för en sådan överträdelse kan, utom en av kommissionen inledd kontrollprocess, efter situationen också ifrågakomma en enskilds rätt att erhålla skadestånd av staten direkt med stöd av gemenskapsrätten, förutsatt att de förutsättningar som har utformats för denna skadeståndsskyldighet inom rättspraxis vid gemenskapernas domstol uppfylls i varje enskilt fall.

Högsta domstolens utlåtande 28.8.1998:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 16.6.1998 nr 1642/08/98/JM

Lagtingsbeslutet avser att genomföra en omfattande revision av stadgandena om renhållning. Revisionen bygger på ett modernt tänkesätt där förutom själva avfallshanteringen även andra aspekter, vilka verkar i riktning mot ett kretsloppsamhälle, har beaktats. Lagstiftningen kommer i framtiden att kompletteras och den del av regleringen som nu godkänts av lagtinget har behandlats separat med en mera brådskande tidtabell för att uppfylla de krav som EG:s reglering på området ställer.

Revisionen är omfattande, vilket medför att lagtingsbeslutet berör många centrala områden i lagstiftningen. De för lagstiftning om renhållning typiska stadgandena i beslutet hänför sig till allmän ordning, hälsovård samt natur- och miljövård. Lagstiftningsbehörigheten på dessa områden tillkommer landskapet jämlikt 18 § 6, 10 och 12 punkten självstyrelselagen. Stadgandena om de uppgifter som i beslutet tilldelas landskapets myndigheter och den kommunala sektorn faller under landskapets kompetens enligt 18 § 1 och 4 punkten självstyrelselagen. Till den del stadgandena i beslutet påverkar näringsverksamheten härrör sig behörigheten från 18 § 22 punkten samma lag. Den omständigheten att utrikeshandeln, som hör till rikets lagstiftningsbehörighet, kan påverkas av tillämpningen av vissa stadganden i beslutet medför inte att lagtinget skulle ha överträtt sin behörighet, då stadgandena närmast är att hänföra till de områden på vilka lagtinget, enligt vad ovan anförts, har lagstiftningsbehörighet. Inom dessa rättsområden har lagtinget med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen varit behörig att i beslutet inta även stadganden om vite och tvångsåtgärder.

Vad gäller den materiella regleringen finner Högsta domstolen sålunda inga skäl att anföra anmärkningar. Däremot finner Högsta domstolen det problematiskt att landskapsstyrelsen i

28a § 2 mom. beslutet utpekats som den behöriga myndighet som avses i EG förordningen om avfallstransport.

Utgångspunkten för en bedömning huruvida ett stadgande med nämnda innehåll faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet är följande. Kompetensfördelningen mellan riket och landskapet har inte påverkats av Finlands anslutning till EU. Någon kompetensförskjutning bör inte heller ske då en konkret lagstiftningsakt av EG verkställs. Förhållandet till främmande stater enligt självstyrelselagen hör till rikets kompetens med de modifikationer lagen innehåller. De folkrättsliga förpliktelser, som åvilar Finland, gäller även landskapet, som är skyldigt att verkställa direktiven inom de områden, som faller inom landskapets lagstiftningskompetens.

De lagstiftningsakter, som kräver implementering i rikets och landskapets lagstiftning, är inte alltid avfattade så att det skulle vara möjligt att utforma Finlands förhållande till EU och dess medlemsstater på ett sätt som korrekt skulle avspegla den interna kompetensfördelningen. Detta är fallet bland annat då en rättsakt inom EU förutsätter att det skall finnas endast en enda myndighet i varje medlemsstat, som handhar vissa uppgifter. Självstyrelselagen och dess förarbeten ger inget svar på frågan om hur kravet på rikets och landskapets parallella kompetens i dylika fall skall kunna tillgodoses. Problemen är nya och fordrar specifika lösningar. Sådana är för tillfället under beredning i justitieministeriet.

Tills mera nyanserade regler blir tillämpliga bör självstyrelselagen tolkas så att lagstiftningskompetensen åvilar riket i de fall där den EG rättsliga normen riktar sig till medlemsstaten med ett krav på ett konkret handlande i förhållande till unionen och dess organ, som utesluter parallella lösningar. Det är då fråga om uppfyllande av en hela landet gällande förpliktelse i förhållande till utländska makter.

På nämnda grunder finner Högsta domstolen därför, med tillämpning av 27 § 4 och 42 punkterna självstyrelselagen, att behörigheten att utse den i 36 artikeln rådets förordning avsedda enda nationella transitmyndigheten tillkommer riket. Landskapet saknar alltså till denna del lagstiftningsbehörighet.

Vidare anser Högsta domstolen att 36 artikeln förordningen avser att reglera förhållandet mellan gemenskapen och medlemsstaten därigenom att medlemsstaten åläggs att utpeka den eller de myndigheter som utför i förordning angivna uppgifter. I 38 artikeln förordningen förpliktas medlemsstaten att göra en anmälan om dessa myndigheter till gemenskapen. En självständig materiell normgivningskompetens inom ett rättsområde medför inte kompetens på detta område i förhållandet mellan EU och dess medlemsstater.

Det faller inom landskapets kompetens att utpeka vilka myndigheter som utför de uppgifter som hör till landskapets lagstiftningskompetens. Det är emellertid rikets angelägenhet att utgående från kompetensfördelningen och i samförstånd med landskapet inför gemenskaperna redogöra för till vilka delar landskapets organ är myndigheter som avses i förordningen. Vidare åligger det rikets myndigheter att kommunicera dessa uppgifter till kommissionen i enlighet med förordningens bestämmelser.

Stadganden med vilka Finlands nämnda förpliktelser gentemot EG uppfylls gäller sålunda hela medlemsstatens förhållande till utländska makter. Detta område faller enligt 27 § 4 och 42 punkten självstyrelselagen under rikets lagstiftningsbehörighet. Högsta domstolen finner därför att lagtinget genom att anta stadgandet i 28a § 2 mom. beslutet överskridit sin behörighet även till den del det är möjligt att utpeka flera myndigheter i varje medlemsstat.

Eftersom stadgandet i 28a § 2 mom. beslutet inte inverkar på tillämpningen av beslutet i övrigt, kan beslutet förordnas förfalla endast till denna del.

Med hänvisning till det ovan sagda får Högsta domstolen hemställa att 28a § 2 mom. i lagtingsbeslutet måtte förordnas att förfalla. Till övriga delar torde hinder för lagtingsbeslutets ikraftträdande inte föreligga.

Den skiljaktiga ledamotens yttrande.

Justitierådet Tulokas: Jag är ense med majoriteten förutom vad gäller motiveringen till avgörandet beträffande 28a § 2 mom. beslutet. Till denna del nöjer jag mig med att konstatera att 36 artikeln i förordningen avser att reglera förhållandet mellan gemenskapen och medlemsstaten till den del det är fråga om att utse nationella myndigheter med behörighet i ärenden som gäller transport av avfall. Lagstiftningsbehörigheten hör sålunda till riket.

Republikens presidents beslut 4.9.1998:

Ålands lagting har den 29 april 1998 fattat beslut om antagande av landskapslag om ändring av landskapslagen om renhållning.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, sedan Ålandsdelegationen avgivit utlåtande i saken och efter att ha inhämtat utlåtande av högsta domstolen, funnit att lagtinget genom att anta 28a § 2 mom. i landskapslagen har överskridit sin lagstiftningsbehörighet enligt självstyrelselagen. Enligt momentet gäller vid internationella avfallstransporter att landskapsstyrelsen är den behöriga myndighet som avses i rådets förordning (EEG) nr 259/93 om övervakning och kontroll av avfallstransporter inom, till och från Europeiska gemenskapen. Även om någon kompetensförskjutning inte har skett mellan riket och landskapet genom Finlands anslutning till Europeiska unionen, hör förhållandet till främmande makter enligt självstyrelselagen till rikets kompetens med de modifieringar självstyrelselagen innehåller. EU:s rättsakter som kräver genomförande i rikets och landskapets lagstiftning är inte alltid avfattade så att det skulle vara möjligt att utforma Finlands förhållande till EU och dess medlemsstater på ett sätt som korrekt skulle avspegla den interna kompetensfördelningen. Detta är fallet bland annat då en rättsakt inom EU förutsätter att det skall finnas endast en enda myndighet i varje medlemsstat som handhar vissa uppgifter. Självstyrelselagen och dess förarbeten ger inte svar på hur frågan om rikets och landskapets parallella kompetens i dylika fall skall kunna tillgodoses. Tills självstyrelselagen eventuellt ändras måste lagen tolkas så att lagstiftningsbehörigheten åvilar riket i de fall där den EG rättsliga normen riktar sig till medlemsstaten med ett krav på ett konkret handlande i förhållande till unionen och dess organ, som utesluter parallella lösningar. Det är då fråga om uppfyllande av en hela landet gällande förpliktelse i förhållande till utländska makter. Med tillämpning av 27 § 4 och 42 punkten i självstyrelselagen bör behörigheten att utse den i art. 36 i rådets förordning avsedda enda nationella transitmyndigheten anses höra till riket. Landskapet saknar alltså till denna del lagstiftningsbehörighet.

Art. 36 i EG förordningen avser att reglera förhållandet mellan gemenskapen och medlemsstaten därigenom att medlemsstaten åläggs att utpeka den eller de myndigheter som utför i förordningen angivna uppgifter. I art. 38 förpliktas medlemsstaten att göra en anmälan om dessa myndigheter till gemenskapen. En självständig materiell normgivningskompetens inom ett rättsområde medför inte kompetens på detta område i förhållandet mellan EU och dess medlemsstater. Det faller inom landskapets kompetens att utpeka vilka myndigheter som utför de uppgifter som hör till landskapets lagstiftningskompetens. Det är emellertid rikets angelägenhet att utgående från kompetensfördelningen och i samförstånd med landskapet inför gemenskaperna redogöra för till vilka delar landskapets organ är myndigheter som avses i förordningen. Vidare åligger det rikets myndigheter att kommunicera dessa uppgifter till kommissionen i enlighet med förordningens bestämmelser.

Bestämmelser med vilka Finlands nämnda förpliktelser gentemot EG uppfylls gäller sålunda hela medlemsstatens förhållande till utländska makter. Detta område faller enligt 27 § 4 och 42 punkten i självstyrelselagen under rikets lagstiftningsbehörighet. Lagtinget har därför genom att anta 28a § 2 mom. i landskapslagen överskridit sin behörighet även till den del det är möjligt att utpeka flera myndigheter i varje medlemsstat.

Med hänvisning till det ovan sagda har jag med stöd av 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland beslutat förordna att 28a § 2 mom. i landskapslagen skall förfalla, men funnit att hinder för att landskapslagen i övrigt träder i kraft inte föreligger, vilket Landskapsstyrelsen härmed meddelas för kännedom.

Nr 34/98. Landskapslag om fritidsbåtars säkerhet, antagen av lagtinget 29.4.1998 (ÅFS 102/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.6.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en ramlag vars syfte enligt motiveringen är att implementera rådets direktiv 94/25/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar i fråga om fritidsbåtar. Landskapslagen som ramlag innehåller grundläggande bestämmelser om bl.a. märkningskyldighet, tillsyn, avgifter och straff.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om båttrafik och farleder för den lokala sjötrafiken. Rikslagen om båttrafik (151/1969) och riksförordningen om båttrafik (152/1969), vilka delvis har upphävts i riket, är dock med stöd av 71 § självstyrelselagen gällande i landskapet även efter det nuvarande självstyrelselag trätt i kraft. Genom övergångsbestämmelserna i landskapslagen upphävs 3 § lagen om båttrafik och 1 kap. förordningen om båttrafik, varvid nämnda rikslag och -förordning till övriga delar fortfarande att gälla i landskapet även efter det föreliggande landskapslag trätt i kraft.

Enligt 18 § 1 och 10 punkterna självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt natur- och miljövård. Landskapslagen gäller även näringsverksamhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

I landskapslagen har intagits bestämmelser om CE-märkning av produkter. CE-märkningen är att hänföra till området för standardisering, vilket är en riksangelägenhet enligt 27 § 19 punkten självstyrelselagen. Med anledning härav kan i landskapslag eller -förordning inte intas bestämmelser om CE-märkning som avviker från på området gällande rikslagstiftning. I landskapslagens 7 § har intagits straffbestämmelser för brott mot stadgandena om CE-märkning. Dessa bestämmelser motsvarar bestämmelserna i rikslagen om att vissa produkter skall förses med CE-märkning (1376/1994) och har för vinnande av enhetlighet och överskådlighet jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Bestämmelserna om förbud och andra tvångsmedel har med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I landskapslagens 6 § har intagits bestämmelser om avgifter för tillsyn och annan kontroll. De allmänna grunderna för avgifter regleras i landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet (ÅFS 27/1993).

Bestämmelserna i landskapslagens 8 § 1 mom. om överklagande av landskapsstyrelsebeslut överensstämmer med 25 § självstyrelselagen. Bestämmelsen i 8 § 2 mom. om överklagande till Ålands förvaltningsdomstol har kunnat intas i landskapslagen med stöd av 26 § självstyrelselagen, som föreskriver att den i landskapet inrättade förvaltningsdomstolen genom landskapslag kan anförtros rättskipningsuppgifter i förvaltningsangelägenheter som hör till landskapets behörighet.

Enligt motiveringen till landskapslagen avses kompletteringar i fråga om det materiella innehållet i fritidsbåtsdirektivet införas genom bestämmelser i landskapsförordning vilket kan ske med stöd av 21 § självstyrelselagen.

Delegationen har granskat landskapslagen utgående från självstyrelselagens bestämmelser om kompetensfördelningen mellan riket och landskapet, och inte ansett som sin uppgift att vidare uttala sig om förenligheten med EG:s regelverk såvitt gäller frågan om en korrekt implementering av EG-direktiven i landskapet. Europarättsenheten vid justitieministeriet har i inbegärt utlåtande antytt att landskapslagens tillämpningsområde till vissa delar är mera omfattande än vad fritidsbåtsdirektivet förutsätter. Ålandsdelegationen konstaterar att behörighetsfördelningen mellan riket och landskapet inte påverkas av EU-medlemskapet och att landskapslagens innehåll i nämnda avseende inte föranleder någon anmärkning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Europarättsenhetens utlåtande 28.5.1998:

Den åländska landskapslagen om fritidsbåtars säkerhet

1. Allmänt

Ålandsdelegationen har i brev av den 11 maj 1998 bett justitieministeriets Europarättsenhet om ett utlåtande rörande den åländska landskapslagen om fritidsbåtars säkerhet (i det följande landskapslagen). Utlåtandets objekt har inte närmare individualiserats.

Landskapslagen ansluter sig till verkställigheten i landskapet av direktiv 94/25/EG av den 16 juni 1994 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar i fråga om fritidsbåtar (i det följande fritidsbåtsdirektivet). Verkställigheten av detta direktiv hör enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen för Åland (1144/1991) till landskapets lagstiftningsbehörighet bortsett från CE-märkning, som hör till rikets lagstiftningsbehörighet i överensstämmelse med 27 § 19 punkten. Enligt landskapsstyrelsens framställning är landskapslagen första delen i en process för att ta fram ett komplett regelverk som skall gälla fritidsbåtar. Denna första del behandlar fritidsbåtars säkerhets- och miljökrav utgående från fritidsbåtsdirektivet. I nästa steg är det tänkt att den nu föreslagna lagen skall ingå som en del i en större lag som skall reglera fritidsbåtars säkerhet, miljökrav, registrering av fritidsbåtar och framförande av fritidsbåtar inklusive sjöfylleri med mera.

Landskapslagen har karaktären av en ramlag som innehåller endast grundläggande bestämmelser om bl. a. tillämpningsområde, märkningsskyldighet och tillsyn. Det materiella innehållet i fritidsbåtsdirektivet införas enligt förslaget i åländsk rätt genom en landskapsförordning. Europarättsenheten har emellertid inte fått något utkast till en förordning vilket gör det omöjligt för enheten att detaljerat ta ställning till landskapslagens förenlighet med EU-rätten.

Europarättsenheten vill dock fästa uppmärksamhet vid några frågor. Däremot uttalar sig enheten inte om behörighetsfrågor mellan landskapet och riket.

2. Kommentarer

2.1. Tillämpningsområde

I landskapslagen verkar tillämpningsområdet vara mera omfattande än i fritidsbåtsdirektivet. Enligt 1 § landskapslagen får båtar med en skrovlängd på minst 2,5 och högst 24 meter som är avsedda för sport- eller fritidsändamål samt viss utrustning till dessa släppas ut på marknaden endast om de uppfyller vissa väsentliga säkerhets- och miljökrav. I direktivet finns det en förteckning över båtar som står utanför tillämpningsområdet. Att landskapslagen har ett vid-

sträcktare tillämpningsområde än direktivet strider i och för sig inte mot gemenskapsrätten. Enligt motiveringen till lagförslaget ges landskapsstyrelsen fullmakt att genom förordning bestämma vilka båtar lagen gäller. I själva paragrafen framgår detta dock inte fullt klart.

I 1 § landskapslagen sägs att säkerhets- och miljökraven skall fastställas genom landskapsförordning. Som ovan har framhållits är utkastet till förordning inte tillgängligt och Europarättsenheten kan sålunda inte utreda, huruvida de krav som ställs i fritidsbåt direktivets bilaga I uppfylls. Vid det fortsatta arbetet med lagen vore det dock bra att på lagnivå omtala de "väsentliga kraven" enligt artikel 3 i direktivet.

2.2. CE-märkning och straffbestämmelser

I 3 § landskapslagen stadgas om CE-märkning och om närmare bestämmelser som utfärdas genom landskapsförordning. Det bör observeras, att enligt 27 § 19 punkten självstyrelselagen hör standardisering till rikets behörighet. För vinnande av enhetlighet och överskådlighet i en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen dock upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Upptagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet. Enligt 21 § 2 mom. gäller detta på motsvarande sätt landskapsförordningar.

I riket finns det en lag om att vissa produkter skall förses med CE-märkning (1376/1994). I denna lags 6 § stadgas om brott mot stadgandena om CE-märkning. Landskapslagens 7 § repeterar dessa straffbestämmelser. Av lagens motivering framgår inte helt i vilket syfte bestämmelserna i rikets lagstiftning upprepas i landskapslagen.

3. Slutkommentar

Europarättsenheten kan inte ta definitiv ståndpunkt till genomförandets fullständighet och därmed till landskapslagens förenlighet med gemenskapsrätten, eftersom enheten inte har tillgång till den förordning med noggrannare bestämmelser som skall ges med stöd av landskapslagen. Enbart landskapslagen förslår inte för fullständigt genomförande av fritidsbåt direktivet. Med beaktande av att fristen för direktivets genomförande har löpt ut redan 16.12.1995, är det dock viktigt att verkställighetsprocessen fås i rörelse. Landskapslagen bör därför sättas i kraft så snart som möjligt.

Högsta domstolens utlåtande 28.8.1998:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 16.6.1998 nr 1643/08/98/JM

Föreliggande lagtingsbeslut är den första delen av de lagstiftningsakter, vilka avser att skapa en omfattande legislativ helhet av de normer, som reglerar fritidsbåtar och deras användning. Beslutet har nära anknytning till EG direktivet 94/25/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar i fråga om fritidsbåtar. Beslutet innehåller emellertid endast vissa grundläggande stadganden och de materiella reglerna i direktivet avses att bli införda genom landskapsförordning. En central del av beslutet utgörs av stadgandena om CE märkning av båtar och andra produkter som nämns i direktivet.

Föremålet för lagstiftningen är i första hand båttrafik. Lagstiftningsbehörigheten på detta område hör enligt 18 21 punkten självstyrelselagen till landskapet. Regleringen riktar sig till de näringsidkare, som på marknaden inför fritidsbåtar och utrustning till dessa. Regleringen har således drag av näringslagstiftning, på vilket område lagtinget enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen har lagstiftningskompetens, med vissa i nämnda punkt angivna begränsningar. Bland begränsningarna återfinns hänvisningar till 27 § 12 och 19 punkten självstyrelselagen som gäller utrikeshandel och standardisering. Dessa områden hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Säkerhets och miljökraven och den med dem sammanhängande CE märkningen

anknyter såväl till utrikeshandeln som till standardisering därigenom att standardiserad CE märkning genomför fri rörlighet för de så märkta varorna inom EU och utländska CE märkta varor garanteras fritt tillträde till den åländska marknaden.

Såväl beslutet som rikets lagstiftning, i synnerhet rikets förordning om fritidsbåtars säkerhet, avser att genomföra samma harmoniseringsdirektiv, varför regleringen på dessa områden, till den del de omfattas av ifrågavarande ramlag, sammanfaller. Även till den del stadgandena i beslutet har drag av konsumentskydd, vilket enligt 27 § 10 punkten självstyrelselagen hör till rikets lagstiftningsbehörighet, har de av samma orsak och med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i beslutet.

Jämlikt 4 § och 5 § 1 mom. beslutet tillfaller vissa uppgifter landskapsstyrelsen eller den myndighet till vilken uppgiften överförs genom landskapsförordning. Enligt 18 § i punkten självstyrelselagen hör lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter till landskapet. Uppgifterna hänför sig till de områden, vilka i enlighet med vad ovan anförts kunnat regleras i beslutet.

Den uppgift, som ålagts tillsynsmyndigheten i 5 § 2 mom. beslutet är dock av annan natur än ovan avsedda övervaknings- och förvaltningsuppgifter. I lagrummet åläggs tillsynsmyndigheten en skyldighet att underrätta EG:s kommission om vissa vidtagna åtgärder. Om en anmälningsskyldighet med detta innehåll stadgas i skyddsklausulen i 7 art. direktivet. Enligt direktivet åligger den skyldighet det nu är fråga om respektive medlemsstat. Meddelandet om åtgärden föranleder ett i direktivet reglerat förfarande, i vilket kommissionen, de övriga medlemsstaterna och en särskild kommitté i vissa fall deltar. Mot denna bakgrund finner Högsta domstolen att den närmare regleringen av medlemsstatens skyldighet att informera EG:s kommission om vidtagna åtgärder är en fråga om förhållandet till utländska makter, beträffande vilken lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 4 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. Lagtinget har på denna punkt överträtt sin behörighet.

Eftersom stadgandet i 5 § 2 mom. beslutet inte inverkar på tillämpningen av beslutet i övrigt, kan beslutet förordnas förfalla endast till denna del.

Om grunderna för de avgifter, som av landsskapsstyrelsen fastställs i stöd av 6 § beslutet, har stadgats i landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet. Straffbestämmelserna, som lagutskottet i förtydligande syfte fogat till beslutet, överensstämmer med motsvarande straffstadganden i rikslagen och föranleder med beaktande av 19 § 3 mom. självstyrelselagen inte anmärkningar. Stadgandena om tvångsmedlen, vilka ingår i 4 § beslutet, har jämlikt 18 § 26 punkten självstyrelselagen kunnat intas i detsamma.

Med hänvisning till det ovan sagda får Högsta domstolen hemställa att 5 § 2 mom. i lagtingsbeslutet måtte förordnas att förfalla. Till övriga delar torde hinder för lagtingsbeslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 4.9.1998:

Ålands lagting har den 29 april 1998 fattat beslut om antagande av landskapslag om fritidsbåtars säkerhet.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, sedan Ålandsdelegationen avgivit utlåtande i saken och efter att ha inhämtat utlåtande av högsta domstolen, funnit att lagtinget genom att anta 5 § 2 mom. i landskapslagen har överskridit sin lagstiftningsbehörighet enligt självstyrelselagen.

I det nämnda momentet åläggs tillsynsmyndigheten en skyldighet att underrätta Europeiska gemenskapernas kommission om vissa vidtagna åtgärder. Bestämmelser om en anmälningsskyldighet med detta innehåll finns i art. 7 1 direktivet. Enligt direktivet åligger den skyldighet det nu är fråga om respektive medlemsstat. Meddelandet om åtgärden föranleder ett i direktivet reglerat förfarande, i vilket kommissionen, de övriga medlemsstaterna och en särskild kommitté i vissa fall deltar. Den närmare regleringen av medlemsstatens skyldighet att informera kommissionen om vidtagna åtgärder är en fråga om förhållandet till utländska makter.

Lagstiftningsbehörigheten angående detta hör enligt 27 § 4 punkten självstyrelselagen till riket.

Med hänvisning till det ovan sagda har jag med stöd av 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland beslutat förordna att 5 § 2 mom. i landskapslagen skall förfalla, men funnit att hinder för att landskapslagen i övrigt träder i kraft inte föreligger, vilket Landskapsstyrelsen härmed meddelas för kännedom.

Nr 35/98. Landskapslag om ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 25.9.1998 (ÅFS 115/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 30.9.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen fogas en ny 7a § till kommunalskattelagen för landskapet Åland enligt vilken en skattskyldig fysisk person vid kommunalbeskattningen berättigas göra ett allmänt avdrag om fem procent från förvärvsinkomsten.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 30.10.1998.

Nr 36/98. Landskapslag om upphävande av 5 § landskapslagen om kommunalskatt för gårdsbruk, antagen av lagtinget 25.9.1998 (ÅFS 114/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 30.9.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs 5 § landskapslagen om kommunalskatt för gårdsbruk. Landskapslagen om kommunalskatt för gårdsbruk är en s.k. blankettlag, enligt vilken rikets inkomstskattelag för gårdsbruk (543/1967) och skogsskatteförordning (1298/1991) med i landskapslagen angivna undantag skall tillämpas i landskapet. En avvikelse utgör den i 5 § angivna avskrivningsprocenten. Genom upphävande av den i paragrafen angivna avvikelsen blir i rikets inkomstskattelag för gårdsbruk avsedd avskrivningsprocent gällande i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 30.10.1998.

Nr 37/98. Landskapslag om ändring av 12 § landskapsskattelagen, antagen av lagtinget 25.9.1998 (ÅFS 116/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 30.9.1998:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen ändras 12 § landskapsskattelagen enligt vilken landskapsskatt första gången skulle betalas vid den beskattning som skall verkställas för skatteåret 1999 (ÅFS 30/1998). Jämlikt den nu företagna ändringen bestäms genom landskapslag när landskapsskatt skall uppbäras.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapet tillkommande tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomst.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 30.10.1998.

Nr 1/99. Landskapslag om ändring av ellagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 28.12.1998 (ÅFS 43/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.2.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagens syfte är att säkerställa att landskapets elmarknad öppnas för konkurrens. Genom lagändringen ges alla elförbrukare, med vissa begränsningar, möjlighet att själva välja sin elleverantör. Bestämmelser om de tekniska krav som skall uppfyllas för en anslutning till distributionsnätet intas i landskapslagen. Ett elverkstillstånd ersätts av elnätstillstånd. En stamnätsinnehavare i landskapet åläggs ett systemansvar, vilket innebär ett balansansvar för hela landskapet. I landskapslagen intas ett nytt kapitel om särredovisning. Bestämmelserna om elförsörjningsplan och elförsörjningsdelegationen upphävs. Landskapslagen avser att inom dess tillämpningsområde genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 96/92/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Landskapslagen gäller även näringsverksamhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

I landskapslagen har införts ett nytt 2b kapitel om särredovisning. I nämnda kapitel har intagits bestämmelser om bokföring, bokslut och revision, alltså ärenden som enligt 27 § 8 punkten självstyrelselagen hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Dessa bestämmelser överensstämmer i huvudsak med motsvarande bestämmelser i rikets elmarknadslag (FFS 386/1995) och har för vinnande av enhetlighet och överskådlighet jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I landskapslagens 42c § har intagits nya bestämmelser om skadeståndsskyldighet. Skadeståndslagstiftningen är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41

punkten självstyrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig en privaträttslig angelägenhet emellertid direkt till ett rättsområde som faller under landskapets behörighet utgör frågan en landskapsangelägenhet. I de avseenden nu föreliggande ändringar i landskapslagen kan hänföras till rikets behörighetsområde överensstämmer de med motsvarande bestämmelser i rikets ellag och har med hänvisning till 19 § 3 punkten självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kunnat intas i landskapslagen.

I landskapslagens 42c § ingår en hänvisning till dess 14b §, ett lagrum som dock saknas i landskapslagen. Felet berör inte lagstiftningsbehörigheten.

Bestämmelserna om straff, vite och andra tvångsmedel är med stöd av 18 § 25 och 26 punkterna självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Bestämmelserna om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I förarbetena till landskapslagen anges som ett av dess syften att inom dess tillämpningsområde genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 96/92/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el. Med anledning härav har delegationen inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas. Med anledning av nämnda utlåtande konstateras att i 55 § ellagen för landskapet Åland har intagits allmänna bestämmelser om sekretess av affärs- och yrkeshemligheter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Europarättsenhetens utlåtande 9.2.1999:

Bakgrund

Ålandsdelegationen har inbegärt ett utlåtande av justitieministeriets Europarättsenhet angående landskapslagen som antogs den 28 december 1998 (landskapslagen) om ändringen av ellagen för landskapet Åland och om dess överensstämmelse med Europaparlamentets och rådets direktiv 96/92/EG av den 19 december 1996 om gemensamma regler för den inre marknaden för el (eldirektivet).

Ur gemenskapsrättslig synvinkel är det särskilt fråga om direktivets genomförande. Ålandsdelegationen konstaterar att en genomgång vid länsstyrelsen har utvisat att landskapet nu till väsentliga delar torde ha implementerat ifrågavarande direktiv.

Som sitt utlåtande anför Europarättsenheten högaktningfullt följande.

Allmänt

Eldirektivet innehåller bestämmelser beträffande vissa definitioner, allmänna regler för organisation av elsektorn, produktion, drift av överföringssystem, drift av distributionssystem, särredovisning och öppenhet i bokföringen samt organisation av tillträde till system. Direktivet erbjuder en relativt stor valfrihet för medlemsstaterna och i detta utlåtande behandlas endast vissa enstaka bestämmelser.

Produktion

Enligt artikel 2 i eldirektivet kan medlemsstaterna välja mellan tillstånds och/eller anbudsförfarande när ny produktionskapacitet anläggs. Landskapet har valt tillståndsförfarandet enligt artikel 3. Direktivet förutsätter att tillståndsförfarandet skall genomföras enligt objektiva, klara, tydliga och icke diskriminerande kriterier. Landskapslagens bestämmelser, särskilt bestämmelserna i kapitel 2 verkar överensstämma med direktivets kriterier.

Drift av överföringssystem och distributionssystem

Enligt artikel 7.1 och 10.2 i eldirektivet skall medlemsstaterna utse eller ålägga de företag som äger överföringssystem att utse en systemansvarig för överföringssystem och distributionssystem. Denna skyldighet framgår av landskapslagens 17 §. De uppgifter som den systemansvarige har enligt artikel 7, 8 och 10 är uppenbarligen huvudsakligen bestämda i landskapslagen inom det utrymme för egen bedömning som direktivet tillåter medlemsstaterna. Artikel 9 och 12 i direktivet bör dock särskilt uppmärksammas. De behandlar sekretessen av kommersiellt känsliga uppgifter. I landskapslagen finns det inga bestämmelser om detta.

Särredovisning

Direktivet har även en del bestämmelser om särredovisning samt insyn och öppenhet i bokföringen (artikel 13, 14, och 15). Enligt landskapsstyrelsens framställning anses dessa frågor enligt 27 § 8 punkten självstyrelselagen höra till rikets lagstiftningsbehörighet. I 2 b kap. landskapslagen finns det dock vissa kompletterande bestämmelser.

Tillträde till systemet

Enligt direktivet (artikel 16) kan en medlemsstat välja mellan följande förfaranden: förhandlat tillträde till systemet, reglerat nättillträde eller förfarandet för ensamköpare (artikel 17.1, 17.4 och 18 i direktivet). Det framgår av landskapsstyrelsens framställning (sid. 8) att det för närvarande finns vissa tekniska begränsningar när det gäller möjlighet att välja elleverantör. Landskapsstyrelsens utgångspunkt är att envar som köper el på den åländska marknaden skall ha möjlighet att själv välja sin elleverantör. Med hänsyn till direktivets bestämmelser verkar landskapslagen att i väsentlig mån även i detta hänseende ha implementerat grundförutsättningarna för gemenskapens eldirektiv.

Republikens presidents beslut 5.3.1999.

Nr 2/99. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av foderlagen, antagen av lagtinget 28.12.1998 (ÅFS 18/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.2.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag enligt vilken rikets foderlag (FFS 396/1998) skall tillämpas i landskapet med vissa i landskapslagen angivna avvikelser. Ändringar i rikslagen skall tillämpas i landskapet från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt den genom landskapslagen antagna rikslagen ankommer på statens myndigheter skall i landskapet handhas av Ålands landskapsstyrelse till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet. Den genom landskapslagen antagna foderlagen innehåller bestämmelser om foderfabrikat, bedrivande av verksamhet, myndigheter, tillsyn samt tvångsmedel.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller -förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Landskapslagen är i huvudsak att hänföra till lagstiftningen om jordbruk som enligt 18 § 15 punkten självstyrelselagen med vissa undantag hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Genom 1991-års självstyrelselag överfördes behörigheten gällande handel med konstgjorda gödselämnena och beredda fodermedel samt med utsädesvaror till landskapet.

Landskapslagen innehåller även bestämmelser om animaliska livsmedel. Lagstiftningen om livsmedel är att hänföra till hälsovård samt näringsverksamhet på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 12 och 22 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

I foderlagen har intagits bestämmelser om foderläkemedel. Med anledning härav konstateras att ärenden rörande mediciner och produkter av läkemedelstyp, narkotiska ämnen samt framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål i 27 § 30 punkten självstyrelselagen hänförts till rikets behörighet.

I foderlagen ingår även bestämmelser om genteknik. Lagstiftningen om genteknik och genetiskt modifierade organismer är att hänföra till rikets behörighet.

I 20 respektive 21 § fodermedelslagen ingår bestämmelser om märknings- och förpackningskrav samt vilseledande marknadsföring. Till den del det är fråga om konsumentskydd och otillbörligt förfarande i näringsverksamhet berör lagen områden på vilka lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 10 punkten självstyrelselagen tillkommer riket.

Landskapslagen innehåller enligt beskrivningen av lagstiftningsbehörigheten ovan vissa bestämmelser som hör till områden underlydande rikets lagstiftningsbehörighet. Då dessa bestämmelser överensstämmer med rikslagstiftningen har de för vinnande av enhetlighet och överskådlighet jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen. Med stöd av nämnda lagrum har även statliga myndigheter kunnat påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

Foderlagen innehåller ett antal bestämmelser rörande import och export av fodermedel. I det avseende fråga är om utrikeshandel tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket enligt 27 § 12 punkten självstyrelselagen. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska, t.ex. kvalitetskrav, skall emellertid, enligt motiven till självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till. Till de delar föreliggande landskapslag avser import och export gäller bestämmelserna kvalitetskrav på foder vilket är att hänföra till landskapets behörighet.

I foderlagen har intagits bestämmelser om skadeståndsskyldighet vari ingår även hänvisningar till annan rikslag. Skadeståndslagstiftningen är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41 punkten självstyrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig en privaträttslig angelägenhet emellertid direkt till ett rättsområde som faller under landskapets behörighet utgör frågan en landskapsangelägenhet. I de avseenden nu föreliggande bestämmelser kan hänföras till rikets behörighetsområde överensstämmer de med motsvarande bestämmelser i rikslagen och har med hänvisning till 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagstiftningen.

Föreskrifterna om straff, förbud och andra tvångsmedel är med stöd av 18 § 25 och 26 punkterna självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet. I landskapslagen har inte undantagits de straffbestämmelser som ingår i rikslagen. Denna omständighet kan leda till missförstånd men berör inte lagstiftningsbehörigheten.

I landskapslagens 5 § har beträffande uppbörderna av tillsynsavgifter intagits en hänvisning till landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet (ÅFS 27/1993).

De egentliga bestämmelserna om ändringssökande över landskapsstyrelsens beslut finns i självstyrelselagen. I 40 § i den genom landskapslagen antagna rikslagen ingår en hänvisning till förvaltningsprocesslagen. Genom att förvaltningsprocesslagen i sin tur har en hänvisning till självstyrelselagens bestämmelser om ändringssökande föranleder detta ingen erinran ur behörighetssynpunkt.

Ur lagstiftningshandlingarna framgår att avsikten med landskapslagen är att uppdatera fodermedelslagstiftningen så att den överensstämmer med EG-rättens krav. Med anledning härav har delegationen inhämtat utlåtande från justitieministeriets Europarättsenhet, vilket bifogas.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Europarättsenhetens utlåtande 9.2.1999:

1. Begäran om utlåtande

2. Bedömning

2.1 Landskapslagens bestämmelser

Ålandsdelegationen har i sitt brev Nr 4/99 begärt ett utlåtande av Europarättsenheten vid justitieministeriet om huruvida den av Ålands landsting 28.12.1998 antagna landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av foderlagen (landskapslagen) uppfyller de krav som uppställs i respektive europeiska gemenskapsrättsakter.

Ett utlåtande begärs om de i landskapslagen ingående specialbestämmelserna om Åland. Med beaktande av de beslut som republikens president fattat och som man hänvisar till i begäran om utlåtande, behandlas i utlåtandet huvudsakligen de frågor som gäller myndigheterna och deras behörighet,

Europarättsenheten vid justitieministeriet avger följande utlåtande.

Avsikten är att med landskapslagen verkställa vissa av Europeiska gemenskapernas direktiv som gäller foderområdet. Landskapslagen är en s.k. blankettlag, vilket innebär att man med lagen sätter i kraft den i riket gällande foderlagen (396/1998) med vissa undantag även i landskapet Åland. Undantagen anges 1 2 § landskapslagen och ansluter sig närmast till bestämmelserna om myndigheter.

Enligt 2 § I punkten landskapslagen skall inte "bestämmelserna i foderlagens 24 § om kontrollcentralen som tillsynsmyndighet" tillämpas i landskapet. Foderlagens 24 § lyder:

"Kontrollcentralen för växtproduktion sköter verkställigheten av denna lag samt ser till att denna lag och de bestämmelser som utfärdas med stöd av den iakttas. Vid sidan av kontrollcentralen för växtproduktion utövar tullverket tillsyn över importen. I tillsynen över foderläkemedel deltar dessutom länsstyrelserna."

Enligt 2 § 2 punkten landskapslagen skall bestämmelserna i foderlagens 15 § 3 moment, 25 § eller 27 § I moment om auktoriserade kontrollörer och provtagare inte tillämpas i landskapet. Grundbestämmelsen om kontrollörer och provtagare finns i foderlagens 25 §, enligt vilken kontrollcentralen för växtproduktion vid tillsynen skall anlita kontrollörer och provtagare som den skriftligen har bemyndigat för uppgiften. Deras befogenheter regleras i foderlagens 27 § I moment som lyder:

"Tillsynsmyndigheterna, auktoriserade kontrollörer och provtagare har för tillsynen rätt att vidta i denna lag nämnda åtgärder, få tillträde till platser där foderfabrikat och handlingar som gäller dem hanteras eller förvaras samt att utan ersättning ta nödvändiga prov."

Också foderlagens 15 § 3 moment gäller auktoriserade kontrollörer och provtagare. Denna bestämmelse förpliktar verksamhetsidkaren "på anfordran lämna tillsynsmyndigheten, auktoriserade kontrollörer och provtagare alla de uppgifter som behövs för tillsynen och kontrollen".

Tillsynsmyndigheten i landskapet är landskapsstyrelsen. Enligt motiveringarna i landsskapsstyrelsens framställning nr 27/1997 98, sid. 6, tillsätts inte auktoriserade kontrollörer eller provtagare för provtagning och andra i foderlagen avsedda kontrolluppgifter i landskapet, utan dessa uppgifter sköts av tjänstemännen vid landskapsstyrelsens jordbruksbyrå.

Enligt 2 § 3 punkten landskapslagen tillämpas i landskapet inte heller bestämmelserna 1 32 § foderlagen om offentliggörande av kontrollresultaten.

2.2 Europeiska gemenskapens bestämmelser

Europeiska unionens råd har under åren 1995 och 1996 utfärdat flera direktiv som gäller foderområdet. Avsikten med dessa är att öka säkerheten vad gäller foderfabrikaten och användningen av dem samt styra medlemsstaternas officiella kontroll av foderfabrikaten. Bestämmelser om kontrollen finns framför allt i rådets direktiv 95/53/EG om fastställande av principerna för organisationen av officiell kontroll på djurfoderområdet (nedan kontroldirektivet). Kontroldirektivet är horisontellt, dvs. det omfattar alla produkter som kan användas som djurfoder, vilket framgår av artikel 2.1 a.

Enligt artikel 2.1 f av kontroldirektivet avses i direktivet med behörig myndighet "Men myndighet i medlemsstaten som är ansvarig för att utföra de officiella kontrollerna på djurfoderområdet". I första strecksatsen i artikel 21.1 av kontroldirektivet förpliktas medlemsstaterna att inom ett år efter att direktivet trätt i kraft meddela kommissionen "den eller de behöriga myndigheterna och deras geografiska verksamhetsområde och befogenhet". Av de citerade bestämmelserna ovan framgår tydligt att medlemsstaterna inte är förpliktade att koncentrera tillsynsuppgifterna till en enda myndighet utan att varje medlemsstat kan ha flera behöriga myndigheter på sitt område.

I kontroldirektivet förpliktas inte heller de behöriga myndigheterna ovillkorligen att själva sköta kontrolluppgifterna. Femte stycket i ingressen till direktivet lyder:

"Definitionen av behörig myndighet utesluter inte att medlemsstaterna överlåter hela eller del av myndighetsbehörigheten att utföra de officiella kontrollerna på djurfoderområdet på villkor att dessa fortfarande sker under deras myndighet".

En medlemsstat har alltså rätt att anlita utomstående aktörer för att bistå tillsynsmyndigheten vid kontrollen så länge dessa aktörer är underställda myndighetens bestämmanderätt. Å andra sidan föreligger inte någon skyldighet att arrangera kontrollen på detta sätt. Om en medlemsstat har flera behöriga myndigheter, verkar det inte heller finnas något hinder för att en del av dessa myndigheter sköter kontrollen Själva medan andra myndigheter överlåter den för att skötas av utomstående aktörer.

Det är dock skäl att fästa uppmärksamhet vid att av alla de bestämmelser i foderlagen som enligt 2 § I och 2 punkten landskapslagen inte skall tillämpas, kan enbart foderlagens 25 § anses vara en bestämmelse vars innehåll uteslutande gäller anvisandet av en aktör för kontrolluppgifterna. I de andra bestämmelserna som räknas upp i 2 § I och 2 punkten landskapslagen fastställs utöver att man anger de aktörer som sköter kontrolluppgifterna även deras behörighet. Ett exempel är ovan citerade 27 § I momentet foderlagen. Enligt denna bestämmelse har de som sköter kontrolluppgifterna bland annat rätt att få tillträde till platser där foderfabrikat och handlingar som gäller dem hanteras eller förvaras.

För att de förpliktelser som ställs i kontroldirektivet (bl.a. kontroll på jordbruksorter i artikel 16) skall kunna uppfyllas på ett vederbörligt sätt, måste man, på basis av motiveringarna i lagpropositionen, tolka omnämningarna i 2 § I och 2 punkten landskapslagen av att de där angivna bestämmelserna i foderlagen inte skall tillämpas så att avsikten inte är att hela paragrafer eller moment inte skall tillämpas. Tvärtom gäller rätten att inte tillämpa bestämmelserna bara de delar av dessa paragrafer eller moment som gäller tillsynsmyndigheten och de auktoriserade kontrollörer och provtagare som anlitas för att bistå myndigheten, medan de övriga delarna av paragraferna eller momenten skall tillämpas även i landskapet. Med andra ord har man avsett att ange att tillsynsmyndigheten, i stället för kontrollcentralen för växtproduktion, i landskapet är landskapsstyrelsen som med hjälp av sin egen tjänstemannakår sköter kontrollen.

Även om man genom en tolkning av landskapslagens 2 § kommer till det resultat som uppenbarligen avsetts, skulle det ha resulterat i en klarare reglering av myndigheternas behörighet om man i lagen hade gett en särskild bestämmelse om att de uppgifter kontrollcentralen för växtproduktion har enligt foderlagen för landskapets del skall skötas av landskapsstyrelsen.

Om landskapslagen i fråga eller andra bestämmelser om foderområdet måste förnyas av andra orsaker inom en nära framtid, är det önskvärt att man överväger att göra ovan nämnda bestämmelser klarare.

Enligt 2 § 3 punkten landskapslagen tillämpas i landskapet inte heller foderlagens bestämmelse om offentliggörande av kontrollresultaten. Enligt motiveringarna i landsskapsstyrelsens framställning nr 27/1997-98, sid. 6, anser landskapsstyrelsen att det inte är nödvändigt att regelbundet offentliggöra kontrollresultaten. Det att 32 § foderlagen inte skall tillämpas, hindrar enligt framställningen inte att landskapsstyrelsen offentliggör resultaten enligt sin prövning.

I kontrolldirektivet förpliktas inte medlemsstaterna att offentliggöra kontrollresultaten. Däremot är medlemsstaterna enligt artikel 22.2 av kontrolldirektivet skyldiga att tillstålla kommissionen uppgifter om verkställandet av de program som avses i punkt I i nämnda artikel. Dessa uppgifter omfattar enligt punkt 2 1 artikeln även uppgifter om antalet utförda kontroller och deras art, resultaten av kontrollerna samt särskilt antalet konstaterade överträdelser och deras art. Dessa uppgifter skall första gången tillställas kommissionen före den 1 april 2000. I dessa uppgifter som jord- och skogsbruksministeriet tillställer kommissionen skall naturligtvis även ingå uppgifter om de kontroller som utförts på Åland.

3. Sammandrag

Om 2 § I och 2 punkten landskapslagen tolkas på det sätt som beskrivs i avsnitt 2.2, verkar, på basis av det ovan framförda, inte de specialbestämmelser som gäller landskapet Åland i landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av foderlagen vara problematiska ur gemenskapsrättslig synvinkel.

Republikens presidents beslut 5.3.1999.

Nr 3/99. Landskapslag om ändring av landskapslagen om lagtingsval och kommunalval, antagen av lagtinget 28.12.1998.(ÅFS 7/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 20.1.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innebär omfattande förändringar i förrättandet av lagtings- och kommunalval på Åland. Basförteckningarna ersätts av ett rösträttsregister som även ersätter en stor del av vallängdernas funktion. Enligt landskapslagen är landskapsstyrelsen valregistermyndighet om inte annat bestämts genom överenskommelseförordning. Det ankommer på centralnämnden för lagtingsval att avgöra rättelseyrkanden över rösträttsregistret. Centralnämndens beslut överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol, vilken även i övrigt handlägger i landskapslagen avsedda besvär. I lagens 4a kap. ingår bestämmelser om etablerade politiska föreningar, vilka berättigas ställa upp kandidater utan att bilda valmansföreningar. Förtidsröstningstiden förkortas till sju dagar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, val av lagtingets ledamöter, landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Landskapslagen gäller även kommunala val på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 4 punkten självstyrelselagen. Landskapets lagstiftningsbehörighet begränsas dock av bestämmelserna i 9, 13 och 67 § självstyrelselagen. I 9 och 67 § nämnda lag ingår bestämmelser om deltagande i val och valbarhet.

Enligt 13 § självstyrelselagen skall lagtingets ledamöter utses genom omedelbara och hemliga val där rösträtten är allmän och lika för alla röstberättigade.

Beträffande riksdagsval, presidentval och Europaparlamentsval gäller bestämmelserna i rikets vallag (714/1998). I nämnda lag har även intagits speciella omnämmanden om förrättandet av dessa val på Åland. Konstateras kan att i vallagens 13 § anges att den nämnd som tillsatts för kommunalval i landskapet även skall fungera som kommunal centralnämnd i varje kommun vid riksdagsval, presidentval och Europaparlamentsval och därvid skall i tillämpliga delar gälla vad som i rikslagen bestäms om kommunala centralvalnämnder. Enligt vallagens 192 § sköts de uppgifter som ankommer på magistraten vid riksdagsval, presidentval och Europaparlamentsval i landskapet Åland av länsstyrelsen i egenskap registerförvaltningens lokalmyndighet.

Valregistermyndigheten innehar en central roll för genomförandet av lagtings- och kommunalval. Jämlikt 7a § landskapslagen är landskapsstyrelsen valregistermyndighet om funktionen inte överförts på en riksmyndighet genom en överenskommelseförordning. I förarbetena till landskapslagen anges att verkställandet av uppgifterna är avsett att överföras på riksmyndigheterna så att befolkningsregistercentralen svarar för upprättande och underhåll av röst-rättsregistret och den lokala registermyndigheten (länsstyrelsen på Åland) för rösträttsregistrets praktiska skötsel. Med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan statliga myndigheter i övrigt påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

I landskapslagens 8 § uppräknas de uppgifter som i rösträttsregistret skall antecknas om de röstberättigade. I förteckningen har beaktats bestämmelserna om rösträtt och valbarhet i självstyrelselagen samt kommunallagen för landskapet Åland (ÅFS 73/1997) och landskapslagen om rösträtt och valbarhet i kommunalval för personer som saknar åländsk hembygdsrätt (ÅFS 63/1997).

I landskapslagen ingår bestämmelser om rättelseyrkande. Rättelseyrkandet är en del av förvaltningsförfarandet och hör i de fall landskapslagen reglerar till landskapets behörighetsområde. Rättelseyrkandet föregår det besvär förfarande som avser den egentliga rättskipningen. Bestämmelserna om överklagande av centralnämndens för lagtingsval, kommunal centralnämnds för lagtingsval respektive kommunal centralnämnds beslut har till den del de gäller anförande av besvär till Ålands förvaltningsdomstol kunnat intas i landskapslagen med stöd av 26 § självstyrelselagen.

Bestämmelserna om anförande av fortsatta besvär till högsta förvaltningsdomstolen överensstämmer med 25 § 2 mom. självstyrelselagen. Bestämmelserna i landskapslagen om rätten att anföra besvär och begränsningarna däri överensstämmer i sak med motsvarande bestämmelser i rikets vallag (714/1998) och har jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I landskapslagens 4a kap. intas nya bestämmelser om etablerade politiska föreningar, vilka berättigas att i lagtingsval ställa upp kandidater och anhålla om offentliggörande av kandidatlistor utan att bilda valmansföreningar. Enligt 30a § landskapslagen avses med en etablerad politisk förening en registrerad förening, vars egentliga syfte är att påverka politiska angelägenheter i landskapet, och som är företrädd i lagtinget eller var det under föregående mandatperiod. I rikets vallag berättigas i partiregistret upptagna partier och av röstberättigade bildade valmansföreningar att uppställa kandidater samt ansöka om publicering av kandidatlistor. I rikets partilag (10/1969) avses med ett parti en registrerad förening som införts i det av justitieministeriet förda partiregistret. I 30 i § landskapslagen har intagits en föreskrift om att bestämmelserna i föreningslagen om ogiltighet och klander av föreningsbeslut inte skall tillämpas på beslut som en etablerad politisk förening fattat i ett i 4a kap landskapslagen avsett beslut. En motsvarande bestämmelse för de politiska partiernas del ingår i 183 § rikets vallag. Enligt 27 § 8 p. självstyrelselagen hör ärenden angående föreningar visserligen till rikets be-

hörighet men i och med att i landskapslagen avsedda etablerade politiska föreningar till funktionen är att jämställa med i rikslagen avsedda politiska partier har bestämmelsen dock såsom i sak överensstämmande med rikslagstiftningen jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Hänvisningarna till rikets lag om hemkommun (201/1994) är av teknisk art.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.2.1999.

Nr 4/99. Landskapslag om ändring av landskapslagen om förfarandet vid rådgivande kommunala folkomröstningar, antagen av lagtinget 28.12.1998 (ÅFS 8/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.1.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen om förfarandet vid rådgivande kommunala folkomröstningar (ÅFS 20/1998) ändras till att motsvara ändringarna i den samma dag antagna landskapslagen om ändring av landskapslagen om lagtingsval och kommunalval.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller kommunala val, kommunernas förvaltning samt landskapets myndigheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 4 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. I landskapslagen ingår hänvisningar till landskapslagen om lagtingsval och kommunalval (ÅFS 39/1970). En stor del av de paragrafer hänvisningarna avser har ändrats genom den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om ändring av landskapslagen om lagtingsval och kommunalval. Med anledning härav kan landskapslagen träda i kraft förutsatt att även nämnda landskapslag träder i kraft.

Republikens presidents beslut 5.2.1999.

Nr 5/99. Landskapslag om ändring landskapslagen om rundradioverksamhet, antagen av lagtinget 28.12.1998 (ÅFS 13/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.2.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen kompletteras bestämmelserna om tillämpningsområdet för landskapslagen om rundradioverksamhet. Landskapslagen innehåller ändrade föreskrifter om rätten att införa genmälen och möjligheten att begränsa vidaresändningar. I syfte att skydda barn skärps bestämmelserna om televisionssändningar med våldsskildringar och pornografiska bilder. Nya bestämmelser om reklam, egen reklam, försäljningsprogram samt om vissa televisionssändningar från viktiga evenemang införs i landskapslagen. Genom ändringarna i landskapslagen avses en anpassning till EG:s regelverk om sändningsverksamhet för television.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 och 20 punkterna självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt rätten att utöva rundradio- och televisionsverksamhet med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag. Landskapets behörighet innefattar även rätten att bestämma om villkoren för utsändande och mottagande av rundradio- och televisionsprogram. I landskapslagens 2a och 3a § har intagits begränsningar gällande televisionsprogram skadliga för barn. Yttrandefriheten utgör en i 10 § regeringsformen tryggad grundrättighet. Nämnda lagrum i regeringsformen berättigar dock till intagande i lag av sådana begränsningar i fråga om bildprogram som är nödvändiga för skydd av barn, varför bestämmelser härom har kunnat intas i landskapslagen.

Yttrandefriheten har även begränsats av landskapslagens 3a § 2 punkt enligt vilket landskapsstyrelsen tillfälligt kan förbjuda program som uppmuntrar till hat grundat på ras, kön, religion eller nationalitet. Denna begränsning baserar sig på rådets direktiv om utförandet av sändningsverksamhet för television och harmonierar med europeiska människorättskonventionen. Motsvarande begränsning har intagits i rikets lag om televisions- och radioverksamhet (FFS 744/1998).

De i 3a § landskapslagen intagna föreskrifterna om förbud och vitesföreläggande har med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Bestämmelserna om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Enligt landskapslagens förarbeten anpassas landskapslagen till rådets direktiv 97/36/EG om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television. I landskapslagen har även intagits en hänvisning till nämnda direktiv. Med anledning härav har delegationen inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas. I utlåtandet har Europarättsenheten framfört påpekanden om partiellt ofullständig implementering av ovan nämnda direktiv, vilket dock inte berör lagstiftningsbehörigheten.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.3.1999.

Nr 6/99. Landskapslag om ändring av landskapslagen om kabelsändningar till allmänheten, antagen av lagtinget 28.12.1998 (ÅFS 14/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.2.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen kompletteras bestämmelserna om tillämpningsområdet för landskapslagen om kabelsändningar till allmänheten. Landskapslagen innehåller ändrade föreskrifter om rätten att införa genmälen och möjligheten att begränsa vidaresändningar. I syfte att skydda barn skärps bestämmelserna om televisionssändningar med våldsskildringar och pornografiska bilder. Nya bestämmelser om reklam, egen reklam, försäljningsprogram samt om vissa televisionssändningar från viktiga evenemang införs i landskapslagen. Genom ändringarna i landskapslagen avses en anpassning till EG:s regelverk om sändningsverksamhet för television.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 och 20 punkterna självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt rätten att utöva rundradio- och televisionsverksamhet med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag. Landskapets behörighet innefattar även rätten att bestämma om villkoren för utsändande och mottagande av rundradio- och televisionsprogram.

I landskapslagens 4b och 4e § har intagits begränsningar gällande televisionsprogram skadliga för barn. Yttrandefriheten utgör en i 10 § regeringsformen tryggad grundrättighet. Nämnda lagrum i regeringsformen berättigar dock intagande i lag av sådana begränsningar i fråga om bildprogram som är nödvändiga för skydd av barn, varför bestämmelser härom har kunnat intas i landskapslagen.

Yttrandefriheten har även begränsats av landskapslagens 4e § 2 punkt enligt vilket landskapsstyrelsen tillfälligt kan förbjuda program som uppmuntrar till hat grundat på ras, kön, religion eller nationalitet. Denna begränsning baserar sig på rådets direktiv om utförandet av sändningsverksamhet för television och harmonierar med europeiska människorättskonventionen. Motsvarande begränsning har intagits i rikets lag om televisions- och radioverksamhet (FFS 744/1998).

Den i 4e § landskapslagen intagna föreskrifterna om förbud och vitesföreläggande har med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Bestämmelserna om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Enligt landskapslagens förarbeten anpassas landskapslagen till rådets direktiv 97/36/EG om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television. Med anledning härav har delegationen inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas. I utlåtandet har Europarättsenheten framfört påpekanden om partiellt ofullständig implementering av ovan nämnda direktiv, vilket dock inte berör lagstiftningsbehörigheten.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Europarättsenhetens utlåtande 9.3.1999 (angående 5/99 och 6/99):

Anpassning av landskapslagarna om rundradio- och kabelsändningsverksamhet till direktiv 97/36/EG (sändningsverksamhet för television)

Ålandsdelegationen har inbegärt ett utlåtande av Europarättsenheten vid justitieministeriet om huruvida landskapslagen om ändring av landskapslagen om rundradioverksamhet och landskapslagen om ändring av landskapslagen om kabelsändningar till allmänheten överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk. Enligt förarbetena anpassas genom dessa ändringar lagarna till bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television.

Europarättsenheten har fäst uppmärksamhet särskilt vid genomförandet av direktiv 97/36/EG i landskapslagstiftningen. Dessutom has man också granskat genomförandet av de bestämmelser i direktivet 89/552/EEG som blev oförändrade av direktivet 97/36/EG, särskilt beträffande de brister som kommissionen påpekade i sin officiella anmärkning av 28.10.1997 mot Finland.

Som sitt utlåtande anför Europarättsenheten högaktningfullt följande.

1. Genomförandet av direktiv 97/36/EG i landskapslagstiftningen

Allmänt kan konstateras att man genom landskapslagarna i fråga genomför största delen av bestämmelserna i direktivet 97/36/EG i landskapslagstiftningen, men inte alla. Vissa av direktivets bestämmelser har införts i landskapslagstiftningen delvis och vissa bestämmelser saknas helt.

1.1. Partiellt genomförande av direktivets bestämmelser

1.1.1. Landskapslagen om ändring av landskapslagen om rundradioverksamhet

1 § (Jurisdiktion) Enligt detaljmotiveringarna har det nya 2 mom. föranletts av de nya bestämmelserna om jurisdiktion i artikel 2 av direktivet 97/36/EG. Jurisdiktionen bestäms i artikeln av tre olika kriterier. Av dessa kriterier har de två första införts i landskapslagens 1 § genom en uttrycklig bestämmelse eller en hänvisning till direktivet. Däremot har det tredje kriteriet (etableringskriteriet enligt artikel 52 och följande i EG-fördraget) inte införts i lagen. Europarättsenheten anser att också detta kriterium borde finnas i landskapslagen. Jurisdiktionen kan nämligen inte härledas direkt från artikel 52 om det inte finns jurisdiktion över viss televisionsverksamhet med stöd av de två första kriterierna, utan det måste finnas en särskild bestämmelse i landskapslagen om saken.

I bestämmelsen om de s.k. tekniska kriterierna föreskrivs att om den som bedriver verksamheten inte är etablerad i landskapet eller en stat som är bunden av EES-avtalet, gäller lagen om ett av de tekniska kriterierna uppfylls. I detta sammanhang skall kanske klargöras att det här är fråga om etablering enligt definitionen i artikel 2 (3) av direktiv 97/36/EG, inte enligt artikel 52 i EG-fördraget.

2 § (Genmälesrätten)

Enligt detaljmotiveringarna förtydligas genom ändringen i 2 § genmälesrätten i enlighet med direktivet. De nya bestämmelserna är ändå inte lika detaljerade som bestämmelserna i artikel 23 av direktivet. I landskapslagen saknas det t.ex. bestämmelser om hur genmälet skall sändas. Enligt artikeln skall genmälet sändas vid lämplig tidpunkt och på ett lämpligt sätt med hänsyn till den sändning som genmälet avser.

2 a § (Program som är skadliga för barn)

Enligt detaljmotiveringarna genomförs artikel 22 punkt 2 och 3 av direktiv 97/36/EG i landskapslagen genom 2 a §. De nya bestämmelserna kompletterar artikelns första punkt, en gammal bestämmelse enligt vilken medlemsstaterna skall säkerställa att televisionssändningar inte innehåller program som allvarligt kan skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos minderåriga, särskilt program som innehåller pornografi och meningslöst våld. I de nya bestämmelserna föreskrivs att detsamma gäller program som kan antas skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos minderåriga, om det inte kan anses säkert genom val av sändningstid eller genom tekniska åtgärder att minderåriga normalt inte hör eller ser sådana sändningar. Om dessa program sänds i okodad form, skall de föregås av en akustisk varning eller markeras med en visuell symbol under hela sändningstiden.

Det bör beaktas att artikel 22 (1) som exempel på skadliga program nämner sådana program som innehåller pornografi eller meningslöst våld. I den nya andra punkten i artikeln ges inga exempel på vilka slags program som kan vara skadliga, utan det är allmänt fråga om program som kan skada barnens utveckling. Däremot gäller 2 a § landskapslagen om rundradioverksamhet endast program med våldskildringar eller pornografiska bilder. Denna formulering kan anses vara för begränsad för ett noggrant genomförande av direktivets bestämmelser.

3 § (Program med europeiskt ursprung)

Det framgår av direktivets artikel 9 att bestämmelserna i kapitel 3 om programmens ursprung inte omfattar sändningar som är avsedda för en lokal publik och som inte ingår i ett nationellt nät. Enligt detaljmotiveringarna betyder detta att man inte skall tillämpa krav gällande programmets ursprung på kabelsändningar i landskapet. Däremot baserar sig den ändrade landskapslagen om rundradioverksamhet på utgångspunkten att rundradiosändningarna skall uppfylla dessa krav. Ändå har bestämmelserna i direktivets kapitel 3 genomförts endast partiellt i landskapslagen om rundradioverksamhet. T.ex. definitioner på europeiska produktioner i artikel 6 har inte införts i landskapslagen.

3 a § (Förbud mot vidareändning)

Också i fråga om förbud mot vidareändning är direktivet mera detaljerat än landskapslagstiftningen. T.ex. bestämmelserna om förutsättningarna för att använda förbud är mera allmänna i landskapslagstiftningen än i direktivet (enligt lagen skall det ha skett en förbrytelse vid upprepade tillfällen, medan det enligt direktivet skall ha skett en förbrytelse minst två gånger under de senaste 12 månaderna).

1.1.2. Landskapslagen om ändring av landskapslagen om kabelsändningar till allmänheten

4 a § (Genmälesrätten)

Se anmärkningarna beträffande 2 § landskapslagen om rundradioverksamhet.

4 b § (Program som är skadliga för barn)

Se anmärkningarna beträffande 2 a § landskapslagen om rundradioverksamhet.

4 e § (Förbud mot vidareändning)

Se anmärkningarna beträffande 3 a § landskapslagen om rundradioverksamhet.

1.2. Bristfälligt genomförande av direktiv 97/36/EG

Ny artikel 3 punkt 3 (...) I artikel 3 av direktivet föreskrivs att medlemsstaterna skall säkerställa att direktivets bestämmelser beträffande de TV-programföretag som verkar inom deras jurisdiktion genomförs. Enligt punkt 3 skall en tredje part som direkt berörs kunna vända sig till ett behörigt juridiskt organ eller annan myndighet för att försäkra sig om att bestämmelserna iakttas i sin helhet.

Av motiveringarna för landskapslagstiftningen framgår inte hur ovan nämnda bestämmelser har genomförts i landskapslagstiftningen.

2. Genomförande av de bestämmelser i direktiv 89/552/EEG som blev oförändrade av direktiv 97/36/EG

Artikel 10 punkt 3 och 4 (Smygreklam m.m.)

Det förefaller som om bestämmelserna i direktivets artikel 10 punkt 3 och 4 om förbudande av smygreklam m.m. inte har genomförts i landskapslagstiftningen. Kommissionen fäste uppmärksamhet vid denna brist i sin officiella anmärkning av 28.10.1997. I sitt svar hävdade den finska regeringen att dessa bestämmelser har genomförts genom att i 3 § 3 mom. landskapsförordningen om rundradio- och kabelsändningsverksamhet föreskriva att reklamen även skall följa allmänt godkända principer inom reklambranschen.

Kommissionen har ännu inte tagit ställning till denna metod av implementering, men det är möjligt att den inte anses tillräckligt tydlig och noggrann för att uppfylla den skyldighet en medlemsstat har att implementera direktivet.

Artikel 12 (Innehållet av reklam)

Också beträffande denna artikel är det inte klart hur den har genomförts i landskapslagstiftningen. Bestämmelsen förblev nästan oförändrad när direktivet 97/36/EG antogs. Kommissionen hade dock inget att anföra beträffande genomförandet av denna artikel i landskapslagstiftningen i sin officiella anmärkning.

3. Sammanfattning

Genom landskapslagarna i fråga har största delen av bestämmelserna i direktiv 97/36/EG genomförts i landskapslagstiftningen, men inte alla. Europarättsenheten anser att en del av bristerna kunde avhjälpas genom att i landskapslagen hänvisa till direktivets bestämmelser i det fall att man inte vill införa alla bestämmelser i landskapslagstiftningen. Den tekniken har redan använts t.ex. beträffande det s.k. etableringskriteriet i artikel 2 (3) av direktivet. Så som påpekas i landskapsstyrelsens framställning, torde hänvisningstekniken vara en acceptabel metod av implementering om bestämmelsen i fråga inte berör den breda allmänheten. En annan förutsättning är att den direktivbestämmelse man hänvisar till är tillräckligt tydlig och ovillkorlig för att tillämpas som sådan.

Eftersom implementeringstiden för direktivet 97/36/EG redan gått ut, rekommenderar Europarättsenheten att lagarna stadfästs trots de ovannämnda bristerna i genomförandet av direktivets bestämmelser. Lagstiftningen borde dock kompletteras så fort som möjligt.

Republikens presidents beslut 5.3.1999.

Nr 7/99. Hyreslag för landskapet Åland, antagen av lagtinget 13.1.1999 (ÅFS 19/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 10.2.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser som skall tillämpas på avtal genom vilket byggnad eller del därav hyrs ut. Landskapslagen gäller vid uthyrning av såväl bostadslägenheter som affärs- och kontorslokaler samt arbetsbostäder. I landskapslagen ingår även bestämmelser om uthyrning i andra hand och underuthyrning.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 9 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om hyra och hyresreglering samt lega av jord. Området för hyra överfördes till landskapets behörighet genom 1991-års självstyrelselag. Med hyra avses enligt motiveringen till självstyrelselagen hyra av byggnad eller en del därav, d.v.s. det område som är reglerat i rikets hyreslagstiftning. Hyra av lös egendom hör däremot till rikets lagstiftningsområde. Jämlikt 71 § självstyrelselagen är rikets hyreslag (FFS 653/1987) jämte de ändringar som tillkommit före den 1 januari 1993 fortfarande gällande i landskapet till dess den upphävs genom landskapslag. Genom föreliggande landskapslag upphävs för Ålands del nämnda riksbestämmelser, förutom för hyresförhållanden som ingåtts före föreliggande landskapslags ikraftträdande. Dessa lagar har för rikets del ersatts av lagen om hyra av bostadslägenhet (FFS 481/1995) och lagen om hyra av affärslokal (FFS 482/1995).

Landskapslagen gäller även landskapets myndigheter samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1 och 22 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Enligt hyreslagens 1 § skall den tillämpas på avtal genom vilket en byggnad eller del därav hyres ut. Landskapslagen skall även tillämpas på hyresavtal som innefattar upplåtelse av ett

markområde som skall användas tillsammans med lägenheten om avtalets huvudsakliga syfte är att upplåta nyttjanderätten till lägenheten. Beträffande lega av jord i övrigt gäller bestämmelserna i landskapslagen om tillämpning av jordlegolagen i landskapet Åland (ÅFS 18/1969). Begreppet lega av jord innefattar även tomtlegorätt.

I fråga om inskränkningar i rätten att med ägande- eller nyttjanderätt förvärva fast egendom i landskapet hänvisas i självstyrelselagen till jordförvärvslagen för Åland (ÅFS 3/1975). I 2 § föreliggande hyreslag förutsätts ett i jordförvärvslagen avsett tillstånd i de fall ett markområde upplåts i ett hyresavtal för att användas tillsammans med lägenheten och hyresgästen saknar hembygdsrätt eller är en sammanslutning, anstalt, stiftelse eller ett samfund. Tillstånd krävs dock inte om i landskapslag föreskrivs undantag från tillståndskravet. Dessa bestämmelser överensstämmer med 2 § jordförvärvslagen.

Jämlikt 3 § landskapslagen skall den bl.a. inte tillämpas på bostäder som staten, kommuner, församlingar eller offentliga sammanslutningar hyr ut i samband med en tjänst, och tjänsten förutsätter boende i en bestämd fastighet eller lägenhet. Paragrafens formulering ger vid handen att landskapslagen i övrigt är tillämplig på lägenheter som statliga inrättningar m.fl. hyr ut.

I landskapslagen har intagits privaträttsliga och associationsrättsliga bestämmelser vilka jämlikt 27 § 8 och 41 punkterna självstyrelselagen är av rikslagstiftningsnatur. Dessa bestämmelser har såsom överensstämmande med rikslagstiftningen jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Landskapslagen innehåller även bestämmelser om skadeståndsskyldighet. Skadeståndslagstiftningen är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41 punkten självstyrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig en privaträttslig angelägenhet emellertid direkt till ett rättsområde som faller under landskapets behörighet utgör frågan en landskapsangelägenhet. I de avseenden nu föreliggande bestämmelser kan hänföras till rikets behörighetsområde överensstämmer de med motsvarande bestämmelser i rikslagen och har med hänvisning till 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagstiftningen.

I landskapslagens 11 och 63 § anges att avtal om indexjustering av hyra kan ingås under de förutsättningar som anges i lagen om begränsning av användningen av indexvillkor (FFS 1222/1994). Frågor gällande indexjusteringar och -villkor är enligt 29 § 5 punkten självstyrelselagen att hänföra till rikets lagstiftningsbehörighet och kan jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I 24 § landskapslagen angivna tvångsåtgärder är med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Lagstiftningen rörande exekutiva auktioner och konkurser samt skuld och företagssanering är såsom hänförande sig till området för rättskipning jämlikt 27 § 23 punkten självstyrelselagen en riksangelägenhet. Eftersom hyreslagstiftningen hör till landskapets behörighet föreligger inga hinder för intagande i landskapslagstiftningen av bestämmelser om verkningarna av exekutiva auktioner, konkurser eller skuldsanering på hyresförhållanden.

Bestämmelsen i 105 § landskapslagen om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelserna i landskapslagens 16 kap. har utformats så att retroaktiv tillämpning av hyreslagen i mån av möjlighet skall undvikas.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 29.3.1999:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 17.2.1999 nr 291/08/99/JM

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en hyreslag för landskapet. Hyreslagen skall ersätta i landskapet gällande stadganden, som härrör från tiden innan den nu gällande självstyrelselagen trädde i kraft, då hyreslagstiftning ännu var en riksangelägenhet. Lagstiftningen på området i riket har genomgått reformer, vilka inte påverkat rättsläget i landskapet. Det nu föreliggande beslutet avser att genom ett omfattande regelverk skapa en enhetlig hyreslag för landskapet. Landskapslagens stadganden skulle tillämpas såväl på hyra av bostadslägenheter som på hyresförhållanden beträffande lokaler för annat bruk än bostadsändamål.

Såsom ovan antytts hör lagstiftningen om hyra, hyresreglering och lega av jord enligt 18 § 9 punkten självstyrelselagen till landskapets lagstiftningsbehörighet. Av detta följer att de flesta stadgandena i beslutet, vilket har till syfte att genomföra en reglering uttryckligen på detta område och enbart på detta område, utan tvekan faller inom landskapets behörighet. Detta gäller såväl stadgandena om hyresavtalets form och avtalsfriheten i hyresförhållanden som de materiellt rättsliga stadgandena om hyran, lägenheten och dess användning, överlåtelse av hyresrätt, påföljderna av kontraktsbrott, avslutande av hyresförhållandet och flyttning.

Regleringen avser att utgöra en helhet av rättsreglerna som inverkar på ett hyresförhållande. I beslutet ingår därför privaträttsliga stadganden, vilka utan att i sig utgöra hyresrättsliga normer direkt hänför sig till detta rättsområde och som enligt 27 § 41 punkten självstyrelselagen därför kunnat intas i lagtingsbeslutet.

I beslutet ingår även stadganden, som anknyter till andra rättsområden, men vilka inverkar på hyresförhållanden. En del är sådana som t.ex. stadgandena om konkurs och skuldsanering, där de rättsområden som hör till rikets lagstiftningsbehörighet endast utgör rättsfakta, vars verkningar på hyresförhållandet fastställs i beslutet. En del av stadgandena är emellertid sådana att även regleringen i substans är en del av riket förbehållet lagstiftningsområde. Detta gäller stadgandena i 38 och 48 §§ beslutet, som har sin motsvarighet i stadgandena om makars förmögenhetsförhållanden i äktenskapslagen. De arvsrättsliga reglerna är åter i riket intagna i den hyresrättsliga regleringen. Jämlikt 27 § 7 punkten självstyrelselagen hör frågor om äktenskap och familjeförhållanden samt arv till rikets lagstiftningsbehörighet. Till den del man kan anse att dessa frågor omfattas av rikets lagstiftningsbefogenhet har stadgandena likväl kunnat intas i beslutet med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen.

I 95 § beslutet ingår en hänvisning till stadgandena i lagen om bostadsaktiebolag. Bolagslagstiftning hör enligt 27 § 8 punkten självstyrelselagen till rikets lagstiftningsbehörighet. I 95 § 2 mom. beslutet stadgas att under den tid bostadsaktiebolaget med stöd av 8 kap. lagen om bostadsaktiebolag har lägenheten i sin besittning har hyresgästen inte besittningsrätt till lägenheten. Detta stadgande, som till sin avfattning skiljer sig från motsvarande stadgande i rikets hyreslagar, förefaller att kunna vara i strid med regeln i 85 § lagen om bostadsaktiebolag, som stadgar att om övertagandet inte beror på förfarande av den hyresgäst som bor i lägenheten skall bolaget i första hand ingå ett hyresavtal med honom för den tid besittningen varar. Konflikten torde emellertid vara av semantisk karaktär och ett iakttagande av vardera stadgandet är möjlig.

Stadgandet i 96 § beslutet om verkan av exekutiv auktion, som är förknippat med verkställighet av dom, som avses i 27 § 23 punkten självstyrelselagen, har sin motsvarighet i 39 § lagen om hyra av bostadslägenhet och 32 § lagen om hyra av affärslokal. Stadgandet kan därför med beaktande av 19 § 3 mom. självstyrelselagen inte utgöra någon överskridning av lagstiftningsbehörighet. I 101 § beslutet ingår ett preskriptionsstadgande som inskränker den allmänna preskriptionstiden om tio år. Med beaktande av att stadganden med motsvarande rättsverkningar gäller i rikets lagar om hyra av bostadslägenhet, 10 §, och om hyra av affärslokal, 9 §, uppstår inte heller härav behörighetsproblem.

I beslutet ingår stadganden om uppgifter för landskapets myndigheter och om vite och andra tvångsmedel, vilka frågor faller inom lagtingets behörighet enligt 18 § 1 och 26 punkterna självstyrelselagen.

Stadgandena, varigenom hyresförhöjningarna i landskapet begränsas, innebär hyresreglering och omfattas av 18 § 9 punkten självstyrelselagen. Den omständigheten att lagstiftning om indexvillkor hör till rikets lagstiftningsbehörighet, har beaktats i 11 och 63 §§ beslutet. Stadgandena har därför kunnat intas i beslutet.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga

Republikens presidents beslut 9.4.1999.

Nr 8/99. Landskapslag om ändring av landskapslagen om stöd för bostadsproduktion, antagen av lagtinget 13.1.1999 (ÅFS 20/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.2.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs bestämmelsen om uppsägningskydd i 26 § 6 mom. landskapslagen om stöd för bostadsproduktion. Landskapslagen innehåller kompletterande bestämmelser om förfarandet vid hyresförhöjningar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 7 och 9 punkterna självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om hyra, hyresreglering samt bostadsproduktion.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.3.1999.

Nr 9/99. Landskapslag om ändring av landskapslagen om stöd för bostadsförbättring, antagen av lagtinget 13.1.1999 (ÅFS 21/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.2.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs bestämmelsen om uppsägningskydd i 20 § 3 mom. landskapslagen om stöd för bostadsförbättring. Landskapslagen innehåller kompletterande bestämmelser om förfarandet vid hyresförhöjningar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 7 och 9 punkterna självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om hyra, hyresreglering samt bostadsproduktion.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.3.1999.

Nr 10/99. Landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om Ålands flagga, antagen av lagtinget 13.1.1999 (ÅFS 16/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.3.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen införs en ny officiell flaggdag den 30 mars för högtidlighållande av Ålands demilitarisering och neutralisering.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 3 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets flagga och vapen och deras användning i landskapet, dock med den begränsningen att statliga ämbetsverks och inrättningsars samt enskildas rätt att använda rikets flagga inte får inskränkas.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 26.3.1999.

Nr 11/99. Landskapslag om upphävande av landskapslagen om Ålands flaggas dag, antagen av lagtinget 13.1.1999 (ÅFS 17/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.3.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om Ålands flaggas dag (ÅFS 6/1955), enligt vilken den sista söndagen i april månad inom landskapet Åland skall firas som Ålands flaggas dag. Motsvarande bestämmelse har intagits i landskapslagen om Ålands flagga (ÅFS 41/1992).

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 3 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets flagga och vapen och deras användning i landskapet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 26.3.1999.

Nr 12/99. Landskapslagen om bostadsproduktion, antagen av lagtinget 20.1.1999 (ÅFS 40/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.2.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen som ramlag innehåller bestämmelser om förutsättningarna för och innehållet av i landskapslagen avsedda bostadsstöd. Bostadsstöd kan beviljas i form av räntestöd, ägarbostadslån, hyresbostadslån, landskapsborgen och landskapsbidrag. Landskapslagen ersätter landskapslagen om stöd för bostadsproduktion (ÅFS 14/1982), landskapslagen om stöd för

bostadsförbättring (ÅFS 13/1982) samt landskapslagen om räntestödslån för förvärv av hyresbostäder (ÅFS 17/1982).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, byggnads- och planväsendet, bostadsproduktion, hyra och hyresreglering samt socialvård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 7, 9 och 13 punkterna självstyrelselagen.

I landskapslagen har intagits bestämmelser om landskapsborgen, ränte- och amorteringsvillkor, säkerheter för lån m.m. Jämlikt 29 § 5 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om bank- och kreditväsendet. I landskapets behörighet ingår dock rätten att närmare reglera innehållet i samt villkoren och säkerheterna för de i landskapslagen avsedda stödformerna för bostadsproduktion, vilka beviljas och administreras av landskapets myndigheter.

I landskapslagen ingår privaträttsliga bestämmelser av rikslagstiftningsnatur. I 13 § 3 mom. landskapslagen har till landskapsstyrelsen delegerats rätt att besluta om bland annat borgen, säkerheter och regressrätt vilka områden kan hänföras till rikets lagstiftningskompetens. Oaktat ordalydelsen innebär denna bestämmelse således inte en självständig rätt för landskapsstyrelsen att besluta om från rikslagstiftningen avvikande föreskrifter utan momentet kan gälla endast tillämpningen av rikslagstiftningen i berörda fall.

I landskapslagens 24 § har intagits bestämmelser om kreditinrättningsanskyldighet att lämna uppgifter om i landskapslagen avsedda räntestöd eller landskapsborgen. Paragrafen berättigar även landskapsstyrelsen att verkställa syner och inspektioner. Dessa bestämmelser överensstämmer med på området gällande rikslagstiftning och har jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I landskapslagens 12 § ingår en hänvisning till lagen om skuldsanering för privatpersoner (FFS 47/1993) och förordningen om skuldsanering för privatpersoner (FFS 58/1993). Ärenden rörande skuldsanering är att hänföra till rättskipning, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen. Bestämmelsen överensstämmer med 38 § rikets aravalag (FFS 1189/1993) och har jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Bestämmelser om rättelseyrkande har intagits i landskapslagens 25 §. Rättelseyrkandet är en del av förvaltningsförfarandet och hör i de fall landskapslagen reglerar till landskapets behörighetsområde. Rättelseyrkandet föregår det besvär förfarande som avser den egentliga rättskipningen.

Bestämmelsen i 26 § 1 mom. landskapslagen om anförande av besvär till högsta förvaltningsdomstolen överensstämmer med 25 § självstyrelselagen. Bestämmelsen i 26 § 2 mom. landskapslagen, som i vissa fall berättigar ett verkställande av ett landskapsstyrelsebeslut som inte vunnit laga kraft, överensstämmer i sak med bestämmelserna i 31 § förvaltningsprocesslagen och har jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Hänvisningen till rikets lag om hemkommun (FFS 201/1994) är av teknisk art.

Bestämmelsen i 27 § landskapslagen om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen. Av 5 § 4 mom. landskapslagen framgår att landskapsstyrelsen skall utfärda närmare bestämmelser om de grunder enligt vilka de i nämnda paragraf avsedda förutsättningarna skall bedömas. Sådana bestämmelser kan dock avse endast tillämpningen av de i landskapslagen fastställda riktlinjerna.

Övergångsbestämmelserna i 5 kap. landskapslagen har utformats så att retroaktiv tillämpning av föreliggande landskapslag till men för bidragstagaren skall kunna undvikas. Låntagares samtycke förutsätts enligt 32 § landskapslagen för ändring av lånevillkor som beviljats med stöd av tidigare lagstiftning så att de överensstämmer med föreliggande landskapslag. Enligt

landskapslagens 33 § förutsätts låntagares samtycke även för att landskapsstyrelsen skall kunna överta de uppgifter som enligt tidigare lagstiftning ankom på kommun.

Tillämpningen av hänvisningen i 20 § 3 mom. landskapslagen till hyreslagen för landskapet Åland, vilken antagits av lagtinget 13.1.1999, förutsätter att nämnda lag träder i kraft. Ur synpunkt av lagstiftningsbehörigheten innebär detta förhållande inget hinder för att föreliggande landskapslag om bostadsproduktion till övriga delar kan tillämpas och i sin helhet kan tillåtas träda i kraft.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.3.1999.

Nr 13/99. Landskapslag om upphävande av 32 § 1 mom. 4 punkten landskapslagen om främjande av gårdsbruk, antagen av lagtinget 20.1.1999 (ÅFS 41/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.2.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs 32 § 1 mom. 4 punkten landskapslagen om främjande av gårdsbruk (ÅFS 54/1978). Lån för i det upphävda lagrummet avsedda byggnadsåtgärder skall i stället beviljas med stöd av lagen om bostadsproduktion, antagen samma dag som föreliggande landskapslag.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller jord- och skogsbruk, bostadsproduktion samt socialvård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 7, 13 och 15 punkterna självstyrelselagen helt eller till de delar som berörs av föreliggande landskapslag tillkommer landskapet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.3.1999.

Nr 14/99. Landskapslag om befrielse från användnings- och överlåtelsebegränsningar för hyresfastigheter, antagen av lagtinget 20.1.1999 (ÅFS 42/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.2.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen erbjuder ägarna till en landskapsbelånad hyresfastighet möjlighet till befrielse från de användnings- och överlåtelsebegränsningar som enligt landskapslagen om bostadsproduktion (ÅFS 28/1968) åvilar hyresfastigheten.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, bostadsproduktion, hyra och hyresreglering samt socialvård, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 7, 9 och 13 punkterna självstyrelselagen.

Enligt ikraftträdelsebestämmelserna i den av lagtinget 20.1.1999 antagna landskapslagen om bostadsproduktion skall villkor enligt bestämmelser i tidigare landskapslagar om bostadsproduktion, och således ikraftvarande villkor enligt 1968 års landskapslag om bostadsproduktion, tillämpas. Med anledning härav kan 1 § föreliggande landskapslag utformas på i lagen angivet sätt.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.3.1999.

Nr 15/99. Landskapslag om ändring av 13 § landskapslagen om rätt att utöva näring, antagen av lagtinget 20.1.1999 (ÅFS 33/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.3.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen kompletteras straffbestämmelsen i 13 § landskapslagen om rätt att utöva näring.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller näringsverksamhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen.

I landskapets behörighet ingår enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen beläggandet av straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Genom landskapslagen klarläggs och preciseras straffbestämmelserna i landskapslagen om rätt att utöva näring. Bestämmelserna i landskapslagen tangerar såsom hänförande sig till näringsrätten tillämpningsområdet för protokoll 2 (Ålandsprotokollet) i fördraget om Finlands anslutning till Europeiska gemenskapen. Nämnda protokoll medger en fortsatt tillämpning i landskapet Åland av bestämmelserna gällande inskränkningar i etableringsrätten och rätten att tillhandahålla tjänster för fysiska personer utan hembygdsrätt samt juridiska personer. Härvid förutsätts att inskränkningarna var i kraft 1.1.1994 och inte är diskriminerande. Föreliggande landskapslag innebär närmast en teknisk korrigerings av 13 § landskapslagen om rätt att utöva näring, varför den i och för sig inte torde innebära någon utvidgning av inskränkningarna i rätten att utöva näring på Åland.

Behörigheten att lagstifta om utövande av näring ombord på fartyg med hemort i landskapet samt intagandet av straffbestämmelser härom tillkommer såsom hänförande sig till näringsverksamhet landskapet, även om området handelssjöfart i 27 § 13 punkten självstyrelselagen hänförs till rikets behörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 29.4.1999:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 15.3.1999 nr 299/08/99/JM

Lagtingsbeslutet innehåller ändringar i straffstadgandet i landskapslagen om rätt att utöva näring. Beslutet hänför sig organiskt till regleringen av näringsverksamheten, på vilket område lagtinget enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet, med vissa i

nämnda punkt angivna begränsningar. Utgångspunkten är därför att också straffbestämmelsen enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen hör till landskapets behörighet.

Jämlikt 27 § 9 punkten självstyrelselagen hör hela riket gällande allmänna villkor för utlänningars och utländska sammanslutningars rätt att idka näring till rikets lagstiftningskompetens. I protokoll 2 till fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen, det s.k. Ålandsprotokollet, är det överenskommet att bestämmelserna i fördraget om upprättande av Europeiska ekonomiska gemenskapen inte skall hindra att de bestämmelser om Åland tillämpas som är i kraft 1.1.1994 och som gäller inskränkningar, på icke diskriminerande grund, i etableringsrätten och i rätten att tillhandahålla tjänster för fysiska personer som inte har hembygdsrätt på Åland eller för juridiska personer utan tillstånd av de behöriga myndigheterna på Åland. Det föreliggande lagtingsbeslutet påverkar inte omfattningen av behovet av tillstånd eller de övriga förutsättningarna för idkande av näring i landskapet. De plikter, som åligger de anmälningsskyldiga, förändras inte heller genom beslutet. En skärpning enbart av följderna av brott mot existerande reglering innebär ingen utvidgning av den materiella regleringens tillämpningsområde.

Ändringarna avser i första hand att göra lagrummet klarare och rätta vissa lagtekniska defekter i det nu gällande lagrummet. Till följd av detta kommer en redan vid lagens tillkomst avsedd kriminalisering av underlåtenheten att göra vissa anmälningar att få effekt när denna ändring träder i kraft. En viss tolkningsbarhet beträffande tillämpligheten av det nya, preciserade straffstadgandet kvarstår. I 13 § föreskrivs enligt lagtingsbeslutet straff för den som utövar näring ombord på fartyg som avses i 1 § 2 mom. utan att uppfylla de krav som uppställts i 1 § 3 mom. Stadgandet i 1 § 2 mom. landskapslagen föreskriver emellertid att lagen utöver det som stadgas i 1 § inte skall tillämpas på där avsedda fartyg, dvs. fartyg som är registrerade i landskapet och som huvudsakligen färdas i internationell trafik. Denna oklarhet inverkar dock inte på frågan om lagstiftningsbehörigheten.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för beslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 7.5.1999.

Nr 16/99. Landskapslag om ändring av landskapslagen om fornminnen, antagen av lagtinget 8.3.1999 (ÅFS 55/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 19.4.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Avsikten med landskapslagen är att anpassa landskapslagen om fornminnen till 1991-års självstyrelselag, genom vilken lagstiftningsbehörigheten i fråga om fornminnen helt överförs till landskapet. Gränserna kring en fornlämning skall fastställas av landskapsstyrelsen om gränserna inte fastställts vid en fastighetsförrättning eller vid en expropriation. Landskapsstyrelsen kan besluta om att en fast fornlämning får rubbas om den vållar någon oskäligt stor olägenhet. Tröskeln för intrångsersättning sänks från betydande olägenhet till olägenhet som inte är ringa. Landskapsstyrelsen skall upprätta ett register över kända fasta fornlämningar i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 11 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om fornminnen, skydd av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och föremål i landskapet, dock med begränsningen i 23 § 3 punkten nämnda lag enligt vilket landskapsstyrelsen skall begära utlåtande av behöriga riksmyndigheter innan en åtgärd som gäller en fast fornlämning vidtas.

I 1951-års självstyrelselag var behörigheten i fråga om fornminnen delad mellan landskapet och riket. Landskapet hade behörighet i fråga om fornminnesvården med vissa i lagen angivna begränsningar. Behörigheten i fråga om det legala skyddet för fasta fornlämningar, statens befogenhet att lösa in fornfynd som inte förvärvats eller behållits av landskapet samt de bestämmelser som avsåg skifte av jord där det fanns en fast fornlämning tillkom riket. Jämlikt 71 § självstyrelselagen är riksbestämmelser som trätt i kraft före 1.1.1993 på ett rättsområde som genom gällande självstyrelselag överförts till landskapets behörighet fortfarande i kraft i landskapet tills de upphävs genom landskapslag. I föreliggande landskapslag har beaktats att lagstiftningsbehörigheten i fråga om fornminnen helt överförts på landskapet. I landskapslagen ingår inte bestämmelser om inhämtande av i 23 § 3 punkten självstyrelselagen avsedda utlåtanden från behöriga riksmyndigheter, vilket dock bör beaktas vid tillämpningen av landskapslagen.

Landskapslagen gäller även landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen.

Enligt 18 § 16 punkten självstyrelselagen hör fastighetsbildning och fastighetsregistrering samt därmed sammanhängande uppgifter till rikets behörighet. Bestämmelserna i 5 och 6 § landskapslagen om fastställande av fornlämningar vid fastighetsförrättningar samt införande i fastighetsregistret överensstämmer med motsvarande bestämmelser i rikets lag om fornminnen (FFS 295/1963) och har jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen. Detta gäller även bestämmelserna i 7 § 2 mom. landskapslagen om deponering av ersättning hos länsstyrelsen.

I 7 § landskapslagen ingår bestämmelser om fastighetsägares och nyttjanderättsinnehavares rätt till ersättning för olägenheter som inte är ringa. Kommer parterna inte överens om i paragrafen avsedd ersättning skall talan om ersättningen väckas vid Ålands tingsrätt. Motsvarande processuella bestämmelser ingår i 7 § rikets lag om fornminnen, och föreskriften har enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen. I övrigt hänvisar Ålandsdelegationen till 18 § 8 punkten självstyrelselagen enligt vilken inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter för allmänt behov mot full ersättning hör till landskapets behörighet.

Bestämmelserna om straff och andra tvångsmedel är med stöd av 18 § 25 och 26 punkterna självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Besvärshöjningen i 25a § landskapslagen överensstämmer med 25 § självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 24.6.1999:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 29.4.1999 nr 804/08/99/JM

Lagtingsbeslutet innehåller en landskapslag om ändring av landskapslagen om fornminnen. Beslutet hänför sig till en anpassning av landskapslagen om fornminnen till 1991 års självstyrelselag. Lagtinget har numera enligt 18 § 11 punkten självstyrelselagen utslutande lagstiftningsbehörighet på detta område och inte längre en delad behörighet vilket var fallet med stöd av 1951 års självstyrelselag. Jämlikt 23 § 3 punkten självstyrelselagen skall dock landskapsstyrelsen begära ett utlåtande av behöriga riksmyndigheter innan en åtgärd som gäller en fast fornlämning vidtas. Bestämmelsen har, enligt motiveringen till lagen, införts för att vården av fasta fornlämningar skall ske enligt gemensamma principer. Trots överförandet av lagstiftningsbehörigheten har rikslagstiftningen gällt om den tillkommit före självstyrelselagens ikraftträdande till dess att den upphävts genom landskapslag. De nu genomförda ändringarna i

landskapslagen om fornminnen avser sålunda i första hand att beakta övergången av lagstiftningsbehörigheten från riket till landskapet.

Enligt 5 § 1 mom. gällande landskapslag om fornminnen kan gränsen för ett område med en fast fornlämning jämte skyddsområde fastställas vid lantmåteriförrättning eller expropriation. 1 2 mom. stadgas vidare att ett skyddsområde också kan fastställas genom en överenskommelse mellan fastighetsägaren och landskapsstyrelsen. Enligt 5 § 2 mom. beslutet skall landskapsstyrelsen fastställa gränserna för en fornlämning om detta inte skett vid fastighetsförrättning eller expropriation. Man har ansett att överenskommelseförfarandet mellan landskapsstyrelsen och fastighetsägaren blivit överflödigt förutsatt att fastighetsägaren hörs innan gränserna för ett skyddsområde fastställs. Man säger i detaljmotiveringen till landskapsstyrelsens framställning att avsikten är att man i praktiken skall tillämpa "ett förfarande likt överenskommelseförfarandet" men att landskapsstyrelsen har den slutliga beslutanderätten. Kringskärandet av överenskommelseförfarandet mellan landskapsstyrelsen och fastighetsägaren möjliggör att det eventuellt blir mindre variation än tidigare i hur områden med fasta fornlämningar fastställs. Detta är i överensstämmelse med stadgandet om begärande av utlåtande i 23 3 punkten självstyrelselagen enligt vilken landskapsstyrelsen skall begära utlåtande av behöriga riksmyndigheter innan en åtgärd vidtas. Med stöd av ovan nämnda 18 § 11 punkten självstyrelselagen har detta stadgande kunnat intas i beslutet.

Jämlikt 27 § 16 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om fastighetsbildning och fastighetsregistrering samt därmed sammanhängande uppgifter. Stadgandena i 5 och 6 § i beslutet om fastställande av gränsen för fornlämningar vid fastighetsförrättningar samt införande i fastighetsregistret överensstämmer med motsvarande stadganden i rikets lag om fornminnen. Enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen är det möjligt att inta dylika stadganden i en landskapslag då det sker för att uppnå enhetlighet och överskådlighet fastän stadgandena är av rikslagstiftningsnatur förutsatt att de överensstämmer med stadgandena i rikslagen. 1 7 § 1 och 2 mom. beslutet stadgas om fastighetsägares och nyttjanderättsinnehavares rätt till ersättning för olägenheter som inte är ringa och i 3 mom. om deponering av ersättning hos länsstyrelsen. Motsvarande stadganden ingår i 7 § rikets lag om fornminnen. Med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen är det möjligt att inta dylika stadganden i en landskapslag då det sker för att uppnå enhetlighet och överskådlighet i landskapets lagstiftning.

1 10 § 3 mom. beslutet stadgas att den som orsakats skada genom en åtgärd som avses i 1 eller 2 mom. har rätt till full ersättning av landskapets medel. Enligt 10 § 3 mom. nu gällande landskapslag begränsas rätten till ersättning till skälig ersättning. Jämlikt 18 § 11 punkten självstyrelselagen har landskapet såsom nämnts lagstiftningsbehörighet i fråga om fornminnen och jämlikt 8 punkten samma paragraf i fråga om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter för allmänt behov mot full ersättning med undantag för ersättning för mark som staten behöver varvid rikets lag tillämpas. Mot bakgrund av detta har 10 § 3 mom. kunnat intas i beslutet. Stadgandena om ersättning i 17 § beslutet motsvarar stadgandena i rikets lag.

1 18 § beslutet stadgas om att landskapsstyrelsen med hot om vite kan förbjuda vidtagande av åtgärder och i 25 § beslutet stadgas om straff för brott mot fornminneslagen. Enligt 18 § 25 och 26 punkterna självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet angående beläggande med straff och storleken av straff samt utsättande och utdömande av vite inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Landskapet har lagstiftningsbehörighet i fråga om fornminnen varför beslutet har kunnat utformas på detta sätt.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för beslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 2.7.1999.

Nr 17/99. Landskapslag om en särskild justering av landskapsandelarna till kommunerna, antagen av lagtinget 8.3.1999 (ÅFS 26/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 19.4.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om hur avskaffandet av kommunernas delfinansiering av hälso- och sjukvården och införandet av det allmänna avdraget enligt 7a § kommunal-skattelagen för landskapet Åland (ÅFS 37/1993) påverkar landskapsandelarna till kommunerna. I detta syfte skall landskapsstyrelsen i enlighet med i landskapslagen angivna beräkningsgrunder årligen fastställa ett justeringsbelopp som antingen läggs till eller dras ifrån respektive kommuns landskapsandelar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4 och 5 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning samt kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 7.5.1999.

Nr 18/99. Landskapslag om ändring av 11 § landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna, antagen av lagtinget 8.3.1999 (ÅFS 27/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 19.4.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs ändringar av teknisk karaktär.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 4 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter och kommunernas förvaltning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 7.5.1999.

Nr 19/99. Landskapslag om ändring av 8 § landskapslagen om planering av och landskapsandel för socialvården, antagen av lagtinget 8.3.1999 (ÅFS 28/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 19.4.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen införs i 8 § landskapslagen om planering av och landskapsandel för socialvården en hänvisning till 5 § landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna (ÅFS 70/1993).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4 och 13 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning samt socialvård.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 7.5.1999.

Nr 20/99. Landskapslag om ändring av landskapslagen om planering av och landskapsandel för undervisnings- och kulturverksamheten, antagen av lagtinget 8.3.1999 (ÅFS 29/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 19.4.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen införs hänvisningar till 5 § landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna (ÅFS 70/1993).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4 och 14 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, undervisning, kultur, idrott och ungdomsarbete.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 7.5.1999.

Nr 21/99. Landskapslag om polisens grundregister, antagen av lagtinget 22.3.1999 (ÅFS 49/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 19.4.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen berättigar polismyndigheten i landskapet Åland att med hjälp av automatiserad databehandling föra polisens grundregister, vars syfte är att främja polisens verksamhet att förebygga, upptäcka och utreda brott samt befordra den allmänna ordningen och säkerheten. Jämlikt 4 § landskapslagen skall rikets lag om polisens personregister (FFS 509/1995) och förordning om personregister (FFS 1116/1995) samt personuppgiftslag, vilken vid tidpunkten för avgivande av detta utlåtande inte ännu publicerats i Finlands författningssamling, med vissa avvikelser iakttas beträffande det grundregister polismyndigheten för, till den del bestämmelserna gäller personregister avsedda för en polisenhets bruk. Personuppgiftslagen innehåller allmänna principer för behandlingen av personuppgifter, överförande av personuppgifter till stater utanför Europeiska unionen, den registrerades rättigheter, förvaring av personuppgifter, anmälningar till dataombudsmannen samt styrning och övervakning av behandlingen av personuppgifter. Rikslagstiftningen om polisens personregister innehåller bestämmelser om inrättande av personregister, inhämtande och registrering av uppgifter, den registrerades rätt till insyn, utlämnande och användning av uppgifter samt utplåning av uppgifter.

Delegationen har granskat landskapslagen i förhållande till personuppgiftslagen i den utformning den erhållit enligt riksdagens svar nr 278/1998 rd.

Landskapslagen avser att anpassa landskapslagstiftningen till rådets direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen hör ärenden gällande allmän ordning och säkerhet till landskapets lagstiftningsbehörighet. Till rikets behörighet har i 27 § 23, 27, 34 och 35 punkterna nämnda lag hänförts ärenden gällande förundersökning, skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd och beredskap inför undantagsförhållanden samt explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs.

Personuppgiftslagen berör ett rättsområde som inte särskilt omnämns i självstyrelselagens uppdelning av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapets och rikets lagstiftande organ. Lagstiftningsbehörigheten bör därför bedömas utgående från de rättsområden landskapslagen kan beröra. Landskapslagen gäller det grundregister polismyndigheten i landskapet Åland upprätthåller. Tillämpningen av i 4 § landskapslagen angivna riksbestämmelser har begränsats till den del de gäller personregister avsedda för en polisens bruk. Polisens verksamhet på Åland är av så kallad blandad natur. Polisverksamheten i landskapet regleras i förordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland (FFS 828/1998, ÅFS 118/1998). Bestämmelserna i 1 § 2 mom. förordningen ålägger landskapets polis förutom att upprätthålla allmän ordning och säkerhet även att utföra övriga uppgifter som hör till polisen om inte annat bestämts. Landskapets polis är härigenom berättigad att även utföra uppgifter hänfödda till rikets behörighetsområde, såsom förundersökning och är härvid skyldig att följa på området gällande rikslagstiftning.

I 1 § rikets personuppgiftslag anges dess syften vara att genomföra de grundläggande fri- och rättigheter som tryggar skyddet av privatlivet samt övriga rättigheter som tryggar skyddet av den personliga integriteten vid behandlingen av personuppgifter samt att främja utvecklandet och iakttagandet av god informationshantering. Landskapslagen berör således de i 2 kap. regeringsformen angivna medborgerliga rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket jämlikt 27 § 1 punkten självstyrelselagen. Regeringsformens 8 § 1 mom. förutsätter att i lag stadgas om skydd av personuppgifter.

Landskapslagen gäller även landskapets myndigheter, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen tillkommer landskapet.

De genom landskapslagen antagna riksförfattningarna reglerar områden som hör både till landskapets och till rikets behörighet. Till den del de antagna riksförfattningarna reglerar frågor som hänför sig till rikets behörighet gäller de som sådana och har jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen. Detta gäller även bestämmelserna i rikslagstiftningen angående statens säkerhet samt i författningarna intagna hänvisningarna till annan rikslagstiftning.

Genom landskapslagen har dataombudsmannen och datasekretessnämnden påförts vissa uppgifter. Med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan statliga myndigheter påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

I personuppgiftslagen ingår ett flertal bestämmelser om statistik. Enligt 18 § 24 punkten självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta om statistik som rör förhållandena i landskapet. Även arkivväsendet har i 18 § 14 punkten självstyrelselagen hänförts till landskapets behörighet.

Bestämmelserna i 44 och 46 § personuppgiftslagen om de tvångsmedel datasekretessnämnden har till förfogande kan jämlikt 18 § 26 punkten och 19 § 3 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Straffbestämmelserna i 48 § personuppgiftslagen har till den del de inte gäller den allmänna straffrätten eller områden hörande till rikets lagstiftningsbehörighet jämlikt 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I 47 § personuppgiftslagen ingår bestämmelser om skadeståndsskyldighet. Eftersom landskapslagen begränsar sig till de register polismyndigheten upprätthåller, utgör skadeståndsskyldigheten i dessa fall en landskapsangelägenhet.

Beträffande ändringssökande ingår endast bestämmelser i 45 § personuppgiftslagen om anförande av besvär över beslut av dataombudsmannen och datasekretessnämnden, varvid självstyrelselagens bestämmelser om ändringssökande inte därvid blir tillämpliga.

Landskapslagen avser att anpassa på området gällande landskapslagstiftning till rådets direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter m.fl. internationella fördrag. Delegationen har för sin del endast granskat landskapslagen utgående från självstyrelselagens bestämmelser om kompetensfördelningen mellan riket och landskapet, och därför inte uttalat sig om landskapslagens förenlighet med EG:s regelverk.

Bestämmelsen i 6 § landskapslagen om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 24.6.1999:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 29.4.1999 nr 1029/08/99/JM

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om polisens grundregister. I landskapsstyrelsens framställning om ändrad personregisterlagstiftning ingår förutom förslag till landskapslag om polisens grundregister även förslag till landskapslag om en ändring av landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet och ett förslag till landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister. Dessa två sistnämnda förslag har lett till särskilda lagtingsbeslut om vilka högsta domstolen avger sitt utlåtande särskilt.

Det rättsområde som lagstiftningen om personuppgifter kan hänföras till finns inte angivet såsom ett särskilt lagstiftningsområde i självstyrelselagen för Åland vid uppdelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapet och riket. När den tidigare personregisterlagen hade stiftats fanns enligt den tidigare självstyrelselagen från år 1951 inte heller uttryckliga stadganden om lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet angående detta rättsområde. Högsta domstolen konstaterade i sitt utlåtande 27.6.1991 angående landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar rörande personregister att lagstiftningsbehörigheten bör bedömas utgående från vilka rättsområden landstingsbeslutet kan beröra. Man ansåg då att landstingsbeslutet gällde både lagstiftningsområden som hänförts till rikets behörighet och områden som hänförts till landskapets behörighet. I sak föreligger en motsvarande situation för den nu aktuella personregisterlagstiftningen av vilken lagtingets beslut om landskapslagen om polisens grundregister utgör en del. Personregister och datasekretess regleras av lagstiftning som kan hänföras till ett flertal olika rättsområden.

Jämlikt 2 § beslutet skall ett grundregister föras för att förebygga, upptäcka och utreda brott samt för att främja den allmänna ordningen och säkerheten. I 18 § 6 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om allmän ordning och säkerhet med vissa undantag. Däremot hör lagstiftningen om förundersökning jämlikt 27 § 23 punkten självsty-

relselagen till rikets kompetens. Beslutet är emellertid en blankettlag, enligt vilken rikslagens stadganden som sådana äger tillämplighet på Åland. Därför uppstår ingen kompetensöverskridning till den del beslutet omfattar detta område och det för klarhetens skull innefattas i beslutet.

I 3 § beslutet ingår stadganden som gäller rätt för landskapets polismyndighet att få information ur register hos landskapets myndigheter. Enligt 18 § i punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landsskapsstyrelsen och i fråga om de myndigheter och inrättningar som lyder under den. Den rätt myndigheterna ges enligt 3 § beslutet begränsas till att gälla landskapets myndigheter varför stadgandet har kunnat intas i beslutet.

I den mån det är fråga om det skydd för personuppgifter som avses i 8 § 1 mom. regeringsformen hör lagstiftningsbehörigheten till riket. Detta gäller avgränsningen av de uppgifter som skall tas in i registret och rätten att erhålla uppgifter ur registret. I beslutet ingår inte detaljerade materiella bestämmelser angående dessa omständigheter utan de riksomfattande stadganden som nämns i 4 § beslutet blir tillämpliga. Med stöd av 6 § beslutet har landskapsstyrelsen rätt att med förordning meddela närmare bestämmelser om vilka uppgifter grundregistret skall innehålla. Det är klart att befullmäktigandet inte ger rätt till att meddela sådana bestämmelser som griper in på rikets lagstiftningsbehörighet. Med tanke på detta förblir det i viss mån oklart vad som avses i materiellt hänseende när det i 4 § beslutet sågs "i tillämpliga delar, med de avvikelser som anges i denna lag". Denna oklarhet inverkar dock inte på bedömningen av behörighetsfrågan.

I 13 § lagen om polisens personregister ingår inte en motsvarande begränsningsregel som i 3 § beslutet som uppmanar till en särskild prövning av behovet av information. Däremot stadgas i 1 § personuppgiftslagen om att lagens syfte är att genomföra de grundläggande fri- och rättigheter som tryggar skydd för privatlivet samt övriga grundläggande fri- och rättigheter som tryggar skyddet för den personliga integriteten vid behandling av personuppgifter samt för att främja utvecklandet och iakttagandet av god informationshantering. Vidare bestäms i 5 § om en aktsamhetsplikt för registeransvariga då de behandlar personuppgifter i enlighet med lag. Enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan i en landskapslag för att uppnå enhetlighet och överskådlighet intas bestämmelser även av rikslagstiftningsnatur förutsatt att de är i sak överensstämmande med motsvarande stadganden i rikets lag. Den nu nämnda 3 § beslutet utgör ett tillägg till dessa stadganden av allmän utformning i rikslagstiftningen och kan således anses vara överensstämmande i sak med denna varför stadgandet har kunnat intas i beslutet.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för beslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 2.7.1999.

Nr 22/99. Landskapslag om ändring av landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet, antagen av lagtinget 22.3.1999 (ÅFS 51/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 20.4.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen intas en ny 15d § i landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet, enligt vilken bestämmelserna i nämnda landskapslags 3 kap. inte skall tillämpas på polismyndighetens personregister. Beträffande dessa register hänvisas i landskapslagen till landskapslagen om polisens grundregister och landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister, antagna av lagtinget 22.3.1999.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen om allmänna handlingar gäller landskapets myndigheter samt kommunala och övriga myndigheter till den del de handhar uppgifter inom landskapsförvaltningen och den kommunala självstyrelseförvaltningen jämte till sådan myndighet hörande person som handlar under tjänstemannaansvar. Genom föreliggande landskapslag utesluts polisens personregister ur nämnda landskapslags tillämpningsområde.

Enligt 18 § 1, 4 och 6 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning samt allmän ordning och säkerhet med vissa undantag.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att landskapslagen om polisens grundregister och landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister, antagna samma dag som föreliggande landskapslag, träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 24.6.1999:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 29.4.1999 nr 1030/08/99/JM

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om en ändring av landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet. I landskapsstyrelsens framställning om ändrad personregisterlagstiftning ingår förutom förslag till landskapslag om en ändring av landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet även förslag till landskapslag om polisens grundregister och ett förslag till landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister. Dessa två sistnämnda förslag har lett till särskilda lagtingsbeslut om vilka högsta domstolen avger sitt utlåtande särskilt.

Lagtingsbeslutet om antagande av landskapslag om en ändring av landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet har motiverats med behovet av att anpassa lagen till den samtidigt föreslagna landskapslagen om polisens grundregister och landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister. Genom dessa lagar blir den nya personuppgiftslagen 523/1999 och lagen om polisens personregister 509/1995 tillämpliga även på landskapets polisförvaltning. Genom detta beslut utesluter man med den antagna ändringen av landskapslagen polisens personregister ur tillämpningsområdet för kapitlet om allmänna handlingar som utgör personregister. Lagtingsbeslutet gäller lagtingets och landskapsstyrelsens uppgifter, kommunernas förvaltning samt allmän ordning och säkerhet, vilka är områden som enligt 18 § 1, 4 och 6 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapets lagstiftningsbehörighet.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för beslutets ikraft~ trädande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 2.7.1999.

Nr 23/99. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister, antagen av lagtinget 22.3.1999 (ÅFS 50/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 19.4.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag enligt vilken rikets personuppgiftslag, vilken vid tidpunkten för avgivande av detta utlåtande inte ännu publicerats i Finlands författningssamling, samt rikets lag om polisens personregister (FFS 509/1995) skall tillämpas i landskapet med vissa i landskapslagen angivna avvikelser. Personuppgiftslagen innehåller allmänna principer för behandlingen av personuppgifter, överförande av personuppgifter till stater utanför europeiska unionen, den registrerades rättigheter, förvaring av personuppgifter, anmälningar till dataombudsmannen samt styrning och övervakning av behandlingen av personuppgifter. Rikslagstiftningen om polisens personregister innehåller bestämmelser om inrättande av personregister, inhämtande och registrering av uppgifter, den registrerades rätt till insyn, utlämnande och användning av uppgifter samt utplåning av uppgifter.

Ändringar i rikslagarna skall tillämpas i landskapet från det de träder i kraft i riket. Tillsynen över tillämpningen av landskapslagen i fråga om angelägenheter som faller under landskapets behörighet utövas av Ålands landskapsstyrelse.

Delegationen har granskat landskapslagen i förhållande till personuppgiftslagen i den utformning den erhållit enligt riksdagens svar nr 278/1998 rd.

Landskapslagen avser att anpassa landskapslagstiftningen till rådets direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller -förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen.

Personuppgiftslagen berör ett rättsområde som inte särskilt omnämns i självstyrelselagens uppdelning av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapets och rikets lagstiftande organ. Lagstiftningsbehörigheten bör därför bedömas utgående från de rättsområden landskapslagen kan beröra. Jämlikt 1 § landskapslagen skall den inte tillämpas på de personregister som upprätthålls av andra myndigheter eller organ som omfattas av landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet (ÅFS 72/1977) än polismyndigheten i landskapet Åland.

Härigenom begränsas landskapslagens tillämpningsområde till polismyndigheten på Åland samt de rättsområden inom den privata sektorn där landskapet har lagstiftningsbehörighet. Beträffande de grundregister polismyndigheten på Åland för gäller dessutom landskapslagen om polisens grundregister, antagen samma dag som föreliggande landskapslag.

Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen hör ärenden gällande allmän ordning och säkerhet med vissa undantag till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelsen i 1 § 2 mom. förordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland (FFS 828/1998, ÅFS 118/1998) ålägger landskapets polis att även utföra uppgifter hänförliga till rikets behörighetsområde s.s. förundersökning.

Landskapslagen berör även näringsverksamhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen.

Bestämmelserna i 20 och 21 § personuppgiftslagen om behandlingen av personkreditupplysningar gäller de uppgifter den som bedriver kreditupplysningsverksamhet får registrera och hänför sig till den näringsverksamhet som hör till landskapets behörighet.

I 1 § personuppgiftslagen anges som dess främsta syfte att genomföra de grundläggande fri- och rättigheter som tryggar skyddet av privatlivet samt övriga rättigheter som tryggar skyddet av den personliga integriteten vid behandlingen av personuppgifter. Härigenom berör landskapslagen de i 2 kap. regeringsformen tryggade medborgerliga fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. Regeringsformens 8 § 1 mom. förutsätter att i lag stadgas om skydd av personuppgifter.

Bestämmelserna i personuppgiftslagen om behandlingen av personuppgifter vid ekonomiska sammanslutningar och för betalningstjänst (8 § 6 och 7 punkterna) samt om behandlingen av uppgifter som gäller medlemskap i föreningar och fackförbund (12 § 7, 8 och 9 punkterna) och vid försäkringsanstalter och kreditinstitut (12 § 11 punkten och 13 § 2 mom.) gäller områden på vilken lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket jämlikt 27 § 5, 8 och 21 punkterna självstyrelselagen.

De genom landskapslagen antagna riksförfattningarna reglerar områden som hör både till landskapets och rikets behörighet. Till den del de antagna riksförfattningarna reglerar frågor som hänför sig till rikets behörighet gäller de som sådana och har jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen. Detta gäller även bestämmelserna i rikslagstiftningen angående statens säkerhet samt i författningarna intagna hänvisningarna till annan rikslagstiftning.

Genom landskapslagen har dataombudsmannen och datasekretessnämnden påförts vissa uppgifter. Med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan statliga myndigheter påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

I personuppgiftslagen ingår ett flertal bestämmelser om statistik. Enligt 18 § 24 punkten självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta om statistik som rör förhållandena i landskapet. Även arkivväsendet har i 18 § 14 punkten självstyrelselagen hänförs till landskapets behörighet.

Bestämmelserna i 44 och 46 § personuppgiftslagen om de tvångsmedel datasekretessnämnden har till förfogande kan jämlikt 18 § 26 punkten och 19 § 3 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Straffbestämmelserna i 48 § personuppgiftslagen har till den del de inte gäller den allmänna straffrätten eller områden hörande till rikets lagstiftningsbehörighet jämlikt 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I 47 § personuppgiftslagen ingår bestämmelser om skadeståndsskyldighet. Skadeståndslagstiftningen är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41 punkten självstyrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig en privaträttslig angelägenhet emellertid direkt till ett rättsområde som faller under landskapets behörighet utgör frågan en landskapsangelägenhet. I de avseenden nu föreliggande bestämmelser reglerar frågor som hänför sig till rikets behörighet gäller de som sådana och har jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Beträffande ändringssökande ingår endast bestämmelser i 45 § personuppgiftslagen om anförande av besvär över beslut av dataombudsmannen och datasekretessnämnden, varvid självstyrelselagens bestämmelser om ändringssökande inte därvid blir tillämpliga.

Landskapslagen avser att anpassa på området gällande landskapslagstiftning till rådets direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter m.fl. internationella fördrag. Delegationen har för sin del endast granskat landskapslagen utgående från självstyrelselagens bestämmelser om kompetensfördelningen mellan riket och landskapet, och därför inte uttalat sig om landskapslagens förenlighet med EG:s regelverk.

Bestämmelserna i 4 § landskapslagen om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 24.6.1999:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 29.4.1999 nr 1031/08/99/JM

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister. I landskapsstyrelsens framställning om ändrad personregisterlagstiftning ingår förutom förslag till landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister även förslag till landskapslag om polisens grundregister och ett förslag till landskapslag om en ändring av landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet. Dessa två sistnämnda förslag har lett till särskilda lagtingsbeslut om vilka högsta domstolen avger sitt utlåtande särskilt.

Lagtingsbeslutet om antagande av landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister har motiverats med att en ändring av den gällande landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar rörande personregister 57/1991 som är en blankettlag skulle ha medfört så omfattanden ingrepp i lagen att det av lagtekniska skäl ansågs mera ändamålsenligt att stifta en ny blankettlag. Beslutet medför att den nya personuppgiftslagen 523/1999 och för polismyndigheternas del lagen om polisens personregister 509/1995 blir tillämpliga i landskapet. Personuppgiftslagen har även stiftats för att lagstiftningen skall motsvara Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter.

Jämlikt 3 § beslutet har tillsynen av tillämpningen av sådana angelägenheter i lagen som faller under landskapets behörighet lagts på landskapsstyrelsen. Detta är en justering jämfört med den nu gällande blankettlagen enligt vars 2 § tillsynen uteslutande här till riksmyndigheterna dataombudsmannen och datasekretessnämnden. Eftersom tillsynen för landskapsstyrelsens del i den nya lagen begränsats till sådana angelägenheter som faller under landskapets behörighet, utgör ändringen inget överskridande av lagstiftningsbehörigheten.

I övrigt hänvisar högsta domstolen till det utlåtande som givits separat angående landskapslagen om polisens grundregister där frågan om vilka rättsområden personregisterlagstiftningen kan anses höra till behandlas och hur det påverkar frågan huruvida landskapet har haft lagstiftningsbehörighet om personregisterlagstiftningen.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för beslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 2.7.1999.

Nr 24/99. Landskapslag om tjänstledighet för uppdrag som riksdagsman, lagtingsledamot eller medlem av landskapsstyrelsen, antagen av lagtinget 14.4.1999 (ÅFS 44/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 26.5.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen begränsas rätten till tjänstledighet för personer i offentligt anställningsförhållande till landskapet enligt huvudregeln till en mandatperiod för handhavande av riksdagsmanna-, lagtings- och landskapsstyrelseuppdrag. Härigenom blir samma regel för tjänstledighet gällande för alla kategorier av landskapstjänstemän. Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om tjänstledighet för uppdrag som lagtingsman eller ledamot av landskapsstyrelsen (ÅFS 69/1987).

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timlärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1,2 och 2a punkterna självstyrelselagen.

Enligt 27 § 21 punkten självstyrelselagen hör arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda till rikets behörighet. Till rikets behörighet har enligt 29 § 1 mom. 6 punkten självstyrelselagen hänförs arbetsavtal och samarbete inom företag. Ur uppdelningen av behörigheten framgår att landskapets lagstiftningsbehörighet innefattar befogenhet att bestämma om förenämnda tjänsteinnehavares rättigheter samt om deras anställningsvillkor över huvudtaget. Landskapslagen berör inte rikets tjänstemän i landskapet eller landskapets och kommunernas privaträttsligt anställda arbetstagare eller den privata sektorn i landskapet i fråga om vilka lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket.

Enligt regeringsformens 11 § 3 mom. skall det allmänna främja de enskildas möjligheter att ta del i samhällsverkksamhet och att påverka beslut som gäller honom själv. I regeringens proposition med förslag till ändring av grundlagarnas bestämmelser om de grundläggande fri- och rättigheterna, (RP 309/1993 RD) konstateras att nämnda bestämmelse inte preciserar de medel genom vilka den offentliga makten skall fullgöra denna förpliktelse. Som exempel på dylika medel nämns utveckling av den lagstiftning som gäller olika system för deltagande. Individens påverkningsmöjligheter kan realiserars till exempel i form av fri medborgarverkksamhet eller genom uttryckliga mekanismer för detta ändamål (t.ex. medborgarinitiativ). Med beaktande av dessa motiv till 11 § 3 mom. i regeringsformen kan de i föreliggande landskapslag intagna begränsningarna inte anses inskränka de i regeringsformen garanterade grundläggande fri- och rättigheterna till denna del.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 18.6.1999.

Nr 25/99. Landskapslag om ändring av tjänstemannalagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 14.4.1999 (ÅFS 45/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 26.5.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att bestämmelserna om rätt till tjänstledighet för den som väljs till riksdagsman avlägsnas ur tjänstemannalagen för landskapet Åland. I stället intas en hänvisning härom till landskapslagen om tjänstledighet för uppdrag som riksdagsman, lagtingsledamot eller medlem av landskapsstyrelsen, antagen samma dag som föreliggande landskapslag.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän samt tjänstekollektivavtal för landskapets anställda.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 18.6.1999.

Nr 26/99. landskapslag om Ålands folkhögskola, antagen av lagtinget 12.5.1999 (ÅFS 53/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.6.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om förvaltningen av och undervisningen vid Ålands folkhögskola samt om dess personal och studerande. Folkhögskolan utgör en Ålands landskapsstyrelse underställd internatskola som skall ge allmänbildande undervisning enligt principen om livslångt lärande.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller undervisningsväsendet samt landskapets myndigheter på vilka lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Jämlikt 18 § 2 punkten nämnda lag tillkommer landskapet även behörigheten att lagstifta om landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda samt disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän.

Med stöd härav och eftersom Ålands folkhögskola jämlikt 3 § landskapslagen utgör en landskapets läroinrättning underställd landskapsstyrelsen har det varit möjligt att i landskapslagen delegera en stor del av de uppgifter som berör skolans anställda till dess direktion. I enlighet härmed och då undervisningsväsendet i sin helhet i självstyrelselagen hänförs till landskapets behörighet har det även varit möjligt att lagstifta om bl.a. att landskapsstyrelsen fastställer behörighetskraven för rektorstjänsten och biträdande rektorstjänsten medan bestämmelser om behörighetskraven för skolornas lärare och övrig personal skall finnas i det reglemente som antas av direktionen.

I enlighet med 40 § självstyrelselagen anges i 12 § landskapslagen undantagen från huvudregeln att undervisningsspråket vid folkhögskolan är svenska. Enligt 16 § landskapslagen skall undervisningen vid studielinjerna vara avgiftsfria. Beträffande de avgifter som enligt land-

skapslagen kan debiteras har i paragrafen intagits en hänvisning till landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet (ÅFS 27/1993). Bestämmelserna i 34 § 1 mom. landskapslagen om överklagande av beslut fattade av direktionen eller tjänsteman enligt delegerad beslutanderätt hos Ålands förvaltningsdomstol har kunnat intas i landskapslagen med stöd av 26 § självstyrelselagen. Bestämmelserna i 34 § 2 mom. landskapslagen om anförande av besvär över landskapsstyrelsens beslut överensstämmer med 25 § 2 mom. självstyrelselagen. Bestämmelserna i 35 § landskapslagen gällande utfärdande av landskapförordning kan med stöd av 21 § självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 2.7.1999.

Nr 27/99. Landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomststöd, antagen av lagtinget 12.5.1999 (ÅFS 47/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 26.5.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen genomförs en förhöjning av utkomststödet grunddel per månad.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller socialvård och kommuners förvaltning vilka områden hör till landskapets behörighet enligt 18 § 4 och 13 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 18.6.1999.

Nr 28/99. Landskapslag om ändring av jaktlagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 12.5.1999 (ÅFS 46/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 26.5.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen berättigar Ålands landskapsstyrelse att under vissa förutsättningar bevilja tillstånd till vårjakt av vissa fåglar. Landskapsstyrelsen kan i förordning delegera tillståndsgivningen till jaktvårdsföreningarna i landskapet. Landskapsstyrelsen beslutar årligen om det antal fåglar av respektive art som en jaktvårdsförening får bevilja tillstånd till. Landskapslagen avser en ytterligare anpassning av landskapslagstiftningen angående vårjakt på sjöfågel till rådets direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller jakt- natur- och miljövård samt landskapets myndigheter på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 10 och 16 punkterna självstyrelselagen.

I 20 § landskapslagen berättigas landskapsstyrelsen att genom förordning delegera i landskapslagen avsedd tillståndsgivning till jaktvårdsföreningarna i landskapet. Härigenom överförs beslutanderätten i vissa förvaltningsangelägenheter till jaktvårdsföreningarna, som står utanför den egentliga landskapsförvaltningen. Då jaktvårdsföreningarna utövar i föreliggande landskapslag avsedd förvaltning utgör de i detta avseende i 18 § 1 punkten självstyrelselagen avsedda myndigheter under landskapsstyrelsen. Eftersom landskapet enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar och då jaktvårdsföreningarna även delvis har en offentligrättslig karaktär anser Ålandsdelegationen med tillämpning av 18 § 27 punkten nämnda lag att ett sådant överförande i nu avsedd utsträckning faller under landskapets behörighet.

Härigenom blir även bestämmelserna i 25 § självstyrelselagen om anförande av besvär över beslut i förvaltningsangelägenheter som har fattats av myndigheter under landskapstyrelsen tillämpliga på i landskapslagen avsedda jaktvårdsföreningar.

Landskapslagen avser att ytterligare anpassa på området gällande landskapslagstiftning till rådets direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar och kommissionens tolkning därav. Ålandsdelegationen har för sin del endast granskat landskapslagen utgående från självstyrelselagens bestämmelser om kompetensfördelningen mellan riket och landskapet, och har därför inte uttalat sig om landskapslagens förenlighet med EG:s regelverk.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 18.6.1999.

Nr 29/99. Landskapslag om ändring av vägtrafiklagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 22.9.1999 (ÅFS 46/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.10.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen införs bestämmelsen om rattfylleri, grovt rattfylleri och överlämnande av fortskaffningsmedel till berusad i vägtrafiklagen för landskapet Åland. Promillegränsen för grovt rattfylleri sänks från 1,5 till 1,2 promille. Samtidigt slopas straffbestämmelsen om framförande av motorlöst fordon under påverkan av alkohol eller annat rusmedel.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 11 § 13 punkten samt 13 § 11 punkten 1951 års självstyrelselag hörde straffrätten, med undantag av bestämmelser om bötesstraff och utsättande av vite och annat äventyr inom rättsområden hänförda till landskapets lagstiftningsbehörighet, till rikets behörighet. Jämlikt 13 § 17 punkten nämnda lag tillkom behörigheten landskapet i fråga om bl.a. väghållningen och skjutsväsendet, reglering av trafiken samt motorfordon.

Enligt 18 § 25 punkten 1991 års självstyrelselag har landskapet behörighet att belägga med straff och bestämma om storleken av straff inom områden som hör till landskapets behörighet. Landskapslagen gäller vägtrafik på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen tillkommer landskapet.

Åbo hovrätt har i en dom 5.9.1995, i fråga om vilken högsta domstolen inte beviljat fullföljdstillstånd, konstaterat följande:

”Rattfylleribrotten i strafflagen är, såsom redan av rubriken i 23 kap. strafflagen framgår, trafikbrott. Rattfylleristadgandenas huvudsakliga tillämpningsområde är trafik på väg. Stadgandena kan visserligen tillämpas även på områden utanför väg. Rattfylleristadgandena i straffla-

gen skall det oaktat hänföras till rättsområdet vägtrafik och landskapet har sålunda lagstiftningsbehörighet i fråga om dem.

Om genom självstyrelselagen till landskapets lagstiftningsbehörighet överförts ett område som tidigare har reglerats genom rikslagstiftning skall enligt 71 § självstyrelselagen rikslagstiftning som inom detta rättsområde tillkommit innan självstyrelselagen trätt i kraft fortfarande tillämpas i landskapet till dess den upphävs genom landskapslag. Någon dylik landskapslag har inte stiftats i fråga om rattfylleri. Följaktligen skall rattfylleristadgandena i strafflagen fortfarande tillämpas. Eftersom riket enligt självstyrelselagen inte har lagstiftningsbehörighet beträffande vägtrafik i landskapet Åland skall strafflagen tillämpas sådan den gällde då självstyrelselagen trädde i kraft.”

Ålandsdelegationen delar hovrättens uppfattning. Genom föreliggande landskapslag upphävs, trots avsaknaden av uttryckligt omnämnande därom i landskapslagen, strafflagens bestämmelser om rattfylleri, grovt rattfylleri och överlämnande av fortskaffningsmedel till berusad enligt det innehåll de hade 1.1.1993 att gälla i landskapet Åland.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 29.12.1999:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 12.11.1999 nr 3139/08/99/JM

Lagtingsbeslutet om antagande av landskapslag om ändring av vägtrafiklagen för landskapet Åland har motiverats med behovet av att förtydliga regleringen av straffbestämmelser om trafikfylleri. Straffbestämmelser för trafiknykterhetsbrotten finns dels i vägtrafiklagen för landskapet Åland (27/83) och dels i 23 kap. strafflagen sådana stadgandena lyder i lagen 960/1976 och vilka i riket upphävts i lagen 545/1999. Reglerna om påföljderna för dessa brott är således komplicerade. Av denna orsak har man velat införa alla straffbestämmelser som gäller trafikbrotten i landskapets vägtrafiklag.

Enligt 27 § 22 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om straffrätt med undantag av vad som stadgas i 18 § 25 punkten. Enligt sistnämnda lagrum har landskapet rätt att belägga med straff och bestämma storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Vägtrafik hör enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen till landskapets behörighet.

Kriminaliseringar angående rattfylleri avser att öka säkerheten på vägarna. Frågan om lagstiftning om rattfylleribrott hör till landskapets behörighetsområde har tidigare varit föremål för prövning i Högsta domstolen i fallet HD 1996:106. Högsta domstolen fann då att landskapets lagstiftningsbehörighet innefattar rätt att stadga om förbud mot framförande av motorfordon under påverkan av alkohol. Härav följde att även lagstiftningen om rattfylleribrott hör till landskapets behörighetsområde. Högsta domstolen finner att lagtingsbeslutet gäller ett område som omfattas av landskapets lagstiftningsbehörighet.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för beslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 14.1.2000.

Nr 30/99. Landskapslag om ändring av körkortslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 22.9.1999 (ÅFS 47/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.10.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen bestäms i körkortslagen för landskapet Åland om nya förutsättningar för erhållande eller återfående av körkort för den som dömts för grovt rattfylleri. I fråga om rattfylleri gäller de nya kraven om mindre än tre år förflutit mellan det personen ifråga tidigare dömts för rattfylleri eller grovt rattfylleri.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet ifråga om vägtrafik. I detta rättsområde ingår bl.a. att lagstifta om kraven för erhållande av körkort.

I landskapslagen har intagits hänvisningar till rådets direktiv 91/439/EEG. Ålandsdelegationen har endast granskat landskapslagen utgående från självstyrelselagens bestämmelser om kompetensfördelningen mellan riket och landskapet och uttalar sig därför inte om landskapslagens förenlighet med EG:s regelverk.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 29.12.1999:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 12.11.1999 nr 3140/08/99/JM

Lagtingsbeslutet om antagande av landskapslag angående ändring av körkortslagen för landskapet Åland har motiverats med behovet av att införa en reglering som avser att förhindra personer med alkoholproblem att röra sig med motorfordon i trafiken. Det blir obligatoriskt att kontrollera att de personer som får eller återfår körkort efter att ha blivit dömda för trafiknykterhetsbrott uppfyller krav på nykterhet och oberoende av droger. Landskapslagen innehåller stadganden om att personer som dömts för rattfylleri skall genomgå en kurs och förete läkarintyg. Även om regleringen tangerar områden som hälso- och sjukvård, som här till området för landskapets lagstiftningsbehörighet, och narkotiska ämnen, som här till rikets behörighet, ligger regleringen dock inom området för vägtrafik.

Enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om vägtrafik. Här ingår bland annat rätten att lagstifta om körkort och om förarutbildning. Genom antagande av lagtingsbeslutet om landskapslag angående ändring av körkortslagen för landskapet Åland har lagtinget inte överskridit sin behörighet.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för beslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 14.1.2000.

Nr 31/99. Landskapslag om ändring av lagtingsordningen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 22.9.1999 (ÅFS 7/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.10.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller kompletterande bestämmelser om självstyrelsepolitiska nämndens sammansättning och uppgifter. I landskapslagen intas även bestämmelser om handläggningen av EU-ärenden inom landskapsförvaltningen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller lagtingets organisation och uppgifter, landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer lagtinget jämlikt 18 § 1 punkten självstyrelselagen. Enligt 3 § självstyrelselagen ankommer landskapets allmänna styrelse och förvaltning på Ålands landskapsstyrelse och de myndigheter som lyder under den.

Landskapslagen har tillkommit med beaktande av 69 § 2 mom. självstyrelselagen.

I landskapslagen har intagits hänvisningar till 9a kap. självstyrelselagen som reglerar Ålands deltagande i ärendet som gäller Europeiska unionen.

Självstyrelselagens 59a § 1 mom. förutsätter att landskapsstyrelsen underrättas om ärenden som bereds inom Europeiska unionens institutioner, om saken faller inom landskapets behörighet eller annars kan ha särskild betydelse för landskapet. Enligt 42a § i den föreslagna landskapslagen skall landskapsstyrelsen informera lagtinget om dessa ärenden. Enligt ordalydelsen innebär denna bestämmelse en indirekt utvidgning av den krets som enligt 59a § 1 mom. självstyrelselagen skall informeras. I förarbetena till sistnämnda lagrum (RP 307/1994 RD) anges syftet med stadgandet vara att landskapsstyrelsen i tid skall få kännedom om rättsakter, fördrag och andra ärenden som bereds inom EU:s institutioner, så att "landskapet" på det sättet får möjlighet att påverka besluten och i tillräckligt god tid förbereda ändringar av landskapslagstiftningen. Liksom i riket finns det ett legitimt behov av att förankra dessa ärenden hos företrädare för det lagstiftande organet, lagtinget, som enligt 3 § självstyrelselagen företräder landskapet Ålands befolkning. Detta kan utgöra en förutsättning för att landskapsstyrelsen skall kunna formulera sin ståndpunkt i ärendet. Med beaktande härav kan den föreslagna 42a §, vad avser landskapsstyrelsens kommunikationsskyldighet i förhållande till lagtinget, inte i och för sig strida mot bestämmelsen i 59a § självstyrelselagen. Delegationen finner dock att den i 60a § självstyrelselagen ingående bestämmelsen om att rikslagstiftningen skall gälla i fråga om sekretess och handlingars offentlighet i frågor som avses i 9 och 9a kap. självstyrelselagen, och vilken bestämmelse äger företräde framom bestämmelserna i den föreslagna landskapslagen, kan resultera i att landskapsstyrelsen, beträffande med särskild föreskrift sekretessbelagda handlingar och uppgifter som gäller Europeiska unionen, blir förhindrad att vidareförmedla dessa handlingar och uppgifter på sätt som stadgas i den föreslagna 42a § landskapslagen.

Vad slutligen avser 42b § landskapslagen om iakttagande av sekretess är denna bestämmelse att uppfatta som ett konstaterande av vad som gäller i de fall då rikslagstiftningen om sekretess och handlingars offentlighet inte i sig utgör hinder för att landskapsstyrelsen delger lagtinget en viss handling eller uppgift.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens beslut 29.12.1999:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 12.11.1999 nr 3138/08/99/JM

Lagtingsbeslutet om antagande av landskapslag om en ändring av lagtingsordningen för landskapet Åland har motiverats med behovet av att lagfästa det samrådsförfarande mellan landskapsstyrelsen och lagtinget som hittills tillämpats med stöd av ett beslut av talmanskonferensen. Det informella samrådsförfarandet ersätts enligt beslutet med ett mera formellt förfarande.

Lagtingsbeslutet medför att lagtingets självstyrelsepolitiska nämnd får utvidgade uppgifter att verka som rådgivande organ i frågor som gäller landskapets externa relationer samt som samrådsorgan i ärenden som gäller Europeiska unionen.

De antagna bestämmelserna gäller lagtingets interna organisation. Lagtingsbeslutet innehåller inga bestämmelser om landskapets förhållande till utländska makter. I 42 b § i mom. beslutet finns en hänvisningsbestämmelse till rikslagstiftningen angående sekretessen i utskotten och den självstyrelsepolitiska nämnden då de behandlar ärenden som gäller Europeiska unionen. Denna bestämmelse är i överensstämmelse med 60 a § självstyrelselagen. Bestämmelsen i 42 b § 2 mom. beslutet om utskottens rätt att besluta om sekretessen i andra enskilda fall innebär i sig ingen överträdelse av lagstiftningsbehörigheten.

Lagtingsbeslutet begränsar sig således till lagtingets och landskapsstyrelsen organisation och uppgifter, vilka är områden som enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen faller under landskapets lagstiftningsbehörighet.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för beslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 14.1.2000.

Nr 32/99. Landskapslag om Ålands polismyndighet, antagen av lagtinget 1.10.1999 (ÅFS 26/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.11.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen, som ersätter landskapslagen om polisförvaltningen (ÅFS 46/1981), innehåller de grundläggande bestämmelserna om landskapets polisförvaltning. Landskapslagen ger landskapsstyrelsen större befogenheter att genom landskapsförordning bestämma om polismyndighetens organisation. I landskapslagen har förordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland (FFS 828/1998, ÅFS 118/1998) beaktats.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda samt disciplinär bestraffning och landskapets tjänstemän.

Landskapslagen gäller även allmän ordning och säkerhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet jämlikt 18 § 6 punkten självstyrelselagen. Till rikets behörighet har i 27 § 27, 34 och 35 punkterna nämnda lag hänförs ärenden gällande skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen, ordningsmakternas verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd och beredskap inför undantagsförhållanden samt explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs. Till rikets behö-

righet hör även enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen rättsskipning, förundersökning, verkställighet av domar och straff samt utlämning för brott.

Polisverksamheten i landskapet utgör således en delad behörighet. Föreliggande landskapslag reglerar enbart den polisförvaltning som hör till landskapets behörighet. Polisverksamheten i landskapet regleras även av förordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland, som gäller både landskapets och rikets polisförvaltning. Överenskommelseförordningens tillämpningsområde är således vidare än föreliggande landskapslags. Med anledning härav har uttrycket "landskapets polisförvaltning" en mer inskränkt innebörd i landskapslagens 1 § 1 mom. än i dess 1 § 3 mom.

Ålandsdelegationen har konstaterat att landskapslagen inte till alla delar överensstämmer med ifrågavarande överenskommelseförordning. I detta sammanhang konstaterar Ålandsdelegationen att enligt 32 § självstyrelselagen får en landskapslag som innebär ändring av en överenskommelseförordning inte tillämpas till den del den avviker från överenskommelseförordningen så länge förordningen är i kraft.

Delegationen önskar påpeka att förutom i landskapslagens 4 § angivna behörighetskrav gäller även i 24 § självstyrelselagen angivet medborgarskapskrav.

Såsom ovan anförts hör ärenden gällande skjutvapen och skjutförnödenheter till rikets behörighet. Bestämmelserna härom i 7 § landskapslagen har såsom likalydande med överenskommelseförordningen kunnat intas i landskapslagen.

Besvärstadsdagandena i 12 § överensstämmer med 25 och 26 § självstyrelselagen.

Bestämmelserna i landskapslagen om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 23.12.1999.

Nr 33/99. landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om polisens grundregister, antagen av lagtinget 1.10.1999 (ÅFS 27/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.11.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen ändras uttrycket "polisen vid Ålands polisdistrikt" till "Ålands polismyndighet" i syfte att anpassa lagtexten till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om Ålands polismyndighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter samt allmän ordning och säkerhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 18 § 1 och 6 punkterna självstyrelselagen helt eller med vissa undantag tillkommer landskapet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 23.12.1999.

Nr 34/99. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om tjänstekollektivavtal, antagen av lagtinget 1.10.1999 (ÅFS 28/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.11.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen ändras benämningen ”polischefen vid Ålands polisdistrikt” till ”polischefen vid Ålands polismyndighet” i syfte att anpassa lagtexten till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om Ålands polismyndighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän samt tjänstekollektivavtal för landskapets anställda.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 23.12.1999.

Nr 35/99. Landskapslag om ändring av landskapslagen om offentliga nöjeställningar, antagen av lagtinget 1.10.1999 (ÅFS 29/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.11.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs ändringar av teknisk natur i syfte att anpassa landskapslagen till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om Ålands polismyndighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter samt allmän ordning och säkerhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 18 § 1 och 6 punkterna självstyrelselagen helt eller med vissa undantag tillkommer landskapet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 23.12.1999.

Nr 36/99. Landskapslag om ändring av landskapslagen om ersättande av skador, förorsakade av hjortdjur, antagen av lagtinget 1.10.1999 (ÅFS 30/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.11.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs ändringar av teknisk natur i syfte att anpassa landskapslagen till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om Ålands polismyndighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter samt jord- och skogsbruk på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 18 § 1 och 15 punkterna självstyrelselagen helt eller till de delar som berörs av föreliggande landskapslag tillkommer landskapet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 23.12.1999.

Nr 37/99. Landskapslag om ändring av landskapslagen om parkeringsbot, antagen av lagtinget 1.10.1999 (ÅFS 31/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.11.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs ändringar av teknisk natur i syfte att anpassa landskapslagen till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om Ålands polismyndighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, allmän ordning och säkerhet samt vägtrafik på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4, 6 och 21 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 23.12.1999.

Nr 38/99. Landskapslag om ändring av 16 § landskapslagen om yrkesmässig trafik, antagen av lagtinget 1.10.1999 (ÅFS 32/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.11.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs ändringar av teknisk natur i syfte att anpassa landskapslagen till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om Ålands polismyndighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, vägtrafik samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 18 § 1, 21 och 22 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.11.1999.

Nr 39/99. Landskapslag om ändring av tjänstemannalagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 1.10.1999 (ÅFS 33/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.11.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen intas en ny bestämmelse i tjänstemannalagen för landskapet Åland, som berättigar landskapsstyrelsen att i enskilda fall medge undantag från de behörighetskrav som föreskrivs för en tjänst.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt landskapets tjänsteman på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationen konstaterar att denna rätt att i enstaka fall bevilja undantag från behörighetskrav inte berättigar till avvikelser från självstyrelselagens bestämmelser.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 23.12.1999.

Nr 40/99. Landskapslag om ändring av landskapslagen om miljökonsekvensbedömningar, antagen av lagtinget 1.10.1999 (ÅFS 9/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.11.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller närmare bestämmelser om syftet med miljökonsekvensbedömningarna samt bestämmelser genom vilka den projektansvariges samt berörda myndigheters deltagande i bedömningsprocessen förstärks. Landskapsstyrelsen utpekas som ansvarig myndighet för projekt som kan medföra miljöeffekter i regioner utanför landskapet eller som kan få en betydande påverkan på miljön i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen berör landskapsstyrelsen, kommunernas förvaltning samt natur- och miljövård på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 4 och 10 punkterna självstyrelselagen.

I 9a § landskapslagen förpliktas utredaren snarast informera landskapsstyrelsen om ett projekt kan antas medföra en betydande påverkan på miljön i en region utanför landskapet. Landskapsstyrelsen skall på erforderligt sätt underrätta den behöriga myndigheten inom den region som berörs. I landskapslagen utpekas landskapsstyrelsen som ansvarig myndighet när det gäller kontakter angående projekt som skall utföras i regioner utanför landskapet, men som kan antas medföra en betydande påverkan på miljön i landskapet.

Med anledning av att landskapslagens huvudsakliga syfte enligt dess förarbeten är att implementera EG-direktivet 97/11/EG om ändring av direktiv 85/337/EEG om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt i landskapslagen om miljökonsekvensbedömningar, samt av bestämmelserna i 9 a § i den nu aktuella landskapslagen, har Ålandsdelegationen inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas. I utlåtandet konstaterar europarättsenheten att gemenskapsrätten inte verkar uppställa

några hinder för att de internationella uppgifter som direktivet förutsätter delas upp mellan olika myndigheter i en medlemsstat. Gemenskapsrätten kräver dock inte en sådan fördelning. Europarättsenheten anför även att gemenskapsrätten låter den inhemska rättsordningen avgöra vilka organ som på medlemsstatens vägnar sköter de uppgifter i fråga om kontakter utåt som direktivet ålägger medlemsstaten.

Bestämmelserna om utfärdande av landskapsförordning överensstämmer med 21 § självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Europarättsenhetens utlåtande 8.11.1999:

Ändring av den åländska landskapslagen om miljökonsekvensbedömningar

1. Allmänt

Ålandsdelegationen har i brev av den 20 oktober 1999 bett justitieministeriets Europarättsenhet om ett utlåtande om huruvida den av Ålands lagting antagna landskapslagen om ändring av landskapslagen om miljökonsekvensbedömningar (nedan landskapslagen) och speciellt dess 9a § överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk. Europarättsenhetens utlåtande begränsas till att gälla landskapslagstiftningens förenlighet med gemenskapsrätten i de fall där detta ifrågasätts.

Till största delen syftar landskapslagen till att genomföra rådets direktiv 97/11/EG av den 3 mars 1997 om ändring av direktiv 85/337/EEG om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt i landskapet (nedan ändringsdirektivet). Enligt artikel 3 i ändringsdirektivet gick tiden för genomförandet ut den 14 mars 1999. EG-kommissionen har den 17 juli 1999 tillställt Finland en formell underrättelse på grund av att direktivet ännu inte genomförts på Åland. Med anledning av övervakningsförfarandet understryker Europarättsenheten vikten av att landskapslagen snabbt träder i kraft.

2. Miljöpåverkan och projekt i regioner utanför landskapet enligt 9a § landskapslagen

Enligt landskapslagen fogas till landskapslagen om miljökonsekvensbedömningar en ny 9a §. I bestämmelsen utpekas landskapsstyrelsen som ansvarig myndighet för kontakter vid projekt som kan ha miljöeffekter i regioner utanför landskapet:

"Miljöpåverkan och projekt i regioner utanför landskapet. Om ett projekt kan antas medföra en betydande påverkan på miljön i region utanför landskapet skall utredaren snarast informera landskapsstyrelsen som på erforderligt sätt underrättar den behöriga myndigheten inom den region som berörs. Landskapsstyrelsen är ansvarig myndighet även när det gäller kontakter angående projekt som skall utföras i regioner utanför landskapet men som kan antas medföra en betydande påverkan på miljön i landskapet. Landskapsstyrelsens skyldigheter enligt denna paragraf anges vid behov närmare i landskapsförordning."

I detaljmotiveringen till bestämmelsen konstateras följande (Landskapsstyrelsens framställning nr 19/1998-99, s. 3-4):

Miljöpåverkan och projekt i andra regioner. Genom ändringsdirektivet preciseras reglerna för kontakter mellan medlemsstaterna vid bedömning av projekt som kan ha gränsöverskridande effekter. Reglerna i direktivet motsvarar i stort sett dem i Esbokonventionen, de senare är dock ännu mer detaljerade. Enligt konventionen skall en eller flera ansvariga myndigheter utses för att handha de uppgifter som konventionen omfattar. Ansvarig myndighet kan men behöver inte - vara samma myndighet(er) som har beslutsbefogenheter anseende projekt. Enligt

förslaget skall landskapsstyrelsen vara ansvarig myndighet som avses i Esbo-konventionen och som sådan sköta kontakterna utåt när det gäller projekt som utförs i landskapet och som kan ha effekter på miljön i någon annan region. På motsvarande sätt skall landskapsstyrelsen också ta emot information utifrån beträffande projekt som utförs inom någon annan region men som kan ha effekter på miljön i landskapet. Enligt förslaget skall utredaren så snart det står klart att ett projekt kan innebära effekter på miljön utanför landskapet informera landskapsstyrelsen om detta. Vad gäller den ansvariga myndighetens skyldigheter bedöms det inte nödvändigt att precisera dem i lagen utan det föreslås att dessa vid behov skall kunna anges i landskapsförordning. De skyldigheter det gäller är främst att höra de som berörs i landskapet samt att vidarebefordra information."

Landskapsstyrelsens förslag antogs av lagtinget med mindre ändringar som social- och miljöutskottet föreslagit i förtydligande syfte (se social- och miljöutskottets betänkande nr 13/1998-99). Därför gäller bestämmelsen i landskapslagen miljöpåverkan och projekt i regioner utanför landskapet och inte i andra regioner enligt landskapsstyrelsens framställning.

Med Esbokonventionen avses i detaljmotiveringen konventionen om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang som formulerats inom Förenta Nationernas Ekonomiska Kommission för Europa (E/E-CE/1250) och undertecknades i Esbo den 25 februari 1991, nedan MKB-konventionen.

3. Ändringsdirektivets och MKB-konventionens bestämmelser över kontakter mellan medlemsstater

I följande punkter av ändringsdirektivet hänvisar man till kontakter mellan medlemsstaterna.

I ingressen:

"12. Det är önskvärt att förstärka bestämmelserna om miljökonsekvensbedömning i ett över-skridande sammanhang så att hänsyn tas till utvecklingen på internationell nivå.

13. Gemenskapen undertecknade konventionen om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang den 25 februari 1991."

Ändring av artikel 7 i MKB-direktivet:

"1. När en medlemsstat uppmärksammar att ett projekt kan antas medföra en betydande påverkan på miljön i en annan medlemsstat eller om en medlemsstat som kan komma att utsättas i betydande grad begär det, skall den medlemsstat inom vilken projektet är avsett att utföras till den utsatta medlemsstaten så snart som möjligt och senast när den informerar den egna allmänheten översända bland annat

a) en beskrivning av projektet, tillsammans med alla tillgängliga upplysningar om dess möjliga gränsöverskridande påverkan,

b) uppgifter om beskaffenheten av det beslut som kan komma att fattas och ge den andra medlemsstaten rimlig tid att ange om den vill delta i förfarandet för miljökonsekvensbedömning, och den kan därvid bifoga de uppgifter som avses i punkt 2.

2. Om en medlemsstat som mottar upplysningar i enlighet med punkt 1 anger att den avser att delta i förfarandet för miljökonsekvensbedömning, skall den medlemsstat på vars territorium projektet är avsett att genomföras, om den inte redan har gjort det, till den utsatta medlemsstaten översända de uppgifter som samlats in i enlighet med artikel 5 samt relevanta uppgifter om den nämnda förfarandet, inklusive ansökan om tillstånd.

3. De berörda medlemsstaterna skall, var och en i den mån den berörs, även

a) se till att de uppgifter som avses i punkterna 1 och 2 inom rimlig tid görs tillgängliga för de myndigheter som avses i artikel 6.1 och för den berörda allmänheten på den medlemsstats territorium vilken i betydande grad kan komma att utsättas, och

b) säkerställa att dessa myndigheter och den berörda allmänheten ges tillfälle att, innan tillstånd beviljas för projektet, inom rimlig tid framföra sina synpunkter på de uppgifter som

lämnats till den ansvariga myndigheten i den medlemsstat på vars territorium projektet är avsett att genomföras.

4. De berörda medlemsstaterna skall samråda om bland annat projektets eventuella gränsöverskridande påverkan och planera åtgärder för att minska eller eliminera sådan påverkan samt fastställa en rimlig tidsfrist för detta samråd.

5. Närmare bestämmelser för genomförandet av denna artikel får fastställas av de berörda medlemsstaterna."

I MKB-konventionen (Författningssamlingens fördragsserie 67/1997) torde åtminstone följande bestämmelser ha betydelse i detta sammanhang:

Artikel 1. Definitioner. I denna konvention avses med

(ix) "Ansvarig myndighet" den eller de nationella myndigheter som utsetts av en part som ansvariga för att utföra de uppgifter som denna konvention omfattar och/eller den eller de myndigheter som en part har försett med beslutsbefogenheter avseende en föreslagen verksamhet.

Artikel 3. Underrättelse.

1. För en föreslagen verksamhet ... skall upphovsparten... underrätta varje part som...

3. Den utsatta parten skall svara upphovsparten...

6. En utsatt part skall, på begäran av upphovsparten, i rimlig utsträckning förse den senare med tillgängliga uppgifter avseende den eventuellt påverkade miljön under den utsatta partens jurisdiktion ... Informationen skall levereras omgående och, om det är lämpligt, genom ett gemensamt organ där ett sådant finns.

Artikel 4. Upprättande av miljökonsekvensbeskrivningen.

2. Upphovsparten skall överlämna miljökonsekvensbeskrivningen till den utsatta parten, lämpligen via ett gemensamt organ om ett sådant existerar...

Artikel 5. Samråd på grundval av miljökonsekvensbeskrivning. Upphovsparten skall efter färdigställandet av miljökonsekvensbeskrivningen ... inleda samråd med den utsatta parten angående... Sådant samråd kan ske genom ett gemensamt organ, om ett sådant existerar.

4. Den finska MKB-lagen

I rikets lagstiftning genomfördes ändringsdirektivet genom lag om ändring av lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (267/99) som trädde i kraft den 1 april 1999. Ändringsdirektivets bestämmelser om miljökonsekvensbedömning i ett gränsöverskridande sammanhang föranledde inga ändringar i de bestämmelser i MKB-lagen som gäller internationella uppgifter. De lagstiftningsåtgärder som krävdes i Finland för att MKB-konventionen skulle träda i kraft vidtogs redan genom stiftandet av lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömningen (468/1994), nedan MKB-lagen (se RP 319/1993).

Angående gränsöverskridande miljökonsekvenser föreskrivs i MKB-lagens 3 kapitel följande:

"14 §. Internationella uppgifter. Vad som i denna lag stadgas om bedömningsförfarandet tillämpas även, om verkställigheten av ett internationellt avtal som är bindande för Finland förutsätter att miljökonsekvenserna av ett projekt som genomförs i Finland skall bedömas i samarbete med en annan stat.

Miljöministeriet sköter de underrättelser och förhandlingar beträffande miljökonsekvensbedömningen som förutsätts i avtal som avses i 1 mom.

Om projektet sannolikt har betydande miljökonsekvenser på ett område under någon annan stats jurisdiktion, skall kontaktnmyndigheten ofördröjligen sända bedömningsprogrammet till miljöministeriet som skall underrätta den andra staten enligt ett avtal som avses ovan. Miljöministeriet sänder en underrättelse som lämnas till andra stater för kännedom till utrikesministeriet. (267/1999)

15 §. Internationellt hörande. Miljöministeriet eller en myndighet som det har utsett skall bereda myndigheter jämte fysiska personer och sammanslutningar i en stat som är part i avtal

som avses i 14 § 1 mom. tillfälle att ta del i bedömningsförfarandet enligt denna lag, om miljökonsekvenserna av ett projekt enligt denna lag sannolikt kommer att uppträda på den andra statens territorium."

I detaljmotiveringen konstateras följande:

"14 §. Internationella uppgifter. Det förfarande vid miljökonsekvensbedömning som föreslås i paragrafen skall alltid tillämpas på projekt som genomförs i Finland, om ett internationellt avtal förutsätter detta och något annat förfarande inte är stadgat i lag. Sådana avtal är de där det hänvisas till förfarandet vid miljökonsekvensbedömning. Det viktigaste avtalet är MKB-konventionen, men dessutom kan det bli fråga t.ex. om det avtal om industriolyckor som undertecknades den 18 mars 1992 och konventionen om skydd av Östersjöområdets marina miljö.

Det föreslås enligt 2 mom. att miljöministeriet sköter arrangemangen för miljökonsekvensförfarandet på det sätt som stadgas genom förordning. De uppgifter som ankommer på miljöministeriet motsvarar myndigheternas uppgifter enligt MKB-konventionen.

I 3 mom. stadgas enligt förslaget om informationsgången från kontaktmyndigheten till miljöministeriet. Bedömningsprogrammet skall tillställas miljöministeriet för vidarebefordran till myndigheterna i den andra staten. Miljöministeriet skall begära utlåtande i saken av utrikesministeriet. [I denna punkt ändrats genom lag 267/1999: underrättelser sänds bara för kännedom till utrikesministeriet.] Enligt MKB-konventionen kan förfaranden baserade på gällande bi- och multilaterala avtal användas i internationella bedömningsuppgifter.

15 §. Internationellt hörande. Enligt 1 mom. skall miljöministeriet eller en myndighet som det har utsett bereda myndigheter jämte fysiska och juridiska personer i en stat som är part i MKB-konventionen tillfälle att delta i bedömningsförfarandet enligt den föreslagna lagen, om ett projekt sannolikt får miljökonsekvenser på den statens territorium. Bedömningsförfarandet skall alltid följa den nationella lagstiftningen i det land där projektet är beläget.

Deltagandet anordnas i samråd med behöriga myndigheter i envar stat som deltar i förfarandet. För att göra deltagandet möjligt översätts bedömningsprogrammet och konsekvensbeskrivningen i behövlig omfattning för de stater som anmält deltagande i förfarandet vid miljökonsekvensbedömning.

Enligt MKB-konventionen har finska myndigheter, medborgare och samfund rätt att delta i ett bedömningsförfarande på en annan avtalsparts territorium, då det planerade projektet sannolikt skulle få miljökonsekvenser på områden som ligger under finsk jurisdiktion."

5. Landskapslagens förenlighet med gemenskapsrätten

Ålandsdelegationen har begärt ett utlåtande om huruvida landskapslagens 9a § överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk. Den ifrågavarande bestämmelsen syftar till att reglera hur kontakterna mellan Finland och en annan EU-medlemsstat eller en avtalspart i MKB-konventionen sköts i de fall där kontaktbehovet gäller gränsöverskridande projekt som utförs i landskapet eller projekt som kan ha effekter på miljön i landskapet. Enligt ordalydelsen kunde bestämmelsen tillämpas också i de fall där gränsen som överskrids är den mellan landskapet och riket.

En dylik bestämmelse skulle inte överensstämma med gemenskapsrätten, om gemenskapsrätten fordrade t.ex. att varje medlemsstat utser en enda ansvarig myndighet för att sköta kontakterna med de myndigheter som andra medlemsstater utsett. I ändringsdirektivet åläggs medlemsstaten inte en sådan skyldighet. Inte heller föranleds en sådan tolkning av direktivet av MKB-konventionen som ligger bakom direktivets bestämmelser om samarbete i bedömningsförfarandet i ett gränsöverskridande sammanhang. MKB-konventionen tillåter tvärtom uttryckligen att flera nationella myndigheter kan vara ansvariga för att för en parts del utföra de uppgifter som konventionen omfattar.

Å andra sidan fordrar varken direktivet eller konventionen att regionala myndigheter eller t.ex. myndigheter som har beslutsbefogenheter avseende projekt skulle handha de internationella uppgifter som direktivet och konventionen omfattar. Av konventionen framgår tvärtom att sådana uppgifter kan handhas av ett gemensamt organ. Enligt uppgift från miljöministeriet torde det också ur internationell synvinkel vara det normala förfaringssättet att de internationella kontakter som MKB-konventionen förutsätter löper genom en "point of contact". Således verkar gemenskapsrätten inte uppställa några hinder för att de ifrågakande uppgifterna delas upp mellan olika myndigheter i en medlemsstat, i Finland alltså mellan miljöministeriet och landskapsstyrelsen. Men en sådan fördelning av uppgifterna krävs heller inte av gemenskapsrätten. Gemenskapsrätten låter den inhemska rättsordningen avgöra vilka organ som på medlemsstatens vägnar sköter de uppgifter i fråga om kontakterna utåt som direktivet ålägger medlemsstaten.

Republikens presidents beslut 23.12.1999.

Nr 41/99. Landskapslag om ändring av landskapslagen om yrkesmässig trafik, antagen av lagtinget 1.10.1999 (ÅFS 4/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.10.1999:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen kompletteras landskapslagen om yrkesmässig trafik med bestämmelser om de ekonomiska resurser och det yrkeskunnande och den tillförlitlighet en tillståndshavare bör besitta för att kunna beviljas trafiktillstånd. I landskapslagen har i fråga om yrkeskunnande även intagits ett ömsesidigt erkännande av behörighetsbevis utfärdad av stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Landskapslagen avser en ytterligare implementering i landskapslagstiftningen av rådets direktiv 96/26/EG, ändrad genom direktiv 98/76/EG. I motsats till tidigare berättigar ett trafiktillstånd för personbefordran innehavaren att bedriva trafik i hela landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, vägtrafik samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 18 § 1, 21 och 22 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag, som inte berörs av föreliggande landskapslag, tillkommer landskapet.

Landskapslagen avser att ytterligare anpassa på området gällande landskapslagstiftning till rådets direktiv 96/26/EG om rätt att yrkesmässigt bedriva person- och godstransporter på väg och om ömsesidigt erkännande av utbildnings-, examens- och andra behörighetsbevis, ändrad genom direktiv 98/76/EG. Ålandsdelegationen har endast granskat landskapslagen utgående från självstyrelselagens bestämmelser om kompetensfördelningen mellan riket och landskapet, och har därför inte uttalat sig om landskapslagens förenlighet med EG:s regelverk.

Besvärsbestämmelsen i 23 § 2 mom. landskapslagen överensstämmer med 25 § 2 mom. självstyrelselagen.

Bestämmelsen i 24 § landskapslagen om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 23.12.1999.

Nr 1/00. Landskapslag om ändring av landskapslagen om brand- och räddningsväsendet, antagen av lagtinget 3.1.2000 (ÅFS 24/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.2.2000:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen stryks bestämmelserna i landskapslagen om brand- och räddningsväsendet om kommunernas kostnadsansvar för den alarmcentral som landskapet enligt landskapslagens 5 § upprätthåller för mottagande av brand- och andra olycksanmälningar.

Landskapsstyrelsen berättigas genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om alarmcentralens organisation och verksamhet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning samt brand- och räddningsväsendet på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 4 och 6 punkterna självstyrelselagen.

Bestämmelsen i landskapslagens 5 § om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 17.3.2000.

Nr 2/00. Landskapslag om ändring av 9 § landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna, antagen av lagtinget 3.1.2000 (ÅFS 23/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.2.2000:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen justeras de i landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna angivna koefficienterna enligt bosättningsstrukturgrupp.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 4 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter och kommunernas förvaltning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 17.3.2000.

Nr 3/00. Landskapslag om ändring av 13 § landskapslagen om hälso- och sjukvården, antagen av lagtinget 10.1.2000 (ÅFS 18/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.2.2000:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen görs vissa ändringar i fördelningen mellan landskapet och kommunerna i fråga om kostnaderna för hälso- och sjukvården.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4, 12 och 13 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, socialvård samt hälso- och sjukvård, med vissa undantag, som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 17.3.2000.

Nr 4/00. Landskapslag om ändring av näringsstödslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 10.1.2000 (ÅFS 19/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 30.3.2000:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen görs ändringar i näringsstödslagen för landskapet Åland i syfte att ytterligare anpassa näringsstödslagen till Europeiska gemenskapernas regler beträffande investeringsstöd.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 18 § 1 och 22 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet, med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

I landskapslagens förarbeten anges som dess syfte att anpassa näringsstödslagen till den nya stödkartan och de stödnivåer som Europeiska gemenskapernas kommission beslutat om beträffande investeringsstöden och som gäller för landskapet från och med 1.1.2000. I landskapslagen har även intagits hänvisningar till Europeiska gemenskapernas rättsregler. Med anledning härav har Ålandsdelegationen inhämtat utlåtande från justitieministeriets Europarättsenhet, vilket bifogas. Europarättsenheten konstaterar i utlåtandet att landskapslagen inte torde strida mot de allmänna principerna inom EG-rätten.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Europarättsenhetens utlåtande 14.3.2000:

Landskapslagen om ändring av näringsstödslagen för landskapet Åland

Ålandsdelegationen har begärt utlåtande av justitieministeriets europarättsenhet om landskapslagen om ändring av näringsstödslagen för landskapet Åland överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk. Ålandsdelegationen har muntligen meddelat att den önskar europarättsenhetens utlåtande främst om landskapslagen är i samklang med de allmänna principerna inom EG-rätten.

Europarättsenheten har med anledning av begäran om utlåtande endast undersökt om landskapslagen överensstämmer med EG-rättens allmänna principer, inte om den överensstämmer med gemenskapens särskilda regler om statsstöd.

Europarättsenheten har fäst uppmärksamhet vid hänvisningarna till gemenskapens regler i landskapslagens 3a §, 6 §, 10 § och 13 §. I 6 § bemyndigas landskapsstyrelsen att fastställa de högsta stödnivåerna i enlighet med gemenskapens rättsregler. Europarättsenheten anser inte att användningen av fullmaktsbestämmelsen i 6 § medför några problem. Enligt 10 §, som

gäller stödbeloppet, beviljas stödet i enlighet med EG-kommissionens meddelande om försumbart stöd. På motsvarande sätt beviljas enligt 13 § utvecklingsstöd i enlighet med EG:s regler om försumbart stöd. Enligt lagens 3a § klassificeras små och medelstora företag i enlighet med gemenskapens rättsregler. En direkt hänvisning till gemenskapens regler är i sig inte problematisk från gemenskapsrättslig synpunkt, men vid direkt hänvisning till kommissionens meddelanden eller andra gemenskapsregler bör det säkerställas att de som är berättigade till stödet har tillgång till de regler till vilka det hänvisas i en form som de förstår. Landskapslagen, som utlåtandet gäller, verkar inte heller till övriga delar strida mot de allmänna principerna inom EG-rätten.

Republikens presidents beslut 14.4.2000.

Nr 5/00. Landskapslag om upphävande av 11 § landskapslagen om bekämpning av flyghavre, antagen av lagtinget 21.1.2000 (ÅFS 15/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.2.2000:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs bestämmelserna om stöd till odlare för bekämpning av flyghavre.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller natur- och miljövård, jord- och skogsbruk samt tillvaratagande av jordbruksmarks produktionsförmåga på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 10, 15 och 18 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens president 17.3.2000.

Nr 6/00, D10 00 01 1. Polislag för landskapet Åland, antagen av lagtinget 20.3.2000 (ÅFS 49/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.5.2000:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om polisens uppgifter, allmänna principer för polisens verksamhet, polisens befogenheter, medborgarnas skyldigheter mot polisen, inhämtande av information, polisundersökning, tystnadsplikt samt betalningar av ersättningar. I landskapslagen har även intagits bestämmelser om straff, besvär och internationellt samarbete. Landskapslagen överensstämmer till stora delar med rikets polislag (FFS 493/1995).

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen hör ärenden gällande allmän ordning och säkerhet till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Landskapslagen gäller även landskapets myndigheter, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1 punkten tillkommer landskapet.

Till rikets behörighet har i 27 § 1, 27, 34 och 35 punkterna självstyrelselagen hänförts ärenden gällande de medborgerliga fri- och rättigheterna, skjutvapen och skjutförnödenheter, försvars-

väsendet och gränsbevakningen, ordningsmaktens verksamhet för trygghet av statens säkerhet, försvarstillstånd och beredskap inför undantagsförhållanden samt explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs. Jämlikt 27 § 23 punkten hör rättskipning, förundersökning, verkställighet av domar och straff samt utlämning för brott till rikets behörighet.

Polisens verksamhet på Åland är av så kallad blandad natur. Närmare bestämmelser rörande förvaltningsfördelningen av de polisiära uppgifterna mellan riket och landskapet har intagits i förordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland (FFS 828/1998, ÅFS 118/1998). Bestämmelsen i överenskommelseförordningens 1 § 2 mom. berättigar landskapets polis, men inte annan landskapsmyndighet, att förutom upprätthålla allmän ordning och säkerhet, även utföra övriga uppgifter som hör till polisen om annat inte bestämts. Landskapets polis är härigenom berättigad att utföra uppgifter hänfödda till rikets behörighetsområde såsom förundersökning. I landskapslagen har intagits hänvisningar till nämnda förordning.

Till den del polisväsendet på Åland hör till rikets behörighet gäller bestämmelserna i rikslagstiftningen. För rikets polis gäller bestämmelserna i rikets polislagstiftning. Detta har i motsats till föreliggande landskapslag beaktats i 2 § gällande landskapslag om polisverksamheten (ÅFS 10/1971). Bestämmelser i rikslagstiftningen är dock gällande jämlikt 27 § 3 punkten självstyrelselagen även utan ett generellt omnämnande i landskapets polislagstiftning.

Enligt delegationens bedömning ingår i de flesta paragraferna i landskapslagen bestämmelser av rikslagstiftningsnatur.

Jämlikt 27 § 1 punkten självstyrelselagen hör bl.a. avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I landskapslagen har intagits ett flertal bestämmelser om tvångsåtgärder vilka inkräktar på de i 2 kap. Finlands grundlag angivna medborgerliga rättigheterna. Enligt grundlagens 23 § kan genom lag införas tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna. Landskapslagen innehåller bl.a. bestämmelser om förundersökning, skjutvapen o.a. som hör till rikets behörighet. Dessa lagbestämmelser överensstämmer i huvudsak med motsvarande bestämmelser i rikslagstiftningen och har för vinnande av enhetlighet och överskådlighet jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen. Till den del förvaltningsuppgifter överförts i stöd av ovannämnda överenskommelseförordning påverkar detta inte behörighetsfördelningen på lagstiftningens område.

Delegationen har dock konstaterat följande avvikelser från gällande bestämmelser i rikets polislag:

Landskapslagens 8 § 2 mom. andra meningen berättigar landskapsstyrelsen att med iakttagande av bestämmelserna i förordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland ge en tjänsteman befogenheter att göra förundersökning av brott som har anknytning till hans eller hennes eget förvaltningsområde och som särskilt nämns i förordnandet. Enligt 8 § 2 mom. rikets polislag ankommer det på inrikesministeriet att utfärda dessa befogenheter. Landskapsstyrelsen kan inte ges den i momentet nämnda rättigheten som gäller förundersökning och är en riksangelägenhet. Landskapslagens 8 § 2 mom. utgör i detta avseende en behörighetsöverskridning. Bestämmelsen i 8 § 1 mom. att landskapsstyrelsen kan ge en namngiven person sådana i landskapslagen avsedda polisbefogenheter som han eller hon behöver i en viss uppgift bör uppfattas så att landskapsstyrelsen kan ge sådana befogenheter endast i angelägenheter som faller under landskapets lagstiftningsbehörighet.

I landskapslagens 34 § 3 mom. har intagits en bestämmelse om att det i lagrummet föreskrivna protokollet skall tillställas landskapsstyrelsen i motsats till vad som föreskrivs i 33 § 3 mom. rikets polislag. Eftersom den typ av teknisk avlyssning som nämns i 32 § 1 mom. landskapslagen avses att användas vid observationer för avvärjande av brott, och bör anses närmast såsom en del av ett förundersökningsförfarande, innebär de en inskränkning av de medborgerliga fri- och rättigheterna. Förfarandet i 34 § 3 mom. landskapslagen utgör därför en riksangelägenhet och paragrafen innebär en överskridning av behörigheten.

Bestämmelsen i landskapslagen 43 § 3 mom. andra meningen om uppgifter som får lämnas till en privat sammanslutning eller person är vidare formulerad än rikslagens 43 § 3 mom. och innebär till den delen en behörighetsöverskridning såvitt gäller undantag från tystnadsplikten beträffande polisiära uppgifter hänfödda till rikets behörighet.

I 50 § 1 mom. landskapslagen har landskapsstyrelsen givits rätt att under i rikslagstiftningen angivna förutsättningar genom polisförordnanden begränsa trafik och vistelse på vissa områden. I landskapslag kan landskapsstyrelsen endast ges en sådan rätt att utfärda polisförordnanden inom områden som hänför sig till landskapets behörighet, däremot inte i frågor som faller under rikets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelsen i 50 § 1 mom. bör därför uppfattas så att landskapsstyrelsens rätt att utfärda i lagrummet avsedda polisförordnanden endast gäller i angelägenheter som faller under landskapets lagstiftningsbehörighet.

Såsom i lagutskottets betänkande till ny polislagstiftning (nr 5/1999-2000) påpekas har regeringen överlämnat en proposition till riksdagen med förslag till en lag om ändring av polislagen (RP 34/1999), som vid tidpunkten för Ålandsdelegationens utlåtande inte slutbehandlats av riksdagen. Propositionen innehåller delvis förslag till bestämmelser som har samband med den nya grundlagens reviderade bestämmelser om de grundläggande fri- och rättigheterna. Till den del dessa föreslagna nya bestämmelser i rikets polislagstiftning dels avviker från gällande bestämmelser i rikets polislag och dels har intagits i landskapslagen i stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen, har lagstiftningsbehörigheten överskridits.

Ålandsdelegationen har härvid konstaterat följande avvikelser från gällande polislag:

Bestämmelser i landskapslagens 11 § 2 mom. om att en gripen person under 18 år utan dröjsmål skall överlämnas till vårdnadshavaren eller, om det inte är möjligt, till en barnskyddsmyndighet saknar motsvarighet i gällande rikslag.

Landskapslagens 22 § 3 mom. gällande säkerhetsvisitation vid vissa tillställningar saknar motsvarighet i gällande rikslag.

Enligt 22 § 3 mom. rikets polislag skall de farliga föremål och ämnen som tas ifrån den som visiterats återlämnas när han frigges, om därtill inte finns hinder enligt lag. Enligt landskapslagens 24 § 1 mom. skall föremål eller ämnen som omhändertagits med stöd av 22 § 4 mom. återlämnas inom 14 dygn om ej annat stadgats.

Landskapslagens 37 § berättigar, till skillnad från rikslagens 36 §, polisen att få i lagrummet avsedda uppgifter även av en verkställande direktör.

Enligt rikslagens 40 § skall polisen på begäran lämna andra myndigheter och privatpersoner handräckning enligt vad därom särskilt stadgas. I landskapslagens 41 § bestäms, i motsats till ordalydelsen i rikslagen, att polisen skall lämna en enskild person handräckning förutsatt att detta är nödvändigt för att denne skall kunna utöva sina lagliga rättigheter och rättsinskränkningen är uppenbar.

Landskapslagens 25 § berättigar en polisman att ta fast eller avliva ett djur som orsakar fara för människors liv eller hälsa. Enligt 25 § rikets polislag, har en polisman endast rätt att avliva ett sådant djur. I sak torde bestämmelserna dock avse samma sak.

Beträffande hänvisningen i landskapslagens 7 § till 4 § förordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland konstateras att bestämmelsen, som inte för sig har något eget innehåll, gäller så länge överenskommelseförordningen är i kraft.

Enligt självstyrelselagens 27 § 4 punkt hör förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i lagens 9 och 9 a kap. till rikets behörighet. Med anledning härvid noteras att i landskapslagens 31 § har, med hänvisning till tillämpningskonventionen till Schengenavtalet om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna, intagits bestämmelser om observationer utförda av främmande stats polisman. Enligt paragrafen har en främmande stats polisman ” rätt att fortsätta observationen eller den tekniska observationen av en person i landskapet i syfte att klarlägga ett brott enligt vad som bestäms i den internationella avtal som är bindande för Finland och Åland, om observationen påbörjats på det egna lan-

dets territorium”. Till den del paragrafen berör rikets polis gäller vad som bestäms i rikslagstiftningen. Jämlikt landskapslagens 55 § träder dessa bestämmelser i kraft vid den tidpunkt då Schengenkonventionen börjar tillämpas i Finland. Motsvarande bestämmelser saknas i rikets polislag.

Finland har anslutit sig till Schengenavtalen 19.12.1996. Finlands avtal innehåller en deklARATION om Ålands särställning som ett område utanför EU:s skatteområde. Ålands lagting har 25.9.1998 givit sitt bifall till att lagen om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet om Finlands anslutning till tillämpningskonventionen till Schengenavtalet om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna och i slutakten till anslutningsavtalet samt till att samarbetsavtalet mellan Schengenstaterna och Island och Norge skall träda i kraft i landskapet Åland till de delar avtalen jämte slutakt faller inom landskapets behörighet.

Enligt vad delegationen konstaterat överensstämmer landskapslagens 31 § till denna del med Schengenavtalen, varför hinder för intagandet av bestämmelsen i landskapslagen inte torde föreligga.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 51 § har till den del de inte gäller den allmänna straffrätten eller områden hörande till rikets lagstiftningsbehörighet jämlikt 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen. Till den del 51 § innehåller straffbestämmelser som hör till rikets behörighet kan straff ej utmätas enligt polislagen för landskapet Åland.

Enligt 25 § 1 mom. självstyrelselagen skall besvär över beslut som fattas av en förvaltningsmyndighet som underlyder landskapsstyrelsen, och inte gäller skatt eller avgift, anföras hos landskapsstyrelsen. Beslutet kan gälla en angelägenhet som direkt enligt självstyrelselagen hör till landskapets förvaltning eller en uppgift som har överförts till landskapsförvaltningen genom en överenskommelseförordning som avses i 32 §. Jämlikt 26 § självstyrelselagen kan en förvaltningsdomstol som inrättats i landskapet genom landskapslag anförtros rättskipningsuppgifter även i förvaltningsangelägenheter som har hänförs till landskapets behörighet. Besvärstadgandena i 52 § landskapslagen överensstämmer med dessa bestämmelser. Landskapslagens 52 § 3 mom. jämförd med 52 § 2 mom. kan förefalla inkonsekvent, men 25 och 26 § självstyrelselagen möjliggör i deras nuvarande utformning inte att Ålands förvaltningsdomstol i landskapslagstiftningen anges som besvärmyndighet i ärenden där förvaltningsbehörigheten genom överenskommelseförordning överförs från riket till landskapet. Ålandsdelegationen har i skrivelse till justitieministeriet 23.11.1999 föreslagit en ändring av detta förhållande. Denna omständighet överensstämmer inte heller med grundlagens 21 § 1 mom. enligt vilken var och en skall ha rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan.

Bestämmelsen i landskapslagens 54 § om utfärdande av landskapsförordning har med stöd av 21 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner med hänvisning till det ovan sagda att landskapslagen faller inom landskapets behörighet, förutom vad gäller stadgandena i 8 § 2 mom., 11 § 2 mom., 22 § 3 mom., 24 § 1 mom., 34 § 3 mom., 37 §, 41 § och 43 § 3 mom.

Ålandsdelegationen har dock konstaterat att bestämmelserna i landskapslagens 11 § 2 mom., 22 § 3 mom., 24 § 1 mom., 37 § och 41 § till sitt innehåll motsvarar de ändringar som föreslås i rikets polislag i regeringens proposition nr 34/1999 beträffande bestämmelserna i dess 11 § 2 mom., 22 § 3 mom., 24 § 1 mom., 36 § 1 mom. och 41 §, varför hinder för deras ikraftträdande inte föreligger om republikens president i oförändrad form stadfäster nämnda lagrum före landskapslagens ikraftträdande. Landskapslagen kan då förordnas förfalla beträffande dess 8 § 2 mom., 34 § 3 mom. och 43 § 3 mom. men till övriga delar träda i kraft.

Såvida de i regeringens proposition föreslagna ändringarna inte blivit stadfästa före landskapslagens ikraftträdande föreslår Ålandsdelegationen, eftersom lagen i ett sådant fall blir oöverskådlig och rättsläget därmed oklart, att hela landskapslagen förordnas att förfalla.

Högsta domstolens utlåtande 22.6.2000:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 25.5.2000 nr 1056/08/2000

Utlåtande

Högsta domstolen har i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland granskat lagtingsbeslutet och får som sitt utlåtande värdsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av polislag för landskapet Åland. I landskapsstyrelsens framställning om ny landskapslagstiftning om polisverksamhet ingår förutom förslag till polislag för landskapet Åland även förslag till landskapslag om upphävande av 34 § landskapslagen angående ordningsstadga för landsbygden i landskapet Åland, landskapslag om ändring av 1 och 4 §§ landskapslagen om behandling av berusade, landskapslag om ändring av 16 § landskapslagen om offentliga nöjeställningar och förslag till landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister. Dessa fyra sistnämnda förslag har lett till särskilda lagtingsbeslut om vilka högsta domstolen avger sitt utlåtande separat.

Lagstiftningsbehörigheten för det rättsområde som polislagstiftningen kan hänföras till är enligt självstyrelselagen delad. Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om allmän ordning och säkerhet med de undantag som nämns i 27 § 27, 34 och 35 punkten. Enligt undantagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen, ordningsmaktens verksamhet för tryggande av statens säkerhet, försvarstillstånd, beredskap inför undantagsförhållanden, samt i fråga om explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs.

Med den föreslagna polislagen avser man att ersätta den nuvarande landskapslagen om polisverksamhet (10/1971) som tillsammans med den s.k. överenskommelseförordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland (Ålands författningssamling 118/98 eller Finlands författningssamling 828/1998) reglerat polisverksamheten i landskapet. Enligt 1 § 2 mom. överenskommelseförordningen skall landskapets polis upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt utföra övriga uppgifter som hör till polisen, om inte något annat bestämts i lag eller förordning. Genom stadgandet är landskapets polis berättigad att sköta förundersökning av brott som enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen hör till rikets behörighet.

Till rikets behörighet hör enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen bland annat stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag samt enligt 2 punkten bland annat rätten att färdas från en ort till en annan och utövande av församlingsfriheten. I grundlagens 2 kapitel finns stadganden som reglerar de grundläggande fri- och rättigheterna. Många av dessa fri- och rättigheter är sådana som kan påverkas av eller stå i konflikt med de stadganden som gäller polisens verksamhet. I grundlagen stadgas om att man genom lag i vissa fall kan inskränka de grundläggande fri- och rättigheterna. Lagtingsbeslutet innehåller många sådana stadganden som gäller frågor som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan man i en landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet uppta stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i en rikslag. Ett sådant förfarande utgör inte en ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Lagtingsbeslutet avviker på många punkter från gällande bestämmelser i rikets polislag. En del av dessa avvikelser är dock sådana till sin natur att de motsvaras av det ändringsförslag i rikslagen som finns i regeringens proposition 34/1999 rd. Detta lagförslag är emellertid vid tidpunkten för detta utlåtande fortfarande under behandling i riksdagen. Av denna orsak kan

högsta domstolen inte avge utlåtande över hur lagtingsbeslutet motsvarar rikets polislag i den form den slutligen får. Detta utlåtande behandlar endast hur lagtingsbeslutet i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i nu gällande polislag i riket. Vid bedömningen av kompetensfördelningen utgör således den nuvarande polislagen grund för utlåtandet.

I 1 § 2 mom. lagtingsbeslutet stadgas att polisen arbetar för att upprätthålla den allmänna säkerheten i samarbete med andra myndigheter samt med enskilda personer och sammanslutningar. Motsvarande stadgande ingår inte i rikets polislag. Innehållet i lagrummet reglerar dock inte polisens befogenheter utan preciserar vad polisens uppgift är enligt 1 mom. beslutet. Stadgandet i beslutet utgör en konkretisering av 1 mom. och det har därför varit möjligt att inta det i beslutet.

Enligt 8 § 2 mom. lagtingsbeslutet kan landskapsstyrelsen med iakttagande av bestämmelserna i den ovan angivna överenskommelseförordningen ge en tjänsteman befogenheter att göra förundersökning för undersökning av brott som har anknytning till tjänstemannens eget förvaltningsområde och som särskilt nämns i förordnandet. Enligt 8 § 2 mom. rikets polislag kan endast inrikesministeriet ge en tjänsteman befogenheter att göra förundersökning för undersökning av brott som har anknytning till hans eget förvaltningsområde. Härav följer att landskapsstyrelsen inte inom ett område som gäller rikets lagstiftningsbehörighet kan ges den rättighet som avses i lagrummet. Lagtingsbeslutet utgör i detta avseende en behörighetsöverskridning.

I 11 § 2 mom. lagtingsbeslutet stadgas utöver vad som är likalydande med 11 § 2 mom. rikets polislag att om den som har gripits är under 18 år skall han eller hon utan dröjsmål överlämnas till vårdnadshavaren eller om detta inte är möjligt till en barnskyddsmyndighet. Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om allmän ordning och säkerhet och enligt 13 punkten i fråga om socialvård. Innehållet i stadgandet faller inom dessa områden.

Jämlikt 22 § 3 mom. lagtingsbeslutet har en polisman för att trygga säkerheten för deltagarna i en rättegång eller allmän sammankomst, en offentlig tillställning eller en likartad tillställning som förutsätter särskilt skydd rätt att visitera en person som anländer till eller vistas i den omedelbara närheten av tillställningen samt att granska de tillhörigheter han eller hon för med sig i syfte att förvissa sig om att personen inte innehar sådana föremål eller ämnen med vilka deltagarnas säkerhet kan äventyras. Ett motsvarande stadgande finns inte i rikets polislag. Däremot finns en lag om säkerhetskontroller vid domstolar (1121/1999). I 5 § denna lag stadgas att en säkerhetskontrollör har rätt att med en teknisk anordning kontrollera en person som önskar tillträde till eller befinner sig i en domstol samt saker som personen medför. Om det finns grundad anledning att misstänka att en person medför ett farligt föremål eller ämne, kan personen kroppsvisiteras. Säkerhetskontrollören har rätt att frånta en person farliga föremål eller ämnen som påträffas. De föremål och ämnen som fråntagits en kontrollerad skall överlämnas till polisen eller, om det inte finns hinder enligt lag, senare återlämnas till personen.

Till den del lagtingsbeslutet gäller en rättegång finns det den ovan nämnda motsvarande regleringen i rikets lagstiftning. Denna del av polislagstiftningen hör till rikets behörighet enligt vad som ovan i början av detta utlåtande redogjordes för. Härvid konstaterades att det för vinnande av enhetlighet och överskådlighet går att uppta stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i en rikslag. Lagtingsbeslutets 22 § 3 mom. gäller dock även övriga ingripanden i personernas grundläggande fri- och rättigheter. Det är först med stöd av regeringens proposition till lag om ändring av polislagen 34/1999 rd som det föreslås en ändring med en helt motsvarande lydelse som i lagtingsbeslutet. På grund av att detta ändringsförslag inte vid tiden för givande av detta utlåtande har genomförts i rikets polislag har lagtinget överskridit sin lagstiftningsbehörighet.

I 24 § 1 mom. lagtingsbeslutet stadgas om hur polisen skall förfara med egendom som bland annat omhändertagits med stöd av 22 § 4 mom. beslutet. I 22 § 4 mom. lagtingsbeslutet regle-

ras en fortsättning på en situation som kan uppstå enligt 22 § 3 mom. I föregående stycke be-
fanns landskapet ha överskridit sin lagstiftningsbehörighet i detta lagrum. Av denna orsak ut-
gör även 24 § 1 mom. genom den interna hänvisningen en behörighetsöverskridning.

Jämlikt 31 § lagtingsbeslutet stadgas om hur en främmande stats polisman kan utföra observa-
tioner på Åland. Stadgandet innehåller en hänvisning till 40 och 41 artiklarna i tillämpnings-
konventionen till Schengenavtalet om gradvist avskaffande av kontroller vid de gemensamma
gränserna vilka bestämmer förutsättningarna för en fortsatt observation. Vidare stadgas i 31 §
lagtingsbeslutet att till den del stadgandet berör rikets polis gäller vad som bestäms i rikslag-
stiftningen. Enligt 27 § 4 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga
om förhållandet till utländska makter med beaktande av stadgandena i 9 kap. I slutakten till
anslutningsavtalet till Schengenkonventionen ingår en förklaring av Finland avseende Åland
med hänvisning till fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen. I slutakten be-
kräftas att bestämmelserna där även skall följas när Schengenkonventionen tillämpas.

I rikets polislag har intagits en ny 30 a § som har motsvarande innehåll som 31 § lagtingsbe-
slutet. Republikens president har 10.7.1998 stadfäst tillägget i rikets polislag men det har inte
ännu publicerats i författningssamlingen. Formuleringarna i lagtingsbeslutet och tillägget i ri-
kets polislag skiljer sig genom att tillämpningen i beslutet har begränsats till landskapet
Åland. Rikslagens 30 a § träder i kraft genom förordning som ges senare. Ikraftträdandet av
31 § lagtingsbeslutet har enligt 55 § lagtingsbeslutet kopplats till den tidpunkt då Schengen-
konventionen börjar tillämpas i Finland. Sålunda står 31 § lagtingsbeslutet inte i strid med ri-
kets och landskapets förhållande till de fördragsslutande utländska makterna varför det har va-
rit möjligt att inta lagrummet i beslutet.

I 34 § 3 mom. lagtingsbeslutet stadgas att den polisman som utför teknisk avlyssning enligt 32
§ 1 mom. utan dröjsmål skall upprätta protokoll över åtgärden och att protokollen skall till-
ställas landskapsstyrelsen medan det i 33 § 3 mom. rikets polislag stadgas att protokollet vid
en sådan situation skall tillställas inrikesministeriet som årligen avger en berättelse om teknisk
avlyssning till riksdagens justitieombudsman. Härav följer att landskapsstyrelsen inte inom ett
område som gäller rikets lagstiftningsbehörighet kan ges den uppgift som avses i lagrummet.
Lagtingsbeslutet utgör i detta avseende en behörighetsöverskridning.

Jämlikt 37 § 1 mom. lagtingsbeslutet har polisen rätt att få uppgifter som behövs för avvär-
jande eller utredning av brott trots att en sammanslutnings medlemmar, revisorer, verkställan-
de direktör, styrelsemedlemmar eller arbetstagare är bundna av företagshemlighet eller bank-
eller försäkringshemlighet. I 36 § rikets polislag saknas ett omnämnande om verkställande di-
rektör. Enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om
förundersökning och enligt 27 § 8 punkten i fråga om bolag och andra privaträttsliga sam-
manslutningar. Det är först med stöd av regeringens proposition till lag om ändring av
polislagen 34/1999 rd som det föreslås en ändring med en helt motsvarande lydelse som i lag-
tingsbeslutet. På grund av att lagtingsbeslutet inte i detta avseende motsvarar rikets gällande
polislag har lagtinget överskridit sin lagstiftningsbehörighet.

I 40 § lagtingsbeslutet stadgas att var och en som möjligen kan lämna uppgifter som behövs
vid en polisundersökning är skyldig att på kallelse infinna sig till undersökningen på av po-
lismyndigheten angiven plats. I 39 § rikets polislag stadgas till skillnad från beslutet att skyl-
digheten att infinna sig till polisundersökning gäller den lokala polisenhets område där han
uppehåller sig eller om polisenheten har sitt verksamhetsställe på en annan enhets område el-
ler polisväsendet sköts i samband med en annan enhet även på den andra enhetens område.
Enligt 27 § 24 punkten har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om administrativa ingrepp i
den personliga friheten. Formuleringen i 40 § beslutet ger polisen en mera omfattande rätt än
rikets lag.

Det hör till en persons grundläggande rättigheter att inte behöva infinna sig på annan ort. På
grund av att lagtingsbeslutet går utöver rikslagens formulering och utgör en längre gående in-

skränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna innebär det en behörighetsöverskridning.

I 41 § 1 mom. lagtingsbeslutet stadgas att polisen skall lämna handräckning till en enskild person när detta är nödvändigt för att denne skall kunna utöva sina lagliga rättigheter och rättsinskränkningen är uppenbar. I 40 § 1 mom. rikets polislag hänvisas angående handräckning till privatpersoner endast till särskilda stadganden. Enligt 27 § 24 punkten har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om administrativa ingrepp i den personliga friheten. I regeringens proposition till lag om ändring av polislagen 34/1999 rd föreslås en ändring med motsvarande lydelse som i lagtingsbeslutet. På grund av att lagtingsbeslutet i detta avseende inte motsvarar rikets polislag har lagtinget överskridit sin lagstiftningsbehörighet.

Enligt 43 § 3 mom. lagtingsbeslutet får information som behövs för att få "visshet om att en person är tillförlitlig ur säkerhetssynpunkt" i behövlig omfattning lämnas även till privat sammanslutning eller person. Rikslagens 43 § 3 mom. lyder: information som behövs för att få "visshet om att den som söker sig till eller har en ur säkerhetssynpunkt betydande uppgift är tillförlitlig" får i behövlig omfattning lämnas även till en privat sammanslutning eller person. Jämfört med lydelsen i lagtingsbeslutet är rikslagens formulering snävare och ger sålunda en mindre omfattande befogenhet till polisen. På grund av att lagtingsbeslutet går utöver rikslagens formulering innebär det en behörighetsöverskridning till den del beslutet gäller undantag från tystnadsplikten beträffande polisiära uppgifter som enligt 27 § 34 punkten självstyrelselagen har hänförts till rikets behörighet.

Jämlikt 51 § lagtingsbeslutet stadgas att den som

1) underlåter att lyda en befallning eller ett förbud som en polisman för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet eller utförande av ett uppdrag meddelar inom ramen för sina befogenheter,

2) vägrar lämna en polisman personuppgifter som avses i 10 § 1 mom.,

3) underlåter att följa ett tydligt tecken eller en befallning som en polisman enligt 21 § ger för att stanna ett fordon eller få det flyttat,

4) försummar sin biståndsskyldighet enligt 45 § eller

5) utan anledning tillkallar polis eller uppsåtligen försvårar polisens verksamhet genom att lämna falska uppgifter

skall, om inte för brottet i någon annan lag föreskrivs strängare straff, för brott mot polislagen för landskapet Åland dömas till böter eller fängelse i högst tre månader. Enligt 27 § 22 punkten har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om straffrätt med undantag av vad som stadgas i 18 § 25 punkten självstyrelselagen, dvs. beläggande av straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Formuleringen av stadgandet i lagtingsbeslutet är tvetydigt. Om man tolkar det såsom att det avser att utgöra en straffbestämmelse med ny brottsrubrik som gäller samma situationer som 16 kap. 4 § strafflagen (tredska mot polis), utgör lagrummet en överskridning av behörigheten. Om man däremot tolkar ordalydelsen såsom att den situation som avses enbart är en sådan där det inte är fråga om att reglera gärningar som hör till den allmänna straffrätten utan blott och bart gärningar som utgör brott mot polislagen för landskapet Åland och vilka inte samtidigt är straffbara enligt 16 kap. 4 § strafflagen, har landskapet inte överskridit sin behörighet. För att undvika att det uppstår situationer i landskapet på vilka strafflagen inte kan tillämpas samtidigt som det inte finns en särskild kriminalisering i landskapslag finner högsta domstolen att det är att föredra att tolka 51 § lagtingsbeslutet så att den inte innebär en behörighetsöverskridning och att stadgandet sålunda har kunnat intas i beslutet.

I 52 § lagtingsbeslutet stadgas att beslut som landskapsstyrelsen fattat med stöd av polislagen för landskapet Åland får överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen. Beslut som polismyndigheten fattat med stöd av lagen i fråga om förvaltningsangelägenheter som hör till landskapets behörighet, får överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol. Beslut över sådana förvalt-

ningsangelägenheter som polismyndigheten fattat med stöd av lagen som hör till rikets behörighet men som genom en överenskommelseförordning överförts till polismyndigheten, får överklagas hos landskapsstyrelsen. Enligt 25 § 1 mom. självstyrelselagen anförs besvär över beslut i förvaltningsangelägenheter som har fattats av myndigheter under landskapsstyrelsen och som inte gäller skatt eller avgift hos landskapsstyrelsen. I 26 § självstyrelselagen stadgas att en domstol genom rikslag kan inrättas för förvaltningsrättskipningen i landskapet. Genom landskapslag kan en sådan domstol anförtros rättskipningsuppgifter i sådana förvaltningsangelägenheter som hör till landskapets behörighet. Besvärstadgandena i 52 § lagtingsbeslutet följer dessa stadganden varför de har kunnat tas in i beslutet.

Sammanfattningsvis har landskapet av de i detta utlåtande behandlade stadgandena hållit sig till sin lagstiftningsbehörighet och inte överskridit behörigheten för följande stadgandens del: 1 § 2 mom., 11 § 2 mom., 31 §, 51 § och 52 §; och överskridit lagstiftningsbehörigheten för följande stadgandens del: 8 § 2 mom., 22 § 3 mom., 24 § 1 mom., 34 § 3 mom., 37 § 1 mom., 40 §, 41 § 1 mom. och 43 § 3 mom.

Av lagrummen i lagtingsbeslutet utgör åtta en överskridning av behörigheten och torde därför förordnas att förfalla. Lagtingsbeslutet gäller ett rättsområde för vilket såsom ovan konstaterats gäller en delad lagstiftningsbehörighet, dock så att en stor del av regleringen gäller frågor som hör till rikets behörighet. Polislagen i riket är förhållandevis ny och därför kan stadgandena i den träda i stället för sådana stadganden som enligt detta utlåtande torde förordnas att förfalla. Sedan de ändringar som är föremål för behandling i riksdagen genomförs i rikslagen kommer de i sin tur att träda i stället för de nu gällande stadgandena och kommer därmed att även gälla i landskapet. Med hänvisning till det ovan sagda får högsta domstolen hemställa att de stadganden i beslutet som konstaterats utgöra behörighetsöverskridningar måtte förordnas att förfalla. Till övriga delar torde hinder för lagtingsbeslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 30.6.2000:

Ålands lagting har den 20 mars 2000 fattat beslut om antagande av polislag för landskapet Åland.

Vid föredragning i statsrådet idag har jag, sedan Ålandsdelegationen avgivit utlåtande i saken och efter att ha inhämtat utlåtande av högsta domstolen, beslutat förordna att 8 § 2 mom., 22 § 3 mom., 24 § 1 mom., 34 § 3 mom., 37 § 1 mom., 40 §, 41 § 1 mom. och 43 § 3 mom. skall förfalla samt funnit att något hinder för att landskapslagen i övrigt träder i kraft inte föreligger, vilket Landskapsstyrelsen härmed meddelas för kännedom.

Nr 7/00, D10 00 01 2. Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister, antagen av lagtingen 20.3.2000 (ÅFS 54/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.5.2000:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs ändringar av teknisk natur i syfte att anpassa landskapslagen till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna polislagen för landskapet Åland.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen.

Personuppgiftslagen berör ett rättsområde som inte särskilt omnämns i självstyrelselagens uppdelning av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapets och rikets lagstiftande organ.

Lagstiftningsbehörigheten bör därför bedömas utgående från de rättsområden landskapslagen kan beröra. Jämlikt 1 § landskapslagen skall den inte tillämpas på de personregister som upprätthålls av andra myndigheter eller organ som omfattas av landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet (ÅFS 72/1977) än polismyndigheten i landskapet Åland.

Härigenom begränsas landskapslagens tillämpningsområde till polismyndigheten på Åland samt de rättsområden inom den privata sektorn där landskapet har lagstiftningsbehörighet.

Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen hör ärenden gällande allmän ordning och säkerhet med vissa undantag till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Hänvisningen i 1 § 1 mom. landskapslagen till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna polislagen för landskapet Åland förutsätter att sistnämnda landskapslag träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 22.6.2000:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 25.5.2000 nr 1058/08/2000

Utlåtande

Högsta domstolen har i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland granskat lagtingsbeslutet och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av förslag till landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister. I landskapsstyrelsens framställning om ny polislandskapslagstiftning ingår förutom förslag till polislag för landskapet Åland, som är det centrala lagförslaget i framställningen, även förslag till landskapslag om upphävande av 34 § landskapslagen angående ordningsstadga för landsbygden i landskapet Åland, landskapslag om ändring av 1 och 4 §§ landskapslagen om behandling av berusade, landskapslag om ändring av 16 § landskapslagen om offentliga nöjeställningar och förslag till landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister. Detta utlåtande gäller endast lagtingsbeslutet om antagande av landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister. De övriga förslagen har lett till särskilda lagtingsbeslut om vilka högsta domstolen avger sitt utlåtande separat.

Det rättsområde som lagstiftningen om personuppgifter kan hänföras till finns inte angivet såsom ett särskilt lagstiftningsområde i självstyrelselagen för Åland vid uppdelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapet och riket. När den tidigare personregisterlagen hade stiftats fanns enligt den tidigare självstyrelselagen från år 1951 inte heller uttryckliga stadganden om lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet angående detta rättsområde. Högsta domstolen konstaterade i sitt utlåtande 27.6.1991 angående landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar rörande personregister att lagstiftningsbehörigheten bör bedömas utgående från vilka rättsområden landstingsbeslutet kan beröra. Man ansåg då att landstingsbeslutet gällde både lagstiftningsområden som hänförts till rikets behörighet och områden som hänförts till landskapets behörighet. Enligt den dåvarande 14 § 4 mom. självstyrelselagen kunde i landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas bestämmelser av rikslagstiftningsnatur förutsatt att de är i sak överensstämmande med motsvarande stadganden i rikets lag. Man konstaterade slutligen att de stadganden som ingår i de genom landstingsbeslutet antagna riksförfattningarna utgör en helhet, från vilket det inte är ändamålsenligt att särskilja de områden, som hör till rikets lagstiftningsbehörighet, och att det därför inte förelåg hinder för landstingsbeslutets ikraftträdande. Ytterligare fann högsta domstolen i sitt utlåtande 22.6.1999 att det i sak förelåg en motsvarande situation för den nu gällande personregisterlagstiftningen i landskapet som infördes år 1999.

Det rättsområde som landskapslagen gäller är allmän ordning och säkerhet. På detta område är enligt självstyrelselagen lagstiftningsbehörigheten delad. Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om allmän ordning och säkerhet med de undantag som nämns i 27 § 27, 34 och 35 punkten. Enligt undantagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd, beredskap inför undantagsförhållanden, samt i fråga om explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs.

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet i fråga om bland annat landskapsstyrelsen och de myndigheter som underlyder denna.

Lagtingsbeslutet har begränsats att gälla endast de åländska polismyndigheterna och kan därför anses falla inom landskapets behörighet.

I 1 § beslutet ingår en hänvisning till förslaget till polislag för landskapet Åland. Ikraftträdandet av 1 § beslutet förutsätter således att även denna lag träder i kraft. Om polislagen för landskapet Åland förordnas att förfalla skall även den landskapslag som beslutet avser förordnas att förfalla.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för beslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 30.6.2000.

Nr 8/00, D10 00 01 3. Landskapslag om ändring av 16 § landskapslagen om offentliga nöjestillställningar, antagen av lagtinget 20.3.2000 (ÅFS 53/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.5.2000:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att i dess 16 § endast anges de rättigheter som tillkommer ordningsmän, eftersom bestämmelser om polisens befogenheter finns i annan lagstiftning. Bestämmelserna om ordningsmäns befogenheter förblir innehållsmässigt oförändrade.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen hör ärenden gällande allmän ordning och säkerhet med vissa undantag till landskapets lagstiftningsbehörighet. Till rikets behörighet har i 27 § 27 punkten nämnda lag hänförts ärenden gällande skjutvapen och skjutförnödenheter. Bestämmelserna om avlägsnande och gripande av personer samt avlägsnande av föremål berör de i 2 kap. grundlagen angivna grundläggande fri- och rättigheterna på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen. Dessa bestämmelser motsvarar till sitt innehåll 7 och 8 § lagen om ordningsvakter (FFS 533/1999) och 23 § lagen om sammankomster (FFS 530/1999) och har till den de är av rikslagstiftningsnatur jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet

Högsta domstolens utlåtande 22.6.2000:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 25.5.2000 nr 1059/08/2000

Utlåtande

Högsta domstolen har i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland granskat lagtingsbeslutet och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om ändring av 16 § landskapslagen om offentliga nöjestillställningar. I landskapsstyrelsens framställning om ny polislandskapslagstiftning ingår förutom förslag till polislagen för landskapet Åland, som är det centrala lagförslaget i framställningen även förslag till landskapslag om upphävande av 34 § landskapslagen angående ordningsstadga för landsbygden i landskapet Åland, landskapslag om ändring av 1 och 4 §§ landskapslagen om behandling av berusade, landskapslag om ändring av 16 § landskapslagen om offentliga nöjestillställningar och förslag till landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister. Detta utlåtande gäller endast lagtingsbeslutet om antagande av landskapslag om ändring av 16 § landskapslagen om offentliga nöjestillställningar. De övriga förslagen har lett till särskilda lagtingsbeslut om vilka högsta domstolen avger sitt utlåtande separat.

Det rättsområde som landskapslagen gäller är allmän ordning och säkerhet. På detta område är enligt självstyrelselagen lagstiftningsbehörigheten delad. Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om allmän ordning och säkerhet med de undantag som nämns i 27 § 27, 34 och 35 punkten. Enligt undantagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd, beredskap inför undantagsförhållanden, samt i fråga om explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs.

Lagtingsbeslutet gäller en ordningsmans maktbefogenheter på en offentlig nöjestillställning. En ordningsman föreslås kunna avlägsna eller gripa personer som är berusade eller påverkade av narkotiska ämnen. Han skall också ha rätt att avlägsna eller gripa personer som stör ordningen eller inte följer anvisningar för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet. En ordningsman skall också kunna frånta personer vissa föremål och ämnen som skall överlämnas till polisen. Dessa stadganden utgör inskränkningar i de fri- och rättigheter som reglerats i 2 kap. grundlagen.

Till rikets behörighet hör enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen bland annat stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag. I grundlagens 2 kap. finns stadganden som reglerar de grundläggande fri- och rättigheterna. Många av dessa fri- och rättigheter är sådana som kan påverkas av eller stå i konflikt med de stadganden som gäller en ordningsmans befogenheter enligt beslutet. I grundlagen stadgas om att man genom lag i vissa fall kan inskränka de grundläggande fri- och rättigheterna. Lagtingsbeslutet innehåller många stadganden som gäller frågor som hör till rikets lagstiftningsbehörighet.

Enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan man i en landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet uppta stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i en rikslag. Ett sådant förfarande utgör inte en ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Enligt 7 § lagen om ordningsvakter (533/1999) har en ordningsvakt rätt att från sitt tjänstgöringsområde avlägsna en person som i berusat tillstånd stör ordningen eller andra personer; genom hotfullt uppträdande, oljud eller våldsamhet stör ordningen eller äventyrar säkerheten, eller; som trots tillsägelse underlåter att följa en befallning som är nödvändig för upprätthållande av ordning eller säkerhet. Om det är uppenbart att det inte är tillräckligt att en person avlägsnas från platsen och störningen eller faran inte annars kan avvärijas, har ordningsvakten rätt att gripa personen, om gripandet är nödvändigt för att avvärija allvarlig fara för andra personer eller egendom. Den gripne skall utan dröjsmål överlämnas till polisen. En ordningsvakt har dock inte rätt att gripa en person vid en allmän sammankomst.

Enligt 8 § 3 mom. lagen om ordningsvakter har ordningsvakten rätt att frånta en person föremål och ämnen som avses i 1 och 2 mom. och som påträffats vid visitationen. Ordningsvakten har också rätt att frånta en person som befinner sig inom hans tjänstgöringsområde föremål eller ämnen som påträffats vid visitationen eller annars och som kan användas vid brott mot eller hot om brott mot liv eller hälsa eller som det annars enligt lag eller bestämmelse som meddelats med stöd av lag är förbjudet att medföra till området.

Enligt 23 § 4 mom. lagen om sammankomster (530/1999) har arrangören och polisen för att ordning och säkerhet skall kunna upprätthållas rätt att ge en ordningsvakt order om att visitera deltagare i en tillställning och kontrollera de saker de för med sig om detta är nödvändigt på grund av tillställningens speciella karaktär eller om det finns grundad anledning att misstänka att personer som deltar i tillställningen medför föremål och ämnen som är förbjudna enligt 1 mom. eller med stöd av 3 mom. Om den visitation som en ordningsvakt företar föreskrivs i lagen om ordningsvakter.

Dessa stadganden i rikslagstiftningen motsvarar i sak de stadganden som intagit i beslutet och har således kunnat intas i det.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för beslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 30.6.2000.

Nr 9/00, D10 00 01 4. Landskapslag om upphävande av 34 § landskapslagen angående ordningsstadga för landsbygden i landskapet Åland, antagen av lagtinget 20.3.2000 (ÅFS 51/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.5.2000:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs 34 § landskapslagen angående ordningsstadgan för landsbygden i landskapet Åland (ÅFS 32/1952), eftersom motsvarande bestämmelse finns i annan landskapslagstiftning.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller allmän ordning och säkerhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen tillkommer landskapet med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 22.6.2000:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 25.5.2000 nr 1060/08/2000

Utlåtande

Högsta domstolen har i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland granskat lagtingsbeslutet och får som sitt utlåtande värdsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om upphävande av 34 § landskapslagen angående ordningsstadga för landsbygden i landskapet Åland. I landskapsstyrelsens framställning om ny polislandskapslagstiftning ingår förutom förslag till polislag för landskapet Åland, som är det centrala lagförslaget i framställningen, även förslag till landskapslag om

upphävande av 34 § landskapslagen angående ordningsstadga för landsbygden i landskapet Åland, landskapslag om ändring av 1 och 4 §§ landskapslagen om behandling av berusade, landskapslag om ändring av 16 § landskapslagen om offentliga nöjeställningar och förslag till landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister. Detta utlåtande gäller endast lagtingsbeslutet om antagande av landskapslagen om upphävande av 34 § landskapslagen angående ordningsstadga för landsbygden i landskapet Åland. De övriga förslagen har lett till särskilda lagtingsbeslut om vilka högsta domstolen avger sitt utlåtande separat.

Det rättsområde som landskapslagen gäller är allmän ordning och säkerhet. På detta område är enligt självstyrelselagen lagstiftningsbehörigheten delad. Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om allmän ordning och säkerhet med de undantag som nämns i 27 § 27, 34 och 35 punkten. Enligt undantagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd, beredskap inför undantagsförhållanden, samt i fråga om explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs. Landskapslagen berör inte sådana omständigheter som är undantagna landskapets lagstiftningsbehörighet.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för beslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 30.6.2000.

Nr 10/00. D 10 00 01 5. Landskapslag om ändring av 1 och 4 § landskapslagen om behandling av berusade, antagen av lagtinget 20.3.2000 (ÅFS 52/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.5.2000:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs ändringar i syfte att anpassa landskapslagen till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna polislagen för landskapet Åland.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller allmän ordning och säkerhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen tillkommer landskapet med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Bestämmelsen i landskapslagens 4 § om gripande berör de i 2 kap. grundlagen angivna grundläggande fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen. Bestämmelsen motsvarar till sitt innehåll 4 § 1 mom. lagen om behandling av berusade (FFS 461/1973, ändrad 502/1995) och har till den del de är av rikslagstiftningsnatur jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Ikraftträdandet av 1 § landskapslagen förutsätter att den samma dag som föreliggande landskapslag antagna polislagen för landskapet Åland förutsätter träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 22.6.2000:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 25.5.2000 nr 1061/08/2000

Utlåtande

Högsta domstolen har i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland granskat lagtingsbeslutet och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om ändring av 1 och 4 §§ landskapslagen om behandling av berusade. I landskapsstyrelsens framställning om ny polislandskapslagstiftning ingår förutom förslag till polislag för landskapet Åland, som är det centrala lagförslaget i framställningen, även förslag till landskapslag om upphävande av 34 § landskapslagen angående ordningsstadga för landsbygden i landskapet Åland, landskapslag om ändring av 1 och 4 §§ landskapslagen om behandling av berusade, landskapslag om ändring av 16 § landskapslagen om offentliga nöjeställningar och förslag till landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister. Detta utlåtande gäller endast lagtingsbeslutet om antagande landskapslag om ändring av 1 och 4 § landskapslagens om behandling av berusade. De övriga förslagen har lett till särskilda lagtingsbeslut om vilka högsta domstolen avger sitt utlåtande separat.

Det rättsområde som landskapslagen gäller är allmän ordning och säkerhet. På detta område är enligt självstyrelselagen lagstiftningsbehörigheten delad. Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om allmän ordning och säkerhet med de undantag som nämns i 27 § 27, 34 och 35 punkten. Enligt undantagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd, beredskap inför undantagsförhållanden, samt i fråga om explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs.

Regeln i 1 § beslutet berör inte sådana omständigheter som är undantagna landskapets lagstiftningsbehörighet. I 1 § beslutet ingår en hänvisning till förslaget till polislag för landskapet Åland. Ikraftträdandet av 1 § beslutet förutsätter således att även denna lag träder i kraft. Om polislagen för landskapet Åland förordnas att förfalla skall även den landskapslag som beslutet avser förordnas att förfalla.

Enligt självstyrelselagen 27 § 24 punkten har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om administrativa ingrepp i den personliga friheten. I 4 § beslutet stadgas att den som gripits med stöd av landskapslagens stadganden skall frigges så snart behovet av att hålla honom gripen inte längre föreligger, dock senast inom 12 timmar efter gripandet. Även enligt 4 § rikets lag om behandling av berusade (461/1973 såsom den lyder enligt lag 502/1995) skall den som gripits frigges så snart behovet att gripa honom inte längre föreligger, dock senast 12 timmar efter gripandet. Stadgandet i lagtingsbeslutet gäller en fråga som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan man i en landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet uppta stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i en rikslag. Ett sådant förfarande utgör inte en ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet varför stadgandet har kunnat intas i beslutet.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för beslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 30.6.2000.

Nr 11/00, D10 00 01 7. Landskapslag om ändring av 21 § landskapslagen om naturvård, antagen av lagtinget 10.4.2000 (ÅFS 41/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.5.2000:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen ändras 21 § 2 mom. landskapslagen om naturvård så att bestämmelsen om att ett område endast i undantagsfall mot fastighetsägarens vilja får upptas i förteckningen över sådana områden som bör fredas för att uppfylla landskapets internationella förpliktelser inom naturvården upphävs.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, natur- och miljövård, vattenrätt, byggnads- och planeväsendet, jakt och fiske samt rätten att utnyttja mineralfyndigheter vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 7, 10, 16 och 19 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 9.6.2000.

Nr 12/00, D10 00 01 8. Landskapslag om ändring av landskapslagen om stöd för skogsbruksåtgärder, antagen av lagtingen 26.4.2000(ÅFS 76/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 8.6.2000:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen intas bestämmelser om lagstadgad panträtt och tvångsindrivning i landskapslagen om skogsbruksåtgärder (ÅFS 84/1998).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, jord- och skogsbruk, tillvaratagande av skogsmarks produktionsförmåga samt natur- och miljövård vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 10, 15 och 18 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

I landskapslagen intas bestämmelser om panträtt i fastighet med hänvisning till jordabalken (FFS 540/1995) samt om indrivning i utsökningsväg av till betalning förfallna annuiteter på lån enligt bestämmelserna i lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (FFS 367/1961).

Lagstiftningen om panträtt är att betrakta som en sådan privaträttslig angelägenhet som enligt 27 § 41 punkten självstyrelselagen hör till rikets behörighet. Lagstiftningen om tvångsindrivning är såsom hänförande sig till området för rättskipning jämlikt 27 § 23 punkten självstyrelselagen en riksangelägenhet. Dessa bestämmelser överensstämmer till sitt innehåll med lagen om finansiering av hållbart skogsbruk (FFS 1094/1996) och har jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 30.6.2000.

Nr 13/00, D 10 00 01 9. Landskapslag om ändring av 4 § kommunalskattelagen för landskapet Åland, antagen av lagtingen 26.4.2000 (ÅFS 55/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 8.6.2000:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om kommunalskatteprocenten för samfund och samfälliga förmåner.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 30.6.2000.

Nr 14/00, D10 00 01 12. Landskapslag om ändring av 6 § landskapslagen om Ålands representation i Nordiska rådet, antagen av lagtinget 17.5.2000 (ÅFS 56/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 8.6.2000:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller delvis ändrade bestämmelser i fråga om den berättelse Ålands delegation i Nordiska rådet årligen skall uppgöra och överlämna till lagtinget.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 1 § landskapslagen om Ålands representation i Nordiska rådet (ÅFS 25/1984) finns i landskapslagen bestämmelser om sättet för utseende av Ålands lagtings och Ålands landskapsstyrelses representanter i Nordiska rådet samt om deras verksamhet. Föreliggande landskapslag berör härigenom lagtingets organisation och uppgifter, landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer lagtinget jämlikt 18 § 1 punkten självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 30.6.2000.

D10 00 01 15, se utlåtanden till andra myndigheter.

Nr 15/00, D10 00 01 13. Landskapslag om ändring av landskapslagen om besiktning och registrering av fordon, antagen av lagtinget 22.5.2000 (ÅFS 48/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 8.6.2000:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen införs en årlig kontrollbesiktningsskyldighet för nyregistrerade ambulanser och utryckningsfordon för polisen. Registreringsskyltarna på traktorer och motorredskap kan placeras antingen framtill eller baktill på fordonet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller vägtrafik samt allmän ordning och säkerhet vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 6 och 21 punkterna självstyrelselagen.

Lagförslaget avser delvis en ytterligare implementering av på området gällande EG-direktiv. Ålandsdelegationen har granskat landskapslagen utgående från självstyrelselagens bestämmelser om kompetensfördelningen mellan riket och landskapet och har inte uttalat sig om landskapslagens förenlighet med EG:s regelverk.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 30.6.2000.

Nr 16/00. D10 00 01 14. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om arvode för medlem av Ålands landskapsstyrelse, antagen av lagtinget 22.5.2000 (ÅFS 64/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 8.6.2000:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen genomförs en höjning av det årsarvode som tillkommer medlem av Ålands landskapsstyrelse.

Lagstiftningsbehörigheten:

Jämlikt 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet bl.a. i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt landskapets tjänstemän.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 30.6.2000.

Nr 17/00, D10 00 01 17. Landskapslag om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, antagen av lagtinget 29.9.2000. Lagen förföll.

Ålandsdelegationens utlåtande 15.11.2000:

(Lindbäck, Lindfors, Hellman, Lindholm)

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om arbetsmarknadsservice, sysselsättningsfrämjande verksamhet och utkomstskydd samt hur denna verksamhet skall förvaltas. Genom landskapslagen eftersträvas en samordning av den landskapslagstiftning som gäller arbetsmarknaden på Åland. Verksamheten skall huvudsakligen skötas av en landskapsstyrelsen underställd myndighet, benämnd Ålands arbetsmarknadsbyrå. I landskapslagen har även intagits bestämmelser om arbetsförmedling utförd av annan än landskapet, personregister, skyldighet att lämna uppgifter, besvär samt straff.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän, kommunernas förvaltning, socialvård, undervisning och läroavtal samt främjande av sysselsättningen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 18 § 1, 2, 4, 13, 14 och 23 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet. Landskapslagen gäller även näringsverksamhet på vilket område behörigheten jämlikt 18 § 22 punkten självstyrelselagen med vissa undantag tillkommer landskapet. Landskapslagen berör även arbetsrätt, socialförsäkring samt arbetsavtal på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 21 punkten samt 29 § 3 och 6 punkterna självstyrelselagen huvudsakligen tillkommer riket. Landskapslagen berör dock dessa områden endast till den del de gäller i landskapslagen reglerad arbetsmarknadspolitisk verksamhet.

Landskapslagen innehåller bestämmelser som berör de i 2 kap. Finlands grundlag reglerade grundläggande fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. Jämlikt grundlagens 18 § 2 mom. skall det allmänna främja sysselsättningen och verka för att alla tillförsäkras rätt till arbete. Bestämmelser om rätten till sysselsättningsfrämjande utbildning utfärdas genom lag. Enligt grundlagens 19 § skall var och en genom lag garanteras rätt till social trygghet bland annat vid arbetslöshet och arbetsoförmåga. Dessa grundlagsbestämmelser har beaktats i landskapslagen.

I landskapslagens 8 kap. har intagits bestämmelser om personregister. Enligt lagens 30 § skall på de personregister som Ålands arbetsmarknadsbyrå för med hjälp av automatiserad databehandling tillämpas 19 och 20 § lagen om arbetsmarknadsservice (FFS 1005/1993) samt med stöd av lagrummen utfärdade bestämmelser. Ändringar av dessa lagrum eller bestämmelser som utfärdats med stöd av dem skall gälla i landskapet från det att de träder i kraft i riket. Med anledning härav konstaterar delegationen att bestämmelser om personregister berör ett rättsområde som inte särskilt omnämns i självstyrelselagens uppdelning av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapets och rikets lagstiftande organ. Lagstiftningsbehörigheten bör därför bedömas utgående från de rättsområden landskapslagen kan beröra. Landskapslagen gäller huvudsakligen områden i fråga om vilka lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet. Bestämmelserna om personregister i föreliggande landskapslag gäller personregister som det ankommer på Ålands arbetsmarknadsbyrå, som är underställd landskapsstyrelsen, att upprätthålla. Dessa bestämmelser berör dock även de i 2 kap. grundlagen angivna medborgerliga rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen. Grundlagens 10 § förutsätter att bestämmelser om skydd för personuppgif-

ter utfärdas genom lag. Genom blankettstadgandet i landskapslagens 30 § överensstämmer dessa bestämmelser med på området gällande rikslagstiftning.

Eftersom landskapslagen är avsedd att utgöra en ramlag ingår i den ett flertal bemyndiganden för landskapsstyrelsen att utfärda landskapsförordningar. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att i 80 § grundlagen har intagits bestämmelser om förutsättningarna för utfärdande av förordningar och för delegering av lagstiftningsbehörighet. Grundlagens 80 § 1 mom. förutsätter att alla bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter utfärdas genom lag. Enligt paragrafmotiveringen innebär 80 § 1 mom. grundlagen att man inte i förordningar får ta in bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter eller om andra frågor som enligt grundlagen annars hör till området för lag. Behovet att i grundlagen ha en bestämmelse som begränsar förordningsmakten understryks av att en fullmaktslag, beroende på de frågor som regleras eller andra särdrag, kan vara en relativt vag ramlag och därför ge stor prövningsrätt för den som utfärdar förordning. Den som utfärdar förordning kan emellertid genom lag bemyndigas att utfärda närmare bestämmelser om sådant som är av mindre betydelse för individens rättigheter och skyldigheter. En sådan fullmaktslag skall uppfylla krav om exakthet och noggrant avgränsade bestämmelser .

Landskapsstyrelsens förordningsmakt regleras i självstyrelselagens 21 §. Bestämmelsen anger att landskapsstyrelsen kan, då bemyndigande givits i landskapslag, genom landskapsförordning stadga om landskapsförvaltningens organisation och verksamhet, om verkställighet och tillämpning av lag samt om andra angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområde. Ålands grundförfattningar anses hierarkiskt likvärdiga med grundlagen, men eftersom stadgandena i dessa grundförfattningar är att betrakta som särnormer (*lex specialis*) kommer de i fall, då syftet med grundförfattningarna uttryckligen är att grundlagen skall åsidosättas eller avvikelser från den göras, att åsidosätta rikets grundlag. Såframt självstyrelselagen eller annan grundförfattning däremot inte klart föreskriver att viss grundlagsenlig rättighet eller annan grundlagsfäst norm genom landskapslag kan begränsas, förändras eller eljest behandlas på ett avvikande sätt, synes det uppenbart att utövningen inom självstyrelsesystemet av landskapets eljest på det aktuella området självständiga lagstiftnings- och förvaltningsbehörighet i sådana fall begränsats till att följa enahanda grundrättighetsnormer som är gällande i riket.

Trots att av landskapslagens förarbeten kan dras den slutsatsen att lagstiftaren tänkt sig att självstyrelselagens 21 § skulle utgöra den enda grunden för landskapets förordningsmakt anser Ålandsdelegationen, med beaktande av bestämmelsen i 27 § 1 punkten självstyrelselagen, att 21 § självstyrelselagen inte åsidosätter 80 § i grundlagen om reglerna för utfärdande av förordningar.

I landskapslagen har intagits ett flertal bemyndiganden att utfärda förordningar i angelägenheter som enligt Ålandsdelegationens uppfattning inte, med beaktande av grundlagens 80 § 1 och 2 mom., kan regleras i förordning. Detta gäller följande lagrum:

Bestämmelsen i 8 § 3 mom. till den del det i förordning kan anges vilka krav som kan ställas på arbetssökande.

Bestämmelsen i 9 § 2 mom. till den del det i förordning kan intas närmare bestämmelser som vilka uppgifter som ingår i yrkesvägledningen.

Bestämmelsen i 10 § 2 mom. till den del det i förordning kan anges vad som omfattas av begreppet nedsatt arbetsförmåga.

Bestämmelsen i 16 § 2 mom. till den del närmare bestämmelser om sysselsättningsfrämjande åtgärder samt andra omständigheter av betydelse för grunderna för den sysselsättningsfrämjande verksamheten kan utfärdas genom förordning.

Bestämmelsen i 24 § 1 mom. eftersom det i lagrummet inte närmare anges grunderna för de uppgifter arbetsmarknadskommissionen föreslås bli tilldelad i landskapsförordning.

Landskapslagens 24 § 5 mom. förutsätter att landskapsstyrelsen genom landskapsförordning kan bemyndiga arbetsmarknadskommissionen att till arbetsmarknadsbyrån delegera vissa uppgifter. Ärendenas art har ej närmare specificerats.

Landskapslagens 27 § 4 mom. anger att genom landskapsförordning kan utfärdas bestämmelser om förutsättningarna för att beviljas tillstånd för bedrivande av arbetsförmedling. Landskapslagen innehåller inga bestämmelser om grunderna för dessa förutsättningar.

Självstyrelselagens 21 § bör tolkas så att delegering av normgivningsmakt till förordningsnivå förutsätter att åtminstone grunderna för normeringen anges i landskapslag. I en del av ovan nämnda lagrum är delegeringen ofullständig, varför inte heller förutsättningarna i 21 § självstyrelselagen uppfylls.

Beträffande landskapslagens 26 § konstaterar Ålandsdelegationen att i de i paragrafen avsedda ordningsreglerna endast kan intas regleringar som gäller byråns inre verksamhet.

I landskapslagens 33 § anges att en kommun vid anställningar av arbetskraft med stöd av landskapets sysselsättningslag kan ge företräde åt i kommunen bosatt arbetskraft. Ålandsdelegationen konstaterar att denna bestämmelse inte utan svårigheter kan förenas med grundlagens 6 § eftersom fråga är om landskapsmedel och inte ett kommunalt anslag.

Bestämmelsen i 36 § landskapslagen om besvär är såtillvida oklar att det inte av bestämmelsen direkt kan utläsas vilken myndighets eller vilket organs beslut som kan göras till föremål för besvär. Av lagen i övrigt synes emellertid framgå att fråga är om antingen beslut fattade av Ålands arbetsmarknadsbyrå, som är en landskapsstyrelsen underställd myndighet, och inom vilken myndighet beslutsfattande utövas av dess styrelse, dess chef och dess tjänstemän, eller beslut fattade av den så kallade arbetsmarknadskommissionen, som är ett från Ålands arbetsmarknadsbyrå fristående partsammansatt organ. Med hänsyn till att 36 § utgör ett rättskyddsstadgande är det oacceptabelt med en så oklar bestämmelse.

De i 35 § landskapslagen intagna straffbestämmelserna har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I landskapslagens förarbeten anges som ett av dess syften vara att bringa landskapslagstiftningen i överensstämmelse med den EG- rättsliga reglering som gäller på detta område. I förslaget har även konventioner antagna av den Internationella arbetstagarorganisationen (ILO) m.m. beaktats. I landskapslagens 6 § anges att arbetsmarknadsservice och sysselsättningsfrämjande åtgärder i enlighet med bestämmelser i de internationella avtal som binder landskapet och med iakttagande av vad som är särskilt föreskrivet enligt landskapslagen även skall erbjudas personer som inte är finska medborgare. Ålandsdelegationen har dock för sin del endast granskat landskapslagen utgående från självstyrelselagens bestämmelser om kompetensfördelningen mellan riket och landskapet, och har därför inte uttalat sig om landskapslagens förenlighet med för landskapet gällande internationella bestämmelser.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har funnit att många av de i landskapslagen intagna delegeringsbestämmelserna inte, enligt det som anförts ovan, överensstämmer med 80 § i Finlands grundlag. Inte heller självstyrelselagens 21 § möjliggör dessa avvikelser. Lagtinget har härvid överskridit sin lagstiftningsbehörighet. Landskapslagen utgör en ramlag vars hela uppbyggnad förutsätter att närmare bestämmelser intas i förordningar. Landskapslagen utgör en integrerad helhet och kan inte tillämpas utan de detaljregleringar som är avsedda att utfärdas i förordningar. Även bestämmelserna i landskapslagens 33 och 36 § är betänkliga ur grundlagssynpunkt. Ålandsdelegationen föreslår därför att landskapslagen i dess helhet måtte förordnas att förfalla.

I ärendet har förrättats omröstning.

Ledamoten Olssons avvikande mening:

Enligt min åsikt borde det andra stycket på sidan tre ha följande lydelse:

”Självstyrelselagen är den speciallag som reglerar ramarna och principerna för hur den åländska självstyrelsen skall vara gestaltad internt inom landskapet och externt inom landet i förhållande till riket. Sätillvida är självstyrelselagen en grundförfattning, att den i fråga om landskapet reglerar samma frågor som grundlagen reglerar generellt. Grundlagens bestämmelser gäller i hela landet, även inom landskapet, men till den del specifika sårnormer ges i självstyrelselagen kommer dessa att gälla framom grundlagens generella reglering.”

I övrigt förenar jag mig med majoriteten i delegationen.

Högsta domstolens utlåtande 12.1.2001:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 4.12.2000 nr 3087/08/2000

Utlåtande

Högsta domstolen har i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland granskat lagtingsbeslutet och får som sitt utlåtande värdsamt anförä följande.

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om arbetsmarknadspolitisk verksamhet. I landskapsstyrelsens framställning om ny arbetsmarknadspolitisk lagstiftning ingår förutom förslag till landskapslag om arbetsmarknadspolitisk verksamhet även förslag till landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om arbetsmarknadsstöd, landskapslag om ändring av landskapslagen om sysselsättningsfrämjande utbildning och landskapslag om ändring av 17 § landskapslagen om studieledighet. Dessa fyra sistnämnda förslag föränleds av det lagtingsbeslut som behandlas i detta utlåtande men de har lett till särskilda lagtingsbeslut varför Högsta domstolen avger sitt utlåtande om dem separat.

Lagstiftningsbehörigheten

Lagstiftningsbehörigheten för de rättsområden som regleringen av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten kan hänföras till tillkommer enligt självstyrelselagen till största delen landskapet. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under denna. Enligt 18 § 2 punkten har landskapet också behörighet i fråga om landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda och i fråga om disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän. Utöver dessa områden har landskapet jämlikt 18 § 13, 14, 22 och 23 punkten behörighet även i fråga om socialvård, undervisning, näringsverksamhet och främjande av sysselsättningen. I den mån det i förslag till landskapslagstiftning som hör till landskapets behörighet ingår straffstadganden och stadganden om utsättande och utdömmande av vite samt av andra tvångsmedel hör de enligt 18 § 25 och 26 punkten till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Till rikets behörighet hör enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag. I 2 kapitlet Finlands grundlag finns stadganden som reglerar de grundläggande fri- och rättigheterna. Skyddet av privatlivet hör till dessa rättigheter och i 10 § grundlagen stadgas att närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. I grundlagens 18 § stadgas om näringsfrihet och rätten till arbete samt att det allmänna skall främja sysselsättningen och verka för att alla tillförsäkras rätt till arbete. Bestämmelser om rätten till sysselsättningsfrämjande utbildning skall utfärdas genom lag. I grundlagens 19

§ stadgas om rätt till social trygghet och att det i lag skall garanteras att alla har rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid bl.a. arbetslöshet och arbetsoförmåga.

Riket har enligt 27 § 21 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunens anställda. Enligt 29 § 1 mom. 6 punkten självstyrelselagen har riket ändå lagstiftningsbehörighet i fråga om arbetsavtal och samarbete inom företag dock så att i 18 § 14 punkten stadgas om lagstiftningsbehörighet för landskapet i fråga om läroavtal.

Strukturen av lagtingsbeslutet

Lagtingsbeslutet är uppbyggt såsom en ramlag så att i det ingår ett flertal bemyndiganden att utfärda landskapsförordningar. Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsstyrelsen då bemyndigande har givits i landskapslag genom landskapsförordning stadga om landskapsförvaltningens organisation och verksamhet, om verkställighet och tillämpning av lag samt om andra angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområde. I 80 § grundlagen stadgas emellertid om hur möjligheten att utfärda förordningar är begränsad. Enligt detta grundlagsstadgande skall bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag utfärdas genom lag.

Den nya 80 § grundlagen överensstämmer med den praxis som grundlagsutskottet utvecklat under den närmaste tiden före stiftandet av grundlagen. Stadgandet i 80 § grundlagen bör beaktas vid tillämpningen av 21 § självstyrelselagen.

Detaljerad granskning av stadgandena i lagtingsbeslutet

Nedan genomgås vissa stadganden i lagtingsbeslutet angående frågan om huruvida man vid delegeringen av normgivningsmakten har beaktat 80 § grundlagen. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som dessa stadganden uppställer, hindrar 27 § 1 punkten självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet, delegeringen. I så fall utgör delegeringsstadgandena behörighetsöverskridningar.

I 8 § 1 och 2 mom. lagtingsbeslutet stadgas om syftet med arbetsförmedlingen och om de krav som ställs på arbetsförmedlingen. I 8 § 3 mom. lagtingsbeslutet stadgas att närmare bestämmelser om vilka uppgifter som ingår i arbetsförmedlingen, vilka krav som kan ställas på arbets sökande och andra omständigheter av betydelse för arbetsförmedlingen kan utfärdas genom landskapsförordning. I 6 och 10 § i den gällande landskapslagen om arbetsförmedling (23/1960) stadgas bl.a. om vilka krav som kan ställas på arbets sökande. I lagtingsbeslutet genom vilket landskapslagen upphävs ingår inte ytterligare stadganden om arbetsförmedling utan avsikten är enligt 3 mom. beslutet att utfärda motsvarande stadganden i landskapsförordning.

I 9 § 1 mom. lagtingsbeslutet stadgas om syftet med yrkesvägledningen och i 2 mom. om att närmare bestämmelser, om vilka uppgifter som ingår i yrkesvägledningen samt om andra omständigheter som kan vara av betydelse för yrkesvägledningen, kan utfärdas genom landskapsförordning. I 2 och 3 § i den gällande landskapslagen om yrkesvägledning (22/1960) stadgas om vilka uppgifter som ingår i yrkesvägledningen. I lagtingsbeslutet ingår inte vidare stadganden om yrkesvägledning förutom de regler i 10 § beslutet som gäller om service för personer med nedsatt arbetsförmåga, utan i 3 mom. delegeras rätten att utfärda närmare bestämmelser om vilka uppgifter som ingår i yrkesvägledningen genom landskapsförordning.

I 10 § 1 mom. lagtingsbeslutet stadgas om syftet med service för personer med nedsatt arbetsförmåga samt om deras möjligheter att finna och behålla ett arbete för att därigenom främja deras integrering och återintegrering i samhället. I 2 § 2 mom. i den gällande landskapslagen om yrkesvägledning stadgas om att yrkesvägledningsmyndighet äger rätt att vid behov hänvisa invalid eller annan partiellt arbetsför för undersökning och yrkesvägledning till en särskild

anstalt som landskapsstyrelsen godkänt. I lagtingsbeslutet ingår inte vidare stadganden om yrkesvägledning utan i 10 § 2 mom. delegeras rätten att utfärda närmare bestämmelser genom landskapsförordning. Delegeringsrätten gäller vilka uppgifter som ingår i servicen för personer med nedsatt arbetsförmåga, vad som omfattas av begreppet nedsatt arbetsförmåga och andra omständigheter av betydelse för servicen.

I 16 § 1 mom. lagtingsbeslutet stadgas att sysselsättningsfrämjande åtgärder skall erbjudas dem för vilka ett arbete eller en utbildning inte kunnat erbjudas. I 8 § 1 mom. i den gällande landskapslagen om sysselsättning (24/1972) stadgas att åt arbetsför och arbetsvillig person som fyllt 16 år skall såvitt möjligt beredas arbete genom åtgärder av landskapet eller den kommun i vilken personen bor. I 16 § 2 mom. lagtingsbeslutet delegeras rätten att utfärda närmare bestämmelser om sysselsättningsfrämjande åtgärder samt andra omständigheter av betydelse för den sysselsättningsfrämjande verksamheten genom landskapsförordning.

I 24 § 1 mom. lagtingsbeslutet stadgas att det i anslutning till arbetsmarknadsbyrån finns en arbetsmarknadskommission som handhar de uppgifter som närmare bestäms i landskapsförordning. I 24 § 5 mom. stadgas vidare att närmare bestämmelser om frågor av betydelse för kommissionens verksamhet vid behov kan utfärdas genom landskapsförordning samt att landskapsstyrelsen genom landskapsförordning kan bemyndiga kommissionen att till arbetsmarknadsbyrån delegera vissa ärenden. I den gällande landskapslagen om sysselsättning stadgas om arbetsmarknadskommissionens uppgifter i 20, 24, 26 b §. I lagtingsbeslutet ingår inte alls stadganden om kommissionens uppgifter, inte ens om grunderna för de uppgifter som skall bestämmas i landskapsförordning.

I 27 § 1 mom. lagtingsbeslutet stadgas om att landskapet får bedriva arbetsförmedling och att landskapsstyrelsen får bevilja tillstånd för att bedriva arbetsförmedling. I 4 mom. stadgas att om förutsättningarna för att bevilja tillstånd kan utfärdas bestämmelser i landskapsförordning. I 2, 12, 14, 15 och 16 § i den gällande landskapslagen om arbetsförmedling stadgas om förutsättningarna för att bedriva arbetsförmedlingsverksamhet. I lagtingsbeslutet har alla motsvarande regler lämnats oregrerade på lagnivå.

I de lagrum i lagtingsbeslutet som nämnts ovan har inte grunderna för individens rättigheter och skyldigheter utfärdats genom lag vilket förutsätts i 80 § 1 mom. grundlagen. Stadgandena i dessa lagrum utgör således avvikelser från grundlag. Avvikelser från grundlagen hör enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen till rikets lagstiftningsbehörighet. Stadgandena i lagtingsbeslutet utgör således behörighetsöverskridningar.

I 30 § lagtingsbeslutet stadgas att på de personregister som Ålands arbetsmarknadsbyrå för med hjälp av automatiserad databehandling tillämpas 19 och 20 § lagen om arbetskraftsservice (1005/1993). Högsta domstolen har uttalat sig om lagstiftningsbehörigheten angående personuppgifter i de tidigare utlåtandena av 27.6.1991, 22.6.1999 och 28.6.2000 och hänvisar till dessa utlåtanden för denna frågas del.

Stadgandet i 30 § lagtingsbeslutet om sådana personregister som Ålands arbetsmarknadsbyrå upprätthåller gäller rättigheter till skydd för privatlivet. Enligt 10 § grundlagen skall närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag och enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen hör lagstiftningsbehörigheten till riket. Stadgandet i 30 § lagtingsbeslutet är ett blankettstadgande genom vilket 19 och 20 § lagen om arbetskraftsservice tillämpas och därför uppstår det ingen avvikelse mellan reglerna i landskapet och i riket. Stadgandet utgör ingen behörighetsöverskridning och har kunnat intas i lagtingsbeslutet.

Enligt 33 § lagtingsbeslutet stadgas att en kommun kan ge företräde åt personer som är bosatta i kommunen framom personer som föreslagits av arbetsmarknadsbyrån när anställningar av arbetskraft sker med stöd av landskapets sysselsättningsanslag. Enligt 6 § grundlagen får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på bland annat någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. I lagtingsbeslutet anges inte något godtagbart skäl för särbehandlingen av personer bosatta i den kommun som kan ge företräde åt sina kommuninvånare. Stadgandet i lag-

tingsbeslutet utgör således en avvikelse från grundlag. Sådana avvikelser hör enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen till rikets lagstiftningsbehörighet varför stadgandet utgör en behörighetsöverskridning.

Slutledning

Sammanlagt ingår i lagtingsbeslutet på grund av dess uppbyggnad såsom ramlag sju lagrum (8 § 3 mom., 9 § 2 mom., 10 § 2 mom., 16 § 2 mom., 24 § 1 mom. och 5 mom. samt 27 § 4 mom.) vilka är bemyndiganden att utfärda landskapsförordning i sådana frågor som enligt den nya grundlagen uttryckligen skall regleras i lag. Dessutom ingår i 33 § lagtingsbeslutet ett stadgande som av andra orsaker inte fyller de krav som grundlagen ställer på lagstiftningen.

Uppbyggnaden av lagtingsbeslutet leder till att man inte kan erhålla en fungerande reglering genom att låta endast de lagrum som befunnits utgöra behörighetsöverskridningar förfalla. Den återstående delen av lagtingsbeslutet skulle inte kunna ersätta den landskapslagstiftning som beslutet genom sitt ikraftträdande skulle upphäva. Med hänvisning till det ovan sagda får Högsta domstolen hemställa att beslutet i sin helhet måtte förordnas att förfalla.

Republikens presidents beslut 19.1.2001:

Ålands lagting har den 29 september 2000 fattat beslut om antagande av landskapslag om arbetsmarknadspolitisk verksamhet.

Vid föredragning i statsrådet idag har jag, sedan Ålandsdelegationen avgivit utlåtande i saken och efter att ha inhämtat utlåtande av högsta domstolen, funnit att lagtinget genom att anta 8 § 3 mom., 9 § 2 mom., 10 § 2 mom., 16 § 2 mom., 24 § 1 mom., 24 § 5 mom., 27 § 4 mom. och 33 § i landskapslagen har överskridit sin lagstiftningsbehörighet enligt självstyrelselagen.

Riket har enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i frågor som gäller stiftande av och avvikelse från grundlag. Lagtingsbeslutet är uppbyggt som en ramlag så att det i lagen ingår ett flertal bemyndiganden att utfärda landskapsförordningar. Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsstyrelsen då bemyndigande har givits i landskapslag genom landskapsförordning stadga om landskapsförvaltningens organisation och verksamhet, om verkställighet och tillämpning av lag samt om andra angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområde. 180 § grundlagen stadgas emellertid om hur möjligheten att utfärda förordningar är begränsad. Enligt detta grundlagsstadgande skall bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag utfärdas genom lag. Stadgandet, som överensstämmer med den praxis som grundlagsutskottet utvecklat under den närmaste tiden före stiftandet av grundlagen, bör beaktas vid tillämpningen av 21 § självstyrelselagen.

Bestämmelserna i 8 § 3 mom., 9 § 2 mom., 10 § 2 mom., 16 § 2 mom., 24 § 1 mom., 24 § 5 mom. och 27 § 4 mom. i lagtingsbeslutet innebär att grunderna för individens rättigheter och skyldigheter inte utfärdas genom lag, vilket förutsätts i 80 § 1 mom. grundlagen. Avvikelser från grundlagen bör enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen till rikets behörighet. Stadgandena i dessa lagrum utgör således avvikelser från grundlag och därmed behörighetsöverskridningar.

Enligt 33 § i lagtingsbeslutet stadgas att en kommun kan ge företräde åt personer som är bosatta i kommunen framom personer som föreslagits av arbetsmarknadsbyrån när anställningar av arbetskraft sker med stöd av landskapets sysselsättningsanslag. Enligt 6 § grundlagen får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på bland annat någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. I lagtingsbeslutet anges inte något godtagbart skäl för särbehandlingen av personer bosatta i den kommun som kan ge företräde åt sina kommuninvånare. Stadgandet i lagtingsbeslutet utgör således en avvikelse från grundlag. Sådana avvikelser hör enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen till rikets behörighet varför stadgandet utgör en behörighetsöverskridning.

Uppbyggnaden av lagtingsbeslutet leder till att man inte kan erhålla en fungerande reglering genom att låta endast de lagrum som befunnits utföra behörighetsöverskridningar förfalla. Den återstående delen av lagtingsbeslutet skulle inte kunna ersätta den landskapslagstiftning som beslutet genom sitt ikraftträdande skulle upphäva.

Med hänvisning till det ovan sagda har jag med stöd av 19 § 2 mom. självstyrelselagen beslutat förordna att landskapslagen skall för falla i sin helhet, vilket Landskapsstyrelsen härmed meddelas för kännedom.

Nr 18/00, D10 00 01 18. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, antagen av lagtinget 29.9.2000. Lagen förföll.

Ålandsdelegationens utlåtande 15.11.2000:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag enligt vilken rikets lag om utkomstskydd för arbetslösa (FFS 602/1984) skall tillämpas i landskapet med vissa i landskapslagen angivna avvikelser, till den del lagen innehåller bestämmelser om arbetslöshetsdagpenning som betalas som grunddagpenning samt därtill ansluten barnförhöjning (arbetslöshetsersättning). Ändringar i rikslagen skall tillämpas i landskapet från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt den genom landskapslagen antagna rikslagen ankommer på statens myndigheter skall i landskapet handhas av i landskapslagen angivna landskapsmyndigheter. Lagen om utkomstskydd för arbetslösa innehåller bestämmelser om förutsättningarna för erhållande av de förmåner lagen avser, deras belopp, ansöknings- och handläggningsförfarandet samt verkställighet och förvaltning.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, socialvård, undervisning och läroavtal samt främjande av sysselsättningen vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 13, 14 och 23 punkterna självstyrelselagen.

Besvärstadsrådet i landskapslagens 7 § överensstämmer med 25 och 26 § självstyrelselagen. Med beaktande av bestämmelsen i landskapslagens 5 § förpliktar 29 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa arbetsgivare, myndigheter, försäkrings- och pensionsanstalter, pensionsstiftelser, arbetslöshetskassor samt utbildningsproducenter att på begäran avgiftsfritt lämna även de i landskapslagen avsedda myndigheterna vissa i paragrafen avsedda uppgifter. Denna bestämmelse överensstämmer med på området gällande rikslagstiftning.

Straffbestämmelserna i 30 § och 36 § i den genom landskapslagens antagna rikslagen är med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen att hänföras till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Bestämmelserna om återkrav, indrivning och utmätning är enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen av rikslagstiftningsnatur och har med stöd av 19 § 3 mom. sagda lag kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner med hänsyn till det oovansagda att landskapslagen i och för sig faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, antagen samma dag som föreliggande landskapslag, träder i kraft. Ålandsdelegationen har i skilt utlåtande föreslagit att sistnämnda landskapslag i dess helhet måtte förordnas att förfalla varför detsamma även bör gälla för föreliggande landskapslag.

Högsta domstolens utlåtande 12.1.2001:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 4.12.2000 nr 3090/08/2000

Utlåtande

Högsta domstolen har i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland granskat lagtingsbeslutet och får som sitt utlåtande värdsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/1984). I landskapsstyrelsens framställning om ny landskapslagstiftning om arbetsmarknadspolitisk verksamhet ingår förslaget till denna landskapslag som en del. I framställningen är förslaget till landskapslag om arbetsmarknadspolitisk verksamhet det centrala. De övriga accessoriska lagförslagen är förslag till landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om arbetsmarknadsstöd, landskapslag om ändring av landskapslagen om sysselsättningsfrämjande utbildning och landskapslag om ändring av 17 § landskapslagen om studieledighet. Förslagen har lett till särskilda lagtingsbeslut varför Högsta domstolen avger sitt utlåtande om dem separat.

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under denna och enligt 18 § 13, 14 och 23 punkten behörighet även i fråga om socialvård, undervisning och främjande av sysselsättningen. I den mån det i förslag till landskapslagstiftning som hör till landskapets behörighet ingår straffstadganden och stadganden om utsättande och utdömande av vite samt av andra tvångsmedel hör de enligt 18 § 25 och 26 punkten till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Lagtingsbeslutet är en s.k. blankettlag enligt vilken rikets lag om utkomstskydd för arbetslösa skall tillämpas i landskapet. I landskapslagen har intagits några ändringar och tillägg jämfört med rikets lag så att den skall gå att tillämpa i landskapet.

Enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen har riket behörighet i fråga om rättskipning. I en landskapslag kan dock enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. I 5 § 1 punkten lagtingsbeslutet stadgas om återkrav av förmåner som omfattas av landskapslagen. I 7 kap. lagen om utkomstskydd för arbetslösa stadgas om vilka myndigheter i riket som handhar de ärenden som lagen gäller däribland även återkrav. Landskapets myndigheter har enligt 1 § lagtingsbeslutet getts behörighet att sköta ärenden om arbetslöshetsersättning i landskapet i stället för de statliga myndigheterna. Stadgandet i 5 § 1 punkten har för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kunnat upptas i lagtingsbeslutet på grund av att det i sak överensstämmer med stadgandena i 7 kap. lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

De ändringar och tillägg till rikslagstiftningen som intagits i landskapslagen är nödvändiga för att lagen skall kunna tillämpas i landskapet. De har genomförts så att det inte uppstår avvikelser i sak mellan reglerna i landskapet och i riket. Avvikelsena och tilläggen i lagtingsbeslutet utgör således ingen behörighetsöverskridning och har kunnat intas i lagtingsbeslutet. Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter emellertid att även landskapslagen om arbets-

marknadspolitisk verksamhet samtidigt träder i kraft. Högsta domstolen har i ett särskilt utlåtande hemställt att lagtingsbeslutet om antagande av landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet i sin helhet måtte förordnas att förfalla varför Högsta domstolen även hemställer att detta lagtingsbeslut måtte förordnas att förfalla.

Republikens presidents beslut 19.1.2001:

Ålands lagting har den 29 september 2000 fattat beslut om antagande av landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, sedan Ålandsdelegationen avgivit utlåtande i saken och efter att ha inhämtat utlåtande av högsta domstolen, funnit att ikraftträdandet av ovan nämnda landskapslag förutsätter att även landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet samtidigt träder i kraft. Eftersom landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet i dag har förordnats att förfalla i sin helhet har jag med stöd av 19 § 2 mom. självstyrelselagen beslutat förordna att också den ovan nämnda landskapslagen skall för falla i sin helhet, vilket Landskapsstyrelsen härmed meddelas för kännedom.

Nr 19/00. D10 00 01 19. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om arbetsmarknadsstöd, antagen av lagtingen 29.9.2000 . Lagen förföll.

Ålandsdelegationens utlåtande 15.11.2000:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs ändringar föranledda av den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa och landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet. Besvärsinstansen ändras till Ålands förvaltningsdomstol. Landskapslagens bestämmelser om tiden för vilken dagpenning utbetalas ändras till att motsvara på området gällande rikslagstiftning.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, socialvård samt främjande av sysselsättningen vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 13 och 23 punkterna självstyrelselagen.

I landskapslagens 7 § har intagits en skyldighet för arbetsmarknadsbyrån att ordna försäkring för olycksfall och yrkessjukdomar enligt de normer som lagen om olycksfallsförsäkring (FFS 608/1948) föreskriver om olycksfall i arbete samt gruppansvarsförsäkring för dem som deltar i arbetspraktik. Paragrafen gäller socialförsäkring på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 29 § 3 punkten självstyrelselagen. Bestämmelsen har med stöd av 19 § 3 mom. nämnda lag kunnat intas i landskapslagen.

Besvärsbestämmelsen i 8 § landskapslagen överensstämmer med 26 § självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen i och för sig faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet samt landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, antagna samma dag som föreliggande landskapslag, träder i kraft. Ålandsdelegationen har i skilda utlåtanden förslagit att sistnämnda landskapslagar i sin helhet måtte förordnas att förfalla, varför detsamma även bör gälla för föreliggande landskapslag.

Högsta domstolens utlåtande 12.1.2001:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 4.12.2000 nr 3088/08/2000

Utlåtande

Högsta domstolen har i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland granskat lagtingsbeslutet och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om arbetsmarknadsstöd (53/1994). I landskapsstyrelsens framställning om ny landskapslagstiftning om arbetsmarknadspolitisk verksamhet ingår förslaget till denna landskapslag som en del. I framställningen är förslaget till landskapslag om arbetsmarknadspolitisk verksamhet det centrala. De övriga accessoriska lagförslagen är förslag till landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, landskapslag om ändring av landskapslagen om sysselsättningsfrämjande utbildning och landskapslag om ändring av 17 § landskapslagen om studieledighet. Förslagen har lett till särskilda lagtingsbeslut varför Högsta domstolen avger sitt utlåtande om dem separat.

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under denna och enligt 18 § 13 och 23 punkten behörighet även i fråga om socialvård och främjande av sysselsättningen.

Enligt 29 § 1 mom. 3 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om socialförsäkring. I en landskapslag kan dock enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. I 7 § lagtingsbeslutet stadgas om försäkringsskydd för deltagare i arbetspraktik. I 9 § lagen om arbetsmarknadsstöd stadgas om försäkringsskydd för deltagare i arbetspraktik. På grund av att 7 § lagtingsbeslutet i sak överensstämmer med 9 § lagen om arbetsmarknadsstöd och rikets myndighet endast har ersatts med landskapets myndighet har stadgandet för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kunnat upptas i lagtingsbeslutet.

Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter emellertid att även landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet samtidigt träder i kraft. Högsta domstolen har i ett särskilt utlåtande hemställt att lagtingsbeslutet om antagande av landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet i sin helhet måtte förordnas att förfalla varför Högsta domstolen även hemställer att detta lagtingsbeslut måtte förfalla.

Republikens presidents beslut 19.1.2001:

Ålands lagting har den 29 september 2000 fattat beslut om antagande av landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om arbetsmarknadsstöd.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, sedan Ålandsdelegationen avgivit utlåtande i saken och efter att ha inhämtat utlåtande av högsta domstolen, funnit att ikraftträdandet av ovan nämnda landskapslag förutsätter att även landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet samtidigt träder i kraft. Eftersom landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet i dag har förordnats att förfalla i sin helhet har jag med stöd av 19 § 2 mom. självstyrelselagen beslutat förordna att också den ovan nämnda landskapslagen skall för falla i sin helhet, vilket Landskapsstyrelsen härmed meddelas för kännedom.

Nr 20/00, D10 00 01 20. Landskapslag om ändring av landskapslagen om sysselsättningsfrämjande utbildning, antagen av lagtinget 29.9.2000. Lagen förföll.

Ålandsdelegationens utlåtande 15.11.2000:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs ändringar i syfte att anpassa landskapslagen om sysselsättningsfrämjande utbildning (ÅFS 39/1988) till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, socialvård, undervisning samt främjande av sysselsättningen vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 13, 14 samt 23 punkterna självstyrelselagen. Landskapslagens bestämmelser om återkrav av erlagda förmåner är enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen av rikslagstiftningsnatur och har med stöd av 19 § 3 mom. sagda lag kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen i och för sig faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet samt landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, antagna samma dag som föreliggande landskapslag, träder i kraft. Ålandsdelegationen har i skilda utlåtanden föreslagit att sistnämnda landskapslagar i sin helhet måtte förordnas att förfalla, varför detsamma även bör gälla för föreliggande landskapslag.

Högsta domstolens utlåtande 12.1.2001:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 4.12.2000 nr 3089/08/2000

Utlåtande

Högsta domstolen har i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland granskat lagtingsbeslutet och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om ändring av landskapslagen om sysselsättningsfrämjande utbildning. I landskapsstyrelsens framställning om ny landskapslagstiftning om arbetsmarknadspolitisk verksamhet ingår förslaget till denna landskapslag som en del. I framställningen är förslaget till landskapslag om arbetsmarknadspolitisk verksamhet det centrala. De övriga accessoriska lagförslagen är förslag till landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om arbetsmarknadsstöd och landskapslag om ändring av 17 § landskapslagen om studieledighet. Förslagen har lett till särskilda lagtingsbeslut varför Högsta domstolen avger sitt utlåtande om dem separat.

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under denna och enligt 18 § 13, 14 och 23 punkten behörighet även i fråga om socialvård, undervisning och främjande av sysselsättningen.

Enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen har riket behörighet i fråga om rättskipning. I en landskapslag kan dock enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med

motsvarande stadganden i rikslag. I 6 § 2 mom. lagtingsbeslutet stadgas om återkrav av för-
månar som omfattas av landskapslagen. Enligt 28 § lagen om arbetskraftspolitisk vuxenut-
bildning (763/1990) gäller för återkrav 31 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa
(604/1984). I 7 kap. lagen om utkomstskydd för arbetslösa vari 31 § ingår stadgas om vilka
myndigheter i riket som handhar de ärenden som lagen gäller däribland även återkrav. Ar-
betsmarknadsbyrån har såsom landskapets myndighet enligt 6 § 2 mom. lagtingsbeslutet getts
behörighet att sköta ärenden om arbetslöshetsersättning i landskapet i stället för de statliga
myndigheterna. Stadgandet har för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kunnat upptas
i lagtingsbeslutet på grund av att det i sak överensstämmer med stadgandena i 7 kap. lagen om
utkomstskydd för arbetslösa och 28 § lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning.

Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter emellertid att även landskapslagen om ar-
betsmarknadspolitisk verksamhet samtidigt träder i kraft. Högsta domstolen har i ett särskilt
utlåtande hemställt att lagtingsbeslutet om antagande av landskapslagen om arbetsmarknads-
politisk verksamhet i sin helhet måtte förordnas att förfalla varför Högsta domstolen även
hemställer att detta lagtingsbeslut måtte förordnas att förfalla.

Republikens presidents beslut 19.1.2001:

Ålands lagting har den 29 september 2000 fattat beslut om antagande av landskapslag om
ändring av landskapslagen om sysselsättningsfrämjande utbildning.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, sedan Ålandsdelegationen avgivit utlåtande i saken
och efter att ha inhämtat utlåtande av högsta domstolen, funnit att ikraftträdandet av ovan
nämnda landskapslag förutsätter att även landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verk-
samhet samtidigt träder i kraft. Eftersom landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksam-
het i dag har förordnats att förfalla i sin helhet har jag med stöd av 19 § 2 mom. självstyrelse-
lagen beslutat förordna att också den ovan nämnda landskapslagen skall för falla i sin helhet,
vilket Landskapsstyrelsen härmed meddelas för kännedom.

Nr 21/00, D10 00 01 21. Landskapslag om ändring av 17 § landskapslagen om studieledighet, antagen av lagtingen 29.9.2000. Lagen förföll.

Ålandsdelegationens utlåtande 15.11.2000:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs ändringar i syfte att anpassa landskapslagen om studieledighet (ÅFS
57/1983) till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om ar-
betsmarknadspolitisk verksamhet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörig-
het i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt
undervisning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen i och för sig faller inom landskapets lagstift-
ningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även landskapslagen
om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, antagen samma dag som föreliggande landskapslag,
träder i kraft. Ålandsdelegationen har i skilt utlåtande föreslagit att sistnämnda landskapslag i
dess helhet måtte förordnas att förfalla, varför detsamma även bör gälla för föreliggande land-
skapslag.

Högsta domstolens utlåtande 12.1.2001:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 4.12.2000 nr 3091/08/2000

Utlåtande

Högsta domstolen har i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland granskat lagtingsbeslutet och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om ändring av 17 § landskapslagen om studieledighet. I landskapsstyrelsens framställning om ny landskapslagstiftning om arbetsmarknadspolitisk verksamhet ingår förslaget till denna landskapslag som en del. I framställningen är förslaget till landskapslag om arbetsmarknadspolitisk verksamhet det centrala. De övriga accessoriska lagförslagen är förslag till landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om arbetsmarknadsstöd och landskapslag om ändring av landskapslagen om sysselsättningsfrämjande utbildning. Förslagen har lett till särskilda lagtingsbeslut varför Högsta domstolen avger sitt utlåtande om dem separat.

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under denna och enligt 18 § 14 punkten behörighet även i fråga om undervisning. Lagtingsbeslutet innebär en ändring av landskapslagen som faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter emellertid att även landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet samtidigt träder i kraft. Högsta domstolen har i ett särskilt utlåtande hemställt att lagtingsbeslutet om antagande av landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet i sin helhet måtte förordnas att förfalla varför Högsta domstolen även hemställer att detta lagtingsbeslut måtte förordnas att förfalla.

Republikens presidents beslut 19.1.2001:

Ålands lagting har den 29 september 2000 fattat beslut om antagande av landskapslag om ändring av 17 § landskapslagen om studieledighet.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, sedan Ålandsdelegationen avgivit utlåtande i saken och efter att ha inhämtat utlåtande av högsta domstolen, funnit att ikraftträdandet av ovan nämnda landskapslag förutsätter att även landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet samtidigt träder i kraft. Eftersom landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet i dag har förordnats att förfalla i sin helhet har jag med stöd av 19 § 2 mom. självstyrelselagen beslutat förordna att också den ovan nämnda landskapslagen skall för falla i sin helhet, vilket Landskapsstyrelsen härmed meddelas för kännedom.

Nr 1/01. D10 01 01 1. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland om lagen om handel med utsäde, antagen av lagtinget 19.1.2001 (ÅFS 25/01).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.3.2001:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll

Landskapslagen är en s.k. blankettlag enligt vilken rikets lag om handel med utsäde (FFS 728/2000) skall tillämpas i landskapet med vissa i landskapslagen angivna avvikelser. Ändringar i rikslagen skall tillämpas i landskapet från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt den genom landskapslagen antagna rikslagen ankommer på statens myndigheter skall i landskapet handhas av Ålands landskapsstyrelse till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet. Landskapslagen innehåller även besvär-

och straffbestämmelser. Den genom landskapslagen antagna rikslagen innehåller bestämmelser om marknadsföring av utsäde, bedrivande av verksamhet, kontroll och tillsyn samt administrativa tvångsmedel. Lagen tillämpas på produktion, marknadsföring, import och export av utsäde för åker- och trädgårdsväxter.

I lagen om handel med utsäde har intagits ett flertal bemyndiganden för jord- och skogsbruksministeriet att genom förordningar utfärda bestämmelser om i lagen närmare reglerade omständigheter. I enlighet härmed bemyndigas landskapsstyrelsen i 1 § 3 mom. landskapslagen att inom landskapets behörighetsområde besluta att bestämmelser som utfärdats med stöd av lagen om handel med utsäde skall tillämpas i landskapet antingen i oförändrad lydelse eller med ändringar.

Lagstiftningsbehörigheten

En landskapslag kan utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet. Landskapslagen gäller landskapets myndigheter på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 18 § 1 punkten självstyrelselagen tillkommer landskapet.

Landskapslagen är i huvudsak att hänföra till lagstiftningen om jord- och skogsbruk samt styrningen av lantbruksproduktionen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten, med vissa undantag enligt 18 § 15 punkten självstyrelselagen tillkommer landskapet. Genom nu gällande självstyrelselag överfördes behörigheten gällande handel med konstgjorda gödselämnen och beredda fodermedel samt med utsädesvaror till landskapet. Landskapslagen gäller även näringsverksamhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen med vissa undantag tillkommer landskapet. Till rikets behörighet har dock i 27 § 33 punkten självstyrelselagen hänförs ärenden angående förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet.

I lagen om handel med utsäde ingår även bestämmelser om genetiskt modifierat utsäde. Lagstiftningen om genteknik och genetiskt modifierade organismer är att hänföra till rikets behörighet.

Till den del landskapslagen kan anses beröra konsumentskydd och otillbörligt förfarande i näringsverksamhet berör lagen områden på vilka lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 10 punkten självstyrelselagen tillkommer riket.

Landskapslagen innehåller enligt beskrivningen av lagstiftningsbehörigheten ovan vissa föreskrifter som hör till områden underlydande rikets lagstiftningsbehörighet. Då dessa bestämmelser överensstämmer med gällande bestämmelser i rikets lag om handel med utsäde, har de för vinnande av enhetlighet och överskådlighet jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen. Med stöd av nämnda lagrum har även statliga myndigheter kunnat påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

Landskapslagen reglerar även import och export av utsäde. I det avseende fråga är om utrikeshandel tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket enligt 27 § 12 punkten självstyrelselagen. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska, t.ex. kvalitetskrav, skall emellertid, enligt motiven till självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till. Till den del föreliggande landskapslag avser import och export gäller bestämmelserna kvalitetskrav på utsäde vilket är att hänföra till landskapets behörighet.

I lagen om handel med utsäde har intagits bestämmelser om skadeståndsskyldighet vari ingår även hänvisningar till annan rikslagstiftning. Skadeståndslagstiftningen är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41 punkten självstyrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig en privaträttslig angelägenhet emellertid di-

rekt till ett rättsområde som faller under landskapets behörighet utgör frågan en landskapsangelägenhet.

I 21 – 22 § i den genom landskapslagen antagna rikslagen har intagits bestämmelser om rätten att utföra kontroller och härvid bl.a. kontrollera näringsidkarens bokföring. På hemfridskyddade områden får kontroller utföras och prov tagas dock endast om det finns grundad anledning att misstänka att någon gjort sig skyldig till straffbart förfarande. Bestämmelsen överensstämmer med rikslagstiftningen.

Föreskrifterna om straff, förbud och andra tvångsmedel är med stöd av 18 § 25 och 26 punkterna självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet. I landskapslagen har inte undantagits de straffbestämmelser som ingår i rikslagen. Denna omständighet kan leda till missförstånd men berör inte lagstiftningsbehörigheten.

Bestämmelsen om förverkandepåföljd i 35 § lagen om handel med utsäde är enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen av rikslagstiftningsnatur och har med stöd av 19 § 3 mom. sistnämnda lag kunnat intas i landskapslagen.

Besvär bestämmelsen i landskapslagens 9 § överensstämmer med 25 § självstyrelselagen.

I landskapslagens 2 § anges de paragrafer i lagen om handel med utsäde som inte skall tillämpas i landskapet. Härvid utesluts bestämmelserna om bl.a. personuppgifter, utelämnande av sekretessbelagda uppgifter samt avgifter. I landskapslagen anges dock inte vilka bestämmelser som härvid skall tillämpas i landskapet, vilket kan förorsaka oklarhet vid tillämpningen av landskapslagen. Dessa omständigheter inverkar dock inte på behörigheten.

Ur lagstiftningshandlingarna framgår att avsikten med landskapslagen är att uppdatera utsädeslagstiftningen så att den överensstämmer med EG-rättens krav. Ålandsdelegationen har dock endast granskat landskapslagen utgående från självstyrelselagens bestämmelser om kompetensfördelningen mellan riket och landskapet och har därför inte uttalat sig om landskapslagens förenlighet med för landskapet gällande internationella bestämmelser.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 27.4.2001.

Nr 2/01. D10 01 01 2. Landskapslag om miljöskydd och miljö tillstånd, antagen av lagtinget 19.1.2001 (ÅFS 30/01).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.3.2001:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll

Landskapslagen är en övergripande lag med gemensamma bestämmelser för olika miljöområden och anger miniminivån för det miljöskydd som måste följas vid tillståndsgivningen. Genom landskapslagen införs ett samordnat förfarande för prövningen av utsläppstillstånd i vatten, luft och mark. Miljö tillståndet är en samlande beteckning för vattentillstånd, avfallstillstånd, förläggningstillstånd enligt 26 § hälsovårdslagen och lufttillstånd.

Landskapslagen om miljöskydd och miljö tillstånd anger miniminivån för miljöskyddet i ett tillståndsärende. Om i annan lagstiftning anges strängare krav för tillståndet, skall det följas. Miljö tillståndslagen reglerar inte heller behovet av tillstånd. Förutsättningarna anges i sektorlagarna. Miljö tillstånden söks hos Ålands miljöprövningsnämnd. Landskapsstyrelsen är tillsynsmyndighet. Landskapslagen ansluter sig till rådets direktiv 96/61 EG om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar och är en delimplementering av rådets direktiv 97/11/EG om ändring av direktiv 85/337/EEG om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt.

Landskapslagen innehåller bestämmelser om allmänna miljöskyddsprinciper, tillståndsbehovet, handläggningen av tillståndsärenden, förutsättningarna för tillstånd, tillståndsvillkoren och tillståndens giltighet, ersättningar, anmälningsskyldighet och inskrivning i datasystemet, tillsyn, tvångsmedel och straff samt om landskapsstyrelsens rätt att utfärda förordningar och allmänna föreskrifter.

Lagstiftningsbehörigheten

Landskapslagen gäller natur- och miljövård samt rätten att utnyttja mineralfyndigheter, vattenrätt, hälso- och sjukvård, landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, byggnads- och planeväsendet, grannelagsförhållanden, jord- och skogsbruk samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 §, 1, 4, 7, 10, 12, 15, 19 och 22 punkterna självstyrelselagen.

Enligt 20 § Finlands grundlag bär var och en ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Det allmänna skall verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön. I landskapslagens 1 § 2 mom. 4 punkt anges i enlighet härmed som ett av lagens syften att förbättra medborgarnas möjligheter att påverka beslut som gäller miljön.

Jämlikt 27 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen hör bl.a. de medborgerliga rättigheterna och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I landskapslagen har intagits ett flertal bestämmelser som inkräktar på de i 2 kap. Finlands grundlag angivna medborgerliga rättigheterna. Enligt grundlagens 23 § kan genom lag införas tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna. Dessa bestämmelser i landskapslagen överensstämmer i huvudsak med motsvarande bestämmelser i rikslagstiftningen och har för vinnande av enhetlighet och överskådlighet jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I landskapslagen ingår ett flertal bemyndiganden för landskapsstyrelsen att utfärda landskapsförordningar. Landskapsstyrelsens förordningsmakt regleras i självstyrelselagens 21 §, som anger att landskapsstyrelsen kan, då bemyndigande givits i landskapslag, genom landskapsförordning stadga om landskapsförvaltningens organisation och verksamhet, om verkställighet och tillämpning av lag samt om andra angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområde. Bestämmelsen bör tolkas så att åtminstone grunderna för normeringen anges i landskapslag. Landskapsstyrelsens normgivningsrätt begränsas dock av grundlagens 80 § som förutsätter att genom lag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Tillämpningsområdet för bemyndigandet bör vara exakt avgränsat. Ålandsdelegationen har prövat dessa bestämmelser i landskapslagen och för sin del funnit att de uppfyller dessa krav och konstaterat att förordningsfullmakterna med några undantag även äger motsvarighet i rikslagstiftningen.

Landskapslagen utgår, liksom även vattenlagen för landskapet Åland (ÅFS 61/1996), från uppfattningen att ansökningsmål och tillståndsprövning i dessa ärenden huvudsakligen är förvaltning som ankommer på landskapets myndigheter. Med beaktande av att handläggningen av miljötillståndsärendena i rikets miljöskyddslag (FFS 86/2000) numera ankommer på förvaltningsmyndigheter samt av att behörigheten gällande natur- och miljövården och vattenrätten tillkommer landskapet, bör detta anses riktigt. I riket ankom handläggningen av vattenärendena tidigare på vattendomstolarna. Av lagutskottets utlåtande nr 15/1999 rd kan utläsas att den rådande uppfattningen om de tillståndsärenden som behandlats i vattendomstolarna är att de huvudsakligen utgjort förvaltningsärenden med inslag av vissa särdrag. I regeringens proposition till den nya miljöskyddslagen (RP 84/1999 rd s. 27) anges att en hög rättssäkerhetsnivå skall bibehållas i det nya beslutssystemet. Miljötillståndsverkens oavhängighet i beslutshänseende understryks av att det stiftas en särskild lag om organisationen, sammanträdena, tjänsterna, behörighetsvillkoren och behandlingen av ärendena. Ämbetsverket fattar kolle-

giala beslut, vilket innebär att ärendena avgörs på föredragning vid ämbetsverkets sammanträde. Detta är motiverat med tanke på de mångahanda intressen som ansluter sig till vattenärenden samt med tanke på parternas rättssäkerhet. Motsvarande omständigheter kan anses gälla även för tillståndsmyndigheten på Åland, Ålands miljöprövningsnämnd, som visserligen är ett landskapsstyrelsen underlydande organ men som innehar en självständig ställning.

I landskapslagens 13 kap. har intagits bestämmelser om ersättningar. Enligt dess 60 § skall, såvida annat inte bestäms annanstans i lag, miljöskador som orsakas av i lagen avsedd verksamhet i tillämpliga delar ersättas enligt rikslagen om ersättning för miljöskador (FFS 737/1994). Landskapet har behörighet avseende de ersättningsbestämmelser som sammanhänger med detta rättsområde. I lagen om ersättning för miljöskador ingår bestämmelser om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter. Med anledning härav konstateras att inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter för allmänt behov mot full ersättning enligt 18 § 8 punkten självstyrelselagen hör till landskapets behörighet, medan expropriation för enskilt intresse bör anses höra till rikets behörighet. I lagen om ersättning för miljöskador ingår dock även bestämmelser av rikslagstiftningsnatur. Dessa bestämmelser har enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I landskapslagens 11 kap. har intagits bestämmelser om tvångsmedel och i dess 12 kap. ingår straffbestämmelser. Bestämmelserna om tvångsmedel hör enligt 18 § 26 punkten självstyrelselagen till landskapets behörighet. Straffbestämmelserna har till den del de inte gäller den allmänna straffrätten eller områden hörande till rikets lagstiftningsbehörighet jämlikt 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen. I 59 § landskapslagen har intagits hänvisningar till strafflagen och dessa hänvisningar har till den del de gäller den allmänna straffrätten jämlikt 19 § 3 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Bestämmelser om sökande av ändring i miljöprövningsnämndens beslut finns i landskapslagen om Ålands miljöprövningsnämnd (ÅFS 65/1997), vilken lag även skall genomgå ändringar. Med anledning härav har i landskapslagen endast intagits särskilda föreskrifter om besvärmyndighetens rätt att förbjuda verkställighet av ett tillståndsbeslut (13 §) samt om sökande av ändring i tillståndsmyndighetens föreskrifter om åtgärder som behövs för avslutande av en verksamhet (52 §).

Landskapslagen avser en implementering av på området gällande EG-rättsakter. Med anledning härav berättigas landskapsstyrelsen i landskapslagens 70 § att genom landskapsförordning utfärda bestämmelser som är nödvändiga för att genomföra Europeiska gemenskapens rättsakter och landskapets övriga internationella förpliktelser. Enligt landskapslagens 72 § antar landskapsstyrelsen de planer och program om miljöskydd som avses i Europeiska gemenskapens rättsakter. Dessa lagrum överensstämmer med behörighetsfördelningen i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationen har inhämtat utlåtande av justitieministeriets Europarättsenhet, vilket bifogas.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Europarättsenhetens utlåtande 13.2.2001 (angående D10 01 01 2, D10 01 01 3, D10 01 01 4, D10 01 01 5, D10 01 01 6):

Landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd samt därmed sammanhängande landskapslagar

1. Allmänt

Ålandsdelegationen har i ett brev av den 29 januari bett justitieministeriets europarättsenhet om ett utlåtande om huruvida den åländska landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd

samt lagar som har samband med den (landskapslag om ändring av landskapslagen om renhållning, landskapslag om ändring av landskapslagen om hälsovård, landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands miljöprövningsnämnd, landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om handel med utsäde och landskapslag om ändring av vattenlagen för landskapet Åland) överensstämmer med Europeiska gemenskapernas regelverk. Enligt förarbetena ansluter lagstiftningen om samordnad miljö tillståndsprövning sig till rådets direktiv 96/61/EG om samordnande åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar (s.k. IPPC – direktivet) och är ett delgenomförande av rådets direktiv 97/11/EG om ändring av direktiv 85/337/EEG om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt. Begäran om utlåtande har inte närmare specificerats.

Genomförandet av dessa direktiv hör enligt 18 § 10 punkten självstyrelselagen för Åland till landskapets lagstiftningsbehörighet. Finlands regering har den 7 september 2000 mottagit ett motiverat yttrande angående genomförande av rådets direktiv 96/61/EG i landskapet Åland. Vidare har kommissionen i enlighet med direktiv 96/61/EG beslutat att föra Finland till EG-domstolen. Därför understryker europarättsenheten att det är nödvändigt att landskapslagstiftningen snabbt träder i kraft.

Landskapslagen har karaktären av en ramlag som till största delen innehåller grundläggande bestämmelser om miljö tillståndsprövning. Närmare bestämmelser om bl. a. tillståndsansökans innehåll och bedömningen och definitionen av bästa tillgängliga teknik bestäms genom en landskapsförordning. Europarättsenheten kan inte i detalj ta ställning till landskapslagstiftningens förenlighet med EU-rätten eftersom förordningen inte hade bifogats i begäran om utlåtande. Detta är enligt enhetens uppfattning inte heller nödvändigt i det här stadiet.

Europarättsenheten vill dock fästa uppmärksamhet vid några frågor som kommissionen har tagit upp när det gäller den motsvarande lagstiftningen i riket.

2. Observationer

2.1. Definitioner

Det förefaller som om listan över definitioner i artikel 2 i direktiv 96/61/EG inte helt har genomförts i landskapslagen. I 3 § landskapslagen finns endast definitioner av begreppen miljöförorening, olägenhet för människornas hälsa, miljöfarlig verksamhet, verksamhetsutövare och bästa tillgängliga teknik, fastän listan i direktivet är betydligt längre och mera detaljerad. Den innehåller nämligen också definitioner av ämne, förorening, anläggning, befintlig anläggning, utsläpp, utsläppsgränsvärde, miljö kvalitetsnorm, behörig myndighet, tillstånd, ändring av verksamheten och väsentlig ändring. I landskapsstyrelsens framställning sades att ”i landskapsförordning kan även andra definitioner införas”, men den meningen har lämnats bort. Europarättsenheten anser att det vore bra att definiera åtminstone det centrala begreppet utsläppsgränsvärde.

2.2. Tillståndsvillkor

Artikel 9(5) i direktiv 96/61/EG förutsätter att tillståndet måste innehålla lämpliga krav för utsläppskontroll med angivande av mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod samt omfatta en skyldighet att till den behöriga myndigheten lämna de uppgifter som är nödvändiga för att kontrollera att villkoren i tillståndet iakttas. Detaljerade regler om kontrollmetoderna saknas i den motsvarande bestämmelsen i landskapslagen (26 § 1 mom.). Vidare finns det i landskapslagen bara en möjlighet att i tillståndet inkludera en skyldighet att lämna de uppgifter som behövs för tillsynen. Enligt europarättsenheten vore det bra att ge närmare bestämmelser om kontrollförfarandet och uppställa en skyldighet att ge information åt myndigheterna som obligatoriskt tillståndsvillkor.

3. Slutkommentarer

Som nämndes tidigare, kan europarättsenheten inte ta definitiv ståndpunkt till om genomförande är fullständigt och därmed till landskapslagstiftningens förenlighet med gemenskapsrätten. Det är dock ytterst viktigt att processen för genomförande inleds, och därför bör lagstiftningen sättas i kraft så snart som möjligt. Eventuella brister i lagstiftningen kan således rättas efteråt.

Högsta domstolens utlåtande 11.5.2001:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 30.3.2001 nr 291/08/2001

Utlåtande

Högsta domstolen har i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland granskat lagtingsbeslutet och får som sitt utlåtande värdsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om miljöskydd och miljötillstånd. I landskapsstyrelsens framställning om lagstiftning om samordnad miljötillståndsprovning ingår förutom förslag till landskapslag om miljöskydd och miljötillstånd även förslag till landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands miljöprövningsnämnd, landskapslag om ändring av vattenlagen för landskapet Åland, landskapslag om ändring av landskapslagen om renhållning och landskapslag om ändring av landskapslagen om hälsovård. Dessa fyra sistnämnda förslag är lagändringar som föranleds av det lagtingsbeslut som behandlas i detta utlåtande men de har lett till särskilda lagtingsbeslut varför Högsta domstolen avger sitt utlåtande om dem separat.

Landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd är den centrala lagen i den reform som man avser att genomföra inom förfarandet för provningen av utsläppstillstånd i vatten, luft och mark. Avsikten med reformen är att samordna förfarandet för provning av utsläppstillstånd så att miljötillstånd blir en gemensam benämning på de tillstånd som avses i lagen. Reformen utgör ett genomförande av rådets direktiv 96/61/EG om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar och ett delgenomförande av rådets direktiv 97/11/EG om ändring av direktiv 85/337/EEG om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt.

Lagstiftningsbehörigheten för de rättsområden som landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd gäller faller inom många olika regleringsområden enligt självstyrelselagen. Enligt 18 § 10 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om natur- och miljövärd och vattenrätt, enligt 19 punkten om rätt att utnyttja mineralfyndigheter, enligt 12 punkten om hälso- och sjukvård och enligt 1 punkten om landskapsstyrelsen samt i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under denna. Utöver dessa områden har landskapet jämlikt 18 § 4, 7, 15 och 22 punkten behörighet även i fråga om kommunernas förvaltning, byggnads- och planväsendet, grannelagsförhållanden, jord- och skogsbruk samt näringsverksamhet. I den mån det i förslag till landskapslagstiftning som hör till landskapets behörighet ingår straffstadganden och stadganden om utsättande och utdömmande av vite samt av andra tvångsmedel hör de enligt 18 § 25 och 26 punkten till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Landskapet har således behörighet på sådana områden som kan tänkas falla under landskapslagen. Detta påverkas inte av att det är fråga om genomförande av Europeiska unionens rättsakter. Av de förpliktelser som åvilar Finland på grund av medlemskapet i Europeiska unionen följer i förhållandet mellan riket och landskapet att landskapet är skyldigt att verkställa direktiven inom de områden som faller inom landskapets lagstiftningskompetens. I riket har redan de ovan nämnda direktiven genomförts med bland annat den nya miljöskyddslagen

som trädde i kraft 1.3.2000 medan Finland det oaktat i förhållande till EU inte har genomfört direktiven på grund av att landskapet först nu har antagit de lagar varom det nu är fråga om. Lagtingsbeslutet är uppbyggt såsom en ramlag så att i det ingår ett flertal bemyndiganden att utfärda landskapsförordningar. Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsstyrelsen då bemyndigande har givits i landskapslag genom landskapsförordning stadga om landskapsförvaltningens organisation och verksamhet, om verkställighet och tillämpning av lag samt om andra angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområde. I 80 § Finlands grundlag stadgas emellertid om hur möjligheten att utfärda förordningar är begränsad. Enligt detta grundlagsstadgande skall bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag utfärdas genom lag. Stadgandet i 80 § grundlagen bör beaktas vid tillämpningen 21 § självstyrelselagen. Bemyndigandena i lagtingsbeslutet att utfärda landskapsförordningar är i huvudsak avgränsade på samma sätt som de bemyndiganden som finns i rikets miljöskyddslag. Bemyndigandena fyller de krav som uppställs i 80 § grundlagen och 21 § självstyrelselagen. I lagtingsbeslutet ingår emellertid två stadganden med bemyndiganden vilkas formuleringar är problematiska. Enligt 70 § lagtingsbeslutet har landskapsstyrelsen bemyndigats att utfärda landskapsförordning med bestämmelser som är nödvändiga för att genomföra Europeiska gemenskapens rättsakter och landskapets övriga internationella förpliktelser. Stadgandet preciseras genom att det i följande mening står:

”Däribland kan landskapsstyrelsen meddela föreskrifter om miljötillståndens giltighet och revidering samt om tillståndsvillkor eller sådana krav som behövs för hindrande av miljöförstöring och som kan jämföras med kraven i 63 – 64 § samt 66 – 68 §.”

Ordvalet ”däribland” är tvetydigt. Man kan tolka lydelsen såsom att landskapsstyrelsen givits en rätt vari ingår de uttryckligen angivna möjligheterna att utfärda förordning och något utöver detta, eftersom den andra meningen inte utgör en uteslutande precisering av den första meningen.

Dessutom är lydelsen ”meddela föreskrifter” tvetydig på grund av att föreskrift antingen kan vara synonymt med bestämmelsen och syftar då på bestämmelse i den första meningen. Alternativt kan bestämmelse avse myndigheternas normgivning, dvs. föreskrifter på lägre nivå än lagar och förordningar. En sådan tolkning ger vid handen att landskapsstyrelsen dessutom kan utfärda normer på lägre nivå än landskapsförordningar.

En jämförelse med motsvarande lagrum i rikets miljöskyddslag är beskrivande. Dess 16 § lyder:

”Andra förordningar. Statsrådet kan dessutom, för genomförande av Europeiska gemenskapens rättsakter eller för uppfyllande av Finlands internationella förpliktelser, genom förordning utfärda bestämmelser om miljötillståndets giltighet samt om justering av miljötillstånd och om tillståndsvillkor eller om sådana krav som behövs för hindrande av miljöförstöring och som kan jämföras med kraven i 11 - 15 §.”

I detta lagrum är bemyndigandet formulerat så att dess innehåll och omfång inte lämnar rum för tolkning och så att de normer som kan utfärdas entydigt är förordningar. Enligt social- och miljöutskottet i lagtinget motsvarar landskapsstyrelsens framställning till landskapslag, som till största delen motsvaras av lagtingsbeslutet, rikets miljöskyddslag. Formuleringarna är så likartade att många lagrum har en direkt motsvarighet i rikets lag och att de till sitt innehåll i princip är identiska trots att ordalydelsen avviker. Detta lagrum har varit föremål för omformulering under lagtingsbehandlingen (72 § i framställningen) så att det preciseras en aning men dock så att syftningen ”däribland” som funnits med redan i framställningen lämnats oförändrad. Formuleringen i 16 § rikets lag saknar motsvarande formulering på grund av att paragrafen inte är uppsjälkt i två meningar.

Med tanke på att det är landskapsstyrelsen som är den bemyndigade myndigheten och att den första meningen i 70 § bemyndigar landskapsstyrelsen att genom landskapsförordning utfärda

bestämmelser ligger det närmare till hands att tolka den andra meningen i paragrafen så att den avser en närmare bestämning och begränsning av de frågor som omfattas av landskapsstyrelsens befogenhet att utfärda förordningar.

Därför ligger det även närmare till hands att tolka paragrafen så att "meddela föreskrifter" avser förordningar. Under förutsättning att 70 § lagtingsbeslutet tolkas på detta sätt och då stadgandet inte bryter mot behörighetsfördelningen enligt självstyrelselagen genom att lagtingsbeslutet i sin helhet gäller sådan reglering som hör till landskapets behörighet har det kunnat intas i beslutet.

Enligt 72 § lagtingsbeslutet antar landskapsstyrelsen de planer och program för miljöskydd som avses i Europeiska gemenskapens rättsakter. Stadgandet följer behörighetsfördelning enligt självstyrelselagen på ovan angivet sätt och har därför kunnat intas i beslutet.

I lagtingsbeslutet har man utgått från att de ansökningsärenden samt den tillståndsprövning som avses i beslutet är förvaltning och att regleringen av dem därför ankommer på landskapet. I samband med behandlingen av ändringen av landskapslagen om ändring av vattenlagen för landskapet Åland år 1995 uttryckte sig Högsta domstolen enligt följande.

"Enligt 18 § 10 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om natur- och miljövård, friluftsliv och vattenrätt. Med begreppet vattenrätt avses enligt självstyrelselagens förarbeten det lagstiftningsområde som är reglerat i rikets vattenlag med undantag för de stadganden som hör till rättskipningen. Detta område hör enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen till rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt rikets lag handhas rättskipningen i första instans i regel av vattendomstolarna. Dessa har dessutom en central ställning som tillståndsmyndighet. Frågan om huruvida vattendomstolarna härvid skall anses utöva sådan rättskipning som självstyrelselagen avser är inte klar. Enligt självstyrelselagen kan landskapet utforma sina bestämmelser om användning av vatten och vattenområden på ett sätt som avviker från motsvarande stadganden i rikets lag. Detta förutsätter även att tillståndsprövningen i stor utsträckning kan handhas av landskapets myndigheter. Även de ändringar som vidtagits i rikets vattenlag medför att avgörandet av tillståndsärenden på vattenrättens område i högre grad än tidigare bör uppfattas som förvaltningsärenden. Enligt Högsta domstolens uppfattning har landskapet inte överskridit sin behörighet i de fall landskapsstyrelsen uttryckligen angetts som tillståndsmyndighet."

I och med att Ålands miljöprövningsnämnd enligt lagtingsbeslutet har en ställning som tillståndsmyndighet som fattar förvaltningsbeslut har landskapet haft behörighet att lagstifta om tillståndsverksamheten. Bestämmelserna om miljötillstånd till den del de berör vattenlagsärenden har kunnat intas i lagtingsbeslutet.

I 60 § lagtingsbeslutet stadgas att miljöskador som orsakas av verksamhet som avses i denna lag skall ersättas enligt rikets lag om ersättning för miljöskador (737/1994). Enligt 18 § 8 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter för allmänt behov mot full ersättning. Härav kan man sluta sig till att inlösen på andra grunder hör till rikets behörighet fastän det i självstyrelselagen och dess förarbeten inte finns ställningstaganden för detta. I 10 § lagen om ersättning för miljöskador stadgas att om en miljöskada leder till att en fastighet blir helt eller delvis onyttig för ägaren eller att det blir väsentligt svårare att använda fastigheten skall den skadeståndsskyldige på ägarens begäran inlösa fastigheten eller en del av den. Lagtingsbeslutets laghänvisning till rikets lag är således en förutsättning för att regleringen av ersättningsfrågorna skall vara klara och därmed har det kunnat intas i beslutet.

I 11 kap. lagtingsbeslutet ingår stadganden om tvångsmedel och i 12 kap. lagtingsbeslutet ingår straffstadganden. Enligt 18 § 26 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om utsättande och utdömmande av vite samt användning av andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet och enligt 18 § 25 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om beläggande med straff och storleken av straff inom rättsom-

råden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Med stöd av dessa lagrum har stadgandena i 11 och 12 kap. lagtingsbeslutet kunnat intas i det. Dessutom ingår i 59 § beslutet hänvisningsstadganden till strafflagen. Dessa har för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kunnat intas i lagtingsbeslutet enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen.

Sökande av ändring i miljöprövningsnämndens beslut regleras i landskapslagen om Ålands miljöprövningsnämnd. Av denna orsak ingår stadganden om ändringssökande endast i 13 och 52 § lagtingsbeslutet. Där stadgas om besvärmyndighetens rätt att förbjuda verkställighet av ett tillståndsbeslut och om sökande av ändring i tillståndsmyndighetens föreskrifter om åtgärder som behövs för avslutande av en verksamhet. Enligt 27 § självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om rättskipning med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 §. Bestämmelserna i 13 § lagtingsbeslutet är avsedda att ersätta 11 § 2 mom. landskapslagen om miljöprövningsnämnden och har därför kunnat intas i beslutet. Rättskipningsuppgiften i bestämmelsen i 52 § 3 mom. lagtingsbeslutet har med stöd av 26 § självstyrelselagen kunnat anförtros Ålands förvaltningsdomstol, eftersom landskapet har lagstiftningsbehörighet i de förvaltningsangelägenheter det är fråga om. Lagrummet har därför kunnat intas i beslutet. Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 23.5.2001.

Nr 3/01. D10 01 01 3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands miljöprövningsnämnd, antagen av lagtinget 19.1.2001 (ÅFS 31/01).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.3.2001:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om miljöprövningsnämndens sammansättning, beredningen av ärenden vid miljöprövningsnämnden samt delgivning av dess beslut. Bestämmelserna om överprövning av miljöprövningsnämndens beslut slopas.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, vattenrätt samt natur- och miljövard på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1 och 10 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Hänvisningarna i 1, 9 och 11 § landskapslagen till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd förutsätter att sistnämnda landskapslag träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 11.5.2001:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 30.3.2001 nr 292/08/2001

Utlåtande

Högsta domstolen har i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland granskat lagtingsbeslutet och får som sitt utlåtande värdsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands miljöprövningsnämnd. I landskapsstyrelsens framställning om lagstiftning om sam-

ordnad miljöstillståndsprövning ingick framställningen till denna landskapslag tillsammans med fyra andra förslag i anslutning till förslag till landskapslag om miljöskydd och miljöstillstånd som var den centrala lagen i framställningen. Alla fem lagförslag har antagits av lagtinget samma dag och Högsta domstolen avger sitt utlåtande om varje lagtingsbeslut separat. Landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands miljöprövningsnämnd gäller landskapsstyrelsen och de myndigheter som underlyder denna samt natur- och miljövärd. Enligt 18 § 1 och 10 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om dessa områden. Ikraftträdandet av den landskapslag som ingår i detta lagtingsbeslut förutsätter att landskapslagen om miljöskydd och miljöstillstånd samtidigt träder i kraft. Högsta domstolen har i ett särskilt utlåtande hemställt att lagtingsbeslutet om antagande av landskapslagen om miljöskydd och miljöstillstånd skall kunna träda i kraft. Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 23.5.2001.

Nr 4/01. D10 01 01 4. Landskapslag om ändring av vattenlagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 19.1.2001 (ÅFS 32/01).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.3.2001:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs ändringar avseende dess tillståndsbestämmelser. Ålands miljöprövningsnämnd ersätter i huvudsak landskapsstyrelsen som tillståndsmyndighet. I landskapslagen införs en ny paragraf om ytvattenfarliga ämnen. Vissa detaljregleringar om när tillstånd behövs upphävs. Ett flertal hänvisningar till landskapslagen om miljöskydd och miljöstillstånd införs i lagen. I landskapslagen görs även ändringar av teknisk natur.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, vattenrätt, natur- och miljövärd samt näringsverksamhet på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 4, 10 och 22 punkterna självstyrelselagen.

I landskapslagens 4 kap. 8 a §, 6 kap. 7, 16 och 20 § ingår bemyndiganden att utfärda landskapsförfordningar. Landskapsstyrelsens förordningsmakt regleras i självstyrelselagens 21 §. Landskapsstyrelsens normgivningsrätt begränsas dock av grundlagens 80 § som förutsätter att genom lag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Tillämpningen för bemyndigandet bör vara exakt avgränsat. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning är bemyndigandena i 4 kap. 8 a §, 6 kap. 7 samt 20 § av teknisk natur. I 6 kap. 16 § frångås förteckningen över de tillståndspliktiga verksamheterna. De ersätts med en allmännare formulering. Enligt landskapslagens 6 kap. 16 § 3 mom. bestäms i landskapsförfordning närmare vilka enskilda vattenföretag och vattenfarliga verksamheter som kräver tillstånd. I 3 kap. 11 § i den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om miljöskydd och miljöstillstånd anges att tillstånd krävs för verksamhet som medför risk för förorening av miljön. I lagrummet anges vidare att tillstånd dessutom behövs bl.a. för verksamheter som kräver vattentillstånd och regleras i vattenlagen för landskapet Åland (ÅFS 61/1996) och vattenförfordningen för landskapet Åland (ÅFS 77/1996). Med beaktande av detta samt av övriga bestämmelser i den nu aktuella landskapslagens 6 kap. 16 § anser Ålandsdelegationen att även denna förordningsfullmakt överensstämmer med 80 § grundlagen och 21 § självstyrelselagen.

Tillståndsmyndigheten enligt landskapslagen är Ålands miljöprövningsnämnd som är ett landskapsstyrelsen underställt organ. Ålandsdelegationen konstaterar att detta är förenligt med rådande uppfattning om att vattentillståndsärendena huvudsakligen anses utgöra förvaltningsärenden.

I landskapslagen har landskapsstyrelsen som tillsynsmyndighet ålagts vissa förvaltningsuppgifter samt härvid berättigats att utfärda vissa kvalitets- m.fl. normer.

Enligt 27 § 13 punkten självstyrelselagen hör ärenden angående handelssjöfart samt farleder för handelssjöfarten till rikets behörighet. Hänvisningen i landskapslagens 7 kap. 10 § har jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Bestämmelser om straff i 9 kap. 10 § har jämlikt 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Föreskrifterna att landskapsstyrelsen enligt 14 kap. 4 § kan förordna förrättningsmän och Ålands miljöprövningsnämnd enligt 14 kap. 5 § kan utse godemän tangerar området för rättskipning, men kan dock anses utgöra förvaltning.

Beträffande 15 kap. 2 § konstaterar delegationen att förrättningsmännen och godemännen, såsom utsedda av landskapsstyrelsen (eller i vissa fall av miljöprövningsnämnden), kan anses som landskapsstyrelsen underlydande myndigheter över vilkas handläggning besvär kan anföras hos landskapsstyrelsen enligt 25 § självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 11.5.2001:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 30.3.2001 nr 293/08/2001

Utlåtande

Högsta domstolen har i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland granskat lagtingsbeslutet och får som sitt utlåtande värdsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om ändring av vattenlagen för landskapet Åland. I landskapsstyrelsens framställning om lagstiftning om samordnad miljötillståndsprövning ingick framställningen till denna landskapslag tillsammans med fyra andra förslag i anslutning till förslag till landskapslag om miljöskydd och miljötillstånd som var den centrala lagen i framställningen. Alla fem lagförslag har antagits av lagtinget samma dag och Högsta domstolen avger sitt utlåtande om varje lagtingsbeslut separat.

Landskapslagen om ändring av vattenlagen för landskapet Åland gäller landskapsstyrelsen och de myndigheter som underlyder denna, kommunernas förvaltning, vattenrätt, natur- och miljövård samt näringsverksamhet. Enligt 18 § 1, 4, 10 och 22 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om dessa områden.

I lagtingsbeslutet ingår ett flertal bemyndiganden att utfärda landskapsförordningar. Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsstyrelsen då bemyndigande har givits i landskapslag genom landskapsförordning stadga om landskapsförvaltningens organisation och verksamhet, om verkställighet och tillämpning av lag samt om andra angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområde. I 80 § Finlands grundlag stadgas emellertid om hur möjligheten att utfärda förordningar är begränsad. Enligt detta grundlagsstadgande skall bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag utfärdas genom lag. Stadgandet i 80 § grundlagen bör beaktas vid tillämpningen 21 § självstyrelselagen.

Bemyndigandena i lagtingsbeslutet att utfärda landskapsförordningar är delvis av teknisk natur. I 6 kap. 16 § beslutet har bemyndigandet fått en öppen formulering jämfört med den gällande formuleringen. I 11 § lagtingsbeslutet om antagande av landskapslag om miljöskydd och miljötillstånd ingår dock de grunder på vilka tillstånd krävs för verksamhet. Dessa bemyndiganden fyller således 80 § grundlagens och 21 § självstyrelselagens krav och har därför kunnat intas i beslutet.

Ikraftträdandet av den landskapslag som ingår i detta lagtingsbeslut förutsätter att landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd samtidigt träder i kraft. Högsta domstolen har i ett särskilt utlåtande hemställt att lagtingsbeslutet om antagande av landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd skall kunna träda i kraft.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 23.5.2001.

Nr 5/01. D10 01 01 5. Landskapslag om ändring av landskapslagen om renhållning, antagen av lagtinget 19.1.2001(ÅFS 33/01).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.3.2001:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs ändringar föranledda av den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd. Ålands miljöprövningsnämnd ersätter landskapsstyrelsen som tillståndsmyndighet. Landskapsstyrelsen utgör tillsynsmyndighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, natur- och miljövard, hälsovård samt näringsverksamhet, på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 10, 12 och 22 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 11.5.2001:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 30.3.2001 nr 294/08/2001

Utlåtande

Högsta domstolen har i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland granskat lagtingsbeslutet och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om ändring av landskapslagen om renhållning. I landskapsstyrelsens framställning om lagstiftning om samordnad miljötillståndsprövning ingick framställningen till denna landskapslag tillsammans med fyra andra förslag i anslutning till förslag till landskapslag om miljöskydd och miljötillstånd som var den centrala lagen i framställningen. Alla fem lagförslag har antagits av lagtinget samma dag och Högsta domstolen avger sitt utlåtande om varje lagtingsbeslut separat.

Landskapslagen om ändring av landskapslagen om renhållning gäller landskapsstyrelsen och de myndigheter som underlyder denna, natur- och miljövård, hälsovård samt näringsverksamhet. Enligt 18 § 1, 10, 12 och 22 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om dessa områden. Ikraftträdandet av den landskapslag som ingår i detta lagtingsbeslut förutsätter att landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd samtidigt träder i kraft. Högsta domstolen har i ett särskilt utlåtande hemställt att lagtingsbeslutet om antagande av landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd skall kunna träda i kraft. Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 23.5.2001.

Nr 6/01. D10 01 01 6. Landskapslag om ändring av landskapslagen om hälsovård, antagen av lagtinget 19.1.2001 (ÅFS 34/01).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.3.2001:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs ändringar i syfte att anpassa landskapslagen till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd. I landskapslagen förutsätts att närmare bestämmelser om de verksamheter som behöver tillstånd anges i en landskapsförordning.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, natur- och miljövård, hälsovård samt näringsverksamhet, på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 10, 12 och 22 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Enligt landskapslagens 26 § 3 mom. finns närmare bestämmelser om de verksamheter som behöver tillstånd enligt landskapsförordningen om hälsovården. Till landskapslagens förarbeten har fogats ett utkast till ändringar av landskapsförordningen om hälsovården. Med anledning härav konstateras att landskapsstyrelsens förordningmakt regleras i självstyrelselagens 21 § som anger att landskapsstyrelsen kan, då bemyndigande givits i landskapslag, genom landskapsförordning stadga om landskapsförvaltningens organisation och verksamhet, om verkställighet och tillämpning av lag samt om andra angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområde. Bestämmelsen bör tolkas så att åtminstone grunderna för normeringen anges i landskapslag. Landskapsstyrelsens normgivningsrätt begränsas dock av grundlagens 80 § som förutsätter att genom lag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Tillämpningsområdet för bemyndigandet bör vara exakt avgränsat. Med hänsyn härtill konstaterar Ålandsdelegationen att landskapslagens 26 § 1 – 2 mom. anger i huvuddrag vilka typer av verksamheter som detta lagrum avser. I 3 kap. 11 § i den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd anges att tillstånd krävs för verksamhet som medför risk för förorening av miljön. I lagrummet anges vidare att tillstånd dessutom behövs bl. a. för verksamheter som kräver förläggningstillstånd och regleras i 26 § landskapslagen om hälsovården (ÅFS 6/1967) och landskapsförordningen om hälsovården (ÅFS 63/1973). Med beaktande av detta anser Ålandsdelegationen att den nu aktuella landskapslagens 26 § 3 mom. överensstämmer med 80 § grundlagen och 21 § självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 11.5.2001:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 30.3.2001 nr 295/08/2001

Utlåtande

Högsta domstolen har i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland granskat lagtingsbeslutet och får som sitt utlåtande värdsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om ändring av landskapslagen om hälsovård. I landskapsstyrelsens framställning om lagstiftning om samordnad miljötillståndsprövning ingick framställningen till denna landskapslag tillsammans med fyra andra förslag i anslutning till förslag till landskapslag om miljöskydd och miljötillstånd som var den centrala lagen i framställningen. Alla fem lagförslag har antagits av lagtinget samma dag och Högsta domstolen avger sitt utlåtande om varje lagtingsbeslut separat.

Landskapslagen om ändring av landskapslagen om hälsovård gäller landskapsstyrelsen och de myndigheter som underlyder denna, natur- och miljövard, hälsovård samt näringsverksamhet. Enligt 18 § 1, 10, 12 och 22 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om dessa områden.

I lagtingsbeslutet ingår ett bemyndigande att utfärda landskapsförordning. Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsstyrelsen då bemyndigande har givits i landskapslag genom landskapsförordning stadga om landskapsförvaltningens organisation och verksamhet, om verkställighet och tillämpning av lag samt om andra angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområde. I 80 § Finlands grundlag stadgas emellertid om hur möjligheten att utfärda förordningar är begränsad. Enligt detta grundlagsstadgande skall bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag utfärdas genom lag. Stadgandet i 80 § grundlagen bör beaktas vid tillämpningen 21 § självstyrelselagen.

I 26 § 3 mom. finns ett hänvisningsstadgande om att närmare bestämmelser om verksamheter som behöver tillstånd finns i landskapsförordningen om hälsovården. I 26 § 1 – 2 mom. beslutet anges i huvuddrag vilka typer av verksamheter fullmaktstadgandet avser och hänvisas till 11 § lagtingsbeslutet om antagande av landskapslag om miljöskydd och miljötillstånd där de grunder på vilka tillstånd krävs för verksamhet anges. Dessa bemyndiganden fyller således 80 § grundlagens och 21 § självstyrelselagens krav och har därför kunnat intas i beslutet.

Ikraftträdandet av den landskapslag som ingår i detta lagtingsbeslut förutsätter att landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd samtidigt träder i kraft. Högsta domstolen har i ett särskilt utlåtande hemställt att lagtingsbeslutet om antagande av landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd skall kunna träda i kraft.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 23.5.2001.

Nr 7/01. D10 01 01 7. Landskapslag om ändring av landskapslagen om avbytar-service för lantbrukare, antagen av lagtinget 4.4.2001 (ÅFS 23/01).

Ålandsdelegationens utlåtande 19.4.2001:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om semester för lantbrukare.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller jord- och skogsbruk, socialvård och landskapets myndigheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1, 13 och 15 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet med vissa undantag, som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 27.4.2001.

Nr 8/01. D10 01 01 8. Landskapslag om ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 4.4.2001 (ÅFS 24/01).

Ålandsdelegationens utlåtande 19.4.2001:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Kommunalskattelagen för Åland ändras så att avdraget för sjöarbetsinkomst även kan beviljas dem som arbetar ombord på utländska fartyg. Samtidigt görs lagen om undanröjande av internationell dubbelbeskattning (FFS 1552/1995) tillämplig i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 27.4.2001.

Nr 9/01. D10 01 01 9. Landskapslag om ändring av 9 § landskapslagen studiestöd, antagen av lagtinget 2.5.2001 (ÅFS 42/01).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.5.2001:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att förutom studerande som bor i en hyresbostad eller bostadsrättsbostad har även studerande som bor i en ägarbostad rätt till bostadstillägg. Berättigad till bostadstillägg är dock enligt huvudregeln inte en studerande som delar bostad med eget eller sin makes barn. De som studerar utomlands beviljas bostadstillägg på samma villkor som den som studerar på Åland och i riket.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 13 och 14 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, socialvård samt undervisning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 14.6.2001.

Nr 10/01. D10 01 01 10. Landskapslag om ändring av landskapslagen om besiktning och registrering av fordon, antagen av lagtinget 2.5.2001 (ÅFS 41/01).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.5.2001:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagens 30 § kompletteras med en bestämmelse om att fordon vars registreringsskyltar omhändertagits av en myndighet och inte avhämtats inom sex månader från omhändertagandet skall avregistreras av motorfordonsbyrån.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, vägtrafik samt allmän ordning och säkerhet vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 6 och 21 punkterna självstyrelselagen.

Bestämmelsen om att fordon som är in-tecknat eller för vilken ansökan om in-teckning är anhängig inte får avregistreras utan in-teckningshavarens skriftliga samtycke är enligt 27 § 41 punkten självstyrelselagen att hänföra till rikets lagstiftningsbehörighet och har jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 14.6.2001.

Nr 11/01. D10 01 01 11. Landskapslag om ändring av 38 § landskapslagen om en försöksverksamhet med yrkeshögskoleutbildning, antagen av lagtinget 4.5.2001 (ÅFS 43/01).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.5.2001:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagens 38 § ändras så att landskapslagen omfattar den utbildning som påbörjats före utgången av år 2002.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller undervisningsväsendet samt landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 14.6.2001.

Nr 12/01. D10 01 01 12. Landskapslag om Ålands skogsvårdsförening, antagen av lagtinget 4.5.2001 (ÅFS 51/01).

Ålandsdelegationens utlåtande 1.6.2001:

(Lindbäck, Lindfors, Alm)

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen reglerar den verksamhet Ålands skogsvårdsförening, som är en sammanslutning av skogsägare, bedriver. Den som är skogsägare och skyldig att betala skogsvårdsavgift är medlem i föreningen om han eller hon inte avböjt medlemskap. Landskapslagen innehåller närmare bestämmelser om skogsvårdsföreningens organisation, skyldigheten att betala skogsvårdsavgift och grunderna för avgiften, användningen, uppbörderna och redovisningen av de medel skogsvårdsföreningen får in i form av skogsvårdsavgifter. Landskapsstyrelsen utgör tillsynsmyndighet. Landskapsstyrelsen ombesörjer beräkningen av skogsvårdsavgifterna samt uppbörderna och redovisningen av avgifterna. Landskapslagen innehåller även bestämmelser om skadeståndsskyldighet, landskapets ersättningsskyldighet, ändringssökande, tillsyn samt påföljder.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, skogsbruk, samt tillvaratagande av skogsmarks produktionsförmåga på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 15 och 18 punkterna självstyrelselagen. Landskapet tillkommer enligt 18 § 5 punkten behörighet att lagstifta om landskapet tillkommande tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, landskapet tillkommande närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet jämte kommunerna tillkommande skatter. Landskapslagen berör även vissa rättsområden på vilka lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket. Enligt 27 § 1, 2 och 8 punkterna självstyrelselagen hör ärenden gällande avvikelse från grundlag, förenings- och församlingsfriheten, föreningar och stiftelser, bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar samt bokföring till rikets lagstiftningsbehörighet. I det följande kommer därför att göras en bedömning av hur bestämmelserna i landskapslagen förhåller sig till dessa punkter. Lagstiftningsbehörigheten ifråga om skogsvårdsavgiften.

I 1 § 2 mom. landskapslagen anges att Ålands skogsvårdsförening för att uppnå sitt syfte har rätt att få i landskapslagen avsedda skogsvårdsavgifter. Av 13 § 1 mom. landskapslagen framgår att skogsvårdsföreningen fattar beslut om storleken av arealavgiften som tillsammans med grundavgiften utgör skogsvårdsavgiften. Av 16 § 1 mom. landskapslagen åter framgår att avkastningen av skogsvårdsavgiften tillfaller skogsvårdsföreningen och i 20 § landskapslagen anges att landskapet skall ersätta föreningen för det inkomstbortfall som är en följd av den lägre avgiftsnivån i den andra och tredje zonen i förhållande till avgiftsnivån i den första zonen. Dessa bestämmelser synes ange att skattetagaren för skogsvårdsavgiften är Ålands skogsvårdsförening. I landskapslagens 16 § 1 mom. föreskrivs dock att landskapsstyrelsen sköter beräkningen av den skogsvårdsavgift som varje skogsägare skall betala samt uppbörderna och redovisningen av avgiften och att landskapsstyrelsen erhåller två procent av skogsvårdsavgiften som ersättning för uppbörderna och redovisningen. I landskapslagens 14 § 2

mom. anges också att landskapsstyrelsen är den myndighet som beviljar befrielse från skogsvårdsavgiften och i 22 § att landskapsstyrelsen utövar tillsyn över skogsvårdsföreningen och över dess verksamhet.

När Ålandsdelegationen 16.2.1952 avgav utlåtande över gällande landskapslag om skogsvårdsföreningar (ÅFS 10/1952) konstaterade delegationen uttryckligen att utlåtandet givits enligt 1951 års självstyrelselag. Ur utlåtandet kan inte utläsas att frågan om lagstiftningsbehörigheten i fråga om skogsvårdsavgiften varit föremål för särskild prövning.

Även om skogsvårdsavgiften enligt det som anförs nedan är att anse som en avgift av skattenatur, hänför den sig specifikt till rättsområdena skogsbruk samt tillvaratagande av skogsmarks produktionsförmåga i fråga om vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet. Bestämmelserna i gällande landskapslag om skogsvårdsföreningar, om bland annat fastställande av skogsvårdsavgiftens storlek och avgiftens mottagare, motsvarar bestämmelserna i den nya landskapslagen. Ålandsdelegationen har vid prövningen 16.2.1952 av gällande landskapslag inte framfört anmärkningar i fråga om lagstiftningsbehörigheten. Ur förarbetena till 1991 års självstyrelselag framgår att behörigheten i fråga om skatter och avgifter inte ändrats i förhållande till 1951 års självstyrelselag. Delegationen konstaterar vidare att landskapet Åland inte medtagits i den zonindelning som för den hektarbestämda avgiften intagits i 8 § rikets lag om skogsvårdsföreningar. Med stöd av ovanstående anser Ålandsdelegationen att skogsvårdsavgiften är att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Skogsvårdsavgiftens förhållande till grundlagens 81 §

I grundlagsutskottets utlåtande nr 1/1998 rd anges att skogsvårdsavgiften statsförfattningsrättsligt sett är en avgift av så kallad skattenatur. En avgift av detta slag bör därför uppfylla de i 81 § grundlagen (61 § i den tidigare regeringsformen) stadgade kraven. Enligt nämnda paragraf skall om statsskatt bestämmas genom lag, som skall innehålla bestämmelser om grunderna för skattskyldigheten och skattens storlek samt om de skattskyldigas rättsskydd. Bestämmelser om avgifter samt de allmänna grunderna för storleken av avgifter för de statliga myndigheternas tjänsteåtgärder, tjänster och övriga verksamhet utfärdas genom lag. Även de åländska skatterna och avgifterna bör uppfylla dessa grundlagsstadganden. Grundlagsutskottet har framhållit att kraven på en skattelag enligt vedertagen praxis är för det första att det måste stadgas så noggrant om grunderna för skattskyldigheten och skattebeloppet att den prövning de myndigheter som tillämpar lagen utövar vid påförandet av skatten anses vara bunden prövning och för det andra att det stadgas om den skattskyldiges rättsskydd (GrUB 17/1990 rd, s. 3).

Grundlagsutskottet har vid behandlingen av dessa bestämmelser i rikslagen i utlåtande nr 1/1998 rd beaktat att bestämmelser som garanterar de betalningsskyldigas rättsskydd intagits i lagen, hur grunderna för skogsvårdsavgiften regleras samt konstaterat att det årliga fastställandet av det aritmetiska medeltalet utgör ett tekniskt beslut baserat på fakta som inte ger den fastställande myndigheten något som helst spelrum. Dessa bestämmelser påverkade enligt grundlagsutskottet inte lagstiftningsordningen. Däremot har grundlagsutskottet i utlåtande nr 1 a/1998 rd konstaterat att i det reviderade förslagets 8 § (liksom i landskapslagens 12 §) endast anges maximibeloppet av den hektarbestämda avgiften för respektive zoner och att den behöriga skogsvårdsföreningen beslutar om avgiftens storlek för ett kalenderår i sänder utgående från den variationstabell som på detta sätt uppstår. Den fundamentala saken är enligt utskottet att det enligt konstitutionen måste stadgas så noggrant om skattebeloppet att den prövning de myndigheter som tillämpar lagen utövar när skatten påförs anses vara bunden prövning. Ändringsförslaget av 8 §, vilken ordalydelse sedermera intogs i lagen, konstaterades ge skogsvårdsföreningarna en mycket stor prövningsrätt när det gäller storleken på avgiften. Grundlagsutskottet ansåg därför att lagen bör stiftas i grundlagsenlig ordning, vilket skedde. Bestämmelsen i landskapslagens 12 § 3 mom. hör således enligt 27 § 1 punkten självstyrelse-

lagen till rikets lagstiftningsbehörighet såsom utgörande en avvikelse från grundlag, och har enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Grundlagsutskottet har även förhållit sig reserverat till de i den ursprungligen föreslagna rikslagen intagna bestämmelserna om lättnader i och befrielse från skogsvårdsavgift. De föreslagna bestämmelserna om lättnader i skogsvårdsavgiften har utgått ur lagstiftningen och bestämmelserna om befrielse från avgiften preciserats. Bestämmelserna om befrielse från skogsvårdsavgift i landskapslagens 14 § motsvarar i sak bestämmelserna i rikslagens 10 §. Grundlagsutskottet förutsatte i utlåtandet nr 1/1998 rd att en förteckning över acceptabla befrielsegrunder intogs i lagen. I utlåtande nr 1 a/1998 rd har grundlagsutskottet konstaterat att de nu reviderade bestämmelserna om befrielse från skogsvårdsavgift är avsevärt mycket exaktare än i propositionen. Utskottet påtalade att bland villkoren finns rättsnormer som i och för sig är flexibla, men de påverkar inte lagstiftningsordningen. Vidare konstaterade grundlagsutskottet att befrielse från skogsvårdsavgift kan beviljas för högst tio år. Om syftet med bestämmelsen varit att ge myndigheten prövningsrätt i fråga om befrielsetiden skulle förslaget på grund av sin vidd varit statsförfattningsrättsligt relevant. Av bestämmelsen om att myndigheten skall upphäva befrielsen från skogsvårdsavgift då villkoren härför inte längre uppfylls kan man dock enligt utskottet sluta sig till att befrielsen från skogsvårdsavgift varar så länge som de lagfästade betingelserna uppfylls. Utskottet ansåg att om bestämmelsen uppfattades på detta sätt saknade den betydelse för lagstiftningsordningen.

Ålandsdelegationen förenar sig om grundlagsutskottets uppfattning i ovannämnda avseende och finner att bestämmelserna i landskapslagens 14 § hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Medlemskap i skogsvårdsföreningen.

Enligt landskapslagens 7 § är den som är skogsägare och skyldig att betala skogsvårdsavgift medlem i föreningen om han eller hon inte avböjt medlemskap. Jämlikt 8 § landskapslagen upphör medlemskapet i föreningen när skogsägarens skriftliga anmälan om utträde har inkommit till föreningen. Föreningen får inte i sina stadgar bestämma att medlemskapet skall upphöra först efter en viss tid eller på annat sätt begränsa utträde ur föreningen. En medlem kan uteslutas ur föreningen på de grunder som anges i föreningslagen. Utträde eller uteslutning ur föreningen påverkar inte skogsägares rätt att få service av föreningen så länge han eller hon betalar skogsvårdsavgiften. Dessa bestämmelser innebär att medlemskap i skogsvårdsföreningen är en automatisk följd av den i landskapslagen angivna skyldigheten att betala skogsvårdsavgift. Motsvarande bestämmelser har intagits i rikets lag om skogsvårdsföreningar (FFS 534/1998). Det kan ifrågasättas om dessa bestämmelser överensstämmer med den i grundlagens 13 § tryggade föreningsfriheten och den så kallade negativa föreningsfriheten.

Enligt grundlagens 13 § 2 mom. har var och en föreningsfrihet. Föreningsfriheten innefattar rätt att utan tillstånd bilda föreningar, höra till eller inte höra till föreningar och delta i förenings verksamhet. Den fackliga föreningsfriheten och friheten att organisera sig är likaså tryggad. Grundlagens 13 § 3 mom. förutsätter att närmare bestämmelser om mötesfriheten och föreningsfriheten utfärdas genom lag.

Riksdagens grundlagsutskott har i sitt utlåtande nr 1/1998 rd gällande regeringens proposition med förslag till lag om skogsvårdsföreningar (RP 1/1998 rd) bl.a. konstaterat följande:

”Den så kallade negativa föreningsfriheten, dvs. rätten att inte höra till en förening är uttryckligen tryggad i grundlagen. Det oaktat påpekades det under förarbetet till revideringen av de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/1993 rd, s. 64) att bestämmelsen inte hindrar att man i fortsättningen på lagstiftningsväg bildar offentligrättsliga föreningar med en offentlig uppgift på samma sätt som förut. Vidare sades det att det också är möjligt att liksom förut genom lag stadga om medlemskap i en sådan förening. Det bör noteras att man i detta sammanhang hänvisade till ett tidigare utlåtande av grundlagsutskottet, som uttryckligen gällde

skogsvårdsföreningar (GrUU 12/1957 rd). I samband med revideringen av de grundläggande fri- och rättigheterna sades dessutom att 'stadgandet om föreningsfrihet i grundlagen talar för en återhållsam inställning till tvångsmedlemskap.'

Regeringsformens 10 a § måste tolkas så att den allmänna principen för medlemskap i en förening är den att medlemskapet inte kan vara automatiskt, en direkt följd av bestämmelserna i lagen, även om det är möjligt att avböja medlemskap. Utgångspunkten för föreningsfriheten måste vara en frivillig anslutning till en förening grundad på en uttrycklig viljeyttring. Endast på detta sätt uppfylls till fullo kravet att var och en skall ha rätt att höra eller inte höra till en förening.

I fråga om vissa slag av föreningar kan avvikelser från detta göras, dock endast om det finns några särskilda ur föreningsfrihetens synpunkt godtagbara skäl för det. I ljuset av förarbetet till bestämmelsen om föreningsfrihet som en av de grundläggande fri- och rättigheterna kan ett sådant skäl exempelvis vara att föreningen genom lag bildas för en offentlig uppgift.

Speciellt med tanke på skogsbrukets stora samhällsekonomiska betydelse ligger dessa mål och uppgifter i samhällets intresse på ett sådant sätt att frågan måste anses gälla en viktig offentlig uppgift som kan utgöra en godtagbar grund vid medlemskapsregleringar avvikande från den normala föreningsverksamheten. Detta framgår också av att skogsvårdsföreningarna redan är en väletablerad och väsentlig del av systemet för att främja skogsbruket (jfr GrUU 3/1997 rd)."

Utskottet ansåg att den föreslagna medlemskapsregleringen inte stred mot dåvarande 10 a § regeringsformen, som nu motsvaras av 13 § Finlands grundlag. Grundlagsutskottet konstaterade vidare att ett faktum med relevans för föreningsfriheten är att befrielse från medlemskap i en skogsvårdsförening inte innebär befrielse från skyldigheten att betala skogsvårdsavgift till föreningen. En lagfäst betalningsskyldighet för samtliga skogsägare står i samklang med föreningsfriheten bara i det fall att betalningsskyldigheten kan förankras i samhällets allmänna intressen och motiveras med att avgifterna används för skogsvårdsföreningarnas offentliga uppgifter. Föreslagna 4 § ålägger (liksom landskapslagens 4 §) skogsvårdsföreningarna att behandla de skogsägare som betalar skogsvårdsavgift opartiskt. En förening kan följaktligen inte begränsa sina tjänster endast till medlemmarna, och medlemskapet får inte heller ge förtur till tjänster. Föreslagna 12 § (motsvaras delvis av landskapslagens 15 §) återger en helt acceptabel definition av hur skogsvårdsavgifterna skall användas. Utgående från dessa fakta och även med hänsyn till att skogsvårdsavgiften har en lång historia att falla tillbaka på ansåg utskottet att behandlingsordningen för lagförslaget inte påverkades av skyldigheten för skogsägare utanför skogsvårdsföreningar att betala skogsvårdsavgift.

Ålandsdelegationen förenar sig om grundlagsutskottets uppfattning i ovannämnda avseende och finner att bestämmelserna härom kan intas i landskapslagen.

Förhållandet till föreningslagen.

Enligt 27 § 8 punkten självstyrelselagen tillkommer riket lagstiftningsbehörighet i ärenden gällande bl.a. föreningar. Skogsvårdsföreningarna utgör sammanslutningar enligt 2 § 2 mom. föreningslagen (FFS 503/1989) som "genom lag eller förordning har organiserats för ett särskilt ändamål". Föreningslagen tillämpas på dem "endast i den mån så särskilt stadgas", något som helt generellt anges i landskapslagens 19 §. I och med att skogsvårdsföreningarna är genom lagstiftningsåtgärder organiserade föreningar, behöver de i princip inte ha samma självbestämmanderätt som vanliga föreningar reglerade genom föreningslagen. Föreslagna bestämmelser har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Bestämmelserna om ändringssökande.

Bestämmelserna i landskapslagens 21 § 1 mom. om ändringssökande överensstämmer med 25 § självstyrelselagen. I landskapslagens 21 § 2 mom. anges dock att när det gäller sökande av

ändring i beslut som hänför sig till uppbörden av skogsvårdsavgiften tillämpas vad som bestäms om sökande av ändring i beskattningen. Denna bestämmelse överensstämmer inte med 25 § självstyrelselagen. I rikets lag om skogsvårdsavgifter anges i 21 § att i beslut som meddelats med stöd av nämnda lag får ändring sökas såsom anges i förvaltningsprocesslagen (FFS 586/1996). Eftersom rättsskipning enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen utgör en riksangelägenhet kan avvikande bestämmelser härom inte intas i landskapslagen. Landskapet har härvid överskridit sin lagstiftningsbehörighet.

Övrigt.

Enligt landskapslagens 9 § 3 mom. har Ålands skogsvårdsförening rätt att för upprätthållandet av rösträttsregistret få en förteckning över de skogsägare som är skyldiga att betala skogsvårdsavgift av den myndighet som ansvarar för beskattningen. Motsvarande bestämmelse finns i 15 § 4 mom. rikets lag om skogsvårdsföreningar. Med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan statliga myndigheter påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

Bestämmelserna i landskapslagen 11 § om bokföring och revision hör enligt 27 § 8 punkten självstyrelselagen till rikets lagstiftningsbehörighet och har jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I landskapslagens 18 § har intagits bestämmelser om skadeståndsskyldighet. Skadeståndslagstiftningen är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41 punkten självstyrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig en privaträttslig angelägenhet emellertid direkt till ett rättsområde som faller under landskapets behörighet utgör frågan en landskapsangelägenhet. Beträffande skadeståndsskyldigheten har i lagrummet även intagits en hänvisning till föreningslagen. I de avseenden nu föreliggande bestämmelser kan hänföras till rikets behörighetsområde överensstämmer de med motsvarande bestämmelser i rikslagen och har med hänvisning till 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagstiftningen.

I landskapslagens 23 § intagna bestämmelser om tvångsmedel är med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

I landskapslagens 15 § 3 mom., 16 § 2 mom. och 19 § 1 mom. ingår bemyndiganden att utfärda landskapsförordningar. Landskapsstyrelsens förordningsmakt regleras i självstyrelselagens 21 §. Landskapsstyrelsens normgivningsrätt begränsas dock av grundlagens 80 § som förutsätter att genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Tillämpningen för bemyndigandet bör vara exakt avgränsat. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning är omfattningen av bemyndigandet i landskapslagens 15 § 3 mom. tillräckligt avgränsat av bestämmelserna i 15 § i övrigt. Bemyndigandet i 16 § 2 mom. är främst av teknisk art. Däremot är landskapslagens 19 § behörighetsmässigt mer betänklighet eftersom det enligt ordalydelsen i den även är möjligt att av en landskapsförordning, som utfärdats med stöd av föreliggande landskapslag, kan följa att föreningslagen inte skall tillämpas på Ålands skogsvårdsförening. Med beaktande av att de enda bemyndigandena att utfärda landskapsförordningar de facto är de som intagits i 15 § och 16 § landskapslagen anser Ålandsdelegationen att även den i 19 § intagna förordningsfullmakten överensstämmer med 80 § grundlagen och 21 § självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner med hänvisning till det ovan sagda att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet, förutom vad gäller landskapslagens 21 § 2 mom. Den felaktiga bestämmelsen inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till sagda del kan förordnas att förfalla, men till övriga delar träda i kraft.

I ärendet har förrättats omröstning.

Ledamöterna Wirtanens och Olssons avvikande mening:

Hänvisande till den beskrivning av innehållet i landskapslagen som ges under rubriken lagstiftningsbehörigheten angående skogsvårdsavgiften konstaterar jag att skattetagare i fråga om sagda avgift är Ålands skogsvårdsförening, som ehuru den har vissa samhälleliga uppgifter, inte kan uppfattas som ett till landskapsförvaltningen eller den åländska kommunalförvaltningen hörande organ. Den omständigheten att landskapet handhar verkställandet och uppbörden av beskattningen och redovisningen av medlen och övriga normala skatteförvaltningsuppgifter såsom avlyftande av skyldighet att erlägga skatt i enskilda fall, ändrar inte på denna bedömning.

I 18 § 5 punkten självstyrelselagen anges att landskapets lagstiftningsbehörighet är begränsad till landskapet tillkommande skatter och avgifter och de åländska kommunerna tillkommande skatter, alltså sådana skatter, där landskapet eller de åländska kommunerna är skattetagare. Denna uppfattning finner också stöd i HD:s utlåtande nr. 144, 18.1.1995 angående landskapslagen om ändring av kommunalskattelagen för Åland (ÅFS 14/1995).

Utgående från det ovan anförda och enär bestämmelserna angående skogsvårdsavgiften är av central betydelse för hela landskapslagen, anser jag att landskapslagen skall förfalla i sin helhet.

Högsta domstolens utlåtande 16.7.2001:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 7.6.2001 nr 1650/08/2001

Utlåtande

Högsta domstolen har i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland granskat lagtingsbeslutet och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om Ålands skogsvårdsförening. I landskapsstyrelsens framställning om ny landskapslagstiftning om Ålands skogsvårdsförening ingår förslag till landskapslag om Ålands skogsvårdsförening och landskapslag om ändring av 6 § landskapslagen om stöd för skogsbruksåtgärder. Det sistnämnda förslaget innehåller en lagändring som föranleds av det lagtingsbeslut som behandlas i detta utlåtande och har lett till ett särskilt lagtingsbeslut varför Högsta domstolen avger sitt utlåtande om detta separat.

Avsikten med den nya landskapslagen om Ålands skogsvårdsförening är att ersätta landskapslagen om skogsvårdsföreningar (ÅFS 10/1952). Man har velat modernisera regleringen av föreningens verksamhet och skogsvårdsavgiften. Man har inte haft för avsikt att förändra själva verksamheten i den förening som grundats med stöd av den gällande lagen. Den nya lagen bygger på att det i fortsättningen endast skall kunna finnas en skogsvårdsförening i landskapet till skillnad från den gällande lagen som utgår från att det kan finnas flera föreningar. I praktiken har det dock funnits endast en förening i landskapet.

Systemet med att uppbära skogsvårdsavgift för att finansiera den skogsvårdsfrämjande verksamhet som avdelats skogsvårdsföreningarna har blivit inarbetat både i landskapet och i riket. Systemet går ut på att penningströmmarna hålls inom skogsvårdssektorn och kommer skogsägarna som kollektiv till godo. Samhället gagnas av detta arrangemang blott indirekt men i så hög grad att det finns fullgoda skäl till att trygga systemets fortbestånd genom lagstiftning. Finansieringen av främjandet av skogsvården kan således uppfattas såsom en självfinansiering av verksamheten som tryggas genom tvingande reglering.

Lagstiftningsbehörigheten för de rättsområden som landskapslagen om Ålands skogsvårdsförening gäller faller inom flera regleringsområden enligt självstyrelselagen. Enligt 18 § 15 och 18 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om de mest cen-

trala områdena för lagtingsbeslutet dvs. skogsbruk och tillvaratagande av skogsmarks produktionsförmåga.

Utöver dessa områden har lagtingsbeslutet anknytningspunkter även i fråga om avvikelser från grundlag, förenings- och församlingsfriheten, föreningar och stiftelser, bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar samt bokföring. Enligt 27 § 1, 2 och 8 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om dessa områden. Samma gäller enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen även rättskipning.

Lagtingsbeslutets mest centrala rättsområden är således skogsbruk och tillvaratagande av skogsmarks produktionsförmåga vilka enligt 18 § 15 och 18 punkten självstyrelselagen entydigt hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Regleringen av skogsvårdsavgiften, som är en förutsättning för att det skogsvårdsfrämjande systemet skall fungera, finns i 1 § 2 mom. och 12 – 16 § lagtingsbeslutet. Där stadgas bland annat att skogsvårdsföreningen har rätt att få skogsvårdsavgifter av skogsägarna.

För den gällande landskapslagens del var lagstiftningsbehörigheten i fråga om skogsvårdsavgiften inte föremål för särskild prövning. Vid stiftandet av den gällande självstyrelselagen avsåg man inte heller att ändra på behörighetsfördelningen i fråga om skatter och avgifter i förhållande till 1951 års självstyrelselag. Jämlikt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapet tillkommande tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, landskapet tillkommande närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet och kommunerna tillkommande skatter. Med stöd av 1 § 2 mom., 13 § 2 mom. och 16 § 1 mom. lagtingsbeslutet kan man emellertid sluta sig till att Ålands skogsvårdsförening är mottagare av skogsvårdsavgiften.

Grundlagsutskottet har i samband med riksdagsbehandlingen av lagen om skogsvårdsföreningar (534/1998) som gäller i riket ansett att skogsvårdsavgiften är av skattenatur. Trots att det är fråga om en avgift av skattenatur förefaller det som klart att skogsvård inte är en uppgift som tillkommer det allmänna. Då man skall ta ställning till huruvida landskapet eller riket har lagstiftningsbehörighet i fråga om avgifter förefaller det som mera relevant att beakta skogsvårdens samhälleliga ställning som helhet än att utgå från frågeställningen om skogsvårdsavgiften skall betraktas som skatt eller ej. Den skogsvårdsfrämjande verksamheten kommer enligt vad som ovan beskrivits direkt skogsägarna till godo och härvid är sättet att trygga att betalningarna inflyter av en underordnad betydelse med tanke på systemet som helhet även om tryggheten i sig är en förutsättning för att systemet skall fungera. Med stöd av ovanstående finner Högsta domstolen att även de ovan behandlade stadgandena om bestämmande och uppbärande av skogsvårdsavgiften har kunnat intas i lagtingsbeslutet. Avgiftens skattelikhande drag medför dock att regleringen av den förutsätter exakthet så att grundlagens krav tillfredsställs.

Jämlikt 12 § 3 mom. lagtingsbeslutet bestäms arealavgiften per hektar som vissa procentenheter av det aritmetiska medeltalet för medelrotpriset per kubikmeter virke i landskapet under de tre närmast föregående åren. Antalet procentenheter varierar enligt tre olika zoner som landskapet är indelat i. Detta stadgande och stadgandet i 13 § 1 mom. ger skogsvårdsföreningen en så stor prövningsrätt när det gäller bestämmande av storleken på avgiften att grundlagsutskottet för motsvarande stadgandes del i rikets lag konstaterade att det gav upphov till att rikets lag måste stiftas i grundlagsstiftningsordning. Jämlikt 27 § 1 punkten självstyrelselagen hör således innehållet i 12 § 3 mom. lagtingsbeslutet till rikets lagstiftningsbehörighet då den utgör en avvikelse från grundlag. En sådan avvikelse från grundlag kan överföras till landskapet om den genomförs inom ett sådant regleringssystem som motsvaras av det system som genomförts i riket. Det är inte tänkbart att man genom en landskapslag i landskapet genomför en större avvikelse från grundlagen än vad som skett i riket. Regleringen av skogsvårdsavgiften i lagtingsbeslutet har genomförts på ett sätt som till de väsentliga delarna är lika med regleringen i rikslagen. Stadgandet i 12 § 3 mom. lagtingsbeslutet har därför enligt 19 § 3 mom.

självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kunnat upptas i lagtingsbeslutet.

Enligt 7 § lagtingsbeslutet är den som är skogsägare och skyldig att betala skogsvårdsavgift medlem i föreningen om han eller hon inte avböjt medlemskap. I 8 § stadgas vidare att medlemskapet upphör när skogsägarens skriftliga anmälan om utträde inkommit till föreningen. Föreningen tillåts inte heller enligt detta lagrum att i sina stadgar inta bestämmelser som avviker från den lagstadgade rätten till omedelbart utträde. Skogsägarna har också oberoende av om de utträtt eller uteslutits ur föreningen rätt att få service av föreningen mot att de betalar skogsvårdsavgift. I lagen om skogsvårdsföreningar som gäller i riket ingår en motsvarande reglering av medlemskapet i en skogsvårdsförening i dess 6 §. Under riksdagsbehandlingen ansåg grundlagsutskottet att denna typ av begränsning av föreningsfriheten inte stred mot den då gällande 10 a § 2 mom. regeringsformen. Man åberopade att på grund av att skogsbruket har en stor samhällsekonomisk betydelse är det i samhällets intresse att tillåta avvikelser från den normala regleringen av föreningsverksamheten. Stadgandet i 10 a § 2 mom. regeringsformen motsvaras numera av 13 § 2 mom. grundlagen varför grundlagsutskottets ställningstagande fortfarande är relevant.

Regleringen i 7 och 8 § lagtingsbeslutet av medlemskapet avviker inte på något avgörande sätt från motsvarande reglering i rikets lag. Grundlagsutskottet har funnit att regleringen i rikets lag fyller de krav angående föreningsfriheten som kan ställas varför samma även gäller lagtingsbeslutet. Enligt 27 § 2 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om föreningsfriheten och enligt 8 punkten i fråga om föreningar. Högsta domstolen anser således att stadgandena i 7 och 8 § lagtingsbeslutet enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet har kunnat upptas i lagtingsbeslutet.

Jämlikt 27 § 23 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om rättsskipning med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 §. I 21 § 1 mom. lagtingsbeslutet stadgas att i beslut som landskapsstyrelsen fattar med stöd av lagen kan ändring sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Stadgandet överensstämmer med 25 § 2 mom. självstyrelselagen, i vilket stadgas att besvär över lagligheten av landskapsstyrelsens beslut får anföras hos högsta förvaltningsdomstolen.

I 21 § 2 mom. lagtingsbeslutet stadgas att i beslut som hänför sig till uppbörden av skogsvårdsavgiften tillämpas vad som bestäms om sökande av ändring i beskattningen. Enligt landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av rikslagstiftningen om beskattningsförfarande (ÅFS 38/1997) tillämpas lagen om beskattningsförfarande (1558/1995) i landskapet. Jämlikt 66 § sistnämnda lag har den skattskyldige rätt att anföra besvär hos länsrätt (förvaltningsdomstol). Avsikten är att man genom en överenskommelseförordning skall överföra landskapsstyrelsens uppgift enligt lagtingsbeslutet att ombesörja uppbörden av skogsvårdsavgiften till rikets skatteförvaltning. Efter detta skulle stadgandet i 21 § 2 mom. beslutet, som motsvaras av 13 § 2 mom. rikets lag om skogsvårdsföreningar, vara förenligt med självstyrelselagen. Det oaktat står den i lagtingsbeslutet antagna regleringen i sin nuvarande form i dagens läge i strid med den nämnda regleringen i 25 § 2 mom. självstyrelselagen, som utpekar högsta förvaltningsdomstolen som besvärsinstans över landskapsstyrelsens beslut. Till denna del hemställer Högsta domstolen att beslutet måtte förordnas att förfalla.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att lagtingsbeslutet faller inom landskapets behörighet förutom stadgandet i 21 § 2 mom. lagtingsbeslutet som befunnits utgöra en behörighetsöverskridning. Stadgandet torde dock inte ha en avgörande betydelse för tillämpningen av lagtingsbeslutet varför beslutet till övriga delar kan förordnas att träda i kraft.

Republikens presidents beslut 24.8.2001:

Ålands lagting har den 4 maj 2001 fattat beslut om antagande av landskapslag om Ålands skogsvårdsförening.

Vid föredragning i statsrådet idag har jag, sedan Ålandsdelegationen avgivit utlåtande i saken och efter att ha inhämtat utlåtande av högsta domstolen, funnit att lagtinget genom att anta 21 § 2 mom. i landskapslagen har överskridit sin lagstiftningsbehörighet enligt självstyrelselagen.

Riket har enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om rättsskipning med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 §. I 21 § 2 mom. lagtingsbeslutet stadgas att i beslut som hänför sig till uppbörden av skogsvårdsavgiften tillämpas vad som bestäms om sökande av ändring i beskattningen. Enligt landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av rikslagstiftningen om beskattningsförfarande (ÅFS 38/1997) tillämpas lagen om beskattningsförfarande (1558/1995) i landskapet. Jämlikt 66 § sistnämnda lag har den skattskyldige rätt att anföra besvär hos förvaltningsdomstolen. I sin nuvarande form står den i lagtingsbeslutet antagna regleringen i strid med den nämnda regleringen i 25 § 2 mom. självstyrelselagen, som utpekar högsta förvaltningsdomstolen som besvärsinstans över landskapsstyrelsens beslut.

Stadgandet i 21 § 2 mom. torde inte ha en avgörande betydelse för tillämpningen av lagtingsbeslutet. Eftersom högsta domstolen gällande frågan om huruvida lagstiftningsbehörigheten beträffande skogsvårdsavgifter tillkommer landskapet eller riket funnit att stadgandena om bestämmande och uppbärande av skogsvårdsavgiften har kunnat intas i lagtingsbeslutet, har jag funnit att något hinder för att landskapslagen till övriga delar träder i kraft inte föreligger. Med hänvisning till det ovan sagda har jag med stöd av 19 § 2 mom. självstyrelselagen beslutat förordna att 21 § 2 mom. landskapslagen skall förfalla, vilket Landskapsstyrelsen härmed meddelas för kännedom.

Nr 13/01. D10 01 01 13. Landskapslag om ändring av 6 § landskapslagen om stöd för skogsbruksåtgärder, antagen av lagtinget 4.5.2001 (ÅFS 52/01).

Ålandsdelegationens utlåtande 1.6.2001:

(Lindbäck, Lindfors, Alm)

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs ändringar i syfte att anpassa den till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om Ålands skogsvårdsförening.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, skogsbruk samt tillvaratagande av skogsmarks produktionsförmåga på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 15 och 18 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om Ålands skogsvårdsförening träder i kraft.

I ärendet har förrättats omröstning.

Ledamöterna Wirtanens och Olssons avvikande mening:

Med hänsyn till min skiljeaktiga uppfattning om Ålandsdelegationens utlåtande över landskapslagen om Ålands skogsvårdsförening anser jag att även denna lag såsom accessorisk till nämnda lag bör förordnas att förfalla. Skulle emellertid landskapslagen om Ålands skogsvårdsförening inte förordnas att förfalla, föreligger inte hinder för att landskapslagen träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 16.7.2001:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 7.6.2001 nr 1651/08/2001

Utlåtande

Högsta domstolen har i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland granskat lagtingsbeslutet och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om ändring av 6 § landskapslagen om stöd för skogsbruksåtgärder. I landskapsstyrelsens framställning om ny landskapslagstiftning om Ålands skogsvårdsförening ingår förslaget till denna landskapslag tillsammans med förslaget till landskapslag om Ålands skogsvårdsförening. Det sistnämnda förslaget utgör den huvudsakliga delen av framställningen och har lett till ett särskilt lagtingsbeslut om vilket Högsta domstolen avger sitt utlåtande separat.

Avsikten med ändringen av 6 § landskapslagen om stöd för skogsbruksåtgärder är att ändra hänvisningsstadgandet i lagen så att det avser den nya landskapslagen om Ålands skogsvårdsförening.

Lagtingsbeslutet gäller landskapsstyrelsen och myndigheter och inrättningar som underlyder denna, skogsbruk och tillvaratagande av skogsmarks produktionsförmåga. Lagstiftningsbehörigheten inom dessa regleringsområden hör enligt 18 § 1, 15 och 18 punkten självstyrelselagen till landskapet.

Det lagrum som lagtingsbeslutet innehåller går inte utöver de områden som enligt ovan nämnda lagrum i självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet varför stadgandena i lagrummet har kunnat intas i lagtingsbeslutet.

Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om Ålands skogsvårdsförening träder i kraft.

Republikens presidents beslut 24.8.2001.

Nr 14/01. D10 01 01 14. Landskapslag om ändring av ikraftträdelsebestämmelsen i landskapslagen om ändring av 2 § landskapslagen om studiestöd, antagen av lagtinget 4.5.2001 (ÅFS 44/01).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.5.2001:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen ändras ikraftträdelsebestämmelsen i 2 § landskapslagen om studiestöd så att landskapslagen omfattar den utbildning som enligt landskapslagen om försöksverksamhet med yrkeshögskoleutbildning (ÅFS 55/1997) påbörjats före utgången av år 2002.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 13 och 14 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, socialvård samt undervisning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 14.6.2001.

Nr 16/01. D10 01 01 16. Landskapslag om ändring av 14 § landskapslagen om naturvård, antagen av lagtinget 17.9.2001 (ÅFS 2/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 9.10.2001:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen om naturvård ändras så att den möjliggör partiell fridlysning av växt- och djurarter.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller natur- och miljövård samt jakt och fiske vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 10 och 16 punkterna självstyrelselagen.

Enligt det nya 14 § 3 mom. införs den partiella fridlysningen genom en landskapsförordning. Landskapets förordningsmakt regleras i självstyrelselagens 21 §. Sist nämnda bestämmelse bör tolkas så att åtminstone grunderna för normeringen bör anges i landskapslag. Landskapsstyrelsens normgivningsrätt begränsas av grundlagens 80 § som förutsätter att genom lag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen hör till området för lag. Tillämpningsområdet för bemyndigandet bör vara exakt avgränsat. I en delegeringsfullmakt bör ramarna för det materiella innehållet för förordningen anges, men med hänsyn till ifrågavarande landskapslags bestämmelser i övrigt kan den antagna förordningsfullmakten anses förenlig med 21 § självstyrelselagen och 80 § grundlagen eftersom bestämmelserna i den avsedda förordningen kan utformas så att de inte strider mot de i grundlagen intagna bestämmelserna.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 16.11.2001.

Nr 17/01. D10 01 01 17. Landskapslag om ändring av landskapslagen om landskapsstyrelsens revisionsbyrå, antagen av lagtinget 14.11.2001 (ÅFS 27/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 9.10.2001:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen om landskapsstyrelsens revisionsbyrå ändras så att landskapsstyrelsen kan bemyndiga en oberoende revisor eller ett oberoende revisionssamfund att granska hur lån, bi-

drag och andra stöd ur gemenskapernas medel och landskapets medel beviljats, utbetalats och använts. I landskapslagen har intagits bestämmelser om den utomstående revisorns skyldigheter och rättigheter samt om sekretess och tystnadsplikt.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller lagtingets organisation och uppgifter, landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen.

Bestämmelsen om att landskapsstyrelsen kan bemyndiga en oberoende revisor eller ett oberoende revisionsråd att granska bl.a. användningen av lån, bidrag och andra stöd innebär överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter. Den granskning de oberoende revisorerna utövar kan även rikta sig mot enskilda stödtagare. Med anledning härav aktualiseras grundlagens 124 § enligt vilken offentliga förvaltningsuppgifter kan anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, förutsatt att det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Med beaktande av att i landskapslagen intagits bestämmelser om att den oberoende revisorn handlar under tjänsteansvar vid skötseln av sitt uppdrag samt av att den oberoende revisorns skyldigheter och rättigheter i övrigt framgår ur lagen, uppfylls enligt Ålandsdelegationens uppfattning grundlagens förutsättningar för överföring av förvaltningsuppgifter.

Av förarbetena till landskapslagen framgår att syftet med lagen i första hand är att möjliggöra en granskning som motsvarar EG-rättens krav för beviljande, utbetalning och användande av de stöd m.m. som finansieras med medel från Europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket. Ålandsdelegationen har dock enbart granskat landskapslagen utgående från självstyrelselagens bestämmelser om kompetensfördelningen mellan riket och landskapet och har därför inte uttalat sig om landskapslagens förenlighet med för landskapet gällande internationella bestämmelser.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 15.2.2002:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 2.1.2002 nr 4015/08/2001

Utlåtande

Högsta domstolen har i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland granskat lagtingsbeslutet och får som sitt utlåtande värdsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser antagande av landskapslag om ändring av landskapslagen om landskapsstyrelsens revisionsbyrå. Ändringen avser att göra det möjligt för landskapsstyrelsen att anförtro revisionsuppdrag åt utomstående revisorer. Behovet att kunna lägga ut revisionsuppdrag föreligger bland annat på grund av att bestämmelserna om förvaltningen av EU-medel kräver att det finns ett ackrediterat utbetalningsställe i en medlemsstat som är utsett till kontaktorgan i förhållande till kommissionen. Enligt rikets lag om finansiering av landsbygdsnärningar (FSF 329/1999) är endast jord- och skogsbruksministeriet det ackrediterade utbetalningsstället i Finland när det gäller utbetalning av medel från europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket. För att uppfylla formkravet gentemot EU har mellan landskapsstyrelsen samt jord- och skogsbruksministeriet upprättats ett avtalsförslag som innehåller en ansvarsfördelning om de uppgifter som kommer i fråga. Fördelningen i avtalet har gjorts för att

det är fråga om uppgifter som faller inom landskapets behörighet. Landskapsstyrelsen skall för landskapet godkänna och verkställa utbetalningar av de stöd som hör till avtalets tillämpningsområde och bokföra de utbetalningar som görs så att ministeriet kan sköta bokföringen och rapporteringen till kommissionen.

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i frågor som gäller landskapsstyrelsen och myndigheter och inrättningar som lyder under denna. Landskapet har således behörighet i fråga om landskapsstyrelsens revisionsbyrå.

Den revisionsverksamhet som det är fråga om i lagtingsbeslutet utgör offentlig förvaltning. Offentliga förvaltningsuppgifter kan enligt 124 § Finlands grundlag anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får dock ges endast myndigheter.

I riket ingår motsvarande reglering som i det nu aktuella lagtingsbeslutet bland annat i lagen om finansiering av landsbygdsnäringsarna. Riksdagens grundlagsutskott har i samband med behandlingen av regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om finansiering av landsbygdsnäringsarna mm. prövat hurudan delegeringen bör vara för att fylla grundlagens krav (GrUU 48/2001 rd – RP 167/2001 rd). Då det i 2 mom. i 44 § föreslogs ett stadgande om ett bemyndigande av utomstående revisor ansåg grundlagsutskottet enligt sin vedertagna tolkning att kravet på rättssäkerhet och god förvaltning skall skrivas in i lag när förvaltningsuppgifter förs över på någon annan än en myndighet. Utskottet uttalade vidare att de förslag som utlåtandet avser bör kompletteras med bestämmelser om att revisorn handlar under tjänstemannaansvar när han utför ett inspektionsuppdrag.

Ur lagtingsbeslutet framkommer att delegeringen av granskningsuppgifterna till revisionsamfund är noga begränsad och att uppgiften sköts under tjänsteansvar.

Skyddet för hemfriden är tryggad i 10 § grundlagen. I 10 § 3 mom. grundlagen sägs att det genom lag kan bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna skall kunna tryggas eller för att brott skall kunna utredas. I 2 mom. lagtingsbeslutet stadgas att granskning inte får utföras på en plats som omfattas av hemfriden.

Bestämmelserna i lagtingsbeslutet om överförande av förvaltningsuppgifterna och om tillträde till de lokaler som är föremål för granskning fyller grundlagens krav och har därför kunnat intas i beslutet.

Fördenskull och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för beslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 8.3.2002.

Nr 18/01. D10 01 01 18. Landskapslag om ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 14.11.2001 (ÅFS 6/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.12.2001:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller reviderade bestämmelser om fördelningen av kommunalskatteintäkterna av samfund och samfällda förmåner mellan de enskilda kommunerna. I landskapslagen har intagits en hänvisning till lagen om skatteredovisning (FFS 532/1998).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 5 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter samt kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 25.1.2002.

Nr 19/01. D10 01 01 19. Landskapslag om ändring av landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna, antagen av lagtinget 14.11.2001 (ÅFS 7/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.12.2001:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen intas nya bestämmelser om kompensation till kommunerna för uteblivna in-täkter från beskattningen av kapitalinkomst. Det belopp som skall fördelas bestäms som 37,25 procent av summan av den kapitalskatt som vid den senast slutförda beskattningen påförts jordbrukare, näringsidkare och yrkesutövare i landskapet. Detta belopp fördelas mellan de enskilda kommunerna i förhållande till beloppet av den skatt på kapitalinkomst som påförts jordbrukare, näringsidkare och yrkesutövare i respektive kommun vid de tre senast slutförda beskattningarna. Landskapslagen innehåller även bestämmelser om omvandling av kompensationer, tidpunkten för utbetalning, betalning av utebliven förmån, återbetalning av grundlös förmån samt rättelseförfarande.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4 och 5 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning samt kommunerna tillkommande skatter.

Bestämmelser om rättelseförfarande har intagits i landskapslagens 19 §. Rättelseyrkandet är en del av förvaltningsförfarandet och hör i de fall landskapslagen reglerar till landskapets behörighetsområde. Rättelseförfarandet föregår det besvär-förfarande som avser den egentliga rättsskipningen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 25.1.2002.

Ärende D10 01 01 20 finns ej p.g.a. felregistrering.

Nr 21/01. D10 01 01 21. Landskapslag om ändring av landskapslagen om renhållning, antagen av lagtinget 5.12.2001 (ÅFS 19/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.2.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Den i landskapslagens 28 § intagna anmälningsskyldigheten till avfallsregistret ändras så att yrkesmässig försäljning eller förmedling av avfall för återvinning eller slutligt omhändertagande

gande alltid utgör anmälningsskyldig verksamhet. Försäljning och förmedling som inte är yrkesmässig behöver dock inte anmälas. Bestämmelserna i renhållningslagens 34 § om inspektioner kompletteras med föreskrifter om med vilka tidsintervaller i lagrummet avsedda inspektioner skall utföras.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, allmän ordning och säkerhet, natur- och miljövård, hälsovård samt näringsverksamhet, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1, 4, 6, 10, 12 och 22 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Av förarbetena till landskapslagen framgår att de föreslagna lagändringarna görs efter anmärkningar från kommissionen om bristfällig implementering av på området gällande EG-lagstiftning. Med anledning härav har Ålandsdelegationen inhämtat utlåtande från justitieministeriets Europarättsenhet, vilket bifogas.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets i självstyrelselagen föreskrivna lagstiftningsbehörighet.

Europarättsenhetens utlåtande 29.1.2002:

Landskapslagen om ändring av landskapslagen om renhållning

1. Allmänt

Ålandsdelegationen har i ett brev av den 19 december bett justitieministeriets europarättsenhet om ett utlåtande om huruvida den åländska landskapslagen om ändring av landskapslagen om renhållning överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk. De lagändringar som gäller 28 i § 1 mom. 4 punkten och 34 § 4 mom. gjordes efter anmärkningar från kommissionen om bristfällig implementering av på området gällande EG-lagstiftning.

Redan år 1998 företogs omfattande ändringar i landskapslagen om renhållning för att, enligt vad som sägs i lagens förarbeten, anpassa lagen till de krav som följde av EG-medlemskapet och avfallsdirektivet.¹ År 2001 gjordes vissa smärre ändringar. Före de lagändringar som frågan nu gäller hade kommissionen fäst uppmärksamhet vid att artiklarna 12 och 13 i avfallsdirektivet inte i sin helhet genomförts genom renhållningslagen. Med "Europeiska gemenskapens regelverk" avses i begäran tydligen dessa artiklar.

I detta utlåtande tar europarättsenheten ställning bara till implementeringen av artiklarna 12 och 13. Det sker så att innehållet i ifrågavarande artiklar jämförs med 28 i § 1 mom. och 34 § 4 mom. Till andra artiklar – t.ex. artikeln om definitioner – hänvisas bara på allmän nivå, när det är behövligt. Samtidigt understryker europarättsenheten att de begrepp som används i lagen skall stämma överens med begreppen i direktivet. Lagen innehåller uppenbarligen en särskild paragraf med definitioner vilkas genomförande europarättsenheten inte ombetts ta ställning till.

Europarättsenhetens utlåtande är följande.

¹ Se rådets direktiv 75/442/EEG om avfall och rådets direktiv 91/156/EEG om ändring i direktiv 75/442/EEG om avfall. Se även rådets direktiv 91/692/EEG om att standardisera och rationalisera rapporteringen om genomförandet av vissa direktiv om miljön. Enligt artikel 5 i direktivet i fråga och dess bilaga VI har artikel 12 i avfallsdirektivet ersatts med en artikel i vilken det föreskrivs om medlemsstaternas rapporteringsskyldighet till kommissionen. Till denna del är direktivet i fråga felaktigt: avsikten har uppenbarligen varit att ersätta artikel 16 och inte artikel 12 i avfallsdirektivet.

2. Observationer

2.1. Om direktivets syfte och begrepp

Enligt avfallsdirektivets ingress är direktivets syfte främst att skydda människors hälsa och miljön mot skadliga effekter som uppkommer i samband med insamling, transport, behandling, förvaring och deponering av avfall. Ett syfte med direktivet är också till att ta i bruk en gemensam avfallsterminologi i gemenskapen.

Medlemsstaterna skall på det sätt som bestäms i artikel 8 vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa att varje innehavare av avfall antingen överlåter det till en privat eller offentlig insamlare eller till ett företag som tillämpar de bortskaffnings- eller återvinningsförfaranden som avses i bilaga 2 A eller 2 B, eller själv bortskaffar eller återvinner avfallet enligt bestämmelserna i detta direktiv. Ifrågavarande bilagor till direktivet har ersatts med bilagorna 2 A och 2 B i kommissionens beslut.²

I artikel 1 i direktivet finns definitioner som är relevanta för tolkningen av de övriga artiklarna. Det viktiga i detta sammanhang är tolkningen av begreppen ”bortskaffande, återvinning och insamling av avfall”.

Först granskas begreppet ”avfall”, med vilket enligt artikel 1 punkt a avses varje föremål, ämne eller substans som ingår i de kategorier som anges i bilaga 1 och som innehavaren gör sig av med, eller avser eller är skyldig att göra sig av med.³ EG-domstolen har konstaterat att avfallsbegreppet inte kan ges en restriktiv tolkning. Tillämpningsområdet för avfallsbegreppet är beroende av betydelsen av uttrycket ”göra sig av med”. Begreppet ”göra sig av med” som inte definieras i direktivet, har ansetts bland annat inbegripa det slutliga omhändertagandet och återvinningen av en substans eller ett föremål. Enligt EG-domstolen måste man vid tolkning av begreppet i fråga ta hänsyn till direktivets ändamål och till att direktivets verkan inte begränsas.⁴

Enligt artikel 1 punkt e avses med ”bortskaffande” de förfaranden som omfattas av bestämmelserna i bilaga 2 A. Bilagan i fråga som rubricerats ”åtgärder för slutligt omhändertagande”, är en förteckning över åtgärder som syftar till slutligt omhändertagande av avfall som inte kan utnyttjas på annat sätt.⁵ Enligt artikel 1 punkt f avses med ”återvinning” de förfaranden som omfattas av bestämmelserna i bilaga 2 B. Bilagens rubrik ”återvinningsåtgärder” beskriver de åtgärder som där avses.⁶ Gränsdragningen mellan slutligt omhändertagande och återvinning kan ibland vara oklar. Då måste man fästa uppmärksamhet vid vad som kan anses

² Se kommissionens beslut 96/350/EG om anpassning av bilagorna 2 A och 2 B till rådets direktiv 75/442/EEG om avfall.

³ Se bilagan i fråga som bland annat innehåller följande klasser: material som spillts ut, förlorats eller utsatts för någon annan olyckshändelse, inklusive material, utrustning o.d. som förorenats på grund av olyckshändelsen; oanvändbara delar (t.ex. kasserade batterier, utbrända katalysatorer etc.); varor som innehavaren inte längre har användning för (t.ex. utgallrat material från jordbruk, hushåll, kontor, handel och affärsverksamhet etc.). Se också kommissionens förteckning över avfall till vilken det hänvisas.

⁴ Se förenade målen C-418/97 och C-419/97 ARCO (36-40, 47, 49, 73, 88 och 97 punkten). I förenade målen C-304/94, C-330/94, C-342/94 och C-224/95 Euro Tombesi mfl. konstaterade EG-domstolen att begreppet ”avfall” skall inte förstås så, att det inte omfattar substanser, ämnen eller föremål som kan bli föremål för ekonomisk återanvändning, även om de aktuella materialen kan bli föremål för en transaktion eller för offentliga eller privata prisnoteringar (54 punkten). Se även förslag till avgörande av generaladvokat i mål C-9/00 Palin Granit Ab (25 och 26 punkten).

⁵ Se bilagan i fråga som bland annat innehåller följande åtgärder: deponering i eller på marken (t.ex. avfallsupplag); jordförbättring (t.ex. biologisk nedbrytning av flytande avfall eller slam i jord); slutförvaring (t.ex. placering i behållare i en gruva).

⁶ Se bilagan i fråga som bland annat innehåller följande åtgärder: huvudanvändning som bränsle eller andra metoder att generera energi; återvinning/vidareutnyttjande av metaller och metallföreningar; omräffinerings eller andra sätt att återanvända olja.

vara verksamhetens huvudsakliga syfte.⁷ Enligt artikel 1 punkt g avses med ”insamling” uppsamling, sortering eller blandning av avfall för vidare transport. Direktivet har ingen bilaga som nämner denna definition. Också vid tolkning av dessa begrepp gäller vad EG-domstolen har konstaterat i fråga om tolkning av begreppen ”avfall” och ”göra sig av med”.

2.2. Om tillstånds- och registreringssystem enligt direktivet

Enligt avfallsdirektivets ingress är det å ena sidan viktigt att de företag som tar hand om och återvinner avfall omfattas av tillståndsplikt och inspekteras. Å andra sidan bör vissa inrättningar som själva behandlar sitt avfall eller återvinner avfallet kunna undantas från tillståndsplikten, om de följer miljöskyddskraven och vissa villkor är uppfyllda, men sådana inrättningar bör dock registreras. Också andra företag, såsom insamlare av avfall, transportörer och avfallsmäklare, bör omfattas av tillståndsplikt eller registreringsskyldighet och bli föremål för tillsynsåtgärder. Syftet är att avfallet skall kunna övervakas från det att det uppkommer tills det slutligt bortskaffas.

För inrättningar och företag som har att göra med avfall gäller följande system:

i direktivets artiklar 9 och 10 avsedd verksamhet som är tillståndspliktig för inrättningar och företag

– inrättningar och företag som utför i bilaga 2 A avsedda åtgärder för slutligt omhändertagande måste ha tillstånd (artikel 9)

– inrättningar och företag som utför i bilaga 2 B nämnda återvinningsåtgärder måste ha tillstånd (artikel 10),

i direktivets artikel 11 avsedd verksamhet som inrättningar och företag kan bedriva utan tillstånd om de befrias från tillståndsplikt under vissa i artikeln nämnda förutsättningar, men som förutsätter att inrättningarna och företagen registreras

– befrielsen från tillståndsplikt kan gälla inrättningar och företag som själva slutligt omhändertar sitt avfall på den plats där avfallet uppkommer

– befrielsen från tillståndsplikt kan gälla inrättningar och företag som återvinner avfall,

i direktivets artikel 12 avsedd verksamhet som inte är tillståndspliktig för inrättningar och företag men som förutsätter att de registreras

– denna artikel som är föremål för begäran om utlåtande granskas i följande avsnitt.

2.3. Artiklarna 12 och 13 och deras implementering

Artikel 12 och dess implementering

I artikel 12 i avfallsdirektivet föreskrivs om registrering av sådana inrättningar och företag som har att göra med avfall men vilkas verksamhet inte är tillståndspliktig enligt 9 eller 10 artikeln och vilkas registreringsskyldighet inte grundar sig på artikel 11. Artikel 12 lyder:

”Inrättningar eller företag vilka yrkesmässigt insamlar eller transporterar avfall eller för ans ans räkning (exempelvis handlare och mäklare) ombesörjer bortskaffande eller återvinning av avfall skall registreras hos de behöriga myndigheterna, om de inte omfattas av tillståndsplikt.”⁸

⁷ Se förenade målen C-304/94, C-330/94, C-342/94 och C-224/95 Euro Tombesi mfl. (53 punkten) och förenade målen C-418/97 och C-419/97 ARCO (86 och 88 punkten). Se även förslag till avgörande av generaladvokat i mål C-9/00 Palin Granit Ab (37 och 43 punkten).

⁸ Den finska lydelsen av artikeln är följande: ”Toimivaltaisten viranomaisten on rekisteröitävä laitokset tai yritykset, joiden toiminta ei ole luvanvaraista, mutta jotka keräilevät tai kuljettavat jätteitä ammattimaisesti tai jotka järjestävät jätteistä huolehtimista tai hyödyntämistä muiden puolesta (kauppiaat tai välittäjät).” Den engelska lydelsen: ”Establishments or undertakings which collect or transport waste on a professional basis or which arrange for the disposal or recovery of waste on behalf of others (dealers or brokers), where not subject to authorization, shall be registered with the competent authorities.” Den franska lydelsen: ”Les établissements ou entre-

Tidigare lydelse i 28 i § 1 mom. landskapslagen om renhållning var följande:

Anmälan om verksamhet till avfallsregistret. Följande verksamheter skall anmälas: 1) återvinning och slutligt omhändertagande som är undantagna från tillståndsplikten enligt 28 c §, 2) yrkesmässig insamling av avfall, 3) yrkesmässig transport av avfall och 4) försäljning eller förmedling av avfall för återvinning eller slutligt omhändertagande utanför landskapet.”

Nu har det gjorts två ändringar i 4 punkten. Å ena sidan har ordet ”yrkesmässig” fogats till punkten framför orden ”försäljning eller förmedling” och å andra sidan har orden ”utanför landskapet” tagits bort. Punkten lyder nu:

”4) yrkesmässig försäljning eller förmedling av avfall för återvinning eller slutligt omhändertagande.”

Till en början kan man konstatera att lagens 28 i § 1 mom. 1 punkt, som gäller återvinning och slutligt omhändertagande som är undantagna från tillståndsplikten, troligen anknyter till artikel 11 i direktivet. Bakgrunden är att åtgärder för återvinning och slutligt omhändertagande av avfall enligt den starka huvudregeln i artiklarna 9 ja 10 är tillståndspliktiga, om inte befrielse beviljas i fall som avses i artikel 11 och man i stället för tillstånd kräver registrering. Härvid skall den verksamhet som är eller kan vara undtagen från tillståndsplikt definieras annorstädes i lagstiftningen. Förutsättningarna och kraven i artikel 11 skall beaktas.

När man jämför 28 i § 1 mom. i lagen med artikel 12 i direktivet kan man konstatera, att yrkesmässig insamling av avfall och yrkesmässig transport av avfall enligt momentets 2 och 3 punkt är anmälningspliktiga så som artikeln förutsätter.

I momentets 4 punkt är det nu fråga om yrkesmässig försäljning eller förmedling av avfall för återvinning eller slutligt omhändertagande. Syftet med denna punkt är tydligen att implementera uttrycket ombesörjande av bortskaffande eller återvinning av avfall för annans räkning som ingår i artikel 12. Inom parentes anges handlare och mäklare som bedrivare av sådan verksamhet.

Först och främst kan man konstatera att uttrycket i fråga i artikel 12 är mångtydigt också med tanke på de olika språkversionerna. Det är svårt att förstå uttrycket också därför att det inte vid utarbetandet av utlåtandet varit möjligt fördjupa sig i praxis i branschen i fråga. Det verkar dock inte vara fråga om egentligt bortskaffande eller egentlig återvinning,⁹ utan organisatorisk verksamhet som föregår dessa och som bedrivs av handlare eller mäklare.¹⁰

Uppenbarligen kan i bakgrunden till uttrycket åtminstone finnas fall där avfallsproducenter överlåter avfall till handlare antingen så att producenterna betalar handlarna för att de tar emot avfallet eller tvärtom.¹¹ Efter detta och efter att handlaren eventuellt sorterat avfallet – till exempel byggavfall – överlåter handlaren avfallet vidare till en inrättning eller ett företag som omhändertar eller återvinner avfallet. Detta torde i allmänhet ske så att handlaren betalar inrättningen eller företaget för att den eller det tar emot avfallet, men betalningen kan också gå i motsatt riktning om avfallet kan återanvändas. Om begreppet ”försäljning” även kan anses omfatta situationer där handlaren betalar den som tar emot avfallet, torde det tillsammans med begreppet ”förmedling” vara tillräckligt.¹² Med beaktande av vad som anförs är det dock inte helt uteslutet att kommissionen skulle anse en begränsning av verksamheten i 4 punkten enbart till försäljning utöver förmedling vara för snäv. I detta sammanhang kan man dock kon-

prises assurant à titre professionnel la collecte ou le transport de déchets ou qui veillent à l'élimination ou à la valorisation de déchets pour le compte de tiers (négociants ou courtiers), lorsqu'ils ne sont pas soumis à autorisation, sont soumis à un enregistrement auprès des autorités compétentes.” Den tyska lydelsen: ”Die Anlagen oder Unternehmen, die gewerbmässige Abfälle einsammeln oder befördern oder die für die Beseitigung oder Verwertung von Abfällen für andere sorgen (Händler oder Makler), müssen bei den zuständigen Behörden gemeldet sein, sofern sie keine Genehmigung benötigen.”

⁹ Angående tillståndspliktig verksamhet föreskrivs i artiklarna 9 och 10.

¹⁰ I praktiken vore det i eventuella gränsdragningsfall befogat att förutsätta tillstånd enligt artikel 9 eller 10.

¹¹ Avfall kan ju även ha ett ekonomiskt värde. Se fotnot 4.

¹² Alternativt kan lagstiftarens tanke ha varit att ordet ”förmedling” täcker sådana situationer.

statera att kommissionen vederligen inte tagit ställning till 49 § 1 mom. 2 punkten i den finska avfallslagen, enligt vilken anmälan skall göras om ”verksamhet som säljare eller förmedlare av avfall, om avsikten är återvinning eller behandling av avfallet ...”.

I detta sammanhang kan man fästa uppmärksamhet också vid ordet ”yrkesmässig” som fogats till 4 punkten i momentet före orden ”försäljning eller förmedling”. När man granskar versioner av artikel 12 på olika språk kan man konstatera att man i artikel 12 inte uttryckligen – utom kanske i den svenska versionen – förutsätter att handlarnas eller mäklarnas verksamhet till denna del skall vara yrkesmässig.¹³ När man läser artikel 12 i sin helhet verkar det dock som om all verksamhet som avses i artikeln är yrkesmässig, varvid det kan anses vara motiverat att foga ordet yrkesmässig till momentets 4 punkt. Till slut kan man konstatera att det är befogat att stryka orden ”utanför landskapet” i 4 punkten.

Artikel 13 och dess implementering

I artikel 13 i avfallsdirektivet föreskrivs om inspektioner hos sådana inrättningar och företag som bedriver i artiklarna 9-12 avsedd verksamhet som antingen är tillståndspliktig eller förutsätter registrering. Artikel 13 lyder:

”Inrättningar och företag som utför de verksamheter som avses i artikel 9-12 skall regelbundet inspekteras av de behöriga myndigheterna.”¹⁴

Det nya 4 mom. i lagens 34 § lyder:

”Inrättningar och företag som omfattas av tillståndsplikt eller anmälningskyldighet enligt denna lag skall inspekteras av tillsynsmyndigheten minst en gång vartannat år. Inspektion skall ske minst en gång om året i de fall då tillsynsmyndigheten anser det vara erforderligt på grund av verksamhetens omfattning.”

Artikel 13 i direktivet är en allmän bestämmelse. Bara två krav ställs i fråga om inspektionerna: de skall göras periodiskt och vara ändamålsenliga. Om det inte heller annorstädes i gemenskapens avfallsbestämmelser föreskrivs utförligare om inspektioner, skall detaljerade förutsättningar för dem fastställas på nationell nivå. Gemenskapsrätten kräver dock att regleringen är effektiv. Vad som skall anses som lämpliga intervall mellan inspektionerna måste härvid bedömas med beaktande av regleringens syfte och verksamhetens art. Detsamma gäller inspektionernas ändamålsenlighet.

Enligt huvudregeln i 34 § 4 mom. skall tillsynsmyndigheten göra inspektion minst en gång vartannat år. Inspektion skall dock göras minst en gång om året, om tillsynsmyndigheten anser det vara erforderligt på grund av verksamhetens omfattning. Uppenbarligen föreskrivs i paragrafen i fråga eller annorstädes i lagstiftningen också om själva inspektionsförfarandet samt om tillsynsmyndighetens rättigheter och skyldigheter. I utlåtandet är det inte möjligt att ta ställning till huruvida kommissionen skulle anse att den nationella regleringen är effektiv och tillräcklig.

¹³ Den svenskspråkiga versionen kan även läsas så att ordet ”yrkesmässig” gäller all verksamhet som avses i artikel 12.

¹⁴ Den finska lydelsen av artikeln är följande: ”Toimivaltaisten viranomaisten on tehtävä määrääjain asianmukaiset tarkastukset laitoksissa tai yrityksissä, jotka suorittavat 9-12 artiklassa tarkoitettuja toimia.” Den engelska lydelsen: ”Establishments or undertakings which carry out the operations referred to in Articles 9 to 12 shall be subject to appropriate periodic inspections by the competent authorities.” Den franska lydelsen: ”Les établissements ou entreprises qui assurent les opérations visées aux articles 9 à 12 sont soumis à des contrôles périodiques appropriés des autorités compétentes.” Den tyska lydelsen: ”Die Anlagen oder Unternehmen, die die in den Artikeln 9 bis 12 genannten Massnahmen durchführen, werden von den zuständigen Behörden regelmässig angemessen überprüft.”

3. Slutkommentarer

Allmänt kan konstateras att om någon artikel i avfallsdirektivet är oklar, skall den tolkas med utgångspunkt i direktivets syfte. Risken för felaktig tolkning minskar om man strävar efter att följa de begrepp och uttryck som använts i direktivet.

De ändringar som gjorts i landskapslagen om renhållning verkar vara förbättringar med tanke på artiklarna 12 och 13 i direktivet. Europa- rättsenheten kan dock naturligtvis inte förutspå om kommissionen anser ändringarna vara ändamålsenliga och tillräckliga

Republikens presidents beslut 8.3.2002.

Nr 22/01. D10 01 22. Landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomststöd, antagen av lagtinget 5.12.2001 (ÅFS 8/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.2.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagens 4 § angivna markbelopp omvandlas till euro och cent.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller socialvård och kommunernas förvaltning vilka områden hör till landskapets behörighet enligt 18 § 4 och 13 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 8.3.2002.

Nr 1/02, D10 02 01 1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om avbytarverksamhet för lantbrukare, antagen av lagtinget 25.1.2002 (ÅFS 21/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.2.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om den rätt till avbytarhjälp som tillkommer lantbruk med minst tio husdjursenheter.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller jord- och skogsbruk, socialvård och landskapets myndigheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1, 13 och 15 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 8.3.2002.

Nr 2/02, D10 02 01. Landskapslag om upphävande av landskapslagen om landskapsgarantier åt industrier för investeringar i vattenvård, antagen av lagtinget 24.1.2002 (ÅFS 22/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.2.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om landskapsgarantier åt industrier för investeringar i vattenvård (ÅFS 25/1974).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen berör närmast landskapets myndigheter, natur- och miljövård, vattenrätt samt främjande av näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1, 10 och 22 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 8.3.2002.

Nr 3/02, D10 02 01 3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om landskapsgaranti för industrier och vissa andra näringsgrenar, antagen av lagtinget 24.1.2002 (ÅFS 23/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.2.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen omvandlas det sammanlagda markbeloppet av samtidigt utestående landskapsgarantier och lån till ett belopp i euro, med en obetydlig avrundning uppåt.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen är att hänföra till lagstiftningen angående näringsverksamhet, jord- och skogsbruk samt fiske på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 15, 16 och 22 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 8.3.2002.

Nr 4/02, D10 02 01 4. Landskapslag om ändring av landskapslagen angående landskapsgaranti för kulturella utställningar, antagen av lagtinget 24.1.2002 (ÅFS 24/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.2.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen omvandlas markbeloppet för den totala garantiansvarigheten för beviljade landskapsgarantier och lån till ett belopp i euro, med en obetydlig avrundning uppåt.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter samt kultur på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 8.3.2002.

Nr 5/02, D10 02 01 5. Landskapslag om ändring av 75 § 2 mom. landskapslagen om fiske i landskapet Åland, antagen av lagtinget 24.1.2002 (ÅFS 25/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.2.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I 75 § 2 mom. landskapslagen om fiske angivet lösenbelopp i mark ersätts med en hänvisning till en i enlighet med i rikslagstiftningen fastställd lösen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller allmän ordning och säkerhet samt fiske på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 10 och 16 punkterna självstyrelselagen.

I landskapslagen berättigas innehavaren av fiskerätten eller vattenområdets ägare eller arrendator att under vissa förutsättningar behålla fortkomstmedlet och redskapen intill dess den som begagnat dem styrkt sin identitet och erlagt en i enlighet med rikslagstiftning fastställd lösen. Bestämmelsen är att hänföra till förundersökning och rättsskipning, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen, och bestämmelsen har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 8.3.2002.

Nr 6/02, D10 02 01 6. Landskapslag om upphävande av landskapslagen om snabbare indrivning av vissa skogsförbättringslån, antagen av lagtinget 24.1.2002 (ÅFS 26/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.2.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om snabbare indrivning av vissa skogsförbättringslån (ÅFS 50/1997).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller skogsbruk på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 15 punkten självstyrelselagen. Landskapslagen berör även exekutionsväsendet vilket är att hänföra till området för rättskipning, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 8.3.2002.

Nr 7/02, D10 02 01 7. Landskapslag om ändring av landskapslagen om ersättning av skador, förorsakade av hjorddjur, antagen av lagtinget 24.1.2002 (ÅFS 20/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.2.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen angivna markbelopp ersätts av nya förhöjda belopp i euro.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, allmän ordning och säkerhet, jord- och skogsbruk samt vägtrafik på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 6, 15 och 21 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 8.3.2002.

Nr 8/02, D10 02 01 8. Landskapslag om ändring av 9 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om statens pensioner, antagen av lagtinget 27.3.2002 (ÅFS 52/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.5.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen omvandlas i landskapslags 9 § angivna markbelopp till motsvarande belopp i euro till den del de hänför sig till 2002, medan beloppen för övriga år avlägsnas.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timplärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2 a punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.6.2002.

Nr 9/02, D10 02 01 9. Landskapslag om upphävande av 4 § 2 mom. landskapslagen om utbetalning av pensioner i landskapet Åland, antagen av lagtinget 27.3.2002 (ÅFS 53/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.5.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs 4 § 2 mom. landskapslagen om utbetalning av pensioner i landskapet Åland (ÅFS 10/1951)

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timplärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2 a punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.6.2002.

Nr 10/02, D10 02 01 10. Landskapslag om ändring av 21 § landskapslagen om offentliga nöjestillställningar, antagen av lagtinget 15.4.2002 (ÅFS 54/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.5.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att i lagen angivna minimibelopp för den ansvarsförsäkring som krävs av arrangörer av vissa offentliga nöjestillställningar avlägsnas. I landskapslagen förutsätts härvid enbart att en tillräcklig ansvarsförsäkring tecknas. Det ankommer på polisen att pröva storleken av den ansvarsförsäkring som skall krävas.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter samt allmän ordning och säkerhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 18 § 1 och 6 punkterna självstyrelselagen helt eller med vissa undantag tillkommer landskapet. I landskapets behörighet har även ansetts ingå att bestämma om den ansvarsförsäkring som förutsätts för anordnandet av nöjestillställningar.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.6.2002.

Nr 11/02, D10 02 01 11. Landskapslag om ändring av 12 b § ellagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 15.4.2002 (ÅFS 55/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.5.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen omvandlas maximibeloppet för vissa mätningskostnader från mark till närmast jämnt belopp i euro.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller näringsverksamhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.6.2002.

Nr 12/02, D10 02 01 12. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om befrielse från användnings- och överlåtelsebegränsningar för hyresfastigheter, antagen av lagtinget 15.4.2002 (ÅFS 56/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.5.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen omvandlas grundbeloppen från mark till euro för de avgifter som per bostadskvadratmeter under åren 2002 – 2004 skall erläggas för befrielse från de begränsningar landskapslagen avser. Samtidigt avlägsnas beloppen för 2001 och 2002 ur landskapslagen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, bostadsproduktion, hyra och hyresreglering samt socialvård, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 7, 9 och 13 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.6.2002.

Nr 13/02, D 10 02 01 13. Landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om parkeringsbot, antagen av lagtinget 15.4.2002 (ÅFS 57/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.5.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen angivna markbelopp har ersatts av nya förhöjda belopp i euro.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, allmän ordning och säkerhet samt vägtrafik på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4, 6 och 21 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.6.2002.

Nr 14/02, D10 02 01 14. Landskapslag om ändring av landskapslagen om föreläggande av ordningsbot vid vissa trafikförseelser, antagen av lagtinget 15.4.2002 (ÅFS 58/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.5.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen angivna markbelopp har ersatts av nya förhöjda belopp i euro. Samtidigt görs vissa språkliga justeringar i lagtexten.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller allmän ordning och säkerhet samt vägtrafik på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 6 och 21 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Enligt 18 § 26 punkten självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömmande av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.6.2002.

Nr 15/02, D10 02 01 15. Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om minsta penningbelopp av böter vid trafikförseelse, antagen av lagtinget 15.4.2002 (ÅFS 59/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.5.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen angivet markbelopp har ersatts av ett förhöjt belopp i euro.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller allmän ordning och säkerhet samt vägtrafik på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 6 och 21 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Enligt 18 § 26 punkten självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömmande av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.6.2002.

Nr 16/02, D10 02 01 16. Landskapslag om ändring av 16 § landskapslagen om bostadsproduktion, antagen av lagtinget 29.4.2002 (ÅFS 42/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.5.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen förlängs den maximala lånetiden för hyresbostadslån till 45 år. Enligt landskapslagens övergångsbestämmelser kan landskapsstyrelsen på anhållan av låntagare besluta att lagen tillämpas på lån som beviljats under tidsperioden från 1.1.2002 fram till lagens ikraftträdande.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, byggnads- och planväsendet, bostadsproduktion, hyra och hyresreglering samt socialvård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 7, 9 och 13 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.6.2002.

Nr 17/02, D10 02 01 17. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av 29 kap. strafflagen, antagen av lagtinget 29.4.2002 (ÅFS 60/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.5.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag enligt vilken 29 kap. strafflagen (FFS 39/1889) om brott mot den offentliga ekonomin skall tillämpas i landskapet i dess lydelse när landskapslagen träder i kraft. Ändringar av 29 kap. strafflagen skall tillämpas i landskapet från det de träder i kraft i riket. Med subvention enligt 29 kap. strafflagen avses i landskapet även landskapsandel eller landskapsunderstöd till en kommun eller till ett kommunalförbund. I landskapslagens förarbeten anges att avsikten med landskapslagen är att i landskapslagstiftningen uppfylla de krav konventionen om skydd av Europeiska gemenskapens finansiella intressen (EGT C 316/48, 27.11.1995) ställer.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

De genom landskapslagen antagna straffbestämmelserna gäller brott mot den offentliga ekonomin till den del de berör skatter och subventioner som hör till landskapets behörighet.

Jämlikt 18 § 5 punkten självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapet tillkommande tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, landskapet tillkommande närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet samt kommunerna tillkommande skatter, medan behörigheten i fråga om övriga skatter jämlikt 27 § 36 punkten tillkommer riket.

Enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen tillkommer behörigheten gällande beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet landskapet. Denna bestämmelse utgör en utvidgning av bestämmelserna i 13 § 1 mom. 11 punkten 1951-års självstyrelselag enligt vilken endast bestämmelser om bötesstraff och utsättande av vite och annat äventyr inom rättsområden hänfödda till landskapets lagstiftningsbehörighet tillkom landskapet. Enligt 71 § självstyrelselagen gäller i landskapet de riksbestämmelser som gällde vid självstyrelselagens ikraftträdande på områden som enligt 1991-års självstyrelselag överförts till landskapets behörighet till dess de upphävs genom en landskapslag. Med anledning härav gäller i landskapet bestämmelserna i 29 kap. strafflagen i den utformning de hade 1.1.1993 till den del de ej ändrats genom landskapslag. Genom föreliggande landskapslag görs bestämmelserna i 29 kap. strafflagen i sin nuvarande och kommande utformning även gällande på områden hänfödda till landskapets behörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 14.6.2002.

Nr 18/02, D10 02 01 18. Landskapslag om ändring av landskapsskattelagen, antagen av lagtinget 29.4.2002 (ÅFS 43/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.5.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att begreppet skattören frångås. Beloppet för den lägsta förvärvsinkomst vid vilken skatt debiteras ändras. Bestämmelsen om avrundning av landskapsskatt upphävs.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapet tillkommande tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.6.2002.

Nr 19/02, D10 02 01 19. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om apoteksavgift i landskapet Åland, antagen av lagtinget 29.4.2002 (ÅFS 44/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.5.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om beräkningen av apoteksavgiftens storlek.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet bl.a. i fråga om landskapet tillkommande näringskatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.6.2002.

Nr 20/02, D10 02 01 20. Landskapslag om ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 29.4.2002 (ÅFS 46/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.5.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen omvandlas marktbeloppen beträffande begränsningarna för resekostnadsavdraget, sjukdomskostnadsavdraget och studieavdraget till närmast motsvarande jämna belopp i euro eller tiotal euro.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.6.2002.

Nr 21/02, D10 02 01 21. Landskapslag om ändring av 3 § landskapslagen om resandavgift, antagen av lagtinget 29.4.2002 (ÅFS 45/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.5.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen angivet maximibelopp för resandavgiften omvandlas från ett marktbelopp till motsvarande belopp i eurovaluta.

Lagstiftningsbehörigheten:

Högsta domstolen har i utlåtande 7.11.1974 ansett att resandavgiften i den utformning den erhållit i landskapslagen om resandavgift (ÅFS 83/1974) var att anse som en näringskatt, beträffande vilken landskapet enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.6.2002.

Nr 22/02, D10 02 01 22. Landskapslag om ändring av 1 och 8 §§ landskapslagen om hundskatt, antagen av lagtinget 29.4.2002 (ÅFS 47/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.5.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen angivet markbelopp ersätts av nya delvis förhöjda belopp i euro.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.6.2002.

Nr 23/02, D10 02 01 23. Landskapslag om ändring av 3 § landskapslagen om bostadshusreservering vid kommunalbeskattningen, antagen av lagtinget 29.4.2002 (ÅFS 48/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.5.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen angivna markbelopp ersätts av nya förhöjda belopp i euro.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.6.2002.

Nr 24/02, D10 02 01 24. Landskapslag om ändring av 2 och 3 §§ landskapslagen om avdrag vid kommunalbeskattningen för amortering på studielån, antagen av lagtinget 29.4.2002 (ÅFS 49/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.5.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen angivna markbelopp omvandlas till nya belopp i euro med smärre justeringar nedåt.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.6.2002.

Nr 25/02, D10 02 01 25. Landskapslag om ändring av 4 § kommunalskattelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 30.5.2002 (ÅFS 68/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 8.7.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen sänks den skatteprocent samfund och samfällda förmåner skall betala i kommunalskatt på den beskattningsbara inkomsten.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 4.10.2002.

Nr 26/02, D10 02 01 26. Landskapslag om ändring av 2 a § landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna, antagen av lagtinget 30.5.2002 (ÅFS 69/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 8.7.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen ändras procentsatsen för det belopp som årligen skall fördelas mellan kommunerna som kompensation för uteblivna intäkter av kapitalinkomst.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 4 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter och kommunernas förvaltning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 4.10.2002.

Nr 27/02, D10 02 01 27. Landskapslag om ändring av landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd, antagen av lagtinget 3.6.2002 (ÅFS 74/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 8.7.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd görs vissa kompletteringar i syfte att i landskapslagstiftningen mer exakt innesluta vissa bestämmelser i rådets direktiv 96/61/EG om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller natur- och miljövärd samt rätten att utnyttja mineralfyndigheter, vattenrätt, hälso- och sjukvård, landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, byggnads- och planeväsendet, grannelagsförhållanden, jord- och skogsbruk samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 §, 1, 4, 7, 10, 12, 15, 19 och 22 punkterna självstyrelselagen.

De föreslagna lagändringarna görs efter anmärkningar från kommissionen om bristfällig implementering av på området gällande EG-lagstiftning. Ålandsdelegationen inhämtade i samband med lagstiftningskontrollen av landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd utlåtande från justitieministeriets Europarättsenhet, i vilket en del av dessa brister påtalades (bilaga). Delegationen har inte härefter inhämtat nytt utlåtande från Europarättsenheten.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Delegationen har dock inte granskat huruvida landskapslagen till alla delar överensstämmer med den EG-rätt som baserar sig på ifrågavarande direktiv.

Republikens presidents beslut 4.10.2002.

Nr 28/02, D10 02 01 28. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om underhållstrygghet, antagen av lagtinget 6.6.2002 (ÅFS 71/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 8.7.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag enligt vilken rikets lag om underhållstrygghet (FFS 671/1998) och förordning om underhållstrygghet (FFS 672/1998) skall tillämpas i landskapet med vissa i landskapslagen angivna avvikelser. Ändringar i dessa riksförfattningar skall tillämpas i landskapet från det de träder i kraft i riket. Lagen om underhållstrygghet innehåller bestämmelser om barnets rätt till underhållsstöd, underhållsstödets belopp, förfarandet för beviljande och utbetalning av underhållsstöd, indrivning av underhållsbidrag samt återkrav av underhållsstöd och underhållsbidrag samt ändringssökande. Genom landskapslagen upphävs landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar rörande tryggande av underhåll för barn (ÅFS 70/1983).

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Landskapslagen gäller socialvård och kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 4 och 13 punkterna självstyrelselagen.

I lagen om underhållstrygghet ingår även bestämmelser om indrivning av underhållsbidrag, preskription av kommuns regressfordran, återkrav av underhållsstöd och underhållsbidrag samt utmättningsförbud vilka angelägenheter - helt eller delvis - är att hänföra till området för rättskipning, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen. Detta gäller även de processuella bestämmelserna om rätten att inför domstol för barnets räkning föra talan om fastställande av underhållsbidrag eller höjning av dess belopp. I landskapslagen har inte intagits bestämmelser som skulle utgöra avvikelser från ovannämnda processuella föreskrifter. Beträffande sökande av ändring i ärenden som avses i lagen om underhållstrygghet ingår i rikslagens 25 § en hänvisning till 45 och 46 § socialvårdslagen (FFS 710/1982) vilken med stöd av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningen om socialvård (ÅFS 101/1995) med vissa avvikelser, varom nu inte är fråga, är tillämplig i landskapet. I socialvårdslagens 45 § ingår bestämmelser om rättelseyrkande. Rättelseyrkandet är en del av förvaltningsförfarandet som föregår det besvär förfarande som avser den egentliga rättskipningen och hör således till landskapets behörighet. Enligt socialvårdslagens 46 § får ändring i beslut som fattas av det kollegiala organ kommunen utsett att ombesörja uppgifter i anslutning till verkställighet av socialvården sökas genom besvär hos länsrätten (förvaltningsdomstolen) inom 30 dagar efter delfåendet. Dessa bestämmelser står inte i strid med 25 § självstyrelselagen.

Föreskrifterna om straff är med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen att hänföras till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 4.10.2002.

Nr 29/02, D10 02 01 29. Landskapslag om högskolan på Åland, antagen av lagtinget 6.6.2002 (ÅFS 81/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 8.7.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om högskolan på Åland, som skall utgöra den högsta nivån av det fast organiserade utbildningsväsendet i landskapet. I landskapslagen regleras högskolans uppgift, målsättning och kvalitet, dess organisation och studerande, undervisningen, studieprestationer och examina samt personal. Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om försöksverksamhet med yrkeshögskoleutbildning (ÅFS 55/1997) och landskapslagen om högskoleundervisning i landskapet Åland (ÅFS 15/1981).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller undervisningsväsendet samt landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Jämlikt 18 § 2 punkten nämnda lag tillkommer landskapet även behörighet att lagstifta om landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda samt disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän. Med stöd härav och eftersom landskapet Åland jämlikt 1 § landskapslagen är huvudman för högskolan har det varit möjligt att i landskapslagen dele-

gera en stor del av de uppgifter som berör skolans administration och dess anställda till dess styrelse. I enlighet härmed och då undervisningsväsendet i sin helhet i självstyrelselagen hänförs till landskapets behörighet har det även varit möjligt att lagstifta om bl.a. att behörighetskrav för lärartjänst bestäms i landskapsförordning, medan behörighetskraven för annan tjänst vid högskolan bestäms i det reglemente som styrelsen antar.

Enligt 27 § 1, 2 och 8 punkterna självstyrelselagen hör bl.a. ärenden gällande avvikelse från grundlag, förenings- och församlingsfriheten, föreningar och stiftelser till rikets lagstiftningsbehörighet. I det följande kommer därför att göras en bedömning av hur bestämmelserna i landskapslagen förhåller sig till dessa punkter.

Enligt 40 § självstyrelselagen skall undervisningsspråket vara svenska i skolor som bekostas med allmänna medel och får understöd av sådana, om inte något stadgas genom landskapslag. I enlighet härmed stadgas i 18 § landskapslagen att undervisningsspråket är svenska. Annat språk än svenska får användas som undervisningsspråk, om detta är förenligt med målen för utbildningen.

Enligt 30 § landskapslagen skall den högskoleutbildning som leder till högskoleexamen vara avgiftsfri för den studerande. Högskolans styrelse kan besluta om de avgifter som kan tas ut för annan undervisning med iakttagande i tillämpliga delar av vad som bestäms om offentlig-rättsliga prestationer i landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet (ÅFS 27/1993).

Enligt landskapslagens 34 § utgör de studerande vid högskolan en studerandekår. Med anledning härav påpekas att jämlikt 13 § 2 mom. grundlagen har var och en föreningsfrihet. Föreningsfriheten innefattar rätt att utan tillstånd bilda föreningar, höra till eller inte höra till föreningar och delta i föreningars verksamhet. Grundlagens 13 § 3 mom. förutsätter att närmare bestämmelser om mötesfriheten och föreningsfriheten utfärdas genom lag.

Som jämförelse till landskapslagens bestämmelser om studerandekåren kan nämnas att enligt 40 § universitetslagen (FFS 645/1997) hör alla studerande vid ett universitet som har antagits för att studera för lägre eller högre högskoleexamen till studentkåren. Studentkåren kan också godkänna andra studerande vid universitet som medlemmar. Studentkårens syfte är att vara en föreningslänk för sina medlemmar samt främja deras samhällliga, sociala, intellektuella och studierelaterade ambitioner och strävanden i anknytning till de studerandes roll i samhället. Grundlagsutskottet har i utlåtande 3/1997 rd beträffande bestämmelserna om medlemskap i studentkåren i regeringens proposition 263/1997 med förslag till universitetslag och till lag om införande av universitetslagen konstaterat att förslaget om tvångsmedlemskap i studentkåren är godtagbart ur grundlagssynpunkt, i synnerhet som studentkåren av hävd måste betraktas som en del av ett universitet med självstyrelse och dessutom spelar en framträdande roll i universitetets förvaltning. Ett villkor för vanlig lagstiftningsordning är dock att studentkårens offentliga uppgifter nämns i lagförslaget, med andra ord att det specificeras i vilket syfte studentkåren kan existera och upprätthålla tvångsmedlemskap med därtill hörande medlemsavgifter. Ålandsdelegationen anser i likhet med grundlagsutskottet att bestämmelserna om medlemskap i studerandekåren uppfyller grundlagens krav och därför kan intas i landskapslagen. Bestämmelser om rättelseyrkande har intagits i landskapslagens 24, 26, 29 och 43 §. Rättelseyrkandet är en del av förvaltningsförfarandet och hör i de fall landskapslagen reglerar till landskapets behörighetsområde.

Bestämmelser i 44 § 1 mom. om överklagande hos Ålands förvaltningsdomstol har med stöd av 26 § självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen. Bestämmelsen i 44 § 2 mom. landskapslagen om anförande av besvär över landskapsstyrelsens beslut överensstämmer med 25 § 2 mom. självstyrelselagen.

I landskapslagen ingår ett flertal bemyndiganden att utfärda landskapsförordningar. Landskapsstyrelsens förordningsfullmakt regleras i självstyrelselagens 21 §. Landskapets normgivningsrätt begränsas dock av grundlagens 80 § som förutsätter att genom lag utfärdas be-

stämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Tillämpningen för bemyndigandet bör vara exakt avgränsat.

Ålandsdelegationen konstaterar att förordningsfullmakterna i landskapslagens 19, 20 och 39 § innehåller noggrant avgränsade bestämmelser. Däremot avser landskapslagens 45 § formellt en vidare normgivningsrätt. Ålandsdelegationen konstaterar dock att i landskapslagen intagits ingående bestämmelser om högskolans organisation, personal, undervisning och studerande varför bemyndigandet i landskapslagens 45 § ger blott en begränsad prövningsrätt och förordningen kan därför endast gälla angelägenheter som är av mindre betydelse för individens rättigheter och skyldigheter.

Inom utbildningsväsendet gäller flera överenskommelseförordningar. Med hänvisning till 32 § 2 mom. självstyrelselagen konstaterar Ålandsdelegationen att nu ifrågavarande landskapslag kan tillämpas endast till de delar den inte står i strid med dessa överenskommelseförordningar så länge de är i kraft. Förhållandet innebär dock inte någon överskridning av lagstiftningsbehörigheten.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 27.9.2002:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 12.8.2002 nr 42/08/2002

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser en landskapslag om Högskolan på Åland. I landskapsstyrelsens framställning om ny högskolelagstiftning ingår även förslag om ändringar av följande landskapslagar: landskapslag om ändring av landskapslagen om utbildning efter grundskolan, landskapslag om ändring av 5 § landskapslagen om läroavtalsutbildning och landskapslag om ändring av landskapslagen om studiestöd. Dessa förslag innehåller lagändringar som föranleds av det lagtingsbeslut som behandlas i detta utlåtande och har lett till särskilda lagtingsbeslut. Högsta domstolen ger därför separat utlåtande om dessa.

Avsikten med lagtingsbesluten om ny högskolelagstiftning i landskapet är att sammanföra de nuvarande verksamheterna vid Ålands högskola och Ålands yrkeshögskola till en ny enhet med namnet Högskolan på Åland. Genom denna reform upphör Ålands högskola, Ålands sjöfartsläroverk och Ålands tekniska läroverk som självständiga institutioner. Högskolan på Åland kommer enligt beslutet att utgöra den översta delen av det fast organiserade utbildningsväsendet i landskapet. Landskapet skall vara huvudman för högskolan.

Lagstiftningsbehörigheten för de rättsområden som landskapslagen om Högskolan på Åland gäller faller inom många olika regleringsområden enligt självstyrelselagen. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och om myndigheter och inrättningar som underläder den. Enligt 14 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om undervisning. I fråga om undervisning är landskapets behörighet i viss mån inskränkt genom 27 § 30 punkten. Enligt 18 § 2 punkten självstyrelselagen har landskapet även behörighet att lagstifta om landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda samt disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän.

I lagtingsbeslutet ingår ett flertal bemyndiganden att utfärda landskapsförordningar. Då bemyndigande har givits i landskapslag kan landskapsstyrelsen enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen genom landskapsförordning stadga om landskapsförvaltningens organisation och verk-

samhet, om verkställighet och tillämpning av lag samt om andra angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområde. I 80 § Finlands grundlag stadgas emellertid om hur möjligheten att utfärda förordningar är begränsad. Enligt detta grundlagsstadgande skall bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag utfärdas genom lag. Stadgandet i 80 § grundlagen bör beaktas vid tillämpningen av 21 § självstyrelselagen.

I lagtingsbeslutet ingår i 19, 20 och 39 § stadganden som bemyndigar landskapsstyrelsen att utfärda landskapsförordningar angående de examina som kan avläggas, utbildningsprogrammen och behörighetskraven för lärartjänst. Dessa bemyndiganden gäller avgränsade delar av verksamheten. I 45 § beslutet ingår däremot ett allmänt bemyndigande om rätten att utfärda landskapsförordningar med närmare bestämmelser om verkställigheten och tillämpningen av den landskapslag beslutet gäller. Eftersom lagen i övrigt är förhållandevis detaljerad innebär bemyndigandet blott en begränsad möjlighet att utfärda bestämmelser som är av betydelse för individernas rättigheter och skyldigheter. Inga av de här nämnda bemyndigandena i stadgandena i beslutet torde ingripa i grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. De har därför kunnat intas i beslutet.

Enligt 34 § lagtingsbeslutet utgör de studerande en studerandekår. Stadgandet griper in i den grundlagsskyddade föreningsfriheten. Jämlikt 13 § 2 mom. grundlagen har var och en föreningsfrihet vilken även innefattar en rätt att inte höra till föreningar. I 40 § rikets universitetslag (645/1997) stadgas på motsvarande sätt som i 34 § lagtingsbeslutet att alla studerande vid ett universitet som har antagits för att studera för högskoleexamen hör till studentkåren. Detta ingrepp i föreningsfriheten har godkänts av riksdagen för rikets del på de grunder som grundlagsutskottet anfört.

I samband med revideringen av de grundläggande fri- och rättigheterna konstaterades att det är tillåtet att i lag stifta om medlemskap i en offentlighetsrättslig förening och därför ansåg utskottet att lösningen i förslaget till universitetslag om tvångsmedlemskap i studentkåren var godtagbar från grundlagssynpunkt, i synnerhet som studentkåren av hävd måste betraktas som en del av ett universitet med självstyrelse och dessutom spelar en framträdande roll i universitetets förvaltning. Ett villkor för vanlig lagstiftningsordning är dock att studentkårens offentliga uppgifter nämns i lagförslaget, med andra ord att det bestäms under vilka förhållanden studentkåren kan existera och upprätthålla tvångsmedlemskap med därtill hörande medlemsavgifter.

Grundlagsutskottet har funnit att regleringen i universitetslagen i riket fyller de krav angående föreningsfriheten som kan ställas varför samma även gäller 34 § lagtingsbeslutet, eftersom lydelsen i detta lagrum till väsentliga delar motsvarar den i rikslagen. Enligt 27 § 2 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om utövandet av föreningsfriheten och enligt 8 punkten i fråga om föreningar. Högsta domstolen anser således att stadgandena i 34 § lagtingsbeslutet har kunna upptas i lagtingsbeslutet.

Enligt 18 § 14 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om undervisning dock så att landskapets behörighet i viss mån är inskränkt genom 27 § 30 punkten som reglerar behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården. Ur lagtingsbeslutet framkommer inte hurdana examina som det skall vara möjligt att avlägga vid Högskolan på Åland. Ur landskapsstyrelsens framställning kommer det emellertid fram att den utbildning som pågått inom vårdsektorn skall fortsätta. I 19 § beslutet stadgas blott att det genom landskapsförordning utfärdas bestämmelser om de examina som kan avläggas vid högskolan. Avsikten är inte att reglera behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården. Regleringen i beslutet och den förordning som senare skall tillkomma ingriper således inte i rikets behörighet.

Högskolan på Ålands rättsliga status förblir en aning oklar. Enligt 1 § beslutet är landskapet huvudman för Högskolan på Åland och enligt 40 § kan högskolan sluta avtal inom ramen för

högskolans ordinarie verksamhet om inte landskapsstyrelsen besluter annat. I 9 § 13 punkten stadgas att styrelsen för högskolan skall kära och svara samt bevaka landskapets intressen i angelägenheter som hör samman med högskolans uppgifter vid domstolar och andra myndigheter. Regleringen som helhet ger vid handen att högskolan utgör en myndighet som lyder under landskapsstyrelsen. Med tanke på detta förefaller rubriken "Rättsförmåga" för 40 § beslutet såsom missvisande. Rättsförmåga eller rättskapacitet syftar i detta sammanhang på att Högskolan på Åland skulle vara en juridisk person eller ett rättssubjekt. Detta kan den inte vara om det såsom det i de ovannämnda lagrummen bestäms att den är en myndighet som lyder under landskapsstyrelsen som i sin tur representerar den offentligrättsliga juridiska person som landskapet utgör.

Det förblir oklart hurdana avtal högskolan kan sluta och när landskapsstyrelsen kan besluta annat. Om man inte avser att genom landskapslag grunda en självständig offentligrättslig juridisk person skulle det ha varit klarare att rubricera 40 § på ett annat sätt. Eftersom det framgår av den egentliga lagtexten att högskolan inte ges ställningen av ett självständigt rättssubjekt går beslutet inte in på frågan om privaträttsliga juridiska personer vilken hör till rikets lagstiftningsbehörighet.

Enligt 123 § 1 mom. grundlagen har universiteten självstyrelse enligt vad som närmare bestäms genom lag. I lagtingsbeslutet har man inte uttryckligen tagit ställning till högskolans självständighet såsom man har i universitetslagen i riket där det i 2 § 1 mom. stadgas att universiteten har självstyrelse. I 2 § 1 mom. lagtingsbeslutet bestäms att högskolan har till uppgift att erbjuda högskoleutbildning som vilar såväl på vetenskaplig och konstnärlig grund som på beprövad erfarenhet. Skillnaden i förhållande till universitetslagen ligger i att utbildningen även skall erbjuda utbildning som vilar på beprövad erfarenhet, alltså som inte bygger på vetenskaplig forskning. Enligt 46 § lagtingsbeslutet avser man också att upphäva landskapslagen om en försöksverksamhet med yrkeshögskoleutbildning och landskapslagen om högskoleundervisning i landskapet Åland. Verksamheten inom dessa utbildningsenheter har inte i egentlig mening varit av universitetskaraktär, eftersom man inte haft egna forskare. I beslutet ingår inte heller stadganden om att det går att avlägga lägre och högre högskoleexamina såsom det stadgas i 7 § universitetslagen. I 19 § beslutet lämnas emellertid benämningarna på de examina som kan avläggas vid högskolan beroende av de landskapsförordningar som med stöd av beslutet skall utfärdas. I 20 § beslutet bestäms att den utbildning som ordnas och som leder till högskoleexamen skall ge vissa färdigheter.

Genom 2, 19 och 20 § beslutet förblir det oklart om man även avser att idka en verksamhet av universitetskaraktär. I 3 § lagen om yrkeshögskolestudier (255/1995) bestäms för rikets del att studierna inom högskolesystemet bildar en icke-universitetssektor som fungerar jämsides med universitetsväsendet. Av 1 och 40 § beslutet framgår däremot såsom ovan konstaterats att Högskolan på Åland inte skall fungera självständigt som ett universitet. Trots detta har man intagit formuleringar i 2, 19 och 20 § som också syftar på en verksamhet som motsvarar den verksamhet som bedrivs vid universiteten och högskolorna i riket. Regleringen som helhet ger dock vid handen att högskolan inte skall ha karaktären av universitet varför den kan inrättas utan en sådan självstyrelse som 123 § 1 mom. grundlagen kräver.

I lagtingsbeslutet ingår stadganden om rättelseyrkande i 24, 26, 29 och 43 §. Stadgandena gäller myndighetsverk för en myndighet som lyder under landskapsstyrelsen och jämlikt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet i fråga om detta förfarande.

Jämlikt 44 § lagtingsbeslutet får besvär anföras över beslut som högskolan fattat med anledning av ett rättelseyrkande. Enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om rättskipning med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 §. Rättskipningsuppgiften i bestämmelsen i 44 § lagtingsbeslutet har med stöd av 26 § självstyrelselagen kunnat anförtros Ålands förvaltningsdomstol, eftersom landskapet har lagstiftningsbehörighet i de förvaltningsangelägenheter det är fråga om. Lagrummet har därför kunnat intas i beslutet.

Därför och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för beslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 4.10.2002.

Nr 30/02, D10 02 01 30. Landskapslag om ändring av landskapslagen om utbildning efter grundskolan, antagen av lagtinget 6.6.2002 (ÅFS 82/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 8.7.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagens rubrik ändras till landskapslag om utbildning på gymnasialstadienivå. Samtidigt görs ändringen i lagen så att den endast omfattar den utbildning som ordnas på gymnasialstadiet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, undervisning samt socialvård i fråga om de studiesociala förmånerna, vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 13 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om Högskolan på Åland träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 27.9.2002:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 12.8.2002 nr 43/08/2002

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser en landskapslag om ändring av landskapslagen om utbildning efter grundskolan. Den lagändring som beslutet avser ingår i en reform av lagstiftningen om högskoleväsendet i landskapet där det centrala beslutet gäller landskapslagen om Högskolan på Åland. Utöver detta beslut finns ytterligare två andra beslut. I detta utlåtande begränsar sig Högsta domstolen till det lagtingsbeslut som det nu är fråga om.

Landskapslagen om ändring av landskapslagen om utbildning efter grundskolan gäller landskapsstyrelsen och de myndigheter som underlyder denna, undervisning samt socialvård i fråga om studiesociala förmåner. Enligt 18 § 1, 13 och 14 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om dessa områden. Ikraftträdandet av den landskapslag som ingår i detta lagtingsbeslut förutsätter att landskapslagen om Högskolan på Åland samtidigt träder i kraft. Högsta domstolen har i ett särskilt utlåtande yttrat att lagtingsbeslutet om antagande av landskapslagen om Högskolan på Åland bör kunna träda i kraft.

Därför och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för beslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 4.10.2002.

Nr 31/02, D10 02 01 31. Landskapslag om ändring av 5 § landskapslagen om läroavtalsutbildning, antagen av lagtinget 6.6.2002 (ÅFS 83/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 8.7.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs en ändring av teknisk natur.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, undervisning och läroavtal på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om ändring av landskapslagen om utbildning efter grundskolan träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 27.9.2002:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 12.8.2002 nr 44/08/2002

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser en landskapslag om ändring av 5 § landskapslagen om läroavtalsutbildning. Den lagändring som beslutet avser ingår i en reform av lagstiftningen om högskoleväsendet i landskapet där det centrala beslutet gäller landskapslagen om Högskolan på Åland. Utöver detta beslut finns ytterligare två andra beslut. I detta utlåtande begränsar sig Högsta domstolen till det lagtingsbeslut som det nu är fråga om.

Landskapslagen om ändring av 5 § landskapslagen om läroavtalsutbildning gäller landskapsstyrelsen och de myndigheter som underlyder denna, undervisning och läroavtal. Enligt 18 § 1 och 14 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om dessa områden. Ikraftträdandet av den landskapslag som ingår i

detta lagtingsbeslut förutsätter att landskapslagen om Högskolan på Åland samtidigt träder i kraft. Högsta domstolen har i ett särskilt utlåtande yttrat att lagtingsbeslutet om antagande av landskapslagen om Högskolan på Åland bör kunna träda i kraft.

Därför och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för beslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 4.10.2002.

Nr 32/02, D10 02 01 32. Landskapslag om ändring av landskapslagen om studiestöd, antagen av lagtinget 6.6.2002 (ÅFS 85/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 8.7.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen ändras bestämmelserna för medborgare i ett land som hör till den Europeiska unionen till att gälla medborgare i en stat som är bunden av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Samtidigt görs vissa ändringar i syfte att anpassa landskapslagen till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om Högskolan på Åland samt landskapslagen om ändring av landskapslagen om utbildning efter grundskolan.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 13 och 14 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, socialvård beträffande de studiesociala förmånerna samt undervisning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om Högskolan på Åland och landskapslagen om ändring av landskapslagen om utbildning efter grundskolan träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 27.9.2002:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 12.8.2002 nr 45/08/2002

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtingsbeslutet avser en landskapslag om ändring av landskapslagen om studiestöd. Den lagändring som beslutet avser ingår i en reform av lagstiftningen om högskoleväsendet i landskapet där det centrala beslutet gäller landskapslagen om Högskolan på Åland. Utöver detta beslut finns ytterligare två andra beslut. I detta utlåtande begränsar sig Högsta domstolen till det lagtingsbeslut som det nu är fråga om.

Landskapslagen om ändring av landskapslagen om studiestöd gäller landskapsstyrelsen och de myndigheter som underlyder denna, undervisning samt socialvård i fråga om studiesociala förmåner. Enligt 18 § 1, 13 och 14 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om dessa områden. Ikraftträdandet av den landskapslag som ingår i detta lagtingsbeslut förutsätter att landskapslagen om Högskolan på Åland samtidigt träder i kraft. Högsta domstolen har i ett särskilt utlåtande yttrat att lagtingsbeslutet om antagande av landskapslagen om Högskolan på Åland bör kunna träda i kraft.

Därför och då lagtingsbeslutet ej heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för beslutets ikraftträdande inte föreligga.

De handlingar som bilagts justitieministeriets skrivelse återställs.

Republikens presidents beslut 4.10.2002.

Nr 33/02, D10 02 01 33. Landskapslag om ändring av 7 a § landskapslagen om Ålands musikinstitut, antagen av lagtinget 6.6.2002 (ÅFS 84/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 8.7.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innefattar vissa ändringar i jävsbestämmelserna i landskapslagen om Ålands musikinstitut.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, undervisning och kultur.

Jämlikt 18 § 2 punkten nämnda lag tillkommer landskapet även behörighet att lagstifta om landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda samt disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 4.10.2002.

Nr 34/02, D10 02 01 34. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomststöd, antagen av lagtinget 27.9.2002 (ÅFS 80/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.10.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att endast en del av barnbidraget beaktas som inkomst vid beräkningen av utkomststödet belopp.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller socialvård och kommunernas förvaltning vilka områden hör till landskapets behörighet enligt 18 § 4 och 13 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 8.11.2002.

Nr 35/02, D10 02 01 35. Landskapslag om Ålands sjösäkerhetscentrum, antagen av lagtinget 27.9.2002 (ÅFS 17/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 19.11.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om Ålands sjösäkerhetscentrum, som i samverkan med landskapets skolor och näringsliv samt på annat ändamålsenligt sätt skall verka för att kunskapen om sjösäkerhet förmedlas och stärks. Centret är underställt Ålands landskapsstyrelse. Landskapslagen innehåller bestämmelser om sjösäkerhetscentrets syfte och uppdrag, administration, kursverksamhet, avgifter, rättsförmåga samt besvär.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller främst undervisningsväsendet samt landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Jämlikt 18 § 2 punkten nämnda lag tillkommer landskapet även behörighet att lagstifta om landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda samt disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän. Med stöd härav och eftersom sjösäkerhetscentret jämlikt 2 § landskapslagen är underställd landskapsstyrelsen har det varit möjligt att delegera en stor del av de uppgifter som berör skolans administration och dess anställda till dess styrelse.

Landskapslagen reglerar den verksamhet Ålands sjösäkerhetscentrum skall bedriva och berör därför indirekt även båttrafiken och handelssjöfarten. Området för båttrafik och farleder för den lokala sjöfarten hör till landskapets behörighet enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen. Till rikets behörighet har i 27 § 13 punkten självstyrelselagen hänförs handelssjöfart samt i 27 § 4 punkten förhållandet till utländska makter. Rikets behörighet omfattar därmed den offentliga sjörätten inklusive de bestämmelser om sjösäkerhet som skall tillämpas enligt av Finland godkända internationella konventioner på området medan landskapet inom sin behörighet fritt kan utforma sin lagstiftning när det gäller undervisning, skolförvaltning och examina. Enligt motiven till 27 § 3 mom. självstyrelselagen omfattar rikets behörighet även kunskapskraven för viss av staten godkänd kompetens, vilket innebär att certifieringen av sjöfolk är en riksangelägenhet. Bestämmelser om certifieringen finns i förordningen om utvärdering av sjöfartsutbildning i landskapet Åland (FFS 1266/2000, ÅFS 9/2000). Enligt förordningen handhar sjöfartsverket utvärderingen av sjöfartsutbildningen i landskapet Åland till den del utbildningen med stöd av bestämmelserna i 1978 års internationella konvention angående normer för sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning (Fördrag S 22/1984) förutsätter detta. Överenskommelseförordningen är tidsbegränsad och gäller till utgången av 2005. Landskapslagen gäller dock först och främst undervisningsväsendet och reglerar således angelägenheter som är att hänföra till landskapets behörighetsområde.

Enligt 40 § självstyrelselagen skall undervisningsspråket vara svenska i skolor som bekostas med allmänna medel och får understöd av sådana, om inte något annat stadgas genom landskapslag. I landskapslagens 7 § stadgas att undervisningsspråket vid Ålands sjösäkerhetscentrum är svenska. Även annat språk än svenska får användas som undervisningsspråk om detta är förenligt med målen för utbildningen. Dessa bestämmelser överensstämmer med självstyrelselagen.

Enligt självstyrelselagens 18 § 5 punkt samt 44 § 3 mom. ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Även grundlagens 81 § 2 mom. förutsätter att bestämmelser om avgifter samt de allmänna grunderna för storleken av avgifter utfärdas genom lag.

Bestämmelsen i landskapslagens 5 § e punkt som berättigar styrelsen för Ålands sjösäkerhetscentrum att fastställa grunderna för avgifter innebär därför en överskridning av landskapets lagstiftningsbehörighet.

Bestämmelser om de allmänna grunderna för när landskapsstyrelsens och underlydande myndigheters prestationer skall vara avgiftsbelagda och om storleken av de avgifter som uppbärs för prestationerna finns i landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet (ÅFS 27/1993). Nämnade landskapslags 4 § reglerar avgifterna för offentlighetsrättsliga prestationer, som enligt huvudregeln skall räknas så att full kostnadstäckning uppnås, medan det i lagens 5 § anges att priserna för andra prestationer än de som nämns i 4 § bestäms enligt företagsekonomiska grunder. I den nu aktuella landskapslagen har de olika typerna av avgifter inte skiljts åt, utan landskapslagens 9 § anger att avgifter för prestationer från Ålands sjösäkerhetscentrum bestäms enligt företagsekonomiska principer om inte landskapsstyrelsen beslutar annat. Denna bestämmelse, som berättigar landskapsstyrelsen att fatta beslut om avvikelser från i lag angivna avgiftsgrunder, innebär en avvikelse från både självstyrelselagens 44 § 3 mom. som föreskriver att rätten att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen tillkommer uteslutande lagtinget och grundlagens 81 § 2 mom., och utgör en överträdelse av landskapets lagstiftningsbehörighet och bör således förordnas att förfalla. Bestämmelserna i landskapets avgiftslag (ÅFS 27/1993) är såsom allmän lag även utan hänvisningar i landskapslagar tillämplig i fråga om avgifter för prestationer inom landskapsförvaltningen.

Landskapslagens 10 § bär rubriken "Rättsförmåga" och i lagrummet anges att Ålands sjösäkerhetscentrum kan sluta avtal inom ramen för sitt uppdrag om inte landskapsstyrelsen annat beslutar. Landskapslagen som helhet ger vid handen att sjösäkerhetscentret utgör en myndighet som lyder under landskapsstyrelsen. Med tanke på detta förefaller rubriken "Rättsförmåga" för 10 § landskapslagen såsom missvisande. Rättsförmåga eller rättskapacitet syftar i detta sammanhang på att Ålands sjösäkerhetscentrum skulle vara en juridisk person eller ett rättssubjekt. Detta kan inte vara fallet om det i de ovannämnda lagrummen bestäms att den är en myndighet som lyder under landskapsstyrelsen som i sin tur representerar den offentlighetsrättsliga juridiska person som landskapet utgör.

Det förblir oklart hurdana avtal Ålands sjösäkerhetscentrum kan sluta och när landskapsstyrelsen kan besluta annat. Om man inte avser att genom landskapslag grunda en självständig offentlighetsrättslig juridisk person skulle det ha varit klarare att rubricera 10 § på ett annat sätt. Eftersom det framgår av den egentliga lagtexten att sjösäkerhetscentret inte ges ställningen av ett självständigt rättssubjekt går landskapslagen inte in på frågan om privaträttsliga juridiska personer vilken hör till rikets lagstiftningsbehörighet.

I landskapslagens 11 § anges att beslut som Ålands sjösäkerhetscentrum fattat med anledning av ett rättelseyrkande får överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol. Enligt självstyrelselagens 27 § 23 punkt hör rättskipning till rikets behörighet och bestämmelsen om anförande av besvär hos Ålands förvaltningsdomstol överensstämmer till denna del med 26 § självstyrelselagen. Ett rättelseyrkandet utgör en del av förvaltningsförfarandet och hör då bestämmelser härom intagits i landskapslagen till landskapets behörighetsområde. Utgående från ordalydelsen i landskapslagens 11 § utgör rättelseyrkandet en förutsättning för anförande av besvär. Härigenom har detta förvaltningsförfarande gjorts till en förutsättning för besvär förfarandet. Bestämmelsen om rättelseyrkande bör härvid vara utformad så att den inte strider mot bestämmelserna om rättskyddet i grundlagens 21 § vilket område enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt utgör en riksangelägenhet. Eftersom det i landskapslagen inte intagits närmare bestämmelser om rättelseyrkandet innebär det härvid en överskridning av landskapets behörighet. Om landskapslagens 11 § förordnas att förfalla blir självstyrelselagens 25 § tillämplig, enligt vilken besvär över beslut i förvaltningsangelägenheter som fattats av myndigheter under landskapsstyrelsen och inte gäller skatt eller avgift, anförs hos landskapsstyrelsen.

I landskapslagens 12 § ingår ett allmänt bemyndigande om rätten att utfärda landskapsförordningar med närmare bestämmelser om verkställigheten och tillämpningen av landskapslagen. Landskapets förordningsfullmakt regleras i självstyrelselagens 21 §. Landskapets normgivningsrätt begränsas dock av grundlagens 80 § som förutsätter att genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Stadgandet i 80 § grundlagen bör beaktas vid tillämpningen av 21 § självstyrelselagen. Tillämpningsområdet för bemyndigandet skall vara exakt begränsat. Landskapslagen som helhet gäller ett begränsat område, verksamheten vid Ålands sjösäkerhetscentrum, men förordningsfullmakten har inte begränsats vare sig till tekniska bestämmelser eller till vissa delar av verksamheten. Eftersom regleringen i lagen i övrigt är rätt allmän kan bemyndigandet komma att innehålla bestämmelser som kan ingripa i grunderna för individernas rättigheter och skyldigheter. Landskapslagens 12 § innebär därför en avvikelse från grundlagens 80 §, och landskapet har härvid överträtt sin lagstiftningsbehörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner med hänvisning till det ovan sagda att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet förutom vad gäller landskapslagens 5 § e punkt, 9 §, 11 § och 12 §. De felaktiga bestämmelserna inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till sagda delar kan förordnas att förfalla, men till övriga delar träda i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 31.1.2003:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 28.11.2002 nr 51/08/2002

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande värdsamt anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om Ålands sjösäkerhetscentrum. En verksamhet som gått ut på att planera, samordna och marknadsföra kurser i sjösäkerhet för sjöskolornas och sjöfartsnäringsens behov har sedan år 1998 drivits i landskapet under beteckningen Ålands sjösäkerhetscentrum. Den landskapslag som lagtingsbeslutet avser har som syfte att ge centret en sådan självständig ställning som förutsätts för att centret skall kunna godkännas för certifiering och utfärdande av internationellt gångbara kursintyg.

Lagstiftningsbehörigheten och grunden för regleringen av verksamheten

Lagtingsbeslutet rörande landskapslagen om Ålands sjösäkerhetscentrum gäller undervisningsväsendet och myndighetsverksamheten i form av tillsyn över utbildningen inom sjöfartsnäringsen i landskapet. Lagstiftningsbehörigheten för dessa rättsområden faller inom flera av självstyrelselagens regleringsområden.

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och om myndigheter och inrättningar som underlyder denna. Enligt 14 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om undervisning. Vidare har landskapet enligt 18 § 2 punkten behörighet att bland annat lagstifta om landskapets tjänstemän och enligt 5 punkten att lagstifta om grunderna för avgifter till landskapet. Ytterligare har landskapet behörighet i fråga om båttrafik och farleder för den lokala sjötrafiken jämlikt 18 § 21 punkten.

Riket har enligt 27 § 8 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om föreningar och stiftelser, bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar. Enligt 27 § 13 punkten har

riket lagstiftningsbehörighet i fråga om handelssjöfart liksom enligt 4 punkten i fråga om förhållandet till utländska makter. Jämlikt 27 § 3 punkten har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om statsmyndigheternas organisation och verksamhet. Frågan om kunskapskrav för viss kompetens som godkänns av staten hör enligt detaljmotiveringarna till paragrafen (RP 73/1990 rd) till rikets behörighet. Av detta följer att certifiering av sjöfolk kan anses höra till rikets behörighet.

Sjösäkerhetsutbildningen regleras genom den internationella konventionen angående normer för sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning (FördrS 22/1984). Inom Europeiska unionen regleras dessa frågor i direktivet 2001/25/EG av den 4 april 2001 om minimikrav på utbildning för sjöfolk. Enligt artikel 3.1 i direktivet är medlemsstaterna sedan den 25 maj 1999 förpliktade att vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att sjöfolk utbildas och innehar certifikat i enlighet med den internationella konventionen angående normer för sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning.

På nationell nivå handhar sjöfartsverket med stöd av 1 § 2 och 3 mom. förordningen om sjöfartsverket (1249/1997) den utvärdering av sjöfartsutbildningen och övriga åtgärder som enligt konventionen förutsätts. Till den del sjöfartsutbildningen i enlighet med konventionen förutsätter detta handhar sjöfartsverket utvärderingen av sjöfartsutbildningen också i landskapet med stöd av överenskommelseförordningen om utvärdering av sjöfartsutbildning i landskapet Åland (1266/2000 och ÅFS 9/2001). Överenskommelseförordningen är tidsbegränsad att gälla till och med år 2005.

Regleringen i lagtingsbeslutet om sjösäkerhetscentret följer den internationella regleringen och står som helhet sett i samklang med behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket. I det följande granskas huruvida de enskilda stadgandena följer behörighetsfördelningen.

Delegering av normgivningsmakt

Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsstyrelsen då bemyndigande har givits i landskapslag genom landskapsförordning stadga om landskapsförvaltningens organisation och verksamhet, om verkställighet och tillämpning av lag samt om andra angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområde. I 80 § Finlands grundlag begränsas emellertid möjligheten att utfärda förordningar. Enligt detta grundlagsstadgande skall bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag utfärdas genom lag. Stadgandet i 80 § grundlagen bör beaktas vid tillämpningen av 21 § självstyrelselagen. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som dessa stadganden uppställer, hindrar 27 § 1 punkten självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet, delegeringen. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt 12 § lagtingsbeslutet kan landskapsstyrelsen genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om verkställigheten och tillämpningen av den landskapslag beslutet gäller. Bemyndigandet innehåller alltså inte några begränsningar i hurdana bestämmelser landskapsstyrelsen kan utfärda. Formuleringen av de övriga stadgandena i lagtingsbeslutet är i många avseenden av en påfallande öppen karaktär. Bemyndigandet i 12 § beslutet utesluter således inte att bestämmelser i förordningen skulle kunna hänföras till grunderna för individernas rättigheter och skyldigheter. Stadgandet i 12 § lagtingsbeslutet utgör härigenom en avvikelse från grundlag. Avvikelser från grundlagen hör enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen till rikets lagstiftningsbehörighet varför stadgandet i lagtingsbeslutet utgör en behörighetsöverskridning.

Den rättsliga organisationsformen och rättsförmågan

Å ena sidan har landskapet enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och om myndigheter och inrättningar som underlyder denna.

Men å andra sidan har riket enligt 27 § 8 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om föreningar och stiftelser, bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar. Dessutom har riket jämlikt 41 punkten lagstiftningsbehörighet i fråga om andra än i 27 § särskilt nämnda privaträttsliga angelägenheter, om de inte direkt hänför sig till ett rättsområde som enligt självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Om lagtingsbeslutet avser att reglera en myndighet eller en inrättning som lyder under landskapsstyrelsen har landskapet haft behörighet att stifta den landskapslag om Ålands sjösäkerhetscentrum som lagtingsbeslutet gäller. Om däremot lagtingsbeslutet avser att reglera någon form av inrättning, som har privaträttslig karaktär och som har privaträttsliga egenskaper, har landskapet inte haft behörighet att stifta den landskapslag som lagtingsbeslutet avser.

Ålands sjösäkerhetscentrum är enligt 2 § lagtingsbeslutet underställd landskapsstyrelsen. Landskapsstyrelsen svarar för tillsynen och den allmänna ledningen och utvecklingen av verksamheten vid centret. Dessutom ingår centrets inkomster och utgifter i landskapsbudgeten. Regleringen som helhet ger således vid handen att centret utgör en myndighet som lyder under landskapsstyrelsen. I 10 § beslutet stadgas att centret kan sluta avtal inom ramen för sitt uppdrag om inte landskapsstyrelsen beslutar annat. I detaljmotiveringen konstateras att avtalsmöjligheterna begränsas av centrets budgetramar. Rubriken "Rättsförmåga" för 10 § beslutet är emellertid missvisande. Rättsförmåga eller rättskapacitet syftar på att centret skulle vara en juridisk person eller ett rättssubjekt. Detta kan det inte vara om det är en myndighet som lyder under landskapsstyrelsen. På basis av paragrafen förblir det också oklart hurdana avtal centret kan sluta och när landskapsstyrelsen kan besluta annat. Eftersom det framkommer att centret inte ges ställningen av ett självständigt rättssubjekt reglerar stadgandet emellertid inte frågor i anknytning till privaträttsliga juridiska personer. Stadgandet i 10 § beslutet har således kunnat intas i beslutet.

Avgifter

I 81 § 2 mom. Finlands grundlag ställs ett krav att bestämmelser om avgifter samt de allmänna grunderna för storleken av avgifter för de statliga myndigheternas tjänsteåtgärder, tjänster och övriga verksamhet utfärdas genom lag. Jämlikt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter till landskapet och jämlikt 44 § 3 mom. ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Stadgandena innebär att även landskapet måste reglera grunderna om avgifter på lagnivå.

Den nuvarande allmänna regleringen av grunderna för avgifter finns i landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet (ÅFS 27/1993). Jämlikt 4 § nämnda lag skall avgifter för offentligrättsliga prestationer beräknas så att full kostnadstäckning uppnås. I 5 § stadgas att priserna för andra prestationer än de som nämns i 4 § bestäms enligt företagsekonomiska grunder. I 6 § bestäms att det är landskapsstyrelsen som beslutar vilka prestationer som är avgiftsbelagda och fastställer storleken på avgifterna. I 1 § stadgas att de allmänna grunderna för när prestationerna skall vara avgiftsbelagda och för storleken av avgifterna regleras i lagen. Detta innebär att lagen är allmän och i detaljmotiveringen till paragrafen sägs att "det sålunda är möjligt att i landskapslag bestämma annorlunda om grunderna för avgifter till landskapet om de grunder som anges i lagen inte lämpar sig för en speciell typ av verksamhet" (Landskapsstyrelsens framställning 1992-93 nr 13 s. 6).

I 5 § e-punkten lagtingsbeslutet stadgas att styrelsen för Ålands sjösäkerhetscentrum skall fastställa grunderna för avgifter. Stadgandets natur bryter mot ovannämnda krav om att grunderna för avgifterna måste regleras på lagnivå.

Jämlikt 9 § lagtingsbeslutet stadgas att avgifter för prestationer från Ålands sjösäkerhetscentrum bestäms enligt företagsekonomiska grunder om inte landskapsstyrelsen beslutar annat. Stadgandet i 9 § beslutet följer härigenom landskapslagen om grunderna för avgifter till land-

skapet för de avgifters del som bestäms enligt företagsekonomiska grunder. Däremot förefaller det senare ledet av stadgandet i 9 § beslutet utgöra en avvikelse från kravet att grunderna för avgifter till landskapet skall regleras i lag. Enligt detaljmotiveringen innebär dock det senare ledet i paragrafen endast att landskapsstyrelsen förbehålls rätten att besluta att landskapets sjöskolor skall betala enligt grunden full kostnadstäckning i stället för att betala ett marknadspris. Det senare ledet bör alltså tolkas såsom ett hänvisningsstadgande till landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet. En dylik tolkning av 9 § lagtingsbeslutet ger vid handen att det inte är fråga om en behörighetsöverskridning.

Besvär

Enligt 11 § lagtingsbeslutet får besvär anföras över beslut som Ålands sjösäkerhetscentrum fattat med anledning av ett rättelseyrkande. Enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om rättskipning med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 §. Rättskipningsuppgiften i bestämmelsen i 11 § lagtingsbeslutet har med stöd av 26 § självstyrelselagen kunnat anförtros Ålands förvaltningsdomstol, eftersom landskapet har lagstiftningsbehörighet i de förvaltningsangelägenheter det är fråga om.

I lagen om förvaltningsförfarande (598/1982) föreskrivs det inte särskilt om lagens tillämpning på verksamheten vid myndigheterna i landskapet. Av landskapets autonoma ställning följer att allmänna förvaltningsrättsliga procedurbestämmelser kan tillämpas på verksamheten hos landskapets myndigheter endast när de sköter förvaltningsuppgifter som hör till rikets behörighet.

Behandlingen av ett ärende som gäller ett rättelseyrkande är inte förvaltningslagskipning. I flera landskapslagar liksom i 11 § lagtingsbeslutet krävs det att man yrkar på rättelse innan ändring kan sökas. Eftersom rättelsen i allmänhet görs av den myndighet som har meddelat det ursprungliga beslutet, är behandlingen av ett rättelseyrkande till sin karaktär självrättelse som myndigheten gör. Således skall behandlingen av ett ärende på grund av rättelseyrkande ses såsom förvaltningsförfarande. Lagtingsbeslutet innehåller emellertid inte utöver den ovannämnda formuleringen några vidare stadganden om rättelseyrkandenas innehåll och förfarande. Stadgandet i 11 § måste fylla kravet enligt 21 § 2 mom. grundlagen om att rätten att söka ändring skall tryggas genom lag. Eftersom kravet på självrättelse som villkor för prövning av besvär begränsar möjligheten att söka ändring, bör reglerna om hur detta villkor kan uppfyllas vara tillräckligt klara för att inte äventyra medborgarnas rättssäkerhet. Enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen har emellertid riket lagstiftningsbehörighet bland annat i fråga om avvikelser från grundlag.

Nämnda 11 § lagtingsbeslutet fyller inte grundlagens krav och utgör sålunda en behörighetsöverskridning.

Slutledning

I enlighet vad som ovan konstaterats utgör 5 § e-punkten, 11 och 12 § lagtingsbeslutet behörighetsöverskridningar och torde därför förordnas att förfalla. Stadgandet i 5 § e-punkten gäller fastställande av avgifter. Om det förordnas att förfalla gäller allmänna regler om fastställelse i stället. Om delegeringsstadgandet i 12 § förordnas att förfalla torde beslutet ändå till övriga delar kunna utgöra en fungerande reglering. Även om besvärstadgandet i 11 § beslutet förordnas att förfalla kan besvär anföras enligt 25 § självstyrelselagen där det stadgas att besvär över beslut i förvaltningsangelägenheter som har fattats av myndigheter under landskapsstyrelsen och som inte gäller skatt eller avgift, anförs hos landskapsstyrelsen. Formuleringen i 9 § är oklar men torde på ovannämnda grunder kunna tolkas så att den inte utgör en behörighetsöverskridning och paragrafen har därför kunnat intas i beslutet.

Med hänvisning till det ovan sagda får högsta domstolen hemställa att 5 § e-punkten, 11 och 12 § beslutet som konstaterats utgöra behörighetsöverskridningar måtte förordnas att förfalla. Till övriga delar torde hinder för lagtingsbeslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 24.1.2003:

Ålands lagting har den 27 september 2002 fattat beslut om antagande av landskapslag om Ålands sjösäkerhetscentrum. Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, efter att Ålandsdelegationen avgivit utlåtande i saken och efter att ha inhämtat yttrande av Högsta domstolen, funnit att landskapslagen gäller undervisningsväsendet och myndighetsverksamheten i form av tillsyn över utbildningen inom sjöfartsnäringen i landskapet. Landskapet har lagstiftningsbehörighet i flera av de frågor landskapslagen gäller och till den delen föreligger inte hinder för att landskapslagen träder i kraft. Däremot har jag funnit att lagtinget i fråga om några enskilda bestämmelser har överskridit sin lagstiftningsbehörighet.

Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsstyrelsen då bemyndigande har givits i landskapslag genom landskapsförordning stadga om landskapsförvaltningens organisation och verksamhet, om verkställighet och tillämpning av lag samt om andra angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområde. I 80 § i grundlagen begränsas emellertid möjligheten att utfärda förordningar. Enligt detta grundlagsstadgande skall bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag utfärdas genom lag. Stadgandet i 80 § grundlagen bör beaktas vid tillämpningen av 21 § självstyrelselagen. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som dessa stadganden uppställer, hindrar 27 § 1 punkten självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet, delegeringen. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt 12 § i den av lagtinget antagna landskapslagen kan landskapsstyrelsen genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om verkställigheten och tillämpningen av lagen. Bemyndigandet innehåller alltså inte några begränsningar i hurdana bestämmelser landskapsstyrelsen kan utfärda. Formuleringarna av de övriga bestämmelserna i landskapslagen är i många avseenden öppna. Bemyndigandet i 12 § utesluter således inte att bestämmelser i förordningen skulle kunna hänföras till grunderna för individernas rättigheter och skyldigheter. Bestämmelsen i 12 § utgör härigenom en avvikelse från grundlag. Avvikelser från grundlagen hör enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen till rikets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelsen i landskapslagen utgör därför en behörighetsöverskridning.

I 81 § 2 mom. i grundlagen ställs ett krav att bestämmelser om avgifter samt de allmänna grunderna för storleken av avgifter för de statliga myndigheternas tjänsteåtgärder, tjänster och övriga verksamhet utfärdas genom lag. Jämlikt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter till landskapet och jämlikt 44 § 3 mom. ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Dessa bestämmelser innebär att även landskapet måste reglera grunderna om avgifter på lagnivå.

I 5 § e punkten lagtingsbeslutet föreskrivs att styrelsen för Ålands sjösäkerhetscentrum skall fastställa grunderna för avgifter. Bestämmelsens natur bryter mot kravet om att grunderna för avgifter måste regleras på lagnivå.

Enligt 11 § i landskapslagen får besvär anföras över beslut som Ålands sjösäkerhetscentrum fattat med anledning av ett rättelseyrkande. Enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om rättskipning med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 §. Rättskipningsuppgiften i bestämmelsen i 11 § i landskapslagen har med stöd av 26 § självstyrelselagen kunnat anförtros Ålands förvaltningsdomstol, eftersom landskapet har lagstiftningsbehörighet i de förvaltningsangelägenheter det är fråga om.

Behandlingen av ett ärende som gäller ett rättelseyrkande är inte förvaltningslagskipning. Eftersom rättelsen i allmänhet görs av den myndighet som har meddelat det ursprungliga beslutet, är behandlingen av ett rättelseyrkande till sin karaktär självrättelse som myndigheten gör. Således skall behandlingen av ett ärende på grund av rättelseyrkande ses såsom förvaltningsförfarande. Lagtingsbeslutet innehåller emellertid inte utöver den ovan nämnda formuleringen några andra bestämmelser om rättelseyrkandenas innehåll eller om förfarandet. Bestämmelsen i 11 § måste fylla kravet i 21 § 2 mom. i grundlagen om att rätten att söka ändring skall tryggas genom lag. Eftersom kravet på självrättelse som villkor för prövning av besvär begränsar möjligheten att söka ändring, bör reglerna om hur detta villkor kan uppfyllas vara tillräckligt klara för att inte äventyra medborgarnas rättssäkerhet. Enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen har emellertid riket lagstiftningsbehörighet bland annat i fråga om avvikelse från grundlag. Den nämnda 11 § i lagtingsbeslutet fyller inte grundlagens krav och utgör sålunda en behörighetsöverskridning.

Med beaktande av det ovan sagda har jag beslutat förordna att 5 § e punkten samt 11 och 12 § i landskapslagen skall förfalla. Hinder för att landskapslagen till övriga delar träder i kraft föreligger inte, vilket Landskapsstyrelsen härmed meddelas för kännedom

Nr 36/02, D10 02 01 36. Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen angående tillämpning vid kommunalbeskattningen av lagen om gottgörelse för bologsskatt, antagen av lagtinget 27.9.2002 (ÅFS 79/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.10.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Ur landskapslagen avlägsnas bestämmelserna om att vissa försäkringsbolag skall undantas från landskapslagens tillämpningsområde.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen hänför sig till lagstiftningen om kommunerna tillkommande skatter, i fråga om vilka landskapet enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 8.11.2002.

Nr 37/02, D10 02 01 37. Landskapslag om upphävande av 4 a § kommunalskattelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 27.9.2002 (ÅFS 78/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.10.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs 4 a § kommunalskattelagen för landskapet Åland.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Landskapslagen innebär att särbestämmelsen om kommunalskatteprocenten för vissa försäkringsaktiebolag avlägsnas ur landskapets kommunalskattelag. Ändringen görs efter anmärkningar från EG-kommissionen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 8.11.2002.

Nr 38/02, D10 02 01 38. Landskapslag om fritidsbåtar, antagen av lagtinget 6.11.2002 (ÅFS 32/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.12.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen ingår bestämmelser om de krav som skall ställas på ägare och förare av fritidsbåtar, kraven på fritidsbåtarna och deras utrustning, begränsningar och förbud, registrering av fritidsbåtar samt om avgifter, övervakning, överklagande och straff. Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om fritidsbåtars säkerhet (ÅFS 102/1998) samt lagen om båttrafik (FFS 151/1969) och förordningen om båttrafik (FFS 152/1969) till de delar de är i kraft i landskapet. Landskapslagen avser och möjliggör en ytterligare implementering av det s.k. fritidsbåtsdirektivet (94/25/EG).

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om båttrafik och farleder för den lokala sjötrafiken. Rikslagen om båttrafik och riksförordningen om båttrafik, vilka delvis har upphävts i riket, har dock med stöd av 71 § självstyrelselagen varit gällande i landskapet även efter det nuvarande självstyrelselag trätt i kraft till de delar de inte därefter upphävts genom landskapslagstiftning.

Landskapslagen gäller även landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, allmän ordning och säkerhet, natur- och miljövård, friluftsliv, vattenrätt samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten helt eller till de delar landskapslagen reglerar tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 6, 10 och 22 punkterna självstyrelselagen.

I landskapslagens 4 § har intagits bestämmelser om sjöfylleri och i dess 25 § en straffbestämmelse. Enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen tillkommer landskapet behörigheten gällande beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelserna om sjöfylleri är att hänföra till rättsområdet båttrafik och landskapet har sålunda lagstiftningsbehörighet i fråga om dem.

Ålandsdelegationen konstaterar att hänvisningen i landskapslagens 6 § till dess 3 § 3 mom. torde avse 2 § 3 mom., medan hänvisningarna i dess 16 och 17 § till 14 § torde avse dess 15 §. Dessa felaktigheter berör i och för sig inte behörighetsfördelningen i självstyrelselagen, men försvårar tillämpningen av landskapslagen.

Enligt landskapslagens 6 § skall bestämmelserna i lagens 3 § 3 mom. (rätteligen 2 § 3 mom.), 4 och 5 § inte gälla under vissa i paragrafen nämnda omständigheter. Med anledning av dessa bestämmelser som definierar och begränsar straffbarheten, konstaterar delegationen att enligt 27 § 22 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om straffrätt med undantag av vad som stadgas i 18 § 25 punkten. Enligt den motivering i förslaget till ny självstyrelselag för Åland (RP 73/1990 rd) som avser självstyrelselagens 27 § 22 punkt har den

lagstiftning som gäller den allmänna strafflagen, övriga straffstadganden, rättegångs-, konkurs- och utökningsväsendet, skiljemannaförfarande och verkställighet av dom och straff samt allmän benådning hänförs till rikets behörighetsområde.

I landskapets lagstiftningsbehörighet ingår såsom ovan angivits att bestämma om beläggande med allmänna och särskilda straff samt om straffens storlek. Formuleringen i landskapslagens 6 § om straffrihet i vissa fall är inte entydig. Bestämmelsen kan antingen uppfattas som ett sätt att utpeka nödtillståndssituationer eller som en precisering av de i 2 § 3 mom., 4 och 5 § avsedda straffbara gärningarna. Lagtinget är dock bundet av de allmänna stadgandena i strafflagen som för närvarande finns i dess 1 – 8 kap. Bestämmelserna om grunder som utesluter eller minskar en gärnings straffbarhet finns i strafflagens 3 kap. Till den del 6 § kan anses avse nödtillståndssituationer avviker formuleringen i landskapslagen från de nödtillståndssituationer som regleras i 3 kap. 10 § strafflagen. Bestämmelserna om nödtillstånd hör till den allmänna straffrätten på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 22 punkten självstyrelselagen tillkommer riket och landskapet har härvid överskridit sin lagstiftningsbehörighet. Även till den del bestämmelsens syfte skulle vara att begränsa de fall då gärningen skulle vara straffbar uppfyller den inte de krav på exakthet och precision som den i grundlagens 8 § reglerade straffrättsliga legalitetsprincipen ställer varför landskapet även i detta fall överskridit sin lagstiftningsbehörighet.

Landskapslagens 5 kap. gäller registrering av fritidsbåtar. Dessa bestämmelser skiljer sig delvis från motsvarande bestämmelser i riket. Det kan därför i vissa situationer vara oklart var en båt skall registreras och det kan även förekomma fall där en båt överhuvudtaget inte kan registreras i något register. Detta har beaktats i landskapslagens 16 § som möjliggör registrering av båtar som ägs av personer bosatta i landskapet men som används på annan ort. Det ingår i landskapets behörighet att möjliggöra registrering av båtar som används utanför landskapets område men som har anknytning till landskapet. Denna omständighet fritar dock inte från eventuell registreringsplikt enligt rikslagstiftningen.

I landskapslagen har intagits bestämmelser om CE-märkning av produkter. CE-märkningen har anknytning till området för standardisering, vilket är en riksangelägenhet enligt 27 § 19 punkten självstyrelselagen. Med anledning härav kan i landskapslag eller förordning inte intas bestämmelser om CE-märkning som avviker från vad som allmänt gäller i landet.

I landskapslagens 13 § berättigas landskapsstyrelsen att för viss tid eller tillsvidare begränsa eller förbjuda färd med fritidsbåtar på ett bestämt vattenområde eller vissa slag av vattenområden om detta är motiverat av skyddet för miljön, fisket eller någon annan näring eller för att säkerställa ett allmänt nyttjande av naturen för rekreation. I paragrafen avsedda förbud och begränsningar kan komma att inkräkta på de grundläggande fri- och rättigheterna i regeringsformens 2 kap. på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 2 punkten självstyrelselagen. Grundlagsutskottet har i sitt betänkande över regeringens proposition med förslag till ändring av grundlagens stadganden om de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUU 25/1994) definierat vissa allmänna krav på inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna.

I regeringens proposition till ändring av grundlagens stadganden om de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/1993 rd) beskrivs den praxis grundlagsutskottet härvid följt i sina utlåtanden. I propositionen anges att grundlagsutskottet upprepade gånger betonat att de grundläggande fri- och rättigheterna inte ens till formuleringen bör kringskäras mer än nödvändigt och att ingreppen i dessa rättigheter inte får vara större än vad som är absolut nödvändigt. De grundläggande fri- och rättigheternas karaktär förutsätter att en begränsning av en grundläggande fri- och rättighet skall bygga på lag. Detta krav innebär ett förbud mot en begränsning av grundläggande fri- och rättigheter genom förvaltningsåtgärder eller normer som står på en lägre nivå än lagar t.ex. förordningar, kommunala ordningsstadgor eller myndighetsbestämmelser. En lag om begränsning av en grundläggande fri- och rättighet skall vara

exakt och noggrant avgränsad. Det väsentliga innehållet i begränsningen skall uttryckas direkt i lagen. I lagen skall t.ex. begränsningens omfattning och dess exakta förutsättningar framgå. Frågan om att begränsa trafik eller vistelse inom ett bestämt område har varit föremål för grundlagsutskottets prövning i ett utlåtande gällande en regeringsproposition med förslag till lag om ändring av polislagen (GrUU 5/1999 rd). Enligt den i propositionen (RP 34/1999 rd) föreslagna 52 § skulle inrikesministeriet genom polisförordnande ha kunnat begränsa trafik eller vistelse inom ett bestämt område eller förbjuda att föremål eller ämnen tas med dit. Enligt grundlagsutskottet innebar ett sådant polisförordnande rätt att begränsa rörelsefriheten. Utskottet ansåg att den omständigheten att området för polisförordnanden var mycket vagt preciserat utgjorde en svår fråga utgående från att begränsningar i de grundläggande fri- och rättigheterna skall vara noga avgränsade och exakta. Enligt utskottet kunde uttrycket ”ett bestämt område” avse vilket geografiskt avgränsbart område som helst och var i ett sådant sammanhang alltför diffust för att duga som regleringsnorm.

Motsvarande bestämmelser om begränsningar och förbud som i landskapslagen har visserligen intagits i 15 § rikets sjötrafiklag (FFS 46371996). Rikslagen stiftades dock före revideringen av grundlagen och grundlagsutskottets utlåtande inhämtades ej över lagförslaget. Dessutom är de begränsningar och förbud som intagits i rikslagens 15 § med beaktande av undantaget i 15 § 3 mom. mycket snävare än de förutsättningar som intagits i landskapslagens 13-14 §.

Med hänvisning till det ovan sagda anser Ålandsdelegationen att landskapslagens 13 § berättigar landskapsstyrelsen att utfärda alltför omfattande begränsningar i de grundlagsskyddade fri- och rättigheterna. Landskapet har härvid beträffande 13 och 14 §, varav den sistnämnda är accessorisk till 13 §, överskridit sin lagstiftningsbehörighet.

Enligt självstyrelselagens 18 § 5 punkt samt 44 § 3 mom. ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Bestämmelser om de allmänna grunderna för när landskapsstyrelsens och underlydande myndigheters prestationer skall vara avgiftsbelagda och om storleken av de avgifter som uppbärs för prestationerna finns i landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet (ÅFS 27/1993) till vilken lag intagits en hänvisning i landskapslagens 23 § 2 mom.

Till den del landskapsstyrelsen enligt 23 § 1 mom. kan föreskriva om särskilda avgifter har grunderna för avgifterna inte angivits i landskapslagen. Denna bestämmelse innebär således en avvikelse både från självstyrelselagens 44 § 3 mom. och grundlagens 81 § 2 mom. och utgör en överträdelse av landskapets lagstiftningsbehörighet.

I landskapslagens 10 § bemyndigas landskapsstyrelsen att genom landskapsförordning bestämma vilken myndighet som skall utöva tillsynen över lagens efterlevnad. I landskapets behörighet ingår att bestämma vilken myndighet inom landskapsförvaltningen som skall handha inom landskapets behörighetsområde ankommande uppgifter. Nämnda delegeringsbestämmelse har därför kunnat intas i landskapslagen. Påpekas kan också att jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan statliga myndigheter påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen. Beträffande övervakningen av användningen av fritidsbåtar anges i landskapslagens 24 § att denna övervakning ankommer på polismyndigheten, varför avvikande bestämmelser därom inte kan intas i en landskapsförordning.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 25 § är med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet. Såsom 25 § 2 mom. är formulerad är straffbestämmelsen inte tillämplig i de fall någon bryter mot föreskrifter som utfärdats med stöd av bestämmelserna i landskapslagen.

Enligt 18 § 26 punkten självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömmande av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet, och bestämmelser härom har kunnat intas i landskapslagen.

Bestämmelserna i landskapslagens 26 § om ändringssökande överensstämmar med 25 och 26 § självstyrelselagen. Med beaktande av vilka beslut som överhuvudtaget är överklagbara innebär uttrycket ”i enskilda fall” ingen begränsning av besvärsrätten.

I landskapslagen ingår ett flertal bemyndiganden att utfärda landskapsförordningar. Ur landskapslagens förarbeten framgår att en ytterligare implementering av på området gällande EG-lagstiftning är avsedd att ske genom utfärdande av landskapsförordningar. Landskapsstyrelsens förordningsfullmakt regleras i självstyrelselagens 21 § och förutsätter bemyndigande i landskapslag. Landskapets normgivningsrätt begränsas dock av grundlagens 80 § som förutsätter att genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Därtill är lagtinget bundet av de allmänna rättsprinciperna beträffande delegering av normgivningsrätt. Enligt Ålandsdelegations uppfattning innehåller förordningsfullmakterna i landskapslagen förutom dem i 7 § 2 mom. och 8 § 2 mom. tillräckligt avgränsade bestämmelser. De medför därför blott en begränsad möjlighet att utfärda bestämmelser som är av betydelse för individernas rättigheter och skyldigheter. De har därför kunnat intas i landskapslagen. Förordningsfullmakterna i landskapslagens 7 § 2 mom. och 8 § 2 mom. är däremot alltför allmänt formulerade och bemyndiganden kan komma att innehålla bestämmelser som kan inkräkta på grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. De innebär därför en avvikelse från grundlagens 80 § och landskapet har härvid överträtt sin lagstiftningsbehörighet.

Ur landskapslagens förarbeten framgår att landskapslagen avser en ytterligare implementering av på området gällande EG-lagstiftning. Med anledning härav har Ålandsdelegationen inhämtat utlåtande från justitieministeriets Europarättsenhet, vilket bifogas. Delegationen hänvisar förutom till de gemenskapsrättsliga synpunkterna även till övriga anmärkningar i Europarättsenhetens utlåtande.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets i självstyrelselagen föreskrivna lagstiftningsbehörighet förutom vad gäller landskapslagens 6, 7 § 2 mom., 8 § 2 mom., 13, 14 § samt 23 § 1 mom. Nämda lagrum utgör en väsentlig del av landskapslagens innehåll. Även övriga i utlåtandet påpekade felaktigheter försvårar tillämpningen av landskapslagen. Ålandsdelegationen föreslår därför att landskapslagen i dess helhet måtte förordnas att förfalla.

Europarättsenhetens utlåtande 4.12.2002:

Den åländska landskapslagen om fritidsbåtar

1. Allmänt

Ålandsdelegationen har i sitt brev av den 14 november 2002 bett justitieministeriets europarättsenhet om ett utlåtande över om den åländska landskapslagen om fritidsbåtar överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk.

Avsikten med den nya landskapslagen är närmast att olika bestämmelser om fritidsbåtar förenas i en enda lag. Till följd av detta innehåller lagen bestämmelser av olika natur: bestämmelser om krav på ägare och förare (2 kap.), om krav på fritidsbåtar och deras utrustning (3 kap.), om vissa begränsningar och förbud (4 kap.) och om registrering av fritidsbåtar (5 kap.). Inledande och avslutande bestämmelser ingår i 1 och 6 kap.

I sitt brev har Ålandsdelegationen inte närmare specificerat vad utlåtandet skall omfatta, utan frågeställning är av rätt generell karaktär.

Av landskapsstyrelsens framställning framgår¹⁵ att landskapslagen behandlar krav som utgår från fritidsbåtsdirektivet 94/25/EG.¹⁶ Vad gäller Europeiska gemenskapens regelverk hänvisas i framställningen dessutom till förslaget till ändring av detta direktiv¹⁷ samt till fartygsavfallsdirektivet 2000/59/EG.¹⁸ Andra nu relevanta gemenskapsrättsakter torde inte finnas. Det bör emellertid påpekas att alla gemenskapsrättens krav bör iakttas vid implementeringen av ett direktiv.

2. Landskapslagen om fritidsbåtars säkerhet och gemenskapsrätten

Av speciell betydelse ur den för närvarande gällande gemenskapsrättens perspektiv är landskapslagens 3 kapitel, där de bestämmelser har intagits som för närvarande ingår i landskapslagen om fritidsbåtars säkerhet (102/1998), vilken i sin tur bygger på bestämmelserna i fritidsbåtsdirektivet 94/25/EG.

Justitieministeriet har redan år 1998 avgett ett utlåtande om denna lag. Där konstaterades att landskapslagen har karaktären av en ramlag som endast innehåller grundläggande bestämmelser och att det materiella innehållet införs i åländsk rätt genom en landskapsordning. Detta skedde med landskapsförordningen om fritidsbåtars säkerhets- och miljökrav (103/1998). Enligt landskapsstyrelse är den här landskapsförordningen i princip en kopia av fritidsbåtsdirektivet.¹⁹ Vad gäller direktivets implementering i åländsk rätt, är landskapsförordningen följaktligen av mycket stor betydelse.

Också efter det att den nya landskapslagen har trätt i kraft, kommer strukturen fortfarande att vara detsamma: grundläggande bestämmelser finns i landskapslagen och detaljregleringen i landskapsförordningen. Beträffande bestämmelserna i landskapslagens 3 kapitel har några materiella ändringar inte gjorts, utan de nya bestämmelserna motsvarar de gamla. Beträffande detaljregleringen kan konstateras att den landskapsförordning som stiftades i samband med den gamla landskapslagen förblir i kraft tills vidare. Således förblir den materiella implementeringen av fritidsbåtsdirektivet i allt väsentligt densamma som förut.

Medan landskapslagens 3 kapitel om krav på fritidsbåtar och deras utrustning alltså bygger på fritidsbåtsdirektivet, innehåller fritidsbåtsdirektivet, såsom konstateras i dess tolfte skäl, inte några bestämmelser som är avsedda att begränsa användningen av en fritidsbåt efter det att den har tagits i bruk. Det framgår vidare av det fjortonde skälet att bestämmelser i direktivet inte påverkar medlemsstaternas rätt att fastställa sådana krav som de anser vara nödvändiga rörande navigering i vissa vatten i syfte att skydda miljön och att trygga säkerheten på vattenvägarna, förutsatt att detta inte innebär krav att ändra fritidsbåten på ett sätt som strider mot direktivet. Således är landskapslagens 2 kapitel (beträffande krav på ägare och förare av fritidsbåtar), 4 kapitel (beträffande utsläppsförbud och vissa begränsningar för färd) och 5 kapitel (registrering av fritidsbåtar) av sådan natur att fritidsbåtsdirektivet inte gäller innehållet i dem.

Vad som gäller direktivet om ändring av fritidsbåtsdirektivet, är dess syfte att införa harmoniserade bestämmelser om gränsvärden för avgasutsläpp och buller från motorer i fritidsbåtar. Förslaget innehåller också ett antal ändringar som rör konstruktionen av fritidsbåtar som omfattas av detta direktiv (t.ex. skall också vattenskoter omfattas av direktivet). Det måste dock betonas, att direktivet ännu inte är antaget. Tills vidare finns endast det samlade lagstift-

¹⁵ Nr 12/2000-2001 av den 12 maj 2001.

¹⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 94/25/EG av den 16 juni 1994 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar i fråga om fritidsbåtar.

¹⁷ Se kommissionens ursprungliga förslag av den 12 oktober 2000 (dokument KOM (2000) 639 slutlig) och, till sist, kommissionens yttrande av den 31 oktober 2002 om Europaparlamentets ändringar av rådets gemensamma ståndpunkt om förslaget (dokument KOM (2002) 602 slutlig).

¹⁸ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/59/EG av den 27 november 2000 om mottagningsanordningar i hamn för fartygsgenererat avfall och lastrester.

¹⁹ Se ovan nämnda framställning av landskapsstyrelsen, s. 8.

ningsmaterialet att tillgå. Direktivets slutliga innehåll och ordalydelse är ännu inte fastslagna. Helt teoretiskt sett är det inte heller säkert, att direktivet över huvudtaget antas. Av dessa skäl är det inte möjligt att ta ställning till om landskapslagen är i överens med ändringsdirektivet. Det kan emellertid hänvisas till den allmänna principen om att medlemsstaterna måste avhålla sig från att vidta åtgärder som allvarligt äventyrar det i direktivet föreskrivna resultatet även om de inte är skyldiga att besluta om åtgärder före införlivandefristens utgång.²⁰ I detta fall finns det dock ännu inte ett ikraftvarande direktiv.

Däremot har fartygsavfallsdirektivet 2000/59/EG trätt i kraft den 8 december 2000 och enligt dess artikel 16 skall det i princip implementeras före den 28 december 2002. Direktivet innehåller bl.a. bestämmelser om mottagningsanordningar i hamn, om planer för mottagande, hantering och avlämning av avfall, om notifieringsskyldighet, om avgifter och om avlämning av lastrester. Ansvar för direktivets genomförande i riket ligger vid miljöministeriet och kommunikationsministeriet och de kommer sannolikt att föreslå omfattande förändringar i den gällande lagen och förordningen för att implementera direktivet.

På motsvarande sätt förutsätter implementering på Åland nya bestämmelser antingen i lagar eller i andra författningar. I landskapsstyrelsens framställning hänvisas till fartygsavfallsdirektivet, men bara därför att det till vissa delar berör också fritidsbåtarna. Det framgår inte om direktivets implementeringsbestämmelser redan är i kraft eller om verkställighetsprocessen annars pågår. Med tanke på implementeringen av fartygsavfallsdirektivet räcker den nya landskapslagen av allt att döma inte till, utan också andra bestämmelser behövs.

Beträffande själva landskapslagtexten kan slutligen påpekas att det i 11 § används ordet *kan*,²¹ trots att det i motsvarande artikel 7 i fritidsbåtdirektivet används det mera tvingande ordet *skall*²² (på engelska *shall*). På ett motsvarande sätt är ordalydelsen i 10 § i rikets sjötrafiklag²³ också något avvikande: "Om det finns grundad anledning att misstänka ... har statsrådet ... rätt att" Detta betyder att myndigheter, när de tillämpar lagen, måste säkerställa det att ändamålet i artikel 7 förverkligas.

3. Till sist

Till sist kan ytterligare påpekas att det i landskapslagtexten i 16 § och 17 § hänvisas till 14 §, trots att avsikten torde vara att hänvisa till 15 §.

Ur lagteknisk synvinkel är det också skäl att påpeka, att lagens tillämpningsområde är rätt snävt definierat i 1 § och omfattar bara vissa fritidsbåtar. Trots detta tillämpas t.ex. lagens 3 kap. inte bara på fritidsbåtar men också på marinmotorer. Större klarhet skulle uppnås om bestämmelserna om tillämpningsområdet kunde omarbetas i detta avseende.

Det kan vidare konstateras att man efter det att den nya grundlagen trädde i kraft den 1 mars 2000 har varit av den åsikten att vissa frågor som förut kunde regleras genom förordning numera måste regleras i lag. Utgångspunkten är således att man i samband med lagändringen också på nytt granskar om lag eller förordning är rätt lagstiftningsnivå. Det måste dock betonas att detta saknar betydelse ur gemenskapsrättslig synvinkel och att europarättsenheten över huvudtaget inte uttalar sig om grundlagsfrågor eller om berörighetsfrågor mellan landskapet och riket.

Högsta domstolens utlåtande 25.2.2003:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 9.1.2003 nr 56/08/2002

²⁰ Se t.ex. EG-domstolens dom av den 18 december 1997 i mål C-129/96, Inter-Environnement Wallonie, punkt 45.

²¹ "Om tillsynsmyndigheten konstaterar att ... *kan* myndigheten *ålägga*"

²² "Om en medlemsstat konstaterar att ... *skall* medlemsstaten *vidta*"

²³ 1996/463.

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om fritidsbåtar. I lagtingsbeslutet ingår bestämmelser som ställer krav på ägare och förare av fritidsbåtar. Vidare ingår i beslutet bestämmelser om krav på fritidsbåtar och deras utrustning utgående från EG-direktivet 94/25/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar i fråga om fritidsbåtar. Till denna del har i beslutet inarbetats de bestämmelser som ingår i den gällande landskapslagen om fritidsbåtars säkerhet (102/1998). Över det lagtingsbeslut genom vilket denna landskapslag antogs har Högsta domstolen givit utlåtande 28.8.1998, Dnr OH 98/98.

En central del av det föreliggande beslutet utgörs av stadgandena om CE-märkning av båtar och andra produkter. I beslutet stadgas dessutom om miljökrav och registrering av motorbåtar.

Området för lagstiftningen

Föremålet för lagstiftningen är i första hand båttrafik men regleringen faller inom flera rättsområden. Lagstiftningsbehörigheten för båttrafik hör enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen till landskapet. Regleringen riktar sig till ägare och förare av fritidsbåtar men också till de näringsidkare, som för fritidsbåtar och utrustning till dessa in på marknaden. Regleringen har således även drag av näringslagstiftning, på vilket område lagtinget enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen har lagstiftningskompetens. I denna punkt anges dock vissa begränsningar i behörigheten bland annat genom hänvisningar till 27 § 12 och 19 punkten självstyrelselagen som gäller utrikeshandel och standardisering. Dessa områden hör till rikets lagstiftningsbehörighet.

Säkerhets- och miljökraven samt CE-märkningen, som sammanhänger med dem, anknyter såväl till utrikeshandeln som till standardiseringen. Den standardiserade CE-märkningen genomför nämligen fri rörlighet för de märkta varorna inom EU och utländska CE-märkta varor garanteras fritt tillträde till den åländska marknaden. Såväl beslutet som rikets lagstiftning, i synnerhet rikets förordning om fritidsbåtars säkerhet (464/1996), avser att genomföra samma harmoniseringsdirektiv. Regleringen på de områden det är fråga om sammanfaller. Även till den del stadgandena i beslutet har drag av konsumentskydd, vilket enligt 27 § 10 punkten självstyrelselagen hör till rikets lagstiftningsbehörighet, har de för vinnande av enhetlighet och överskådlighet med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i beslutet.

Regleringen i lagtingsbeslutet om fritidsbåtarnas säkerhets- och miljökrav följer den internationella regleringen och står som helhet sett i samklang med behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket.

Delegering av normgivningsmakt

Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsstyrelsen då bemyndigande har givits i landskapslag genom landskapsförordning stadga om landskapsförvaltningens organisation och verksamhet, om verkställighet och tillämpning av lag samt om andra angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområde. Enligt 80 § Finlands grundlag skall bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag utfärdas genom lag. Stadgandet i 80 § grundlagen bör beaktas vid tillämpningen av 21 § självstyrelselagen. Fyller inte delegeringen av normgivningsmakten dessa krav föreligger en behörighetsöverskridning. Jämlikt 27 § 1 punkten självstyrelselagen hör stadganden som innebär avvikelser från grundlag till rikets behörighet.

I 7 § 2 mom. lagtingsbeslutet stadgas att i landskapsförordning bestäms vilken utrustning som skall finnas i en fritidsbåt och vilken utrustning som skall omfattas av bestämmelserna i 3 kapitlet. I det föregående 1 mom. stadgas att ägaren till en fritidsbåt ansvarar för att båten har en sådan konstruktion och utrustning, är i sådant skick och har sådana övriga egenskaper att den

är säker på de farvatten där den används. Härigenom sätts gränser för vad som kan bestämmas i landskapsförordningen på ett sådant sätt att bemyndigandet kan anses vara tillräckligt kringskuret. Bemyndigandet har därför kunnat intas i beslutet.

I 8 § 1 mom. lagtingsbeslutet stadgas att den som tillverkar eller importerar fritidsbåtar, marinmotorer och utrustning till dessa för bruk i landskapet ansvarar för att produkterna uppfyller väsentliga säkerhets- och miljökrav när de släpps ut på marknaden. Enligt 2 mom. samma paragraf fastställs genom landskapsförordning de säkerhets- och miljökrav som ovanstående produkter skall uppfylla och de metoder som skall iakttas för att bedöma om kraven uppfylls. Bemyndigandet har således begränsats till de fall som bestäms i 1 mom. I det nämnda direktivet 94/25/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar i fråga om fritidsbåtar bestäms närmare de säkerhets- och miljökrav vilka det är fråga om. Bemyndigandet begränsas därmed ytterligare av direktivets utförliga reglering varför det inte torde kunna leda till bestämmelser som i sig inskränker på grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. Bemyndigandet fyller således grundlagens krav och har kunnat intas i beslutet.

Enligt 8 § 3 mom. lagtingsbeslutet anges i landskapsförordning de typer av fritidsbåtar och marinmotorer på vilka bestämmelserna i 3 kap. beslutet inte skall tillämpas. Formuleringen i bemyndigandet är i sig synnerligen vag. Eftersom lagrummet endast innebär ett bemyndigande att utesluta vissa typer av båtar och motorer från de krav, som uppställs i lagen, kan stadgandet inte ge någon behörighet att inskränka individernas grundläggande fri- och rättigheter. Bemyndigandet utgör därför inte en behörighetsöverskridning.

Ingrepp i rörelsefriheten

Lagtingsbeslutet ingriper i den grundläggande friheten att fritt röra sig. Enligt 13 § beslutet kan landskapsstyrelsen för viss tid eller tills vidare begränsa eller förbjuda färd med fritidsbåtar på ett bestämt vattenområde eller vissa slag av vattenområden om detta är motiverat av skyddet för miljön, fisket eller någon annan näring eller för att säkerställa ett allmänt nyttjande av naturen för rekreation. I 9 § grundlagen stadgas om rörelsefriheten att finska medborgare samt utlänningar som lagligen vistas i landet har rätt att röra sig fritt inom landet och att där välja bostadsort. Stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag hör enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen till rikets behörighet och enligt 27 § 2 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om rätt att vistas i landet, att välja boningsort och att färdas från en ort till en annan.

I 15 § sjötrafiklagen (463/1996) regleras regionala förbud och begränsningar. Enligt 1 mom. kan trafik med farkoster på ett visst vattenområde förbjudas för viss tid eller tills vidare eller begränsas, om förbudet eller

begränsningen prövas vara nödvändig till skydd för trafiken, miljön, fisket eller någon annan näring eller för allmänt nyttjande av naturen för rekreation eller något annat allmänt intresse. I 3 mom. stadgas att förbuden eller begränsningarna, med undantag för hastighetsbegränsningar, inte gäller användningen av farkoster som behövs för arbetet eller på grund av bostadens läge och inte heller användningen av svårt rörelsehindrade personers farkoster, om inte något annat bestäms i beslutet av särskilt vägande skäl. Dessutom stadgas att trafik som är nödvändig för utförande av tjänsteuppdrag, sjuktransporter och räddningsåtgärder eller av andra motsvarande orsaker är tillåten oberoende av förbud eller begränsningar liksom det även stadgas att detsamma gäller försvarsmaktens verksamhet.

Dessa bestämmelser i rikslagstiftningen leder till att rörelsefriheten begränsats i betydligt mindre omfattning än enligt 13 § lagtingsbeslutet. Nämnda lagrum skulle göra det möjligt för landskapsstyrelsen att på ett drastiskt sätt ingripa i rörelsefriheten. I detaljmotiven i lagutskottets betänkande nr 3/2001 - 2002, s. 6 sägs visserligen att en begränsning eller ett förbud inte bör hindra sådan färd med fritidsbåtar som föranleds av sjuktransporter, räddningsåtgärder eller andra vägande skäl och konstateras att landskapsstyrelsen i tillståndsbeslutet kan beakta

detta. Då formuleringen i 13 § beslutet inte innehåller samma begränsningar som motsvarande rikslagstiftning har det inte varit fråga om att med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen i landskapslagen uppta en bestämmelse i rikslagen för vinnande av enhetlighet och överskådlig-
het. Fråga är om en avvikelse från grundlag. Lagtinget har därför på denna punkt överskridit sin behörighet.

Stadgandena om straff

Beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet hör enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen till landskapets behörighet. I övrigt hör straffrätten enligt 27 §

22 punkten självstyrelselagen till rikets behörighet. Enligt 27 § 42 punkten har riket dessutom lagstiftningsbehörighet i fråga om övriga angelägenheter som enligt grundsatserna i denna lag skall hänföras till rikets lagstiftningsbehörighet.

Det specifika straffstadgandet om sjöfylleri, som ingår i 4 § beslutet, samt den generella kriminaliseringen i 25 § omfattas av landskapets behörighet jämlikt nämnda 18 § 25 punkten självstyrelselagen.

Jämlikt 6 § lagtingsbeslutet, vars rubrik lyder Straffrihet i vissa fall, gäller bestämmelserna i 3 § (skall vara 2 §) 3 mom., 4 och 5 § inte för den som framför eller försöker framföra en fritidsbåt för att rädda person eller gods från allvarlig fara, när omständigheten berättigade båt-
föraren till att anse denna fara som särskilt betydande i förhållande till den fara som framförandet kunde medföra.

Stadgandet är inte utformat såsom ett straffbeläggande utan det är en formulering av nödtillstånd. Stadgandet reglerar ett undantag av allmän natur och gäller situationen när en handling, som uppfyller en brottsbeskrivning inte anses strida mot rättsordningen.

I 3 kap. 10 § strafflagen stadgas om nödtillstånd. Stadgandet i lagtingsbeslutet har en avvikande formulering. Strafflagen utgår från att en gärningsman begår en brottsbeskrivningsenlig handling för att förhindra förlust av liv, hälsa eller egendom. Domstolen prövar om gärningsmannen kan undgå straff eller få straffet nedsatt. Lagtingsbeslutet bestämmer att kriminaliseringen inte gäller den som framför en fritidsbåt för att rädda personer eller egendom när föraren anser faran som särskilt betydande jämfört med den fara som framförandet medför. Nödtillståndsregeln i beslutet är ett specialfall av nödtillstånd även om det redan i strafflagen ingår en allmän regel om nödtillstånd. Även om regeln i lagtingsbeslutet stadgar att kriminaliseringarna inte gäller innebär stadgandet ett intrång i straffrättens allmänna stadganden och de allmänna straffrättsliga principer de ger uttryck för. Reformen av strafflagens allmänna del, som redan har godkänts av riksdagen, omfattar även reglerna om nödtillstånd. Den kommande regleringen ger inte heller anledning att bedöma läget annorlunda.

Då avvikelsen i lagtingsbeslutet jämfört med strafflagens stadgande dessutom är märkbar och då stadgandet faller inom straffrättens s.k. allmänna läror, som enligt 27 § 22 punkten självstyrelselagen hör till rikets behörighet, har lagtinget överskridit sin lagstiftningsbehörighet.

Avgifter

I 81 § 2 mom. Finlands grundlag ställs ett krav att bestämmelser om avgifter samt de allmänna grunderna för storleken av avgifter för de statliga myndigheternas tjänsteåtgärder, tjänster och övriga verksamhet utfärdas genom lag. Jämlikt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter till landskapet och jämlikt 44 § 3 mom. ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Stadgandena innebär att även landskapet måste reglera grunderna om avgifter på lagnivå.

Den nuvarande allmänna regleringen av grunderna för avgifter finns i landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet (ÅFS 27/1993). Jämlikt 4 § skall avgifter för offentlig-

rättsliga prestationer beräknas så att full kostnadstäckning uppnås. I 5 § stadgas att priserna för andra prestationer än de som nämns i 4 § bestäms enligt företagsekonomiska grunder. I 6 § bestäms att det är landskapsstyrelsen som beslutar vilka prestationer som är avgiftsbelagda och fastställer storleken på avgifterna. I 1 § stadgas att de allmänna grunderna regleras i lagen. Detta innebär att lagen är allmän. I detaljmotiveringen till paragrafen framfördes att det är möjligt att i landskapslag bestämma annorlunda om grunderna för avgifter till landskapet om de grunder som anges i lagen inte lämpar sig för en speciell typ av verksamhet (Landskapsstyrelsens framställning 1992 - 93 nr 13 s. 6).

Enligt 23 § 1 mom. lagtingsbeslutet kan landskapsstyrelsen föreskriva att särskilda avgifter skall tas ut för tillsyn och annan kontroll enligt 3 kapitlet i lagen eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Avgift kan tas ut av den som ansvarar för att fritidsbåtar och utrustning till dessa uppfyller föreskrivna krav när de släpps ut på marknaden. Stadgandet bestämmer emellertid inte grunderna för hur avgifterna skall bestämmas utan hänvisar till eventuella föreskrifter som meddelats med stöd av beslutet. I 23 § 2 mom. beslutet stadgas däremot att avgifter för registrering av fritidsbåtar enligt 5 kap. uppbärs i enlighet med landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet. Då en uttrycklig hänvisning till nämnda landskapslag ingår i 2 mom. men saknas i föregående 1 mom., kan innehållet i sistnämnda lagrum inte anses bli kompletterat med stadgandena i den allmänna landskapslagen. Grunderna för de i 1 mom. avsedda särskilda avgifterna har därför inte blivit reglerade i lag, såsom förutsätts, utan har lämnats till landskapsstyrelsens prövning. Lagtinget har således på denna punkt överskridit sin behörighet.

Besvär

Enligt 26 § lagtingsbeslutet kan man hos högsta förvaltningsdomstolen överklaga beslut som landskapsstyrelsen fattat i enskilda fall med stöd av lagtingsbeslutet eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den landskapslag som beslutet avser. Enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om rättskipning med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 §. Stadgandet i 26 § lagtingsbeslutet följer 25 § självstyrelselagen och har därför kunnat intas i beslutet.

Slutledning

I enlighet vad som ovan konstaterats utgör 6, 13 och 23 § 1 mom. lagtingsbeslutet behörighetsöverskridningar och torde därför förordnas att förfalla. Stadgandet i 6 § gäller ett specificerat undantag till strafflagens stadganden. Om det förordnas att förfalla gäller strafflagens allmänna regel i stället. Om förbudsstadgandet i 13 § förordnas att förfalla torde beslutet ändå till övriga delar kunna utgöra en fungerande reglering förutom 14 § som närmare gäller förbudsförfarandet och därför förlorar sin mening. Därför torde även 14 § förordnas att förfalla tillsammans med 13 §. Om stadgandet i 23 § 1 mom. förordnas att förfalla träder landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet in som ersättande reglering varför detta inte utgör ett hinder för att lagtingsbeslutet till övriga delar träder i kraft.

Formuleringarna i delegeringsstadgandena i 7 § 2 mom., 8 § 2 och 3 mom. är oklara men torde på ovannämnda grunder kunna tolkas så att de inte utgör behörighetsöverskridningar varför de har kunnat intas i beslutet.

Med hänvisning till det ovan sagda får Högsta domstolen hemställa att 6 §, 13 och 14 § samt 23 § 1 mom. beslutet som konstaterats utgöra behörighetsöverskridningar måtte förordnas att förfalla. Till övriga delar torde hinder för lagtingsbeslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 7.3.2003:

Ålands lagting har den 6 november 2002 fattat beslut om antagande av landskapslag om fritidsbåtar.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, sedan Ålandsdelegationen avgivit utlåtande i saken och efter att ha inhämtat utlåtande av Högsta domstolen, funnit att landskapslagen huvudsakligen gäller frågor som faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Ålandsdelegationen och Högsta domstolen har i sina utlåtanden emellertid konstaterat att de begränsningar av rörelsefriheten som ingår i landskapslagens 13 § kan komma att inkräkta på de grundläggande fri- och rättigheterna enligt grundlagen. Lagtingsbeslutet innebär därför till denna del en behörighetsöverskridning. Även 14 §, som har ett nära samband med 13 §, har konstaterats innebära en behörighetsöverskridning.

Ålandsdelegationen och Högsta domstolen har också konstaterat att straffbestämmelsen i 6 § i lagtingsbeslutet inte är utformad som ett straffbeläggande utan att den är en formulering som gäller nödtillstånd. Bestämmelsen reglerar ett undantag av allmän natur och gäller situationen när en handling som uppfyller en brottsbeskrivning inte anses strida mot rättsordningen. Bestämmelsen bör anses falla inom straffrättens s.k. allmänna läror, som enligt 27 § 22 punkten självstyrelselagen hör till rikets behörighet.

Enligt 23 § 1 mom. i landskapslagen kan landskapsstyrelsen föreskriva att särskilda avgifter skall tas ut för tillsyn och annan kontroll enligt 3 kapitlet i lagen eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Grunderna för de särskilda avgifterna har dock inte blivit reglerad i lag och lagtinget har således på denna punkt överskridit sin behörighet.

På de grunder som anförs i Högsta domstolens utlåtande har jag beslutat förordna att 6, 13 och 14 § samt 23 § 1 mom. i landskapslagen skall förfalla. Hinder för att landskapslagen till övriga delar träder i kraft föreligger inte, vilket Landskapsstyrelsen härmed meddelas för kändedom.

Nr 39/02, D10 02 01 39. Landskapslag om kommunalbeskattning av samfund i anslutning till tonnagebeskattningen, antagen av lagtinget 25.11.2002 (ÅFS 15/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 13.1.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen befrias samfund som i enlighet med rikets tonnageskattelag (FFS 476/2002) godkänts som tonnageskatteskyldiga från kommunalskatt på den del av inkomsten som tonnagebeskattas. Genom landskapslagen görs även riksbestämmelserna om övrig inkomstbeskattning i tonnageskattelagen tillämpliga vid kommunalbeskattningen i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapet tillkommande tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, landskapet tillkommande närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet samt kommunerna tillkommande skatter, medan behörigheten i fråga om övriga skatter jämlikt 27 § 36 punkten tillkommer riket. Landskapslagen hänför sig till kommunalbeskattningen av vissa samfund och utgör således en landskapsangelägenhet.

Hänvisningarna i landskapslagens 1 och 2 § till statsbeskattningen bör anses avse det som i rikslagen i riket gäller vid kommunalbeskattningen. Denna inexakthet i formuleringen berör dock inte behörighetsfördelningen i självstyrelselagen.

Av landskapslagens 3 § framgår att den skall tillämpas första gången vid den beskattning som verkställs för det skatteår som börjar under kalenderåret 2002.

Denna paragraf motsvarar bestämmelserna i 40 § 2 mom. tonnageskattelagen. För att tonnageskatteperioden skall börja redan vid ingången av det skatteår som börjar vid ingången av 2002 förutsätter tonnageskattelagens 40 § att bolaget självt framställer ett yrkande därom. Med anledning härav föranleder den retroaktiva bestämmelsen i landskapslagen ingen anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 24.1.2003.

Nr 40/02, D10 02 01 40. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om förbud mot anordningar som försvårar trafikövervakningen, antagen av lagtinget 2.12.2002 (ÅFS 11/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 13.1.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag enligt vilken rikets lag om förbud mot anordningar som försvårar trafikövervakningen (FFS 546/1998) skall tillämpas i landskapet med vissa i landskapslagen angivna avvikelser. Ändringar i rikslagen skall tillämpas i landskapet från det de träder i kraft i riket, såvitt annat inte följer av bestämmelserna i landskapslagen. Den genom landskapslagen antagna rikslagen innehåller förutom förbud för användning, innehav och överlåtelse av i lagen avsedda detektorer, även bestämmelser om straff, förverkandepåföljd, husrannsakan, kroppsvisitation samt tillsyningsmyndigheter.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, allmän ordning och säkerhet samt vägtrafik på vilka områden lagstiftningsbehörigheten helt eller till de delar landskapslagen reglerar tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 6 och 21 punkterna självstyrelselagen.

Bestämmelserna om detektorförseelse är med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Föreskrifterna om förverkandepåföljd, husrannsakan och kroppsvisitation är enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen av rikslagstiftningsnatur men har med stöd av 19 § 3 mom. sistnämnda lag kunnat intas i landskapslagen.

Enligt 6 § i den genom landskapslagen antagna rikslagen ankommer det på polisen, tullväsendet och gränsbevakningsväsendet att övervaka lagens efterlevnad. Med anledning härav påpekas att jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan statliga myndigheter i landskapslagstiftningen påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

I landskapslagens 4 § har intagits ett bemyndigande att utfärda en landskapsförordning. Med anledning härav påpekas att landskapsstyrelsens förordningsfullmakt regleras i självstyrelselagens 21 §. Landskapets normgivningsrätt begränsas dock av grundlagens 80 § som förutsätter att genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Ålandsdelegatio-

nen konstaterar dock att i landskapslagen och i den genom landskapslagen antagna rikslagen intagits rätt ingående bestämmelser varför bemyndigandet i landskapslagens 4 § ger blott en begränsad prövningsrätt. Den medför därför en begränsad möjlighet att utfärda bestämmelser som är av betydelse för individens rättigheter och skyldigheter och bestämmelserna ingriper enligt Ålandsdelegationens uppfattning inte heller i grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. Bestämmelsen har därför kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 24.1.2003.

Nr 41/02, D10 02 01 41. Landskapslag om ändring av 46 och 56 § körkortslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 2.12.2002 (ÅFS 12/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 13.1.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen ändras benämningen radardetektorförseelse till detektorförseelse. Samtidigt ersätts hänvisningen till landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om förbud mot anordningar som försvårar hastighetsövervakningen (ÅFS 50/1986) med en hänvisning till den samma dag som föreliggande lag antagna landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om förbud mot anordningar som försvårar trafikövervakningen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, allmän ordning och säkerhet samt vägtrafik på vilka områden lagstiftningsbehörigheten helt eller till de delar landskapslagen reglerar tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 6 och 21 punkterna självstyrelselagen.

Bestämmelsen om körförbud har med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om förbud mot anordningar som försvårar trafikövervakningen träder i kraft.

Republikens presidents beslut 24.1.2003.

Nr 42/02, D10 02 01 42. Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om statens pensioner, antagen av lagtinget 2.12.2002 (ÅFS 10/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 13.1.2002:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen görs även rikets lag om justering av vissa arbetspensioner till följd av samordningen av arbetspensionen och folkpensionen (FFS 635/2002) tillämplig i landskapet på dem som står i offentligrättsligt eller privaträttsligt anställningsförhållande till landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timlärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2 a punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 24.1.2003.

Nr 1/03, D10 03 01 01. Landskapslag om ändring av kommunallagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 13.1.2003 (ÅFS 23/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 12.2.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs bestämmelsen om att en kommunstyrelseledamot inte är valbar till ledamot i en kommunal nämnd. Landskapslagen innehåller även kompletterande bestämmelser om jäv samt om framläggande av protokoll från kommunförbundens fullmäktige. Dessutom genomförs vissa tekniska ändringar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller kommunernas förvaltning på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 4 punkten självstyrelselagen.

Enligt 27 § 8 punkten självstyrelselagen hör ärenden gällande bl.a. bokföring till rikets lagstiftningsbehörighet och hänvisningen i landskapslagens 67 § har i enlighet härmed ersatts med en hänvisning till rikets gällande bokföringslag (FFS 1336/1997).

Bestämmelsen i landskapslagens 91 § 2 mom. om att medlemskommunerna och dess medlemmar anses ha fått del av besluten i protokollet från kommunalförbundets högsta beslutande organ den dag då protokollet anslagits på kommunalförbundets anslagstavla innebär förutom annat att tiden för anförande av besvär för medlemskommunen och dess medlemmar börjar löpa från nämnda dag. Trots detta är bestämmelsen inte av processuell karaktär och föranleder därför ingen anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 7.3.2003.

Nr 2/03, D10 03 01 02. Landskapslag om ändring av 1 och 2 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa lagar om kommunindelning, antagen av lagtinget 13.1.2003 (ÅFS 24/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 12.2.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom ändringen av blankettlagen görs rikets kommunindelning (FFS 1196/1997) tillämplig i landskapet i stället för den i riket upphävda lagen om kommunindelning (FFS 73/1977). De förvaltningsuppgifter som enligt kommunindelningens lag handhas av det ministerium som behandlar kommunärenden, länsstyrelsen eller statsrådet skall i landskapet handhas av Ålands landskapsstyrelse. I övrigt förblir blankettlagen oförändrad.

Kommunindelningens lag innehåller bestämmelser om ändring i kommunindelningen, varmed avses att kommuners område minskas och utvidgas samt att kommuner upplöses och nya kommuner bildas. Bestämmelserna om ändring i kommunindelningen iakttas i tillämpliga delar även vid bestämmandet av den rätta sträckningen av gränsen mellan kommuner, ifall oklarhet om sträckningen råder.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunindelning, kommunala val, kommunernas förvaltning samt kommunernas tjänsteinnehavare, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 4 punkterna självstyrelselagen. I 29 § 3 punkten självstyrelselagen har ärenden gällande arbetspensionsskydd för kommunernas anställda och för förtroendevalda inom kommunalförvaltningen hänförs till rikets behörighet. Bestämmelserna härom har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I lagen har statliga myndigheter ålagts vissa skyldigheter. Med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan sådana myndigheter åläggas uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

Enligt 27 § 8 punkten självstyrelselagen har ärenden gällande föreningar och stiftelser, bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar hänförs till rikets behörighet. Bestämmelserna i 32 § kommunindelningens lag om samfunds och stiftelsers hemort har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Bestämmelserna om avgörande av tvist i 21 § samt ändringssökande i 34-36 § kommunindelningens lag är i enlighet med 27 § 23 punkten självstyrelselagen att hänföra till rikets lagstiftningsbehörighet och överensstämmer därtill med 25 och 26 § självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 7.3.2003.

Nr 3/03, D10 03 01 03. Landskapslag om ändring av landskapslagen om lagtingsval och kommunalval, antagen av lagtinget 17.1.2003 (ÅFS 21/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 12.2.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändringar i bestämmelserna om förtidsröstning. Dessutom införs en tidsgräns för meddelande av beslut om indelning i röstningsområden till landskapsstyrelsen och länsstyrelsen på Åland i egenskap av registerförvaltningens lokalmyndighet. De uppgifter som finns tillgängliga för granskning i rösträttsregistret begränsas i fråga om vissa personer.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, val av lagtingets ledamöter, landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Landskapslagen gäller även kommunala val och kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 4 punkten självstyrelselagen. Landskapets lagstiftningsbehörighet begränsas dock av bestämmelserna i 9, 13, och 67 § självstyrelselagen. I 9 och 67 ingår bestämmelser om deltagande i val och valbarhet och enligt 13 § skall lagtingets ledamöter utses genom omedelbara och hemliga val där rösträtten är allmän och lika för alla röstberättigade. Landskapslagen står inte i strid med dessa bestämmelser i självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 7.3.2003.

Nr 4/03, D10 03 01 04. Landskapslag om ändring av landskapslagen om skattelättnader för främjande av produktions- och turistföretagsverksamhet, antagen av lagtinget 17.1.2003 (ÅFS 19/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 12.2.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att möjligheten för i landskapslagen definierade små- och medelstora företag att göra förhöjda avskrivningar förlängs att gälla till och med den beskattning som avser skatteåret 2003. Detta innebär att även investeringar gjorda 1999 berättigar till förhöjda avskrivningar vid kommunalbeskattningen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 7.3.2003.

Nr 5/03, D10 03 01 05. Landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om tillämpning vid kommunalbeskattningen av lagen om skattelättnader för sjöfarten, antagen av lagtinget 17.1.2003 (ÅFS 20/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 12.2.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att bestämmelserna om avdrag för isavgiftsklass skall tillämpas till och med den beskattning som avser år 2005. Detta innebär att nämnda avdrag kan beviljas vid kommunalbeskattningen även när det gäller fartygsbeställningar gjorda under åren 1999 och 2000.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtanden:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 7.3.2003.

Nr 6/03, D10 03 01 6. Landskapslag om ändring av djurskyddslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 26.3.2003 (ÅFS 51/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 12.5.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen införs nya regler i djurskyddslagen för landskapet Åland om förevisning av djur som tillhör vilda arter. Landskapslagen avser en anpassning till Europeiska gemenskapens direktiv om hållande av vilda djur i djurparker (1999/22/EG).

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt självstyrelselagens 18 § 17 punkt tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om djurskydd och veterinärväsendet med de undantag som stadgas i 27 § 31-33 punkterna. I nämnda punkter har till rikets lagstiftningsbehörighet hänförts ärenden angående smittsamma sjukdomar hos djur och människor, förbud mot införande av djur och djurprodukter samt förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet. Beträffande förvaltningsbehörigheten anges i 30 § 8 punkten självstyrelselagen att de uppgifter som enligt lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur och lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet, skall i landskapet skötas av landskapsstyrelsen eller annan i landskapslag bestämd myndighet. Ålandsdelegationen bedömer att den nu aktuella landskapslagen inte direkt berör angelägenheter som i nämnda lagrum hänförts till rikets behörighet.

Landskapslagen gäller även landskapets myndigheter, allmän ordning och säkerhet, natur- och miljövård samt näringsverksamhet, vilka områden helt eller till de delar som berörs av föreliggande landskapslag hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 6, 10 samt 22 punkterna självstyrelselagen. Av landskapslagens förarbeten framgår att landskapslagen avser en ytterligare implementering av på området gällande EG-lagstiftning. Med anledning härav

har Ålandsdelegationen inhämtat utlåtande från justitieministeriets Europarättsenhet. Utlåtandet, som ger uttryck för att landskapslagen eventuellt inte i alla detaljer överensstämmer med Europeiska Gemenskapens direktiv om hållande av vilda djur i djurparker (1999/22 EG), bifogas.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Europarättsenhetens utlåtande 5.5.2003:

Den åländska landskapslagen om ändring av djurskyddslagen

1. Allmänt

Ålandsdelegationen har i sitt brev av den 3 april 2003 bett justitieministeriets europarättsenhet om ett utlåtande över om den åländska landskapslagen om ändring av djurskyddslagen överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk, d.v.s. med djurparksdirektivet 1999/22/EG. Andra relevanta gemenskapsrättsakter torde inte finnas.

Av landskapsstyrelsens framställning framgår att syftet med den avsedda lagändringen är att implementera djurparksdirektivet i åländsk rätt och att några speciella problem inte har kommit upp.

2. Djurparksdirektivet och dess genomförandefrist

Målet med djurparksdirektivet är att skydda vilda djurarter och att bevara den biologiska mångfalden (art. 1). Medlet för detta är att ta i bruk ett tillstånds- och tillsynsförfarande för djurparker (art. 4 och 6) och ställa olika krav på djurparker: de måste delta i forskning, befrämja allmänhetens upplysning och föra register över parkens djurbestand. Ytterligare ställs krav bl.a. på djurhållning och det måste förhindras att djur rymmer (art. 3).

Såsom konstateras i landskapsstyrelsens framställning borde djurparksdirektivet ha varit genomfört senast den 9 april 2002 och, eftersom detta inte hade skett, har EG-kommissionen redan utfärdat ett motiverat yttrande för att förmå Finland att genomföra direktivet.

Inte bara på Åland men också i riket har genomförandet blivit försenat. I riket har djurparksdirektivet dock numera genomförts genom lagen om ändringen av djurskyddslagen (220/2003) och genom jord- och skogsbruksministeriets förordning om djurskydds krav gällande djur som hålls i djurparker och på permanenta djurutställningar (236/2003). Lagändringen och förordningen trädde i kraft den 31 mars 2003.

Enligt den information som finns på EG-kommissionens webbsida har denna beslutat att dra Finland inför EG-domstolen i ärendet, tydligen därför att kommissionen inte har blivit underlättad om genomförandet beträffande Åland.

Det är således ytterst viktigt att den avsedda lagändringen på Åland träder i kraft så snart som möjligt.

3. Djurparksdirektivets genomförande genom landskapslagen

Djurparksdirektivet implementeras i åländsk rätt med den åländska landskapslagen om ändring av djurskyddslagen. Därigenom ändras djurskyddslagens 38 §, 42 § och 46 §.

Bortsett från förseningen verkar direktivets genomförande vara i stora drag korrekt. Beträffande några detaljfrågor kvarstår dock utrymme för diskussion om genomförandet är obestridligt fullständigt.

För det första verkar den gällande djurskyddslagens 38 § 2 mom. vara problematiskt, beroende på det hur det ska tolkas. Enligt bestämmelsen beviljas tillstånd inte beträffande sådana

djurarter som uppenbart utsätts för lidande medan artikel 3 (vars innehåll ska reproduceras i 42 § 2 mom. djurskyddslagen) förutsätter att djur hålls under förhållanden som är ägnade att uppfylla de enskilda arternas biologiska behov och behov av bevarande, bl.a. genom att djurens livsmiljöer berikas och att en hög djurskötselstandard upprätthålls med ett speciellt program.

Om lagens 38 § 2 mom. ger en tilläggs möjlighet att vägra tillstånd i enlighet med direktivets mål i ett sådant fall där tillståndet annars skulle beviljas, torde bestämmelsen stämma överens med artikel 3 i direktivet. Denna tolkning skulle också vara förenlig med djurskyddslagens syfte i 1 § att säkerställa att djur skyddas mot lidande samt att främja djurs välbefinnande. Risken står dock kvar att 38 § 2 mom. kunde tolkas också på ett isolerat sätt så att ett visst lidande kunde godkännas, vilket i sin tur kunde vara i strid med direktivet.

Vad beträffar andra detaljfrågor framgår det av artikel 4.2 i djurparksdirektivet att redan existerande djurpark måste ha ett tillstånd inom fyra år efter direktivets ikraftträdande. Eftersom direktivet trädde i kraft den 9 april 1999, löpte tidsfristen i detta hänseende ut den 9 april 2003. Trots detta måste en redan existerande djurpark, enligt lagändringens övergångsbestämmelse, ha tillstånd senast – eller först – sex månader efter att lagändringen har trätt i kraft. Detta kan anses vara rimligt och orsaken är väl genomförandets allmänna försening, men i princip är det dock i strid med direktivets bestämmelser. I alla fall är problemet bara av temporär karaktär.

Ytterligare kan påpekas att det finns en viss ofullkomlighet mellan direktivets artikel 6 och lagens 38 § 5 mom. Enligt direktivet skall myndigheterna, när en djurpark stängs, se till att de berörda djuren behandlas eller avlägsnas under förhållanden som anses vara lämpliga och förenliga med direktivets mål och bestämmelser. Enligt landskapslagen skall förhållanden däremot i ett sådant fall vara lämpliga, men det krävs inte uttryckligt att de också skall vara förenliga med direktivets mål och bestämmelser. Således måste myndigheterna vid tillämpandet av lagen se till att direktivets ändamål också i detta andra avseende förverkligas.

Slutligen kan konstateras att direktivet förutsätter i artikel 4.3 att övervakningen av att villkoren i djurparks tillstånd efterlevs skall ske genom regelbundna inspektioner och andra lämpliga åtgärder. Beträffande denna bestämmelse stadgas i 46 § 2 mom. landskapslagen att djurparker inspekteras minst en gång vart tredje år. Hur ofta dessa regelbundna inspektioner måste ske för att förverkliga direktivets mål kan sannolikt inte definieras entydigt. Om landskapslagens bestämmelse tolkas på det sättet att inspektioner sker i alla fall minst vart tredje år men vid behov också oftare och vid sidan om andra lämpliga åtgärder, kan direktivets syfte troligen säkerställas.

4. Till sist

Med beaktande av att genomförandefristen för djurparksdirektivet har löpt ut för ett år sedan och att EG-kommissionen har beslutat att vidta ytterligare rättsliga åtgärder mot Finland i ärendet, är det väsentliga nu att se till att lagändringen träder i kraft snabbt och att den inte blir ytterligare försenad.

Republikens presidents beslut 6.6.2003.

Nr 7/03, D10 03 01 7. Landskapslag om mottagning i hamn av fartygsgenererat avfall och lastrester, antagen av lagtinget 14.4.2003 (ÅFS 58/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.6.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagens syfte är att förbättra den marina miljön genom att i hamnar öka tillgången till och användningen av mottagningsanordningar för fartygsgenererat avfall och lastrester. Landskapslagen innehåller bestämmelser om mottagningsanordningarna, avfallsplaner, anmälningsskyldighet vid fartygsanlöp, avlämnande av fartygsgenererat avfall i hamnar, avgifter för mottagning av avfall, inspektioner och påföljder. I landskapslagens förarbeten anges att landskapslagen grundar sig på Internationella sjöfartsorganisationens konvention Marpol 73/78, 1992 års konvention om skydd av Östersjöns marina miljö och EG:s direktiv om mottagningsanordningar i hamn för fartygsgenererat avfall och lastrester (2000/59/EG).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen berör handelssjöfart samt farleder för handelssjöfarten på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 13 punkten självstyrelselagen. Landskapslagen gäller även natur- och miljövard, vattenrätt, landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, båttrafik och farleder för den lokala sjötrafiken samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten helt eller till de delar landskapslagen reglerar tillkommer landskapet enligt 18 §, 1, 4, 10, 21 och 22 punkterna självstyrelselagen.

I landskapslagens 11 § har intagits bestämmelser gällande skyldighet att anmäla om att ett fartyg skall anlöpa en hamn i landskapet. Syftet med denna anmälningsskyldighet är att informera om det avfall som kommer att avlämnas i hamnen. I landskapslagens 12 § har intagits bestämmelser om skyldigheten att avlämna fartygsgenererat avfall respektive lastrester i hamnar i landskapet. Eftersom anmälningsskyldigheten och skyldigheten att avlämna avfall är att hänföra till natur- och miljövarderna ingår det i landskapets behörighet att intaga sådana bestämmelser i landskapslagen. Reglerandet av ett handelsfartygs fria rörlighet har allmänt ansetts höra till området handelssjöfart som utgör riksbehörighet (HD 23.7.1976). I landskapslagens 12 § har intagits bestämmelser om förutsättningar för att ett fartyg får fortsätta till nästa hamn, men inga direkta bestämmelser om hindrandet av avfärd. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om i 16 § landskapslagen avsedda inspektioner som utförs för säkerställandet av att bestämmelserna om avlämning av avfall och lastrester efterföljs.

Enligt självstyrelselagens 27 § 4 punkt har riket lagstiftningsbehörighet i ärenden gällande förhållandet till utländska makter med beaktande av stadgandena i lagens 9 och 9 a kap. Nämnda lagrum hindrar dock inte intagandet av bestämmelsen i landskapslagens 5 § 2 mom. om att landskapsstyrelsen med iakttagande av direktivets krav om medlemsstaternas informationsskyldighet och medelst underrättelse till vederbörande riksmyndighet, skall se till att Europeiska gemenskapens kommission erhåller kopior av påståenden om brister hos mottagningsanordningar.

I landskapslagens 13 § har intagits bestämmelser om avgifter för mottagning av avfall. I paragrafen har även intagits bestämmelser om grunderna för när en avgift som ett enskilt fartyg betalar får nedsättas samt när förhöjd avgift får tas. Av landskapslagens 3 § framgår att hamnavgiften tillfaller den hamnansvarige. Enligt självstyrelselagens 18 § 5 punkt ankommer det på landskapet att lagstifta om landskapet tillkommande tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, landskapet tillkommande närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet samt kommunerna tillkommande skatter. De avgifter som regleras i landskapslagens 13 § bör uppfattas som avgifter till landskapet som i enlighet med landskapslagen

skall vidarebefordras till den hamnansvarige för att täcka kostnaderna för mottagningsanordningarna.

Bestämmelserna om vite, andra tvångsmedel samt straff i 9 och 17 § landskapslagen är med stöd av 18 § 25 och 26 punkterna självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

I landskapslagens 18 § berättigas landskapsstyrelsen att genom landskapsförordning utfärda bestämmelser angående krav på mottagningsanordningar för fartygsrelaterat avfall och lastrester samt planer för mottagande och hantering av avfall i hamnar. Landskapsstyrelsens förordningsfullmakt regleras i självstyrelselagens 21 § och förutsätter bemyndigande i landskapslag. Landskapets normgivningsrätt begränsas också av grundlagens 80 § som förutsätter att genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Därtill är lagtinget bundet av de allmänna rättsprinciperna beträffande delegering av normgivningsrätt. Med beaktande av de bestämmelser som i landskapslagens 4 § intagits om mottagningsstationerna samt bestämmelserna i landskapslagens 8 § om avfallsplanernas innehåll medför förordningsfullmakten emellertid endast en begränsad möjlighet att utfärda bestämmelser som är av betydelse för individernas rättigheter och skyldigheter. Förordningsfullmakten har därför kunnat intas i landskapslagen.

Av landskapslagens förarbeten framgår att landskapslagen avser en implementering av på området gällande EG-lagstiftning. Med anledning härav har Ålandsdelegationen inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Europarättsenhetens utlåtande 12.6.2003:

Den åländska landskapslagen om avmottagning i hamn av fartygsgenererat avfall och lastrester

1. Allmänt

Ålandsdelegationen har i sitt brev av den 2 maj 2003 bett justitieministeriets europarättsenhet om ett utlåtande över huruvida den åländska landskapslagen om avmottagning i hamn av fartygsgenererat avfall och lastrester (nedan "landskapslagen") överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk samt eventuellt även med övriga på området gällande internationella fördrag.

Av landskapsstyrelsens framställning framgår att lagförslaget bygger på direktiv 2000/59/EG om mottagningsanordningar i hamn för fartygsgenererat avfall och lastrester (nedan "direktivet"), internationella sjöfartsorganisationens konvention Marpol 73/78 och 1992 års konvention om skydd av Östersjöns marina miljö (Helsingforskonventionen) som är bindande för Finland och har anknytning till direktivet.

Europarättsenheten vill påpeka att det förefaller att vara väsentligen direktivet som härmed genomförs. Direktivet borde iakttas ovannämnda internationella fördrag som bör följas av alla medlemsstater. Därför har man i detta utlåtande inte skilt betraktat nämnda fördragens tillämplighet på landskapslagen.

2. Direktivet och dess genomförandefrist

Enligt vad som konstateras i landskapsstyrelsens framställning var direktivet avsedd att genomföras före den 28 december 2002. Eftersom detta inte har skett, har Europeiska kom-

missionen redan avgett ett motiverat yttrande i vilket den har anmodat Finland att genomföra direktivet. Inte bara i Åland men också i riket har genomförandet blivit försenat. Regeringspropositionerna för att genomföra resten av direktivets fordringar i riket avses att ges under sommaren.

Därmed är det viktigt att den avsedda lagändringen på Åland träder i kraft så snart som möjligt.

3. Direktivets genomförande genom landskapslagen

Målet för direktivet är att minska utsläppen till sjön av fartygsgenererat avfall och lastrester genom att öka tillgången till och användningen av mottagningsanordningar och därigenom förbättra skyddet av den marina miljön (art. 1). I direktivet finns krav bl.a. på att hamnarna skall tillhandahålla mottagningsanordningar för fartygsgenererat avfall och lastrester (art. 4) samt att avfallsplaner skall upprättas för hamnarna (art. 5). Det föreskrivs även om avlämning av fartygsgenererat avfall och lastrester (art. 7) och om avgifterna som skall finansiera mottagningsanordningarna (art. 8) samt om att medlemsstaterna skall fastställa effektiva påföljder för brott mot bestämmelser som antas i enlighet med direktivet (art. 13).

Generellt sett kan det konstateras att direktivet för största delen verkar vara genomfört korrekt genom landskapslagen, om man även iakttar framställningens motiveringar och ändringarna på basis av utskottets betänkanden. Beträffande några små detaljfrågor kvarstår dock utrymme för diskussion om deras tolkning. Allmänt kan det konstateras att om någon artikel i direktivet är oklar, skall den tolkas utgående från direktivets syfte. Det är Europeiska kommissionen och i sista hand dess domstol som tolkar direktivets syfte och det nationella genomförandet.

Den första detaljfrågan gäller landskapslagens 3 § i vilken begreppet hamn definieras och där det konstateras att små bryggor och förtöjningsplatser inte kan räknas som hamnar. Direktivets artikel 2 innehåller dock ingen dylik begränsning. Det förefaller som om den skilda definitionen om små bryggors och förtöjningsplatsers obetydlighet har tagits in i landskapslagen som en ändamålsenlighetsfråga. Om man betraktar direktivets formulering och dess syfte verkar det vara så, att frågan om precis vad som bör betraktas som en hamn kommer i sista hand att konstateras i praxis.

Beträffande landskapslagens 7 § kan det anmärkas att direktivets artikel 5.3 lyder på följande sätt ”– och säkerställa att den godkänns ånyo åtminstone vart tredje år och efter det att hamnens verksamhet förändrats på ett betydande sätt.” Det är inte tydligt om den senare meningen beaktats i landskapslaget.

Landskapslagens 8 § om innehållet av avfallsplanen verkar inte innefatta alla punkter i direktivets bilaga 1. Enligt bilagan bör planerna omfatta information bland annat av gällande lagstiftning och formaliteter i samband med avlämning, samt om utrustning och processer för förbehandling i hamnen om sådana finns. Av lagens formuleringar eller framställningens motiveringar framgår det inte tydligt om det möjligen är avsett att det under någon annan punkt föreskrivs att planerna skall omfatta dessa uppgifter.

Ytterligare vill europarättsenheten påpeka att den inte uttalar sig om behörighetsfrågor mellan landskapet och riket. I direktivet finns det några bestämmelser (art. 9.2 och art. 11.2 punkter c och d) som har lämnats utanför landskapslaget av den anledningen att de inte hör till landskapets behörighet. Ytterligare finns det bestämmelser (bl.a. art. 12.1 punkt f) som har tagits in i landskapslaget med den uttryckliga motiveringen att ärendet hör till landskapets behörighet. Europarättsenheten har inte i uppgift att bedöma dessa behörighetsfrågor utan den bara konstaterar att dessa krav som ställs i direktivet bör genomföras i Åland, antingen med landskapslag eller med rikets åtgärd som även gäller för Åland.

4. Slutkommentarer

Med beaktande av att tiden för att genomföra direktivet har löpt ut och att Europeiska kommissionen har redan beslutat att vidta rättsliga åtgärder mot Finland är det viktigt att se till att landskapslagen träder i kraft så snart som möjligt och att den inte blir ytterligare försenad.

Republikens presidents beslut 18.7.2003.

Nr 8/03, D10 03 01 8. Landskapslag om ändring av lagtingsordningen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 14.4.2003 (ÅFS 52/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 12.5.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om tillsättande av landskapsstyrelse och om landskapsstyrelsens sammansättning samt om de omröstningsregler som tillämpas vid mistroendeyrkande. I landskapslagen ingår även ändringar gällande lagtingets arbetsformer samt ändringar av lagteknisk natur. Landskapslagen har tillkommit i den ordning 55 § lagtingsordningen föreskriver.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller lagtingets organisation och uppgifter, landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet jämlikt 18 § 1 punkten självstyrelselagen. Enligt 3 § självstyrelselagen ankommer landskapets allmänna styrelse och förvaltning på Ålands landskapsstyrelse och de myndigheter som lyder under den. Jämlikt självstyrelselagens 16 § utses landskapsstyrelsen på det sätt som stadgas i landskapslag.

Ändringarna i landskapslagens 65 § 1 mom. överensstämmer beträffande tillställande av beslut om antagande av landskapslag till justitieministeriet och Ålandsdelegationen med 19 § 1 mom. självstyrelselagen i dess ändrade ordalydelse (FFS 1556/1994, ÅFS 6/1995)

Enligt självstyrelselagens 69 § 2 mom. kan i landskapslag stadgas att beslut om antagande av landskapslag skall fattas av lagtinget med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. En landskapslag där ett sådant stadgande ingår skall antas i samma ordning. De ändrade bestämmelserna i landskapslagens 55 § har intagits med stöd av nämnda lagrum.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 6.6.2003.

Nr 9/03, D10 03 01 9. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands landskapsstyrelse, antagen av lagtinget 14.4.2003 (ÅFS 53/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 12.5.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs ändringar i syfte att anpassa landskapslagen till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om ändring av lagtingsordningen för landskapet Åland samt tidigare lagändringar. Landskapslagen innehåller bl.a. ändrade bestämmelser om antalet landskapsstyrelseledamöter samt om landskapsstyrelsens beslutförhet. Landskapslagen har tillkommit i den ordning 55 § lagtingsordningen föreskriver.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapets allmänna styrelse och förvaltning ankommer enligt 3 § 2 mom. självstyrelselagen på Ålands landskapsstyrelse och de myndigheter som lyder under den. Jämlikt självstyrelselagens 16 § utses landskapsstyrelsen på det sätt som stadgas i landskapslag.

I stöd av 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om närmare bestämmelser beträffande landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt om landskapets tjänstemän.

Enligt bestämmelsen i 26 § 2 mom. landskapslagen om Ålands landskapsstyrelse kan lagen i fråga ändras endast i den ordning som föreskrivs i 55 § lagtingsordningen för landskapet Åland. Föreliggande ändring av landskapslagen har tillkommit med iakttagande härav.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om ändring av lagtingsordningen för landskapet Åland träder i kraft.

Republikens presidents beslut 6.6.2003.

Nr 10/03, D10 03 01 10. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om ärendenas handläggning i landskapsstyrelsen, antagen av lagtinget 14.4.2003 (ÅFS 54/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 12.5.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen revideras bestämmelserna om det förfarande genom vilket lantrådet eller landskapsstyrelseledamot skall meddela om förhinder att delta i landskapsstyrelsens sammanträde.

Lagstiftningsbehörigheten:

I stöd av 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om närmare bestämmelser beträffande landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt om landskapets tjänstemän.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 6.6.2003.

Nr 11/03, D10 03 01 11. Landskapslag om finansiering av landsbygdsnärings, antagen av lagtinget 23.4.2003 (ÅFS 65/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.6.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Syftet med landskapslagen är att utveckla landsbygden, att främja näringsverksamheten på landsbygden och att göra den mångsidigare, att främja ett hållbart nyttjande och en ökad miljöanpassning samt att förbättra gårdsbrukets struktur och verksamhet. Med stöd av land-

skapslagen kan stöd till utveckling av landsbygden beviljas i enlighet med rådets förordning (EG) nr 1257/1999 om stöd från Europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket (EUGFJ). Landskapslagen innehåller bestämmelser om olika stödformer, deras finansiering, förfarandet vid handläggningen av stödärenden, övervakning, återkrav och påföljder.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller jord- och skogsbruk, styrning av lantbruksproduktionen samt tillvaratagande av jordbruks- och skogsmarks produktionsförmåga på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 15 och 18 punkterna självstyrelselagen. Enligt nämnda lags 27 § 15 punkt hör ärenden angående priset på lantbruks- och fiskeriprodukter samt främjande av export av lantbruksprodukter till rikets behörighet. Utgående från dessa bestämmelser har en uppdelning gjorts beträffande de lantbruksstöd som administreras av landskapets och rikets myndigheter. I den nu aktuella landskapslagens 4 § uppräknas de stödformer som beviljas i enlighet med landskapslagen. I självstyrelselagens 18 § 22 punkt har näringsverksamheten med vissa undantag hänförs till landskapets behörighet. Enligt nämnda punkt har landskapet även behörighet att vidta åtgärder för att främja sådan näringsverksamhet som avses bl. a. i självstyrelselagens 27 § 15 punkt, varför landskapet även är berättigat att erlægga lantbruksstöd inom rikets behörighetsområde.

Landskapslagen berör även landskapets myndigheter, natur- och miljövård, jakt och fiske samt djurskydd på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 10, 16 och 17 punkterna självstyrelselagen.

Genom landskapslagen anpassas landskapets lagstiftning om stöd till landsbygden till EG:s gemensamma jordbrukspolitik. Genom landskapslagen förenhetligas också de finansieringsystem för landsbygdsnäringsar som finansieras med landskapets medel, med dem som delfinansieras från Europeiska gemenskapen. Behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket påverkas inte av att det är fråga om genomförande av EG:s gemensamma jordbrukspolitik. Den nationella behörigheten inom jord- och skogsbruket begränsas kraftigt av EG:s rättsakter. Europeiska gemenskapen har i detalj reglerat de frågor som ingår i gemenskapens jordbrukspolitik och har ensam behörighet att genomföra den gemensamma jordbrukspolitiken. Medlemsstaterna kan inte bedriva någon nationell jordbrukspolitik och de nationella författningarna skall basera sig på gemenskapens rättsakter. En väsentlig del av EG:s gemensamma jordbrukspolitik består av de stöd som betalas av medel som garantisektionen vid EUGFJ förfogar över och förvaltningen av dem. Den nu föreliggande landskapslagen berör dessa stöd.

Landskapslagen har, liksom rikets lag om finansiering av landsbygdsnäringsar (FFS 329/1999), karaktären av en ramlag. I landskapslagen berättigas landskapsstyrelsen att utfärda närmare bestämmelser om tillämpningen av lagen. En allmän delegeringsfullmakt finns i landskapslagens 28 §. Med anledning härav konstaterar delegationen följande.

Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsstyrelsen då bemyndigande har givits i landskapslag genom landskapsförordning stadga om landskapsförvaltningens organisation och verksamhet, om verkställighet och tillämpning av lag samt om andra angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområde. Enligt 80 § Finlands grundlag skall bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag utfärdas genom lag. Stadgandet i 80 § grundlagen bör beaktas vid tillämpningen av 21 § självstyrelselagen. Fyller inte delegeringen av normgivningsmakten dessa krav föreligger en behörighetsöverskridning. Jämlikt 27 § 1 punkten självstyrelselagen hör stadganden som innebär avvikelser från grundlag till rikets behörighet.

Med anledning härav bör lagen innehålla grundläggande bestämmelser om dess materiella innehåll, förfarandet och grunderna för rättsskyddet. Av lagen bör tydligt framgå till vilka delar och beträffande vilka områden lagstiftningsmakten är delegerad, samt därtill vilka angelägenheter den till vilken normgivningsmakten är delegerad har befogenhet att reglera. Härav följer

att lagstiftaren inte kan avhända sig bedömningen av gränserna mellan lagstiftningen och förordningsfullmakten.

Ålandsdelegationen konstaterar att delegeringsbestämmelserna i landskapslagens 10, 12 och 19 § reglerar stödbelopp, allmänna stöd villkor, genomförandet av systemet respektive förfarandet vid återkrav. I landskapslagens 28 § 1 och 2 mom. ingår bestämmelser enligt vilka landskapsstyrelsen vid behov kan utfärda landskapsförordningar dels om de angelägenheter som enligt Europeiska gemenskapens förordningar har överförts på medlemsstaten att bestämma och dels om de angelägenheter som anges i 28 § 2 mom. Ålandsdelegationen konstaterar att dessa bestämmelser är såsom de är formulerade i och för sig alltför vidlyftiga, men med beaktande av de begränsningar EG-förordningarna föranleder och av de i 28 § 2 mom. uppräknade delområdena kan delegeringsfullmakterna i landskapslagens 28 § såsom uppfyllande grundlagens krav intas i landskapslagen.

I landskapslagens 8 § har från 2 § i landskapslagen om verkställighet av den gemensamma jordbrukspolitiken inom EG (ÅFS 55/1995) intagits en bestämmelse om att landskapsstyrelsen inom landskapets behörighetsområde är den behöriga myndighet som avses i EG:s rättsakter om den gemensamma jordbrukspolitiken. Stadgandet har sin grund i 59 b § självstyrelselagen.

I landskapslagens 5 kap. har intagits bestämmelser om övervakning och landskapsstyrelsens inspektionsrätt. I landskapets behörighet ingår att lagstifta om övervakning och inspektioner på de områden som faller inom landskapets behörighet. I nämnda kapitel har denna övervakningsrätt även utsträckts till att gälla övervakning av kreditinrättningar, stödtagares räknings- m.fl. handlingar samt rätten till att av andra myndigheter erhålla skatteuppgifter, uppgifter om enskild rörelse och yrkesutövning, bokföring, beskattning eller en enskilds ekonomiska ställning. Dessa bestämmelser berör det i grundlagens 2 kap 10 § garanterade skyddet för privatlivet samt området för bank- och kreditväsendet samt bolags och andra privaträttsliga sammanslutningar ävensom bokföring, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 och 8 punkterna samt 29 § 5 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. Bestämmelserna överensstämmer i sak med motsvarande bestämmelser i rikets lag om finansiering av landsbygdsnärings (FFS 329/1999) och har till den del de faller inom rikets behörighet med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Enligt landskapslagens 17 § gäller landskapsstyrelsens inspektionsrätt stödtagares husdjursbyggnader, odlingar, produktions- och förädlingsanläggningar, lager samt marknadsföringsutrymmen. I detta sammanhang bör grundlagens bestämmelse om hemfrid beaktas. Jämlikt grundlagens 10 § 3 mom. kan genom lag bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna skall kunna tryggas eller för att brott skall kunna utredas. Med anledning härav får inspektionerna inte utföras i lokaliteter som omfattas av hemfriden, vilket uttryckligen anges i ovan nämnda rikslag. Denna bestämmelse bör även beaktas i landskapet oaktat den inte anges i den aktuella landskapslagen.

I landskapslagens 21 och 25 § har intagits bestämmelser om ränta och dröjsmålsränta. Såsom ovan angivits har bank- och kreditväsendet hänförs till rikets behörighet. I landskapets behörighet ingår dock rätten att närmare reglera villkoren för de i landskapslagen avsedda stödformerna.

I landskapslagens 19 § har intagits en hänvisning till rikets lag om indrivning av skatter och avgifter i utsköningsväg (FFS 367/1961). Utsköningsväsendet utgör riksbehörighet enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen. I landskapets behörighet ingår dock att intaga närmare bestämmelser om återkrav.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 26-27 § har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Besvärstadgandet i 29 § landskapslagen överensstämmer med 25 § självstyrelselagen.

Eftersom landskapslagen gäller Europeiska gemenskapens gemensamma jordbrukspolitik har Ålandsdelegationen inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Europarättsenhetens utlåtande 13.6.2003:

Den åländska landskapslagen om finansiering av landsbygdsnäringsar

1. Inledning

Ålandsdelegationen har i sitt brev av den 6 maj 2003 bett justitieministeriets europarättsenhet om ett utlåtande över om den åländska landskapslagen om finansiering av landsbygdsnäringsar överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk.

Av landskapsstyrelsens framställning framgår att syften med landskapslagen är att få ett enhetligt och uppdaterat system för stöd till lantbruket i landskapet. Genom lagen anpassas landskapets lagstiftning om stöd till landsbygden till EU:s gemensamma jordbrukspolitik, dess politik för utveckling av landsbygden och gemenskapens politik inom vissa övriga områden. I laget finns bl.a. bestämmelser om de olika stödformerna, dess finansiering, förfarandet vid stödärenden, övervakning, återkrav och påföljder.

Landskapslagen syftar också till att göra det möjligt att genomföra EG:s landsbygdsförordning 1257/1999 i landskapet och landskapslagen innehåller ett flertal hänvisningar till detta och andra EG-förordningar.

2. EG-regelverket beträffande den gemensamma jordbrukspolitiken

Målen för den gemensamma jordbrukspolitiken fastställs i artikel 33 i EG-fördraget. Målen är att höja produktiviteten inom jordbruket, tillförsäkra jordbruksbefolkningen en skälig levnadsstandard, stabilisera marknaderna, trygga försörjningen samt tillförsäkra konsumenterna tillgång på varor till skäliga priser. Vid bedrivandet av jordbrukspolitiken följer EG enligt artikel 34 de grundläggande principerna om en gemensam inre marknad, gemenskapspreferens och gemensam finansiering. Allt detta leder till en viss komplexitet inom rättsområdet.

Medlemsstaterna kan varken bedriva en nationell jordbrukspolitik eller utfärda nationella bestämmelser om angelägenheter som regleras på gemenskapsnivå, eftersom gemenskapen har getts oinskränkta behörigheter att genomföra målen för gemenskapens jordbrukspolitik. Som följd är gemenskapens jordbrukslagstiftning mycket omfattande.

Den gemensamma jordbrukspolitiken regleras huvudsakligen genom förordningar, men också genom direktiv och beslut. Förordningarna och besluten är till alla delar bindande och direkt tillämpliga utan särskilt ikraftsättande.

Även om EG redan i stor utsträckning har reglerat frågor som hör till den gemensamma jordbrukspolitiken, innehåller en del av förordningarna dock bestämmelser som förutsätter nationell reglering, t.ex. bestämmelserna om behöriga nationella myndigheter, straff- och räntepåföljder och övriga påföljder samt verkställigheten. Genom den nationella lagstiftningen är det också möjligt att utfärda kompletterande bestämmelser i sådana fall att EG-bestämmelserna enbart innefattar minimikraven beträffande någon omständighet.

3. Landskapslagen om finansiering av landsbygdsnäringsar

Landskapslagen har karaktär av ramlag och närmare bestämmelser tas in i landskapsförordningar. Därutöver finns det flera hänvisningar till EG-förordningar. Till en del är lagen base-

rad på den gällande lagstiftningen som har utarbetas mot bakgrund av EG-regelverket. Avsikten är att med den nya landskapslagen upphäva ett flertal landskapslagar.

I rikets lagstiftning finns motsvarande lösningar och bestämmelser som i landskapslagen, bl.a. i rikets lag om finansiering av landsbygdsnärings (329/1999). Jämfört med rikets lag är kanske den mest karakteristiska skillnaden den, att medan 5 § rikets lag förutsätter att stödtagaren är bosatt på den ort där landsbygdsföretaget är beläget eller på ett sådant avstånd därifrån att företaget blir skött på lämpligt sätt, förutsätter 5 § landskapslagen att den sökande besitter en gårdsbruksenhet i landskapet och är bosatt i landskapet.

Liknande krav på boende på Åland finns också i den gällande landskapslagstiftningen. De borde dock vara motiverade med hänsyn till de särskilda undantag som föreskrivs i protokoll om Åland i Finlands anslutningsfördrag. Enligt protokollet skall bestämmelserna i EG-fördraget inte hindra att de bestämmelser tillämpas som var i kraft den 1 januari 1994 och som gäller vissa inskränkningar i rätten att förvärva och inneha fast egendom samt vissa inskränkningar i etableringsrätten och i rätten att tillhandahålla tjänster.

Den avsedda landskapslagen har granskats i europarättsenheten i den mån det var möjligt inom utsatt tid och med beaktande av landskapslagens komplicerade kontext och dess många detaljfrågor. Ur europarättslig synvinkel har det inte framkommit några sådana omständigheter som skulle tyda på att lagen inte kan förenas med EG-regelverket.

Högsta domstolens utlåtande 18.8.2003:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 30.6.2003 nr 12/08/2003

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om finansiering av landsbygdsnäringsar. Lagtingsbeslutet genomför rådets förordning (EG) nr 1257/1999 om stöd från europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket (EUGFJ) i landskapet. Genomförandet medför att de finansieringssystem för landsbygdsnäringsar som finansieras med landskapets medel förenhetligas med dem som delfinansieras från Europeiska gemenskapen. I beslutet finns bl.a. bestämmelser om de olika stödformerna, finansieringen av dem, förfarandet vid stödärenden, övervakning, återkrav och påföljder.

Föremålet för regleringen i lagtingsbeslutet hänför sig främst till området för jord- och skogsbruk. Enligt 18 § 15 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om jord- och skogsbruk och enligt 18 punkten samma paragraf i fråga om tillvaratagande av jordbruks- och skogsmarks samt fiskevattnens produktionsförmåga. Jämlikt 27 § 15 punkten samma lag har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om priset på lantbruks- och fiskeriprodukter samt främjande av export av lantbruksprodukter.

Utifrån behörighetsfördelningen i självstyrelselagen har riket och landskapet tillämpat en ansvarsfördelning avseende de olika EG-stöden samt den nationella finansieringen. Landskapet har ansetts ha behörighet när det gäller strukturpolitiken och riket när det gäller pris- och marknadspolitiken. Härav följer att landskapet har ansetts ha behörighet när det gäller strukturstöden och stöd till landsbygdens utveckling. Av de stöd till landsbygdens utveckling som tillämpas i landskapet har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om startstöd och miljöstöd i enlighet med 18 § 10, 15, 17 och 22 punkten självstyrelselagen. Även stöd till jordbruk i mindre gynnande områden (s.k. LFA-kompensationsbidrag) har numera ansetts höra till landskapets behörighet. Behörigheten angående det nationella investeringsstödet hör till landskapet med stöd av 18 § 15 och 22 punkten självstyrelselagen. Högsta domstolen har intet att anmärka mot denna utgångspunkt för fördelningen av lagstiftningskompetensen.

I lagtingsbeslutet ingår ett flertal bemyndiganden att utfärda landskapsförordningar. Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsstyrelsen då bemyndigande har givits i landskapslag genom landskapsförordning stadga om landskapsförvaltningens organisation och verksamhet, om verkställighet och tillämpning av lag samt om andra angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområde. I 80 § Finlands grundlag begränsas emellertid möjligheten att utfärda förordningar. Enligt detta grundlagsstadgande skall bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag utfärdas genom lag.

Stadgandet i 80 § grundlagen bör beaktas vid tillämpningen av 21 § 1 mom. självstyrelselagen. Grundlagen förutsätter att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som grundlagen uppställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

I 10 § 3 mom., 12 § 3 mom. och 19 § 6 mom. beslutet ingår bemyndiganden som gäller regleringen av stödbelopp, allmänna stödvillkor, genomförandet av systemet och förfarande vid återkrav. I 28 § 1 mom. beslutet berättigas landskapsstyrelsen att genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om angelägenheter som enligt Europeiska gemenskapens förordningar har överförs på medlemsstaten att bestämma. Ytterligare stadgas i 28 § 2 mom. att om ett ärende inte hör till området för lag kan landskapsstyrelsen utfärda närmare bestämmelser genom landskapsförordning om godtagbara kostnader, maximala totalinvesteringar, tiden för projekt och åtgärder, överföring av stöd samt om kalkyler och planer.

Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandena synnerligen omfattande. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den gemenskapsrättsliga regleringen. Även om beslutet till denna del är missvisande hindrar den bakomliggande regleringen att rätten att utfärda förordningar används i strid med grundlagens krav. Emedan de EG-förordningar som reglerar dessa frågor bildar en gemensam reglering med lagtingsbeslutet kan regleringshelheten i detta fall godtas.

Skyddet för hemfriden är tryggad i 10 § grundlagen. I 10 § 3 mom. grundlagen stadgas att det genom lag kan bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna skall kunna tryggas eller för att brott skall kunna utredas. I 17 § lagtingsbeslutet berättigas landskapsstyrelsen att låta sina tjänstemän utföra inspektioner hos en stöntagare. Enligt 17 § 2 mom. har landskapsstyrelsen rätt att inspektera husdjursbyggnader, odlingar, produktions- och förädlingsanläggningar, lager samt försäljnings- och marknadsföringsutrymmen. Stadgandet motsvarar i sak 44 § 3 mom. lagen om finansiering av landsbygdsnärings (329/1999), såsom detta lagrum lyder i lag 274/2003, som utgör motsvarande reglering i riket förutom att i rikslagen även stadgas att inspektioner inte får utföras i lokaler som omfattas av hemfriden. Hemfriden kan endast undantagsvis kränkas vid inspektioner i sådana utrymmen som nämns i lagrummet. Då den grundlagsskyddade hemfriden givetvis har samma utsträckning i landskapet som i riket bör den nämnda begränsningen anses gälla även i landskapet fastän den inte uttryckligen har tagits in i lagtingsbeslutet. Stadgandet i lagtingsbeslutet utgör därför inte en behörighetsöverskridning.

I 21, 22 och 25 § lagtingsbeslutet ingår bestämmelser om ränta och dröjsmålsränta. Jämlikt 27 § 41 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om andra än i denna paragraf särskilt nämnda privaträttsliga angelägenheter om de inte direkt hänför sig till ett rättsområde som enligt denna lag hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Stadgandena i 21 och 22 § lagtingsbeslutet gäller ränta och dröjsmålsränta på belopp som skall återbetalas avseende nationellt finansierat stöd och stöd som delfinansierats av EU. I stadgandena bestäms att räntan skall följa räntelagens stadganden varför det i lagtingsbeslutet inte ingår regler som hör till rikets behörighet.

Enligt 25 § lagtingsbeslutet får den ränta en kreditinrättning uppbär för räntestödslån vara högst lika stor som den ränta vilken kreditinrättningen vid ifrågavarande tidpunkt allmänt tillämpar på lån som beviljats för liknande ändamål. Stadgandet överensstämmer i sak med stadgandet i 29 § 1 mom. lagen om finansiering av landsbygdsnärningar och har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kunnat upptas i beslutet fastän stadgandet är av rikslagstiftningsnatur.

I 19 § lagtingsbeslutet ingår ett hänvisningsstadgande till rikets lag om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/1961). Jämlikt 27 § 23 punkten självstyrelselagen har riket behörighet i fråga om verkställighet av domar. Stadgandet i 19 § beslutet gäller i första hand återkrav av stöd hos stödtagaren och denna fråga hör till beslutets egentliga lagstiftningsområde som är jord- och skogsbruk. Stadgandet i beslutet innehåller inte självständiga bestämmelser om verkställighet av återkrav utan hänvisar till bestämmelserna i rikets lag varför stadgandet har kunnat intas i beslutet.

I 26 och 27 § lagtingsbeslutet ingår bestämmelser om straff. Det är fråga om brott mot bestämmelser om tystnadsplikt och brott mot den gemensamma jordbrukspolitik. Trots sin vaga utformning måste stadgandena hänföra sig enbart till de rättsområden som ovan konstaterats höra till landskapets lagstiftningsbehörighet och föranleder därför inte, med beaktande av 18 § 25 punkten självstyrelselagen, någon anmärkning.

Ur 29 § lagtingsbeslutet framgår att besvär över lagligheten av landskapsstyrelsens beslut får anföras hos högsta förvaltningsdomstolen. Bestämmelsen i 29 § lagtingsbeslutet överensstämmer med 25 § 2 mom. självstyrelselagen och har därför kunnat intas i beslutet.

Därför och då lagtingsbeslutet inte heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 29.8.2003.

Nr 12/03, D10 03 01 12. Landskapslag om ändring av tobakslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 23.4.2003 (ÅFS 66/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.6.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras i syfte att anpassa lagstiftningen till EG:s direktiv 2001/37/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror. Bestämmelserna gäller bl.a. gränsvärden för och mätning av högsta halter av ämnen i tobaksprodukter samt märkning av tobaksförpackningar. I landskapslagen införs en bestämmelse om att snus som är avsett för användning i munnen får saluhållas endast om det är av sådan typ som saluhölls i landskapet före landskapets anslutning till EU.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, hälso- och sjukvård samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten, med vissa undantag varom nu inte är fråga, enligt 18 § 1, 12 och 22 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet. Den i landskapslagens 13 § intagna bestämmelsen om straff hör enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen till landskapets behörighet.

Landskapslagen innehåller inslag av marknadsföring och därmed delvis konsumentskydd, vilket jämlikt 27 § 10 punkten självstyrelselagen hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Med beaktande av det sammanhang i vilka ifrågavarande bestämmelser förekommer är de emellertid att hänföra till näringsrätten.

I landskapslagen har intagits bestämmelser som berör import av tobaksprodukter. I det avseende fråga är om utrikeshandel tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket enligt 27 § 12 punkten självstyrelselagen. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska, skall emellertid, enligt motiven till självstyrelselagen (RP 73/1990 rd sid. 75) bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till. Till den del föreliggande landskapslag avser import är bestämmelserna att hänföra till området för hälso- och sjukvården och således till landskapets behörighet.

Av lagstiftningshandlingarna framgår att avsikten varit att slutligt implementera EG:s tobaksdirektiv (2001/37 EG) även till den del den gäller bestämmelsen i artikel 8 om att medlemsstaterna skall förbjuda utsläppandet på marknaden av tobak för användning i munnen. Justitieministeriets europarättsenhet har i bifogade utlåtande över den nu aktuella landskapslagen anfört att EG-kommissionen ansett att förbudet i tobaksdirektivets artikel 8 gäller alla tobaksprodukter som är avsedda för användning i munnen oavsett om de är traditionella eller nya produkter. Landskapslagens nya 2 § utgör enligt europarättsenheten en felaktig implementering eftersom den tillåter saluhållandet av sådan typ av snus som är avsedd för användning i munnen om den saluhölls i landskapet före anslutningen till EU. Det ankommer inte på Ålandsdelegationen att uttala sig om underlåtenhet att implementera EG-direktiv. Eftersom avsikten i detta fall dock varit att i landskapslagstiftningen slutligt implementera tobaksdirektivet och implementeringen är uppenbart felaktig har Ålandsdelegationen funnit att landskapslagens 2 § 1 mom. utgör en behörighetsöverskridning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner med hänvisning till det ovan sagda att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet förutom vad gäller landskapslagens 2 § 1 mom. Den felaktiga bestämmelsen inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till sagda del kan förordnas att förfalla, men till övriga delar träda i kraft.

Europarättsenhetens utlåtande 12.6.2003:

Landskapslagen om ändring av tobakslagen

1. Allmänt

Ålandsdelegationen har i sitt brev av den 6 maj 2003 bett justitieministeriets europarättsenhet om ett uttalande över om den åländska landskapslagen om ändring av tobakslagen överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk, dvs. med tobaksdirektivet (2001/37/EG). Avsikten med ändringen av tobakslagen är främst att anpassa landskapets lagstiftning till tobaksdirektivets krav som medlemsländerna är skyldiga att sätta i kraft. EG-kommissionen har framfört sina misstankar om att landskapet Ålands regelverk inte överensstämmer med tobaksdirektivet, speciellt när det gäller artikeln 8 a. Efter en kort korrespondens under förhösten 2001, har EG-kommissionen i en formell underrättelse den 20 mars 2002 påstått att direktivet inte har genomförts. Finlands regering har i sitt svar den 16 maj 2002 angett landskapsstyrelsens uppfattning om att snus kan betecknas som en traditionell produkt på Åland och att det redan fanns löst snus och snus i portionspåsar på marknaden vid tidpunkten för Ålands EU-anslutning. Därför ansåg landskapsstyrelsen att snus som en traditionell produkt fortfarande kan saluhållas på Åland.

EG-kommissionen har inte accepterat detta på tradition baserat argument. Kommissionen har ytterligare överlämnat ett motiverat yttrande till den finska regeringen den 9 april 2003. Det officiella svaret som undertecknades den 30 maj 2003 omfattar en betydande ändring i utgångspunkterna. Även om de tidigare synpunkterna dock upprepas i svaret, konstateras det också att landskapet strävar efter att finna en lösning som är tillfredställande för alla parter. Detta betyder att landskapstyrelsen börjar förbereda en lagändring. Avsikten är att lagtinget

skulle anta lagändringen så snart som möjligt. Det kan dock hända att möjliga lagändringar måste uppskjutas till att antas av nästa lagting, eftersom det nästa lagtingsvalet är i oktober 2003.

I detta utlåtande tar europarättsenheten ställning till införandet av tobaksdirektivet genom ifrågasättande lagändring. Eftersom EG-kommissionen har fäst särskild uppmärksamhet vid försäljning av snus i landskapet, är huvudvikten i detta utlåtande på samma fråga.

Europarättsenhetens utlåtande är följande.

2. Tobaksdirektiv och dess syfte

Enligt tobaksdirektivets ingress är direktivets syfte att harmonisera medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror, för de är fortfarande mycket olika, vilket hämmar den inre marknadens sätt att fungera. Detta ska genomföras genom att fastställa den högsta tillåtna halten av tjära, nikotin och kolmonoxid i cigaretter och genom att harmonisera det sättet på vilket varningstexterna och uppgifter om halter anges i de olika medlemsstaterna. Det nyaste tobaksdirektivet baserar sig på direktiv 89/622/EEG. Det ursprungliga direktivet ändrades avsevärt genom direktiv 92/41/EEG och 90/239/EEG och därför var det för tydlighetens skull mest praktiskt att omarbota direktivet.

Enligt artikel 14 avsedd att genomföras före den 30 september 2002. Eftersom detta inte hade skett, har EG-kommissionen redan avgett ett motiverat yttrande i vilket den har anmodat Finland att genomföra direktivet i landskapet Åland. Eftersom yttrandet gäller endast sådana tobaksprodukter som är avsedda för användning i munnen, dvs. snus, kan det konstateras att EG-kommissionen i övrigt är relativt nöjd med landskapets tobakslag. Tobaksdirektivets innehåll och bestämmelser behöver inte analyseras i detalj.

3. Genomförande av tobaksdirektivet genom landskapslagen

Landskapsstyrelsen föreslår att tobakslagen för landskapet Åland skall ändras med beaktande av bestämmelserna i tobaksdirektivet. De flesta av ändringarna är av relativt teknisk natur. Bestämmelserna rör bl.a. gränsvärden för och mätning av högsta halter av ämnen i tobaksprodukter samt märkning av tobaksförpackningar. Några språkbestämmelser i lagen ändras så att information och varningstexter på tobaksprodukter skall vara avfattade åtminstone på svenska. Enligt tobaksdirektivet skall varningstexter tryckas på förpackningarnas mest synliga ytor och på alla officiella språk i ett land. På Åland har man konstaterat att eftersom landskapet är enspråkigt svenskt, är tobaksdirektivets bestämmelser som gäller länder med två officiella språk inte tillämpliga i landskapet. Helt teoretiskt sett kan detta innebära ett hinder för den gemensamma marknaden, men ur statsförfattningsrättslig synvinkel är det en acceptabel tolkning. Fast landskapet Åland hör till en tvåspråkig medlemsstat, har det ändå lagstiftningsbehörighet när det gäller språket som används i landskapet. I praktiken blir språkbestämmelsen knappast ett hinder, eftersom det är frågan om ett minimikrav.

Alla nya artiklar – med undantag av den nya artikel 2 – innehåller direkta hänvisningar till tobaksdirektivet. Formuleringarna förefaller att vara förenliga med direktivets mål och bestämmelser. Det kan också konstateras att om någon av de här nya artiklarna är oklar, skall den tolkas utgående från direktivets syfte.

Ändå finns det en definition i tobakslagen som lämnar rum till tolkningar, nämligen definitionen av snus som är avsett för användning i munnen. Enligt den nya 2 §:

”Tobaksprodukter får inte säljas till personer som är under 18 år. Vid behov skall försäljaren förvissa sig om kundens ålder.] Snus som är avsett för användning i munnen får saluhållas endast om det är av sådan typ som saluhölls i landskapet före landskapets anslutning till EU.”

Detta verkar vara i strid med tobaksdirektivets artikel 8 där det står:

”Medlemsstaterna skall förbjuda utsläppandet på marknaden av tobak för användning i munnen utan att det påverkar tillämpningen av bestämmelserna i artikel 151 i Anslutningsakten för Österrike, Finland och Sverige.”

Enligt Ålands social- och miljöutskottets tolkning avser formuleringen ”utsläppandet” nya produkter som inte redan finns på marknaden eller som kommit efter EU-anslutningen. Där- emot har utskottet betecknat snus som en traditionell produkt på Åland, som har varit på marknaden före EU-anslutningen.

EG-kommissionen anser att förbudet i tobaksdirektivets artikel 8 gäller alla tobaksprodukter som är avsedda för användning i munnen oavsett om de är traditionella eller nya produkter. Kommissionen har fastställt sin inställning både i den formella underrättelsen och i det moti- verade yttrandet. Av allt att döma, skulle också EG-domstolen understöda samma tolkning om EG-kommissionen beslutar att dra Finland inför EG-domstolen i ärendet. Domstolen skall be- akta tobaksdirektivets syfte och innehåll och dess implementering i nationell lagstiftning. När man överväger mellan skyddet mot tobaks skadeverkan och de kulturella värden av snus, tor- de den förstnämnda anses vara viktigare.

Den nya tobakslagen överensstämmer med tobaksdirektivet bara om den nya formuleringen i 2 § lämnas ut. Landskapsstyrelsen har meddelat, att den börjar förbereda en lagändring gäl- lande denna paragraf, som är den ända paragrafen i strid med gemenskapens regelverk i den ifrågavarande lagändringen.

4. Till sist

De ändringar som gjorts i tobakslagen för landskapet Åland verkar förbättra lagen med tanke på det nya tobaksdirektivet, men genomförandet av direktivet har i alla fall redan blivit förse- nat. Det är således mycket viktigt att den avsedda lagändringen träder i kraft på Åland och att förändringen av 2 § förbereds så snart som möjligt och innan EG-kommissionen beslutar att vidta ytterligare rättsliga åtgärder mot Finland.

Högsta domstolens utlåtande 18.8.2003:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 30.6.2003 nr 11/08/2003

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självsty- relselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om ändring av tobakslagen för land- skapet Åland. Syftet med lagtingsbeslutet är att ändra tobakslagen för landskapet Åland så att EG:s direktiv 2001/37/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror (nedan tobaksdirektivet) blir genomfört för Finlands del även i landskapet Åland. Bestämmelserna i lagtingsbeslutet rör bl.a. gränsvärden för och mätning av högsta halter av ämnen i tobaksprodukter samt märkning av tobaksförpackningar. I lagtingsbeslutet har också intagits en bestämmelse om saluhållande av snus som är avsett för användning i munnen.

Regleringen i lagtingsbeslutet hänför sig främst till hälso- och sjukvård och näringsverksam- het. Enligt 18 § 12 och 22 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om dessa områden. Den bestämmelse om straff som ingår i 13 § lagtingsbeslutet hör en- ligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen till landskapets behörighet. I lagtingsbeslutet ingår också bestämmelser om marknadsföring vilka även kan hänföras till området konsument- skydd. Riket har enligt 27 § 10 punkten behörighet i fråga om detta område. Regleringen går emellertid i huvudsak ut på att skydda hälsan hos användarna av tobaksprodukter. Reglering- en i lagtingsbeslutet faller därför inom landskapets behörighet. Vissa bestämmelser i lagtings- beslutet reglerar även import av tobaksprodukter. Enligt 27 § 12 punkten självstyrelselagen

har riket behörighet i frågor som gäller utrikeshandel. Behörigheten att reglera andra än handelspolitiska begränsningar skall enligt regeringens proposition till ny självstyrelselag (RP 73/1990 rd) bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sak närmast hänför sig till. I 2 § 1 mom. lagtingsbeslutet bestäms bland annat att snus som är avsett för användning i munnen får saluhållas endast om det är av sådan typ som saluhölls i landskapet före landskapets anslutning till EU.

Enligt artikel 8 tobaksdirektivet skall medlemsstaterna förbjuda utsläppandet på marknaden av tobak för användning i munnen utan att det påverkar tillämpningen av bestämmelserna i artikel 151 i Anslutningsakten för Österrike, Finland och Sverige. Enligt bilaga XV till anslutningsakten gäller endast för Sveriges del ett undantag till detta förbud.

Landskapet har gett sitt bifall till att Finland ansluter sig till Europeiska unionen. Därigenom har landskapet blivit bundet att iaktta de förpliktelser som medlemskap i unionen medför. Detta innebär en inskränkning av det sätt på vilket lagstiftningsmakt kan utövas. En landskapslag eller en bestämmelse i en sådan lag som inte uppfyller de krav som gemenskapsrätten uppställer innebär ett fördragsbrott av Finland som medlemsstat. Det sagda innebär att landskapets lagstiftningsbehörighet även i förhållande till riket begränsas av att landskapet inte genom sina lagstiftningsåtgärder får försätta Finland i en situation som innebär ett brott mot de förpliktelser som gemenskapsrätten föranleder.

I den lagstiftningskontroll som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen har man under den tid Finland varit medlem av Europeiska unionen förfarit så, att stadganden i ett lagtingsbeslut förordnats att förfalla om det varit uppenbart att de skulle leda till en konflikt mellan gemenskapsrättslig lagstiftning och landskapslagstiftning. Lagtingsbeslut har däremot inte förordnats att förfalla endast på den grund att det varit osäkert huruvida någon bestämmelse i beslutet helt överensstämmer med gemenskapsrätten. Denna ståndpunkt motiveras av att det i sista hand är EG-domstolen som tolkar gemenskapsrätten och att det i tveksamma fall inte är skäl att i laglighetsövervakningen föregripa EG-domstolens tolkning. En systematisk kontroll av att landskapet uppfyller de förpliktelser som gemenskapsrätten medför är dessutom inte ens möjlig redan av den anledningen, att lagstiftningskontrollen enligt 19 § 2 mom. självstyrelselagen inte omfattar alla fall i vilka direktiv inte implementeras korrekt i landskapet.

En ur gemenskapsrättslig synpunkt definitiv tolkning av artikel 8 tobaksdirektivet kan endast fås genom ett avgörande av EG-domstolen. En bedömning av frågan med hänsyn till landskapets lagstiftningsbehörighet måste emellertid ske på nationell nivå och i den ordning som föreskrivs i 19 § självstyrelselagen. I föreliggande fall ankommer det på Högsta domstolen att på basis av tillbuds stående utredningar utlåta sig över landskapets behörighet även till denna del.

Såväl direktivets ordalydelse och den uttalade avsikten med direktivet som beredningen av Finlands anslutning till Europeiska unionen ger ett starkt stöd för åsikten att det föreligger en uppenbar konflikt mellan artikel 8 direktivet och 2 § 1 mom. lagtingsbeslutet.

Med hänvisning till det ovan sagda får Högsta domstolen hemställa att 2 § 1 mom. beslutet måtte förordnas att förfalla. Till övriga delar torde hinder för lagtingsbeslutets ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 29.8.2003:

Ålands lagting har den 23 april 2003 fattat beslut om antagande av landskapslag om ändring av tobakslagen för landskapet Åland.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, sedan Ålandsdelegationen avgivit utlåtande i saken och efter att ha inhämtat utlåtande av Högsta domstolen, funnit att det i 2 § 1 mom. i lagtingsbeslutet bland annat finns en bestämmelse som gäller saluhållande av snus. Enligt den får snus som är avsett för användning i munnen saluhållas endast om det är av sådan typ som saluhölls i landskapet före landskapets anslutning till EU.

Högsta domstolen har, liksom även Ålandsdelegationen, konstaterat att den nämnda bestämmelsen om snus uppenbart står i strid med direktiv 2001/37./EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror, som förutsätter att medlemsstaterna skall förbjuda utsläppandet på marknaden av tobak för användning i munnen. I lagstiftningskontrollen enligt 19 § 2 mom. självstyrelselagen har man under den tid Finland varit medlem av EU förfarit så, att bestämmelser i ett lagtingsbeslut har förordnats att förfalla, om det har varit uppenbart att de skulle leda till en konflikt mellan gemenskapsrättslig lagstiftning och landskapslagstiftning.

Eftersom Högsta domstolen och Ålandsdelegationen enhälligt har varit av den uppfattningen att det föreligger en uppenbar konflikt mellan 2 § 1 mom. i lagtingsbeslutet och artikel 8 i det nämnda direktivet, har jag av de skäl som anges i Högsta domstolens utlåtande beslutat förordna att 2 mom. skall förfalla, medan hinder för att landskapslagen i övrigt träder i kraft inte finns, vilket Landskapsstyrelsen härmed meddelas för kännedom. Att det nämnda momentet förfaller innebär att direktivet i fråga fortfarande är bristfälligt genomfört i landskapet, vilket Landskapsstyrelsen torde beakta.

Nr 13/03, D10 03 01 13. Landskapslag om ändring av 4 § kommunalskattelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 23.4.2003 (ÅFS 45/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 12.5.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen sänks den skatteprocent samfund och samfälliga förmåner skall betala i kommunalskatt på den beskattningsbara inkomsten.

Lagstiftningsbehörighet:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 6.6.2003.

Nr 14/03, D10 03 01 14. Landskapslag om ändring av landskapslagen om planering av och landskapsmedel för undervisnings- och kulturverksamhet, antagen av lagtinget 25.4.2003 (ÅFS 46/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 12.5.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om uträknandet och fastställandet av basbeloppen och landskapsandelarna för undervisnings- och kulturverksamheten.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller kommunernas förvaltning, landskapets myndigheter, undervisning, kultur, idrott och ungdomsarbete vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 4 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 6.6.2003.

Nr 15/03, D10 03 01 15. Landskapslag om temporär ändring av 5 § landskapslagen om planering av och landskapsandel för undervisnings- och kulturverksamhet, antagen av lagtinget 25.4.2003 (ÅFS 47/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 12.5.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser för beräkningen av landskapsandelen för grundskolan och den särskilda landskapsandelen för träningsundervisningen. Lagändringen är temporär och är avsedd att gälla för verksamhetsåret 2003.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller kommunernas förvaltning, landskapets myndigheter, undervisning, kultur, idrott och ungdomsarbete, vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 4 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 6.6.2003.

Nr 16/03, D10 03 01 16. Landskapslag om temporär ändring av 8 § landskapslagen om planering av och landskapsandel för socialvården, antagen av lagtinget 25.4.2003 (ÅFS 49/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 12.5.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om fastställande av basbeloppen för landskapsandelarna för socialvårdens driftskostnader. Lagändringen är temporär och är avsedd att gälla vid fastställandet av basbeloppen för 2003.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller kommunernas förvaltning, landskapets myndigheter samt socialvård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4 och 13 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 6.6.2003.

Nr 17/03, D10 03 01 17. Landskapslag om ändring av 7 § landskapslagen om landskapet Ålands pensionsfond, antagen av lagtinget 25.4.2003, (ÅFS 50/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 12.5.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom lagändringen överförs betalningsansvaret för pensionspremierna för den grupp av anställda inom grundskolorna som omfattas av landskapets pensionssystem från landskapet till kommunerna.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 2 och 2 a punkterna samt 23 § självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän samt arbetspensionsskyddet för landskapets anställda och förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timplärare vid grundskolan i landskapet. Denna behörighet innefattar förvaltningen och verkställigheten av angelägenheter anslutande sig till pensionsskyddet samt rätten att påföra pensionsavgifter och -premier.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 6.6.2003.

Nr 18/03, D10 03 01 18. Landskapslag om ändring av 11 § landskapslagen om planering av och landskapsandel för socialvården, antagen av lagtinget 25.4.2003 (ÅFS 48/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 12.5.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser beträffande graderingen av landskapsandelsprocenten.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4 och 13 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning samt socialvård.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 6.6.2003.

Nr 19/03, D10 03 01 19. Landskapslag om upphävande av 10 och 11 §§ landskapslagen om skogsvård, antagen av lagtinget 5.5.2003 (ÅFS 59/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.6.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs bestämmelserna i 4 kap. landskapslagen om skogsvård, innehållande bestämmelser om skogsodlingsmaterial och skadeståndsskyldighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, jord- och skogsbruk, tillvaratagande av skogsmarks produktionsförmåga, natur- och miljövård samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 10, 15, 18 och 22 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag, varom nu inte är fråga.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 18.7.2003.

Nr 20/03, D10 03 01 20. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om skogsodlingsmaterial, antagen av lagtinget 5.5.2003 (ÅFS 60/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.6.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag enligt vilken rikets lag om handel med skogsodlingsmaterial (FFS 241/2002) och förordning om handel med skogsodlingsmaterial (FFS 1055/2002) skall tillämpas i landskapet med vissa i landskapslagen angivna avvikelser. Ändringar i nämnda riksförfattningar skall tillämpas i landskapet från den dag de träder i kraft i riket. Hänvisningar till bestämmelser i rikslagstiftningen skall avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen. De förvaltningsuppgifter som enligt de genom landskapslagen antagna riksförfattningarna ankommer på statens myndigheter skall i landskapet handhas av landskapsstyrelsen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet. Landskapslagen innehåller även bestämmelser om avgifter, ändringsökande samt handräckning. Den genom landskapslagen antagna rikslagen reglerar yrkesmässig produktion, marknadsföring och import av skogsodlingsmaterial. Landskapslagen utgör en implementering av rådets direktiv 1999/105/EG om saluföring av skogsodlingsmaterial.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller -förordning att som sådan eller med av förehållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet. Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, jord- och skogsbruk, tillvaratagande av skogsmarks produktionsförmåga, natur- och miljövård samt näringsverksamhet vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 10, 15, 18 och 22 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga. Ärenden gällande förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet har dock i 27 § 33 punkten självstyrelselagen hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet, men har med stöd av 19 § 3 mom. nämnda lag kunnat intas i landskapslagstiftningen.

Landskapslagen reglerar även import av skogsodlingsmaterial. I det avseende fråga är om utrikeshandel tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket enligt 27 § 12 punkten självstyrelselagen. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska skall emellertid, enligt motiven till självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till. Till den del föreliggande lag avser import är bestämmelserna därför att hänföra till området för skogsbruk och hör således till landskapets behörighet.

I lagen om handel med skogsodlingsmaterial ingår även bestämmelser om genetiskt modifierat material. Lagstiftningen om genteknik och genetiskt modifierade organismer är att hänföra till rikets behörighet men har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagstiftningen.

Lagen om handel med skogsodlingsmaterial innehåller stadganden som berör de i grundlagen skyddade grundläggande fri- och rättigheterna på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen. Dessa stadganden, som till denna del kunnat intas i landskapslagstiftningen med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen, berörs i det följande.

I 6 kap. i den genom landskapslagen antagna rikslagen ingår bestämmelser om tillsyn och kontroller. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. I lagen har dock intagits en uttrycklig bestämmelse om att kontroller inte får utföras i lokaler som omfattas av den i grundlagens 10 § tryggade hemfriden.

Enligt rikslagens 4 § får skogsodlingsmaterial produceras, marknadsföras och importeras endast av en sådan leverantör av material som införts i ett register över leverantörer av skogsodlingsmaterial. Grundlagsutskottet har i utlåtande GrUU 45/2001 rd över regeringens proposition RP 143/2001 rd till föreliggande rikslag granskat denna registreringskyldighet i förhållande till näringsfriheten, som är tryggad i 18 § 1 mom. grundlagen. Utskottet ansåg att det bakom denna registreringskyldighet fanns sådana viktiga samhälleliga intressen för att främja en för landet viktig näring som talar för en sådan registreringskyldighet som påminner om tillståndsplikt. Tillståndsskyldigheten var enligt utskottet i detta fall en acceptabel åtgärd i relation till 18 § 1 mom. grundlagen.

I rikslagens 26 § har intagits bestämmelser om marknadsföringsförbud i de fall materialet, förpackningen eller anteckningarna som gäller materialet inte uppfyller de krav som föreskrivs i lagen eller med stöd av den utfärdade bestämmelser. Ärenden gällande otillbörligt förfarande i näringsverksamhet samt konsumentskydd hör enligt 27 § 10 punkten självstyrelselagen till rikets behörighet. Ett i 26 § lagen om handel med skogsodlingsmaterial avsett marknadsföringsförbud är dock att anse som ett i 18 § 26 punkten självstyrelselagen avsett tvångsmedel som hänför sig till i 18 § 22 punkten nämnda lag avsedd näringsverksamhet och ingår således i landskapets behörighet. Grundlagsutskottet har dock i utlåtande 45/2001 konstaterat att en i 26 § avsedd reglering också har samband med egendomsskyddet i 15 § grundlagen, eftersom verksamhetsidkaren på grund av bestämmelserna inte får använda material i sin besittning på bestämt sätt eller marknadsföra det till vissa parter. Utskottet ansåg dock att dessa inskränkningar i den fria rätten att nyttja sin egendom riktar sig mot egendom av ett mycket speciellt slag och kan anses lindriga jämfört med det samhälleliga intresse som ligger till grund för dem. Inskränkningarna ansågs därför inte stå i strid med 15 § grundlagen.

Bestämmelserna om vite samt andra tvångsmedel i lagen om handel med skogsodlingsmaterial är med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Straffbestämmelserna i 31 § i den genom landskapslagen intagna rikslagen har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagstiftningen. I landskapets behörighet ingår även att intaga bestämmelser om när landskapets myndigheter kan låta bli att till allmänna åklagaren anmäla förseelser reglerade i landskapslagstiftningen.

Den i 32 § lagen om handel med skogsodlingsmaterial intagna bestämmelsen om förverkandepåföljd är enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen av rikslagstiftningsnatur men har med stöd av 19 § 3 mom. sistnämnda lag kunnat intas i landskapslagstiftningen.

Enligt landskapslagens 2 § 6 punkt skall ändring i beslut som fattats med stöd av landskapslagen sökas genom besvär i enlighet med 25 § självstyrelselagen. Denna hänvisning föranleder ingen anmärkning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 18.7.2003.

Nr 21/03, D10 03 01 21. Landskapslag om ändring av 2 § hyreslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 9.5.2003 (ÅFS 69/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.6.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innebär en omskrivning av hänvisningsbestämmelsen i 2 § hyreslagen för landskapet Åland till att gälla även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om jordförvärvsrätt och jordförvärvstillstånd.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 10 § självstyrelselagen stadgas i jordförvärvslagen för Åland om inskränkningar i rätten att med ägande- eller nyttjanderätt förvärva fast egendom och därmed jämförbar egendom i landskapet. Enligt jordförvärvslagens 2 och 3 § kan i landskapslag intas bestämmelser om i dessa paragrafer angivna undantag och förutsättningar för förvärv eller besittning av fast egendom. Sådana bestämmelser har intagits i landskapslagen om jordförvärvsrätt och jordförvärvstillstånd, varför en hänvisning till nämnda lag i enlighet med ovannämnda lagrum kan intas i landskapslagen.

Landskapslagen gäller även hyra och lega av jord på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 9 punkten självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om jordförvärvsrätt och jordförvärvstillstånd träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 9.9.2003:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 30.6.2003 nr 22/08/2003

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtinget har i samband med att en landskapslag om jordförvärvsrätt och jordförvärvstillstånd antagits genom sitt beslut antagit en landskapslag om ändring av 2 § hyreslagen. Syftet med lagtingsbeslutet är att ta in ett hänvisningsstadgande till jordförvärvslagen för Åland och landskapslagen om jordförvärvsrätt och jordförvärvstillstånd.

Enligt 10 § självstyrelselagen stadgas i jordförvärvslagen för Åland (3/1975) om inskränkningar i rätten att med ägande- eller nyttjanderätt förvärva fast egendom och därmed jämförbar egendom i landskapet.

Enligt 2 § 1 mom. (lag 1145/1991) jordförvärvslagen för Åland kan man genom landskapslag stadga om undantag från skyldigheten för fysiska personer som saknar hembygdsrätt och juridiska personer att ansöka om tillstånd för jordförvärv.

Lagstiftningen om hyra, hyresreglering och lega av jord hör enligt 18 § 9 punkten självstyrelselagen till landskapets lagstiftningsbehörighet. Av detta följer att den enda paragrafen i beslutet, sam utgörs av ett hänvisnings- stadgande med uteslutande informativt innehåll, faller inom landskapets behörighet.

Ikraftträdandet av den landskapslag som ingår i detta lagtingsbeslut förutsätter att landskapslagen om jordförvärvsrätt och jordförvärvstillstånd träder i kraft.

Därför och då lagtingsbeslutet inte heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 18.9.2003.

Nr 22/03, D10 03 01 22. Landskapslag om jordförvärvsrätt och jordförvärvstillstånd, antagen av lagtinget 9.5.2003 (ÅFS 68/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.6.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller kompletterande bestämmelser till jordförvärvslagen för Åland. Genom landskapslagen utvidgas kretsen av personer som har jordförvärvsrätt, d.v.s. rätt att förvärva eller besitta fast egendom i landskapet. Landskapslagen innehåller även närmare bestämmelser om förutsättningarna för erhållande av jordförvärvstillstånd, övervakning samt skyldigheten att avhända sig fast egendom vid ändrade förhållanden.

Lagstiftningsbehörigheten

Enligt 10 § självstyrelselagen stadgas i jordförvärvslagen för Åland om inskränkningar i rätten att med ägande- eller nyttjanderätt förvärva fast egendom och därmed jämförbar egendom i landskapet. Inskränkningar kan inte göras för personer med hembygdsrätt. Jordförvärvslagen kan enligt dess 17 § inte ändras eller upphävas annat än genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget, inte heller kan avvikelser från den göras på något annat sätt. Enligt jordförvärvslagens 2 § kan dock genom landskapslag stadgas om undantag från bestämmelsen att personer som saknar åländsk hembygdsrätt samt bolag, andelslag, föreningar, andra sammanslutningar, anstalter, stiftelser eller samfund inte utan tillstånd av landskapsstyrelsen med äganderätt får förvärva eller med stöd av legoavtal eller något annat avtal besitta fast egendom i landskapet. Jordförvärvslagens 3 § förutsätter att genom landskapslag stadgas under vilka förutsättningar en bröstarvinge eller make med stöd av testamente kan förvärva sådan egendom. Likaså kan genom landskapslag stadgas under vilka förutsättningar en make kan äga eller besitta fast egendom tillsammans med den andra maken som har hembygdsrätt samt under vilka förutsättningar en make kan äga eller besitta sådan egendom när makarnas samlevnad har upphört eller efter äktenskapsskillnad. I landskapslagens 2 kap. har intagits bestämmelser om i jordförvärvslagens 2 § avsedda undantag och 3 § avsedda förutsättningar. Dessa bestämmelser innebär således inte sådana avvikelser från jordförvärvslagens bestämmelser vilka skulle förutsätta en i 17 § jordförvärvslagen avsedd behandling i lagtinget och riksdagen.

Bestämmelserna om jordförvärvsrätt och jordförvärvstillstånd berörs även i protokoll 2 (Ålandsprotokollet) i fördraget om Finlands anslutning till Europeiska gemenskapen. Nämda protokoll medger en fortsatt tillämpning i landskapet Åland av bestämmelserna gällande bl.a. inskränkningarna i rätten för fysiska personer som inte har hembygdsrätt på Åland samt för juridiska personer att förvärva och inneha fast egendom på Åland utan tillstånd av behörig myndighet på Åland. Härvid förutsätts att inskränkningarna var i kraft 1.1.1994 och inte är diskriminerande. Föreliggande landskapslag innehåller kompletterande bestämmelser till jordförvärvslagen och medger vissa undantag från begränsningarna, vilka förutsatts vid en

ändring av jordförvärvslagen som trätt i kraft 1.1.1993. Landskapslagen innebär inte ytterligare inskränkningar i rätten att förvärva och inneha fast egendom på Åland, och är inte heller diskriminerande beträffande medborgare inom EU. Landskapslagen överensstämmer således med Ålandsprotokollet.

Landskapslagens 16 § om skyldighet att avhända sig fast egendom vid ändrade förhållanden avser endast förvärv av fast egendom enligt den nya landskapslagen och innebär inte en skärpning i det rättsförhållande som gällt från tidigare och medför inte heller rättsförluster för fastighetsinnehavare.

Enligt 14 § landskapslagen kan landskapsstyrelsen i landskapsförordning utfärda kompletterande bestämmelser om ansökan och beviljande av jordförvärvstillstånd. Med anledning härav konstateras att landskapsstyrelsens förordningsfullmakt regleras i självstyrelselagens 21 §. Landskapets normgivningsrätt begränsas dock av 80 § grundlagen som förutsätter att genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Därtill är lagtinget bundet av de allmänna rättsprinciperna beträffande delegering av normgivningsrätt. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning är grunderna för fysiska och juridiska personers jordförvärvsrätt och för deras möjligheter att erhålla jordförvärvstillstånd ingående reglerade i jordförvärvslagen och den nu aktuella landskapslagen. Delegeringsbestämmelsen kan därför intas i landskapslagen.

Enligt 55 § 2 mom. lagtingsordningen kan i landskapslag som berör självstyrelsens konstitution bestämmas att ändring, upphävande samt avvikelse från lagen skall ske i den ordning 55 § 1 mom. lagtingsordningen anger, d.v.s. med två tredjedels majoritet vid ärendets tredje behandling. Landskapslag, där sådan bestämmelse införs, skall stiftas i sagda ordning. I 19 § föreliggande landskapslag har intagits en sådan bestämmelse, varför den antagits i den ordning som 55 § 1 mom. lagtingsordningen föreskriver.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 9.9.2003:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 30.6.2003 nr 21/08/2003

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Enligt 10 § självstyrelselagen stadgas i jordförvärvslagen för Åland (3/1975) om inskränkningar i rätten att med ägande- eller nyttjanderätt förvärva fast egendom och därmed jämförbar egendom i landskapet. Enligt samma paragraf gäller inte inskränkningarna den som har hembygdsrätt.

Jordförvärvslagen för Åland har stiftats i grundlagsstiftningsordning och kan inte ändras eller upphävas annat än genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget. Inte heller avvikelse från lagen kan göras på något annat sätt.

I jordförvärvslagen för Åland ingår inskränkningar angående förvärv och besittning av fast egendom i landskapet. I lagen finns regler om vilka personer som har rätt att förvärva och besitta fast egendom och vilka personer som måste söka tillstånd därtill av landskapsstyrelsen.

Enligt 2 § 1 mom. jordförvärvslagen för Åland kan man genom landskapslag stadga om undantag från skyldigheten för fysiska personer som saknar hembygdsrätt och juridiska personer att ansöka om tillstånd för jordförvärv. Enligt 3 § 1 mom. samma lag skall det stadgas i landskapslag om förutsättningarna för bröstarvinge och efterlevande make att förvärva egendom med stöd av testamente, för en make att äga eller besitta fast egendom tillsammans med den

andre maken som har hembygdsrätt samt för en make att äga eller besitta fast egendom när makarnas samlevnad har upphört eller efter äktenskapsskillnad.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om jordförvärvsrätt och jordförvärvstillstånd. Syftet med lagtingsbeslutet är att komplettera jordförvärvslagen för Åland på det sätt som lagen föreskriver. Bestämmelserna i lagtingsbeslutet utvidgar kretsen av personer som har jordförvärvsrätt, dvs. rätt att förvärva eller besitta fast egendom i landskapet. Landskapet har lagstiftningsbehörighet angående en sådan reglering då den sker inom de ramar som jordförvärvslagen för Åland anger.

I 14 § lagtingsbeslutet ingår bemyndiganden att i landskapsförordning utfärda kompletterande bestämmelser om ansökan och om beviljande av jordförvärvstillstånd. Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsstyrelsen, då bemyndigande har givits i landskapslag, genom landskapsförordning stadga om landskapsförvaltningens organisation och verksamhet, om verkställighet och tillämpning av lag samt om andra angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområde. I 80 § 1 mom. Finlands grundlag begränsas emellertid möjligheten att utfärda förordningar. Enligt detta stadgande skall bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag utfärdas genom lag. Stadgandet bör beaktas vid tillämpningen av 21 § 1 mom. självstyrelselagen. Grundlagen förutsätter att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som grundlagen uppställer, står delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandet i 14 § beslutet vagt i synnerhet vad gäller beviljande av jordförvärvstillstånd. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i jordförvärvslagen för Åland och de övriga stadgandena i lagtingsbeslutet.

Av det ovanstående följer att landskapsstyrelsen vid utfärdandet av förordning inte får gå utöver beslutet och inte heller utfärda förordningar som gäller grunderna för individens rättigheter och skyldigheter eller frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Rätten att utfärda förordningar är alltså begränsad till bestämmelser av teknisk natur som gäller förfarandet. Den bakomliggande regleringen medför att delegeringen i detta fall kan godtas.

I 16 § beslutet bestäms att en näringsidkare som förvärvat fast egendom med stöd av 9 § beslutet är skyldig att avhända sig den fasta egendomen om den inte längre används för näringsutövningen och om näringsidkaren inte beviljas jordförvärvstillstånd som avses i 12 eller 13 § beslutet. I 9 § beslutet bestäms att en näringsidkare har jordförvärvsrätt för sin egentliga näringsutövning under vissa

förutsättningar och att jordförvävrrätten endast gäller tomter som är avsatta för näringsutövning i stads- eller byggnadsplan. Regleringen i 9 § beslutet ger jordförvärvsrätt åt personer som inte har det enligt jordförvärvslagen för Åland och i 16 § beslutet åläggs denna person att avhända sig ägandet om förutsättningarna för förvävrrätten upphör. Stadgandet i 16 § förefaller att ingripa i äganderätten, som skyddas i grundlagen. Stadgandet bör dock ses som en begränsande faktor i den rättighet att för sin verksamhet förvärva en fastighet, som enligt 9 § tillkommer näringsidkare, och utgör därför inget ingrepp i äganderätten i sedvanlig bemärkelse. Regleringen har därför kunnat intas i beslutet.

Därför och då lagtingsbeslutet inte heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 18.9.2003.

Nr 23/03, D10 03 01 23. Landskapslag om upphävande av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av avgångsbidragsförordningen, antagen av lagtinget 12.5.2003,(ÅFS 75/03).

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen om upphävande av 9 kap. tjänstemannalagen för landskapet Åland upphävs bestämmelserna om avgångsbidrag och periodisk ersättning eftersom de utgör en del av det utkomstskydd som regleras i den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Med anledning härav upphävs blankettlagen gällande avgångsbidragsförordningen.

Lagstiftningsbehörigheten

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, socialvård samt främjande av sysselsättningen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2, 13 och 23 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa och landskapslagen om upphävande av 9 kap. tjänstemannalagen för landskapet Åland, antagna samma dag som föreliggande landskapslag, träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 9.9.2003:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 30.6.2003 nr 23/08/2003

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om upphävande av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av avgångsbidragsförordningen. Avgångsbidragsförordningen är genom en blankettlag tillämplig i landskapet. De frågor som regleras i blankettlagen avses att regleras i en ny landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Regleringen i lagtingsbeslutet gäller avgångsbidragsförordningen och hänför sig därför till ett flertal lagstiftningsområden. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under denna och enligt 18 § 2, 13 och 23 punkten behörighet även i fråga om landskapets tjänstemän, socialvård och främjande av sysselsättningen.

Stadgandet om att upphäva landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av avgångsbidragsförordningen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Ikraftträdandet av den landskapslag som ingår i detta lagtingsbeslut förutsätter att landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa träder i kraft.

Därför och då lagtingsbeslutet inte heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 18.9.2003.

Nr 24/03, D10 03 01 24. Landskapslagen om upphävande av 9 kap. tjänstemannalagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 12.5.2003, (ÅFS 74/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.6.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa blir avgångsbidraget och den periodiska ersättningen en del av utkomstskyddet för arbetslösa. Med anledning härav upphävs 9 kap. tjänstemannalagen för landskapet Åland.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, socialvård samt främjande av sysselsättningen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2, 13 och 23 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 9.9.2003:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 30.6.2003 nr 24/08/2003

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om upphävande av 9 kap. tjänstemannalagen för landskapet Åland. De frågor som regleras i 9 kap. tjänstemannalagen för landskapet Åland avses att regleras genom en ny landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Regleringen i lagtingsbeslutet gäller 9 kap. tjänstemannalagen för Åland och hänför sig därför till ett flertal lagstiftningsområden. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under den och enligt 18 § 2, 13 och 23 punkten behörighet även i fråga om landskapets tjänstemän, socialvård och främjande av sysselsättningen.

Stadgandet i beslutet som innebär att 9 kap. tjänstemannalagen för landskapet Åland upphävs gäller frågor som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Ikraftträdandet av den landskapslag som ingår i detta lagtingsbeslut förutsätter att landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa träder i kraft.

Därför och då lagtingsbeslutet inte heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 18.9.2003

Nr 25/03, D 10 03 01 25. Landskapslag om ändring av 3 a § landskapslagen om arbetsförmedling, antagen av lagtinget 12.5.2003 (ÅFS 73/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.6.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen om arbetsförmedling intas en bestämmelse om den arbetssökandes rätt till en handlingsplan. I landskapslagen intas en hänvisning till 2 kap. landskapslagen om sysselsättning, reviderad samma dag som föreliggande landskapslag.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, socialvård samt främjande av sysselsättningen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2, 13 och 23 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om ändring av landskapslagen om sysselsättning träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 9.9.2003:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 30.6.2003 nr 27/08/2003

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande värdsamt anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om ändring av 3 a § landskapslagen om arbetsförmedling. I beslutet ingår, förutom en hänvisning till landskapslagen om sysselsättning, en bestämmelse om att arbetsförmedlingen förpliktas att ge den arbetssökande tillfälle till en intervju för utarbetande av eller ändring i en handlingsplan.

Regleringen i lagtingsbeslutet hänför sig till flera lagstiftningsområden. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under denna och enligt 18 § 2, 13 och 23 punkten behörighet även i fråga om landskapets tjänstemän, socialvård och främjande av sysselsättningen.

Beslutet gäller frågor som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Ikraftträdandet av den landskapslag som ingår i detta lagtingsbeslut förutsätter att landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa samtidigt träder i kraft.

Därför och då lagtingsbeslutet inte heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 18.9.2003.

Nr 26/03, D10 03 01 26. Landskapslag om ändring av landskapslagen om sysselsättning, antagen av lagtinget 12.5.2003 (ÅFS 72/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.6.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen om sysselsättning intas bestämmelser om uppgörande av en handlingsplan för den arbetssökande, om planens innehåll samt de skyldigheter planen medför för Ålands arbetsförmedlingsbyrå. I landskapslagen intas hänvisningar till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Lagstiftningsbehörigheten

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, kommunernas förvaltning, socialvård, undervisning samt främjandet av sysselsättningen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2, 4, 13, 14 och 23 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 9.9.2003:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 30.6.2003 nr 25/08/2003

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om ändring av landskapslagen om sysselsättning. I beslutet ingår nya bestämmelser om upprättandet av en handlingsplan för arbetssökande.

Regleringen i lagtingsbeslutet hänför sig till ett flertal lagstiftningsområden. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under den och enligt 18 § 2, 4, 13, 14 och 23 punkten behörighet även i fråga om landskapets tjänstemän, kommunernas förvaltning, socialvård, undervisning och främjande av sysselsättningen.

De stadganden om ändringar av landskapslagen om sysselsättning som ingår i beslutet gäller frågor som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Ikraftträdandet av den landskapslag som ingår i detta lagtingsbeslut förutsätter att landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa träder i kraft.

Därför och då lagtingsbeslutet inte heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

De handlingar som bilagts justitieministeriets skrivelse återställs.

Republikens presidents beslut 18.9.2003.

Nr 27/03, D10 03 01 27. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, antagen av lagtinget 12.5.2003, (ÅFS 71/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.6.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen en s.k. blankettlag enligt vilken rikets lag om utkomstskydd för arbetslösa (FFS 1290/2002) med vissa avvikelser skall tillämpas i landskapet till den del rikslagen innehåller bestämmelser om arbetslöshetsdagpenning som betalas som grunddagpenning och den därtill anslutna barnförhöjningen samt arbetsmarknadsstöd. Ändringar av rikslagen skall tillämpas i landskapet från det de träder i kraft i riket om ej annat följer av landskapslagen. De förvaltningsuppgifter som enligt den genom landskapslagen antagna rikslagen ankommer på statens myndigheter skall i landskapet handhas av landskapets myndigheter i fråga om de arbetslöshetsförmåner landskapslagen omfattar. Dessa förmåner erläggs ur landskapets medel. Syftet med lagstiftningen om utkomstskydd för arbetslösa är att trygga de arbetslösas försörjning genom att ersätta de ekonomiska förluster som arbetslösheten medför. Lagen om utkomstskydd för arbetslösa innehåller bestämmelser om förutsättningarna och begränsningarna för erhållande av arbetslöshetsförmåner, förmånernas belopp och varaktighet samt det förfarande som skall iaktas vid ansökan, handläggningen och utbetalningen av förmånerna.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller förordning att som sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän och kollektivavtal för landskapets anställda, socialvård, undervisning, näringsverksamhet och främjandet av sysselsättningen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt självstyrelselagens 18 § 1, 2, 13, 14, 22 och 23 punkterna tillkommer landskapet med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Lagstiftningsbehörigheten gällande försäkringsavtal och socialförsäkring har i självstyrelselagens 27 § 11 punkt och 29 § 1 mom. 3 punkt hänförts till riket. Med anledning härav har rikslagens bestämmelser om den inkomstrelaterade dagpenningen inte intagits i landskapslagen eftersom rikslagens bestämmelser härom är direkt tillämpliga i landskapet. Till rikets lagstiftningsbehörighet hör enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen stiftande, ändring och upphävande av samt avvikelse från grundlag. De arbetslöshetsförmåner landskapslagen gäller berör de i grundlagen tryggade fri och rättigheterna. Enligt grundlagens 18 § har var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Det allmänna skall sörja för skyddet av arbetskraften. Det allmänna skall främja sysselsättningen och verka för att alla tillförsäkras rätt till arbete. Bestämmelser om rätten till sysselsättningsfrämjande utbildning utfärdas genom lag. Grundlagens 19 § 2 mom. förutsätter att var och en genom lag skall garanteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid arbetslöshet, sjukdom, arbetsoförmåga och under ålderdomen samt vid barnafödelse och förlust av försörjare. Både landskapslagen och den genom landskapslagen antagna rikslagen har till syfte att ersätta de ekonomiska förluster arbetslösheten förorsakar. Lagstiftningen om utkomstskydd för arbetslösa är avsedd att reglera de sociala trygghetsförmåner som anknyter till 19 § 2 mom. grundlagen.

I lagstiftningen har dock intagits vissa villkor för erhållande av dessa förmåner. Grundlagsutskottet har i utlåtande till regeringens proposition (RP 115/2002 rd) med förslag till lagar om utkomstskydd för arbetslösa och om ändring av lagar som har samband med den (GrUU 46/2002 rd) konstaterat att grundlagen inte i sig hindrar att det ställs villkor för en förmån som tryggar en grundläggande utkomst. Grundlagsutskottet anför härvid följande: ” Utskottet har i sin praxis ansett att dessa villkor kan utgå från att den berörda personen själv aktivt medverkar till åtgärder som i sista hand kan bidra till att han eller hon bevarar sin arbetsförmåga och får arbete. Villkoren för trygghetsförmånen kan därmed gälla att stödtagaren kommer med motprestationer. Men om en förmån förvägras som sanktion måste detta i sak stå i motiverad proportion till vilket slag av sysselsättningsfrämjande åtgärder som stått till buds och av den arbetslösa själv kan anses vara skuld till. Perioderna utan ersättning kan inte heller göras så långa att de blir ett sätt att kringgå förpliktelsen i grundlagen.”

Enligt Ålandsdelegationen, som omfattar grundlagsutskottets ståndpunkt i detta avseende, innebär de i landskapslagen intagna avvikelserna från rikslagstiftningen inte några ytterligare ingrepp i de grundläggande fri- och rättigheterna.

Bestämmelserna i 10-14 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa avser, trots rubriceringen, tvångsåtgärder vilka jämlikt 18 § 26 punkten självstyrelselagen är att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

I rikslagens 15 § har intagits en bestämmelse om utmätningsförbud. Utsökningsväsendet hör enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen till rikets lagstiftningsbehörighet. Landskapet kan dock inom sin behörighet inta bestämmelser om utmätningsförbud.

De i landskapslagens 13 § intagna besvärstadgandena överensstämmer med 25 och 26 § självstyrelselagen. I övrigt blir rikslagens bestämmelser om ändringssökande och undanröjande av beslut gällande i landskapet. Rättsskipningen utgör enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen en riksangelägenhet och rikslagens bestämmelser har jämlikt 19 § 3 mom. nämnda lag kunnat intas i landskapslagstiftningen.

Förordningsfullmakten i landskapslagens 12 § har begränsats till att gälla bestämmelser om att författningar som utfärdats med stöd av lagen om utkomstskydd för arbetslösa skall tillämpas i landskapet oförändrade eller med av landskapsstyrelsen föreskrivna ändringar. Denna bestämmelse kan med beaktande av 80 § grundlagen och 21 § självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Lagen om utkomstskydd för arbetslösa kap. 13 innehåller bestämmelser om erhållande och utlämnande av uppgifter. Dessa bestämmelser har anpassats till de krav grundlagen ställer på skyddet för privatlivet. Bestämmelserna gäller även angelägenheter som i självstyrelselagen hänförs till rikets behörighet. Bestämmelserna om dessa angelägenheter kan med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 9.9.2003:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 30.6.2003 nr 26/08/2003

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande värdsamt anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Lagtingsbeslutet är en s.k. blankettlag. I beslutet har intagits ändringar i och tillägg till rikets lag för att anpassa det till situationen i landskapet. Lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) trädde i kraft den 1 januari 2003 i riket.

Eftersom rikslagens bestämmelser om inkomstrelaterad dagpenning hör till rikets lagstiftningsbehörighet och därmed redan tillämpas av arbetslöshetskassorna, medför beslutet ett enhetligt system för arbetslöshetsdagpenningen i landskapet.

Regleringen i lagtingsbeslutet hänför sig till ett flertal lagstiftningsområden. Landskapet har lagstiftningsbehörighet på en del av dessa områden medan riket har lagstiftningsbehörighet på andra. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landsskapsstyrelsen och i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under den. Enligt 18 § 13, 14 och 23 punkten har landskapet behörighet i fråga om socialvård, undervisning och främjande av sysselsättningen.

Riket har enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen behörighet i fråga om stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag. I 2 kap. Finlands grundlag ingår stadganden om de grundläggande fri- och rättigheterna. I 18 § grundlagen stadgas om näringsfrihet och rätten till arbete. Vidare stadgas där att det allmänna skall främja sysselsättningen och verka för att alla tillförsäkras rätt till arbete. Bestämmelser om rätten till sysselsättningsfrämjande utbildning skall utfärdas genom lag. I 19 § 2 mom. grundlagen stadgas om rätt till social trygghet och att var och en genom lag skall garanteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid bl.a. arbetslöshet och arbetsoförmåga.

Riket har enligt 27 § 21 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda. Enligt 29 § 1 mom. 6 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om arbetsavtal och samarbete inom företag dock så att i 18 § 14 punkten stadgas om lagstiftningsbehörighet för landskapet i fråga om läroavtal. Riket har också med stöd av 27 § 11 punkten självstyrelselagen behörighet att lagstifta om försäkringsavtal och med stöd av 29 § 1 mom. 3 punkten i fråga om arbetspensionsskydd för kommunernas anställda och för förtroendevalda inom kommunalförvaltningen samt arbetspensionsskydd för andra, med de undantag som följer av 18 § 2 a-punkten, och annan socialförsäkring.

Genom lagtingsbeslutet regleras frågan hur ekonomiska förluster med anledning av arbetslöshet ersätts. Stadgandena i 18 och 19 § 2 mom. Finlands grundlag uppställer begränsningar i hur man i lag kan reglera sociala förmåner. Grundlagsutskottet har med anledning av propositionen till lagen om utkomstskydd för arbetslösa i sitt utlåtande (GrUU 46/2002 rd - RP 115/2002 rd) tagit ställning till vilka krav 19 § 2 mom. grundlagen ställer på lagstiftningen på detta område.

Grundlagsutskottets utlåtande förtydligar grundlagens allmänna formulering. Rikslagen har granskats av utskottet och befunnits fylla kraven. Samma krav bör ställas på lagtingsbeslutet. Lagtingsbeslutet är en blankettlag där rikslagens innehåll antagits att gälla i landskapet med vissa ändringar och kompletteringar. I 6 - 10 § beslutet ingår sådana stadganden som i materiellt hänseende reglerar frågor på ett annat sätt än rikslagen. Högsta domstolen finner att de grundläggande fri- och rättigheterna respekterats i beslutet på ett sätt som motsvarar regleringen i rikslagen.

I 12 § lagtingsbeslutet stadgas att landskapsstyrelsen inom landskapets behörighet genom landskapsförordning kan besluta att författningar som utfärdats med stöd av lagen om utkomstskydd för arbetslösa skall tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsstyrelsen föreskriver. Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsstyrelsen då bemyndigande har givits i landskapslag genom landskapsförordning stadga om landskapsförvaltningens organisation och verksamhet, om verkställighet och tillämpning av lag samt om andra angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområde. I 80 § grundlagen begränsas emellertid möjligheten att utfärda förordningar. Enligt detta stadgande skall bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag utfärdas genom lag. Stadgandet i 80 § grundlagen bör beaktas vid tillämpningen av 21 § 1 mom. självstyrelselagen. Grundlagen förutsätter att

det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som grundlagen uppställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandet i 12 § beslutet vagt till den del det bemyndigar landskapsstyrelsen att göra ändringar i författningar som utfärdats med stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i lagtingsbeslutet. De ändringar som landskapsstyrelsen kan göra i förhållande till riksförfattningarna begränsas genom att landskapsstyrelsen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Dessutom avser stadgandet ändringar i riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå varför frågorna som regleras inte hör till området för lag. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning.

I rikslagens 11 kap. 10 - 14 § regleras återkrav av arbetslöshetsförmåner, kvittning av belopp som skall återkrävas mot andra förmåner som Folkpensionsanstalten eller arbetslöshetskassan senare betalar, verkställighet av laga kraft vunnet beslut om återkrav, ränta på det belopp som skall återkrävas och indrivning av arbetslöshetsförmåner i vissa fall. Dessa paragrafer skall enligt 1 § beslutet tillämpas i landskapet. Riket har enligt 27 § 41 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om andra än i denna paragraf särskilt nämnda privaträttsliga angelägenheter, om de inte direkt hänför sig till ett rättsområde som enligt denna lag hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Dessutom har riket enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om rättskipning till vilket område verkställighet av domar hör. Med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan i en landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Stadgandena som reglerar de olika situationerna vid återkrav av förmåner har därför kunnat intas i beslutet genom blankettstadgandet i 1 § beslutet.

Enligt 11 kap. 15 § rikslagen får grunddagpenning och arbetsmarknadsstöd inte utmätas. Riket har enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om rättskipning och verkställighet av domar, till vilket område även utmätning hör. Med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen har stadgandet om utmätningförbud kunnat intas i beslutet.

Rikslagens bestämmelser i 13 kap. gäller erhållande och utlämnande av uppgifter. Dessa bestämmelser gäller personuppgifter. Reglering av personuppgifter är ett rättsområde som inte finns angivet i självstyrelselagen. Högsta domstolen konstaterade i sitt utlåtande 27.6.1991 angående landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar rörande personregister att lagstiftningsbehörigheten bör bedömas utgående från vilka rättsområden landstingsbeslutet kan beröra. Man ansåg då att landstingsbeslutet gällde både lagstiftningsområden som hänförts till rikets behörighet och områden som hänförts till landskapets behörighet. Enligt den dåvarande 14 § 4 mom. självstyrelselagen kunde i landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas bestämmelser av rikslagstiftningsnatur förutsatt att de är i sak överensstämmande med motsvarande stadganden i rikets lag. Man konstaterade slutligen att de stadganden som ingår i de genom landstingsbeslutet antagna riksförfattningarna utgör en helhet, från vilket det inte är ändamålsenligt att särskilja de områden, som hör till rikets lagstiftningsbehörighet och att det därför inte förelåg hinder för landstingsbeslutets ikraftträdande. Ytterligare fann Högsta domstolen i sitt utlåtande 22.6.1999 att det i sak förelåg en motsvarande situation i fråga om den nu gällande personregisterlagstiftningen i landskapet som infördes år 1999. Även bestämmelserna i 13 kap. lagen om utkomstskydd för arbetslösa har på nämnda grunder med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kunnat intas i beslutet genom blankettstadgandet i 1 § beslutet.

Ur 13 § lagtingsbeslutet framgår att besvär över beslut som arbetsförmedlingen och den till arbetsförmedlingen anslutna arbetskraftskommissionen fattat med stöd av lagtingsbeslutet får anföras hos Ålands förvaltningsdomstol. Likaså framgår att besvär över lagligheten av landskapsstyrelsens beslut får anföras hos högsta förvaltningsdomstolen. Bestämmelserna i paragrafen överensstämmer med 25 och 26 § självstyrelselagen och har därför kunnat intas i beslutet.

Därför och då lagtingsbeslutet inte heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 18.9.2003.

Nr 28/03, D10 03 01 28. Landskapslag om ändring av 1 och 4 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om statens pensioner, antagen av lagtinget 12.5.2003 (ÅFS 57/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.6.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Blankettlagen ändras så att ändringar i rikslagstiftningen gällande systemet med sista pensionsanstalt inte skall tillämpas i landskapet. Dessutom görs lagen om överföring av pensionsrätt mellan arbetspensionssystemet i Finland och Europeiska gemenskapens pensionssystem (FFS 165/1999) tillämplig i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller – förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timplärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2 a punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 18.9.2003.

Nr 29/03, D10 03 01 29. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård, antagen av lagtinget 12.5.2003 (ÅFS 79/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.6.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag enligt vilken följande rikslagar med vissa avvikelser skall gälla i landskapet:

– Socialvårdslagen (FFS 710/1982)

lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (FFS 734/1992)

– Lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (FFS 812/2000)

– Lagen om tillsyn över privat socialservice (FFS 603/1996)

Enligt de paragrafer som i landskapslagen förblir oförändrade blir ändringarna av ovannämnda rikslagar gällande i landskapet från det att de träder i kraft i riket, om annat inte följer av landskapslagen. De förvaltningsuppgifter som enligt de antagna rikslagarna ankommer på riksmyndighet skall i landskapet handhas av Ålands landskapsstyrelse till den del det gäller angelägenheter som faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller -förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, socialvård samt undervisning och näringsverksamhet vilka områden helt eller till de delar som berörs av föreliggande landskapslag hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 4, 13, 14 och 22 punkterna självstyrelselagen.

Rikets socialvårdslag och lagen om klientavgifter inom hälso- och sjukvården har genom landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård (ÅFS 101/1995) varit tillämpliga i landskapet sedan 1.1.1996. De ändringar som nu görs i landskapslagen i fråga om nämnda rikslagar är lagtekniska och avsedda att främja lagstiftningens överskådlighet. Med anledning härav behandlas de inte i det följande. Delegationen hänvisar härvid till utlåtande 2.11.1995.

Syftet med lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården är att främja klientmedverkan och förtroendefulla klientrelationer samt klientens rätt till god service och gott bemötande inom socialvården. Lagen innehåller de centrala principerna för medbestämmande, behandling och rättssäkerhet när det gäller klienter inom socialvården. Lagen är avsedd att bidra till att tillgodose de grundlagsskyddade medborgerliga fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen. Grundlagsutskottet har i utlåtanden (GrUU 7/2000 rd och 7a/2000 rd) över regeringens proposition med förslag till lagar om klientens ställning och rättigheter inom socialvården samt om ändring av socialvårdslagen och av vissa lagar som har samband med dem (RP 137/1999 rd) fäst speciell uppmärksamhet vid de bestämmelser som berör minderåriga klienters ställning samt som gäller rätten att få uppgifter ur sekretessbelagda handlingar inom socialvården och socialvårdsmyndigheternas rätt att få tillgång till sekretessbelagda uppgifter. Grundlagsutskottet har bedömt dessa bestämmelser med hänsyn till skyddet för privatlivet och personuppgifter enligt 10 § 1 mom. grundlagen. Dessa bestämmelser tryggar vars och ens privatliv och kräver att närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Regleringen i grundlagen möjliggör en viss inskränkning genom en vanlig lag i skyddet för privatlivet och för personuppgifter, om lagen tar tillbörlig hänsyn till de villkor som i normala fall gäller för inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna. Grundlagsutskottet ansåg, sedan de anmärkningar utskottet anfört beaktats, att lagförslaget kunde antas i vanlig lagstiftningsordning.

De bestämmelser som i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården berör de i grundlagen garanterade grundläggande fri- och rättigheterna har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen. Detta gäller även bestämmelserna i rikslagens 18 § om utlämnande av uppgifter till domstol och åklagarmyndighet, den i 27 § intagna bestämmelsen om muntlig förhandling i domstol samt den i 20 § och 21 § intagna skyldigheten för statliga myndigheter, folkpensionsanstalten, pensionsskyddscentralen, pensionsanstalter samt penninginstitut att lämna sekretessbelagda uppgifter till socialvårdsmyndighet. I övrigt är bestämmelserna om handlingars offentlighet inom landskapsförvaltningen och den

kommunala självstyrelseförvaltningen jämlikt 18 § 1 och 4 punkterna självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Straffbestämmelserna i rikslagens 29 § har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Den i 22 § rikslagen intagna rätten för socialmyndigheten att erhålla handräckning av andra myndigheter kan med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen även gälla statliga myndigheter. Föreskrifterna i lagens 9 och 10 § om förordnande av intressebevakare för klienten berör förmyndarskap vilket område hänförts till rikets lagstiftningsbehörighet i 27 § 6 punkten självstyrelselagen men har med stöd av 19 § 3 mom. nämnda lag kunnat intas i landskapslagen.

Lagen om tillsyn över privat socialservice tillämpas på privat socialservice som serviceproducenten tillhandahåller mot ersättning genom att bedriva rörelse eller idka yrke, om inte annat stadgas i lag. Lagen innehåller bestämmelser om tillstånd som krävs för verksamheten och tillsyn. I enlighet med 3 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård skall de förvaltningsuppgifter som härvid ankommer på riksmyndighet i landskapet handhas av landskapsstyrelsen såvitt fråga är om uppgifter som faller inom landskapets behörighet.

I landskapets behörighet beträffande socialvården ingår även att inta bestämmelser om i rikslagen avsedd inspektionsrätt.

Enligt landskapslagens 2 a § 3 punkt kan även förmögenhet beaktas vid bestämmandet av betalningsförmågan enligt vad som närmare stadgas i landskapsförordning. I lagrummet har grunderna för denna delegeringsfullmakt inte angivits. Bemyndigandet är alltför allmänt formulerat och medför en möjlighet att utfärda bestämmelser som kan komma att inskränka på de grundläggande fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen. Förordningsfullmakten uppfyller inte de krav grundlagens 80 § anger och landskapet har härvid överskridit sin lagstiftningsbehörighet. Bestämmelserna i den genom landskapslagen antagna rikslagen om vite, förbud och andra tvångsmedel samt straff har med stöd av 18 § 25 och 26 punkterna självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Enligt 4 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård skall beslut som fattas med stöd av landskapslagen överklagas enligt bestämmelserna i de författningar som antagits genom blankettlagen, dock så att beslut som myndighet under landskapsstyrelsen fattat och som inte gäller avgift överklagas hos landskapsstyrelsen samt beslut som landskapsstyrelsen fattat överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen. Med beaktande härav överensstämmer besvärstadgandena i 7 kap. socialvårdslagen, 15 § lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården samt 6 kap. lagen om tillsyn över privat socialservice med 25 och 26 § självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner med hänvisning till det ovan sagda att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet förutom vad gäller landskapslagens 2 a § 3 punkt. Den felaktiga bestämmelsen inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till sagda del kan förordnas att förfalla, men till övriga delar träda i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 9.9.2003:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 30.6.2003 nr 29/08/2003

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård. Enligt 1 § beslutet skall socialvårdslagen (710/1982), lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992), lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) samt lagen om tillsyn över privat socialservice (603/1996) tillämpas i landskapet förutom till den del som det i beslutet bestäms om avvikelser. Lagtingsbeslutet utgör således en ändring av en s.k. blankettlag.

Regleringen i lagtingsbeslutet hänför sig till flera lagstiftningsområden av vilka det mest centrala är socialvård. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under denna och enligt 18 § 4, 13, 14 och 22 punkten behörighet även i fråga om kommunernas förvaltning, socialvård, undervisning och näringsverksamhet.

Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsstyrelsen då bemyndigande har givits i landskapslag genom landskapsförordning stadga om landskapsförvaltningens organisation och verksamhet, om verkställighet och tillämpning av lag samt om andra angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområde. I 80 § Finlands grundlag begränsas emellertid möjligheten att utfärda förordningar. Enligt detta stadgande skall bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag utfärdas genom lag. Stadgandet i 80 § grundlagen bör beaktas vid tillämpningen av 21 § 1 mom. självstyrelselagen. Grundlagen förutsätter att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som grundlagen uppställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

I 2 a § 3 punkten lagtingsbeslutet stadgas att med avvikelse från bestämmelsen i 10 § lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården kan även förmögenhet beaktas vid bestämmandet av betalningsförmågan enligt vad som närmare stadgas i landskapsförordning. Detta är en vag formulering. Enligt sin ordalydelse bemyndigar stadgandet landskapsstyrelsen att utfärda bestämmelser i förordning som kan innebära inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna eller reglera frågor som enligt grundlagen hör till området för lag. En motsvarande delegering har redan ingått i 2 § 2 mom. den gällande landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård (ÅFS 101/1995). Med stöd av det gällande stadgandet har landskapsstyrelsen utfärdat landskapsförordningen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård (ÅFS 103/1995). Enligt 1 § 1 mom. 2 punkten denna förordning skall förordningen om klientavgifter inom social- och hälsovården (912/1992), tillämpas i landskapet Åland med de avvikelser som anges i landskapsförordningen och som följer av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård. I 2 § 1 mom. 4 punkten landskapsförordningen ingår ett stadgande om en avvikelse från bestämmelserna i förordningen om klientavgifter inom social- och hälsovården. Enligt stadgandet kan som inkomster enligt prövning beaktas även högst tre procent av berörda persons eller personers sammanlagda beskattningsbara förmögenhet eller förmögenhets försäkringsvärden.

Bemyndigandet i 2 § 2 mom. den gällande landskapslagen har således hittills utnyttjats så att det som man stadgat om i förordning är en avvikelse från en förordning som utfärdats med stöd rikslagstiftning i riket. I jämförelse med detta sätt att utnyttja delegeringsstadgandet medger 2 a § 3 punkten lagtingsbeslutet en mera omfattande rätt att utfärda förordningar. Delegeringen har inte begränsats till att gälla en anpassning av riksförordningen till landskapets behov. Bemyndigandet förefaller att gälla rättigheter som enligt grundlagen endast får regle-

ras i lag. Bemyndigandet är alltför allmänt formulerat. Stadgandet fyller därmed inte grundlagens krav på ett delegeringsstadgande och utgör en behörighetsöverskridning.

Den gällande landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård omfattar enligt 1 § endast socialvårdslagen och lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården. Genom lagtingsbeslutet skall även lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården och lagen om tillsyn över privat socialservice, vilka tillkommit efter införandet av den gällande landskapslagen, bli gällande i landskapet. I 4 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård stadgas att beslut som fattats med stöd av denna lag överklagas enligt bestämmelserna i de författningar som avses i 1 och 5 §, dock så att beslut som myndighet under landskapsstyrelsen fattat och som inte gäller avgift överklagas hos landskapsstyrelsen samt beslut som landskapsstyrelsen fattat överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen. Bestämmelserna överensstämmer med 25 och 26 § självstyrelselagen och har därför genom beslutet kunnat införas i landskapet.

I 29 § lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården ingår ett straffstadgande som genom lagtingsbeslutet skall införas i landskapet. Beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet hör enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen till landskapets behörighet. Det är fråga om brott mot den skyldighet att lämna uppgifter som avses i 20 § eller 22 § 2 mom. lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården. Stadgandena hänför sig till de rättsområden som ovan konstaterats höra till landskapets lagstiftningsbehörighet och föranleder därför inte någon anmärkning. I 16 § 2 mom. lagen om tillsyn över privat socialservice stadgas att länsstyrelsen har rätt att, vid vite eller vid äventyr att serviceverksamheten avbryts eller att användningen av en verksamhetsenhet eller del därav förbjuds, förplikta den som saken gäller att iaktta de föreskrifter som anges i 1 mom. samma paragraf. Enligt 18 § 26 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet angående utsättande och utdömmande av vite inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Stadgandena hänför sig till de rättsområden som ovan konstaterats höra till landskapets lagstiftningsbehörighet och föranleder därför inte någon anmärkning.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att lagtingsbeslutet faller inom landskapets behörighet förutom stadgandet i 2 a § 3 punkten lagtingsbeslutet som befunnits utgöra en behörighetsöverskridning. Därför får Högsta domstolen hemställa att 2 a § 3 punkten beslutet förordnas att förfalla. Stadgandet torde dock inte ha en avgörande betydelse för tillämpningen av lagtingsbeslutet varför beslutet till övriga delar kan förordnas att träda i kraft.

Republikens presidents beslut 18.9.2003.

Nr 30/03: D10 03 01 30. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter, antagen av lagtinget 12.5.2003 (ÅFS 80/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.6.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen kompletteras med en bestämmelse om att det i landskapet finns en patientombudsman som utses av landskapsstyrelsen.

Lagstiftningsbehörigheten

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän samt hälso- och sjukvård på vilka områden lagstiftningsbehö-

righeten enligt 18 § 1, 2 och 12 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 18.7.2003.

Nr 31/03, D10 03 01 31. Arkivlag för landskapet Åland, antagen av lagtinget 17.9.2003 (ÅFS 13/04).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.11.2003

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om lagens tillämpningsområde, landskapsarkivet, arkivfunktionen och organiseringen av den, framställning, förvaring och användning av handlingar samt privata arkiv. Beträffande den evangelisk-lutherska kyrkans arkiv i landskapet har i landskapslagen intagits en hänvisning till kyrkolagen och beträffande de statliga myndigheterna verksamma i landskapet till arkivlagen (FFS 831/1994).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller arkivväsendet på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 14 punkten självstyrelselagen. Arkivalier som härrör från statsmyndigheter har i självstyrelselagens 27 § 39 punkt exklusivt hänförs till rikets behörighet (RP 73/1990 rd sid. 78). Sådana arkivalier får dock enligt självstyrelselagens 30 § 17 punkt föras bort från landskapet endast efter samråd med landskapsstyrelsen. I självstyrelselagens 23 § 4 punkt åläggs landskapsstyrelsen att begära utlåtande av riksarkivet innan beslut fattas om utgallring av handlingar ur landskapsmyndigheternas eller de kommunala och kyrkliga myndigheternas arkiv i landskapet. Nämda bestämmelser i självstyrelselagen har beaktats i landskapslagen.

Enligt 1951 års självstyrelselag utgjorde arkivväsendet en riksangelägenhet, dock så att landskapsmyndigheternas och kommunernas arkiv ej utan landskapsstyrelsens och vederbörande kommuns tillstånd fick bortföras från Åland. Enligt 71 § självstyrelselagen gäller i landskapet de riksbestämmelser som gällde vid självstyrelselagens ikraftträdande på områden som enligt 1991-års självstyrelselag överförts till landskapets behörighet till dess de upphävts genom en landskapslag. Med anledning härav gäller i landskapet riksbestämmelserna om arkivering i den utformning de hade 1.1.1993 till den del de ej ändrats genom landskapslag. Genom landskapslagen upphävs, såvitt gäller giltigheten i landskapet Åland, rikets arkivlag 20.2.1981 (FFS 184/1981).

Landskapslagen gäller landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 4 punkterna självstyrelselagen Arkivlagen står i nära samband med bestämmelserna om handlingars offentlighet. Med anledning härav har i landskapslagen intagits hänvisningar till landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet (ÅFS 72/1977).

I landskapslagens 14 § berättigas landskapsstyrelsen att under i paragrafen nämnda omständigheter lösa in en privat handling eller ett privat arkiv. Landskapsstyrelsen kan härvid enligt 15 § även besluta att arkivet eller handlingen omedelbart skall överföras till landskapsarkivet eller till annan anvisad säker förvaringsplats för att förvaras där tills inlösnings- eller kopieringsbeslutet vunnit laga kraft.

Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att egendomsskyddet utgör en i 15 § grundlagen skyddad grundläggande fri- och rättighet. Genom lag kan bestämmas om expropriation mot full ersättning av egendom för allmänt behov. I landskapslagens 14 § har inte, på sätt som grundlagen förutsätter, intagits bestämmelser om att i paragrafen avsedd inlösning skall ske till full ersättning. Landskapet har härvid överskridit sin lagstiftningsbehörighet. Ålandsdelegationen konstaterar i sammanhanget att i 19 § motsvarande rikslag (FFS 831/1994) har intagits bestämmelser om att i paragrafen avsedd inlösning skall ske till gängse pris.

I landskapslagens 6 § 3 mom. berättigas landskapsstyrelsen att genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om de omständigheter som skall framgå av de arkivplaner som varje arkivbildare skall underställa landskapsstyrelsen för fastställelse. Landskapsstyrelsens förordningsfullmakt regleras i självstyrelselagens 21 § och förutsätter bemyndigande i landskapslag. Landskapets normgivningsrätt begränsas också av grundlagens 80 § som förutsätter att genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Därtill är lagtinget bundet av de allmänna rättsprinciperna beträffande delegering av normgivningsrätt. Såväl av ärendets natur som av de bestämmelser som i landskapslagens 6 § 2 mom. intagits om arkivplanens innehåll följer att förordningsfullmakten endast medför en begränsad möjlighet att utfärda bestämmelser som är av betydelse för individernas rättigheter och skyldigheter. Förordningsfullmakten har därför kunnat intas i landskapslagen.

Besvärstagandet i landskapslagens 16 § överensstämmer med 25 § 2 mom. självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner med hänvisning till det ovan sagda att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet förutom vad gäller landskapslagens 14 § 1 mom. Landskapslagens 15 § och 16 § 1 mening är accessoriska till den felaktiga bestämmelsen. Den felaktiga bestämmelsen inverkar inte för övrigt på tillämpningen av landskapslagen, varför landskapslagen till sagda delar kan förordnas att förfalla, men till övriga delar träda i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 29.12.2003:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 26.11.2003 nr 34/08/2003

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande värdsamt anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en arkivlag för landskapet Åland. Enligt beslutet skall landskapsstyrelsen upprätthålla ett landskapsarkiv vars uppgifter skall vara att motta arkivalier och förvara, ordna samt hålla dem tillgängliga. Landskapsstyrelsen skall även ha det högsta överinseendet över arkivväsendet i landskapet. Beslutet skall ersätta den nuvarande lagstiftningen som är tillämplig genom övergångsbestämmelserna i självstyrelselagen.

Regleringen i landskapslagen gäller arkivväsendet i landskapet. Enligt 18 § 14 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet bland annat i fråga om arkivväsendet med det undantag som stadgas i 27 § 39 punkten. Enligt 18 § 1 och 4 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landsskapsstyrelsen och i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under den samt om bland annat kommunernas förvaltning.

Riket har enligt 27 § 39 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om arkivalier som härrör från statsmyndigheter med beaktande av vad som stadgas i 30 § 17 punkten. I detta lagrum stadgas att förvaltningen i angelägenheter som faller inom rikets lagstiftningsbehörighet ankommer på riksmyndigheterna med iakttagande av att arkivalier härrörande från

statsmyndigheter som är verksamma i landskapet får föras bort från landskapet endast efter samråd med landskapsstyrelsen. I 2 § 2 mom. landskapslagen upprepas dessa stadganden. Dessutom stadgas i 23 § 4 punkten självstyrelselagen att förvaltningen i angelägenheter som har hänförts till landskapets lagstiftningsbehörighet ankommer på självstyrelsemyndigheterna med iakttagande av att landskapsstyrelsen skall begära utlåtande av riksarkivet innan beslut fattas om utgallring av handlingar ur landskapsmyndigheternas eller de kommunala och kyrkliga myndigheternas arkiv i landskapet. I 6 § 4 mom. landskapslagen beaktas detta stadgande. I 14 § 1 mom. landskapslagen stadgas att om ett arkiv eller en därtill hörande handling som är i privat ägo och som har betydelse för det åländska kulturarvet eller forskningen löper uppenbar risk att förstöras eller förkomma eller om arkivet eller handlingen utbjuds till salu, har landskapsstyrelsen rätt att lösa in den privata handlingen eller arkivet. Enligt 15 § Finlands grundlag är vars och ens egendom tryggad. Genom lag bestäms angående expropriation av egendom för allmänt behov mot full ersättning. I 14 § landskapslagen sägs ingenting om ersättning i samband med inlösningen såsom grundlagen föreskriver. I sig skulle det vara möjligt att tolka stadgandet i 14 § 1 mom. landskapslagen i överensstämmelse med kravet i grundlagen. I föreliggande fall avvisas emellertid detta i detaljmotiveringen i kulturutskottets betänkande (3/2002 - 2003). Där föreslås att formuleringen ”till gängse pris” i det ifrågavarande stadgandet i framställningen skall utgå. Priset anses vara en förhandlingsfråga. Lagtingsbeslutet är antaget med denna ändring. Det blir därmed uppenbart att stadgandet utgör en behörighetsöverskridning.

Behörighetsöverskridningen i stadgandet i 14 § 1 mom. inverkar på flera lagrum i beslutet. I 2 mom. samma paragraf stadgas om utförelse ur landskapet av handlingar som avses i 1 momentet. Om 1 mom. förordnas att förfalla, blir 2 mom., som endast innehåller en förtydligande hänvisning till övrig lagstiftning, meningslöst. Stadgandena i 15 och 16 § är accessoriska i förhållande till 14 § eftersom de innehåller närmare reglering om förfarandet vid inlösning. Förordnas stadgandet om inlösning att förfalla faller underlaget för denna detaljreglering bort. Därför leder behörighetsöverskridningen i 14 § 1 mom. till att hela den reglering, som gäller inlösning, bör förordnas att förfalla. Trots att den andra meningen i 16 § åsyftar besvärsmätt i andra beslut än sådana, som gäller åtgärder i samband med inlösning, tryggar den bakomliggande lagstiftningen, som redan nu är gällande, att rätten att söka ändring inte försämras, fastän hela 16 § skulle förordnas att förfalla. Landskapslagen kan därför tillämpas även om stadgandena om inlösning i sin helhet utgår.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att landskapslagen faller inom landskapets behörighet förutom stadgandena om inlösning, som innehåller en behörighetsöverskridning. Därför får Högsta domstolen hemställa, att 14, 15 och 16 § skall förfalla. Hinder för beslutet att träda i kraft till övriga delar torde inte föreligga.

Republikens presidents beslut 20.1.2004.

Nr 32/03, D10 03 01 32. Landskapslag om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn, antagen av lagtinget 17.9.2003 (ÅFS 3/04).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.11.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll

I landskapslagen föreskrivs ett kontrollförfarande som skall göra arbetsgivare medvetna om eventuell brottslig bakgrund hos dem som skall arbeta med personer under 18 år. Detta kontrollförfarande består i att personer som skall arbeta med barn i landskapet får anställas endast under förutsättning att de visar upp ett straffregisterutdrag innehållande i landskapslagen an-

givna uppgifter. Syftet med lagen är att skydda den personliga integriteten och främja den personliga säkerheten för personer under 18 år.

Lagstiftningsbehörigheten

Enligt 18 § 1 och 4 punkterna självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt om kommunernas förvaltning. Landskapet har enligt 18 § 13 och 14 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om bl.a. socialvård, som även innefattar barnskydd, samt undervisning, idrotts- och ungdomsarbete.

I landskapets behörighet ingår att bestämma vilka krav som skall ställas för att någon skall anställas av landskapet eller av kommun samt att anta regler angående vilka som skall anställas inom sektorerna socialvård, undervisning och ungdomsarbete.

Med beaktande av att till rikets behörighet enligt 27 § 30 punkten självstyrelselagen hör behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården har landskapslagens tillämpningsområde begränsats att gälla inom sektorerna socialvård, undervisning och ungdomsarbete samt idrott.

Landskapslagen tangerar visserligen också arbetsrätten, vilket utgör riksbehörighet enligt 27 § 30 punkten självstyrelselagen med vissa i paragrafen angivna undantag. Landskapslagens huvudsyfte är dock skyddet av barn och ungdom och är därför att hänföra till landskapets behörighet.

Jämlikt grundlagens 6 § 3 mom. skall barn bemötas som jämlika individer och de skall ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva. Det allmänna skall enligt 19 § 3 mom. grundlagen stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. Landskapslagens innehåll och utformning står inte i konflikt med dessa grundlagsbestämmelser.

Landskapslagen reglerar skyldigheten att uppvisa ett straffregisterutdrag enligt 6 § 2 mom. straffregisterlagen (FFS 770/1993). Förändret av straffregistret är med beaktande av 27 § 22 och 23 punkterna självstyrelselagen att hänföra till rikets lagstiftningsbehörighet. Straffregistret regleras av rikets straffregisterlag (FFS 770/1993). Landskapet har därför inte rätt att bestämma vilka uppgifter som får lämnas ut ur straffregistret. Rikets lag om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (FFS 504/2002) föranledde en ändring av 6 och 7 § straffregisterlagen (FFS 505/2002) som möjliggjorde utfärdandet av i rikslagen avsedda registerutdrag. Motsvarande bestämmelser har enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i föreliggande landskapslag.

Den i landskapslagen angivna skyldigheten att i vissa fall uppvisa ett straffregisterutdrag kan möjligen uppfattas som intrång i vissa grundlagsskyddade fri- och rättigheter, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 1 mom. självstyrelselagen. Enligt grundlagens 7 § 3 mom. får den personliga integriteten inte kränkas utan laglig grund. Bestämmelsen i 10 § 1 mom. grundlagen skyddar vars och ens privatliv och föreskriver att närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Omfattningen av denna grundläggande fri och rättighet medför bl.a. att skyddet för den personliga integriteten vid behandlingen av personuppgifter alltid förutsätter reglering på lagnivå, i synnerhet om det är fråga om behandlingen av sådana personuppgifter som på grund av det samband där de används, uppgifternas karaktär samt förhållandet mellan den registrerade och den registeransvarige på ett betydande sätt berör grunderna för individens rättsliga ställning. Skyddet för personuppgifter baserar sig huvudsakligen på personuppgiftslagen (FFS 523/1999). Eftersom landskapslagen gäller dels skyldigheten att uppvisa ett straffregisterutdrag som erhållits från rättsregistercentralen i riket i enlighet med 6 § 2 mom. straffregisterlagen (FFS 770/1993, sådant lagrummet lyder efter ändring 14.6.2002/505), dels behandlingen av registerutdraget, är bestämmelserna i rikets personuppgiftslag härvid tillämpliga även i landskapet.

Personuppgiftslagen är en allmän lag om behandling av personuppgifter. Syftet med personuppgiftslagen är att genomföra de grundläggande fri- och rättigheter som tryggar skyddet för privatlivet samt övriga grundläggande fri- och rättigheter som tryggar skyddet för den personliga integriteten vid behandling av personuppgifter. Personuppgiftslagen kompletteras av lagen om integritetsskydd i arbetslivet, som syftar till att i arbetslivet genomföra de grundläggande fri- och rättigheter som tryggar skyddet för den personliga integriteten samt att främja utvecklandet och iakttagandet av god informationshantering när personuppgifter behandlas i arbetslivet. I 11 § personuppgiftslagen bestäms om förbud mot behandling av känsliga personuppgifter. Känsliga uppgifter får dock behandlas bl.a. om den registrerade har gett sitt uttryckliga samtycke, och förbudet hindrar inte heller sådan behandling av uppgifter som regleras i lag eller som föranleds av en uppgift som direkt har ålagts den registeransvarige i lag. Uppgifterna i straffregistret är känsliga uppgifter enligt 11 § personuppgiftslagen. Så som nämns i 12 § personuppgiftslagen kan undantag från behandlingen av dem föreskrivas genom lag. Det gäller då att beakta de allmänna principer om behandlingen av personuppgifter som anges i 2 kap. personuppgiftslagen och i synnerhet relevanskravet enligt 9 §. Också i lagen om integritetsskydd i arbetslivet sägs att arbetsgivaren får behandla endast sådana personuppgifter som har direkt relevans för arbetstagarens anställningsförhållande och som har att göra med hanteringen av rättigheter och skyldigheter för parterna i anställningsförhållandet eller med de förmåner arbetsgivaren erbjuder arbetstagarna eller med arbetsuppgifternas särskilda natur. Avvikelser från detta relevanskrav får inte göras ens med arbetstagarens samtycke. Relevanskravet förutsätter att arbetsökandens bakgrundsuppgifter kan utredas bara till den del det med tanke på arbetsuppgifterna är nödvändigt för att garantera en trygg uppväxtmiljö för barn och unga.

Vad gäller skyddet för privatlivet har grundlagsutskottet i utlåtande (GrUU9/2002rd-RP3/2002rd) över regeringens proposition om förslag till lagar om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn och om ändring av 6 och 7 § straffregisterlagen anfört att det med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna finns godtagbara och vägande skäl för bestämmelserna i lagen.

Vad gäller proportionalitetsprincipen, d.v.s. principen att metoderna och den skada (de begränsningar) de medför står i ett rimligt förhållande till ändamålet, har grundlagsutskottet fäst uppmärksamhet vid att i lagförslaget utreds uppgifter om brott bara när ett anställnings- eller tjänsteförhållande innefattar arbetsuppgifter där den anställda varaktigt och i väsentlig grad umgås med barn. Dessutom gäller förfarandet bara personer som får ett anställnings- eller tjänsteförhållande och personer som första gången tilldelas arbetsuppgifter som omfattas av de föreslagna lagbestämmelserna. Det är de anställda själva som skall skaffa fram ett utdrag ur straffregistret. Utdraget blir inte kvar hos arbetsgivaren utan denne skall utan dröjsmål lämna tillbaka det till den anställda. Utdraget ur straffregistret skall innehålla de straff som nämns i 6 § 2 mom. straffregisterlagen om de är av betydelse för lagens syfte. I arbetsgivarens register över den anställda får endast antecknas att den anställda visat upp ett registerutdrag och anges identifieringsuppgifter för utdraget. Under dessa omständigheter hade utskottet inget att anmärka med anledning av proportionalitetsprincipen.

Grundlagsutskottet ansåg bl.a. också att bestämmelserna om kontroll av brottslig bakgrund inte medförde problem med avseende på 18 § 1 mom. grundlagen som skyddar var och ens rätt att fritt välja arbete och yrke.

Ovan angivna begränsningar och synpunkter i fråga om de grundläggande fri- och rättigheterna, proportionalitetsprincipen och rätten att fritt välja arbete och yrke har beaktats i landskapslagen.

Ålandsdelegationen, som delar grundlagsutskottets ovan nämnda bedömningar, finner inte skäl att göra invändningar beträffande ovan nämnda synpunkter.

Enligt landskapslagens 8 § får uppgifter i ett registerutdrag inte röjas för andra än dem som behöver dem för att besluta om en person skall tilldelas arbetsuppgifter som ingår i tillämpningsområdet för landskapslagen. Med tanke på integritetsskyddet för dem som omfattas av det föreslagna förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund är det av väsentlig betydelse att känsliga uppgifter om dem inte sprids. Grundlagsutskottet har beträffande den i ovannämnda regeringsproposition föreslagna 8 § anfört att bestämmelsen om tystnadsplikt bör skrivas om. Enligt grundlagsutskottet skall det framgå att uppgifterna i straffregisterutdraget inte får yppas för andra än de som absolut behöver dem för sina arbetsuppgifter. Med hänvisning till 80 § 1 mom. grundlagen ansåg grundlagsutskottet även att det är befogat att i själva lagen skriva in konstaterandet i lagens förarbeten om att tystnadsplikten också skall gälla efter att anställnings- eller tjänsteförhållandet upphört. Grundlagsutskottet ansåg dock inte att dessa ändringar var ett absolut villkor för att rikslagen skulle kunna stiftas i vanlig lagstiftningsordning. I motsvarande rikslag (FFS 504/2002) har dessa anmärkningar beträffande tystnadsplikten uttryckligen beaktats i lagtexten. Med beaktande av ordalydelsen i landskapslagens 8 § och de motiveringar som anges i landskapsstyrelsens framställning bör paragrafens allmänna formulering anses innefatta dels ett krav på ett absolut behov av tillgång till ifrågavarande uppgifter och dels att tystnadsplikten även gäller efter det anställningen upphört. Straffbestämmelserna i landskapslagens 10 § har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 9.1.2004:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 26.11.2003 nr 33/08/2003

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn inom sektorerna socialvård, undervisning och ungdomsarbete samt idrott. Lagen tillämpas på dem som utan vårdnadshavarens närvaro tar hand om, fostrar, undervisar eller på annat sätt arbetar i personlig kontakt med barn. Enligt landskapslagen får personer som skall arbeta med barn i landskapet anställas endast under förutsättning att de visar upp straffregisterutdrag. Innehållet i ett sådant utdrag är begränsat till uppgifter angående sedlighetsbrott, sexualbrott, mord, dråp och vissa andra våldsbrott samt narkotikabrott.

Syftet med landskapslagen är enligt 1 § att skydda den personliga integriteten och främja den personliga säkerheten för personer under 18 år. Regleringen i lagtingsbeslutet gäller i huvudsak lagstiftningsområdena socialvård och undervisning. Enligt 18 § 13 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet i fråga om socialvård som även inbegriper barnskydd och enligt 14 punkten i fråga om bland annat undervisning, idrott samt ungdomsarbete. Enligt 18 § 1 och 4 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landsskapsstyrelsen och i fråga om de myndigheter och inrättningar som lyder under den samt om bland annat kommunernas förvaltning och kommunernas tjänsteinnehavare.

Riket har enligt 27 § 30 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården. Likaså har riket enligt 27 § 21 punkten lagstiftningsbehörighet i fråga om arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda.

Landskapslagen gäller till de väsentligaste delarna lagstiftningsområden som hör till landskaps behörighet.

Enligt 3 § landskapslagen skall en arbetsgivare kräva att en person visar upp ett straffregisterutdrag enligt 6 § 2 mom. straffregisterlagen (770/1993), när arbetsgivaren första gången erbjuder personen en anställning som omfattar uppgifter som avses i 2 § landskapslagen eller första gången tilldelar personen sådana uppgifter. Enligt 27 § 22 och 23 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om straffrätt och rättskipning med vissa undantag som det nu inte är fråga om. Med stöd av dessa lagrum faller regleringen av straffregister inom rikets behörighet. Också enligt 3 § lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (504/2002) skall en arbetsgivare kräva att en person visar upp ett straffregisterutdrag enligt 6 § 2 mom. straffregisterlagen i motsvarande situation som den som avses i landskapslagen. Med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan i en landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Stadgandet i 3 § landskapslagen uppfyller dessa villkor varför det har kunnat intas i beslutet.

Landskapslagen innebär ett ingrepp i vissa individers grundläggande fri- och rättigheter i avsikt att skydda andra individers grundläggande fri- och rättigheter. Enligt 10 § 1 mom. Finlands grundlag tryggas bland annat vars och ens privatliv. Närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas enligt stadgandet genom lag. Stadgandet i grundlagen skyddar dem vars fri- och rättigheter begränsas i landskapslagen. I 7 § 1 mom. grundlagen stadgas att alla har rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet. Enligt 19 § 3 mom. grundlagen skall det allmänna bland andra stödjande personer som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. Dessa stadganden ligger till grund för det skydd som landskapslagen ger personer under 18 år. I riket ingår en reglering som motsvarar landskapslagen i den ovan nämnda lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. Riksdagens grundlagsutskott har konstaterat att det finns godtagbara skäl för de bestämmelser i lagen som griper in i skyddet för privatlivet (GrUU 9/2002 rd). Samma godtagbara skäl gäller för landskapslagen.

Det framgår av landskapslagen att ingreppen i privatlivet motsvarar de ingrepp som har reglerats i rikslagen. De är noga begränsade och står i proportion till de intressen som de skyddar. Högsta domstolen finner att beslutet till dessa delar inte utgör en behörighetsöverskridning. Ett stadgande om tystnadsplikt ingår i 8 § landskapslagen. Enligt stadgandet får uppgifter i ett registerutdrag inte röjas för andra än dem som behöver uppgifterna för att besluta om en person skall tilldelas sådana arbetsuppgifter som avses i landskapslagen. Stadgandet har sin svarighet i rikslagen. I anledning av de skillnader som finns mellan det nämnda stadgandet och det av riksdagen antagna lagrummet konstaterar Högsta domstolen följande.

Vid behandlingen i riksdagen av den proposition, som ligger till grund för lagen, kritiserade grundlagsutskottet den föreslagna lydelsen av stadgandet i 8 § om tystnadsplikt. Enligt propositionen skulle de som behandlar straffregisterutdrag inte få röja de uppgifter som framgår av utdraget till utomstående. Grundlagsutskottet hänvisade till 80 § 1 mom. grundlagen där det föreskrivs att det genom lag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. Enligt utskottet måste det framgå att uppgifterna i straffregisterutdraget inte får yppas för andra än de som absolut behöver dem för sina arbetsuppgifter. Utskottet konstaterade vidare att det även vore befogat att skriva in i lagen att tystnadsplikten skall gälla också efter det anställnings- eller tjänsteförhållandet har upphört.

I enlighet med arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottets betänkande (ApUB 1/2002 rd) godkände riksdagen en formulering av 8 §, som beaktade grundlagsutskottets synpunkter. Enligt gällande rikslag får uppgifter således inte röjas för andra än de som nödvändigtvis behöver dem för att besluta om en person skall tilldelas arbetsuppgifter som avses i lagen. Vidare

stadgas det att skyddade uppgifter inte får röjas för utomstående ens efter det att personen inte längre sköter det uppdrag där han eller hon fick informationen.

Lydelsen i 8 § landskapslagen skiljer sig från stadgandet i rikslagen för det första genom att i 8 § landskapslagen saknas den bestämmelse, som i rikslagen uttryckts med ordet nödvändigtvis. Enligt Högsta domstolens uppfattning innebär denna formulering inte att förbudet skall tolkas snävare än enligt rikslagen. Inte heller innebär formuleringen i lagtingsbeslutet att gränsen för tystnadsplikten skulle bli så diffus att stadgandet inte uppfyllde kravet på exakthet i grundlagen.

För det andra saknas i 8 § landskapslagen en motsvarighet till den ovan nämnda preciseringen av tystnadspliktens utsträckning i tiden, som ingår i rikslagen. Tystnadspliktens omfattning enligt landskapslagen framgår emellertid ur straffstadgandet i 10 § 3 mom. Där stadgas att vid brott mot tystnadsplikten som föreskrivs i 8 § skall dömas till straff enligt 38 kap. 1 eller 2 § eller 40 kap. 5 § strafflagen. I 38 kap. 1 § 1 punkten strafflagen (578/1995) stadgas att den som i strid med tystnadsplikt som anges i lag eller förordning eller som en myndighet särskilt har ålagt med stöd av lag röjer en omständighet som skall hållas hemlig och som han fått kännedom om på grund av sin ställning, i sin befattning eller vid fullgörandet av ett uppdrag, skall, om gärningen inte utgör brott enligt 40 kap. 5 §, för sekretessbrott dömas till böter eller fängelse i högst ett år. I 40 kap. 5 § 1 punkten strafflagen (604/2002) stadgas att om en tjänsteman uppsåtligt under den tid anställningen varar eller därefter obehörigen röjer en handling eller uppgift som är sekretessbelagd enligt lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) eller enligt någon annan lag eller som enligt lag inte får yppas, skall tjänstemannen, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans, för brott mot tjänstehemlighet dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Av dessa stadganden framgår det, som även framhålls i detaljmotiveringen till lagtingsbeslutet, att också en person som bryter mot tystnadsplikten efter att han lämnat den anställning eller uppdrag i vilket han fick den hemliga informationen kan dömas till straff. Fastän denna omständighet inte uttryckligen ingår i själva stadgandet om tystnadsplikt i 8 § landskapslagen till skillnad från 8 § rikslagen framgår den ur de egentliga kriminaliseringarna av brott mot tystnadsplikten. Därför finner Högsta domstolen att stadgandet i 8 § landskapslagen inte heller av denna orsak utgör en behörighetsöverskridning.

I 10 § landskapslagen ingår bestämmelser om straff. Stadgandena hänför sig enbart till de rättsområden som ovan konstaterats höra till landskapets lagstiftningsbehörighet och föranleder därför inte, med beaktande av 18 § 25 punkten självstyrelselagen, någon anmärkning.

Därför och då lagtingsbeslutet inte heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 20.1.2004.

Nr 33/03, D10 03 01 33. Landskapslag om ändring av landskapslagen om avbytarverksamhet för lantbrukare, antagen av lagtinget 22.9.2003 (ÅFS 86/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.11.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen görs ändringar i de semesterförmåner som tillkommer lantbrukare.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller jord- och skogsbruk, socialvård och landskapets myndigheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1, 13 och 15 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.12.2003.

Nr 34/03, D10 03 01 34. Landskapslag om ändring av 43 § landskapslagen om besiktning och registrering av fordon, antagen av lagtinget 26.9.2003 (ÅFS 7/04).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.12.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller kompletterande bestämmelser om tillfälligt införande i landskapet av moped.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller allmän ordning och säkerhet samt vägtrafik på vilka områden lagstiftningsbehörigheten helt eller till de delar landskapslagen reglerar tillkommer landskapet enligt 18 § 6 och 21 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om ändring av körkortslagen för landskapet Åland träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 23.1.2004:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 7.1.2004 nr 36/08/2003

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om ändring av 43 § landskapslagen om besiktning och registrering av fordon. Landskapslagen ansluter sig till de omfattande ändringar i körkortslagstiftningen som har gjorts genom landskapslagen om ändring av körkortslagen för landskapet Åland.

Landskapslagen om besiktning och registrering av fordon ändras i syfte att förbättra språkdräkten och samordna regleringen i denna lag med regleringen i körkortslagen i sin ändrade form. Det är i huvudsak fråga om lagstiftningsområdet vägtrafik även om de antagna ändringarna också gäller allmän ordning och säkerhet. Enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om vägtrafik och enligt 6 punkten ifråga om allmän ordning och säkerhet med vissa undantag som det inte nu är fråga om.

Ikraftträdandet av den landskapslag som ingår i detta lagtingsbeslut förutsätter emellertid att landskapslagen om ändring av körkortslagen för landskapet Åland träder i kraft.

Därför och då lagtingsbeslutet inte heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 30.1.2004.

Nr 35/03, D10 03 01 35. Landskapslag om ändring av 69 och 78 §§ vägtrafiklagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 26.9.2003 (ÅFS 6/04).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.12.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller kompletterande bestämmelser om när en körkortsinnehavare återfår rätten att framföra ett motordrivet fordon efter ett körförbud samt om innebörden av ett körförbud.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller allmän ordning och säkerhet samt vägtrafik på vilka områden lagstiftningsbehörigheten helt eller till de delar landskapslagen reglerar tillkommer landskapet enligt 18 § 6 och 21 punkterna självstyrelselagen.

Bestämmelserna om körförbud har med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 23.1.2004:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 7.1.2004 nr 37/08/2003

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om ändring av 69 och 78 §§ vägtrafiklagen för landskapet Åland. Landskapslagen ansluter sig till de omfattande ändringar i körkortslagstiftningen som har gjorts genom landskapslagen om ändring av körkortslagen för landskapet Åland.

Vägtrafiklagen för landskapet Åland ändras i syfte att förbättra språkdräkten och samordna regleringen i denna lag med regleringen i körkortslagen för landskapet Åland. Det är i huvudsak fråga om lagstiftningsområdet vägtrafik även om de antagna ändringarna också gäller allmän ordning och säkerhet. Enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om vägtrafik och enligt 6 punkten i fråga om allmän ordning och säkerhet med vissa undantag som det inte nu är fråga om.

Därför och då lagtingsbeslutet inte heller i övrigt föranleder anmärkning torde hinder för dess ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 30.1.2004.

Nr 36/03, D10 03 01 36. Landskapslag om ändring av körkortslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 26.9.2003 (ÅFS 5/04).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.12.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen revideras bestämmelserna om förutsättningarna för att få avlägga examen för körkort. Polisen berättigas bevilja körkort med begränsad giltighet (s.k. villkorade

körkort). Förarbevisen för mopeder slopas och ersätts med mopedkörkort. Genom landskapslagen införs en bestämmelse om skyldighet att medföra körkort vid framförande av fordon på allmän väg. Bestämmelserna om regelbundna hälsokontroller för förnyande av körkort ändras. Läkare berättigas att anmäla till polismyndigheten om att en körkortsinnehavares hälsotillstånd försämrats så att denne inte längre uppfyller kraven för beviljande av körkort. Som tilläggsförutsättning för att få verka som en i 13 § avsedd lärare införs att sökanden har permanent bostättningsort i landskapet. Vissa ändringar utgör implementeringar av EG:s regelverk.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, allmän ordning och säkerhet, hälso- och sjukvård samt vägtrafik på vilka områden lagstiftningsbehörigheten helt eller till de delar landskapslagen reglerar tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 6, 12 och 21 punkterna självstyrelselagen.

Den i landskapslagens 42a § intagna rätten för läkare att i vissa fall anmäla till polismyndigheten om hälsotillståndet hos den som ansöker om körkort eller som innehar körkort kan möjligen uppfattas som intrång i vissa grundläggande fri- och rättigheter, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 1 mom. självstyrelselagen.

Enligt grundlagens 7 § 3 mom. får den personliga integriteten inte kränkas utan laglig grund. Bestämmelsen i 10 § 1 mom. grundlagen skyddar vars och ens privatliv och föreskriver att närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Omfattningen av denna grundläggande fri- och rättighet medför bl.a. att skyddet för den personliga integriteten vid behandlingen av personuppgifter alltid förutsätter reglering på lagnivå, i synnerhet om det är fråga om behandlingen av sådana personuppgifter som på grund av det samband där de används, uppgifternas karaktär samt förhållandet mellan den registrerade och den registeransvarige på ett betydande sätt berör grunderna för individens rättsliga ställning.

Uppgifter som gäller patientens hälsotillstånd är känsliga uppgifter och utgångspunkten är att behandling av känsliga uppgifter är förbjuden. Genom landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter (ÅFS 61/1993) har lagen om patientens ställning och rättigheter (FFS 785/1992) (nedan kallad patientlagen) med vissa avvikelser gjorts tillämplig i landskapet. Enligt 13 § 2 mom. patientlagen är utgångspunkten för att patientuppgifter skall få lämnas ut att patienten givit sitt skriftliga samtycke till detta. I lagens 13 § 3 mom. uppräknas undantagen från tystnadsplikten när det gäller patientuppgifter. Enligt 1 punkten i momentet kan man avvika från tystnadsplikten om det i lag särskilt föreskrivs att myndigheten givits rätt att lämna ut eller få del av uppgifter. Uppgifter som ingår i journalhandlingarna får utan hinder av sekretessbestämmelserna lämnas till domstol, annan myndighet eller sammanslutning om denna har lagstadgad rätt att få sådana uppgifter. Det finns stadganden om rätt till information i ett flertal olika lagar. Yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården har enligt dessa lagar anmälningsplikt om sekretessbelagda uppgifter. Detta sker i allmänhet i situationer då allmän fördel har ansetts förutsätta att tystnadsplikten bryts. Om polisens rätt till uppgifter stadgas i lagen om utredande av dödsorsak (FFS 459/1973) och i förundersökningslagen (FFS 449/1987).

Grundlagsutskottet har i sitt betänkande över regeringens proposition med förslag till ändring av grundlagens stadganden om de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUU 25/1994) definierat vissa allmänna krav på de inskränkningar som görs i vanlig lag i de grundläggande fri- och rättigheterna. Sådana krav är att inskränkningarna skall vara noga avgränsade och tillräckligt exakt definierade. Grunderna för inskränkningar skall vara acceptabla. Inskränkningarna skall vara dikterade av något tungt vägande samhälleligt skäl. Inskränkningarna skall dessutom vara förenliga med kravet på proportionalitet och de skall vara nödvändiga för att uppnå ett acceptabelt syfte.

Som förutsättning för läkarens anmälningssrätt anges i landskapslagens 42a § att hälsotillståndet är försvagat annat än tillfälligt så att personen inte längre uppfyller de hälsokrav som utgör förutsättningen för beviljande av körkort. Enligt 2 mom. måste läkaren innan uppgifterna lämnas ut berätta för patienten att hälsotillståndet inverkar på körförmågan och om sin rätt att anmäla bristen i körförmågan till körkortsmyndigheten. Enligt rikets personuppgiftslag och patientlagen utgör personens samtycke utgångspunkten för behandlingen av patientuppgifter om personen i fråga. På grund av detta är det motiverat att läkaren inte får lämna ut uppgifter utan att underrätta patienten om det eller utan att fråga vad patienten anser om att uppgifterna lämnas ut. Paragrafens 3 mom. fastställer innehållet i de patientuppgifter som anmäls till körkortsmyndigheten. Ett bemyndigande i en speciallag som ger rätt till behandling av patientuppgifter måste uppfylla villkoren enligt legalitets- och proportionalitetsprincipen. Legalitetsprincipen förutsätter att en begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna sker så exakt som möjligt. Proportionalitetsprincipen förbjuder begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna, om det är möjligt att uppnå målet på ett sätt som mindre begränsar dessa rättigheter. De begränsningar som i momentet görs i skyddet för privatlivet när det gäller förare stämmer överens med proportionalitetsprincipen när man beaktar det intresse som skyddas genom begränsningen, d.v.s. medtrafikanternas liv och hälsa. Det är inte möjligt att genomföra informationsutbytet på ett sätt som mindre ingriper i skyddet för privatlivet, utan informationsförmedlingen förutsätter att det sker oberoende av förarens vilja. Uppgifter som anmäls oberoende av samtycke begränsas i landskapslagen till att gälla uppgifter som är nödvändiga för bedömningen av förutsättningarna för beviljande av körkortstillstånd. Uppgifternas innehåll är således exakt definierade och nödvändiga för paragrafens syfte. Med beaktande av ovanstående finner Ålandsdelegationen att landskapslagens 42a § inte på ett otillåtet sätt står i strid med de i grundlagen skyddade fri- och rättigheterna. Ålandsdelegationen konstaterar i sammanhanget att en motsvarande anmälningssrätt föreslogs intagen i rikets vägtrafiklag (RP 29/2003rd). I riksdagsbehandlingen har denna anmälningssrätt ändrats till en anmälningsskyldighet för läkare och optiker (KoUB 7/2003rd).

I landskapslagens 13 § intas en ny punkt d) enligt vilken en förutsättning för att få verka som en i paragrafen avsedd trafiklärare i landskapet utgör att sökanden har sin permanenta boställningsort i landskapet. Detsamma gäller även de personer som jämlikt landskapslagens 14 § kan beviljas tillstånd för övningskörning i landskapet samt personer som kan utöva överinseende vid övningskörning. Med anledning av dessa bestämmelser samt av att landskapslagen avser en ytterligare implementering av på området gällande EG-bestämmelser har Ålandsdelegationen inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet. Beträffande de nu aktuella paragraferna har europarättsenheten i utlåtande 11.11.2003 konstaterat att begränsningar av utövandet av affärsverksamhet enligt huvudregeln är förbjudna i Europeiska gemenskapens regelverk. Hänsyn skall dock tas till de undantag som föreskrivs i protokollet om Åland i Finlands anslutningsfördrag (det s.k. protokoll nr 2). Enligt protokollet skall bestämmelserna i EG-fördraget inte hindra att de bestämmelser tillämpas som var i kraft den 1 januari 1994 och som gäller bl.a. vissa inskränkningar i etableringsrätten och i rätten att tillhandahålla tjänster. Europarättsenheten anser att bestämmelserna i landskapslagens 13 och 14 § om att det krävs permanent boställningsort i landskapet för att få tillstånd att verka som trafiklärare eller utöva överinseende vid övningskörning i landskapet, förefaller vara motiverade på grund av detta undantag fast de kan anses begränsa etableringsrätten. Ålandsdelegationen, som konstaterar att med i landskapslagens 13 § angivna trafiklärare inte avses sådana trafiklärare som enligt körkortslagens 3 kap. yrkesmässigt upprätthåller bilskolor, delar den uppfattning som kommer till uttryck i europarättsenhetens bifogade utlåtande och hänvisar även till 68 § vägtrafiklagen (FFS 267/1981).

Bestämmelsen om körförbud i landskapslagens 46 § har med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I landskapslagens 46 § 4 mom. ingår bestämmelser angående rättegångsväsendet och om åligganden för rikets myndigheter, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 3 och 23 punkterna självstyrelselagen är förbehållen riket. Då ifrågavarande bestämmelser i sak överensstämmer med motsvarande bestämmelser i rikslagstiftningen har de enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Europarättsenhetens utlåtande 11.11.2003:

Ändringar i den åländska körkorts- och vägtrafiklagstiftningen

1. Inledning

Ålandsdelegationen har i sitt brev av den 9 oktober 2003 bett justitieministeriets europarättsenhet om ett utlåtande om landskapslagen om ändring av körkortslagen för landskapet Åland överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk. Delegationen har även översänt landskapslagen om ändring av 43 § landskapslagen om besiktning och registrering av fordon samt landskapslagen om ändring av 69 § och 78 § av vägtrafiklagen, vilka har antagits samtidigt.

Av landskapsstyrelsens framställning framgår att syftet med ändringarna är att förbättra trafiksäkerheten och stävja den negativa utveckling som lett till ökad vårdslöshet bland trafikanterna. Eftersom syftet med ändringarna inte är att implementera något särskilt direktiv granskades framställningen från en generell EG-rättslig synvinkel. Vid europarättsenheten undersöktes däremot inte framställningens fullständiga förenlighet med t.ex. direktivet 91/439/EG (senast ändrat genom direktivet 2000/56/EG, i det följande direktivet) eller någon annan EG-regel.

2. Ändringar i körkorts- och vägtrafiklagstiftningen

Förslaget innehåller vissa ändringar av och tillägg i lagstiftningen. En del av de nya bestämmelserna är baserade på EG-bestämmelserna, men det ingår även flera preciseringar av lagtexten samt språkliga och tekniska ändringar.

Generellt sett kan det konstateras att de flesta ändringarna inte verkar problematiska från EG-rättslig synvinkel. Europarättsenheten önskar dock föra fram följande observationer och synpunkter.

Enligt huvudregeln är begränsningar av utövandet av affärsverksamhet förbjudna i Europeiska gemenskapens regelverk. Hänsyn bör dock tas till de undantag som föreskrivs i protokollet om Åland i Finlands anslutningsfördrag. Enligt protokollet skall bestämmelserna i EG-fördraget inte hindra att de bestämmelser tillämpas som var i kraft den 1 januari 1994 och som gäller bl.a. vissa inskränkningar i etableringsrätten och i rätten att tillhandahålla tjänster. Framkastade bestämmelsen i 13 § och 14 § av körkortslag enligt vilken det krävs permanent bosättningsort i landskapet för att få tillstånd att verka som körlärare i landskapet förefaller vara motiverad i basis av detta undantag fast den kan anses begränsa etableringsrätten.

Sparsamma direkta hänvisningar i framställningen och dess motivering förorsakar att det är inte lätt att reda ut vilka EG-rättsliga aspekter som eventuellt kan komma i fråga. T.ex., trots ingen referens finns i framställningen, verkar det vara syftet med det nya 39 § 2 mom. (villkorade körkort) att ta i bruk underkategori 05 i bilaga I till direktivet, som gäller begränsad användning av fordon med vissa förbehåll av medicinska skäl. I riket möjligheten att använda underkategori 05 i körkort är tydligen inte infört. Det främsta syftet med direktivet är att ställa vissa minimivillkor för körkort inom EG samt ett ömsesidigt erkännande av detta körkort. Det

bör därför säkerställas att alla de förpliktande bestämmelserna i direktivet (i detta sammanhang speciellt bilaga III) och i andra eventuella EG-regler om rätten att framföra fordon uppfylls. Detta bör naturligtvis även vara fallet med alla övriga bestämmelser i den åländska körkorts- och vägtrafiklagstiftningen.

Till sist kunde det påpekas att varje inskränkning som kan inverka på individens rättskydd, t.ex. ändringen av 46 § 4 mom. (körförbud, rätt att få sitt ärende prövat av domstol), bör vidtas med särskild omsorg och motiveras noggrant utifrån grundlagen.

Högsta domstolens utlåtande 23.1.2004:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 7.1.2004 nr 39/08/2003

Utlåtande

Lagtingsbeslutet som har kommit in till justitieministeriet 6.10.2003, har ankommit till Högsta domstolen 8.1.2004. Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om ändring av körkortslagen för landskapet Åland (nedan körkortslagen). Syftet med landskapslagen är att förbättra trafiksäkerheten, höja trafikmoralen samt stävja den negativa utveckling som lett till ökad vårdslöshet bland trafikanterna. Ändringarna innebär bland annat att förarbevisen för mopeder ersätts med särskilda mopedkörkort. Bestämmelserna om körkort förenat med provotid revideras. Ändringarna innehåller bestämmelser om villkor som kan fogas till ett körkort liksom även bestämmelser om hälsokontroller och en läkares rätt att anmäla till polisen om en körkortsinnehavares hälsotillstånd. Vissa ändringar har gjorts till följd av ändrade EG-regler om körkort. Lagtinget även antagit landskapslagar om ändring av 69 och 78 §§ vägtrafiklagen för landskapet Åland och om ändring av 43 § landskapslagen om besiktning och registrering av fordon. Om dessa lagtingsbeslut avger Högsta domstolen separata utlåtanden.

I den landskapslag som föreligger för utlåtande är det i huvudsak fråga om lagstiftningsområdet vägtrafik även om de antagna ändringarna också gäller allmän ordning och säkerhet samt hälso- och sjukvård. Enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om vägtrafik och enligt 6 punkten i fråga om allmän ordning och säkerhet med vissa undantag som det inte nu är fråga om. Landskapet har enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet också i fråga om hälso- och sjukvård, med vissa undantag som inte nu är tillämpliga. Dessutom hör enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen regleringen av landskapsstyrelsen och de myndigheter och inrättningar som lyder under den till landskapets behörighet. Landskapslagen gäller även detta lagstiftningsområde. På grund av att det är fråga om ett område som på ett bindande sätt i detalj har reglerats genom EG-direktiv har medlemsstaterna enbart den rörelsefrihet som direktivet möjliggör. I landskapslagen ingår ett tillägg till 13 § körkortslagen om privat undervisning under ledning av en godkänd lärare. En förutsättning för att verka som lärare är utöver de gällande att sökanden har permanent bostättningsort i landskapet. I anslutning till denna ändring har även 14 § körkortslagen ändrats så att endast personer som är permanent bosatta i landskapet har rätt att övningsköra och utöva överinseende vid övningskörning. Dessa ändringar avser inte näringsidkare som tillhandahåller bilskoltjänster. Det är därför inte fråga om begränsningar i rätten att utöva näring. Begränsningarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Genom landskapslagen fogas till 39 § körkortslagen stadganden om körkort med vissa villkor som kan utfärdas om det av medicinska skäl eller på grund av förarens ålder eller personliga förhållanden i övrigt kan anses påkallat. Stadgandena avser ett genomförande av direktivet 2000/56/EG och faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

I 42a § landskapslagen stadgas att en läkare har rätt att anmäla till polismyndigheten om vissa försämringar i hälsotillståndet hos en patient. Läkaren har denna rätt utan hinder av vad som stadgas om tystnadsplikt då läkaren konstaterar att hälsotillståndet försämrats så att de hälsokrav som är en förutsättning för beviljande av körkort inte längre uppfylls. Patienten skall underrättas om läkarens rätt att göra en sådan anmälan och om hur patientens hälsotillstånd inverkar på dennes körförmåga innan anmälan görs. I läkarens anmälan kan endast ges uppgifter om att den person som anmälan gäller inte uppfyller de hälsokrav som är förutsättning för beviljande av körkort samt vilka tilläggsåtgärder läkaren föreslår.

I 7 § 1 mom. Finlands grundlag stadgas att alla har rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet. Enligt 3 mom. samma paragraf får den personliga integriteten inte kränkas utan laglig grund. Enligt 10 § 1 mom. grundlagen är vars och ens privatliv tryggt. Närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas enligt stadgandet genom lag. Dessa stadganden i grundlagen skyddar dem vars fri- och rättigheter begränsas i landskapslagen.

Regleringen i 42a § landskapslagen innebär ett ingrepp i förtroendeförhållandet mellan patient och läkare och tangerar patienternas integritetsskydd. Om regleringen i landskapslagen skulle innebära en konflikt med grundlagen skulle det vara fråga om en behörighetsöverskridning, eftersom lagstiftningsbehörigheten i fråga om avvikelser från grundlag enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen hör till riket.

Avsikten med regleringen i 42a § landskapslagen är att nå ur samhällets synvinkel viktiga mål i anknytning till trafiksäkerheten. Ingreppet i den personliga integriteten förefaller vara noga begränsat och står i proportion till de intressen som skyddas. Ett motsvarande stadgande ingick i regeringens proposition med förslag till lag om ändring av vägtrafiklagen (RP 29/2003 rd). Riksdagens kommunikationsutskott föreslog i sitt betänkande (KoUB 7/2003 rd) att läkarens anmälningsrätt skulle ändras till en anmälningsskyldighet. Enligt 73 a § 1 mom. vägtrafiklagen, såsom lagrummet lyder i riksdagens svar, skall en läkare utan hinder av bestämmelserna om tystnadsplikt anmäla en nedsättning i hälsotillståndet till den polis som är behörig i körrättsärenden (RSv 85/2003 rd). Landskapslagens ingrepp i de grundläggande fri- och rättigheterna är mindre omfattande än de ingrepp som gjorts i riket i den lagstiftningsordning som stadgas i 72 § grundlagen. Högsta domstolen finner att landskapslagen till denna del faller inom landskapets behörighet.

I landskapslagen ingår ändringar i 46 § körkortslagen som gäller körförbud. Det körförbud som avses i lagändringen är en särskild påföljd i avsikt att förhindra nya brott. Stadgandet hänför sig enbart till de rättsområden som ovan konstaterats höra till landskapets lagstiftningsbehörighet och föranleder därför inte, med beaktande av 18 § 26 punkten självstyrelselagen, någon anmärkning.

Enligt 46 § 4 mom. landskapslagen har den som tilldelats körförbud med stöd av bestämmelserna i 1 mom. c punkten rätt att få sitt ärende prövat av domstol. Lagrummet ändras så att den som meddelats körförbud för körning utan körkort inte i framtiden har möjlighet att få körförbudet prövat av allmän domstol med stöd av detta lagrum. Lagrummet reglerar emellertid också i sin ändrade form behandlingen av frågan om körförbud inför domstol. Regleringen gäller därför statsmyndigheternas organisation och verksamhet samt rättskipning på vilka områden riket har lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 3 och 23 punkten självstyrelselagen. Med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan i en landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Stadgandet i 46 § 4 mom. landskapslagen uppfyller dessa villkor varför det har kunnat intas i beslutet.

Därför och då lagtingsbeslutet inte heller i övrigt föranleder anmärkning torde inga hinder för att landskapslagen i övrigt träder i kraft föreligga.

Republikens presidents beslut 30.1.2004.

Nr 37/03, D10 03 01 37. Landskapslag om ändring av 5a § kommunalskattelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 29.9.2003 (ÅFS 85/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.11.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller reviderade bestämmelser om fördelningen av kommunalskatteintäkterna av samfund och samfällda förmåner mellan de enskilda kommunerna. Landskapslagen skall tillämpas första gången vid skatteredovisningen till kommunerna för skatteåret 2004.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 5 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter samt kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.12.2003.

Nr 38/03, D10 03 01 38 se avsnitt D p.g.a. en felregistrering.

Nr 39/03, D10 03 01 39. Landskapslag om upphävande av 7a § kommunalskattelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 28.11.2003 (ÅFS 88/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.12.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs bestämmelsen i 7a § kommunalskattelagen enligt vilken en skattskyldig fysisk person vid kommunalbeskattningen berättigades göra ett allmänt avdrag om fem procent från förvärvsinkomsten.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 19.12.2003.

Nr 40/03, D10 03 01 40. Landskapslag om ändring av landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna, antagen av lagtinget 28.11.2003 (ÅFS 89/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.12.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen ersätts kompletteringen av skatteinkomsterna med ett utjämningsssystem enligt vilket ett utjämningsbelopp läggs till eller dras från kommunernas landskapsandelar. Landskapslagen innehåller bestämmelser om beräkandet av samt fastställandet

av detta utjämningsbelopp. Samtidigt justeras koefficienterna enligt bosättningsstrukturgrupp.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4 och 5 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning samt kommunerna tillkommande skatter.

Bestämmelser om rättelseförfarande har intagits i landskapslagens 19 §. Rättelseyrkandet är en del av förvaltningsförfarandet och hör i de fall landskapslagen reglerar till landskapets behörighetsområde. Rättelseförfarandet föregår det besvär förfarande som avser den egentliga rättskipningen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 19.12.2003.

Nr 41/03, D10 03 01 41. Landskapslag om ändring av 11 och 12 §§ landskapslagen om planering av och landskapsandel för socialvården, antagen av lagtinget 28.11.2003 (ÅFS 90/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.12.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen justeras landskapsandelsprocenterna enligt bosättningsstrukturgrupp. Beträffande utjämning av landskapsandelar intas i landskapslagen en hänvisning till landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna reviderad samma dag som föreliggande landskapslag.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4 och 13 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning samt socialvård.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om ändring av landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna träder i kraft.

Republikens presidents beslut 19.12.2003.

Nr 42/03, D10 03 01 42. Landskapslag om ändring av 7 och 39 §§ landskapslagen om planering av och landskapsandel för undervisnings- och kulturverksamheten, antagen av lagtinget 28.11.2003 (ÅFS 91/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.12.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen höjs befolkningsgränsen mellan två kommungrupper beträffande koeficienten för beräkningen av landskapsandelen för undervisnings- och kulturverksamheten. Beträffande utjämning av landskapsandelar intas i landskapslagen en hänvisning till landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna, reviderad samma dag som föreliggande landskapslag.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4 och 14 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, undervisning, kultur, idrott och ungdomsarbete.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om ändring av landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna träder i kraft.

Republikens presidents beslut 19.12.2003.

Nr 43/03, D10 03 01 43. Landskapslag om upphävande av landskapslagen om en särskild justering av landskapsandelarna till kommunerna, antagen av lagtinget 28.11.2003 (ÅFS 92/03).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.12.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om en särskild justering av landskapsandelarna till kommunerna (ÅFS 26/1999), fr.o.m. 1.1.2006.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4 och 5 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning samt kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna träder i kraft.

Republikens presidents beslut 19.12.2003.

Nr 44/03, D10 03 01 44. Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om plantmaterial och växtskydd, antagen av lagtinget 28.11.2003 (ÅFS 19/04).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.2.2004:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen görs lagen om växters sundhet (FFS 702/2003) med vissa i blankettlagen (ÅFS 91/1995) angivna undantag tillämplig i landskapet i stället för växtskyddslagen (FFS 1203/1994), som upphävts i riket genom förenämnda rikslag.

Lagen om skydd för växters sundhet gäller åtgärder som avser att bibehålla växters goda sundhetstillstånd och som kan vidtas för att bekämpa skadegörare och hindra att de sprids. Lagen innehåller bestämmelser om registrering, marknadsföring, import och export, åtgärder för att bekämpa skadegörare och för att hindra att de sprids, myndigheter, kontroll och tillsyn, tvångsmedel och påföljder samt skadestånd. Växtskyddet är en viktig del av jordbrukslagstiftningen inom EU och regleras i flera EG-direktiv.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller – förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Landskapslagen gäller jord- och skogsbruk, styrning av lantbruksproduktionen, näringsverksamhet samt landskapets myndigheter vilka områden helt eller huvudsakligen hör till landskapets behörighet enligt 18 § 1, 15 och 22 punkterna självstyrelselagen. Landskapslagen gäller även förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet vilket område enligt 27 § 33 punkten självstyrelselagen hör till rikets lagstiftningsbehörighet dock så att enligt 30 § 8 punkten självstyrelselagen skall de uppgifter vilka med stöd av lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet i landskapet skötas av landskapsstyrelsen eller av någon annan i landskapslag bestämd myndighet. Till den del stadgandena om införande av växtförstörare gäller utrikeshandeln innefattas de enligt blankettlagens 1 § 3 mom. inte i landskapslagens tillämpningsområde. Till den del bestämmelserna i övrigt är att hänföra till rikets behörighet, har de med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Enligt rikslagens 13 § är jord- och skogsbruksministeriet en sådan central myndighet i Finland som avses i rådets direktiv 2000/29/EG. Bestämmelsen i blankettlagens 2 § 1 mom., om att de förvaltningsuppgifter inom landskapets behörighet som enligt de genom landskapslagen antagna författningarna ankommer på statens myndigheter i landskapet skall skötas av landskapsstyrelsen, blir genom den nu aktuella landskapslagen gällande även beträffande rikslagens 13 §.

Vad gäller den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet konstaterar Ålandsdelegationen att det är landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs i landskapet till den del en fråga hör till landets behörighet, men enligt självstyrelselagen ankommer på landskapet. Det faller härvid inom landskapets kompetens att utpeka vilka myndigheter som utför de uppgifter som hör till landskapets behörighet. Högsta domstolen har tolkat självstyrelselagens 27 § 4 och 42 punkter så att lagstiftningskompetensen åvilar riket i de fall där den EG-rättsliga normen riktar sig till medlemsstaten med ett krav på ett konkret handlande i förhållande till unionen och dess organ, som utesluter parallella lösningar. Det är då fråga om uppfyllande av en hela landet gällande förpliktelse i förhållande till utländska makter (HD 28.8.1998).

Enligt artikel 1.4 rådets direktiv 2000/29/EG skall varje medlemsstat inrätta eller utnämna en enda ansvarig central myndighet, som kontrolleras av medlemsstatens regering, i synnerhet för samordning och kontakter i frågor som berör växtskydd och faller under nämnda direktiv. I direktivets artikel 2 definieras såsom ansvariga officiella organ:

”i) den eller de officiella växtskyddsmyndigheter i en medlemsstat som avses i artikel 1.4 eller
ii) en offentlig myndighet, som har inrättats

på nationell nivå,

eller, under tillsyn av nationella myndigheter, på regional nivå inom de gränser som är fastslagna i den berörda medlemsstatens konstitution.”

Enligt Ålandsdelegationens uppfattning antyder artikel 1.4 i ovannämnda direktiv att varje medlemsstat kan ha endast en enda ansvarig central myndighet som inför kommissionen ansvarar för de uppgifter som enligt direktivet ankommer på denna myndighet. Eftersom det härvid är fråga om uppfyllandet av en hela landet gällande förpliktelse i förhållande till utländska makter ankommer utnämmandet av denna ansvariga centrala myndighet på riket. I 13 § i den genom landskapslagen antagna rikslagen anges att jord- och skogsbruksministeriet i Finland är en sådan central myndighet som avses i direktivet. Eftersom utnämmandet av nämnda myndighet således utgör riksbehörighet blir bestämmelsen i blankettlagens 2 § 1 mom. om att de förvaltningsuppgifter inom landskapets behörighet som enligt de genom blankettlagen antagna författningarna ankommer på statens myndigheter i landskapet skall skötas av landskapsstyrelsen härvid inte tillämplig. Utnämmandet av en enda ansvarig central myndighet inverkar inte på den i självstyrelselagen angivna behörighetsfördelningen i förhållande mellan riket och landskapet, och utesluter inte utnämmandet av andra ansvariga officiella organ inom landskapsförvaltningen. Det ankommer på den ansvariga centrala myndigheten att anmäla de ansvariga officiella organen till kommissionen och de andra medlemsstaterna i enlighet med direktivets bestämmelser.

Genom antagande av rikslagen påförs även statliga myndigheter uppgifter. Jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan statliga myndigheter påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

I blankettlagens 2 § 2 mom. anges att hänvisningarna i de genom blankettlagen antagna rikslagarna till bestämmelser i rikslagstiftningen skall avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen. Denna bestämmelse kan leda till oklarhet vid tillämpningen men den förleder ingen anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Enligt rikslagens 4 § får växter, växtprodukter och andra föremål med vilka skadegörare lätt kan spridas marknadsföras, produceras för marknadsföring, lagras och importeras endast av en sådan aktör som finns i växtskyddsregistret. Grundlagsutskottet har i utlåtande GrUU 56/2002 rd över regeringens proposition RP 99/2002 rd till föreliggande rikslag granskat denna registreringsskyldighet i förhållande till näringsfriheten, som är tryggad i 18 § 1 mom. grundlagen. Utskottet ansåg att registreringsskyldigheten har fullt acceptabla grunder med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna eftersom de i sista hand har samband med människors hälsa och en hälsosam miljö. Avgränsningarna i paragrafen är lämpliga med tanke på regleringens proportionalitet. Lagförslaget innehöll enligt utskottet även tillräckligt noggranna bestämmelser om villkoren för registrering. Ålandsdelegationen delar grundlagsutskottets uppfattning att denna reglering inte är problematisk med beaktande av 18 § 1 mom. grundlagen.

I 5 kap. i den genom landskapslagen antagna rikslagen ingår bestämmelser om tillsyn och kontroller. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Enligt nämnda kapitel gäller denna övervakningsrätt odlingar och andra områden, produktions-, lager- och andra byggnader, de registerregisteraktören enligt lagen ålagts föra samt aktörens bokföring. Dessa bestämmelser kan beröra det i grundlagens 2 kap. 10 § garanterade skyddet för bl.a. privatlivet på vilket område lagstift-

ningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet har de med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen. Detta gäller även bestämmelsen i rikslagens 24 § om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter till åklagar- och polismyndigheter samt till i paragrafen avsedda tillsynsmyndigheter.

Jämlikt grundlagens 10 § 3 mom. kan genom lag bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna skall kunna tryggas eller för att brott skall kunna utredas. Rikslagens 20 § har formulerats i enlighet med detta.

Enligt 18 § 26 punkten självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömning av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom har kunnat innefattas i landskapsregleringen.

Straffbestämmelserna i rikslagens 29 § har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat innefattas i landskapsregleringen.

I 7 kap. rikslagen ingår bestämmelser om ersättning av statens medel för kostnader och skador samt i lagens 33 § om avgifter till staten. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning äger dessa bestämmelser inte tillämpning i landskapet och de föranleder därför ingen anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Besvärstadsandet i rikslagens 34 § blir inte tillämplig i landskapet till den del besvär enligt blankettlagens 8 § kan anföras över landskapsstyrelsens beslut.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 19.3.2004.

Nr 1/04, D10 04 01 1. Landskapslag om ändring av byggnadslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 10.3.2004 (ÅFS 22/04).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.5.2004:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen ändras bestämmelserna om ändringssökande i 15 kap. byggnadslagen för landskapet Åland att i tillämpliga delar motsvara bestämmelserna i 25 kap. rikets markanvändnings- och bygglag (FFS 132/1999).

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om byggnads- och planeväsendet, landskapsstyrelsen och kommunernas förvaltning tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4 och 7 punkterna självstyrelselagen.

Landskapslagen gäller sökande av ändring i myndighetsbeslut, vilket är att hänföra till området för rättskipning. Enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen hör rättskipning med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 § självstyrelselagen till rikets behörighet. I nämnda paragrafer anges bl.a. att beslut av kommunala myndigheter överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol om inte beslutet enligt rikslag skall överklagas hos någon annan myndighet. I landskapslag kan dock bestämmas att beslut av en kommunal myndighet i ärenden som hör till landskapets behörighet överklagas hos landskapsstyrelsen. Besvär över lagligheten av landskapsstyrelsens beslut får anföras hos högsta förvaltningsdomstolen.

Enligt självstyrelselagens 19 § 3 mom. kan i en landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag.

Ålandsdelegationen konstaterar att bestämmelserna i landskapslagen, med beaktande av bestämmelserna i 25 och 26 § självstyrelselagen, överensstämmer med motsvarande bestämmelser i rikets markanvändnings- och bygglag (FFS 132/1999) och 6 § 1 mom. förvaltningsprocesslagen (FFS 586/1996), varför hinder för intagande av dem i landskapslagstiftningen inte föreligger.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 19.5.2004.

Nr 2/04, D10 04 01 2. Landskapslag om ändring av djurskyddslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 26.4.2004, (ÅFS 42/04).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.6.2004:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen införs en ny 6a § enligt vilken den som anställer eller anlitar någon för skötsel eller tillsyn av djur skall se till att den som anställs eller anlitas har fått råd och anvisningar om hur djuren skall skötas med beaktande av gällande djurskyddsbestämmelser. Straffbestämmelserna kompletteras i enlighet härmed. Bestämmelserna föranleds, beträffande svinhållning, av rådets direktiv 2001/88/EG.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 17 punkten självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om djurskydd och veterinärväsendet med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 58-59 § har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagstiftningen.

Landskapslagen avser en implementering av rådets direktiv 2001/88/EG. Med anledning härav har Ålandsdelegationen inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Europarättsenhetens utlåtande 11.6.2004:

Ändring av djurskyddslagen för landskapet Åland

1. Allmänt

Ålandsdelegationen har i sitt brev av den 12 maj 2004 bett justitieministeriets europarättsenhet om ett utlåtande över om landskapslagen om ändring av djurskyddslagen för landskapet Åland med Europeiska gemenskapens regelverk.

Av landskapsstyrelsens framställning²⁴ framgår att lagförslaget bygger på rådets direktiv 2001/88/EG,²⁵ som ändrar direktiv 91/630/EEG om fastställande av lägsta djurskyddskrav vid svinhållning.

2. Direktivet och dess syfte

Det huvudsakliga innehållet i direktivet utgörs av nya regler om utrymmen för sugor och gyltor. Utöver dessa bestämmelser ställs ett nytt krav som innebär att den som anställer eller anlitar personer för att sköta svin är skyldig att se till att personen i fråga har fått råd och anvisning om de djurskyddsbestämmelser som gäller för svinhållning.

3. Direktivets genomförande genom landskapslagen

Enligt vad som konstateras i landskapsstyrelsens framställning var direktivet avsedd att genomföras före den 1 januari 2003. Eftersom detta inte har skett, har Europeiska kommissionen redan avgett en officiell anmärkning i vilket den har anmodat Åland att genomföra direktivet.

Nuvarande djurskyddslagen för landskapet Åland (95/1998), som för övrigt innehåller omfattande delegeringsbestämmelser, ger ingen rätt för landskapsstyrelsen att utfärda bestämmelser om ansvar för den anställer eller anlitar personer för att sköta svin eller andra djur. För att kunna genomföra direktivet bör en regel för detta skrivas i lagen. Enligt landskapsstyrelsen det finns inte ur djurskyddssynpunkt någon orsak att begränsa en sådan regel till att gränsa enbart svinhållning utan den bör ges en generell mening.

4. Förslag om ändring av djurskyddslagen för landskapet Åland

Landskapsstyrelsen föreslog den 26 februari 2004 en ny 6a §, som följer:

”Den som anställer eller anlitar någon för skötsel eller tillsyn av djur skall se till att den som anställs eller anlitas har de kunskaper som krävs i fråga om djurskötsel och krav med avseende på djurens välbefinnande.

Genom landskapsförordning kan närmare bestämmelser utfärdas om kompetenskrav vid djurhållning.”

Landskapsstyrelsen föreslog också att straffbestämmelserna ändras så att den som bryter mot bestämmelsen skall kunna dömas för djurskyddförseelse.

Social- och miljöutskottet konstaterade den 6 april 2004 mot bakgrund av artikel 5a²⁶ i direktiv 2001/88/EG att landskapsstyrelsens förslag innebär ett vidare ansvar än vad som krävs enligt direktivet. Enligt artikel 5a:

”Medlemsstaterna skall säkerställa

1. att varje person som anställer eller anlitar personer för att sköta svin ser till att den person som sköter djuren har fått råd och anvisningar om de relevanta bestämmelserna i artikel 3 och i bilagan,
2. att lämpliga utbildningar finns tillgängliga. Sådana utbildningar måste särskilt inriktas på välbefinnandaspekter.”

²⁴ Nr 1/2002-2003

²⁵ Europeiska gemenskapernas officiella tidning nr L 316, 01/12/2001, s. 1-4.

²⁶ Artikel 5a:

”Medlemsstaterna skall säkerställa

1. att varje person som anställer eller anlitar personer för att sköta svin ser till att den person som sköter djuren har fått råd och anvisningar om de relevanta bestämmelserna i artikel 3 och i bilagan,
2. att lämpliga utbildningar finns tillgängliga. Sådana utbildningar måste särskilt inriktas på välbefinnandaspekter.”

Allmänt kan det konstateras att om någon artikel i direktivet är oklar, skall den tolkas utgående från direktivets syfte. Det är Europeiska kommissionen och i sista hand dess domstol som tolkar direktivets syfte och det nationella genomförandet.

Med hänvisning till det som sagts ovan samt förordningsfullmakten i 6 § 2 mom.²⁷ djurskyddslagen anser utskottet att den föreslagna förordningsfullmakten kan utgå ur lagförslaget. Det är också enligt utskottet så generellt utformad att den i det här skedet bör räcka som fullmakt för att implementera nödvändiga bestämmelser på förordningsnivå.

Därför utskottet anser att det är tillräckligt att kräva i 6a § att:

”Den som anställer eller anlitar någon för skötsel eller tillsyn av djur skall se till att den som anställs eller anlitas har fått råd och anvisningar om hur djuren skall skötas med beaktande av gällande djurskyddsbestämmelser.

(2 mom. utsluts)”

Ålands lagtings beslut den 26 april 2004 om antagande av landskapslag om ändring av djurskyddslagen för landskapet Åland är liknande än utskottets förslag.

Ur europarättslig synvinkel har justitieministeriets europarättsenhet ingenting att klaga på. Ett direktiv är en EU-överenskommelse om vad som ska uppnås i medlemsländerna. Hur det ska ordnas i varje land överlämnas åt medlemsländerna själva att bestämma. Ett direktiv ger därför varje medlemsland handlingsutrymme så länge dess resultat kan uppnås.

Slutkommentarer

Med beaktande av att tiden för att genomföra direktivet har löpt ut och att Europeiska kommissionen har redan beslutat att vidta rättsliga åtgärder mot Finland är det viktigt att se till att landskapslagen träder i kraft så snart som möjligt och att den inte blir ytterligare försenad

Republikens presidents beslut 30.7.2004.

Nr 3/04, D10 04 01 3. Trafikbrottslag för landskapet Åland, antagen av lagtinget 30.4.2004 (ÅFS 28/04).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.6.2003:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I trafikbrottslagen intas straffbestämmelserna från 8 kap. vägtrafiklagen för landskapet Åland (ÅFS 27/1983) och bestämmelserna om ordningsbot från landskapslagen om föreläggande av ordningsbot vid vissa trafikförseelser (ÅFS 54/1990). Även bestämmelsen i landskapslagen om minsta penningbelopp av böter vid trafikförseelse (ÅFS 55/1990), intas i trafikbrottslagen. Samtidigt ändras bestämmelsen om rattfylleri så att en alkoholhalt på 0,5 promille i blodet motsvarar en alkoholhalt på 0,22 milligram per liter i utandningsluften. Beträffande grovt rattfylleri motsvaras alkoholhalten 1,2 promille i blodet av 0,53 milligram per liter i utandningsluften. En nollgräns för narkotika införs i paragrafen om rattfylleri. Beloppen av ordningsboten för överskridning av den högsta tillåtna hastigheten graderas dels enligt hur stor överskridningen är, dels enligt den högsta tillåtna hastigheten.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, allmän ordning och säkerhet samt vägtrafik på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 6 och 21 punkterna självstyrelselagen.

²⁷ 6 § 2 mom. : ”Genom landskapsförordning utfärdas, närmare bestämmelser om de krav som ställs på tillsynen och skötseln av djur.”

Enligt landskapslagens tillämpningsområde skall lagen gälla vid förande av motordrivna fordon också utanför väg, vilket överensstämmer med den utvidgning av lagens tillämpningsområde att gälla utanför väg som ansetts möjlig vid stiftandet av såväl landskapets som rikets vägtrafiklagar.

Trots ordalydelsen i landskapslagens 1 § beträffande lagens tillämpningsområde avser landskapslagens 22 och 23 § även annan trafik än med motordrivna fordon.

Enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet att belägga med straff och bestämma om storleken av straff inom områden som hör till landskapets behörighet.

I landskapslagens 12 § har intagits en bestämmelse om att åtal för förseelser inte behöver väckas och straff inte dömas ut om en trafikförseelse med hänsyn till omständigheterna är ringa. Denna bestämmelse berör rättskipningen på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. Då ifrågavarande bestämmelse i sak överensstämmer med motsvarande bestämmelse i rikslagstiftningen har den enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen. Enligt sistnämnda paragraf kan även statliga myndigheter påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 30.7.2004.

Nr 4/04, D10 04 01 4. Landskapslag om ändring av körkortslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 30.4.2004 (ÅFS 29/04).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.6.2004:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen flyttas bestämmelserna om körförbud som kan utfärdas av domstol från 78 och 79 § vägtrafiklagen till 7 kap. körkortslagen. Besvärsmått bestämmelserna ändras. I landskapslagen intas hänvisningar till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna trafikbrottslagen för landskapet Åland.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, allmän ordning och säkerhet samt vägtrafik på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 6 och 21 punkterna självstyrelselagen.

I landskapslagen ingår bestämmelser som berör den allmänna straffrätten, rättsväsendet och om åligganden för rikets myndigheter, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 3, 22 och 23 punkterna självstyrelselagen är förbehållen riket. Då ifrågavarande bestämmelser i sak överensstämmer med motsvarande bestämmelser i rikslagstiftningen har de enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet att belägga med straff och bestämma om storleken på straff inom områden som hör till landskapets behörighet.

Bestämmelserna om körförbud har med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Besvärsmått bestämmelserna i landskapslagens 59 § överensstämmer med 25 § självstyrelselagen (FFS 68/2004).

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna trafikbrottslagen för landskapet Åland träder i kraft.

Republikens presidents beslut 30.7.2004.

Nr 5/04. D 10 04 01 5. Landskapslag om ändring av arkivlagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 28.5.2004 (ÅFS 26/04):

Ålandsdelegationens utlåtande 23.6.2004:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen kompletteras arkivlagen för landskapet Åland med bestämmelser om inlösen mot full ersättning av privata arkiv och handlingar samt temporär förvaring av sådana handlingar. Dessa bestämmelser ersätter bestämmelserna i 14 §, 15 § och 16 § i den av lagtinget 17.9.2003 antagna arkivlagen för landskapet Åland, vilka av republikens president 20.1.2004 förordnats förfalla.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt arkivväsendet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen.

I landskapets behörighet gällande arkivväsendet ingår även att bestämma om inlösen mot full ersättning av arkivalier till landskapet.

Besvärstadsandets i landskapslagens 13c § har med stöd av 25 § 2 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 30.7.2004.

Nr 6/04, D 10 04 01 6. Landskapslag om ändring av landskapslagen om verkställighet av den gemensamma fiskeripolitiken inom Europeiska gemenskapen, antagen av lagtinget 28.5.2004 (ÅFS 27/04).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.5.2004:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen om verkställighet av den gemensamma fiskeripolitiken inom Europeiska gemenskapen kompletteras med en bestämmelse om att fartyg som bedriver fiske av kvoterade fiskearter och som skall införas i fiskefartygsregistret bör ha en tillräcklig ekonomisk anknytning till landskapets fiskerinäring.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller fiske, registrering av fiskefartyg, styrning av fiskerinäringen och yrkesmässigt fiske, statistik samt landskapets myndigheter, vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 16, 22 och 24 punkterna självstyrelselagen.

Registrering av fiskefartyg är en del av den gemensamma fiskeripolitiken inom Europeiska gemenskapen som i främsta hand syftar till att anpassa fiskeflottans kapacitet till de begränsade fiskebestånden och att följa med fångsten av kvoterade fiskarter. Fångstkvoterna för vissa fiskarter fastställs varje år genom förordningar av ministerrådet. Medlemsstaterna är skyldiga att följa med fångsten och vid behov avbryta fisket när kvoten fylls. Detaljerade föreskrifter gällande registreringen av fiskefartyg meddelas i medlemsstatens nationella lagstiftning (se härom närmare RP 156/2002 rd). I enlighet med behörighetsfördelningen i självstyrelselagen mellan riket och landskapet ankommer det på landskapets myndigheter att ombesörja verkställandet av Europeiska gemenskapens gemensamma fiskeripolitik inom landskapets område. Europeiska gemenskapen fastställer dock inga fångstkvoter specifikt för Åland utan landskapet har del i den kvot som fastställs för Finland. I rikets lag om verkställighet av Europeiska gemenskapens gemensamma fiskeripolitik har intagits bestämmelser om ekonomisk anknytning till finsk fiskerinäring för införande i fiskefartygsregistret (FFS 1008/2002). Med anledning härav föreligger inte hinder ur gemenskapsrättslig synpunkt för intagande av motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 30.6.2004.

Nr 7/04, D 10 04 01 7. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagstiftning om kommunala tjänstemän, antagen av lagtinget 31.5.2004 (ÅFS 24/04).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.6.2004:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag enligt vilken rikets lag om kommunala tjänsteinnehavare (FFS 304/2003) skall tillämpas i landskapet med vissa i landskapslagen angivna avvikelser. Ändringar i nämnda rikslag skall tillämpas i landskapet från den dag de träder i kraft i riket. Hänvisningar till vissa bestämmelser i rikslagstiftningen skall avse i landskapslagen angivna bestämmelser i landskapslagstiftningen. Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om kommunala tjänsteinnehavares anställningstrygghet (ÅFS 76/1998).

Lagen om kommunala tjänsteinnehavare innehåller bestämmelser om tjänsteförhållandets början, arbetsgivarens och tjänsteinnehavarens skyldigheter, förändringar i tjänsteförhållandet, tjänstledighet, permittering, upphörande av tjänsteförhållande, avstängning från tjänsteutövning samt ändringssökande. Syftet med rikslagen har varit att utfärda heltäckande bestämmelser om de kommunala tjänsteinnehavarnas rättsliga ställning i en och samma författning med särskild hänsyn till grundlagens krav på författningsnivå.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller – förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Landskapslagen gäller kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare, tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda samt disciplinär bestraffning av kommunernas tjänste-

innehavare på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 4 punkten självstyrelselagen.

I lagen om kommunala tjänsteinnehavare ingår stadganden som berör arbetsrätten och arbetsavtal på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 21 punkten och 29 § 6 punkten självstyrelselagen med ovan nämnda undantag tillkommer riket. Dessa bestämmelser om arbetsrätt och arbetsavtal har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Till rikets lagstiftningsbehörighet hör enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen stiftande, ändring och upphävande av samt avvikelser från grundlag. Vissa av bestämmelserna i lagen om kommunala tjänsteinnehavare berör de i grundlagen tryggade fri- och rättigheterna. Detta gäller speciellt bestämmelserna i 7 och 19 § i den genom landskapslagen antagna rikslagen om utredning av hälsotillstånd och lämnande av hälsouppgifter. En persons skyldighet att lämna uppgifter om sitt hälsotillstånd innebär ett ingrepp i det skydd för privatliv och personuppgifter som 10 § 1 mom. grundlagen garanterar. Skyldigheten att delta i hälsokontroller och -undersökningar inkräktar på den personliga integritet som garanteras i 7 § grundlagen. En obligatorisk hälsokontroll kringskär också en persons självbestämmanderätt, en rätt som är förankrad i grundlagens bestämmelse om personlig frihet och skydd för privatlivet. Ålandsdelegationen anser dock, liksom grundlagsutskottet, att bakom nämnda bestämmelser kan anses ligga godtagbara grunder som har med arbetsgivarens och andras rättigheter att göra och som i allt väsentligt uppfyller de krav som i praktiken ställts för inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna (Gr UU 64/2002 rd).

I rikslagens 12 § har intagits en bestämmelse om diskrimineringsförbud och i dess 54 § om föreningsfrihet. Dessa paragrafer överensstämmer till sitt innehåll med bestämmelserna i grundlagens 6 och 13 §, varför de inte föranleder någon anmärkning från grundlagssynpunkt. Grundlagens 18 § 3 mom. anger att ingen får avskedas från sitt arbete utan laglig grund. I rikslagens bestämmelser om upplösningsskäl (34, 35 och 37 §), upplösning av ett tjänsteförhållande (41 §), permitteringsgrunder (30 §), avstängning från tjänsteutövningen (47 §) och provotid (8 §) har i enlighet härmed intagits bestämmelser om upphävande av och avbrott i tjänsteförhållandet.

Lagstiftningsbehörigheten gällande försäkringsavtal och socialförsäkring har i självstyrelselagens 27 § 11 punkt och 29 § 1 mom. 3 punkt hänförts till riket. Med anledning härav har den inkomstrelaterade dagpenningen ansetts höra till rikets behörighet. Bestämmelserna därom i rikslagens 45 § har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagstiftningen.

Bestämmelserna om ändringssökande i rikslagens 50 § 1 mom. överensstämmer med 25 § självstyrelselagen. Rättskipningen utgör enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen en riksangelägenhet och rikslagens bestämmelser gällande besvär, ersättning för rättegångskostnader, preskription av lönefordran, återkrav av lön och ordningen för behandling av ersättningsyrkande har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 30.7.2004.

Nr 8/04, D 10 04 01 8. Landskapslag om ändring av kommunallagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 31.5.2004 (ÅFS 25/04).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.6.2004:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs bestämmelsen i kommunallagen för landskapet Åland om tjänstestädgor samt om avstängning av tjänsteman från tjänsteutövning. Beträffande anställningsförhållanden intas i 57 § kompletterande bestämmelser om att tjänster endast skall inrättas för myndighetsuppgifter samt om indragning och ombildande av tjänst i vilken utövande av offentlig makt inte ingår i tjänsteuppgifterna.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare, tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda samt disciplinär bestraffning av kommunernas tjänsteinnehavare tillkommer landskapet enligt 18 § 4 punkten självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 30.7.2004.

Nr 9/04, D 10 04 01 9. Landskapslag om upphävande av landskapslagen angående tillämpning vid kommunalbeskattningen av lagen om gottgörelse för bolagsskatt, antagen av lagtinget 24.9.2004 (ÅFS 49/04).

Ålandsdelegationens utlåtande 6.10.2004:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs fr.o.m. 1.1.2005 landskapslagen angående tillämpning vid kommunalbeskattningen av lagen om gottgörelse för bolagsskatt (ÅFS 49/1989).

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Ålandsdelegationen konstaterar dock att i landskapslagen förordnats att landskapslagen skall träda i kraft 1.1.2005, d.v.s. före den tidpunkt inom vilken republikens president enligt 19 § 2 mom. självstyrelselagen kan förordna att landskapslagen helt eller till någon del skall förfalla. Ikraftträdelsebestämmelsen skall dock inte anses begränsa presidentens nämnda rätt.

Republikens presidents beslut 29.10.2004.

Nr 10/04, D 10 04 01 10. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av rikslagstiftningen om förskottsuppbörd, antagen av lagtinget 24.9.2004 (ÅFS 53/04).

Ålandsdelegationens utlåtande 6.10.2004:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen görs även lagen om temporär befrielse från betalning av förskottsinnehållning som verkställs av sjöarbetsinkomst från vissa passagerarfartyg (FFS 625/2004) tillämplig vid verkställande av förskottsinnehållning gällande kommunalbeskattningen i landskapet.

Lagen om temporär befrielse från betalning av förskottsinnehållning som verkställs på sjöarbetsinkomst från vissa passagerarfartyg innebär ett nytt statligt stödsystem för rederinäringen. I lagens 1 § anges att finsk arbetsgivare som bedriver trafik med passagerarfartyg i utrikesfart beviljas av statens medel stöd på basis av den inkomstskatt som skall betalas på de ombord arbetandes sjöarbetsinkomst. Stödet beviljas genom att en i rikslagen avsedd arbetsgivare befrias från skyldigheten att betala de förskottsinnehållningar som verkställs på i Finland allmänt skattskyldiga ombord arbetandes lön och rikslagen görs till denna del tillämplig i landskapet. Rikslagen innehåller närmare bestämmelser om förutsättningarna för betalningsbefrielse samt om förfarandet i övrigt.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller – förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Landskapet tillkommer enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörigheten ifråga om tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet och kommunerna tillkommande skatter medan rikets lagstiftande organ enligt 27 § 36 punkten sagda lag förbehållits skattelagstiftningen i övrigt. I landskapslagen begränsas tillämpningsområdet för lagen om förskottsuppbörd (FFS 1118/1996) och förordningen om förskottsuppbörd (FFS 1124/1996) till verkställandet av kommunalbeskattningen. Tillämpningsområdet för lagen om temporär befrielse från betalning av förskottsinnehållning som verkställs av sjöarbetsinkomst från passagerarfartyg begränsas till verkställandet av förskottsinnehållning i landskapet. I landskapslagen avgränsas således tillämpningsområdet för den genom landskapslagen antagna rikslagstiftningen till de delar på vilka lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet.

I lagen om temporär befrielse från betalning av förskottsinnehållning som verkställts på sjöarbetsinkomst från vissa passagerarfartyg ingår förutom bestämmelser om befrielsen från skyldigheten att betala i lagen avsedda förskottsinnehållningar, även bestämmelser om det stöd som finsk arbetsgivare som bedriver trafik med passagerarfartyg i utrikesfart beviljas av statens medel på basis av den inkomstskatt som skall betalas på de ombord arbetandes sjöarbetsinkomst. Till den del ovannämnda rikslag reglerar stödet till sjöfarten, är det en riksangelägenhet eftersom lagstiftningsbehörigheten enligt självstyrelselagens 27 § 13 punkt i fråga om handelssjöfarten ankommer på riket och riket primärt är ansvarigt för de kostnader som föranleds därav. Med anledning härav och då ifrågavarande rikslag genom landskapslagen görs tillämplig i landskapet endast till den del den gäller själva förskottsuppbörden blir riksbestämmelserna om stödet direkt tillämpliga i landskapet då de träder i kraft i riket.

I den genom landskapslagen antagna rikslagstiftningen ingår även bestämmelser om anmälningsskyldighet samt lönebokföring. Dessa bestämmelser har, till den del de utgör riksbehörighet, med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 29.10.2004.

Nr 11/04, D 10 04 01 11. Landskapslag om ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 24.9.2004 (ÅFS 48/04).

Ålandsdelegationens utlåtande 6.10.2004:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen höjs den skatteprocent samfund och samfällda förmåner skall betala i kommunalskatt på den beskattningsbara inkomsten. Samtidigt avlägsnas hänvisningarna till landskapslagen angående tillämpning vid kommunalbeskattningen av lagen om gottgörelse för bolagsskatt ur landskapslagen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om upphävande av landskapslagen angående tillämpning vid kommunalbeskattningen av lagen om gottgörelse för bolagsskatt träder i kraft.

Republikens presidents beslut 29.10.2004.

Nr 12/04, D 10 04 01 12. Landskapslag om ändring av tjänstemannalagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 15.11.2004 (ÅFS 2/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.11.2004:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I tjänstemannalagen för landskapet Åland (ÅFS 61/1987) intas bestämmelser om permittering av landskapets tjänstemän. Samtidigt uppdateras bestämmelserna om ändringssökande.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän samt tjänstekollektivavtal för landskapets anställda.

Besvär bestämmelserna i landskapslagens 58-60 § överensstämmer med 25 § 2 mom. självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 21.12.2004.

Nr 13/04, D 10 04 01 13. Landskapslag om ändring av landskapslagen om hälso- och sjukvården, antagen av lagtinget 15.11.2004 (ÅFS 3/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.11.2004:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen kompletteras med en bestämmelse om att det ankommer på landskapsregeringen att besluta om permittering av hälso- och sjukvårdsmyndighetens personal.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän samt tjänstekollektivavtal för landskapets anställda.

Enligt 4 § 3 mom. landskapslagen om hälso- och sjukvård är hälso- och sjukvårdsmyndigheten, benämnd Ålands hälso- och sjukvård, underställd landskapsregeringen. Ålands hälso- och sjukvård är således en under landskapsregeringen lydande myndighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om ändring av tjänstemannalagen för landskapet Åland träder i kraft.

Republikens presidents beslut 21.12.2004.

Nr 14/04, D 10 04 01 14. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Högskolan på Åland, antagen av lagtinget 15.11.2004 (ÅFS 4/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.11.2004:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen kompletteras med en bestämmelse om att landskapsregeringen beslutar om permittering av högskolans personal.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän samt tjänstekollektivavtal för landskapets anställda.

Enligt 1 § landskapslagen om Högskolan på Åland är landskapet Åland huvudman för Högskolan på Åland. Högskolan på Åland är således en under landskapsregeringen lydande inrättning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om ändring av tjänstemannalagen för landskapet Åland träder i kraft.

Republikens presidents beslut 21.12.2004.

Nr 15/04, D 10 04 01 15. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands folkhögskola, antagen av lagtinget 15.11.2004 (ÅFS 5/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.11.2004.

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen kompletteras med en bestämmelse om att det ankommer på landskapsregeringen att besluta om permittering av personalen vid Ålands folkhögskola.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän samt tjänstekollektivavtal för landskapets anställda.

Enligt 3 § landskapslagen om Ålands folkhögskola är Ålands folkhögskola en landskapets läroinrättning underställd landskapsregeringen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om ändring av tjänstemannalagen för landskapet Åland träder i kraft.

Republikens presidents beslut 21.12.2004.

Nr 16/04, D 10 04 01 16. Landskapslag om ändring av 17 § landskapslagen om pension för lagtingsmän, antagen av lagtinget 13.12.2004 (ÅFS 57/04).

Ålandsdelegationens utlåtande 14.12.2004:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Till följd av ändringar i självstyrelselagen för Åland (FFS 68/2004) ändras och uppdateras besvärsmålsbestämmelsen i landskapslagens 17 §.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller -förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timplärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2a punkterna självstyrelselagen.

Besvärsmålsbestämmelsen i landskapslagens 17 § överensstämmer med 25 § 2 mom. självstyrelselagen, sådant det lyder efter ändring (FFS 68/2004).

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 30.12.2004.

Nr 17/04, D 10 04 01 17. Landskapslag om ändring av 41 § tjänstemannalagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 13.12.2004 (ÅFS 58/04).

Ålandsdelegationens utlåtande 14.12.2004:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen ändras den allmänna avgångsåldern för landskapets tjänstemän från 65 till 68 år.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller -förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timplärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2a punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 30.12.2004.

Nr 18/04, D 10 04 01 18. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om statens pensioner, antagen av lagtinget 13.12.2004 (ÅFS 56/04).

Ålandsdelegationens utlåtande 14.12.2004:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Rikslagstiftningen om statens pensioner är enligt en blankettlag (ÅFS 4/1997) tillämplig i landskapet Åland i fråga om dem som står i offentligrättsligt eller privaträttsligt anställningsförhållande till landskapet. Den 1 januari 2005 träder nya pensionsbestämmelser för anställda inom den offentliga sektorn i kraft i riket. Enligt blankettlagens 1 § 2 mom. blir den ändrade rikslagstiftningen gällande även i landskapet. Genom föreliggande landskapslag görs till följd av ändringarna i rikslagstiftningen några tekniska ändringar i blankettlagen. Samtidigt ändras besvärsmåttbestämmelserna i blankettlagens 6 § till att överensstämma med de ändrade besvärsmåttbestämmelserna i självstyrelselagen för Åland.

Lagstiftningsbehörigheten:

En landskapslag kan utgöra en självständig lagstiftningsakt eller avse antagande av motsvarande rikslag eller -förordning att såsom sådan eller med av förhållandena anpassade ändringar och tillägg tillämpas i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timplärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2a punkterna självstyrelselagen.

Besvär bestämmelsen i landskapslagens 6 § överensstämmer med 25 § 2 mom. självstyrelselagen, sådant det lyder efter ändring (FFS 68/2004).

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 30.12.2004.

Nr 1/05, D 10 05 01 1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om renhållning, antagen av lagtinget 21.01.2005, (ÅFS 18/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 1.3.2005:

:Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen införs ett producentansvar för vissa fordon. Samtidigt intas generella bestämmelser om producentansvar som kan utsträckas till att även gälla andra produktområden. Producentansvaret innebär att producenten skall svara för de kostnader som är förknippade med att produkten eller förpackningsavfallet är uttjänt och därför skall insamlas och tas om hand för återanvändning, återvinning eller någon annan form av avfallshantering. Producentansvaret kan på i landskapslagen angivna grunder överföras från producenten till en producentsammanslutning. I landskapslagen intas bestämmelser om förandet av ett producentregister. I landskapslagen beskrivs de fordon för vilka en producent har producentansvar för. Uttjänta fordon får endast tas emot av en för skrotfordon avsedd auktoriserad behandlingsanläggning, som skall utfärda ett skrotningsintyg.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, natur- och miljövård samt näringsverksamhet, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1, 4, 10 och 22 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet med vissa undantag varom nu inte är fråga.

I landskapslagen har intagits bestämmelser om producentsammanslutningar. Motsvarande bestämmelser har intagits i rikets avfallslag (FSS 452/2004). Till den del bestämmelserna i landskapslagen om producentsammanslutningar berör området för privaträttsliga sammanslutningar, som jämlikt 27 § 8 punkten självstyrelselagen utgör riksbehörighet, har de enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Bestämmelserna om tvångsmedel och straff har med stöd av 18 § 25 och 26 punkterna självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I landskapslagen ingår ett flertal bemyndiganden att genom förordning utfärda närmare bestämmelser. Med anledning härav påpekas att landskapsregeringens förordningsfullmakt regleras i självstyrelselagens 21 §. I nämnda lagrum förutsätts att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Grundlagsutskottet har förutsatt att bestämmelserna om bemyndigande genom lag skall vara exakta och noggrant avgränsade. Ålandsdelegationen konstaterar vidare att 80 § 1 mom. grundlagen direkt inskränker tolkningen av bemyndigandebestämmelserna och innehållet i de bestämmelser

som utfärdas med stöd av bemyndigandena. Genom förordning kan det således inte meddelas allmänna rättsregler om frågor som hör till området för lag.

Ålandsdelegationen konstaterar att innehållet i delegeringsbestämmelserna är rätt noggrant avgränsade. Bestämmelser som kan beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter ingår i själva lagtexten. Delegeringsbestämmelserna kan med beaktande av 80 § grundlagen och 21 § självstyrelselagen intas i landskapslagen (jmf. GrUU 1/2004-RP 152/2003rd).

Ålandsdelegationen konstaterar i sammanhanget, att landskapsregeringen i 38a § berättigas i landskapsförordning föreskriva närmare om särskilda slag av avfall och produkter för vilka producentansvar gäller enligt föreliggande landskapslag. I paragrafen specificeras närmare vad sådana bestämmelser kan gälla. De produkter för vilka producenter har producentansvar anges i landskapslagens 25a § och gäller för närvarande endast fordon. Bestämmelsen i landskapslagens 38 § får därför begränsad betydelse fram till dess att producentansvaret i landskapslagen utvidgas beträffande produktslag och förpackningsavfall.

Landskapslagen avser en ytterligare implementering av EG:s direktiv 2000/53/EG om uttjänta fordon m.fl. direktiv. Ålandsdelegationen har därför inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 18.3.2005:

Nr 2/05, D 10 05 01 2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om besiktning och registrering av fordon, antagen av lagtinget 21.01.2005 (ÅFS 19/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 1.3.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen intas bestämmelser om avställning och påställning av fordon. Bestämmelserna om skrotningsavgift revideras.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, vägtrafik samt natur- och miljövård vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 10 och 21 punkterna självstyrelselagen.

Bestämmelser om att fordon som är intecknat eller för vilken ansökan om inteckning är anhängig inte får avregistreras utan inteckningshavarens skriftliga samtycke är enligt 27 § 41 punkten självstyrelselagen att hänföra till rikets lagstiftningsbehörighet och har jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I landskapslagen har intagits omnämmanden om trafikförsäkring och fordonsskatt. Nämnda rättsområden utgör riksbehörighet jämlikt 27 § 11 och 36 punkterna självstyrelselagen. Dessa bestämmelser i landskapslagen är dock snarare att hänföra till området för vägtrafik och berör inte direkt nämnda rättsområden.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om ändring av landskapslagen om renhållning träder i kraft.

Europarättsenhetens utlåtande 17.2.2005 (angående D 10 05 01 1 och D 10 05 01 2):

Landskapslagen om ändring av landskapslagen om renhållning och landsskapslagen om besiktning och registrering av fordon

Ålandsdelegationen har i sitt brev av den 28 januari 2005 bett justitieministeriets europarättsenhet om ett utlåtande över om landskapslagen om ändring av landskapslagen om renhållning och landsskapslagen om besiktning och registrering av fordon överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk.

Som bilagor har Ålandsdelegationen bifogat de av lagtinget den 21 januari 2005 antagna landskapslagarna jämte förarbeten d.v.s. Ålands landskapsstyrelsens framställning nr 14/2003-2004 av den 13 maj 2004 och social- och miljöutskottets betänkande nr 1/2004-2005 av den 11 januari 2005.

I landskapslagens förarbeten anges att ändringarna i landskapslagstiftningen görs med beaktande av bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/53/EG av den 18 september 2000 om uttjänta fordon.

I direktivet 2000/53/EG fastställs åtgärder som först och främst syftar till att förebygga generering av avfall från fordon och som därutöver syftar dels till återanvändning, materialåtervinning och andra former av återvinning av uttjänta fordon och deras komponenter för att minska bortskaffandet av avfall, dels till förbättrade miljöprestationer från alla ekonomiska aktörer som berörs under fordonens livstid, särskilt från operatörer som direkt har att göra med behandlingen av uttjänta fordon.

Beträffande detaljbestämmelserna i direktivet kan konstaterats att medlemsstaterna bör se till att den sista innehavaren och/eller ägaren kostnadsfritt kan lämna in det uttjänta fordonet till en auktoriserad behandlingsanläggning, om fordonet saknar marknadsvärde eller har ett negativt marknadsvärde.

Direktivets krav genomförs på Åland med de antagna landskapslagarna och med landskapsförordningar som antas senare med stöd av nya bestämmelser i de antagna landskapslagarna. Materialet, som Ålandsdelegationen har bifogat, har genomgått i justitieministeriet och då framkom inte något som skulle betyda att de antagna landskapslagarna skulle stå i strid med EG:s regelverk, d.v.s. med direktivet 2000/53/EG.

Slutligen kan ännu hänvisas till den omständighet att genomförandefristen för direktivet 2000/53/EG löpte ut den 21 april 2002 utan att direktivet hade genomförts i Finland. Därefter har EG-domstolen i en dom av den 8 juli 2004 dömt Finland för detta. I riket har direktivet sedan dess genomförts med lagstiftningen som trädde i kraft den 1 september 2004 medan den åländska lagstiftningen ännu saknas. Således är det viktigt att se till att direktivet så snabbt som möjligt blir genomfört också på Åland med de lagar och förordningar som behövs.

Republikens presidents beslut 18.3.2005.

Nr 3/05, D 10 05 01 3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om kommunalvägar, antagen av lagtinget 06.04.2005 (ÅFS 28/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.3.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras så att beslut om att bygga kommunalväg eller om att ändra enskild väg till kommunalväg kan fattas av kommunfullmäktige med enkel majoritet. Beslutet skall fortsättningsvis underställas landskapsregeringen för fastställelse.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller vägar, kommunernas förvaltning och landskapets myndigheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4 och 21 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 3.6.2005.

Nr 4/05, D 10 05 01 4. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om utsläppshandel, antagen av lagtinget 06.04.2005 (ÅFS 60/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.5.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag, enligt vilken rikets lag om utsläppshandel (FFS 683/2004) skall tillämpas i landskapet med vissa i landskapslagen angivna avvikelser. Ändringarna i rikslagen skall tillämpas i landskapet från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt den genom landskapslagen antagna rikslagen ankommer på statens myndigheter skall i landskapet handhas av Ålands landskapsregering till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet.

Syftet med lagen om utsläppshandel är att främja en kostnadseffektiv och ekonomisk minskning av växthusgasutsläpp. I lagen ingår bestämmelser om bl.a. tillstånd för utsläpp av växthusgaser, fördelningskriterierna för utsläppsrätter och beviljande av utsläppsrätter, ett förslag till nationell fördelningsplan samt registrering, överlämnande och annullering av utsläppsrätter samt övervakning, anmälan och kontroll av utsläpp. Genom lagen genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv (2003/87/EG) om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom gemenskapen och om ändring av rådets direktiv 96/61/EG.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Upptagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen gäller natur- och miljövård, landskapets myndigheter samt näringsverksamhet vilka områden helt eller huvudsakligen hör till landskapets behörighet enligt 18 § 1, 10 och 22 punkterna självstyrelselagen.

Jämlikt 27 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen hör bl.a. de medborgerliga rättigheterna och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I rikslagens förarbeten har lagstiftningen bedömts med beaktande särskilt av grundlagens 15 § om egendomsskydd, 18 § 1 mom. om näringsfrihet och 21 § om rättsskydd. Bestämmelserna har inte ansetts stå i strid med grundlagen (se härom GrUU 14/2004rd-RP49/2004rd). Ålandsdelegationen delar grundlagsutskottets uppfattning.

Genom den i landskapslagstiftningen intagna rikslagen införs även för landskapets del ett system med utsläppsrätter. Med en utsläppsrätt avses en rätt enligt utsläppshandelsdirektivet (2003/87/EG) att under en viss period släppa ut en mängd som motsvarar ett ton koldioxid växthusgaser i luften.

Beviljandet av utsläppsrätter till verksamhetsutövarna grundar sig på ett nationellt beslutsfattande i två etapper. Under den första etappen utarbetas ett förslag till nationell fördelningsplan över det totala antal utsläppsrätter som skall beviljas och över hur utsläppsrätterna avses bli

fördelade på varje anläggnings verksamhetsutövare. Fördelningsplanen skall beredas av handels- och industriministeriet i samarbete med övriga relevanta ministerier. Beslutet om förslag till nationell fördelningsplan fattas av statsrådet. Fördelningsplanen anmäls till ifrågavarande verksamhetsutövare samt Europeiska gemenskapens kommission och övriga medlemsländer. Kommissionen har rätt att föreslå ändringar i förslaget eller avslå det. Statsrådet fattar beslut om beviljande av utsläppsrätter sedan kommissionen har behandlat förslaget till nationell fördelningsplan. Beslutet om beviljande av utsläppsrätter skall delges de verksamhetsutövare som beslutet gäller samt tillställas utsläppshandelsmyndigheten. Tillstånd för utsläpp av växthusgaser beviljas sedan av utsläppshandelsmyndigheten.

Grundlagsutskottet konstaterar i utlåtande 14/2004 rd. att förslaget till nationell fördelningsplan direkt inverkar på villkoren för fördelning av utsläppsrätter i landskapet Åland. Eftersom landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 10 punkten självstyrelselagen omfattar natur- och miljövårdsfrågor anser utskottet det viktigt att landskapsregeringen enligt principerna i 33 § självstyrelselagen bereds tillfälle att lämna ett utlåtande om förslaget till fördelningsplan medan det är under beredning. Landskapets utsläppsrätter och rikets utsläppsrätter utgör delar av Finlands utsläppsrätter. I rikslagen har dock inte intagits några bestämmelser om fördelningen av utsläppsrätter till landskapet Åland.

Enligt 27 § 4 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. Lagen om utsläppshandel handlar om genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser. När åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som har fattats inom Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden för Ålands del fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som anges i självstyrelselagen. Då det gäller den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet är det landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs i landskapet till den del en fråga hör till landets behörighet, men enligt självstyrelselagen ankommer på landskapet.

Artikel 18 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/87/EG förutsätter att medlemsstaterna vidtar de administrativa åtgärder som krävs, däribland att utse en eller flera lämpliga behöriga myndigheter för att genomföra bestämmelserna i direktivet. Om fler än en behörig myndighet utses förutsätts att myndigheternas verksamhet inom ramen för direktivet samordnas. I rikslagens förarbeten anges att energimarknadsverket skall utgöra utsläppshandelsmyndighet. Med undantag för beviljandet av utsläppsrätter skall utsläppshandelsystemets centrala funktioner koncentreras till samma myndighet. Utsläppshandelsmyndigheten skall bevilja utsläppstillstånd i fråga om växthusgaser, sörja för det register som bokför utsläppsrätter, årligen bokföra utsläppsrätterna på verksamhetsutövarnas anläggningsvisa konton, annullera utsläppsrätter, godkänna kontrollörer av utsläppsutredningar samt övervaka uppföljningen av utsläppen, kontrollen av utsläppsutredningarna och överlämnandet av utsläppsrätterna. Energimarknadsverket är alltså utsedd till den i artikel 18 i direktivet (2003/87/EG) avsedda behöriga myndigheten.

Landskapslagens 5 § är formulerad som om landskapsregeringen skulle utgöra en i artikel 18 avsedd behörig myndighet. Jämlikt artikel 18 ankommer det dock på Finland som medlemsstat att utse den eller de lämpliga behöriga myndigheterna som skall genomföra direktivets bestämmelser. Intill dess landskapsregeringen i enlighet med detta nationellt utsetts till en lämplig behörig myndighet är den enligt rikslagstiftningen behöriga myndigheten även behörig myndighet i landskapet Åland. Landskapslagens 5 § utgör i detta avseende en behörighetsöverskridning.

I landskapslagens 4 § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av lagen om utsläppshandel skall tillämpas i landskapet Åland oförändrade eller med de ändringar som landskaps-

regeringen föreslår. Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförfordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen ställer, står delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet.

Ålandsdelegationen konstaterar att ordalydelsen i landskapslagens 4 § är vag till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i författningar som utfärdats med stöd av rikslagen. Högsta domstolen har i utlåtande 9.9.2003 över en motsvarande bestämmelse i 12 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa (ÅFS 71/2003) konstaterat att innehållet i delegeringen emellertid preciseras och begränsas av den reglering som finns i lagtingsbeslutet. De ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna begränsas genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Dessutom avsåg stadgandet ändringar i riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå varför frågorna som regleras inte hör till området för lag. Mot denna bakgrund ansåg högsta domstolen att ingen behörighetsöverskridning förelåg. Ålandsdelegationen anser att bestämmelserna i 4 § föreliggande landskapslag är jämförbara med ovan beskrivna bestämmelse, varför ingen behörighetsöverskridning föreligger. Termen ”föreslår” i landskapslagens 4 § är inkorrekt, men innebär i sig inte en behörighetsöverskridning.

I blankettlagens 2 § anges att hänvisningarna i rikslagen till bestämmelser i rikslagstiftningen skall avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen, om sådana bestämmelser finns. Denna bestämmelse kan leda till oklarhet vid tillämpningen men den föranleder ingen anmärkning ur behörighetssynpunkt. Detsamma gäller bestämmelsen i landskapslagens 3 § om att förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen handhas av myndigheter i riket, i landskapet skall skötas av landskapsregeringen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets behörighet på området. Med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan statliga myndigheter i en landskapslag påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen.

I rikslagens 45 § ingår bestämmelser om överlåtelse av utsläppsrätter. I det avseende fråga är om utrikeshandel tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket enligt 27 § 12 punkten självstyrelselagen och bestämmelserna har jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

I 7 kap. lagen om utsläppshandel ingår bestämmelser om övervakning, anmälan och kontroll av utsläpp samt i dess 8 kap. om tillsyn. Med anledning härav konstateras att i landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden.

Enligt 18 § 26 punkten självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömmande av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom har kunnat innefattas i landskapsregleringen.

Straffbestämmelsen i rikslagens 67 § har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat innefattas i landskapsregleringen.

Rikslagens 68 § berättigar utsläppshandelsmyndigheten att uppbära avgifter för handläggningen av ärenden och uppgifter enligt lagen. Till den del bestämmelsen blir tillämplig på landskapets myndigheter kan bestämmelsen med stöd av 18 § 5 punkten självstyrelselagen intas i landskapsregleringen. I landskapets behörighet ingår även att föreskriva om indrivning av avgifter som skall tillfalla landskapet.

Till den del landskapsregeringen i enlighet med landskapslagens 3 § utgör förvaltningsmyndighet kan besvär anföras enligt 25 § självstyrelselagen. I övrigt gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i rikslagens 9 kap. om ändringssökande och verkställandet av beslut.

Landskapslagen kommer enligt övergångsbestämmelserna att få retroaktiv verkan till den del tillstånd till utsläpp av växthusgaser för åren 2005-2007 beviljas retroaktivt från och med 1.1.2005. Denna bestämmelse är till fördel för sökanden av utsläppsrätter eftersom den medför att de åländska bolagen kan behandlas lika som företagen i riket trots att rikslagen trädde i kraft redan 4.8.2004.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner med hänvisning till det ovan sagda att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet förutom vad gäller landskapslagens 5 §. Bestämmelsen i landskapslagens 5 § förutsätter att landskapsregeringen i enlighet med artikel 18 i utsläppshandelsdirektivet nationellt utsetts till en behörig myndighet. Därförinnan utgör bestämmelsen en behörighetsöverskridning. Eftersom motsvarande bestämmelse i rikslagen härvid är gällande även i landskapet Åland inverkar avsaknaden av landskapslagens 5 § inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt. Landskapslagen bör därför vad gäller landskapslagens § 5 förordas förfalla. Till övriga delar kan landskapslagen träda i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 29.6.2005:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 27.5.2005 nr 07/08/2005

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anför följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om utsläppshandel. Enligt 1 § landskapslagen skall rikets lag om utsläppshandel (683/2004) tillämpas i landskapet förutom till den del som det i landskapslagen bestäms om avvikelser. Landskapslagen är en s.k. blankettlag och genom den genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/87/EG om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser och om ändring av rådets direktiv 96/61/EG (utsläppshandelsdirektivet). Syftet med regleringen är att främja en minskning av utsläppen av växthusgaser på ett kostnadseffektivt och ekonomiskt sätt.

Området för lagstiftningen

Föremålet för regleringen i landskapslagen hänför sig till ett flertal lagstiftningsområden av vilka de mest centrala är skyddet av miljön och näringsverksamhet. Enligt 18 § 10 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om natur- och miljövård och enligt 22 punkten ifråga om näringsverksamhet med vissa undantag som det inte är fråga om nu. Dessutom gäller landskapslagen landskapets myndigheter. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och de myndigheter och inrättningar som lyder under den. Enligt 27 § 4 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9 a kap.

Uppbyggnaden av regleringen om utsläpp av växthusgaser

Finland har genom Kyotoprotokollet till Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändring (FördrS 61/1994, ändrad FördrS 82/1998, lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i Kyotoprotokollet till Förenta Nationernas ram-

konvention om klimatförändring 383/2002) förbundet sig att begränsa utsläpp av växthusgaser. Kyotoprotokollet preciserar klimatkonventionen. Dessutom har Finland genom utsläppshandelsdirektivet förpliktats att genomföra nationell lagstiftning med samma mål.

Finlands skyldighet att begränsa växthusgaserna i enlighet med Kyotoprotokollet och EU:s bördefördelning och bestämmelserna i direktivet ställer ramar för hur mycket utsläppsrätter som i Finland kan fördelas mellan de anläggningar som hör till utsläppshandelsystemet. Enligt direktivet skall för varje utsläppshandelsperiod utarbetas en nationell fördelningsplan om det totala antalet utsläppsrätter som skall beviljas och om fördelningen av dem mellan relevanta anläggningar. Den nationella fördelningsplanen skall anmälas till kommissionen. Efter behandlingen i kommissionen beviljas enligt direktivet verksamhetsutövaren i anläggningarna utsläppsrätter genom ett beslut av behörig myndighet i medlemsstaten, enligt rikslagen av statsrådet. Utsläppsrätterna beviljas verksamhetsutövarna anläggningsvis per utsläppshandelsperiod.

Verksamhetsutövaren skall årligen överlämna det antal utsläppsrätter som motsvarar anläggningens utsläpp under föregående år. Om verksamhetsutövaren har ett färre antal utsläppsrätter än vad som krävs för utsläppen, måste utövaren köpa utsläppsrätter av andra verksamhetsutövare eller på marknaden. Om verksamhetsutövaren har ett större antal utsläppsrätter än de verkliga utsläppen, kan utövaren sälja utsläppsrätter. Priset på utsläppsrätterna fastställs enligt utbud och efterfrågan på marknaden som omfattar gemenskapen.

Verksamhetsutövaren i en anläggning skall ansöka om tillstånd för utsläpp av växthusgaser. Med tillståndet sammanhänger övervaknings- och rapporteringsskyldigheter. Tillståndet skall gälla anläggningsvis. Utsläppstillståndet skall beviljas av en utsläppshandelsmyndighet, enligt rikslagen av Energimarknadsverket.

Det centrala innehållet i tillståndet skall vara de krav som gäller övervakning av utsläppen och sändande av utsläppsutredningar. Tillståndet skall återkallas, om det tillstånd som gäller anläggningens verksamhet har förfallit eller återkallats, om anläggningen bestående har tagits ur drift eller om verksamheten vid anläggningen inte har inletts. Dessutom skall ett tillstånd kunna återkallas, om verksamhetsutövaren väsentligen har brutit mot vissa av sina förpliktelser.

Genomförandet av direktivet i landskapet

Det är nödvändigt att för landskapets del genomföra direktivet genom en landskapslag, vilket enligt lagtingsbeslutet skall ske med stöd av blankettbestämmelsen i 1 §.

Självstyrelselagen innebär att landskapet skall medverka till genomförandet av EG-direktiv på nationell nivå till den del genomförandet har anknytning till landskapets behörighet. Såsom grundlagsutskottet konstaterat i samband med behandlingen av rikslagen inverkar förslaget till nationell fördelningsplan direkt på villkoren för fördelning av utsläppsrätter i landskapet. Med beaktande av att det är fråga om ett lagstiftningsområde där landskapet har lagstiftningsbehörighet bör landskapsregeringen enligt principerna i 33 § självstyrelselagen beredas tillfälle att uttala sig om förslaget till fördelningsplan medan det är under beredning.

Landskapet har gett sitt bifall till att Finland ansluter sig till Europeiska unionen. Därigenom har landskapet blivit bundet att iaktta de förpliktelser som medlemskap i unionen medför. Detta innebär en inskränkning av det sätt på vilket lagstiftningsmakt kan utövas. En landskapslag eller en bestämmelse i en sådan lag som inte uppfyller de krav som gemenskapsrätten uppställer innebär ett fördragsbrott av Finland som medlemsstat. Det sagda innebär att landskapets lagstiftningsbehörighet även i förhållande till riket begränsas av att landskapet inte genom sina lagstiftningsåtgärder får försätta Finland i en situation som innebär ett brott mot de förpliktelser som gemenskapsrätten föranleder.

I den lagstiftningskontroll som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen har man under den tid Finland varit medlem av Europeiska unionen förfarit så, att stadganden i ett lagtingsbeslut

förordnats att förfalla om det varit uppenbart att de skulle leda till en konflikt mellan gemenskapsrättslig lagstiftning och landskapslagstiftning.

Regleringen av kvot i landskapslagen

Direktivet slår fast ett system som innebär att den sammanlagda mängden utsläppsrätter som fördelas i en medlemsstat för en given period skall stämma överens med medlemsstatens skyldighet att begränsa sina utsläpp enligt beslut 2002/358/EG och Kyotoprotokollet (Bilaga III, stycke 1 i direktivet). Den nationella fördelningsplanen skall utformas så att detta krav uppfylls. Vidare innebär direktivet att utsläppsrätter skall beviljas anläggningsvis inom ramen för den nationella fördelningsplanen. Verksamhetsutövare som har tillstånd till utsläpp har rätt att erhålla utsläppsrätter i enlighet med de kriterier som följer av direktivet. Av direktivet framgår således att enskilda verksamhetsutövare härleder en sådan rätt från direktivet. Därmed skiljer sig systemet från t.ex. den reglering som gäller i fråga om fiskekvoter, enligt vilken varje medlemsstat får tillgång till en bestämd kvot. Eftersom regleringen av utsläpp av växthusgaser innebär att alla verksamhetsutövare med tillstånd på grund av direktivet är berättigade att erhålla anläggningsvisa utsläppsrätter enligt de kriterier som följer av direktivet och den nationella fördelningsplanen medger detta system inte någon fördelning av en nationell "kvot" mellan riket och landskapet.

Systemet medger inte heller att behörigheten att bevilja utsläppsrätter skulle fördelas mellan statsrådet och landskapsregeringen utgående från en sådan "kvotfördelning" mellan riket och landskapet. Även om artikel 18 i direktivet inte innehåller något krav på att beviljandet av utsläppsrätter inom en medlemsstat borde skötas av en enda central myndighet, står det klart att beviljandet av utsläppsrätter i vart fall måste organiseras på ett sätt som säkerställer att alla verksamhetsutövare behandlas på

enhetliga grunder, inom ramen för den nationella fördelningsplanen och med beaktande av behovet av att även nya deltagare får tillgång till utsläppsrätter (artikel 11).

I 5 § 3 mom. landskapslagen stadgas att den kvot av utsläppsrätter som skall fördelas fastställs av landskapsregeringen med beaktande av avtal om landskapets andel av Finlands totala utsläppsrätt. Ytterligare stadgas i 3 § landskapslagen att förvaltningsuppgifter, som enligt lagen om utsläppshandel handhas av myndigheter i riket, sköts i landskapet av landskapsregeringen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets behörighet på området.

Av framställningen till landskapslagen framgår att landskapsregeringen skulle vara den myndighet som beviljar utsläppsrätter i landskapet genom att förfoga över en särskild "kvot" av Finlands totala utsläppsrätt. En sådan reglering för att bevilja utsläppsrätter kan inte anses vara förenlig med direktivet. Direktivet förutsätter dels att varje enskild anläggning i landet skall erhålla utsläppsrätter enligt fastställda kriterier och på samma grunder som andra i den ifrågavarande kategorin, dels att beviljandet av utsläppsrätter skall ske inom ramen för den nationella fördelningsplanen. Detta blir omöjligt på grund av stadgandet i 5 § 3 mom. landskapslagen tillsammans med 3 § landskapslagen. Det blir då omöjligt att se till att alla anläggningar i landet beviljas utsläppsrätter i enlighet med vad de har rätt till utan uppenbar risk för att den nationella fördelningsplanen och direktivets krav överskrids.

Såväl direktivets ordalydelse som den uttalade avsikten med direktivet visar att det föreligger en uppenbar konflikt mellan direktivet och 5 § 3 mom.

Stadgandet om beräkningsgrunder

Såsom framgår av artikel 11 stycke 3 utsläppshandelsdirektivet skall besluten om beviljande av utsläppsrätter till enskilda verksamhetsutövare vara förenliga med kraven i fördraget. Vidare anges i bilaga III till direktivet närmare kriterier för de nationella fördelningsplaner som avses i artikel 9, 22 och 30. Enligt punkt 5 i bilagan skall planen inte göra skillnad mellan företag eller sektorer på ett sätt som otillbörligt gynnar vissa företag eller verksamheter i enlig-

het med kraven i fördraget, i synnerhet artiklarna 87 och 88. I 25 § rikslagen regleras fördelningskriterierna för undergruppen D för utsläppshandelsperioden 2005 – 2007 så att den genomsnittliga årliga bränsleförbrukningen åren 2000 – 2003 ligger till grund för kalkylen. Till skillnad från denna lösning regleras i 5 § 2 mom. landskapslagen att den genomsnittliga årliga bränsleförbrukningen åren 1998 – 2002 ligger till grund för kalkylen. Det innebär att det centrala fördelningskriteriet skulle vara olika i riket och i landskapet. Detta leder till en olika behandling av aktörerna beroende på var de befinner sig. En sådan reglering uppfyller inte de krav på medlemsstaterna som ställs i direktivet. Både direktivets ordalydelse och den uttalade avsikten med direktivet ger stöd för åsikten att det föreligger en uppenbar konflikt mellan direktivet och 5 § 2 mom. landskapslagen.

Delegering av normgivningsmakt

Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen då bemyndigande har givits i landskapslag genom landskapsförordning stadga om angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Enligt stadgandet skall bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag utfärdas genom landskapslag. Grundlagen förutsätter att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som grundlagen uppställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

I 4 § landskapslagen stadgas att landskapsregeringen inom landskapets behörighet genom landskapsförordning kan besluta att författningar som utfärdats med stöd av lagen om utsläppshandel skall tillämpas i landskapet Åland oförändrade eller med de ändringar som landskapsregeringen föreslår. Till den del det gäller att besluta om att författningar som utfärdats med stöd av rikslagen skall tillämpas i landskapet är bemyndigandet beroende av delegeringsstadgandena i 8 § 1 mom., 33 § 1 mom., 40 § 3 mom., 44 §, 59 §, 63 § 2 mom. och 68 § 2 mom. rikslagen. Dessa är tillräckligt preciserade för att fylla grundlagens krav.

Till sin ordalydelse är delegeringsstadgandet vagt. Innehållet i delegeringen preciseras emellertid av de ovannämnda stadgandena i rikslagen som blir gällande i landskapet. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning.

Avgift för överskriden utsläpps rätt

I 5 § 1 mom. landskapslagen stadgas att om en verksamhetsutövare åläggs att betala avgift för överskriden utsläpps- rätt skall åläggandet avse betalning till landskapet. Det är fråga om ett stadgande som skiljer sig från rikslagens motsvarande stadgande i 62 § 1 mom. till den del det är fråga om till vem avgifterna skall betalas. I landskapslagen är betalningsmottagaren landskapet i stället för staten.

Syftet med avgiften är att säkerställa att utövarna av verksamhet som föranleder utsläpp överlämnar rätt antal utsläppsrätter och att de totala utsläppsmängderna inte överskrids. Detta framgår bland annat av förarbetena till rikslagen (RP 49/2004 rd s. 73). Avgiften drabbar endast den som bryter mot sin plikt enligt lagen. Avgiften är därför inte av skattenatur utan en sanktion, som hänför sig till tillsynen över systemet. Detta framgår även av det faktum att stadgandet ingår i 8 kap. rikslagen vilket reglerar tillsyn och påföljder. Sanktionen är inte utformad som ett straff och faller därför inte under landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen. Däremot är det fråga om en förvaltningsrättslig påföljdsavgift.

Enligt 27 § 36 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om skatter och avgifter med de undantag som nämns i 18 § 5 punkten. I nämnda punkt ges landskapet

lagstiftningsbehörighet i fråga om grunderna för avgifter till landskapet. Såsom ovan framkommit hänför sig avgiften till områden som till sitt materiella innehåll till största delen hänför sig till landskapets lagstiftningsbehörighet. Med beaktande av stadgandet i 18 § 27 punkten självstyrelselagen är det därför befogat att anse att landskapet är behörigt att i landskapslag stadga om påföljdsavgiften.

Förvaltningsbehörighet

I 3 § landskapslagen stadgas att förvaltningsavgifter som enligt lagen om utsläppshandel handhas av myndigheter i riket i landskapet sköts av landskapsregeringen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets behörighet på området. Såsom anförts ovan under rubriken "regleringen av kvot i landskapslagen" är utsläppshandelsdirektivet uppbyggt på ett sådant sätt, att det med hänsyn till beviljandet av utsläppsrätter inte medger någon "kvotfördelning" mellan riket och landskapet enligt vad som avses i 5 § 3 mom. landskapslagen. Detta innebär att inte heller förvaltningsbehörigheten mellan rikets och landskapets myndigheter kan fördelas på en sådan grund. Även om 3 § landskapslagen inte i sig anger hur förvaltningsbehörigheten skulle vara fördelad framgår det således av 5 § 3 mom. att de antaganden på vilka 3 § grundar sig till denna del inte är förenliga med direktivet.

Även om 3 § landskapslagen av ovannämnda skäl ser ut att delvis bygga på felaktiga förutsättningar utgör stadgandet såsom det är formulerat inte en behörighetsöverskridning.

Besvär

I 69 – 71 § rikslagen om utsläppshandel regleras ändringssökande. Formuleringen av stadgandet i 3 § landskapslagen tillsammans med stadgandena i 69 – 71 § rikslagen ger rum för olika tolkningar. Trots detta kan den helhet som stadgandena utgör anses överensstämma med 25 § självstyrelselagen och därför utgör 3 § landskapslagen inte en behörighetsöverskridning.

Straffstadgande

I 67 § rikslagen om utsläppshandel ingår ett straffstadgande som genom landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om utsläppshandel skall införas i landskapet. Beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet hör enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen till landskapets behörighet. Det är fråga om utsläppshandelsförseelse som består av försummelser att vidta sådana åtgärder som föreskrivs i lagen. Stadgandet hänför sig till de rättsområden som ovan konstaterats höra till landskapets lagstiftningsbehörighet och föranleder därför inte någon anmärkning.

Vite

I 66 § rikslagen om utsläppshandel stadgas att utsläppshandelsmyndigheten kan ålägga den som bryter mot lagen eller mot en bestämmelse som utfärdats med stöd av den att rätta till sin försummelse eller annars uppfylla sin skyldighet. Ytterligare stadgas att denna skyldighet kan förenas med vite eller hot om att verksamheten avbryts helt eller delvis eller att en åtgärd som lämnats ogjord utförs på den försumliges bekostnad. Enligt 18 § 26 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet angående utsättande och utdömmande av vite inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Stadgandena hänför sig till de rättsområden som ovan konstaterats höra till landskapets lagstiftningsbehörighet och föranleder därför inte någon anmärkning.

Slutledning

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att landskapslagen faller inom landskapets behörighet förutom stadgandena i 5 § 2 mom. och 3 mom. som utgör behörighetsöverskridningar. Därför hemställer Högsta domstolen att 5 § 2 mom. och 3 mom. land-

skapslagen förordnas att förfalla. Stadgandena torde dock inte ha en avgörande betydelse för tillämpningen av landskapslagen varför den till övriga delar kan förordnas att träda i kraft.

Republikens presidents beslut 15.7.2005:

Ålands lagting har den 6 april 2005 fattat beslut om antagande av landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om utsläppshandel.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, sedan Ålandsdelegationen avgivit utlåtande i saken och efter att ha inhämtat utlåtande av Högsta domstolen, funnit att det i 5 § 2 och 3 mom. i lagtingsbeslutet finns bestämmelser om beviljande och fördelning av utsläppsätter som avses i direktiv 2003/87/EG om ett system för handel med utsläppsätter för växthusgaser och om ändring av rådets direktiv 96/61/EG.

Högsta domstolen har konstaterat, att nämnda direktiv förutsätter att varje enskild anläggning skall erhålla utsläppsätter enligt fastställda kriterier och på samma grunder som andra i den ifrågavarande kategorin samt att beviljandet av utsläppsätterna skall ske inom ramen för den nationella fördelningsplanen. Den reglering för beviljande av utsläppsätter som ingår i 5 § 3 mom. i lagtingsbeslutet gör detta omöjligt och kan därför inte anses vara förenlig med direktivet. Högsta domstolen har också konstaterat att de fördelningskriterier som ingår i 5 § 2 mom. i lagtingsbeslutet leder till en olika behandling av aktörerna beroende på om de befinner sig i landskapet Åland eller i riket, vilket inte uppfyller de krav på medlemsstaterna som ställs i direktivet. I lagstiftningskontrollen enligt 19 § 2 mom. i självstyrelselagen har man under den tid Finland varit medlem av Europeiska unionen förfarit så, att stadganden i ett lagtingsbeslut förordnats att förfalla om det varit uppenbart att de skulle leda till en konflikt mellan gemenskapsrättslig lagstiftning och landskapslagstiftning.

Eftersom Högsta domstolen enhälligt har varit av den uppfattningen att det föreligger en uppenbar konflikt mellan 5 § 2 och 3 mom. i lagtingsbeslutet och det nämnda direktivet, har jag av de skäl som anges i Högsta domstolens utlåtande beslutat förordna att 5 § 2 och 3 mom. skall förfalla, medan hinder för att landskapslagen i övrigt träder i kraft inte finns, vilket Landskapsregeringen härmed meddelas för kännedom.

NR 5/05, D 10 05 01 5. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands kulturdelegation, antagen av lagtinget 29.04.2005 (ÅFS 29/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.5.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen görs ändringar i kulturdelegationens sammansättning. Samtidigt görs ändringar av teknisk art.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller kultur, landskapets myndigheter samt kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4 och 14 punkterna i självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 3.6.2005.

Nr 6/05, D 10 05 01 6. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Högskolan på Åland, antagen av lagtinget 29.04.2005 (ÅFS 30/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.5.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen införs ett poängsystem för redovisning av studiemeriter i högskoleutbildningen i landskapet. Termen utbildningsplan ersätter begreppet läroplan.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller undervisningsväsendet samt landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 3.6.2005.

Nr 7/05, D 10 05 01 7. Landskapslag om ändring av jaktlagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 03.06.2005 (ÅFS 77/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.7.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller ändrade bestämmelser om bedrivande av jakt i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller jakt, natur och miljövård, allmän ordning och säkerhet samt landskapets myndigheter på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 6, 10 och 16 punkterna självstyrelselagen.

Genom landskapslagen ändras bestämmelsen i lagens 34 § om avgifter för jakt på älg och rådjur. I den reviderade paragrafen uppräknas de behov som bör beaktas vid bestämmande av avgiftens storlek. Dessutom berättigas landskapsregeringen att närmare besluta om grunderna för avgiftens storlek och medlens användning. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att i 81 § 2 mom. Finlands grundlag ställs ett krav att bestämmelser om avgifter samt de allmänna grunderna för storleken av avgifter för de statliga myndigheternas tjänsteåtgärder, tjänster och övriga verksamhet utfärdas genom lag. Jämlikt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter till landskapet och jämlikt 44 § 3 mom. ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som upp bärs inom landskapsförvaltningen. Stadgandena innebär att även landskapet måste reglera grunderna om avgifter på lagnivå.

Den nuvarande allmänna regleringen av grunderna för avgifter finns i landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet (ÅFS 27/1993). I den nu aktuella landskapslagens 34 § har inte intagits någon hänvisning till nämnda landskapslag. I lagrummet uppräknas, i motsats till gällande bestämmelser, de behov som skall beaktas vid bestämmande av avgiftens storlek. Dessutom berättigas landskapsregeringen att närmare besluta om grunderna för avgiftens storlek. Av landskapslagens förarbeten framgår att bestämmelsen uttryckligen avser en avgift som skall erläggas för fällda älgar och rådjur samt att en grund anges för avgiftens beräkning. Ålandsdelegationen anser att de i paragrafens 1 - 4 punkterna angivna behoven inte uppfyller

kravet i grundlagens 81 § om att grunderna för avgifter bör anges i lag. Om avsikten med de i landskapslagens 34 § 1 mom. angivna behoven däremot varit ett annat, kan den beskrivna avgiften uppfattas som en avgift av skattenatur. Ålandsdelegationen hänvisar härvid till grundlagsutskottets ställningstaganden i utlåtandena GrUU 61/2002rd – RP 112/2002rd, GrUU 66/2002rd – RP 162/2002rd och GrUU 12/2005rd – RP 281/2004rd, vilka Ålandsdelegationen för sin del omfattar.

Med beaktande av ovanstående utgör landskapslagens 34 § en behörighetsöverskridning I landskapslagens 48 § 3 mom. berättigas landskapsregeringen att i landskapsförordning närmare besluta om användning av skjutvapen, ammunition samt pil och pilbåge vid jakt. Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag.

Ålandsdelegationen konstaterar att i landskapslagstiftningen intagits tillräckligt noggranna bestämmelser om användningen av i 48 § 3 mom. angivna fångstredskap. Bestämmelser som kan beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter ingår i själva lagtexten. Delegeringsbestämmelsen kan med beaktande av 80 § grundlagen och 21 § självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens ikraftträdelsebestämmelse anges att landskapslagen träder i kraft omedelbart. Av 20 § 2 mom. självstyrelselagen framgår i och för sig att en landskapslag träder i kraft den dag lagtinget har bestämt, men denna bestämmelse begränsas av den i 19 § självstyrelselagen ingående bestämmelsen om att de av lagtinget antagna landskapslagarna skall genomgå en så kallad lagstiftningskontroll innan de kan träda i kraft. Som undantag från denna huvudregel har genom revidering av självstyrelselagen (2004/11) intagits en bestämmelse i 20 § 3 mom. självstyrelselagen enligt vilken lagtinget kan bemyndiga landskapsregeringen att bestämma att en landskapslag helt eller delvis skall träda i kraft redan innan republikens president har fatta beslut om utövande av sin vetorätt, om ett anslag i landskapets budget förutsätter att en landskapslag stiftas och det finns särskilda skäl för att lagen skall träda i kraft snabbt. Av vare sig den nu aktuella landskapslagen, eller dess förarbeten, framgår dock att lagen skulle vare en i 20 § 3 mom. självstyrelselagen avsedd så kallad budgetlag, inte heller har ikraftträdelsebestämmelsen formulerats på ett sätt som skulle uppfylla rekvisiten i nämnda lagrum. Med anledning härav och då det i landskapslagen intagna stadgandet om lagens ikraftträdande, till sin ordalydelse, strider mot självstyrelselagens bestämmelser om att en nu aktuell, av lagtinget antagen landskapslag skall genomgå lagstiftningskontroll innan den kan träda i kraft, utgör bestämmelsen en behörighetsöverskridning. Ålandsdelegationen har till denna del fäst särskild vikt vid att det i och med revideringen av självstyrelselagen (2004/11) numera har blivit möjligt att sätta så kallad budgetlagar i kraft redan innan de genomgått den så kallade lagstiftningskontrollen och att det därför är särskilt viktigt att den till landskapslagen fogade ikraftträdelsebestämmelsen inte är vilseledande till sitt innehåll.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet, förutom vad gäller landskapslagens 34 § samt dess ikraftträdelsebestämmelse. De felaktiga bestämmelserna inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till sagda delar kan förordnas att förfalla, men till övriga delar träda i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 21.9.2005:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 10.8.2005 nr 15/08/2005

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om ändring av jaktlagen för landskapet Åland. Ändringarna gäller bland annat jaktvårdsföreningars beslutanderätt och jaktmetoder. Lagtinget har samtidigt antagit en landskapslag om upphävande av landskapslagen om ersättande av skador, förorsakade av hjortdjur. Högsta domstolen ger ett separat utlåtande om detta lagtingsbeslut.

Landskapslagen om ändring av jaktlagen för landskapet Åland gäller flera av de rättsområden som enligt självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt 18 § 16 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om jakt, som är det centrala området för lagtingsbeslutet. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och om myndigheter och inrättningar som lyder under den och enligt 18 § 5, 6 och 10 punkten i fråga om grunderna för avgifter till landskapet, allmän ordning och säkerhet samt natur och miljövård. Till nämnda delar hör lagtingsbeslutet klart till landskapets kompetens.

Avgifter

I 81 § 2 mom. Finlands grundlag ställs ett krav att bestämmelser om avgifter samt de allmänna grunderna för storleken av avgifter för de statliga myndigheternas tjänsteåtgärder, tjänster och övriga verksamhet utfärdas genom lag. Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter till landskapet. Enligt 44 § 3 mom. samma lag ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Stadgandena innebär att landskapet måste reglera grunderna om avgifter i lag.

I 34 § 1 mom. landskapslagen om ändring av jaktlagen för landskapet Åland stadgas att landskapsregeringen kan besluta om avgift och betalningstidpunkt för fällda älgar och rådjur. Avgiftens storlek bestäms med beaktande av behoven att

“1) ge bidrag till skyddsåtgärder för att förebygga skador orsakade av hjortdjur i yrkesmässigt bedriven odling,

2) ge bidrag för att ersätta skador orsakade av hjortdjur i yrkesmässigt bedriven odling eller skog,

3) stöda för vetenskapligt eller annat godtagbart ändamål bedriven undersöknings- eller försöksverksamhet avseende hjortdjur samt att

4) stöda jaktvårdsföreningarnas skötsel av förvaltningsuppgifter som rör hjortdjur.”

Landskapsregeringen befullmäktigas i paragrafens 2 mom. att närmare besluta om grunderna för avgiftens storlek och medlens användning.

Högsta domstolen anser att paragrafen inte fyller de krav som ställs i den ovan behandlade regleringen av lagstiftning om avgifter. De fyra punkterna i 34 § gäller de ändamål till vilket medlen kan användas, men innehåller inga närmare bestämmelser om med vilka belopp eller till vilken grad behoven av understöd och bidrag skall tillgodoses. Då landskapsregeringen ges befogenhet att närmare besluta om grunderna för avgifterna, strider regleringen mot kravet att grunderna skall regleras i lag. Därigenom utgör 34 § landskapslagen en behörighetsöverskridning.

Delegering av normgivningsmakt

Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i

övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar vad som stadgas i 80 § Finlands grundlag. Det skall tydligt framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och angelägenheter delegeringen gäller. Om kraven inte blir uppfyllda är delegeringen i strid med 27 § 1 punkten självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. I 48 § 3 mom. landskapslagen stadgas att landskapsregeringen i landskapsförordning kan besluta om användning av skjutvapen, ammunition samt pil och pilbåge vid jakt. Det är fråga om en närmare reglering av fångstredskap och fångstmetoder som regleras även i 47 § landskapslagen. Om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter stadgas i landskapslagen och det framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Delegeringsstadgandet fyller de krav som ställs av stadgandena på grundlagsnivå och har således kunnat tas in i landskapslagen.

Tidpunkten för landskapslagens ikraftträdande

Lagtingsbeslutet innehåller ett stadgande enligt vilket landskapslagen träder i kraft omedelbart. Avsikten med och den rättsliga innebörden av ett stadgande med detta innehåll är oklart och motiveras inte heller i förarbetena till beslutet.

Enligt 19 § 1 mom. självstyrelselagen skall ett beslut om antagande av landskapslag föredras för republikens president. Enligt 2 mom. samma paragraf kan republikens president förordna att lagen skall förfalla i sin helhet eller till någon viss del. Enligt huvudregeln sker utfärdandet av landskapslagar efter det ärendet föredragits för republikens president.

Enligt 20 § 2 mom. självstyrelselagen träder en landskapslag i kraft den dag lagtinget har bestämt. Om tidpunkten inte har angetts i landskapslagen, skall landskapsregeringen bestämma den. Om en landskapslag inte har publicerats senast vid den tidpunkt som har bestämts för ikraftträdandet, träder den i kraft samma dag den publiceras.

Då lagtinget bestämmer vilken dag en landskapslag skall träda i kraft måste beslutet vara förenligt med nämnda stadganden. Regleringen av lagstiftningskontrollen bör beaktas, vilket innebär att lagtingsbeslutet inte kan träda i kraft omedelbart efter det beslutet antagits av lagtinget. I 20 § 3 mom. självstyrelselagen stadgas ett undantag från detta. Om ett anslag i landskapets budget förutsätter att en landskapslag stiftas och det finns särskilda skäl för att landskapslagen skall träda i kraft snabbt, kan lagtinget bemyndiga landskapsregeringen att bestämma att lagen helt eller delvis skall träda i kraft redan innan republikens president har fattat beslut om utövande av sin vetorätt. Det är att märka att beslutet om ikraftträdande i dessa fall fattas av landskapsregeringen, att ett uttryckligt bemyndigande till detta har givits och att regleringen då uppfyller ovan nämnda särskilda villkor, för vilka bör redovisas under lagstiftningsförfarandet.

Ikraftträdelsestadgandet för landskapslagen om ändring av jaktlagen för landskapet Åland uppfyller inte kraven på en budgetlag. Inte heller är stadgandet utformat att vara förenligt med det system som stadgats i 19 och 20 § självstyrelselagen. Som ett ikraftträdelsestadgande för en vanlig landskapslag är stadgandet vilseledande och skapar rättslig osäkerhet. De ovan relaterade stadgandena kunde tänkas medföra att lagen trädde i kraft samma dag den publiceras i Ålands författningssamling. Denna dag finns inte angiven i landskapslagen och torde inte heller sammanfalla med tiden för dess utfärdande. För att i framtiden veta när lagen trädde i kraft bör man förutom lagtexten ha tillgång till uppgifter om när vederbörande nummer av författningssamlingen utkom ur trycket (se 4 § 1 mom. landskapslagen om Ålands författningssamling).

Högsta domstolen finner att lagtinget överskridit sin behörighet genom att i lagtingsbeslutet ta in det ifrågasvarande stadgandet om ikraftträdelse.

Med hänvisning till det ovan sagda får Högsta domstolen hemställa att 34 § och ikraftträdelsestadgandet i landskapslagen måtte förordnas att förfalla. Till övriga delar torde hinder för landskapslagens ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 7.10.2005:

Ålands lagting har den 3 juni 2005 fattat beslut om antagande av landskapslag om ändring av jaktlagen för landskapet Åland.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, sedan Ålandsdelegationen avgivit utlåtande i saken och efter att ha inhämtat utlåtande av Högsta domstolen, funnit att 34 § i lagtingsbeslutet utgör en behörighetsöverskridning emedan paragrafen inte uppfyller kravet att landskapet måste reglera grunderna om avgifter i lag, vilka ingår i 81 § 2 mom. Finlands grundlag samt 18 § 5 punkten och 44 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland. Lagtingsbeslutets 34 § innehåller inga närmare bestämmelser om med vilka belopp eller till vilken grad behoven av understöd och bidrag skall tillgodoses. Samtidigt ges landskapsregeringen befogenhet att närmare besluta om grunderna för avgifterna.

Lagtingsbeslutet skall enligt ikraftträdelsestadgandet träda i kraft omedelbart. Enligt 20 § 3 mom. i självstyrelselagen kan lagtinget bemyndiga landskapsregeringen att bestämma att lagen helt eller delvis skall träda i kraft redan innan republikens president har fattat beslut om utövande av sin vetorätt. En förutsättning för detta är att ett anslag i landskapets budget förutsätter att en landskapslag stiftas och det finns särskilda skäl för att landskapslagen skall träda i kraft snabbt. Lagtingsbeslutet eller dess ikraftträdelsestadgande uppfyller dock inte kraven i 20 § 3 mom. i självstyrelselagen. Därmed utgör stadgandet om ikraftträdelse en behörighetsöverskridning.

Av de skäl som anges i Högsta domstolens utlåtande har jag beslutat förordna att 34 § i lagtingsbeslutet samt dess stadgande om ikraftträdelse skall förfalla, medan hinder för att landskapslagen i övrigt träder i kraft inte finns, vilket Landskapsregeringen härmed meddelas för kännedom.

Nr 8/05, D 10 05 01 8. Landskapslag om upphävande av landskapslagen om ersättande av skador, förorsakade av hjortdjur, antagen av lagtinget 03.06.2005 (ÅFS 78/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.7.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om ersättande av skador, förorsakade av hjortdjur (ÅFS 52/1974).

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, allmän ordning och säkerhet, jord- och skogsbruk samt vägtrafik på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 6, 15 och 21 punkterna i självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

I landskapslagens ikraftträdelsebestämmelse anges att landskapslagen träder i kraft omedelbart. Av 20 § 2 mom. i självstyrelselagen framgår i och för sig att en landskapslag träder i kraft den dag lagtinget har bestämt, men denna bestämmelse begränsas av den i 19 § i självstyrelselagen ingående bestämmelsen om att de av lagtinget antagna landskapslagarna skall genomgå en så kallad lagstiftningskontroll innan de kan träda i kraft. Som undantag från denna huvudregel har genom revidering av självstyrelselagen (2004/11) intagits en bestämmelse i 20 § 3

mom. självstyrelselagen enligt vilken lagtinget kan bemyndiga landskapsregeringen att bestämma att en landskapslag helt eller delvis skall träda i kraft redan innan republikens president har fatta beslut om utövande av sin vetorätt, om ett anslag i landskapets budget förutsätter att en landskapslag stiftas och det finns särskilda skäl för att lagen skall träda i kraft snabbt. Av vare sig den nu aktuella landskapslagen, eller dess förarbeten, framgår dock att lagen skulle vare en i 20 § 3 mom. självstyrelselagen avsedd så kallad budgetlag, inte heller har ikraftträdelsebestämmelsen formulerats på ett sätt som skulle uppfylla rekvisiten i nämnda lagrum. Med anledning härav och då det i landskapslagen intagna stadgandet om lagens ikraftträdande, till sin ordalydelse, strider mot självstyrelselagens bestämmelser om att en nu aktuell, av lagtinget antagen landskapslag skall genomgå lagstiftningskontroll innan den kan träda i kraft, utgör bestämmelsen en behörighetsöverskridning. Ålandsdelegationen har till denna del fäst särskild vikt vid att det i och med revideringen av självstyrelselagen (2004/11) numera har blivit möjligt att sätta så kallad budgetlagar i kraft redan innan de genomgått den så kallade lagstiftningskontrollen och att det därför är särskilt viktigt att den till landskapslagen fogade ikraftträdelsebestämmelsen inte är vilseledande till sitt innehåll.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet, förutom vad gäller landskapslagens ikraftträdelsebestämmelse. Den felaktiga bestämmelsen inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till sagda del kan förordnas att förfalla, men till övriga delar träda i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 21.9.2005:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 10.8.2005 nr 16/08/2005

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om upphävande av landskapslagen om ersättande av skador, förorsakade av hjortdjur. Lagtinget har även antagit en landskapslag om ändring av jaktlagen för landskapet Åland. Högsta domstolen ger ett separat utlåtande om detta lagtingsbeslut.

Lagstiftningsbehörigheten för de rättsområden som den föreliggande landskapslagen gäller faller inom flera regleringsområden enligt självstyrelselagen. Enligt 18 § 15 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om det centrala området för lagtingsbeslutet som är jord- och skogsbruk. Lagtingsbeslutet har också anknytningspunkter till andra frågor vilka ligger under landskapets lagstiftningsbehörighet enligt självstyrelselagen. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och om myndigheter och inrättningar som underlyder den och enligt 18 § 6 och 21 punkten i fråga om allmän ordning och säkerhet samt vägtrafik.

Enligt landskapslagens stadgande om ikraftträdelse träder lagen i kraft omedelbart. Samma formulering finns i landskapslagen om ändring av jaktlagen för landskapet Åland. Högsta domstolen har i sitt utlåtande om denna landskapslag (OH 2005/85) funnit att ikraftträdelsestadgandet står i strid med självstyrelselagens stadganden om hur en landskapslag träder i kraft och därmed utgör det en behörighetsöverskridning.

Med hänvisning till det ovan sagda får Högsta domstolen hemställa att ikraftträdelsestadgandet i landskapslagen måtte förordnas att förfalla. Till övriga delar torde hinder för landskapslagens ikraftträdande inte föreligga.

Republikens presidents beslut 7.10.2005:

Ålands lagting har den 3 juni 2005 fattat beslut om antagande av landskapslag om upphävande av landskapslagen om ersättande av skador, förorsakade av hjorddjur.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, sedan Ålandsdelegationen avgivit utlåtande i saken och efter att ha inhämtat utlåtande av Högsta domstolen, funnit att lagtingsbeslutets stadgande om ikraftträdelse enligt vilket lagtingsbeslutet skall träda i kraft omedelbart inte uppfyller kraven i 20 § 3 mom. i självstyrelselagen. Därmed utgör stadgandet om ikraftträdelse en behörighetsöverskridning.

Av de skäl som anges i Högsta domstolens utlåtande har jag beslutat förordna att lagtingsbeslutets stadgande om ikraftträdelse skall förfalla, medan hinder för att landskapslagen i övrigt träder i kraft inte finns, vilket Landskapsregeringen härmed meddelas för kännedom.

Nr 9/05, D 10 05 01 9. Landskapslag om ändring av vattenlagen för landskapet Åland, antagen av lagtingen 03.06.2005 (54/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.7.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen intas nya bestämmelser om övervakning av vattenkvalitet, åtgärdsprogram samt förvaltningsplaner i vattenlagen för landskapet Åland. I landskapslagen införs definitioner av god vattenkvalitet och klassificering av vattenkvalitet. Ändringarna görs med beaktande av Europaparlamentets och Rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, vattenrätt, natur- och miljövård samt näringsverksamhet på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 4, 10 och 22 punkterna i självstyrelselagen.

Genom landskapslagen ändras vattenlagstiftningen för att harmoniera med EG-direktivet 2000/60/EG. Enligt 27 § 4 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. När åtgärder vidtas med anledning av beslut som har fattats inom Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden för Ålands del fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som anges i självstyrelselagen. Då det gäller den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet är det landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs i landskapet till den del en fråga hör till landets behörighet, men enligt självstyrelselagen ankommer på landskapet.

Enligt EG-direktivets artikel 3.1. skall medlemsstaterna identifiera de enskilda avrinningsområden som ligger inom deras nationella territorium och skall för direktivets ändamål hänföra dem till enskilda avrinningsdistrikt. Artikel 3.2. stipulerar att medlemsstaterna skall säkerställa lämpliga administrativa arrangemang, vilket innefattar att de skall identifiera lämplig behörig myndighet för tillämpningen av direktivets bestämmelser inom varje avrinningsdistrikt som ligger på deras territorium.

I enlighet härmed anges i landskapslagens 19 § att landskapet utgör ett i artikel 3 avsett avrinningsdistrikt om inte landskapsregeringen beslutar annat. Landskapsregeringen kan vid behov besluta om avgränsning av avrinnings- och delavrinningsområden inom ett avrinningsdistrikt. Enligt gällande bestämmelser i 8 kap. vattenlagen utgör landskapsregeringen tillsynsmyndighet. Enligt den nu aktuella landskapslagen ankommer det på landskapsregeringen bl.a.

att ansvara för övervakningen av vattenkvaliteten, att upprätta ett åtgärdsprogram samt i en förvaltningsplan sammanställa uppgifter om ett avrinningsdistrikt. I regeringens proposition RP 120/2004 rd anges att landskapet Åland självständigt ombesörjer verkställigheten av ramdirektivet för vatten. Kommuner från landskapet Åland har i enlighet med detta inte intagits i förteckningen över vattenförvaltningsområden i statsrådets förordning om vattenförvaltningsområden (FFS 1303/2004). Med hänsyn till ovanstående kan landskapsregeringen anses utgöra en i direktivet avsedd behörig myndighet.

Ålandsdelegationen har inhämtat utlåtande från justitieministeriets Europarättsenhet, vilket bifogas.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Europarättsenhetens utlåtande 7.7.2005:

Ändringarna i landskapslagstiftningen med beaktande av bestämmelserna i direktiv 2000/60/EG

1. Begäran om utlåtande

Ålandsdelegationen har i sitt brev av den 13 juni 2005 bett justitieministeriets europarättsenhet om ett utlåtande över om vattenlagen för landskapet Åland jämte därtill ansluten lagstiftning överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk.

Som bilagor har Ålandsdelegationen bifogat de följande av lagtinget den 3 juni 2005 antagna landskapslagarna jämte de följande förarbeten:

- landskapslagen om ändring av vattenlagen för landskapet Åland,
- landskapslagen om ändring av 13 § landskapslagen om allmänna vatten och avloppsverk,
- landskapslagen om ändring av 5 § landskapslagen om avloppsvattenavgift,
- landskapslagen om ändring av landskapslagen om hälsovården,
- Ålands landskapsstyrelsens framställning nr 5/2004-2005 av den 3 mars 2005 och
- social- och miljöutskottets betänkande nr 3/2004-2005 av den 26 maj 2005.

I landskapslagarnas förarbeten anges att ändringarna i landskapslagstiftningen görs med beaktande av bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.

2. Direktiv 2000/60/EG

Syftet med direktiv 2000/60/EG är att upprätta en ram för skyddet av inlandsytvatten, vatten i övergångszon, kustvatten och grundvatten. Med direktivet vill man skydda, förbättra och återställa vattnen så att ytvattens och grundvattens status inte försämras och att deras status åtminstone är god.

Direktivet är mycket omfattande och innehåller 11 bilagor. I direktivet finns bestämmelser om vattenförvaltningsområden, samarbete, utredande av faktorer som påverkar vattenstatusen, allmänna mål för vattenstatusen, övervakning, karakterisering av vattnen, klassificering av vattnen, planering av vattenvården samt allmänhetens och övriga intressenters deltagande i planeringen. Viktigt för implementeringen av direktivet är att upprätta förvaltningsplaner och åtgärdsprogram.

3. Genomförandet av direktivet

I riket tillsatte miljöministeriet redan år 1998 en styrgrupp för att leda beredningen av verkställigheten av direktivet. Senare tillsatte miljöministeriet i februari 2001 en kommitté på bred

bas för att bereda genomförandet. Kommittén avgav sitt betänkande i april 2004 och på grundval av betänkandet bereddes regeringens proposition 120/2004 till riksdagen med bl.a. förslag till lag om vattenvårdsförvaltning, lag om ändring av miljöskyddslagen och lag om ändring av vattenlagen. Dessa lagar trädde i kraft den 31 december 2004. Dessutom utfärdades en förordning för att genomföra direktivet.

På Åland genomförs direktivets krav främst genom de antagna landskapslagarna. Dessutom har landskapsregeringen befogenheter att besluta närmare om vissa frågor med stöd av nya bestämmelser i landskapslagen.

Materialet, som Ålandsdelegationen har bifogat, har genomgått i justitieministeriet och det framkom då inte något som skulle betyda att bestämmelser i de antagna landskapslagarna som sådana skulle stå i strid med direktiv 2000/60/EG, d.v.s. avvika från substansbestämmelserna i direktiv 2000/60/EG. Det måste dock betonas, att det under den tid som stod till buds, inte var möjligt att i detalj granska om samtliga bestämmelser i direktivet är fullkomligt genomförda. Det första intrycket är dock att det möjligen kan finnas grund för mistankar om huruvida direktivets alla bestämmelser är fullständigt och effektivt genomförda, om kompletterande bestämmelser inte senare ges. Direktivets bestämmelser lämnar emellertid rum för tolkning och således är det inte i alla fall entydigt hurdana de bestämmelser skall utformas som enligt artikel 24 är nödvändiga för att direktivet skall följas.

Exempelvis kan noteras att artikel 11.3 i direktivet uppräknar en lång rad "grundläggande" åtgärder (från punkt a till punkt l), som varje åtgärdsprogram skall inbegripa medan den motsvarande bestämmelsen i landskapets vattenlag (5 kap. 22 §) bara förutsätter att av åtgärdsprogrammet skall framgå lagstiftnings-, budget-, informations-, tillsyns- och övervakningsbehov samt de administrativa behov som genomförandet av en åtgärd fordrar. Dessutom kan noteras att direktivets bilaga VII innehåller en lång rad punkter som förvaltningsplanen enligt artikel 13.4 skall innehålla, medan den motsvarande bestämmelsen (5 kap. 23 § i vattenlagen) är utformad mindre detaljerad och att det också enligt landskapsregeringens framställning finns närmare upplysningar avseende förvaltningsplanens innehåll i direktivets bilaga VII.

Som särfråga kan ännu noteras att i rikets lag finns en speciell bestämmelse beträffande ändringssökande i beslut om förvaltningsplanen. Enligt 18 § i lagen om vattenvårdsförvaltningen får ändring sökas hos högsta förvaltningsdomstolen och besvärshänsyn har bl.a. en sådan registrerad lokal eller regional förening eller stiftelse vars syfte är att främja miljö- eller naturskydd och vars verksamhetsområde förvaltningsplanen gäller. Angående denna bestämmelse hänvisas i regeringens proposition till Århuskonventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och rättslig prövning i miljöfrågor. Av de bifogade landskapslagarna och förarbeten framgår inte hurdan besvärshänsyn på Åland är.

Till sist kan man konstatera att jämfört med rikets lagstiftning tycks den åländska lagstiftningen sakna bestämmelsen om beaktande av förvaltningsplaner (jmf. 28 § i rikets lag om vattenvårdsförvaltningen).

4. Fristen för genomförandet

Slutligen kan ännu hänvisas till omständigheten att enligt artikel 24 löpte genomförandefristen för direktiv 2000/60/EG ut den 22 december 2003 utan att direktivet hade genomförts i Finland. Snabbt därefter gav EG-kommissionen med stöd av artikel 226 i EG-fördraget Finland först den 27 januari 2004 en officiell anmärkning om detta och efter detta den 9 juli 2004 ett motiverat yttrande.

I riket har direktivet sedan dess genomförts med lagstiftningen som trädde i kraft vid förra årsskiftet medan den åländska lagstiftningen ännu inte satts i kraft.

Angående genomförandet på Åland meddelades EG-kommissionen i Finlands svar på det motiverade yttrandet den 27 augusti 2004 att enligt landskapsregeringens bedömning kan en ge-

nomförandeanmälan göras i maj 2005. Det är således nu viktigt att se till att direktivet så snabbt som möjligt blir genomfört också på Åland.

Republikens presidents beslut 26.8.2005.

Nr 10/05, D 10 05 01 10. Landskapslag om ändring av 13 § landskapslagen om allmänna vatten- och avloppsverk, antagen av lagtinget 03.06.2005 (ÅFS 55/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.7.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras med beaktande av bestämmelserna om täckning för kostnaderna för vattentjänster i artikel 9 i Europaparlamentets och Rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, vattenrätt samt natur- och miljövård på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 4 och 10 punkterna självstyrelselagen.

I landskapslagen berättigas landskapsregeringen att i en landskapsförordning inta särskilda bestämmelser om ekonomisk analys av verksamhetens vattenanvändning. Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Ålandsdelegationen anser att förordningsfullmakten i enlighet med självstyrelselagens 21 § kan intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 26.8.2005.

Nr 11/05, D 10 05 01 11. Landskapslag om ändring av 5 § landskapslagen om avloppsvattenavgift, antagen av lagtinget 03.06.2005 (ÅFS 56/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.7.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen ändras med beaktande av bestämmelserna om täckning för kostnaderna för vattentjänster i artikel 9 i Europaparlamentets och Rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning samt natur- och miljövård på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 4 och 10 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 26.8.2005.

Nr 12/05, D 10 05 01 12. Landskapslag om ändring av landskapslagen om hälsovården, antagen av lagtinget 03.06.2005 (ÅFS 57/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.7.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen intas beträffande bestämmande av pris på hushållsvatten en hänvisning till 13 § landskapslagen om allmänna vatten- och avloppsverk, ändrad samma dag som föreliggande landskapslag.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning samt natur- och miljövård på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 4 och 10 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 26.8.2005.

Nr 13/05, D 10 05 01 13. Landskapslag om diskrimineringsombudsmannen, antagen av lagtinget 03.06.2005 (ÅFS 67/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.7.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om diskrimineringsombudsmannens uppgifter och ställning inom landskapsförvaltningen. Diskrimineringsombudsmannen är en oberoende myndighet med landskapet som huvudman. Diskrimineringsombudsmannen bistås av en diskrimineringsnämnd. Landskapslagen ansluter sig till genomförandet i landskapet Åland av rådets direktiv 2000/43/EG om genomförande av principen av likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung (nedan diskrimineringsdirektivet) samt rådets direktiv 2000/78/EG om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet (nedan direktivet om likabehandling).

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1, 2 och 4 punkterna självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, landskapets tjänstemän och kommunernas tjänsteinnehavare samt tjänstekollektivavtal från landskapets och kommunernas anställda. Enligt 27 § 21 punkten självstyrelselagen har riket behörighet i fråga om övrig arbetsrätt, vilket innebär att privaträttsligt anställdas rättställning regleras av rikslagstiftning såväl vad gäller dem som är an-

ställda av privata arbetsgivare som dem som är privaträttsligt anställda av landskapet eller en kommun på Åland. Ovannämnda EG-direktiv gäller dock även andra förhållanden än specifikt arbetsrätt och situationen måste då bedömas i det enskilda fallet i enlighet med behörighetsfördelningen i självstyrelselagen då man avgör om ärendet hör till rikets eller landskapets behörighet. Enligt 10 § landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland skall diskrimineringsombudsmannen utöva tillsyn över att landskapslagen följs. Diskrimineringsombudsmannens tillsyns rätt begränsar sig härvid till de områden som enligt självstyrelselagen hör till landskapets behörighet. För övrigt gäller bestämmelserna i 11 § rikets lag om likabehandling (FFS 21/2004). Enligt nämnda lagrum övervakar arbetarskyddsmyndigheterna att rikslagen följs i fråga om arbetsavtalsförhållanden och offentligrättsliga anställningar samt i arbetspraktik och annan motsvarande verksamhet på en arbetsplats på det sätt som bestäms i lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden (FFS 131/1973). Minoritetsombudsmannen och diskrimineringsnämnden övervakar att förbudet mot diskriminering på grund av etniskt ursprung följs, utom när det gäller arbetsavtalsförhållanden och offentligrättsliga anställningar, på det sätt som bestäms i lagen om minoritetsombudsmannen och diskrimineringsnämnden (FFS 660/2001).

Genom landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland genomförs diskrimineringsdirektivet och direktivet om likabehandling i landskapet. Artikel 13.1. i diskrimineringsdirektivet förutsätter att medlemsstaterna utser ett eller flera organ för främjande av likabehandling av alla personer utan åtskillnad på grund av ras eller etniskt ursprung. Dessa organ får utgöra en del av organ som på nationell nivå har till uppgift att tillvarata de mänskliga rättigheterna eller att ta till vara enskildas rättigheter.

Enligt nämnda artikel skall medlemsstaterna säkerställa att behörigheten för dessa organ bl.a. omfattar att på ett oberoende sätt bistå personer som utsatts för diskriminering genom att driva klagomål om diskriminering. I enlighet härmed stadgas i landskapslagens 2 § 1 mom. att diskrimineringsombudsmannen är en oberoende myndighet med landskapet Åland som huvudman. I förhållande till detta kan landskapslagens 5 § 2 mom. om att diskrimineringsombudsmannen kårar och svarar för landskapet uppfattas som motsägelsefull. I landskapslagens förarbeten anges dock att avsikten är att diskrimineringsombudsmannen inte skall företräda landskapet i domstolar och myndigheter i frågor som gäller påstådd diskriminering inom landskapsförvaltningen. Avsikten är att detta skall förekomma endast i frågor som gäller myndighetens interna administrativa verksamhet, vilket även anges i slutet av 5 § 2 mom. beträffande de landskapliga intressen som diskrimineringsombudsmannen skall bevaka vid domstolar och myndigheter.

Enligt 27 § 4 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. När åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som fattas inom Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden för Ålands del fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som anges i självstyrelselagen. Då det gäller den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet är det landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs i landskapet till den del en fråga hör till landets behörighet, men enligt självstyrelselagen ankommer på landskapet. I regeringens proposition RP 44/2003 rd gällande rikslagen (FFS 21/2004) konstateras att av landskapets självstyrande ställning följer att lagen inte kan tillämpas på landskapsmyndigheternas verksamhet när landskapets myndigheter sköter uppgifter som omfattas av självstyrelsen med stöd av självstyrelselagen för Åland. Där emot skall rikslagen tillämpas på åländska myndigheter när det är fråga om ärenden som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Detta har även beaktas i 4 § 3 mom. rikslagen. Landskapet är för sin del skyldigt att lagstifta om ett i artikel 13 i diskrimineringsdirektivet avsett organ för de i direktivet avsedda ärenden som hör till landskapets behörighet.

Ålandsdelegationen har i ärendet inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogats delegationens utlåtande (nr 24/05) angående landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland träder i kraft.

Europarättsenhetens utlåtande 11.7.2005 (angående 13A/05 och 14 A/05):

Landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland

1. Begäran om utlåtande

Ålandsdelegationen har i sitt brev av den 13 juni 2005 av justitieministeriets europarättsenhet begärt ett utlåtande över om landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland samt därtill ansluten lagstiftning mot diskriminering överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk.

Som bilagor har Ålandsdelegationen bifogat de beslut nr 103-111 av lagtinget den 3 juni 2005 antagna landskapslagarna samt följande förarbeten: Ålands landskapsregeringens framställning nr 10/2004-2005 av den 17 mars 2005 och lagutskottets betänkande nr 9/2004-2005 av den 9 maj 2005.

I landskapslagens förarbeten anges att den nya landskapslagen samt de övriga ändringarna i landskapslagstiftningen görs med beaktande av bestämmelserna i rådets direktiv 2000/43/EG av den 29 juni om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung och 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet. Direktivens krav skall genomföras på Åland genom dessa lagstiftningsåtgärderna.

2. Direktiven 2000/43/EG och 2000/78/EG och dess genomförande

Direktivet 2000/43/EG fastställer ett ram för bekämpning av direkt eller indirekt diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung för att genomföra principen om likabehandling. Direktivets bestämmelserna omfattar bl.a. föreskrift om ett opartiskt organ för främjande av likabehandling och dess minimibehörighet samt föreskrifter om rättsmedel och säkerställande av efterlevnaden av direktivets bestämmelserna på en nationell nivå.

Syftet med direktivet 2000/78/EG är att fastställa en allmän ram för bekämpning mot diskriminering i arbetslivet på grund av religion eller annan övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning. Avsikten är att principen om likabehandling skall genomföras i medlemsstaterna. Direktivet innehåller bl.a. bestämmelser om medlemsstaternas skyldighet att säkerställa att alla personer som anser sig diskriminerade på grunder som nämns i direktivet för att säkerställa efterlevnaden av skyldigheterna enligt direktivet.

Materialet, som Ålandsdelegationen har bifogat, har genomgått i europarättsenheten. Det framkom då inte någonting som skulle ge vid handen att de antagna landskapslagarna skulle stå uppenbart i strid med EG:s regelverk, d.v.s. avvika från substansbestämmelserna i direktiven 2000/43/EG och 2000/78/EG. Dock kan det påpekas att det område som direktiven behandlar är relativt nytt inom EG:s verksamhet och det kan därför förutses att kommissionen kontinuerligt skall följa upp hur direktiven genomförts i medlemsstaterna och hurdan praxis som utvecklas. Såsom både landskapsregeringen och lagutskottet nämner, finns det antagligen

ett behov att senare vidta kompletterande lagstiftningsåtgärder för att säkerställa att direktivens alla bestämmelser är fullständigt och effektivt genomförda även i landskapet.

Det måste även påpekas att i detta utlåtandet inte bedöms behörighetsfrågorna mellan landskapet och riket, vilket förefaller vara en synnerligen relevant fråga beträffande genomförandet. I landskapsregeringens framställning eller i lagutskottets betänkande finns det inte någon övergripande bedömning om vilken del av direktivens bestämmelser som hör till landskapets behörighet och vilken del som hör till rikets behörighet. Därför, och iakttagande av den tid som har stått till buds, är det tämligen svårt att bedöma om alla bestämmelser i direktivet är helt genomförda. Dock kan det exempelvis noteras att det inte är ostridigt klart om direktivens krav på det att även sätten för att genomföra särbehandling på grund av ålder bör vara lämpliga och nödvändiga (direktivets 2000/78/EG artikel 6) är uppfylld med bestämmelsen i 3 § 2 mom. i landskapslag om förhindrande av diskriminering. Även kan det exempelvis ifrågasättas om det är nödvändigt att ta referens till självstyrelselagen i 3 § 4 mom. av lagen om förhindrande av diskriminering. Protokoll 2 om Åland i Finlands anslutningsavtal till Europeiska unionen, till vilken lagutskottet refereras i detta sammanhang, lämpas som sådan i Finland.

3. Fristen för genomförandet

Slutligen hänvisas till den omständighet att genomförandefristen för direktivet 2000/43/EG löpte ut den 19 juli 2003 och för direktivet 2000/78/EG den 2 december 2003. Direktiven har genomförts i riket genom lag om likabehandling som trädde i kraft den 1 februari 2004, men har hittills inte genomförts på Åland. Efter det har EG-domstolen i en dom C-327/04 av den 24 februari 2005 dömt Finland på grund av att landskapet inte genomfört direktivet 2000/43/EG. Europeiska unionens kommission väckte 24 februari 2005 även talan C-99/05 mot Finland på grund av att landskapet inte genomfört direktivet 2000/78/EG. Domen är förväntad under den närmaste framtiden. Således är det synnerligen viktigt att se till att direktiven så snabbt som möjligt blir genomförda även på Åland med de lagstiftningsåtgärder som behövs.

Högsta domstolens utlåtande 21.9.2005:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 12.8.2005 nr 21/08/2005

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om diskrimineringsombudsmannen. Landskapslagen gäller tillsynsmyndigheten för landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland. Enligt 18 § 1, 2 och 4 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och i fråga om de myndigheter och inrättningar som lyder under den, om landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda samt om bland annat kommunernas förvaltning och kommunernas tjänsteinnehavare.

Enligt 21 § 1 mom. (68/2004) självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Det stadgas emellertid också att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § Finlands grundlag. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag

och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

I 4 § landskapslagen stadgas att landskapsregeringen kan utfärda närmare bestämmelser om ekonomiförvaltningen och om ärenden som hänför sig till tjänstekollektivavtalen. Det framgår av sammanhanget i landskapslagen att det är fråga om administrativa uppgifter inom ifrågavarande förvaltning. Delegeringsstadgandets i sig vidlyftiga formulering går därför inte utöver de krav som ställs på grundlagsnivå. Delegeringsstadgandet har således kunnat tas in i landskapslagen.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att landskapslagen faller inom landskapets behörighet. Därför får Högsta domstolen hemställa att landskapslagen kan förordnas att träda i kraft.

Republikens presidents beslut 7.10.2005.

Nr 14/05, D 10 05 01 14. Landskapslag om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland, antagen av lagtinget 03.06.2005 (ÅFS 66/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.7.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen, som har till syfte att motverka och förhindra diskriminering i landskapet, anger på vilka områden diskriminering är förbjuden samt innehåller bestämmelser om positiv särbehandling, tillsyn, påföljder vid diskriminering samt besvärssadganden. Landskapslagen föranleds av rådets direktiv 2000/43/EG om genomförande av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung (nedan diskrimineringsdirektivet) samt rådets direktiv 2000/78/EG om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet (nedan direktivet om likabehandling i arbetslivet).

Lagstiftningsbehörigheten:

Diskrimineringsdirektivet har till syfte att fastställa en ram för bekämpning av diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung för att genomföra principen om likabehandling i medlemsstaterna, medan direktivet om likabehandling i arbetslivet fastställer en allmän ram för bekämpning av diskriminering i arbetslivet på grund av religion, övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning för att principen om likabehandling skall kunna genomföras i medlemsstaterna. Syftet med sistnämnda direktiv är att undanröja ojämlikhet och att trygga lika möjligheter i arbetslivet.

Diskrimineringsdirektivet har ett vidsträckt tillämpningsområde. Det förbud mot diskriminering på grund av etniskt ursprung som skall föreskrivas med stöd av diskrimineringsdirektivet bör utöver olika områden i arbetslivet också utsträckas till bl.a. tillhandahållandet av och tillgången till varor och tjänster som är tillgängliga för allmänheten samt till socialskyddet, den sociala tryggheten, hälso- och sjukvården, de sociala förmånerna, utbildningen och boendet. Enligt direktivet om likabehandling i arbetslivet skall dess bestämmelser tillämpas på alla personer såväl inom den offentliga som inom den privata sektorn, inklusive offentliga organ, ifråga om bl.a. villkor för tillträde till anställning och verksamhet som egenföretagare och till yrkesutövning, tillträde till yrkesvägledning, yrkesutbildning, högre yrkesutbildning och omskolning, anställnings- och arbetsvillkor, medlemskap och medverkan i en arbetstagar- eller arbetsgivarorganisation eller i andra organisationer vars medlemmar utövar ett visst yrke.

Ovannämnda direktiv berör således ett flertal olika rättsområden. I riket har dessa direktiv genomförts genom lagen om likabehandling (FFS 21/2004) samt ändring av vissa lagar som har samband med den. När åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som har fattats inom

Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden för Ålands del fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som anges i självstyrelselagen. Då det gäller den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet är det landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs i landskapet till den del en fråga hör till landets behörighet, men enligt självstyrelselagen ankommer på landskapet.

Såsom det påpekas i landskapslagens förarbeten innebär de nämnda direktivens utformning att man vid bedömningen av om en viss åtgärd är att uppfatta som diskriminering eller inte i varje enskilt fall måste göra en bedömning av om ärendet hör till landskapets eller rikets behörighet. Enligt 18 § 1, 2 och 4 punkterna självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, landskapets tjänstemän och kommunernas tjänsteinnehavare samt tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda. Enligt 27 § 21 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om övrig arbetsrätt, vilket innebär att privaträttsligt anställdas rättsställning regleras av rikslagstiftning såväl vad gäller dem som är anställda av privata arbetsgivare som dem som är privaträttsligt anställda av landskapet eller en kommun på Åland. Landskapet tillkommer, med vissa undantag, lagstiftningsbehörighet i ärenden gällande hyra, hälso- och sjukvård, socialvård, jord- och skogsbruk, undervisning, näringsverksamhet och främjande av sysselsättningen enligt 18 § 9, 12, 13, 14, 15, 22 och 23 punkterna självstyrelselagen.

I landskapslagen har inte, i motsats till rikets lag om likabehandling, intagits någon specifik paragraf om dess tillämpningsområde. I landskapslagens 3-5 § anges däremot de angelägenheter i fråga om vilka förbud mot diskriminering föreligger. Paragraferna berör förbud mot diskriminering i fråga om villkor för tillträde till verksamhet som egenföretagare och till yrkesutövning, i fråga om villkor för tillträde till yrkesvägledning, yrkesutbildning och omskolning, inklusive yrkespraktik, i fråga om villkor för tillträde till tjänst hos landskapet eller kommun eller tjänstevillkor, förbud mot diskriminering inom hälso- och sjukvården och socialvården samt förbud mot diskriminering i skolan samt vid sådant yrkesmässigt tillhandahållande av varor och tjänster, inklusive bostäder, som avser verksamheter inom landskapets behörighet. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning har dessa förbud utformats så att de berör angelägenheter som enligt det som anförts ovan hänför sig till landskapets behörighetsområden.

Enligt 27 § 1 mom. självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag. Grundlagens 6 § 1 mom. innehåller en bestämmelse om jämlikhet mellan människor. Enligt bestämmelsen är alla lika inför lagen. Bestämmelsen om jämlikhet kompletteras av ett vidsträckt förbud mot diskriminering i lagens 6 § 2 mom. Enligt bestämmelsen får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

Enligt landskapslagens 1 § är dess syfte att motverka och förhindra diskriminering på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning eller annan därmed jämförbar omständighet. Detta syfte är förenligt med grundlagens 6 §. De i landskapslagens 3-5 § angivna diskrimineringsförbuden kan anses utgöra en konkretisering av grundlagens jämlikhetsbestämmelser.

I landskapslagens 3 § 2-4 mom. anges förfaranden som inte skall anses utgöra diskriminering. Konstitutionellt innebär dessa bestämmelser en fullmakt att avvika från det formella jämlikhetskravet och de måste därför, förutom uppfylla kravet på godtagbart skäl i grundlagen, även vara tillräckligt exakta och noga avgränsade.

Enligt landskapslagens 3 § 2 mom. skall särbehandling på grund av ålder inte uppfattas som diskriminering om den på ett objektivt och rimligt sätt kan motiveras av mål som rör sysselsättningspolitik, arbetsmarknad, yrkesutbildning eller något annat berättigat mål. Jämlikt

landskapslagens 3 § 3 mom. skall särbehandling inte uppfattas som diskriminering om den beror på ett verkligt och avgörande yrkeskrav på grund av yrkesverksamhetens natur eller på grund av sammanhanget där yrkesverksamheten utförs, förutsatt att målet är berättigat och kravet proportionerligt.

Ålandsdelegationen anser ovannämnda bestämmelser som noga och exakt avgränsade och att de kan anses utgöra ett i grundlagens 6 § 2 mom. avsett godtagbart skäl för särbehandling. Motsvarande bestämmelser finns i 7 § rikets lag om särbehandling (jmf GRUU 10/2003 rd – RP 44/2003 rd).

I landskapslagens 3 § 4 mom. anges att bestämmelserna i självstyrelselagen och jordförvärvslagen för Åland eller i lagar som stöder sig på dessa bestämmelser angående krav på kunskaper i svenska eller på innehav av åländsk hembygdsrätt eller finskt medborgarskap inte skall betraktas som diskriminering enligt 1-3 mom. (hänvisningen torde avse paragrafens 1-3 punkter).

Ålandsdelegationen konstaterar att bestämmelsen i landskapslagens 3 § 4 mom. överensstämmer med protokoll 2 om Åland i Finlands anslutningsavtal till Europeiska unionen, som erkänner rätten till inskränkningar på icke-diskriminerande grund vad gäller personer som inte har hembygdsrätt på Åland eller för juridiska personer att dels förvärva och inneha fast egendom på Åland, dels att etablera sig som företagare och tillhandahålla tjänster. Eftersom bestämmelsen endast utgör en beskrivning av gällande rätt föranleder den ingen anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Enligt landskapslagens 7 § är det möjligt att besluta om särskilda åtgärder för att förhindra att personer missgynnas på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning eller för att kompensera ett sådant missgynnande (positiv särbehandling). Ålandsdelegationen konstaterar att grundlagen inte ansetts utgöra ett hinder för nödvändig positiv särbehandling för att trygga den faktiska jämställdheten, det vill säga åtgärder som förbättrar ställningen och förhållandena för en viss grupp. Särbehandlingen skall vara tillfällig och stå i rätt proportion till det eftersträvade målet (jmf GRUU 10/2003 – RP 44/2003 rd). Detsamma kan anses gälla bestämmelsen i landskapslagens 6 § om åtgärder till gagn för tjänstemän med funktionshinder. I paragrafen anges, i motsats till bestämmelsen i 7 §, uttryckligen som begränsning att åtgärderna inte medför en oproportionerlig börda för arbetsgivaren.

Bestämmelsen om föreläggande och utdömande av vite är förenlig med 18 § 26 punkten självstyrelselagen.

Besvär bestämmelsen i landskapslagens 12 § är förenlig med 25 § självstyrelselagen.

Enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i ärenden angående beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Straffbestämmelsen har i enlighet härmed kunnat intas i landskapslagens 13 §. I enlighet med landskapslagens 14 § 2 mom. upphävs tillämpningen av bestämmelserna i 13 kap. 6 § strafflagen samt 17 § 3 och 4 mom. och 54 § 2 mom. lagen om arbetsavtal (FFS 320/1970) i den lydelse de jämlikt 71 § självstyrelselagen har varit gällande i landskapet.

I landskapslagens 9 § anges att i landskapet skall bestämmelserna om gottgörelse i 9 och 21 § lagen om likabehandling tillämpas i den lydelse de har vid landskapslagens ikraftträdande. Ändringar i dessa bestämmelser gäller i landskapet från den dag de träder i kraft i riket. Enligt 9 § nämnda rikslag är den som bryter mot bestämmelserna i lagen om förbudet mot diskriminering eller förbudet mot repressalier skyldig att till den som varit föremål för diskriminering eller repressalier betala gottgörelse för kränkningen. Gottgörelsen är en ekonomisk ersättning som skall erläggas åt den drabbade för den kränkning som diskrimineringen eller repressalierna anses innebära. Gottgörelsen har därför karaktären av skadestånd. Lagstiftningen om skadestånd är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41 punkten själv-

styrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig en privaträttslig angelägenhet emellertid direkt till ett rättsområde som faller under landskapets behörighet utgör frågan en landskapsangelägenhet. Till den del i landskapslagen avsedd gottgörelse kan anses utgöra riksbehörighet har bestämmelsen med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Enligt 10 § landskapslagen skall diskrimineringsombudsmannen utöva tillsyn över landskapslagens efterlevnad. Denna tillsyn riktar sig till de områden som enligt beskrivningen ovan hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Både diskrimineringsdirektivet och direktivet om likabehandling i arbetslivet innehåller bestämmelser om fördelningen av bevisbördan. Bestämmelser om detta har inte intagits i landskapslagen eftersom lagstiftningsbehörigheten i fråga om rättskipning tillkommer riket enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen. Härvid gäller bestämmelserna i 17 § rikets lag om likabehandling.

Ålandsdelegationen har inhämtat utlåtande i ärendet från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger. Tillämpningen av vissa bestämmelser i landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om diskrimineringsombudsmannen träder i kraft.

Europarättsenhetens utlåtande 11.7.2005, se 13A/05.

Högsta domstolens utlåtande 21.9.2005:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 12.8.2005 nr 22/08/2005

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande vördsamt anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland. Landskapslagen syftar till att i landskapet verkställa direktivet 2000/43/EG om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung och direktivet 2000/78/EG om inrättande av en allmän ram för likabehandling. Till beslutet an knyter en landskapslag om diskrimineringsombudsmannen. Om detta beslut ger Högsta domstolen ett separat utlåtande.

Diskriminering som rättsområde

Regleringen i lagtingsbeslutet riktar sig mot diskriminering. Även om lagstiftningen mot diskriminering idag kan anses utgöra ett självständigt rättsområde, saknas ett uttryckligt omnämnande om detta rättsområde i självstyrelselagen för Åland. Bedömningen av frågan vem som har lagstiftningsbehörighet på detta område blir därför beroende av innehållet i den konkreta regleringen. I detta avseende konstaterar Högsta domstolen att i beslutet regleras jämlik behandling inom ett antal av de konkreta rättsområden som är beaktade i självstyrelselagen. Stadgandena mot diskriminering blir en integrerad del av de rättsregler som tillämpas på dessa områden. Det är därför motiverat att lagstiftningsbehörigheten angående stadgandena i lagtingsbeslutet bedöms enligt det rättsområde, inom vilka stadgandena äger tillämpning eller till vilka de har närmaste anknytning.

Förhållandet mellan beslutet och internationella normer

Rätten att bli bemött fritt från diskriminering är en grundläggande rättighet. Rättigheten har tryggats bland annat i Europarådets människorättskonvention och i Förenta Nationernas konvention om medborgerliga och politiska rättigheter. Inom Europeiska unionen kan rådet enligt artikel 13 i EG-fördraget vidta lämpliga åtgärder för att bekämpa diskriminering på grund av kön, ras, etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning. De ovan nämnda rättsakter, vilka nu avses att implementeras i landskapet Åland, är ett led i dessa åtgärder.

I lagstiftningskontrollen enligt 19 § 2 mom. självstyrelselagen har stadganden i lagtingsbeslut förordnats att förfalla, om det varit uppenbart att de skulle leda till att Finland skulle bryta mot sina medlemsförpliktelser gentemot Europeiska unionen. Det rättsliga underlaget för detta utgör stadgandet i 27 § 4 punkten självstyrelselagen, enligt vilket förhållandet till utländska makter lyder under rikets lagstiftningsbehörighet.

Den internationella anknytningen har i detta fall inte givit Högsta domstolen anledning till anmärkningar mot lagtingsbeslutet.

Förhållandet mellan beslutet och grundlagen

Nationellt tryggas jämlikhet i 6 § Finlands grundlag. Ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

Enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag.

Grundlagen utgör inte hinder för landskapslagstiftning i frågor om diskriminering på de rättsområden på vilka landskapet har lagstiftningsbehörighet. Stadgandena om lika behandling och diskrimineringsförbud på Åland måste emellertid uppfylla de krav grundlagen ställer på skyddet för de grundläggande fri- och rättigheterna.

Vid en granskning av det materiella innehållet i lagtingsbeslutet ur denna synvinkel har Högsta domstolen inte funnit skäl till anmärkning.

Stadganden om särbehandling ingår i 3 § 2 och 3 mom. landskapslagen. De avsedda avvikelserna från jämlikt bemötande är påkallade av sådana godtagbara skäl som avses i 6 § 1 mom. grundlagen. Mot bakgrunden av grundlagsutskottets ställningstaganden beträffande de till sitt innehåll motsvarande stadgandena i lagen om likabehandling (21/2004, GrUU 10/2003 rd) kan avvikelserna även anses vara tillräckligt exakta och noga avgränsade.

Rättsområden som regleras i beslutet

Lagtingsbeslutet gäller områden som faller under landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 2 och 4 punkten självstyrelselagen. Regleringen gäller till dessa delar landskapsregeringen och de myndigheter och inrättningar som lyder under den, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda samt bland annat kommunernas förvaltning och kommunernas tjänsteinnehavare.

Beslutet innehåller stadganden som skall tillämpas vid hyra, hälso- och sjukvård, socialvård, undervisning, jord- och skogsbruk, näringsverksamhet och främjande av sysselsättningen. Landskapet har med stöd av 18 § 9, 12 – 15, 22 och 23 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om dessa områden med vissa undantag, vilka det nu inte är fråga om.

Förhållandet mellan rikslagen och beslutet

Landskapslagen kompletterar rikslagen om likabehandling, som till stora delar tillämpas även i landskapet. Samma myndigheter i landskapet kan komma att tillämpa vardera lagen. Såsom konstateras i regeringens proposition till lagen om likabehandling (RP 44/2003 rd) följer av landskapet Ålands självstyrande ställning att lagen inte kan tillämpas på landskapsmyndighe-

ternas verksamhet när landskapets myndigheter sköter uppgifter som omfattas av självstyrelsen med stöd av självstyrelselagen för Åland. Däremot skall lagen tillämpas på åländska myndigheter när det är fråga om ärenden som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. I enlighet med detta stadgas bland annat i 4 § 3 mom. lagen om likabehandling att med myndigheter avses i denna paragraf myndigheterna i landskapet Åland när de i landskapet sköter uppgifter som ankommer på riksmyndigheterna.

Stadgandena har i viss mån en annan utformning i landskapslagen än i rikslagen såväl vad gäller definitioner, förbud och särbehandling. Den väsentliga skillnaden är emellertid en följd av att stadgandena i landskapslagen har begränsats till förhållanden i vilka landskapet har lagstiftningsbehörighet. Av samma orsak uppkommer inte någon konflikt mellan normerna.

Vite, straff och rättsmedel

I 11 § landskapslagen regleras diskrimineringsombudsmannens möjlighet att förelägga och döma ut vite. Enligt 18 § 26 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet angående utsättande och utdömmande av vite inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Stadgandena hänför sig till de rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet och föranleder därför inte någon anmärkning. Eftersom stadgandena syftar på diskrimineringsombudsmannen på Åland förutsätter de att landskapslagen om diskrimineringsombudsmannen träder i kraft.

I 12 § landskapslagen stadgas om besvär över beslut om föreläggande och utdömmande av vite. Stadgandet i landskapslagen överensstämmer med 25 § självstyrelselagen och har därför kunnat intas i lagen.

I 13 § landskapslagen ingår hänvisningar till bestämmelser i strafflagen. Beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet, såsom nu är fallet, hör enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen till landskapets behörighet.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att landskapslagen faller inom landskapets behörighet. Därför får Högsta domstolen hemställa att landskapslagen kan förordnas att träda i kraft.

Republikens presidents beslut 7.10.2005.

Nr 15/05, D 10 05 01 15. Landskapslag om ändring av 13 § tjänstemannalagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 03.06.2005 (ÅFS 68/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.7.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen kompletteras bestämmelserna om opartiskt bemötande av tjänstemän i tjänstemannalagen för landskapet Åland.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän samt tjänstekollektivavtal för landskapets anställda.

Enligt 27 § 1 mom. självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag. Grundlagens 6 § 1 mom. innehåller en bestämmelse om jämlikhet mellan människor. Enligt bestämmelsen är alla lika inför lagen. Bestämmelsen om jämlikhet kompletteras av ett vidsträckt förbud mot diskrimi-

nering i lagens 6 § 2 mom. Enligt bestämmelsen får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning överensstämmer de i landskapslagen antagna kompletterande opartiskhetsgrunderna med bestämmelserna i grundlagens 6 §.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 26.8.2005.

Nr 16/05, D 10 05 01 16. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om tjänstekollektivavtal, antagen av lagtinget 03.06.2005 (ÅFS 69/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.6.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen intas en bestämmelse om att bestämmelser i tjänstekollektivavtal inte får diskriminera tjänstemän på grund av deras etniska tillhörighet, religion, övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuella läggning. En bestämmelse i ett tjänstekollektivavtal som strider mot detta är ogiltig.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda samt kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare, tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda.

Enligt 27 § 1 mom. självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag. Grundlagens 6 § 1 mom. innehåller en bestämmelse om jämlikhet mellan människor. Enligt bestämmelsen är alla lika inför lagen. Bestämmelsen om jämlikhet kompletteras av ett vidsträckt förbud mot diskriminering i lagens 6 § 2 mom. Enligt bestämmelsen får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning överensstämmer de i landskapslagen antagna kompletterande opartiskhetsgrunderna med bestämmelserna i grundlagens 6 §.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 26.8.2005.

Nr 17/05, D 10 05 01 17. Landskapslag om ändring av 31 § landskapslagen om utbildning på gymnasialstadienivå, antagen av lagtinget 03.06.2005 (ÅFS 70/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.7.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen kompletteras bestämmelserna om opartiskt bemötande av studerande.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller undervisningsväsendet, läroavtal samt landskapets myndigheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Enligt 27 § 1 mom. självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag. Grundlagens 6 § 1 mom. innehåller en bestämmelse om jämlikhet mellan människor. Enligt bestämmelsen är alla lika inför lagen. Bestämmelsen om jämlikhet kompletteras av ett vidsträckt förbud mot diskriminering i lagens 6 § 2 mom. Enligt bestämmelsen får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning överensstämmer de i landskapslagen antagna kompletterande opartiskhetsgrunderna med bestämmelserna i grundlagens 6 §.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 26.8.2005.

Nr 18/05, D 10 05 01 18. Landskapslag om ändring av 32 § landskapslagen om Högskolan på Åland, antagen av lagtinget 03.06.2005 (71/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.7.2007:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen kompletteras bestämmelserna om opartiskt bemötande av studerande.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller undervisningsväsendet samt landskapets myndigheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Enligt 27 § 1 mom. självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag. Grundlagens 6 § 1 mom. innehåller en bestämmelse om jämlikhet mellan människor. Enligt bestämmelsen är alla lika inför lagen. Bestämmelsen om jämlikhet kompletteras av ett vidsträckt förbud mot diskriminering i lagens 6 § 2 mom. Enligt bestämmelsen får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning överensstämmer de i landskapslagen antagna kompletterande opartiskhetsgrunderna med bestämmelserna i grundlagens 6 §.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 26.8.2005.

Nr 19/05, D 10 05 01 19. Landskapslag om ändring av 21 § landskapslagen om Ålands folkhögskola, antagen av lagtinget 03.06.2005 (ÅFS 72/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.7.2007:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen kompletteras bestämmelserna om opartiskt bemötande av studerande.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller undervisningsväsendet samt landskapets myndigheter på vilka området lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Enligt 27 § 1 mom. självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag. Grundlagens 6 § 1 mom. innehåller en bestämmelse om jämlikhet mellan människor. Enligt bestämmelsen är alla lika inför lagen. Bestämmelsen om jämlikhet kompletteras av ett vidsträckt förbud mot diskriminering i lagens 6 § 2 mom. Enligt bestämmelsen får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning överensstämmer de i landskapslagen antagna kompletterande opartiskhetsgrunderna med bestämmelserna i grundlagens 6 §.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 26.8.2005.

Nr 20/05, D 10 05 01 20. Landskapslag om ändring av 3 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagstiftning om kommunala tjänstemän, antagen av lagtinget 03.06.2005 (ÅFS 74/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.7.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen kompletteras med en bestämmelse om att hänvisningen i 12 § rikets lag om kommunala tjänsteinnehavare (FFS 304/2003) till lagen om likabehandling (FFS 21/2004) om vad som avses med diskriminering och om förbud mot repressalier skall i landskapet avse motsvarande bestämmelser i landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland, antagen samma dag som föreliggande landskapslag.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med

motsvarande stadganden i rikslag. Upptagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet. Landskapet tillkommer enligt 18 § 4 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare, tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda samt disciplinär bestraffning av kommunernas tjänsteinnehavare på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 4 punkten självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland träder i kraft.

Republikens presidents beslut 26.8.2005.

Nr 21/05, D 10 05 01 21. Landskapslag om ändring av 12a § landskapslagen om Ålands musikinstitut, antagen av lagtinget 03.06.2005 (ÅFS 73/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 22.7.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen kompletteras bestämmelserna om opartiskt bemötande av eleverna.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, undervisning och kultur.

Enligt 27 § 1 mom. självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag. Grundlagens 6 § 1 mom. innehåller en bestämmelse om jämlikhet mellan människor. Enligt bestämmelsen är alla lika inför lagen. Bestämmelsen om jämlikhet kompletteras av ett vidsträckt förbud mot diskriminering i lagens 6 § 2 mom. Enligt bestämmelsen får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning överensstämmer de i landskapslagen antagna kompletterande opartiskhetsgrunderna med bestämmelserna i grundlagens 6 §.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 26.8.2005.

Nr 22/05, D 10 05 01 22. Landskapslag om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, antagen av lagtinget 14.9.2005 (ÅFS 8/06) .

Ålandsdelegationens utlåtande 25.10.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten i landskapet. Landskapslagen reglerar arbetsmarknadsservicen, arbetsförmedlingen, handlingsplaner för arbetssökande, vägledning för yrkesval och kompetensutveckling, information och särskild service för personer med nedsatt arbetsförmåga samt olika former av sysselsättningsstöd.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän, kommunernas förvaltning, socialvård, undervisning och läroavtal samt främjande av sysselsättningen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 18 § 1, 2, 4, 13, 14 och 23 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet. Till rättsområdena undervisning och främjande av sysselsättningen hör enligt motiven till självstyrelselagen även lagstiftningen om yrkesvägledning och arbetsförmedling. Landskapslagen gäller även näringsverksamhet på vilket område behörigheten jämlikt 18 § 22 punkten självstyrelselagen med vissa undantag tillkommer landskapet. Landskapslagen berör även arbetsrätt, socialförsäkring samt arbetsavtal på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 21 punkten samt 29 § 1 mom. 3 och 6 punkterna självstyrelselagen huvudsakligen tillkommer riket. Landskapslagen berör dock dessa områden endast till den del de gäller i landskapslagen reglerad arbetsmarknadspolitisk verksamhet.

Landskapslagen innehåller bestämmelser som berör de i 2 kap. Finlands grundlag reglerade grundläggande fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. Jämlikt grundlagens 18 § 2 mom. skall det allmänna främja sysselsättningen och verka för att alla tillförsäkras rätt till arbete. Bestämmelser om rätten till sysselsättningsfrämjande utbildning utfärdas genom lag. Enligt grundlagens 19 § skall var och en genom lag garanteras rätt till social trygghet bland annat vid arbetslöshet och arbetsoförmåga.

I landskapslagens 21 § har intagits en allmän skyldighet för en arbetslös arbetssökande att aktivt söka arbete eller utbildning samt att vid behov söka sig till och delta i service och åtgärder som främjar hans eller hennes möjligheter att finna ett arbete. Enligt landskapslagens 30 § är en arbetslös arbetssökande skyldig att delta i intervjuer för arbetssökande, i utarbetandet av handlingsplaner för arbetssökande och i service och åtgärder som har överenskommit i handlingsplanen. I landskapslagens 18 § är giltighetstiden för en arbetsansökan kopplad till viss i paragrafen uppräknad aktivitet från den arbetssökandes sida. Enligt 2 kap. 1 § 2 mom. rikets lag om utkomstskydd för arbetslösa (FFS 1290/2002), som genom blankettlag (ÅFS 71/2003) tillämpas i landskapet, betraktas en person, som är vederbörligen registrerad som arbetssökande och som hållit sin arbetsansökan i kraft, som arbetssökande. När en ansökan upphör att gälla uppfyller den arbetssökande inte längre villkoren för att erhålla arbetslöshetsförmåner enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Grundlagsutskottet har i utlåtande med anledning av regeringens proposition (RP 115/2002 rd) med förslag till lagar om utkomstskydd för arbetslösa och om ändring av lagar som har samband med den (GrUU 46/2002 rd) konstaterat att grundlagen inte i sig hindrar att det ställs villkor för en förmån som tryggar en grundläggande utkomst. Grundlagsutskottet anför härvid följande: ”Utskottet har i sin praxis ansett att dessa villkor kan utgå från att den berörda personen själv aktivt medverkar till åtgärder som i sista hand kan bidra till att han eller hon beva-

rar sin arbetsförmåga och får arbete. Villkoren för trygghetsförmånen kan därmed gälla att stödtagaren kommer med motprestationer. Men om en förmån förvägras som sanktion måste detta i sak stå i motiverad proportion till vilket slag av sysselsättningsfrämjande åtgärder som stått till buds och av den arbetslösa själv kan anses vara skuld till. Perioderna utan ersättning kan inte heller göras så långa att de blir ett sätt att kringgå förpliktelsen i grundlagen.”

Ålandsdelegationen omfattar grundlagsutskottets ståndpunkt och anser att landskapslagen i nu föreliggande avseende inte står i strid med grundlagen.

Bestämmelserna om avgifter i landskapslagens 13 § kan med stöd av 18 § 5 punkten självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Bestämmelsen i landskapslagens 19 § om registrering av utländsk arbetssökande har formulerats med beaktande av att förhållandet till utländska makter och utlänningslagstiftningen enligt 27 § 4 och 26 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag utgör riksbehörighet.

I landskapslagens 16 § 3 mom. berättigas landskapsregeringen att i landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om i paragrafen avsedd serviceprocess, i 27 § 3 mom. att utfärda närmare bestämmelser om intervjuer med arbetssökande, enligt 30 § närmare bestämmelser om handlingsplaner för arbetssökande samt i 37 § 6 mom. att utfärda närmare bestämmelser om i paragrafen avsedda förmåner för personer med nedsatt arbetsförmåga. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag. Grundlagen förutsätter att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen inte fyller de krav som grundlagen uppställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Enligt Ålandsdelegationens bedömning har i de nämnda paragraferna intagits tillräckligt noggranna bestämmelser om i paragraferna avsedda angelägenheter. Bestämmelser som kan beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter ingår i själva lagtexten.

Delegeringsfullmakten i landskapslagens 70 § är däremot vidare än i nyss nämnda lagrum. Delegeringsbestämmelsen gäller förutsättningarna för och förfarandet vid beviljandet av sysselsättningsstöd enligt landskapslagens 8-14 kap. Ålandsdelegationen konstaterar att nämnda kapitel innehåller tillräckligt noggranna materiella bestämmelser om dessa sysselsättningsstöd. Den omständigheten att förordningsfullmakten begränsats till ärenden som inte hör till området för lag saknar rättsligt innehåll och utgör därför inte en begränsning av behörigheten att utfärda förordningar.

Enligt Ålandsdelegationens bedömning kan samtliga ovannämnda delegeringsbestämmelser med beaktande av 80 § grundlagen och 21 § självstyrelselagen därför intas i landskapslagen.

I landskapslagens 68 § har intagits bestämmelser om verkställandet av återkrav av sysselsättningsstöd samt den ränta som skall erläggas på det återkrävda stödbeloppet. Beträffande dessa angelägenheter har i landskapslagen intagits hänvisningar till rikets lag om indrivning av skatter och avgifter i utsköningsväg (FFS 367/1961) samt rikets räntelag (FFS 633/1982). Dessa bestämmelser utgör riksbehörighet enligt 27 § 23 och 41 punkterna samt 29 § 1 mom. 5 punkten självstyrelselagen och bestämmelserna kan med stöd av 19 § 3 mom. intas i landskapslagen.

Bestämmelsen om preskription av fordringar i landskapslagens 69 § utgör riksbehörighet enligt ovan nämnda lagrum. Bestämmelsen överensstämmer med 11 kap. 15a § lagen om utkomstskydd för arbetslösa som enligt 12 kap. 4 § lagen om offentlig arbetskraftsservice i riket skall tillämpas bl.a. i fråga om preskription. Bestämmelsen i landskapslagens 80 § om pre-

skriptionstiden för fordringar som uppstått före lagens ikraftträdande motsvarar till denna del bestämmelsen i 11 kap. 15a § lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Landskapslagens 71 § gäller erhållande och utlämnande av uppgifter. Dessa bestämmelser gäller personuppgifter. Regleringen av personuppgifter är ett rättsområde som inte finns angivet i självstyrelselagen. Lagstiftningsbehörigheten bör härvid bedömas utgående från vilka rättsområden en landskapslag kan beröra. Föreliggande landskapslag gäller huvudsakligen landskapets myndigheter, socialvård, undervisning samt främjande av sysselsättningen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet. Hänvisningen i landskapslagens 71 § 1 mom. till landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet kan härvid intas i landskapslagen.

Enligt landskapslagens 71 § 2 mom. har arbetsmarknads- och studieservicemyndigheten utan hinder av bestämmelserna om en handling hemlighållande och utan ersättning rätt att av andra myndigheter få de uppgifter som är nödvändiga för att verkställa och utveckla arbetsmarknadsservicen. Ålandsdelegationen konstaterar att bestämmelsen är allmänt formulerad, men på basis av definitionen av arbetsmarknadsservicen i landskapslagens 4 § kan man sluta sig till att rätten att erhålla uppgifter även kan gälla uppgifter om enskilda arbetssökande. Regleringen i landskapslagens 71 § 2 mom. är härigenom av betydelse med avseende på skyddet för privatlivet i grundlagens 10 § 1 mom. Närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas enligt grundlagsstadgandet genom lag. Ålandsdelegationen konstaterar att i motsvarande bestämmelse i 6 § 2 mom. 1 punkten rikets lag om offentlig arbetsmarknadsservice (FFS 1295/2002) uppräknas de myndigheter som arbetskraftsmyndigheterna har rätt att få uppgifter av. I lagrummet nämns inte, som i landskapslagen, att rätten att erhålla uppgifter även skulle gälla uppgifter som skall hemlighållas. Grundlagsutskottet har i utlåtande över nämnda rikslag uttryckligen konstaterat att rätten att få information enligt formuleringen inte gäller uppgifter som skall hemlighållas och grundlagsutskottet har anfört att en sådan rätt skall föreligga om uppgifterna är nödvändiga (i den finska texten används ordet "vältämätön").

Då rätten att erhålla uppgifter går före sekretessbestämmelserna är det i sista hand fråga om att en myndighet som har rätt till uppgifter genom sina egna behov åsidosätter de grunder och intressen som skyddas med hjälp av den sekretess som gäller myndigheten som innehar uppgifterna. Ju allännare regleringen om rätten att erhålla uppgifter är, desto större är risken att dylika intressen automatiskt kan åsidosättas. Ju fullständigare rätten att erhålla uppgifter kopplas till faktiska villkor i bestämmelserna, desto sannolikare är det att en enskild begäran om uppgifter måste motiveras i praktiken. Också den som lämnar uppgifter har då möjlighet att bedöma begäran utifrån de lagliga förutsättningarna för ett utlämnande.

I landskapslagens 71 § 2 mom. har rätten att få uppgifter utsträckts till att gälla uppgifter från myndigheter. Denna obestämdhet är inte helt oproblematiske när det gäller de grundläggande fri- och rättigheterna. I regleringen har rätten att få uppgifter begränsats till att gälla nödvändiga upplysningar.

Grundlagsutskottet har i sin praxis ansett som ett villkor för behandling i vanlig lagstiftningsordning i motsvarande fall att rätten att få uppgifter endast skall gälla nödvändiga upplysningar (Jmf. GrUU 14/2002 rd gällande 46b § i folkpensionslagen samt GrUU 47/2002 rd). Ålandsdelegationen anser för sin del att regleringen i landskapslagens 71 § 2 mom. till den del den kan medföra ingrepp i privatlivet trots sin allmänna karaktär kan anses godtagbar ur grundlagssynpunkt med beaktande av att denna rätt gäller uppgifter som är nödvändiga för att verkställa och utveckla arbetsmarknadsservicen samt med beaktande av syftet med arbetsmarknadsservicen. Stadgandet utgör härvid inte en behörighetsöverskridning.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 72-74 § kan med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 76 § har intagits bestämmelser om rättelseyrkande och i 77 § har rättelseförfarandet gjorts till en förutsättning för besvär förfarandet. Rättelseförfarandet utgör en del av förvaltningsförfarandet och har därför kunnat intas i landskapslagen.

I landskapslagens 77 § anges att beslut som arbetsmarknads- och studieservicemyndigheten fattat med anledning av ett rättelseyrkande får överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol. Besvär över lagligheten av landskapsregeringens beslut får anföras hos högsta förvaltningsdomstolen. Enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen hör rättskipning till rikets behörighet och besvär bestämmelsen överensstämmer med 25 § självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 20.12.2005, se 31A/05.

Republikens presidents beslut 20.1.2006.

Nr 23/05, D 10 05 01 23. Landskapslag om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet, antagen av lagtinget 14.9.2005 (ÅFS 9/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.10.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om arbetsmarknads- och studieservicemyndighetens administration, personal, rättsbehandlingsförmåga, avgifter samt anförande av besvär.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet. Med stöd härav och eftersom Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet är underställd landskapsregeringen, som skall handha den allmänna styrningen och övervakningen av myndigheten, har det varit möjligt att i landskapslagens 3 § 3 mom. intaga bestämmelser om att arbetsmarknads- och studieservicemyndigheten självt i stort bestämmer om sin organisation samt i 9 § om att i myndighetens reglemente utfärdas närmare bestämmelser om dess organisation och uppgiftsfördelning samt om användningen av beslutanderätten.

Enligt landskapslagens 2 § skall Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet tillhandahålla de tjänster och utföra de uppgifter som ankommer på myndigheten enligt landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, antagen samma dag som föreliggande landskapslag samt enligt landskapslagen om studiestöd (ÅFS 94/1995) eller enligt annan lagstiftning. Härigenom berör landskapslagen även socialvård, undervisning, läroavtal samt främjande av sysselsättningen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 18 § 13, 14 och 23 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet. Landskapslagen gäller även näringsverksamhet på vilket område behörigheten jämlikt 18 § 22 punkten självstyrelselagen med vissa undantag tillkommer landskapet. Landskapslagen berör även arbetsrätt, socialförsäkring samt arbetsavtal, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 21 punkten samt 29 § 1 mom. 3 och 6 punkterna självstyrelselagen huvudsakligen tillkommer riket. Landskapslagen berör dock dessa områden endast till den del de gäller områden som tangerar den verksamhet som Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet enligt nämnda lagstiftning utövar.

Landskapslagens 17 § 2 mom. berättigar Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet att med iakttagande i tillämpliga delar av landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet (ÅFS 27/1993) besluta om priset på tjänster som myndigheten säljer och vilka inte är avgiftsfria enligt landskapslagens 17 § 1 mom. Bestämmelsen kan med stöd av 18 § 5 punkten självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Bestämmelsen i landskapslagens 23 § 1 mom. om överklagande hos Ålands förvaltningsdomstol kan med stöd av 25 § 1 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagen. Bestämmelsen i 23 § 2 mom. landskapslagen om anförande av besvär över landskapsregeringens beslut överensstämmer med 25 § 2 mom. självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 20.12.2005, se 31A/05.

Republikens presidents beslut 20.1.2005.

Nr 24/05, D 10 05 01 24. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om ett informationssystem för arbetsförvaltningens kundbetjäning, antagen av lagtinget 14.9.2005 (ÅFS 10/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.10.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag enligt vilken rikets lag om ett informationssystem för arbetsförvaltningens kundbetjäning (FFS 1058/2002, nedan rikslagen) med vissa i landskapslagen angivna undantag skall tillämpas i landskapet på register som Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet använder. Vid användningen av dessa register skall även rikets personuppgiftslag (FFS 523/1999) i tillämpliga delar iakttas. En motsvarande hänvisning till rikets personuppgiftslag har även intagits i rikslagens 1 § 2 mom.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt främjande av sysselsättningen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1 och 23 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet.

Av landskapslagens förarbeten framgår att det register arbetsmarknads- och studieservicemyndigheten kommer att använda ingår i ett riksomfattande informationssystem, för vilket arbetsministeriet enligt 3 § rikslagen är registeransvarig. Det ankommer härigenom på arbetsministeriet att besluta om vilka förvaltningsuppgifter Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet kan utföra i informationssystemet. Ålandsdelegationen konstaterar att landskapslagens 2 § har formulerats i enlighet med detta. Formuleringen gör att det av landskapslagen inte klart framgår vilka av de uppgifter som enligt rikslagen ankommer på arbetsministeriet och arbetskraftsbyråerna som i landskapet Åland skall handläggas av Ålands ar-

betsmarknads- och studieservicemyndighet. Denna omständighet berör dock inte behörighetsfördelningen i självstyrelselagen.

I rikslagens 1 § anges att syftet med lagen är att skydda den personliga integriteten vid utnyttjandet av den offentliga arbetskraftsservicen. Lagen innehåller bestämmelser om register för den offentliga arbetskraftsservicen, registrens informationsinnehåll, upprätthållandet av registren samt beviljande av användarrättigheter samt utlämnande av sekretessbelagda personuppgifter. Denna reglering är av betydelse med avseende på skyddet för privatlivet i 10 § 1 mom. grundlagen. Enligt nämnda lagrum är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade. Närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter skall enligt 10 § grundlagen utfärdas genom lag och enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen hör lagstiftningsbehörigheten till riket. Eftersom landskapslagen är en blankettlag, som inte innehåller från rikslagen avvikande bestämmelser i fråga om personuppgifter föreligger det ingen avvikelse mellan reglerna i landskapet och riket. Bestämmelserna om personuppgifter kan därför intas i landskapslagen.

I landskapslagens 5 § stadgas att landskapsregeringen, inom landskapets behörighet och till den del ärendet inte hör till området för lag, genom landskapsförordning kan besluta att författningar som utfärdats med stöd av rikslagen skall tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver.

Enligt 21 § självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Grundlagen förutsätter att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som grundlagen uppställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandet i 5 § landskapslagen vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i författningar som utfärdats med stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen. De ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna begränsas genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Dessutom avser stadgandet ändringar i riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning. Den omständigheten att förordningsfullmakten begränsats till ärenden som inte hör till området för lag saknar rättsligt innehåll och utgör därför inte en begränsning av behörigheten att utfärda förordningar.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 20.12.2005, se 31A/05.

Republikens presidents beslut 20.1.2005.

Nr 25/05, D 10 05 01 25. Landskapslag om arbetsförmedling av annan än landskapet, antagen av lagtinget 14.9.2005 (ÅFS 11/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.10.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen reglerar bedrivandet av arbetsförmedling på Åland av annan än landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, näringsverksamhet samt främjande av sysselsättningen på vilka områden landskapet har lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 22 och 23 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

I landskapets behörighet ingår att lagstifta om inspektioner och återkallande av tillstånd i ärenden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser om detta kan i enlighet härmed intas i landskapslagens 6 och 7 §.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 8 § kan med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Bestämmelsen i landskapslagens 9 § om anförande av besvär över landskapsregeringens beslut överensstämmer med 25 § 2 mom. självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 18.11.2005.

Nr 26/05, D 10 05 01 26. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomtskydd för arbetslösa, antagen av lagtinget 14.9.2005 (ÅFS 12/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.10.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagens bestämmelser uppdateras huvudsakligen för att motsvara bestämmelserna i den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, socialvård samt främjande av sysselsättningen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 18 § 1, 13 och 23 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet.

I 12 § landskapslagen stadgas att om ärendet inte hör till området för lag kan landskapsregeringen inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av rikets lag om utkomtskydd för arbetslösa skall tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. Enligt 21 § självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda land-

skapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Grundlagen förutsätter att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som grundlagen uppställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandet i 12 § landskapslagen vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i författningar som utfärdats med stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen. De ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna begränsas genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Dessutom avser stadgandet ändringar i riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning. Den omständigheten att förordningsfullmakten begränsats till ärenden som inte hör till området för lag saknar rättsligt innehåll och utgör därför inte en begränsning av behörigheten att utfärda förordningar.

Bestämmelsen i landskapslagens 13 § 1 mom. om överklagande hos Ålands förvaltningsdomstol kan med stöd av 25 § 1 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagen. Bestämmelsen i 13 § 2 mom. landskapslagen om anförande av besvär över landskapsregeringens beslut överensstämmer med 25 § 2 mom. självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 20.12.2005, se 31A/05.

Republikens presidents beslut 20.1.2006.

Nr 27/05, D 10 05 01 27. Landskapslag om ändring av landskapslagen om avbyttarverksamhet för lantbrukare, antagen av lagtinget 14.9.2005 (ÅFS 13/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.10.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen ändras benämningen ”arbetsförmedlingen” till ”Ålands arbetsmarknads- och servicemyndighet” för att motsvara benämningarna i den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, socialvård, jord- och skogsbruk samt främjande av sysselsättningen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1, 13, 15 och 23 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 20.12.2005, se 31A/05.

Republikens presidents beslut 20.1.2007.

Nr 28/05, D 10 05 01 28. Landskapslag om ändring av landskapslagen om studiestöd, antagen av lagtinget 14.9.2005 (ÅFS 14/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.10.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs ändringar föranledda av den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet och landskapslagen om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 13, 14 och 23 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, socialvård, undervisning och studiesociala förmåner.

I landskapets behörighet ingår att besluta om villkoren för erhållande av studiestöd samt om studiesociala förmåner.

I landskapslagen ingår privaträttsliga bestämmelser av rikslagstiftningsnatur. Eftersom dessa stadganden i sak överensstämmer med motsvarande bestämmelser i rikets lag om studiestöd (FFS 65/1994) kan de med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Beträffande hänvisningen i 26 § till 4 § 1 mom. rättelagen noteras att nämnda moment ändrats genom lag 340/2002.

I landskapslagens 30 § 1 mom. har intagits bestämmelser om rättelseyrkande och i 30 § 3 mom. har rättelseförfarandet gjorts till en förutsättning för besvär förfarandet. Rättelseförfarandet utgör en del av förvaltningsförfarandet och har därför kunnat intas i landskapslagen. Besvär bestämmelserna i landskapslagens 30 § 3 och 4 mom. överensstämmer med 25 § självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 20.12.2005, se 31A/05.

Republikens presidents beslut 20.1.2006.

Nr 29/05, D 10 05 01 29. Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om avdrag vid kommunalbeskattningen för amortering på studielån, antagen av lagtinget 14.9.2005 (ÅFS 15/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.10.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs ändringar föranledda av den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet och landskapslagen om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 20.12.2005, se 31A/05.

Republikens presidents beslut 20.1.2006.

Nr 30/05, D 10 05 01 30. Landskapslag om ändring av 17 § landskapslagen om studieledighet, antagen av lagtinget 14.9.2005 (ÅFS 16/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.10.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs ändringar i syfte att anpassa landskapslagen om studieledighet (ÅFS 57/1983) till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 och 14 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt undervisning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 20.12.2005, se 31A/05.

Republikens presidents beslut 20.1.2006.

Nr 31/05, D 10 05 01 31. Landskapslag om ändring av 44 § tjänstemannalagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 14.9.2005 (17/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.10.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen ersätts benämningen Ålands arbetsförmedlingsbyrå med Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet i syfte att anpassa landskapslagen till den samma dag som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän samt tjänstekollektivavtal för landskapets anställda.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även landskapslagen om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 20.12.2005 (angående 22A/05- 24A/05, 26A/05,-31A/05):

Hänvisning: Justitieministeriets brev 3.11.2005 nr 31/08/2005,32/08/2005,33/08/2005,34/08/2005, 35/08/2005,36/08/2005,38/08/2005,39/08/2005 och 40/08/2005

Ärende: Ålands lagtings beslut 14.9.2005 om antagande av

1. Landskapslag om arbetsmarknadspolitisk verksamhet
2. Landskapslag om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet
3. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om ett informationssystem för arbetsförvaltningens kundbetjäning
4. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa
5. Landskapslag om ändring av landskapslagen om avbytarverksamhet för lantbrukare
6. Landskapslag om ändring av landskapslagen om studiestöd
7. Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om avdrag vid kommunalbeskattningen för amortering på studielån
8. Landskapslag om ändring av 17 § landskapslagen om studieledighet
9. Landskapslag om ändring av 44 § tjänstemannalagen för landskapet Åland

Utlåtande:

Högsta domstolen har granskat lagtingsbesluten i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Det första lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet. Lagtinget har dessutom antagit åtta andra landskapslagar som ingår i en helhetsreform av lagstiftningen på området för arbetsmarknadspolitiken. Också dessa landskapslagar behandlas i detta utlåtande.

Högsta domstolen har 12.1.2001 gett utlåtanden om lagtingsbeslutet om landskapslag om arbetsmarknadspolitisk verksamhet med tillhörande lagtingsbeslut om övriga landskapslagar

(OH 2000/116-119). Då hemställde Högsta domstolen att beslutet om landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet i dess helhet och de tillhörande besluten skulle förordnas att förfalla. Det främsta skälet till detta ställningstagande var att den centrala landskapslagen var uppbyggd som en ramlag med en stor mängd bemyndiganden att utfärda landskapsförordningar i sådana frågor som enligt Finlands grundlag uttryckligen skall regleras i lag.

Lagstiftningsbehörigheten

Landskapet har enligt självstyrelselagen till största delen lagstiftningsbehörighet på de rättsområden till vilka regleringen av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten kan hänföras. Likaså har landskapet lagstiftningsbehörighet inom de områden som gäller de övriga landskapslagarna i fråga i den helhet som antagits av lagtinget. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och i fråga om de myndigheter och inrättningar som lyder under den. Enligt 18 § 2 punkten självstyrelselagen har landskapet också behörighet i fråga om landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda och i fråga om disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän. Utöver dessa områden har landskapet enligt 18 § 13, 14, 22 och 23 punkten självstyrelselagen behörighet även i fråga om socialvård, undervisning, näringsverksamhet och främjande av sysselsättningen. I den mån straffstadganden och stadganden om utsättande och utdömmande av vite samt användning av andra tvångsmedel ingår i landskapslagstiftning inom landskapets behörighet har landskapet enligt 18 § 25 och 26 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet.

Riket har enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen behörighet i fråga om stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag. I 2 kap. Finlands grundlag finns stadganden som reglerar de grundläggande fri- och rättigheterna. Skyddet för privatlivet hör till dessa rättigheter och i 10 § grundlagen stadgas att närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. I 18 § grundlagen stadgas om näringsfrihet och rätt till arbete. Vidare stadgas där att det allmänna skall främja sysselsättningen och verka för att alla tillförsäkras rätt till arbete. Bestämmelser om rätten till sysselsättningsfrämjande utbildning skall utfärdas genom lag. I 19 § grundlagen stadgas om rätt till social trygghet. Vidare stadgas där att var och en genom lag skall garanteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid bl.a. arbetslöshet och arbetsoförmåga.

Riket har enligt 27 § 21 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunens anställda. Enligt 29 § 1 mom. 6 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om arbetsavtal och samarbete inom företag med de undantag som följer av 18 § 14 punkten självstyrelselagen beträffande läroavtal.

Detaljerad granskning av landskapslagarna

1. Landskapslag om arbetsmarknadspolitisk verksamhet

Enligt 21 § 1 mom. (68/2004) självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Det stadgas emellertid också att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § grundlagen. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som ställs i grundlagen, står den i strid med 27 § 1 punkten självstyrelselagen som hänför stiftande av grundlag och

avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

I 16 § 3 mom. landskapslagen stadgas att landskapsregeringen i landskapsförordning kan utfärda närmare bestämmelser om en serviceprocess. Enligt 27 § 3 mom. utfärdar landskapsregeringen vid behov närmare bestämmelser om intervjuer med arbetssökande, enligt 29 § 4 mom. om handlingsplaner för arbetssökande och enligt i 37 § 6 mom. om förmåner för personer med nedsatt arbetsförmåga.

Dessutom stadgas i 70 § landskapslagen att om ärendet inte hör till området för lag kan landskapsregeringen utfärda närmare bestämmelser genom landskapsförordning om förutsättningarna för och förfarandet vid beviljandet av sysselsättningsstöd enligt 8 - 14 kap.

Enligt sina ordalydelser är delegeringsstadgandena något vaga. Innehållet i delegeringarna preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i lagtingsbeslutet. De ändringar som landskapsregeringen kan göra begränsas genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Alla delegeringsstadganden har således kunnat tas in i landskapslagen.

Mot denna bakgrund torde det inte finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft.

2. Landskapslag om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet

Utöver det som ovan sagts om lagstiftningsbehörigheten beträffande alla landskapslagar i fråga har riket enligt 29 § 1 mom. 3 och 6 punkten självstyrelselagen huvudsakligen behörighet i fråga om arbetsavtal och socialförsäkring.

Landskapslagen gäller främst Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet som är underställd landskapsregeringen. Av denna orsak uppkommer det inte någon konflikt med regleringen på riksnivå.

I 17 § 2 mom. landskapslagen stadgas att Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet med iakttagande i tillämpliga delar av landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet (ÅFS 27/1993) kan besluta om priset på de tjänster som myndigheten säljer och som inte är avgiftsfria enligt 1 mom. paragrafen. Stadgandet kan med stöd av 18 § 5 punkten självstyrelselagen tas in i landskapslagen.

Enligt 23 § 1 mom. landskapslagen får beslut som arbetsmarknads- och studieservicemyndigheten fattat enligt lagen överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol. Stadgandet kan med stöd av 25 § 1 mom. självstyrelselagen tas in i landskapslagen. Stadgandet i 23 § 2 mom. landskapslagen om anförande av besvär över landskapsregeringens beslut överensstämmer med 25 § 2 mom. självstyrelselagen.

Med stöd av detta finner Högsta domstolen att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft.

Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet träder i kraft.

3. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om ett informationssystem för arbetsförvaltningens kundbetjäning

Enligt 5 § landskapslagen kan landskapsregeringen inom landskapets behörighet och till den del ärendet inte hör till området för lag genom landskapsförordning besluta att författningar, som utfärdats med stöd av lagen om ett informationssystem för arbetsförvaltningens kundbetjäning, skall tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver.

Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandet något vagt då det är fråga om att landskapsregeringen kan utfärda landskapsförordningar med ändringar landskapsregeringen föreskriver. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen. De ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfatt-

ningarna begränsas genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Dessutom avser stadgandet ändringar i riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå varför frågorna som regleras inte hör till området för lag. Mot denna bakgrund torde det inte finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft.

Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet träder i kraft.

4. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa

Landskapslagen innebär ändringar av teknisk natur. Ändringen av stadgandet i 12 § om rätten att utfärda förordningar har inte i sak ändrats sedan Högsta domstolen i det föregående utlåtandet (OH 2003/72) fann att stadgandet trots sin vaghet inte innebar en behörighetsöverskridning.

Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet träder i kraft.

5. Landskapslag om ändring av landskapslagen om avbytarverksamhet för lantbrukare

Denna landskapslag gäller jord- och skogsbruk. På detta område har landskapet enligt 18 § 15 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet. Högsta domstolen finner att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft.

Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet träder i kraft.

6. Landskapslag om ändring av landskapslagen om studiestöd

Landskapslagen innebär ändringar av teknisk natur. Högsta domstolen finner att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft.

Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet träder i kraft.

7. Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om avdrag vid kommunalbeskattningen för amortering på studielån

Landskapslagen innebär ändringar av teknisk natur. Landskapslagen gäller skatter till kommunerna. På detta område har landskapet enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet. Högsta domstolen finner att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft.

Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet träder i kraft.

8. Landskapslag om ändring av 17 § landskapslagen om studieledighet

Landskapslagen innebär ändringar av teknisk natur. Högsta domstolen finner att det inte finns hinder för att landskapslagen träder i kraft.

Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet träder i kraft.

9. Landskapslag om ändring av 44 § tjänstemannalagen för landskapet Åland

Landskapslagen innebär ändringar av teknisk natur. Högsta domstolen finner att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft.

Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet träder i kraft.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att det inte torde föreligga hinder för att de granskade landskapslagarna träder i kraft.

Republikens presidents beslut 20.1.2005.

Nr 32/05, D 10 05 01 32. Landskapslag om ändring av landskapslagen om avbytarverksamhet för lantbrukare, antagen av lagtinget 23.9.2005 (ÅFS 83/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.10.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen införs ett system med gårdsvis årsledighet för de lantbrukare som anlitat landskapets avbytar-service. Vidare införs ett jourssystem för landskapsanställda avbytare samt görs justeringar beträffande beräkningen av årsledighetens längd. Samtidigt görs vissa ändringar av teknisk natur i fråga om ersättningsanspråk, rättelseyrkande samt ändringssökande.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, socialvård samt jord- och skogsbruk på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1, 13 och 15 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Enligt 7 § landskapslagen om avbytarverksamhet för lantbrukare skall landskapsregeringen ordna avbytarverksamhet genom att anställa ett tillräckligt antal lantbruksavbytare eller genom att köpa tjänster av en privat producent.

Lagtingsbeslutets 1 § 3 mom. ålägger landskapsregeringen att betala ersättning för avbytarverksamhet till privata avbytarföretag enligt bestämmelserna i lagens 17 § och bestämmelser meddelade i en landskapsförordning.

Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar vad som stadgas i 80 § Finlands grundlag. Det skall tydligt framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och angelägenheter delegeringen gäller. Om kraven inte blir uppfyllda är delegeringen i strid med 27 § 1 punkten självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Ålandsdelegationen konstaterar att i 17 § landskapslagen om avbytarverksamhet för lantbrukare har intagits bestämmelser om uträknande av en icke landskapsanställd lantbruksavbytares arbetstid. Hänvisningen i lagtingsbeslutets 1 § 3 mom. till landskapslagens 17 §, antyder liksom gällande ordalydelse, att ersättningen till en icke landskapsanställd lantbruksavbytare skall erläggas enligt lantbruksavbytarens i lagrummet definierade arbetstid. Då grunderna för uträknandet av ersättningen angivits i landskapslagstiftningen uppfyller delegeringsstadgandet de krav som ställs av stadgandena på grundlagsnivå och har sålunda kunnat intas i landskapslagen.

I 20 § landskapslagen stadgas om yrkande på ersättning för skada som förorsakats av en av landskapsregeringens lantbruksavbytare. Lagrummet bör tolkas som ett särskilt förfarande, som inte minskar den skadelidandes rätt att driva talan enligt skadeståndslagen. Som komplement till skadeståndslagstiftningen, som hör till rikets lagstiftningsbehörighet, reglerar be-

stämelsen ett område, som gäller under landskapsregeringen lydande myndigheter och inrättningar och faller sålunda under lagtingets lagstiftningskompetens.

I landskapslagens 21 § har intagits bestämmelser om rättelseyrkande och i 22 § har rättelseförfarandet gjorts till en förutsättning för besvärsförfarandet. Rättelseförfarandet utgör en del av förvaltningsförfarandet och har därför kunnat intas i landskapslagen.

Bestämmelsen om ändringssökande i landskapslagens 22 § berör rättskipning, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen tillkommer riket.

Besvärinstanserna motsvarar det som stadgats i självstyrelselagen. Besvärsbegränsningen motsvaras i sak av den som ingår i 43 § (ändrad 458/2004) rikets lag om avbytar-service för lantbruksföretagare (1231/1996). Bestämmelserna har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat upptas i beslutet. På samma grunder har i landskapslagens 18 § kunnat intas även bestämmelsen om rätt för landskapsregeringen att erhålla uppgifter av andra myndigheter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 18.11.2005.

Nr 33/05, D 10 05 01 33. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om produktsäkerhet, antagen av lagtinget 23.9.2005 (21/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.10.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen, som är en s.k. blankettlag, ändras så att lagen om konsumtionsvarors och konsumenttjänsters säkerhet (FFS 75/2004, nedan konsumentssäkerhetslagen), som ersätter den i riket upphävda produktsäkerhetslagen (FFS 914/1986), lagen om kosmetiska produkter (FFS 22/2005) samt lagen om underrättelser till Europeiska gemenskapernas kommission om åtgärder för att begränsa utsläppandet på marknaden, saluföring och användning av vissa produkter som medför allvarlig risk (FFS 76/2004, nedan underrättelselagen) med vissa undantag görs tillämpliga i landskapet. Genom en tidigare ändring av landskapslagen (ÅFS 111/1998) är lagen om leksakers säkerhet (FFS 287/1997) redan tillämplig i landskapet.

Konsumentssäkerhetslagen innehåller bestämmelser om näringsidkares och andra tjänsteleverantörers skyldigheter i fråga om konsumtionsvarors och konsumenttjänsters säkerhet, grunderna för när en vara eller tjänst anses vara farlig, tillsynsmyndigheter och deras skyldigheter och befogenheter, tillsynsmetoder och ändringssökande.

Lagen om kosmetiska produkter reglerar de krav som gäller för kosmetiska produkters säkerhet och sammansättning, på användningen av djurförsök för att testa kosmetiska produkter samt på de uppgifter om kosmetiska produkter som skall lämnas konsumenterna, andra näringsidkare och myndigheter. På tillsynen över kosmetiska produkters säkerhet tillämpas konsumentssäkerhetslagen.

Underrättelselagen gäller underrättelser om de åtgärder som har vidtagits i Finland i sådana fall då utsläppandet på marknaden, saluföringen eller användningen av produkter, som är avsedda för konsumenterna eller som rimligen kan komma att användas av konsumenterna, begränsas på grund av att produkten medför allvarlig risk.

Ålandsdelegationen avgav 1.4.1998 utlåtande över landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om produktsäkerhet, varigenom lagen om leksakers säkerhet

(FFS 287/1997) gjordes tillämplig i landskapet. Med anledning härav uttalar sig Ålandsdelegationen inte i detta utlåtande över nämnda rikslag.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen berör enligt dess rubrik produktsäkerheten. Lagstiftningen om produktsäkerhet är att hänföra till hälsovård samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 12 och 22 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag, som inte berörs av föreliggande landskapslag. Landskapslagen gäller även landskapets myndigheter på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen. Lagen om kosmetiska produkter innehåller förbud att testa kosmetiska slutprodukter på djur. Med anledning härav konstateras att enligt 18 § 17 punkten självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om djurskydd och veterinärväsendet med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Landskapslagen innehåller ett antal bestämmelser rörande krav som kan ställas i samband med import och export eller utförsel till ort utanför landskapet. I det avseende fråga är om utrikeshandel tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket enligt 27 § 12 punkten självstyrelselagen. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska, t.ex. på grund av tekniska säkerhetskrav, skall emellertid, enligt motiven till självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänföra sig till. Till de delar föreliggande landskapslag avser import och export gäller bestämmelserna säkerhetskrav och övervakning vilka är att hänföra till näringsrättens område.

Landskapslagen berör även konsumentskydd, otillbörligt förfarande i näringsverksamhet, standardisering samt utöknings- och rättsväsendet, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 10, 19 och 23 punkterna självstyrelselagen.

I de genom landskapslagen antagna rikslagarna ingår även stadganden som berör associationsrätten och bokföring samt andra privaträttsliga angelägenheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 8 och 41 punkterna självstyrelselagen tillkommer riket.

Lagen innehåller således bestämmelser av dels landskapslagstiftnings- och dels av rikslagstiftningsnatur. Bestämmelserna av rikslagstiftningsnatur kan jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

Enligt 3 § i den landskapslag till vilken ifrågavarande bestämmelser fogas (nedan blankettlagen) skall de uppgifter som enligt rikslagen ankommer på statens myndigheter i landskapet skötas av landskapsregeringen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området. En del av de förvaltningsuppgifter som anges i den genom landskapslagen antagna rikslagstiftningen ankommer med beaktande av behörighetsfördelningen i självstyrelselagen, även i landskapet på rikets myndigheter.

I landskapslagens 6 § anges att i hälsönämnds beslut i ärende som avses i landskapslagen får ändring sökas i enlighet med vad som föreskrivs i 14 § landskapslagen om hälso- och sjukvården med beaktande av bestämmelserna i 34 och 35 § konsument säkerhetslagen. Bestämelsen gäller rättskipning, som enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen utgör riksbehörighet. Besvär bestämmelsen kan med stöd av 19 § 3 mom. och 25 § självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I konsument säkerhetslagen ingår bestämmelser om tillsyn, inspektioner och provtagning. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Enligt 17 § konsument säkerhetslagen har en tillsynsmyndighet rätt att få tillträde till ett område eller annat utrymme om det behövs med tanke på övervak-

ningen. Tillsynsåtgärderna får även utsträckas till sådana utrymmen som är avsedda för boende om det finns skäl att misstänka att någon har begått ett hälsobrott som avses i 44 kap. 1 § strafflagen. Dessa bestämmelser kan beröra det i grundlagens 2 kap. 10 § garanterade skyddet för bl.a. privatlivet på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagen. Detta gäller även bestämmelsen i konsument säkerhetslagens 33 § om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter till åklagar- och polismyndigheter samt till i paragrafen avsedda tillsynsmyndigheter.

Bestämmelser om tillsynsavgifter kan med stöd av 18 § 5 punkten självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. I lagen anges även grunderna för avgifternas storlek.

Enligt 18 § 26 punkten självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömning av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom kan innefattas i landskapsregleringen.

Straffbestämmelserna i 36 § konsument säkerhetslagens kan med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen innefattas i landskapsregleringen.

Underrättelselagen gäller underrättelser till Europeiska gemenskapens kommission om de åtgärder som har vidtagits i Finland i sådana fall då utsläppandet på marknaden, saluföringen eller användningen av produkter som är avsedda för konsumenter eller som rimligen kan komma att användas av konsumenter begränsas på grund av att produkterna medför allvarlig risk.

Enligt Ålandsdelegationens uppfattning reglerar underrättelselagen dels ärenden som hör till rikets behörighet och dels ärenden som är att hänföra till landskapets behörighet.

Enligt 27 § 4 punkten självstyrelselagen utgör förhållandet till utländska makter riksbehörighet med beaktande av stadgandena i 9 och 9a kap.

Enligt underrättelselagen ankommer det på konsumentverket att sända i lagen avsedda underrättelser till kommissionen. En hänvisning till detta finns även i 8 § konsument säkerhetslagens. Det ankommer även på konsumentverket att enligt artikel 12 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG om allmän produktsäkerhet ta emot kommissionens underrättelser om de åtgärder som andra medlemsstater vidtagit för att begränsa utsläppandet på marknaden, saluföringen eller användningen av produkter som är avsedda för konsumenter eller rimligen kan komma att användas av konsumenter, och vidarebefordra underrättelserna utan dröjsmål till de nationella tillsynsmyndigheter i Finland som är behöriga när det gäller produkterna i fråga. Högsta domstolen har tolkat självstyrelselagens 27 § 4 och 42 punkter så att lagstiftningskompetensen åvilar riket i de fall där den EG-rättsliga normen riktar sig till medlemsstaten med ett krav på ett konkret handlande i förhållande till unionen och dess organ, som utesluter parallella lösningar. Det är då fråga om uppfyllande av en hela landet gällande förpliktelse i förhållande till utländska makter (HD 28.8.1998).

Ovannämnda bestämmelser i underrättelselagen gäller förpliktelser som enligt artikel 11 och 12 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG ankommer på Finland som medlemsstat.

I rikslagstiftningen har konsumentverket härvid utpekats som central myndighet. Eftersom dessa förpliktelser utgör riksbehörighet blir blankettlagens 3 § om att de förvaltningsuppgifter inom landskapets behörighet som enligt de genom blankettlagen antagna författningarna ankommer på statens myndigheter i landskapet skall skötas av landskapsregeringen inte tillämplig. Det ankommer på konsumentverket att ombesörja i direktivet avsedda underrättelser till och från kommissionen. Dessa bestämmelser har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapsregleringen.

Vad gäller den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet konstaterar Ålandsdelegationen att det är landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs i landskapet till den del en fråga hör till landets behörighet, men enligt självstyrelselagen an-

kommer på landskapet. Det faller härvid inom landskapets kompetens att utpeka vilka myndigheter som utför de uppgifter som hör till landskapets behörighet.

Såsom ovan konstaterats hör produktsäkerheten till landskapets behörighet. I den genom landskapslagen i landskapslagstiftningen intagna underrättelselagen påförs landskapsregeringen vissa skyldigheter. Landskapsregeringen är skyldig att underrätta konsumentverket om i 3 § 2 mom. underrättelselagen avsedda åtgärder som skall vidarebefordras till kommissionen. Landskapsregeringen skall som tillsynsmyndighet även enligt 3 § 4 mom. underrättelselagen, underrätta konsumentverket om åtgärder vidtagits på Åland med anledning av en underrättelse från kommissionen om åtgärder som har vidtagits av någon annan medlemsstat, och om vilka dessa är. Å andra sidan är konsumentverket skyldigt att vidarebefordra i 3 § 1 mom. underrättelselagen avsedda underrättelser från kommissionen till landskapsregeringen i fråga om produkter som hör till landskapets behörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Högsta domstolens utlåtande 20.12.2005:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 3.11.2005 nr 41/08/2005

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om produktsäkerhet. Landskapslagen är en s.k. blankettlag. I den har tagits in ändringar i och tillägg till rikets lag för att anpassa landskapslagen till situationen i landskapet. Följande rikslagar görs med vissa undantag tillämpliga i landskapet: lagen om konsumtionsvarors och konsumenttjänsters säkerhet (75/2004, nedan konsumentssäkerhetslagen), lagen om kosmetiska produkter (22/2005) samt lagen om underrättelser till Europeiska gemenskapernas kommission om åtgärder för att begränsa utsläppandet på marknaden, saluföring och användning av vissa produkter som medför allvarlig risk (76/2004, nedan underrättelselagen).

Landskapslagen genomför för landskapets del Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG om allmän produktsäkerhet och de senaste ändringarna i Europeiska gemenskapens lagstiftning om kosmetiska produkter. Tidigare har landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om produktsäkerhet ändrats (ÅFS 111/1998) så att rikets lag om leksakers säkerhet (287/1997) blivit tillämplig i landskapet.

Högsta domstolen har 1.6.1998 gett ett utlåtande om ett lagtingsbeslut om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om produktsäkerhet (OH 98/72). Det ansågs då att det inte förelåg hinder för att landskapslagen kunde träda i kraft.

Konsumentssäkerhetslagen reglerar näringsidkares och andra tjänsteleverantörers skyldigheter i fråga om konsumtionsvarors och konsumenttjänsters säkerhet. Ytterligare ingår stadganden om grunderna för när en vara eller tjänst anses vara farlig. Slutligen stadgas om tillsynsmyndigheterna och regleras deras skyldigheter och befogenheter, tillsynsmetoder och ändringssökande.

Lagen om kosmetiska produkter reglerar de krav som gäller för kosmetiska produkters säkerhet och sammansättning. Dessutom regleras de krav som gäller för användningen av djurförök för att testa kosmetiska produkter och för de uppgifter om kosmetiska produkter som skall lämnas konsumenterna, andra näringsidkare och myndigheter. Tillsynen enligt denna lag regleras i konsumentssäkerhetslagen.

Underrättelselagen gäller underrättelser om de åtgärder som har vidtagits i Finland i sådana fall då utsläppandet på marknaden, saluföringen eller användningen av produkter, som är avsedda för konsumenter eller som rimligen kan komma att användas av konsumenter, begränsas på grund av att produkten medför allvarlig risk.

Regleringen i landskapslagen hänför sig till ett flertal lagstiftningsområden. Landskapet har lagstiftningsbehörighet.

På en del av dessa områden medan riket har lagstiftningsbehörighet på andra. I huvudsak riktar sig bestämmelserna i landskapslagen till näringsidkare som får släppa ut varor eller tillhandahålla tjänster på marknaden endast om de uppfyller de krav som uppställts i lagen eller i bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Bestämmelserna kan således hänföras till näringslagstiftningen. På detta område har lagtinget enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet med vissa begränsningar som anges i punkten. Till dessa hör lagstiftningen om utrikeshandeln, i fråga om vilken riket enligt 27 § 12 punkten självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet.

Landskapslagen gäller också konsumentskydd, otillbörligt förfarande i näringsverksamhet, standardisering samt utsköknings- och rättsväsendet. På dessa områden har riket lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 10, 19 och 23 punkten självstyrelselagen. Regleringen i landskapslagen inom dessa områden motsvarar regleringen i rikslagen på grund av att det är fråga om en blankettlag och har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet.

Dessutom ingår i landskapslagen stadganden om myndigheter. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under den.

Ett syfte med landskapslagen är att hindra att produkter och tjänster som kan förorsaka personskador används. Landskapslagen kan därför också hänföras till området för hälsovård. Enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet även beträffande hälso- och sjukvård med vissa undantag som det nu inte är fråga om.

Enligt 17 § konsument säkerhetslagen har en tillsynsmyndighet rätt att få tillträde till ett område eller till en lokal eller annat utrymme, om detta behövs med tanke på övervakningen. Tillsynsåtgärderna får dock utsträckas till sådana utrymmen som är avsedda för boende endast om det finns skäl att misstänka att någon har begått ett hälsobrott som avses i 44 kap. 1 § strafflagen. Stadgandet griper in i skyddet för bl.a. privatlivet som skyddas i 10 § Finlands grundlag. På detta område har riket enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet. Stadgandet ifråga i landskapslagen motsvarar regleringen i rikslagen på grund av att det är fråga om en blankettlag. Det har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet.

Konsument säkerhetslagens 33 § om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter till åklagar- och polismyndigheter samt till tillsynsmyndigheter har av samma orsak kunnat tas in i landskapslagen.

I 31, 34 och 36 § konsument säkerhetslagen regleras utsättande och utdömning av vite. Enligt 18 § 26 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om utsättande och utdömning av vite inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet varför stadgandena inte föranleder någon anmärkning.

I 6 § landskapslagen stadgas om besvär. Där hänvisas till besvärstadgandena i 34 och 35 § konsument säkerhetslagen. Stadgandena överensstämmer med 25 § självstyrelselagen och har därför kunnat tas in i landskapslagen.

I 36 § konsument säkerhetslagen stadgas om beläggande med straff och storleken av straff även inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet angående detta område.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att det inte finns hinder för att landskapslagen träder i kraft.

Republikens presidents beslut 20.1.2006.

Nr 34/05, D 10 05 01 34. Landskapslag om ändring av ellagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 16.11.2005 (76/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.12.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen görs ändringar i syfte att anpassa ellagen för landskapet Åland till Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 96/92/EG. Vissa regler som nu ingår i landskapsförordningen om elmarknaden (ÅFS 65/1999) intas i landskapslagen för att motsvara grundlagens krav på författningsnivå. Dessutom intas i förtydligande syfte hänvisningar till gällande rikslagstiftning.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Landskapslagen gäller även näringsverksamhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

I landskapslagens 13b § har i fråga om särredovisning intagits en hänvisning till rikets elmarknadslag (FFS 386/1995). Ifrågakarande särredovisning gäller de på elmarknaden verk samma företagens bokföring och berör ärenden som enligt 27 § 8 punkten självstyrelselagen hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelsen kan med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Beträffande elmarknadsavtal har en hänvisning till 6a kap. rikets elmarknadslag intagits i landskapslagens 16 § 1 mom. Bestämmelsen i nämnda moment om stadgandets tvingande natur överensstämmer med elmarknadslagens 25a §. Ålandsdelegationen finner att en del av stadgandena i nämnda kapitel berör konsumentskyddet, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt självstyrelselagens 27 § 10 punkt tillkommer riket. Hänvisningarna kan med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 16 § 2 mom. har, liksom i dess 40 § och 42c §, intagits bestämmelser om skadeståndsskyldighet och – ansvar. Skadeståndslagstiftningen är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41 punkten självstyrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig en privaträttslig angelägenhet emellertid direkt till ett rättsområde som faller under landskapets behörighet utgör frågan en landskapsangelägenhet. I de avseenden nu föreliggande bestämmelser kan hänföras till rikets behörighetsområde överensstämmer de med motsvarande bestämmelser i rikslagstiftningen och kan med hänvisning till 19 § 3 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagen. Bestämmelsen i landskapslagens 16 § 2 mom. om att den i rikets elmarknadslag angivna rätten till standardersättning på basis av ett sammanhängande avbrott i nättjänsten inte gäller på Åland berör visserligen även konsumentskyddet, men är enligt Ålandsdelegationens uppfattning huvudsakligen att hänföra till regleringen av elnäringen och kan således hänföras till landskapets behörighet.

I landskapslagens 19 § 4 mom. berättigas landskapsregeringen att i landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om balansavräkning samt om preliminär schablonavräkning och beräkning av schablonvärden.

Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag. Grundlagen förutsätter att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen inte fyller de krav som grundlagen ställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Enligt Ålandsdelegationens bedömning har i de nämnda paragraferna intagits tillräckligt noggranna bestämmelser om i paragraferna avsedda angelägenheter. Bestämmelser som kan beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter ingår i själva lagtexten.

Bestämmelsen om föreläggande av vite och andra tvångsmedel kan med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Den i landskapslagens 50 § intagna bestämmelsen gäller verkställbarheten av beslut vid besvär och är att hänföra till rättsväsendet, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. Bestämmelsen överensstämmer med 52 § rikets elmarknadslag och kan med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Ålandsdelegationen har inhämtat utlåtande i ärendet från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Europarättsenhetens utlåtande 12.12.2005:

Landskapslagen om ändring av ellagen för landskapet Åland

1. Begäran om utlåtande

Ålandsdelegationen har begärt justitieministeriets europarättsenhet om ett utlåtande över om landskapslagen om ändring av ellagen för landskapet Åland överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk. Europarättsenheten har fått utlåtandebegäran den 28 november 2005 och svaret emottogs till den 13 december 2005.

Enligt landskapslagens förarbeten genomförs genom den nämnda landskapslagen

– europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 96/92/EG samt

– europaparlamentets och rådets direktiv 2001/77/EG om främjande av el producerad från förnybara energikällor på den inre marknaden för el.

Som bilagor har Ålandsdelegationen bifogat följande dokument:

– lagtingets beslut av den 16 november 2005 om antagande av landskapslagen om ändring av ellagen för landskapet Åland

– landskapsstyrelsens framställning nr 16/2004-2005 av den 26 maj 2005

– näringsutskottets betänkande nr 5/2004-2005 av den 30 augusti 2005.

2. Direktiv 2003/54/EG och 2001/77/EG

I direktiv 2003/54/EG om den inre marknaden för el fastställs gemensamma regler för produktion, överföring, distribution och leverans av el. Direktivet innehåller bestämmelser om el-

sektorns organisation och funktion, tillträde till marknaden, kriterier och förfaranden som skall tillämpas för anbud, för beviljande av tillstånd och för driften av system. Genom det nya elmarknadsdirektivet upphävdes dessutom det gamla elmarknadsdirektivet 96/92/EG.

Det nya elmarknadsdirektivet är relativt omfattande. Det innehåller åtta kapitel och två bilagor. I direktivet finns bl.a. bestämmelser om skyldigheter att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och kundskydd, om övervakning av försörjningstryggheten, om tillståndsförfarande och om anbuds-förfarande för ny kapacitet. Dessutom bestäms i direktivet om drift av överföringssystem och distributionssystem, om särredovisning av olika verksamheter samt om insyn och öppenhet i bokföringen. I direktivets bilaga A uppräknas de olika konsumentskyddsåtgärder som skall avses.

Syftet med direktiv 2001/77/EG om förnybara energikällor är att främja en ökning av de förnybara energikällornas bidrag till elproduktionen på den inre marknaden för el och att skapa en grund för ett framtida rättsligt ramverk på gemenskapsnivå för detta.

3. Genomförandet av det nya elmarknadsdirektivet 2003/54/EG

Enligt landskapsstyrelsens framställning uppfyller den landskapslagstiftningen som nu är i kraft till stora delar bestämmelserna i det nya elmarknadsdirektivet. Orsaken torde vara den att det nya elmarknadsdirektivet till vissa delar bara återger bestämmelser som redan fanns i det gamla upphävda elmarknadsdirektivet. Till vissa delar krävs dock åtgärder för att det nya direktivet skall genomföras i landskapet. Enligt förarbetena gäller dessa åtgärder öppnande av marknaden, minutförsäljares leveransskyldighet, åtskillnad och särredovisning, tillsyn över nätverksamheten och vissa detaljfrågor.

Av förarbetena framgår också att direktivets bestämmelser delvis är sådana att de betraktas som regler som hör till rikets behörighet. Därför genomförs de med riksbestämmelser som även gäller i landskapet, och på vissa ställen hänvisas i landskapslagen i informations-syfte till rikslagstiftningen även om bestämmelserna som sådana är tillämpliga i landskapet. Enligt landskapsregeringens bedömning hör t.ex. vissa bestämmelser om konsumentskydd och särredovisning till rikets lagstiftningsbehörighet.

Den aktuella landskapslagstiftningen som redan uppfyller direktivets krav har inte bifogats för utlåtande. Således har den inte genomgått. Däremot har det material som Ålandsdelegationen bifogat genomgått och inget sådant har kommit fram som skulle tyda på att bestämmelserna i den antagna landskapslagen som sådana skulle stå i strid med direktiv 2003/54/EG, d.v.s. av-vika från substansbestämmelserna i direktiv 2003/54/EG. Det måste dock betonas att det under den korta tiden som stod till buds inte var möjligt att i detalj kontrollera detta.

Det är i alla fall klart att genomförandet av direktiv 2003/54/EG förutsätter betydligt mer än de relativt få ändringar som nu har gjorts i den åländska ellagen. Delvis är direktivet genomfört på Åland med direkt tillämpliga riksbestämmelser och delvis är bestämmelserna redan i kraft. En del av bestämmelserna kommer antagligen att tas in i en förordning vid en senare tidpunkt. Således går det inte att nu ta ställning till huruvida direktivet är fullkomligt och effektivt genomfört med landskapslagen om ändring av ellagen.

I förbigående kan ännu hänvisas till den omständigheten att direktivets bestämmelser lämnar rum för tolkning och att det i vilket fall som helst inte är entydigt vad direktivet förutsätter. Det är t.ex. rätt oklart vilka lagstiftningsåtgärder som krävs när direktivet enligt artikel 3.7 förutsätter "lämpliga åtgärder för att uppnå målen för social och ekonomisk sammanhållning, miljöskydd, däribland även åtgärder för styrning av energieffektivitet/energiefterfrågan och metoder för att bekämpa klimatförändringar, samt försörjningstrygghet". Det är således också denna oklarhet på vissa ställen i direktivet som gör det omöjligt att entydigt bedöma det hurdana implementeringsbestämmelserna måste vara.

Som särfråga kan noteras att artikel 3.3 i elmarknadsdirektivet enligt framställningen implementeras genom en ändring av 14 § i ellagen. Grunden till begränsningen i 14 §, enligt vilken

leveransskyldigheten omfattar elanvändare med säkringsabonnemang om högst 63 ampere, är emellertid oklar.

4. Genomförandet av direktiv 2001/77/EG om förnybara energikällor

I detaljmotiveringen till landskapsstyrelsens framställning angående den åländska ellagen tas direktiv 2001/77/EG om förnybara energikällor upp, men bara när det gäller den ändring som görs i 12 § beträffande anslutningsskyldigheten. Preciseringsen avses dock inte innebära någon egentlig förändring av lagrummet utan endast ett förtydligande.

Förarbetena tyder på att direktiv 2001/77/EG genomförs i landskapet genom landskapslagen om tillämpning i landskapet av lagen om certifiering och angivande av elens ursprung, som är en s.k. blankettlag med hänvisning till rikets lag, och inte genom en ändring av den åländska ellagen. Enligt förarbetena är avsikten dessutom att genom en landskapsförordning senare göra tillämplig också den rikslagstiftning som införts med stöd av den nämnda rikslagen.

Utlåtandebegäran gäller dock inte denna blankettlag eller den planerade landskapsförordningen.

5. Till sist

I landskapsstyrelsens framställning hänvisas på vissa ställen till lagstiftningsbehörighetsfrågor mellan landskapet och riket, och till att vissa bestämmelser som för närvarande finns i en landskapsförordning enligt grundlagen bör tas in i lagen. Det måste understrykas att europarättsenheten i detta utlåtande inte tar ställning till dessa frågor.

Slutligen kan ännu poängteras att fristen för genomförande av direktiv 2003/54/EG enligt artikel 30 löpte ut den 1 juli 2004. Det är således viktigt att se till att direktivet blir genomfört på Åland så snart som möjligt.

Republikens presidents beslut 20.1.2006.

Nr 35/05, D 10 05 01 35. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om certifiering och angivande av elens ursprung, antagen av lagtinget 16.11.2005 (ÅFS 77/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.12.2005:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag enligt vilken rikets lag om certifiering och angivande av elens ursprung (FFS 1129/2003) med vissa i landskapslagen angivna undantag skall tillämpas i landskapet. Ändringar i nämnda rikslag skall tillämpas i landskapet från den dag de träder i kraft i riket om inte annat följer av blankettlagen. Hänvisningar till bestämmelser i rikslagstiftningen skall avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen. De förvaltningsuppgifter som enligt den genom landskapslagen antagna rikslagen ankommer på statens myndigheter skall i landskapet skötas av landskapsregeringen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet. I den genom landskapslagen antagna rikslagen föreskrivs om förfaranden med vilkas hjälp kraftverksinnehavare kan certifiera ursprunget för el som producerats på särskilt reglerade produktionssätt och från särskilt reglerade energikällor samt om minimiskyldigheterna för elförsäljare när det gäller att ange elens ursprung. Landskapslagen avser en implementering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/77/EG om främjande av el producerad från förnybara energikällor på den inre marknaden för el.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Landskapslagen gäller även natur- och miljövård och näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 10 och 22 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Artikel 5.2. i EG-direktivet (2001/77/EG) förutsätter att medlemsstaterna vidtar de administrativa åtgärder som krävs, främst att utse ett eller flera behöriga organ som skall vara oberoende i förhållande till producenter och distributörer och som skall ha i uppdrag att kontrollera utfärdandet av ursprungsgarantierna. Enligt rikslagen ankommer det på en stannätsinnehavare som ålagts systemansvar att bevilja ursprungsgarantier för el. Ett godkänt bedömningsorgan certifierar ett kraftverks produktions sätt och energikällor innan ursprungsgarantierna beviljas. Det ankommer på Energimarknadsverket att godkänna bedömningsorgan som certifierar kraftverk. Energimarknadsverket har även de tillsynsuppgifter som systemet förutsätter.

Lagen om certifiering och angivande av elens ursprung handlar om genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av el producerad från förnybara energikällor på den inre marknaden för el. Enligt 27 § 4 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap.

När åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som har fattats inom Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden för Ålands del fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som anges i självstyrelselagen. Då det gäller den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet är det landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs i landskapet till den del en fråga hör till landets behörighet, men enligt självstyrelselagen ankommer på landskapet. Det faller härvid inom landskapets kompetens att utpeka vilka myndigheter som utför de uppgifter som hör till landskapets behörighet.

I enlighet härmed anges i landskapslagens 2 § att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på statens myndigheter i landskapet skall skötas av landskapsregeringen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området. Högsta domstolen har tolkat självstyrelselagens 27 § 4 och 42 punkter så att lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket i de fall där den EG-rättsliga normen riktar sig till medlemsstaten med ett krav på ett konkret handlande i förhållande till unionen och dess organ, som utesluter parallella lösningar. Det är då fråga om uppfyllande av en hela landet gällande förpliktelse i förhållande till utländska makter (HD 28.8.1998). I samband med självstyrelselagsrevisionen 2004 intogs bl.a. en ny 59b § i självstyrelselagen. I paragrafens 4 mom. föreskrivs om landskapsregeringens rätt att stå i kontakt med EG-kommissionen i ärenden som hör till landskapets behörighet och som gäller verkställighet i landskapet av beslut som har fattats inom Europeiska unionen. I detaljmotiveringen till nämnda moment anges följande:

”Bestämmelsen i 4 mom. får också betydelse för tolkningen av 27 § 4 mom. Bestämmelsen kommer nämligen att avgränsa de frågor som faller under 27 § 4 mom. och hör till rikets behörighet på den grund att de anses gälla Finlands förhållande till utländska makter. Det skall således inte på denna grund kunna anses strida mot behörighetsfördelningen enligt självstyrelselagen t.ex. att landskapsregeringen genom landskapslag utses till den myndighet som verkställer gemenskapsrätten och som skall tillställa kommissionen de rapporter som lagstiftningen i fråga förutsätter eller att landskapsregeringen t.ex. i egenskap av förvaltningsmyndighet

för något strukturprogram tillställer kommissionen vissa rapporter som gemenskapsrätten förutsätter.”

Enligt Ålandsdelegationens uppfattning möjliggör EG-direktivet (2001/77/EG) att medlemsstaterna utser flera behöriga organ att utföra sådana uppgifter som enligt beskrivningen ovan ankommer på Energimarknadsverket, och därmed kan landskapsregeringen full-göra dessa uppgifter för Ålands del. Till den del direktivet innefattar normer som riktar sig till medlemsstaterna med krav på ett konkret handlande i förhållande till unionen eller dess organ och utesluter parallella lösningar, utgör detta riksbehörighet och till denna del blir bestämmelsen i landskapslagens 2 § inte tillämplig.

Enligt den genom landskapslagen antagna rikslagens 12 § 2 mom. övervakas med stöd av konsumentskyddslagen (FFS 38/1978) marknadsföringens lagenlighet då el marknadsförs till konsumenterna. Denna bestämmelse berör konsumentskyddet, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt självstyrelselagens 27 § 10 punkt tillkommer riket. Bestämmelsen kan med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I 4 § landskapslagen stadgas att landskapsregeringen inom landskapets behörighet kan genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av lagen om certifiering och angivande av elens ursprung skall tillämpas i landskapet oförändrade eller med de avvikelser som landskapsregeringen föreskriver. Enligt 21 § självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Grundlagen förutsätter att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som grundlagen ställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandet i 4 § landskapslagen vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i författningar som utfärdats med stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen. De ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna begränsas genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Dessutom avser stadgandet ändringar i riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning. I rikslagens 13 § berättigas den behöriga myndigheten att erhålla vissa uppgifter samt att kontrollera uppgifternas riktighet i lokaler som innehas av den som övervakas och som inte omfattas av hemfriden. Denna bestämmelse kan beröra det i grundlagens 2 kap. 10 § garanterade skyddet för bl.a. privatlivet på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Rikslagens bestämmelser om föreläggande av vite och andra tvångsmedel kan med stöd av 18 § 26 punkten självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Enligt landskapslagens 3 § kan ändring i beslut som fattas med stöd av landskapslagen sökas enligt bestämmelserna i rikslagstiftningen, dock så att ändring i beslut som landskapsregeringen fattar söks hos högsta förvaltningsdomstolen. Dessa bestämmelser berör rättsväsendet, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. Bestämmelsen om sökande av ändring av landskapsregeringens beslut överensstämmer med 25 § 2 mom. självstyrelselagen, medan besvär bestämmelsen i övrigt enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan intas i landskapslagen.

Ålandsdelegationen konstaterar avslutningsvis att i benämningen på landskapslagen inte angivits landskapets namn, vilket är brukligt i fråga om blankettlagar. Denna omständighet inverkar dock inte på lagstiftningsbehörigheten.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 20.1.2006.

Nr 36/05, D 10 05 01 36. Landskapslag om ändring av polislagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 7.12.2005 (ÅFS 28/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 24.1.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll

Landskapslagen innehåller nya bestämmelser om okonventionella brottsbekämpnings- och brottsutredningsmetoder såsom täckoperation och bevisprovokation genom köp. Genom landskapslagen införs även bestämmelser om säkerhetskontroller och polisens rätt att få teleidentifieringsuppgifter och utföra teknisk observation. Bestämmelserna om handräckning preciseras. Samtidigt revideras bestämmelsen om anförande av besvär över polismyndighetens beslut.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen hör ärenden gällande allmän ordning och säkerhet till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Landskapslagen gäller även landskapets myndigheter, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen tillkommer landskapet.

Till rikets behörighet har i 27 § 1, 27, 34 och 35 punkterna självstyrelselagen hänförts ärenden gällande de medborgerliga fri- och rättigheterna, skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen, ordningsmaktens verksamhet för trygghet av statens säkerhet, försvarstillstånd och beredskap inför undantagsförhållanden samt explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs. Jämlikt 27 § 23 punkten hör rättskipning, förundersökning, verkställighet av domar och straff samt utlämning för brott till rikets behörighet.

Polisens verksamhet på Åland är av så kallad blandad natur. Närmare bestämmelser rörande förvaltningsfördelningen av de polisiära uppgifterna mellan riket och landskapet har intagits i förordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland (FFS 828/1998, ÅFS 118/1998). Bestämmelsen i denna överenskommelseförordnings 1 § 2 mom. berättigar landskapets polis, men inte annan landskapsmyndighet, att förutom att upprätthålla allmän ordning och säkerhet, även utföra övriga uppgifter som hör till polisen om annat inte bestämts. Landskapets polis är härigenom berättigad att utföra uppgifter hänfödda till rikets behörighetsområde såsom förundersökning. I landskapslagen har intagits hänvisningar till nämnda förordning.

Till den del lagstiftningen om polisväsendet på Åland hör till rikets behörighet gäller bestämmelserna i rikslagstiftningen. Enligt delegationens bedömning ingår i de allra flesta paragraferna i landskapslagen bestämmelser av rikslagstiftningsnatur.

Jämlikt 27 § 1 punkten självstyrelselagen hör bl.a. avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I landskapslagen har intagits ett flertal bestämmelser om tvångsåtgärder vilka inkräktar på de i 2 kap. Finlands grundlag angivna medborgerliga rättigheterna. Landskapslagen innehåller bl.a. bestämmelser om förundersökning, som hör till rikets behörighet. Dessa lagbestämmelser överensstämmer i sak med motsvarande bestämmelser i rikslagstiftningen och har för vin-

nande av enhetlighet och överskådlighet jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen. Till den del förvaltningsuppgifter överförts i stöd av ovannämnda överenskommelseförordning påverkar detta inte behörighetsfördelningen på lagstiftningens område.

I landskapslagen har även intagits bestämmelser som reglerar riksmyndigheternas verksamhet. I landskapslag kan riksmyndigheterna enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen påföras uppgifter vilka motsvarar rikslagstiftningen.

I landskapslagens 22a-22d § har intagits bestämmelser om förutsättningarna för och utförande av säkerhetskontroll, omhändertagande av föremål som påträffas vid en säkerhetskontroll samt om användning av maktmedel vid säkerhetskontroll. Motsvarande bestämmelser finns i 22b-22e § rikets polislag. Enligt 22f § i rikets polislag, sådant det lyder efter lagändring 15.7.2005 (FFS 525/2005), kan närmare bestämmelser om det tekniska utförandet av säkerhetskontroller, hur säkerhetskontrollerna skall ordnas i praktiken samt om den säkerhetskontrollutbildning som skall ordnas utfärdas genom förordning av inrikesministeriet. I landskapslagens 22e § anges att ovan avsedda förordning skall gälla även i landskapet om inte landskapsregeringen inom ramen för landskapets lagstiftningsbehörighet genom landskapsförordning beslutat om avvikelser från riksbestämmelserna. Ålandsdelegationen konstaterar att bestämmelsen överensstämmer med 21 § 1 mom. självstyrelselagen enligt vilken landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag kan utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag.

Enligt Ålandsdelegationens uppfattning har i landskapslagens 22a-22d paragrafer intagits tillräckligt noggranna bestämmelser om säkerhetskontroller. Bestämmelser som kan beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter ingår i själva lagtexten och avvikelser kan i fråga om dem inte intas i en landskapsförordning.

Med behöriga tjänstemän avses i artikel 40, liksom i artikel 41 i Schengenkonventionen, polismän i det ena avtalsslutande landet. Därför innebär det ingen avvikelse i sak att i landskapslagens 31 § intagits en hänvisning till behöriga tjänstemän enligt artikel 40 i Schengenkonventionen, medan rikslagens 30a § hänvisar till behöriga tjänstemän enligt artikel 41 i nämnda konvention.

I landskapslagens 33a §, 34 § och 34a § intagna bestämmelser om avgivande av rapporter och sändande av protokoll till inrikesministeriet motsvarar bestämmelserna i 32a §, 33 § och 33a § rikets polislag.

Bestämmelsen i landskapslagens 52 § 1 mom. om överklagande hos Ålands förvaltningsdomstol kan med stöd av 25 § 1 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagen. Bestämmelsen i landskapslagens 52 § 2 mom. om anförande av besvär över landskapsregeringens beslut överensstämmer med 25 § 2 mom. självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 3.3.2006.

Nr 37/05, D 10 05 01 37. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister, antagen av lagtinget 7.12.2005 (ÅFS 29/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 24.1.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen, som är en s.k. blankettlag, ändras så att förutom den tidigare antagna personuppgiftslagen (FFS 523/1999) görs även lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (FFS 761/2003) tillämplig i landskapet i stället för den genom sistnämnda lag upphävda lagen om polisens personregister (FFS 509/1995). Samtidigt intas i landskapslagen kompletterande bestämmelser om polismyndighetens rätt att få uppgifter ur vissa register samt att lämna ut uppgifter till andra myndigheter.

Lagstiftningsbehörigheten:

Ålandsdelegationen har 19.4.1999 avgett ett utlåtande över landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister, varigenom personuppgiftslagen har gjorts tillämplig i landskapet. Med anledning härav uttalar sig Ålandsdelegationen inte i detta utlåtande separat över nämnda rikslag.

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande bestämmelser i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (nedan rikslagen) skall enligt dess 1 § tillämpas på automatisk behandling av personuppgifter som behövs för skötseln av polisens uppgifter och på annan behandling av personuppgifter. Med anledning härav konstateras att regleringen av personuppgifter är ett rättsområde som inte finns angivet i självstyrelselagen. Lagstiftningsbehörigheten i fråga om personuppgifter bör därför bedömas utgående från de rättsområden landskapslagen kan beröra.

Regleringen av personuppgifter berör det i 10 § grundlagen tryggade skyddet för privatlivet. Nämnda lagrum förutsätter att närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Landskapslagen berör således de i 2 kap. grundlagen angivna medborgerliga rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket jämlikt 27 § 1 punkten självstyrelselagen.

Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen hör ärenden gällande allmän ordning och säkerhet till landskapets lagstiftningsbehörighet. Till rikets behörighet har i 27 §, 23, 26, 27, 34 och 35 punkterna nämnda lag hänförts ärenden gällande förundersökning, utlänningslagstiftning, pass, skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd och beredskap inför undantagsförhållanden samt explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs.

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Landskapslagen berör även vägtrafik och båttrafik på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen.

Landskapslagen samt de genom landskapslagen antagna riksförfattningarna reglerar således områden som hör dels till landskapets, dels till rikets behörighet. Till den del dessa författningar reglerar frågor som hänför sig till rikets behörighet gäller de som sådana och har jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen. Detta gäller även bestämmelserna i rikslagstiftningen angående statens säkerhet samt i författningarna intagna hänvisningarna till annan rikslagstiftning.

Polisens verksamhet på Åland är av så kallad blandad natur. Polisverksamheten i landskapet regleras, förutom i landskapets polislagstiftning, även i förordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland (FFS 828/1998, ÅFS 118/1998, nedan överenskommelseförordningen). Bestämmelsen i 1 § 2 mom. överenskommelseförordningen ålägger landskapets polis förutom att upprätthålla allmän ordning och säkerhet, även att utföra övriga uppgifter som hör till polisen om inte annat bestämts. Landskapets polis är härigenom berättigad att även utföra uppgifter som hör till rikets behörighetsområde, såsom förundersökning och är härvid skyldig att följa på området gällande rikslagstiftning.

I rikslagen har intagits bestämmelser om polisens rätt att få uppgifter ur vissa register som förs av rikets myndigheter. Med beaktande av bestämmelsen i 1 § 2 mom. överenskommelseförordningen, som ålägger landskapets polis att även utföra uppgifter hänförliga till rikets behörighetsområde, kan i landskapslagstiftningen enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen intas bestämmelser som berättigar landskapets polis att få motsvarande uppgifter ur vissa av rikets myndigheterna förda register som rikets polismyndigheter.

Rikets polis skall enligt överenskommelseförordningens 1 § 3 mom. i landskapet svara för statens säkerhet och sköta de uppgifter som hör till skyddspolisen och centralkriminalpolisen. Rikslagens bestämmelser är härvid direkt tillämpliga på dem.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 3.3.2006.

Nr 38/05, D 10 05 01 38. Landskapslag om ändring av 15d § landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet, antagen av lagtinget 7.12.2005 (ÅFS 30/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 24.1.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen ändras hänvisningen i landskapslagens 15d § till den samma dag som föreliggande landskapslag ändrade landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister med anledning av att benämningen på sistnämnda landskapslag ändrats.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen om allmänna handlingar gäller landskapets myndigheter samt kommunala och övriga myndigheter till den del de handhar uppgifter inom landskapsförvaltningen och den kommunala självstyrelseförvaltningen jämte till sådan myndighet hörande person som handlar under tjänstemannaansvar. Enligt 15d § landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet utesluts polisens personregister ur nämnda landskapslags tillämpningsområde.

Enligt 18 § 1, 4 och 6 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning samt allmän ordning och säkerhet med vissa undantag.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister, antagen samma dag som föreliggande landskapslag, träder i kraft.

Republikens presidents beslut 3.3.2006.

Nr 39/05, D 10 05 01 39. Landskapslag om ändring av landskapslagen om besiktning och registrering av fordon, antagen av lagtinget 7.12.2005 (ÅFS 31/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 24.1.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen intas nya bestämmelser om utlämnande av uppgifter ur fordonsregistret.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller utlämnande av personuppgifter och andra uppgifter från landskapets fordonsregister. Med anledning härav anförs att grundlagens 10 § förutsätter att närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag.

Sådana bestämmelser har intagits i föreliggande landskapslag och den lagstiftning landskapslagen hänvisar till. I övrigt konstateras att regleringen av personuppgifter utgör ett rättsområde som inte finns angivet i självstyrelselagen. Lagstiftningsbehörigheten bör därför bedömas utgående från de rättsområden landskapslagen kan beröra. Landskapslagen gäller landskapets myndigheter och vägtrafik på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 21 punkterna självstyrelselagen. Härigenom berör föreliggande landskapslag regleringen av personuppgifter inom rättsområden som hör till landskapets behörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 3.3.2006.

Nr 40/05, D 10 05 01 40. Landskapslag om ändring av landskapslagen om fritidsbåtar, antagen av lagtinget 7.12.2005 (ÅFS 32/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 24.1.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen intas nya bestämmelser om utlämnande av uppgifter ur fritidsbåtsregistret.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller utlämnande av personuppgifter och andra uppgifter från landskapets fritidsbåtsregister. Med anledning härav anförs att grundlagens 10 § förutsätter att närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag.

Sådana bestämmelser har intagits i föreliggande landskapslag och den lagstiftning landskapslagen hänvisar till. I övrigt konstateras att regleringen av personuppgifter utgör ett rättsområde som inte finns angivet i självstyrelselagen. Lagstiftningsbehörigheten bör därför bedömas utgående från de rättsområden landskapslagen kan beröra. Landskapslagen gäller landskapets myndigheter och båttrafik på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 21 punkterna självstyrelselagen. Härigenom berör föreliggande landskapslag regleringen av personuppgifter inom rättsområden som hör till landskapets behörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 3.3.2006.

Nr 41/05, D 10 05 01 41. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands polismyndighet, antagen av lagtinget 7.12.2005 (ÅFS 33/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 24.1.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen intas bestämmelser som berör polismäns rättigheter och skyldigheter. Bestämmelserna om användning av polisuniform och motsvarande beklädnadsartiklar kompletteras. Samtidigt revideras bestämmelsen om anförande av besvär över polismyndighetens beslut.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 och 2 punkterna självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda samt disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän.

Landskapslagen gäller även allmän ordning och säkerhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet jämlikt 18 § 6 punkten självstyrelselagen. Till rikets behörighet har i 27 § 27, 34 och 35 punkterna nämnda lag hänförs ärenden gällande skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd och beredskap inför undantagsförhållanden samt explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs. Till rikets behörighet hör även enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen rättskipning, förundersökning, verkställighet av domar och straff samt utlämning för brott.

Polisverksamheten i landskapet utgör således en delad behörighet. Föreliggande landskapslag reglerar enbart den polisförvaltning som hör till landskapets behörighet. Polisverksamheten i landskapet regleras även av förordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland (FFS 828/1998, ÅFS 118/1998, nedan överenskommelseförordningen) som gäller både landskapets och rikets polisförvaltning.

I landskapslagen har intagits nya bestämmelser om polismäns skyldigheter. Till den del dessa bestämmelser kan anses ingripa i de i grundlagens 2 kap. skyddade medborgerliga fri- och rättigheterna kan de som överensstämmande med motsvarande bestämmelser i rikets polislag, sådana de lyder efter ändring av nämnda rikslag (FFS 525/2005), med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Landskapslagens 5e § 2 mom. berättigar landskapsregeringen att i landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om den konditionsnivå, som olika arbetsuppgifter kräver samt om anordnande av konditionstester.

Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag. Grundlagen förutsätter att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen inte fyller de krav som grundlagen ställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och

avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Enligt Ålandsdelegationens bedömning har i den nämnda paragrafen intagits tillräckligt noggranna bestämmelser om i paragrafen avsedda angelägenheter. Bestämmelser som kan beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter ingår i själva lagtexten.

I landskapslagens 7 § 2-4 mom. intas nya bestämmelser om användning av uniform och beväpning. Bestämmelsen om att landskapsregeringen efter samråd med landshövdingen bestämmer om polisens uniform och beväpning, vilken överensstämmer med överenskommelseförordningens 8 §, blir härvid ett nytt 5 mom. De nya bestämmelserna föranleder ingen anmärkning från delegationens sida.

Straffbestämmelsen i landskapslagens 11a § kan med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Bestämmelsen i landskapslagens 12 § 2 mom. om överklagande hos Ålands förvaltningsdomstol kan med stöd av 25 § 1 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 3.3.2006.

Nr 42/05, D 10 05 01 42. Landskapslag om ändring av 50 § vägtrafiklagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 7.12.2005 (ÅFS 34/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 24.1.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen intas en bestämmelse som berättigar en polisman att i vissa situationer med iakttagande av särskild försiktighet avvika från vägtrafiklagens bestämmelser.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller allmän ordning och säkerhet samt vägtrafik på vilka områden lagstiftningsbehörigheten helt eller huvudsakligen tillkommer landskapet enligt 18 § 6 och 21 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 3.3.2006.

Nr 43/05, D 10 05 01 43. Landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om polisens grundregister, antagen av lagtinget 7.12.2005 (ÅFS 35/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 24.1.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

De i landskapslagens 4 § intagna bestämmelserna om tillämpning av riksbestämmelser ändras så att förutom personuppgiftslagen (FFS 523/1999), även lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (FFS 761/2003) i tillämpliga delar skall iaktas beträffande det av polismyndigheten förda grundregistret. Motsvarande ändringar har gjorts i den samma dag

som föreliggande landskapslag antagna landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personregister.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller tillämpningen av riksbestämmelser beträffande det grundregister som förs av Ålands polismyndighet. Landskapslagen berör därför regleringen av personuppgifter som utgör ett rättsområde som inte finns angivet i självstyrelselagen. Lagstiftningsbehörigheten bör därför bedömas utgående från de rättsområden landskapslagen kan beröra.

Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen hör ärenden gällande allmän ordning och säkerhet till landskapets lagstiftningsbehörighet. Till rikets behörighet har i 27 § 23 punkten nämnda lag hänförs ärenden gällande förundersökning.

Regleringen av personuppgifter berör det i 10 § grundlagen tryggade skyddet för privatlivet. Nämnda lagrum förutsätter att närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Landskapslagen berör således de i 2 kap. grundlagen angivna medborgerliga rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket jämlikt 27 § 1 punkten självstyrelselagen.

De riksbestämmelser som enligt landskapslagens 4 § i tillämpliga delar skall iakttas i landskapet reglerar således områden som hör dels till landskapets, dels till rikets behörighet. Till den del dessa riksförfattningar reglerar frågor som hänför sig till rikets behörighet gäller de som sådana och kan jämlikt 19 § 3 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 3.3.2006.

Nr 44/05, D 10 05 01 44. Landskapslag om ändring av landskapslagen om stöd för vård av barn i hemmet, antagen av lagtinget 7.12.2005 (ÅFS 42/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 24.1.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innebär en utvidgning av rätten till partiellt stöd för vård av barn i hemmet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller socialvård, undervisning samt kommunernas förvaltning på vilka områden landskapet har lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 4, 13 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 3.3.2006.

Nr 45/05, D 10 05 01 45. Landskapslag om ändring av 21 § grundskolelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 7.12.2005 (ÅFS 43/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 24.1.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen görs en rättelse beträffande en i landskapslagens 21 § 4 mom. intagen hänvisning.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning och undervisning vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 4 och 14 punkterna självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 3.3.2006.

Nr 46/05, D 10 05 01 46. Landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om landskapsgaranti för industrier och vissa andra näringsgrenar, antagen av lagtinget 19.12.2005 (ÅFS 26/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 24.1.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen höjs det sammanlagda beloppet av samtidigt utestående landskapsgarantier. Samtidigt genomförs vissa justeringar av teknisk natur.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen är att hänföra till lagstiftningen angående näringsverksamhet, jord- och skogsbruk samt fiske på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 15, 16 och 22 punkterna självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 3.3.2006.

Nr 1/06, D 10 06 01 1. Landskapslag om ändring av 1 och 7 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, antagen av lagtinget 9.1.2006 (ÅFS 38/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 24.1.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen utökas de arbetslöshetsförmåner som är knutna till grunddagpenningen med grunddagpenningens förhöjningsdel och grunddagpenningens tillägg för sysselsättningsplan.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän, kommunernas förvaltning, socialvård, undervisning och läroavtal samt främjande av sysselsättningen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 18 § 1, 2, 4, 13, 14 och 23 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet.

Grundlagens 19 § förutsätter att var och en skall garanteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid bl.a. arbetslöshet. Lagstiftningsbehörigheten gällande de grundläggande fri- och rättigheterna tillkommer riket enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen. Genom föreliggande landskapslag tryggas denna rättighet på motsvarande sätt som i rikslagstiftningen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den av lagtinget 14.9.2005 antagna landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa träder i kraft.

Republikens presidents beslut 3.3.2006.

Nr 2/06, D 10 06 01 2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, antagen av lagtinget 9.1.2006 (ÅFS 39/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 24.1.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om en sysselsättningsplan för arbetssökande.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän, kommunernas förvaltning, socialvård, undervisning och läroavtal samt främjande av sysselsättningen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten jämlikt 18 § 1, 2, 4, 13, 14 och 23 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter dock att även den av lagtinget 14.9.2005 antagna landskapslagen om ändring av landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet träder i kraft.

Republikens presidents beslut 3.3.2006.

Nr 3/06, D 10 06 01 3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om renhållning, antagen av lagtinget 16.1.2006 (ÅFS 50/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.3.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen om renhållning avsett producentansvar utvidgas till att gälla elektriska och elektroniska produkter, för vilka i landskapslagen även intas särskilda bestämmelser. Vidare möjliggör landskapslagen för landskapsregeringen att genom förordning utvidga producentansvaret till att även gälla batterier och ackumulatorer. Landskapslagens 17 § om avgifter revi-

deras så att kommunen kan besluta att renhållningsavgiften uppbärs årligen eller på annat sätt periodiskt. Besvärshandläggningen i landskapslagens 38 § revideras. Landskapslagen avser en implementering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/95/EG om begränsning av användningen av vissa farliga ämnen i elektriska och elektroniska produkter samt direktiv 2002/96/EG om avfall som utgörs av eller innehåller elektriska och elektroniska produkter, med beaktande även av förslaget till ett EG-direktiv om batterier och ackumulatörer och förbrukade batterier och ackumulatörer; KOM (2003) 723.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, natur- och miljövård samt näringsverksamhet, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 1, 4, 10 och 22 punkterna självstyrelselagen tillkommer landskapet med vissa undantag varom nu inte är fråga.

I landskapslagen intas några nya bemyndiganden för landskapsregeringen att genom förordning utfärda närmare bestämmelser. Sålunda berättigar landskapslagens 23b §, beträffande batterier och ackumulatörer, landskapsregeringen att för genomförande av EG-direktiv i förordning besluta om producentansvar för producenter samt om sådan information som en producent eller annan ekonomisk aktör skall tillhandahålla om en produkt och insamlingssystem för att få ett miljömässigt godtagbart omhändertagande av förbrukade batterier och ackumulatörer. Landskapslagens 28i § 2 mom. berättigar landskapsregeringen att i landskapsförordning ge närmare bestämmelser om vad en anmälan till landskapsregeringen om en verksamhet till avfallsregistret skall innehålla. Dessutom utvidgas delegeringsfullmakten i landskapslagens 38a § med nya angelägenheter om vilka landskapsregeringen i landskapsförordning kan utfärda närmare bestämmelser om beträffande de produkter för vilka i landskapslagen angivet producentansvar föreligger.

Med anledning av ovan beskrivna delegeringsbestämmelser konstateras att enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag. Grundlagen förutsätter att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen inte fyller de krav som grundlagen ställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Trots formuleringen i landskapslagens 23b § 2 mom. måste avsikten med regleringen anses vara att utvidga producentansvaret till att även gälla batterier och ackumulatörer. I lagrummet bemyndigas landskapsregeringen att i förordning reglera när producentansvaret träder i kraft samt vissa delar av innehållet i producentansvaret inom ramen för kommande EG-direktiv. Enligt Ålandsdelegationens bedömning har i de nämnda paragraferna intagits tillräckligt noggranna bestämmelser om i paragraferna avsedda angelägenheter. Bestämmelser som kan beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter ingår i själva lagtexten.

Enligt landskapslagens 36 § 4 mom. kan ändring i Ålands miljöprövningsnämnds beslut i tillståndsärenden sökas på det sätt som framgår av 11 § landskapslagen om Ålands miljöprövningsnämnd. Enligt sist nämnda lagrum kan besvär över lagligheten av beslut som miljöprövningsnämnden fattat anföras hos Ålands förvaltningsdomstol. Bestämmelsen överensstämmer med 25 § 1 mom. självstyrelselagen, enligt vilket besvär över beslut som har fattats av myndigheter under landskapsregeringen anföras hos Ålands förvaltningsdomstol.

Landskapslagen avser en implementering av ovan nämnda EG-direktiv. Ålandsdelegationen har därför inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Europarättsenhetens utlåtande 10.3.2006:

Landskapslagen om ändring av landskapslagen om renhållning

1. Begäran om utlåtande

Ålandsdelegationen har begärt justitieministeriets europarättsenhet om ett utlåtande över om den 16 januari 2006 antagna ändringen av landskapslagen om renhållning överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk.

Enligt landskapslagens förarbeten genomförs genom den nämnda landskapslagen

– europaparlamentets och rådets direktiv 2002/95/EG om begränsning av användningen av vissa farliga ämnen i elektriska och elektroniska produkter samt

– europaparlamentets och rådets direktiv 2002/96/EG om avfall som utgörs av eller innehåller elektriska eller elektroniska produkter.

Dessutom beaktas i landskapslagen kommissionens förslag till europaparlamentets och rådets direktiv om batterier och ackumulatörer och förbrukade batterier och ackumulatörer (KOM(2003) 723 slutlig).

Som bilagor har Ålandsdelegationen bifogat följande dokument:

– lagtingets beslut av den 16 januari 2006 om antagande

av landskapslagen om ändring av landskapslagen om renhållning

– landskapsregeringens framställning nr 3/2005-2006

av den 13 oktober 2005

– social- och miljöutskottets betänkande nr 2/2005-2006

av den 15 december 2005.

Europarättsenheten har också fått en kopia av landskapslagen om renhållning i den lydelse som den finns i boken Ålands lagsamling samt en kopia av Ålands författningssamling nr 18/2005 vilken innehåller den förra ändringen av landskapslagen om renhållningen.

2. Direktiv 2002/96/EG, direktiv 2002/95/EG och det nya direktivförslaget

I direktiv 2002/96/EG om avfall av elektriska eller elektroniska produkter ingår bestämmelser om åtgärder som avser att förebygga uppkomsten av avfall som utgörs av eller innehåller elektriska eller elektroniska produkter. Dessutom är syftet att främja återanvändningen av elektriska och elektroniska produkter och deras komponenter, återvinningen av avfallet som material och annan återvinning. Ytterligare är syftet att förbättra nivån på miljöskyddet hos alla ekonomiska aktörer som berörs under de elektriska och elektroniska produkternas livscykel, särskilt vid förbehandlingen av avfall som utgörs av eller innehåller elektriska eller elektroniska produkter.

Sedermå har direktivets artikel 9 om finansiering avseende berörda avfall från andra användare än privathushåll ändrats genom direktiv 2003/108/EG.

Syftet med direktiv 2002/95/EG om begränsning av användningen av vissa farliga ämnen i elektriska eller elektroniska produkter är att harmonisera medlemsstaternas lagstiftning om begränsning av användningen av farliga ämnen i elektriska och elektroniska produkter och främja miljövänlig återvinning och behandling av avfall som utgörs eller innehåller elektriska eller elektroniska produkter. Direktivet gäller sådana produkter som avses i direktiv 2002/96/EG som utgörs av eller innehåller elektriska eller elektroniska produkter.

Också direktiv 2002/95/EG har uppdaterats. Genom kommissionens beslut 2005/618/EG, beslut 2005/717/EG och beslut 2005/747/EG har direktivets bilaga ändrats redan tre gånger.

Vid sidan om dessa direktiv har kommissionen den 24 november 2003 lämnat ett förslag till ett nytt direktiv om batterier och ackumulatörer som skulle fastställa regler för saluföring av batterier och ackumulatörer samt för insamling, behandling och återvinning av förbrukade batterier och ackumulatörer. Med direktivet skulle bl.a. producentansvar införas för batterier och ackumulatörer. Enligt informationen från miljöministeriet kommer direktivet sannolikt att antas under den kommande våren. En slutlig text finns dock ännu inte.

3. Direktivens genomförande på Åland

Den landskapslag som Ålandsdelegationen har sänt för utlåtande innehåller vissa bestämmelser om genomförande av direktiv 2002/95/EG och direktiv 2002/95/EG. Avsikten är dock att direktivens krav huvudsakligen genomförs på förordningsnivå.

Därför planeras att lagförändringen senare kompletteras med en s.k. blankettförordning, d.v.s. en landskapsförordning varigenom statsrådets förordning om avfall som utgörs av eller innehåller elektriska eller elektroniska produkter (FFS 852/2004) samt statsrådets förordning om begränsning av användningen av farliga ämnen i elektriska och elektroniska produkter (FFS 853/2004) blir tillämpliga också i landskapet. Således kommer samma tillämpningsregler på förordningsnivå gälla såväl i riket som i landskapet. Däremot avviker bestämmelserna på lagnivå.

Hur direktivens enskilda bestämmelser – på lag- och förordningsnivå – har genomförts i riket framgår av notifieringsanmälan som Finland har gjort till kommissionen. Det framgår inte av landskapsregeringens framställning hur direktivets bestämmelser i detalj kommer att genomföras i landskapet eller t.ex. vilka landskapsbestämmelser som motsvarar de bestämmelser som finns på lagnivå i riket. Således går det inte att nu ta ställning till huruvida direktiven är fullkomligt och effektivt genomförda i landskapet. Det har dock inte kommit fram något sådant som skulle tyda på att bestämmelserna i den antagna landskapslagen som sådana skulle stå i strid med direktiv 2002/95/EG eller direktiv 2002/95/EG, d.v.s. avvika från deras substansbestämmelser.

Det måste dock betonas att direktivens bestämmelser ofta lämnar rum för tolkning och detta gäller också direktiv 2002/95/EG och 2002/95/EG. Det är således inte i alla fall alltid klart och entydigt vilka implementeringsåtgärder en direktivbestämmelse förutsätter. Exempelvis kan noteras att artikel 5 i direktiv 2002/96/EG förutsätter att ”det i synnerhet i förhållande till befolkningstätheten finns ett nödvändigt antal insamlingsanläggningar som är lätt tillgängliga”. Vad som i detta avseende slutligen är tillräckligt är svårt att bedöma, också därför att frågan inte tycks ha diskuterats i förarbetena till landskapslagen.

I alla fall är det väsentligt att landskapslagstiftningen tolkas och tillämpas på det sättet att alla direktivens krav fullkomligt uppfylls.

Om blankettförordning måste ännu erinras att direktiv 2002/95/EG redan flera gånger har blivit förändrat. I riket har ändringarna implementerats genom statsrådets förordning 12/2006 om ändring av bilaga av statsrådets förordning om begränsning av användningen av farliga ämnen i elektriska och elektroniska produkter (FFS 12/2006).

Vad slutligen angår direktivförslaget om batterier och ackumulatörer kan noteras att landskapsregeringen genom lagändringen skulle få befogenheter att genomföra ett direktiv och i en landskapsförordning besluta om producentansvar samt vissa andra frågor. Ur rent europarättslig synvinkel är det ytterst bra att genomförandet av ett planerat direktiv på det sättet underlättas på förhand, även om tidsfristen för genomförandet börjar först efter att direktivet är antaget och i kraft.

4. Till sist

I landskapsregeringens framställning samt i social- och miljöutskottets betänkande hänvisas på vissa ställen till frågor beträffande lagstiftningsbehörighet och delegering av lagstiftnings-

befogenheter. Det måste understrykas att europarättsenheten i detta utlåtande inte tar ställning till dessa frågor.

Till sist kan ännu poängteras att fristen för genomförandet av direktiv 2002/95/EG och direktiv 2002/96/EG löpte ut den 13 augusti 2004. Eftersom direktiven dock inte var genomförda på Åland vidtog kommissionen rättsliga åtgärder. Övervakningsförfarandet gentemot Finland pågår fortfarande och kommissionens har redan skickat sina motiverade yttranden. I sitt svar till dem bedömde Finland att direktiven torde notifieras i början av sommaren 2006. Det är således viktigt att se till att direktiven blir genomförda på Åland så snart som möjligt.

Republikens presidents beslut 5.5.2006.

Nr 4/06, D 10 06 01 4- D 10 06 01 14. Antagna av lagtinget 15.3.2006.

- 1. Landskapslag om ändring av tjänstemannalagen för landskapet Åland (ÅFS 52/06),**
- 2. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om Ålands polismyndighet (ÅFS 53/06),**
- 3. Landskapslag om ändring av 11 § landskapslagen om hälso- och sjukvården (ÅFS 54/06),**
- 4. Landskapslag om ändring av 37 och 40 §§ landskapslagen om utbildning på gymnasialstadienivå (ÅFS 55/06),**
- 5. Landskapslag om ändring av 27 och 30 §§ landskapslagen om Ålands folkhögskola (ÅFS 56/06),**
- 6. Landskapslag om ändring av 15 och 15c §§ landskapslagen om Ålands musikinstitut (ÅFS 57/06),**
- 7. Landskapslag om ändring av 36 och 38 §§ landskapslagen om Högskolan på Åland (ÅFS 58/06),**
- 8. Landskapslagen om ändring av 6 § landskapslagen om Ålands sjösäkerhetscentrum (ÅFS 59/06),**
- 9. Landskapslag om ändring av 6 § landskapslagen om Ålands statistik och utredningsbyrå (ÅFS 60/06),**
- 10. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (ÅFS 61/06) och**
- 11. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om diskrimineringsombudsmannen (ÅFS 62/06).**

Ålandsdelegationens utlåtande 5.4.2006:

Inledning:

Genom de nu aktuella landskapslagarna preciseras och kompletteras de bestämmelser som redan finns angående möjligheterna att i vissa fall och på grund av särskilda skäl omplacera tjänstemän och arbetstagare inom landskapsförvaltningen. I detta syfte ändras tjänstemannalagen för landskapet Åland och tio andra landskapslagar som reglerar landskapsregeringen

underlydande myndigheter och inrättningar. Ålandsdelegationen avger i det följande ett gemensamt utlåtande över dessa landskapslagar.

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Tjänstemannalagen för landskapet Åland samt speciallagstiftningen för de myndigheter och inrättningar som underlyder landskapsregeringen ändras så att det framdeles alltid är landskapsregeringen som fattar beslut om förflyttning eller omplacering av anställda mellan olika landskapsmyndigheter och inrättningar. Tjänstemannalagens 28 § förutsätter som huvudregel ordinarie tjänstemans samtycke till en förflyttning.

Om en person föreslås förflyttad eller omplacerad från en myndighet till en annan, skall dock den mottagande myndigheten eller inrättningen ge sitt samtycke. Vid en intern förflyttning eller omplacering av anställda inom den egna myndigheten eller inrättningen skall denna fortsättningsvis fatta beslutet. Landskapslagen syftar till att säkerställa de landskapsanställdas anställningstrygghet på ett mera ändamålsenligt sätt. Samtidigt skapas en större flexibilitet för arbetsgivaren i de fall förflyttning eller omplacering av en tjänsteman eller en arbetstagare kommer i fråga.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda och disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän. Riket har enligt 27 § 21 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att de granskade landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 5.5.2006.

Nr 5/06, D 10 06 01 15-D 10 06 01 17. Antagna av lagtinget 22.3.2006.

1. Räddningslag för landskapet Åland (ÅFS 106/06),

2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om offentliga nöjeställningar (ÅFS 107/06),

3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om bekämpande av oljeskador (ÅFS 108/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 5.4.2006:

Inledning:

Den första landskapslagen avser antagande av en ny räddningslag för landskapet Åland. Lagtinget har dessutom ändrat i två andra landskapslagar med anledning av reformeringen av räddningsväsendet på Åland. Samtliga dessa landskapslagar behandlas i detta utlåtande.

Den nya räddningslagen innehåller bestämmelser om hur räddningsverksamheten skall bedrivas i landskapet. Lagen innehåller även bestämmelser om hur räddningsväsendet i landskapet skall organiseras. Den övergripande målsättningen med bestämmelserna i landskapslagen är att skydda och rädda människor från farliga situationer, att ange vem som skall vidta de åtgärder som krävs för att i största möjliga utsträckning begränsa skadorna då olyckor inträffar eller fara hotar samt att upprätthålla en för alla trygg och säker livsmiljö. Landskapslagen innehåller närmare bestämmelser om ansvarsfördelningen och samarbetet inom räddningsväsendet, planeringsskyldighet, kommunernas räddningsservice, behörighetskrav och utbildning, förebyggande av olyckor, brandsyn, sotning, landskapsalarmcentralen, operativ räddningsverksamhet, personregister, finansiering av räddningsväsendet jämte arvoden och ersättningar samt ändringssökande, tvångsmedel och straff.

Dessutom görs av den nya räddningslagen påkallade ändringar i landskapslagen om offentliga nöjestillställningar samt landskapslagen om bekämpande av oljeskador. Dessa ändringar är av teknisk art.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet har till största delen lagstiftningsbehörighet på de rättsområden som berör räddningsväsendet.

Enligt 18 § 1, 4 och 10 punkterna i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare samt natur- och miljövård. Landskapet tillkommer enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet gällande brand- och räddningsväsendet.

Detaljerad granskning av landskapslagarna:

1. Räddningslag för landskapet Åland

Förutom det som anförts ovan angående lagstiftningsbehörigheten konstateras att befolkningsskyddet och beredskap inför undantagsförhållanden enligt 27 § 28 och 34 punkterna i självstyrelselagen hör till rikets lagstiftningsbehörighet.

Ålandsdelegationen har i utlåtande 14.2.2001 över fördelningen av lagstiftningsbehörigheten i fråga om sjöräddningstjänsten bl.a. konstaterat att av räddningstjänsten, som indelas i allmän räddningstjänst, sjöräddningstjänst och flygräddningstjänst, faller den allmänna räddningstjänsten under landskapets behörighet, medan sjöräddningen och flygräddningen måste bedömas utgående från hur behörighetsfördelningen i övrigt är fördelad mellan landskapet och riket. Ålandsdelegationen ansåg att sjöräddningen i sak har sin närmaste anknytning till den offentliga sjörätten, och är därför enligt 27 § 42 punkten i självstyrelselagen att hänföra till rikets behörighet.

I enlighet med ovanstående anges i landskapslagens 1 § 2 mom. att i rikslagstiftningen om bl.a. befolkningsskyddet och flyg- och sjöräddningen finns bestämmelser som berör räddningsväsendets verksamhet i landskapet. Ålandsdelegationen konstaterar att dessa riksbestämmelser förutom räddningsväsendets verksamhet även i viss mån reglerar organiseringen av dessa verksamheter.

Rikets räddningslag (FFS 468/2003) reglerar både det normaltida brand- och räddningsväsendet och befolkningsskyddet. Nämnade funktioner bildar enligt rikslagens terminologi det verksamhetsområde som kallas räddningsväsendet. I rikslagen har intagits ett särskilt kapitel för befolkningsskyddet, men ärenden som berör befolkningsskyddet regleras även i andra lagrum som reglerar räddningsväsendet. En stor del av paragraferna i rikslagen berör befolkningsskyddet och de gäller således även till denna del i landskapet. Landskapslagen bör därför till dessa delar läsas parallellt med rikslagstiftningen för erhållande av en helhetsbild av räddningsväsendet.

Ålandsdelegationen konstaterar att en del bestämmelser i landskapslagen, såsom bestämmelserna om den egna beredskapen och planeringsskyldigheten, berör både brand- och räddningsväsendet och befolkningsskyddet. Till den del dessa stadganden berör beredskap inför undantagsförhållanden gäller rikslagstiftningen.

I landskapslagens 8 § har intagits bestämmelser om organisationen av det kommunala räddningsväsendet. Enligt 8 § 3 mom. skall kommunerna inom tre år efter det att landskapslagen trätt i kraft utarbeta en samarbetsplan som anger riktlinjerna för hur det kommunala räddningsväsendet skulle kunna administreras av en för hela landskapet gemensam kommunal räddningsmyndighet. Om kommunerna inte utarbetat en sådan plan inom denna tidsperiod skall landskapsregeringen enligt 8 § 4 mom. i samråd med kommunerna utarbeta ifrågavarande plan.

Med anledning härav konstateras att grundlagens 121 § förutsätter att Finland är indelat i kommuner, vilkas förvaltning skall grunda sig på självstyrelse för kommunens invånare. Bestämmelser om de allmänna grunderna för kommunernas förvaltning och om uppgifter som åläggs kommunerna utfärdas genom lag.

I lagen om bildande av räddningsområden (FFS 1214/2001) intogs bestämmelser om indelandet av kommunerna i riket i räddningsområden, vilka statsrådet fastställt efter att ha hört kommunerna. Enligt rikets räddningslag ansvarar kommunerna inom de områden som statsrådet fastställt (det lokala räddningsväsendet) i samråd för räddningsväsendet. Räddningsområdena ansvarar i princip för alla uppgifter inom räddningsväsendet som kommunerna påförs i räddningslagstiftningen. Kommunerna i ett räddningsområde har ingått avtal om organisationen av samarbetet. Meningen var att någon av kommunerna inom räddningsområdet har hand om räddningsväsendet eller att kommunerna bildar en samkommun för uppdraget. I rikslagstiftningen berättigades statsrådet att fatta beslut om hur samarbetet inom räddningsväsendet skall organiseras till den del kommunerna inom den angivna tidsfristen inte överenskommit om för samarbetet nödvändiga saker. Arrangemanget, som enligt delegationens uppfattning gick betydligt längre än bestämmelserna i landskapslagens 8 § 3 mom., har ansetts vara förenligt med bestämmelserna om kommunal självstyrelse i grundlagen (GrUU 32/2001 rd). Ålandsdelegationen, som i sak delar grundlagsutskottets uppfattning, har därför inget att anmärka mot bestämmelserna i landskapslagens 8 §.

I landskapslagens 3, 33, 34 och 60 § har intagits bestämmelser om vissa skyldigheter för enskilda personer, organisationer, företag, inrättningar och myndigheter. Ålandsdelegationen konstaterar att dessa skyldigheter i sak motsvarar bestämmelserna i rikets räddningslag, och kan till den del de kan anses ingripa i grundlagens bestämmelser om de grundläggande fri- och rättigheterna, jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 59 § har intagits bestämmelser om räddningsledarens befogenheter och skyldigheter. Motsvarande bestämmelser finns i 45 § i rikets räddningslag. Dessa bestämmelser fanns även i 47 § i lagen om räddningsväsendet (FFS 561/1999), som upphävdes genom nu gällande rikslag (FFS 468/2003). Då de intogs i lagen om räddningsväsendet anförde grundlagsutskottet följande (GrUU 31/1998 rd sid. 3):

”I föreslagna 47 § ingår regler för räddningsledarens vidsträckta befogenheter. De leder till avsevärda begränsningar åtminstone i fråga om den personliga friheten enligt 6 § regeringsformen, rörelsefriheten enligt 7 §, skyddet för hemfrid enligt 8 § och egendomsskyddet enligt 12 §. Begränsningarna dikteras dock av skäl som är acceptabla i systemet med de grundläggande fri- och rättigheterna, det vill säga nödvändigheten av att trygga liv, hälsa, egendom och miljö. De föreslagna befogenheterna får dessutom användas bara i yttersta nödfall, för att släcka en brand och förhindra att elden sprider sig samt för att avvärja andra olyckor och begränsa skador om situationen inte annars kan bemästras.

Villkoren för när befogenheterna får tillgripas är tillräckligt välavgränsade i förslaget, menar utskottet. När befogenheterna tillämpas i konkreta fall kommer dessutom den allmänna för-

valtningsrättsliga proportionalitetsprincipen in i bilden som en begränsande faktor. Lagen tillåter att befogenheterna utnyttjas bara under en kort tid samt i samband med en redan inträffad brand eller annan olycka. I 2 mom. tillerkänns ägaren full ersättning av kommunen för ibruktagen egendom och skador på denna. Enligt utskottets uppfattning kan 47 § ingå i en vanlig lag.”

Ålandsdelegationen delar i sak grundlagsutskottets ovan beskrivna utlåtande och konstaterar i sammanhanget att räddningslagens 82 § förutsätter att kommunens räddningsmyndighet skall erlagga full ersättning till ägaren för egendom som tagits i bruk med stöd av 59 § 1 mom.

I landskapslagens 42 § har intagits bestämmelser om förrättande av brandsyn och i 90 § om undersökning av olyckor. De inspektioner och undersökningar som görs med stöd av nämnda lagrum kan enligt paragrafernas lydelse också göra intrång i den i grundlagen tryggade hemfriden. I 10 § 3 mom. grundlagen anges att det genom lag kan stadgas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna skall kunna tryggas eller för att brott skall kunna utredas. Bestämmelser motsvarande dem i landskapslagen har intagits i 36 § och 87 § rikets räddningslag. Till den del dessa bestämmelser kan anses ingripa i den i grundlagen tryggade hemfriden kan de med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Enligt landskapslagens 53 § är den som äger eller innehar en byggnad skyldig att erlagga avgift för sotningen till den som utför sotningen. Grunderna för avgiften fastställs genom beslut av landskapsregeringen. Med anledning härav konstateras att i 81 § 2 mom. i grundlagen ställs ett krav att bestämmelser om avgifter samt de allmänna grunderna för storleken av avgifter för de statliga myndigheternas tjänsteåtgärder, tjänster och övriga verksamhet utfärdas genom lag. Jämlikt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter till landskapet och jämlikt 44 § 3 mom. ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Bestämmelserna i landskapslagens 53 § gäller kommunerna tillkommande avgifter, men för dessa avgifters del bör bestämmelserna i grundlagens 80 § och självstyrelselagens 21 § följas, som förutsätter att genom lag skall utfärdas bestämmelser som berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. Av detta följer att bestämmelsen i landskapslagens 53 § 2 mom. om att landskapsregeringen fastställer grunderna för sotningsavgiften bryter mot kravet på att grunderna för betalningsskyldigheten måste regleras på lagnivå och utgör en behörighetsöverskridning.

I ett flertal paragrafer i landskapslagen (6, 10, 11, 17, 22, 23, 28, 29, 31, 34, 35, 38, 39, 48, 54, 55 och 93) berättigas landskapsregeringen i landskapsförordning intaga närmare bestämmelser om i paragraferna reglerade angelägenheter.

Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag. I grundlagens 80 § finns en motsvarande bestämmelse. Grundlagen förutsätter dessutom att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen inte fyller de krav som grundlagen ställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Enligt Ålandsdelegationens bedömning har i de nämnda paragraferna intagits tillräckligt noggranna bestämmelser om i paragraferna avsedda angelägenheter. Bestämmelser som kan beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter ingår i själva lagtexten.

Ålandsdelegationen vill dock fästa uppmärksamhet vid att i landskapslagens 93 § berättigas landskapsregeringen att i landskapsförordning besluta att i paragrafen angivna riksförfattning-

ar om kvalitetsfordringar skall tillämpas oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. Landskapsregeringen berättigas även att inom de i paragrafen avsedda områdena inom landskapets behörighet i landskapsförordning besluta om genomförandet av EG:s direktiv. Ålandsdelegationen konstaterar att ordalydelsen i landskapslagens 93 § är vag till den del den bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i riksförfattningar. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen. Delegeringsbestämmelsen begränsas till att gälla tekniska krav på anordningar inom räddningsväsendet, brandsäkerheten för produkter samt utrustning och metoder för räddningsverksamhet. Eftersom dessa angelägenheter gäller ärenden som berör brand- och räddningsväsendet, som uteslutande hänförs till landskapets behörighet, samt gäller angelägenheter som inte berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter föreligger härvid ingen behörighetsöverskridning.

I landskapslagens 11 kap. har intagits bestämmelser om personregister. Med anledning härav konstateras att regleringen av personregister är ett rättsområde som inte finns angivet i självstyrelselagen. Lagstiftningsbehörigheten i fråga om personregister bör därför bedömas utgående från de rättsområden landskapslagen kan beröra. Landskapslagen gäller brand- och räddningsväsendet på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet. I landskapslagen kan därför intas bestämmelser om alarmdataregister, åtgärdsregister samt övervakningsregister.

Regleringen av personuppgifter berör även det i 10 § grundlagen tryggade skyddet för privatlivet. Nämnda lagrum förutsätter att närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Landskapslagen berör således de i 2 kap. grundlagen angivna medborgerliga rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen. Ålandsdelegationen konstaterar att till den del bestämmelserna i landskapslagen kan anses beröra det i grundlagen tryggade skyddet för privatlivet överensstämmer de med bestämmelserna om personuppgifter i lagen om nödcentraler (FFS 157/2000) och 11 kap. i rikets räddningslag, varför de med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan intas i landskapslagen.

Bestämmelserna om ändringssökande i landskapslagens 84 § överensstämmer med 25 och 26 § i självstyrelselagen.

Bestämmelserna i landskapslagens 85 § om föreläggande av vite och andra tvångsmedel kan med stöd av 18 § 26 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Straffbestämmelsen i landskapslagens 86 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen. I landskapets behörighet gällande straffpåföljder ingår även att ange förutsättningar för domseftergift. Bestämmelsen i landskapslagens 87 § kan härvid intas i landskapslagen.

Ålandsdelegationen finner med hänvisning till det ovan sagda att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet förutom vad gäller landskapslagens 53 § 2 mom. Den felaktiga bestämmelsen inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till sagda del kan förordnas att förfalla, men till övriga delar träda i kraft.

2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om offentliga nöjeställningar

Förutom det som anförts ovan berör landskapslagen även allmän ordning och säkerhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet jämlikt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna räddningslagen för landskapet Åland träder i kraft.

3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om bekämpande av oljeskador

Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även den samma dag som föreliggande landskapslag antagna räddningslagen för landskapet Åland träder i kraft.

Utlåtande:

Med hänvisning till ovanstående finner Ålandsdelegationen att de granskade landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet, förutom 53 § 2 mom. i räddningslagen för landskapet Åland.

Högsta domstolens utlåtande 6.6.2006 (15A/06-17A/06):

Hänvisning: Justitieministeriets brev 25.4.2006 nr 18/08/2006, 19/08/2006 och 20/08/2006

Ärende: Ålands lagtings beslut 22.3.2006 om antagande av

1. Räddningslag för landskapet Åland
2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om offentliga nöjeställningar
3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om bekämpande av oljeskador

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbesluten i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Det första lagtingsbeslutet avser ett antagande av räddningslag för landskapet Åland. De två andra ovannämnda landskapslagarna utgör följdändringar i anslutning till räddningslagen.

1. Räddningslag för landskapet Åland

Allmänt

Landskapet har enligt självstyrelselagen till största delen lagstiftningsbehörighet på de rättsområden som gäller räddningsverksamheten under normala förhållanden. Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om brand- och räddningsväsendet och allmän ordning och säkerhet med vissa undantag. Enligt 18 § 1 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och om myndigheter och inrättningar som lyder under den samt enligt 4 punkten kommunernas förvaltning och kommunernas tjänsteinnehavare. Dessutom har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om natur- och miljövård enligt 18 § 10 punkten.

Enligt 1 § 2 mom. räddningslagen för landskapet Åland finns i lagstiftningen om befolkningskyddet, bekämpningen av olje- och miljöskador samt flyg- och sjöräddningen bestämmelser som rör räddningsväsendets verksamhet i landskapet. I 27 § 28 punkten självstyrelselagen stadgas att riket har lagstiftningsbehörighet i fråga om befolkningskyddet och i 34 punkten att riket har behörighet i fråga om bl.a. beredskap inför undantagsförhållanden. Rikets räddningslag (468/2003) gäller därför i landskapet angående dessa frågor.

Avvikelse från grundlagen

Riket har enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen behörighet i fråga om stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag. I landskapslagen ingår stadganden som griper in i vissa av de grundläggande fri- och rättigheterna. Det är fråga om stadganden som gäller personuppgifter, hemfrid, privatliv och vissa skyldigheter för enskilda fysiska och juridiska personer i anslutning till förebyggande och bekämpning av olyckor och farosituationer. Regleringen i landskapslagen inom dessa områden motsvarar regleringen i rikslagen och har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet.

Delegering av normgivningsmakt

Enligt 21 § 1 mom. (68/2004) självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till land-

skapets behörighet. Det stadgas emellertid också att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § Finlands grundlag. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som ställs i grundlagen, står den i strid med 27 § 1 punkten självstyrelselagen som hänför avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Det ingår många paragrafer i landskapslagen där landskapsregeringen ges rätt att utfärda närmare bestämmelser i landskapsförordning. I 6 § 2 mom., 10 § 3 mom., 17 §, 23 § 3 mom., 28 § 3 mom., 34 § 4 mom., 38 § 3 mom., 39 § 3 mom., 48 § och 55 § 3 mom. landskapslagen finns bemyndiganden som har en ungefärlig motsvarighet i rikets räddningslag eller annan lag i riket.

I 11 § 3 mom., 31 § 4 mom., 35 § 2 mom. och 54 § landskapslagen delegeras också normgivningsmakt. I dessa fall finns inte någon egentlig motsvarighet i rikets räddningslag förutom att statsrådet bemyndigas i 90 § att utfärda närmare bestämmelser om verkställigheten.

Utöver de hittills nämnda stadgandena ingår i 22 § och 29 § 3 mom. landskapslagen delegeringar som inte direkt har en motsvarighet i någon lag i riket. Slutligen stadgas i 93 § att landskapsregeringen genom förordning kan besluta att riksförfattningar skall tillämpas i landskapet antingen oförändrade eller ändrade och att landskapsregeringen inom landskapets behörighet kan besluta om genomförande av EG:s direktiv inom de områden som bestäms i 1 mom. Delegeringsstadgandena i 22 §, 29 § 3 mom. och 93 § landskapslagen är således specifika för lagen, dvs. det finns inte någon motsvarighet till dem i rikets lagstiftning.

Enligt 22 § landskapslagen utfärdar landskapsregeringen i landskapsförordning närmare bestämmelser om nivån på räddningsservicen och om formen för och innehållet i beslutet om nivån på räddningsservicen. Enligt 13 § rikets räddningslag är det lokala räddningsväsendet som beslutar om servicenivån och det är inrikesministeriet som meddelar bestämmelser om innehållet och formen av det beslut som det lokala räddningsväsendet fattar. I de båda stadgandena föreligger ett liknande bemyndigande att utfärda närmare bestämmelser vilka inte torde äventyra de grundläggande fri- och rättigheterna.

I 29 § 3 mom. stadgas att landskapsregeringen i landskapsförordning utfärdar närmare bestämmelser om vilka säkerhetsåtgärder som skall vidtas i samband med att offentliga tillställningar anordnas. Stadgandet är vagt med tanke på att om de säkerhetsåtgärder som krävs är alltför vidlyftiga kan mötes- och föreningsfriheten inskränkas på ett sätt som strider mot 13 § grundlagen. Enligt denna paragraf har var och en rätt att utan tillstånd anordna sammankomster och demonstrationer samt att delta i sådana. Innehållet i den landskapsförordning som kan utfärdas begränsas dock av syftet med landskapslagen, som är att människor skall skyddas och räddas från farliga situationer, och av 1 och 2 mom. i samma 29 § som närmare bestämmer att det är fråga om att minimera olycksrisken. Bemyndigandet är sålunda begränsat på ett godtagbart sätt.

Bemyndigandena i 93 § landskapslagen är av en annan karaktär än de strax ovan behandlade. Det är fråga om rätt att utfärda förordningar angående detaljer inom räddningsverksamheten som inte ingriper i de grundläggande fri- och rättigheterna.

Sammantaget kan konstateras att innehållet i alla ovan nämnda delegeringsstadganden i landskapslagen preciseras och begränsas av den reglering som finns i lagen på ett sätt som gör att de grundläggande fri- och rättigheterna inte äventyras. Delegeringsstadgandena har således kunnat tas in i landskapslagen.

Regleringen av sotning och avgift för sotning

I 53 § landskapslagen stadgas om avgift för sotning. Enligt 1 mom. är den som äger eller innehar en byggnad skyldig att erlägga avgift för sotningen till den som utför sotningen och enligt 2 mom. fastställs grunderna för avgiften genom beslut av landskapsregeringen. I 49 § landskapslagen stadgas att kommunens räddningsmyndighet beslutar om hur sotningen skall ordnas inom kommunen med beaktande av bestämmelserna i denna lag.

Ur detaljmotiveringen till dessa paragrafer kommer det fram att sotningsverksamheten skall ske i en viss grad av konkurrens mellan flera aktörer på en marknad. Det förblir dock oklart med stöd av själva regleringen huruvida fastighetsinnehavarna ingår avtal med sotaren eller om det allmänna gör det eller om innehavaren ger det allmänna i uppdrag att utföra sotningen. I det förstnämnda fallet är det således inte fråga om att en avgift betalas till det allmänna. I det andra fallet skulle det vara fråga om en tjänst som det allmänna låter utföra. Det tredje alternativet skulle vara att innehavaren ger det allmänna i uppdrag att utföra sotningen. I det första fallet skulle avgiften gå till sotaren men grunderna för den skulle bestämmas genom ett beslut av landskapsregeringen. I de övriga fallen skulle avgiften gå till det allmänna utan att grunderna för avgiften bestäms på lagnivå enligt landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet (ÅFS 27/1993).

Antingen uppstår frågan om en dylik reglering av priset är förenlig med näringsfriheten eller så är det fråga om en delegering att bestämma om grunderna för avgiften som står i strid med 80 § grundlagen och 21 § självstyrelselagen.

I 39 § räddningslagen i riket stadgas det uttryckligen om alternativet för hur sotning skall ordnas. Enligt 1 mom. beslutar det lokala räddningsväsendet hur sotningstjänsterna skall ordnas i dess område. Enligt 2 mom. kan det lokala räddningsväsendet producera sotningstjänsterna själv, skaffa sotningstjänsterna av en annan tjänsteproducent, eller tillåta att ägaren eller innehavaren av en byggnad ingår avtal om sotning med en tjänsteproducent. I 3 mom. stadgas att när det lokala räddningsväsendet ordnar sotningstjänsterna på det sätt som avses i 2 mom. 1 eller 2 punkten bestämmer det också sotningsavgiften. Detta betyder att när den som besitter en fastighet köper tjänsten av en näringsidkare fastställs priset på marknadsvillkor.

Det är oklart vad 53 § landskapslagen egentligen reglerar och det är högst sannolikt att det i paragrafens 2 mom. är fråga om att bemyndiga landskapsregeringen att bestämma grunderna för en avgift till det allmänna. Av denna orsak står 2 mom. i strid med reglerna om delegering varför stadgandet utgör en behörighetsöverskridning.

Straff, besvär och vite

I 86 § landskapslagen ingår straffstadganden och i 87 § ingår ett stadgande om domseftergift. Beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet hör enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen till landskapets behörighet. Stadgandena hänför sig till de rättsområden som ovan konstaterats höra till landskapets lagstiftningsbehörighet och föranleder därför inte några anmärkningar.

Stadgandet i 84 § landskapslagen om besvär kan med stöd av 25 § 1 mom. självstyrelselagen tas in i landskapslagen.

I 85 § landskapslagen stadgas om vite och hot om tvångsutförande. Enligt 18 § 26 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet angående utsättande och utdömmande av vite samt användningen av andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Stadgandena hänför sig till de rättsområden som ovan konstaterats höra till landskapets lagstiftningsbehörighet och föranleder därför inte någon anmärkning.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att landskapslagen faller inom landskapets behörighet förutom stadgandet i 53 § 2 mom. som utgör en behörighetsöverskridning. Därför hemställer Högsta domstolen att detta lagrum i landskapslagen förordnas att för-

falla. Stadgandet torde dock inte ha en avgörande betydelse för tillämpningen av landskapslagen varför den till övriga delar kan förordnas att träda i kraft.

2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om offentliga nöjeställningar

Landskapslagen gäller upprätthållande av allmän ordning i vissa fall. Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om brand- och räddningsväsendet och allmän ordning.

Med stöd av detta finner Högsta domstolen att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft. Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även räddningslagen för landskapet Åland träder i kraft.

3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om bekämpande av oljeskador

Landskapslagen gäller skyddande av naturen och miljövård. Enligt 18 § 6 och 10 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om brand- och räddningsväsendet samt natur och miljövård.

Landskapslagen innebär ändringar av lagteknisk natur. Högsta domstolen finner att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft.

Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även räddningslagen för landskapet Åland träder i kraft.

Sammanfattning:

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att det inte torde föreligga hinder för att de granskade landskapslagarna träder i kraft förutom 53 § 2 mom. 11 räddningslagen för landskapet Åland som torde förordnas att förfalla.

Republikens presidents beslut 29.6.2006 (16A/06, 17A/06).

Republikens presidents beslut 29.6.2006 (15A/06):

Ålands lagting har den 22 mars 2006 fattat beslut om antagande av räddningslag för landskapet Åland.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, sedan Ålandsdelegationen avgivit utlåtande i saken och efter att ha inhämtat utlåtande av Högsta domstolen, funnit att 53 § 2 mom. i lagtingsbeslutet utgör en behörighetsöverskridning emedan paragrafen inte uppfyller kravet att landskapet måste reglera grunderna om avgifter till det allmänna i lag enligt 80 § i Finlands grundlag och 21 § i självstyrelselagen för Åland.

Av de skäl som anges i Högsta domstolens utlåtande har jag beslutat förordna att 53 § 2 mom. i lagtingsbeslutet skall förfalla, medan hinder för att landskapslagen i övrigt träder i kraft inte finns, vilket Landskapsregeringen härmed meddelas för kännedom.

Nr 6/06, D 10 06 01 18. Landskapslag om studiestöd, antagen av lagtinget 22.3.2006 (ÅFS 71/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.5.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om på vilka grunder Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet skall bevilja stöd för studerande efter avslutad läroplikt. I landskapslagen anges de olika studiestödsförmånerna och förutsättningarna för erhållande av dem.

Landskapslagen innehåller även bestämmelser om ansökningsförfarandet och betalningen, återkrav, landskapsborgen samt ändringssökande.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 13, 14 och 23 punkterna i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, socialvård, undervisning och studiesociala förmåner.

Enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt tillkommer lagstiftningsbehörigheten i fråga om de i 2 kap. grundlagen reglerade grundläggande fri- och rättigheterna riket. Jämlikt grundlagens 16 § 2 mom. skall det allmänna säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv. Bestämmelser om detta skall utfärdas i lag. I landskapslagen har intagits bestämmelser som syftar till att möjliggöra detta. I landskapets behörighet ingår att besluta om villkoren för erhållande av studiestöd samt om de studiesociala förmånerna.

Ålandsdelegationen konstaterar i sammanhanget att rent teoretiskt synes en sådan situation kunna uppstå att en på Åland bosatt person, som enligt självstyrelselagen lyder under åländsk jurisdiktion men enligt landskapslagen inte är berättigad till i landskapslagen avsedda förmåner, kan enligt formuleringarna i rikslagen och med beaktande av grundlagens stadganden vara berättigad till i rikslagen avsett studiestöd.

Bestämmelserna i landskapslagen om återkrav och preskription av fordran och borgen, yrkande på återbetalning av lån- och utmätningsförbud är av rikslagstiftningsnatur. Eftersom dessa bestämmelser i sak överrensstämmer med motsvarande bestämmelser i rikets lag om studiestöd (FFS 65/1994) kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Enligt landskapslagens 37 § skall låntagaren betala en årlig ränta på nio procent på landskapets hela borgensfordran på grund av landskapsborgen på studielån. I 40 § i rikets lag om studiestöd anges däremot att en låntagare på statens hela borgensfordran skall betala högst den ränta som avses i 4 § 1 mom. i räntelagen om inte bestämmelser om en lägre ränta utfärdas genom förordning av statsrådet. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att landskapets behörighet gällande de studiesociala förmånerna möjliggör intagande av från rikslagstiftningen avvikande bestämmelser om räntesatsen för i lagrummet avsedd borgensfordran, varför avvikelserna inte föranleder någon anmärkning från delegationens sida.

Landskapslagens 5 § 4 mom. berättigar landskapsregeringen att i landskapsförordning inta närmare bestämmelser om maximitiden för studiestöd för högre högskoleexamina. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag. I grundlagens 80 § finns en motsvarande bestämmelse. Grundlagen förutsätter dessutom att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen inte fyller de krav som grundlagen ställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Enligt Ålandsdelegationens bedömning har i den nämnda paragrafen intagits tillräckligt noggranna bestämmelser om i paragrafen avsedda angelägenheter. Bestämmelser som kan beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter ingår i själva lagtexten.

I landskapslagens 41 § 1 mom. har intagits bestämmelser om rättelseyrkande och i 41 § 3 mom. har rättelseförfarandet gjorts till en förutsättning för besvär förfarandet. Rättelseförfarandet utgör en del av förvaltningsförfarandet och bestämmelserna har därför kunnat intas i

landskapslagen. Enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen hör rättskipning till rikets behörighet och besvärbestämmelsen i landskapslagens 41 § 3 mom. överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

Landskapslagens 42 § innehåller ikraftträdelsebestämmelser. Enligt 42 § 6 mom. får beslut om studiestöd enligt landskapslagen fattas före lagens ikraftträdande. Även beträffande denna bestämmelse gäller stadgandet i 42 § 1 mom. enligt vilken lagen träder i kraft den 1.8.2006 och skall tillämpas på studiestöd för studier som sker efter den 31.7.2006. Enligt landskapslagens 23 § 4 mom. beviljas studiestöd tidigast från ingången av den månad då ansökan inlämnats. Med anledning av ovanstående är det uppenbart att det inte är möjligt att erlagga i landskapslagen avsett studiestöd före republikens president utövat i självstyrelselagens 19 § avsedd lagstiftningskontroll. Med anledning härav utgör bestämmelsen i landskapslagens 42 § 6 mom. inte en behörighetsöverskridning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 8.6.2006.

Nr 7/06, D 10 06 01 19. Landskapslag om ändring av landskapslagen om utbildning på gymnasialstadienivå, antagen av lagtinget 19.4.2006 (ÅFS 67/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.5.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen om utbildning på gymnasialstadienivå kompletteras med mer detaljerade bestämmelser om studentexamens struktur och centrala innehåll. Till lagen fogas även bestämmelser om det förvaltningsorgan som skall leda, ordna och genomföra studentexamen samt bestämmelser om rätten för andra än studerande som avlägger den studieförberedande utbildningens lärokurs att få delta i studentexamen. Landskapslagen innehåller även vissa kompletterande bestämmelser om gymnasieexamen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller undervisningsväsendet samt landskapets myndigheter på vilka området lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 14 punkterna i självstyrelselagen. Jämlikt 18 § 2 punkten i nämnda lag tillkommer landskapet även behörighet att lagstifta om landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda samt disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän.

Landskapslagen innehåller närmare bestämmelser om studentexamen och gymnasieexamen. Med anledning härav konstateras att i propositionen till självstyrelselagen (RP 73/1991 rd) anges att undervisningsväsendet i sin helhet skall vara underställt landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt motiven har landskapet behörighet att stadga bland annat om gymnasiets mål och innehåll. Till rikets behörighet hör däremot att bestämma vilka fordringar en läroinrättning skall fylla för att ha dimissionsrätt till statens universitet. Studentexamen utgör riksbehörighet i det avseende att den medför allmän behörighet för studier i universitet eller högskola i riket. Med utgångspunkt från behörighetsfördelningen i självstyrelselagen står det landskapet fritt att utforma sin lagstiftning när det gäller undervisningsväsendet, skolförvaltning, kursplaner och -innehåll. Detsamma gäller examina och deras bedömning förutsatt att de inte i något avseende är skyddade. Självstyrelselagens bestämmelser ställer således inte hinder för att man genom landskapslag utformar gymnasialundervisningen så att den till innehållet avviker

från det som gäller i riket. Följden kan dock bli att dimissionsbetyg från Åland inte berättigar till inträde vid rikets högskolor om detta inte regleras genom avtal eller på annat sätt.

Delegationen önskar dock i sammanhanget hänvisa till 41 § i självstyrelselagen enligt vilken den som avlagt examen vid en undervisningsanstalt i landskapet skall, i enlighet med vad som närmare stadgas i en förordning, kunna vinna inträde och avlägga examen vid en svensk- eller tvåspråkig undervisningsanstalt vars huvudman är staten eller som erhåller understöd av staten, även om han inte har de kunskaper i finska som krävs för inträde och avläggande av examen. En sådan förordning har utfärdats 5.10.2000 (FFS 841/2000).

Ålandsdelegationen har samma dag som detta utlåtande även avgivit ett utlåtande över ett förslag till en överenskommelseförordning om studentexamen i landskapet Åland. Enligt landskapslagens 5 a § 2 mom. inverkar utfärdandet av förordningen även på tillämpningen av bestämmelserna i nämnda lagrum. Enligt 2 § i utkastet till överenskommelseförordning anges att en i landskapet Åland avlagd studentexamen skall medföra samma behörighet som motsvarande examen som har avlagts i riket. Med anledning härav konstateras att enligt landskapslagens 5 a § omfattar studentexamen minst fyra prov. Den som deltar i studentexamen skall avlägga provet i svenska och litteratur samt enligt eget val tre prov av en grupp som består av provet i finska, provet i ett främmande språk, provet i matematik och provet i realämnena. Utöver dessa prov kan den studerande delta i ett eller flera extra prov. Enligt 18 § 2 mom. i rikets gymnasielag (ändrad FFS 766/2004) skall studentexamen omfatta minst fyra prov. Examinanderna skall avlägga provet i modersmål och litteratur samt enligt eget val tre prov av en grupp som består av provet i det andra inhemska språket, provet i ett främmande språk, provet i matematik och provet i realämnena. Utöver dessa prov kan examinanderna delta i ett eller flera extra prov. Enligt Ålandsdelegationens bedömning motsvarar bestämmelserna i dessa lagrum i sak varandra.

I landskapslagens 5 a § 2 mom. berättigas landskapsregeringen att i landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om i paragrafen avsedd examensnämnd och dess uppgifter. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag. I grundlagens 80 § finns en motsvarande bestämmelse. Grundlagen förutsätter dessutom att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen inte fyller de krav som grundlagen ställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Enligt Ålandsdelegationens bedömning har i den nämnda paragrafen intagits tillräckligt noggranna bestämmelser om i paragrafen avsedda angelägenheter. Bestämmelser som kan beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter ingår i själva lagtexten.

Med hänvisning till det som anförs ovan har Ålandsdelegationen inget att invända mot bestämmelserna i landskapslagens 5 a §.

I landskapslagens 5 d § har intagits bestämmelser om rättelseyrkande och i 48 § har rättelseförfarandet gjorts till en förutsättning för besvär förfarandet. Rättelseförfarandet utgör en del av förvaltningsförfarandet och bestämmelserna har därför kunnat intas i landskapslagen. Enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen hör rättskipning till rikets behörighet och besvär bestämmelsen i landskapslagens 48 § överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

Utlåtande

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 8.6.2006.

Nr 8/06, D 10 06 01 20. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om fornminnen, antagen av lagtinget 28.4.2006 (ÅFS 87/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.5.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen om fornminnen kompletteras med bestämmelser om hörande av samt anmälan till fastighetsägare vid anteckningar i registret över fasta fornlämningar i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen.

Enligt grundlagens 21 § 2 mom. skall rätten att bli hörd tryggas genom lag. I landskapslagen har intagits bestämmelser som syftar till att genomföra detta i fråga om registrering av fornlämningar.

Enligt 18 § 11 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om fornminnen, skydd av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och föremål i landskapet, dock med begränsningen i 23 § 3 punkten i nämnda lag enligt vilken landskapsregeringen skall begära utlåtande av behöriga riksmyndigheter innan en åtgärd som gäller en fast fornlämning vidtas. Med detta avses i propositionen till självstyrelselagen (RP 73/1991 rd s. 72) bl.a. rubbande av fasta fornlämningar samt byggnads- eller andra åtgärder som gäller en sådan fornlämning. I landskapets behörighet gällande fornminnen ingår även rätten att på sätt som sker i landskapslagen inta bestämmelser om det register som skall föras över fornminnen samt bestämmelser om de rättsverkningar ett sådant register har såsom dessa rättsverkningar är intagna i landskapslagen.

Enligt 18 § 16 punkten i självstyrelselagen hör fastighetsbildning och fastighetsregistrering samt därmed sammanhängande uppgifter till rikets behörighet.

Bestämmelsen om rättelseyrkande utgör en del av förvaltningsförfarandet och bestämmelsen kan därför intas i landskapslagen.

Landskapslagens övergångsbestämmelser förutsätter att anteckningar som redan gjorts i landskapslagen avsett register över fornlämningar skall göras ånyo i enlighet med landskapslagen. Denna bestämmelse är av betydelse även för den tidsfrist inom vilken i 12 § 1 mom. i landskapslagen om fornminnen avsedd ersättning kan sökas. Bestämmelsen inverkar inte på behörighetsfördelningen i självstyrelselagen.

Utlåtande

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 8.6.2006.

Nr 9/06, D 10 06 01 21- D 10 06 01 24. Antagna av lagtinget 5.6.2006.

1. Landskapslag om miljökonsekvensbedömning (ÅFS 82/06),

2. Landskapslag om ändring av 8 och 28b §§ landskapslagen om renhållning (ÅFS 83/06),

3. Landskapslag om ändring av 6 § landskapslagen om Ålands miljöprövningsnämnd (ÅFS 84/06),

4. Landskapslag om ändring av landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd (ÅFS 85/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 13.7.2006:

Inledning:

Landskapslagen om miljökonsekvensbedömning ersätter gällande lag om miljökonsekvensbedömningar (ÅFS 28/1995). Samtidigt görs vissa mindre ändringar i landskapslagen om renhållning, landskapslagen om Ålands miljöprövningsnämnd samt landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd. Ålandsdelegationen avger i det följande ett gemensamt utlåtande över ovan nämnda landskapslagar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagarna berör landskapsregeringen, kommunernas förvaltning samt natur- och miljövärd på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4 och 10 punkterna i självstyrelselagen.

Detaljerad granskning av landskapslagarna:

1. Landskapslag om miljökonsekvensbedömning

Landskapslagen innehåller bestämmelser om när miljökonsekvensbedömningar skall utföras, sättet för hur de skall genomföras samt om utformningen av miljökonsekvensbedömningen. Landskapslagen avser en implementering av EG-direktivet 2001/42/EG om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan.

I landskapslagens 3 § anges att en miljökonsekvensbedömning skall utföras som underlag för beslut om projekt som kan ha betydande miljöpåverkan och som särskilt angivits i en landskapsförordning. Dessutom berättigas landskapsregeringen att i landskapsförordning närmare besluta om när utförande av miljökonsekvensbedömningar skall övervägas i andra fall än de som särskilt anges. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag. I Grundlagens 80 § finns en motsvarande bestämmelse. Grundlagen förutsätter dessutom att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen inte fyller de krav som grundlagen ställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörig-

hetsöverskridning. Med beaktande av att i landskapslagens 3 § 1 mom. anges att miljökonsekvensbedömningar skall utföras beträffande projekt som kan ha betydande miljöpåverkan och av att i paragrafens 2 mom. har intagits grundläggande bestämmelser om när miljökonsekvensbedömningar skall göras avseende planer och program anser Ålandsdelegationen att delegeringsstadgandet uppfyller de krav som anges i grundlagens 80 § och självstyrelselagens 21 § 1 mom. Dessutom medför bestämmelserna i artikel 3 i EG-direktivet 2001/42/EG en begränsning av hur man i en landskapsförordning kan detaljreglera dessa frågor.

Enligt landskapslagens 14 § skall landskapsregeringen ge en behörig myndighet i den berörda regionen all tillgänglig information om ett projekt, en plan eller ett program i landskapet som kan antas medföra betydande miljöpåverkan i en region utanför landskapet. Enligt 14 § 2 mom. i rikets lag om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (FFS 468/1994) ankommer det på miljöministeriet att sköta de underrättelser och förhandlingar beträffande miljökonsekvensbedömning som förutsätts i internationella avtal. Ålandsdelegationen konstaterar i sammanhanget att enligt 27 § 4 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. När åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som har fattats inom Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden för Ålands del fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som anges i självstyrelselagen. Då det gäller den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet är det landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs i landskapet till den del en fråga hör till landets behörighet, men enligt självstyrelselagen ankommer på landskapet. Det faller härvid inom landskapets kompetens att utpeka vilka myndigheter som utför de uppgifter som hör till landskapets behörighet. Med beaktande av ovanstående gäller landskapslagens 14 § förmedling av information till regioner inom landet. Med miljöministeriets samtycke har landskapsregeringen i 14 § avsedda befogenheter även i förhållande till regioner i utlandet. Med denna innebörd kan bestämmelsen i landskapslagens 14 § intas i landskapslagen.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

2. Landskapslag om ändring av 8 och 28 b §§ landskapslagen om renhållning

Till landskapslagen om renhållning fogas en bestämmelse om krav på upprättande av miljökonsekvensbedömning för avfallsplaner samt ändringar i sådana planer.

Landskapslagens 8 § berättigar landskapsregeringen att i en landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om innehållet i den information paragrafen avser. I landskapslagens 28 b § 2 mom. berättigas landskapsregeringen att, utöver det som följer av paragrafens 1 mom., genom landskapsförordning stadga om tillståndsplikt för annan verksamhet som är av väsentlig betydelse för avfallshanteringen. Dessa förordningsfullmakter överensstämmer med grundlagens 80 § och 21 § 1 mom. i självstyrelselagen eftersom de enligt Ålandsdelegationens bedömning inte berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter eller frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om miljökonsekvensbedömning träder i kraft.

3. Landskapslagen om ändring av 6 § landskapslagen om Ålands miljöprovningnämnd.

Landskapslagens bestämmelser om delgivning och kungörelse preciseras.

Bestämmelsen om kungörelseförfarandet och delgivning är en del av förvaltningsförfarandet och utgör landskapsbehörighet i de fall landskapslagen reglerar.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

4. Landskapslag om ändring av landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd

Bestämmelserna om tillståndsplikt preciseras.

Landskapslagens 11 § 2 mom. berättigar landskapsregeringen att, utöver vad som följer av paragrafens 1 mom., genom landskapsförordning stadga om tillståndsplikt för annan verksamhet

som medför risk för förorening av miljön. I landskapslagens 65 § berättigas landskapsregeringen att i landskapsförordning inta närmare bestämmelser om behandling av avloppsvatten från i paragrafen angivna mindre avloppsanläggningar. Dessa förordningsfullmakter överensstämmer med grundlagens 80 § och 21 § 1 mom. i självstyrelselagen eftersom de enligt Ålandsdelegationens bedömning inte berör grunderna för individens rättigheter eller skyldigheter eller frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag. Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Utlåtande:

Med hänvisning till ovanstående har Ålandsdelegationen med beaktande av självstyrelselagens bestämmelser funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger. Landskapslagarna avser en implementering av ovan nämnda EG-direktiv. Ålandsdelegationen har därför inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas.

Europarättsenhetens utlåtande 10.7.2006 (angående 21A/06-24A/06):

Landskapslagen om miljökonsekvensbedömning

Ålandsdelegationen har begärt justitieministeriets europarättsenhet om ett utlåtande över om den 5 juni 2006 antagna landskapslagen om miljökonsekvensbedömning och den därmed sammanhängande lagstiftningen överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk.

Som bilagor har Ålandsdelegationen bifogat följande dokument:

- lagtings beslut av den 5 juni 2006 om antagande av landskapslag om miljökonsekvensbedömning samt tre beslut av den 5 juni 2006 om antagande av landskapslag om ändring av sammanhängande lagstiftning (ändring av 8 och 28b § landskapslagen om renhållning, av 6 § landskapslagen om Ålands miljöprövningsnämnd, och av landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd)
- landskapsregeringens framställning nr 13/2005-2006; samt
- social- och miljöutskottets betänkande nr 4/2005-2006.

Enligt landskapslagens förarbeten genomförs genom den nämnda landskapslagen europaparlamentets och rådets direktiv 2001/42/EG om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan. Dessutom beaktas enligt förarbeten protokollet om strategiska miljöbedömningar till FN/ECE-konventionen om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang. I riket har direktivet samt protokollet genomförts genom lagen om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program (FFS 200/2005).

I direktiv 2001/42/EG ingår bestämmelser om bedömningen av miljöpåverkan av vissa planer och program. Dess generella syfte är att sörja för en hög nivå på skyddet av miljön och bidra till att integrera miljöaspekter i utarbetandet och antagandet av planer och program. Ytterligare är syftet att förbättra allmänhetens tillgång till information. Detta direktiv avser de förfaranden som genomförs i medlemsstaterna och i det ingår bestämmelser om fastställande av en ram med minimikrav för miljöbedömningen.

Enligt den förevarande landskapslagen är ett av dess huvudsyften att modifiera det nuvarande systemet gällande miljökonsekvensberedning så att ansvaret för utredningen och kostnaderna av miljökonsekvensbedömningen överförs på projektörerna. De antagna processerna skiljer sig till någon del från det system som har införts i riket. I direktiv 2001/42/EG ingår vissa bestämmelser som fastställer en ram med minimikrav för processen. Ramen anger de övergripande principerna för systemet och överlåter detaljerna åt medlemsstaterna. I detta utlåtande utreds inte frågan om huruvida systemet uppfyller alla individuella krav som direktivet ställer utan betonas enbart att systemet ska fungera inom den ram som anges i direktivet och uppfylla dess minimikrav. Speciellt viktigt är att de rättigheter som i direktivet tryggas för allmänheten säkerställs exempelvis när det gäller tillgänglighet, kungörande och delgivning. Fastän det verkar som om att dessa krav har uppfyllts på en generell nivå, kan det dock möjli-

gen finnas grund för misstanke om huruvida direktivets alla individuella krav är fullständigt och effektivt genomförda, om kompletterande bestämmelser inte utfärdas. Det kan exempelvis noteras att det inte är ostridigt klart om direktivets krav är uppfylla i och med den förevarande bestämmelsen om att de slutsatser som förutsätts i artikel 3.7 i direktivet görs tillgängliga för allmänheten även när en miljöbedömning inte krävs, eller i fråga om arrangemangen för att tillgodose allmänhetens rättigheter då det gäller gränsöverskridande samråd (artikel 7.2).

I framställningen fästs uppmärksamhet vid att bestämmelserna till någon del är skrivna på ett tämligen generellt sätt. Bestämmelserna i direktiv lämnar ofta rum för tolkning och detta gäller också direktiv 2001/42/EG. Det är ändå väsentligt att direktivets syfte och minimikrav alltid uppfylls. Vad som i detta avseende slutligen är tillräckligt är svårt att bedöma. Exempelvis kan det begrundas huruvida framställningens 14 § om information om gränsöverskridande miljöpåverkan är tillräckligt detaljerad för att uppfylla de krav som uppställs i artikel 9 i direktiv 2001/42/EG eller om den bör definieras närmare i landskapslagen eller i någon landskapsförordning såsom t.ex. de kriterier som ingår i bilaga II till direktiv 2001/42/EG.

Till sist kan det ändå poängteras att fristen för genomförandet av direktiv 2001/42/EG löpte ut den 21 juli 2004. Eftersom direktivet inte var genomfört i Finland, översände kommissionen en formell underrättelse till Finland den 15 december 2004. Övervakningsförfarandet gentemot Finland pågick då kommissionen skickade ett motiverat yttrande den 13 juli 2005 för att Åland inte hade genomfört direktivet. I svaren på dessa bedömds att för Ålands del torde direktivet notificeras senast under sommaren 2006. Den 23 mars 2006 väckte kommissionen ändå talan (mål C-159/06) i EG-domstolen. Beträffande detta mål har Ålands landskapsregering meddelat att anmälan om genomförande kan göras i september 2006.

Det är således synnerligen viktigt att se till att direktiven blir genomförda på Åland så snart som möjligt.

Republikens presidents beslut 1.9.2006.

Nr 10/06, D 10 06 01 25- D 10 06 01 27. Antagna av lagtinget 5.6.2006.

1. Landskapslag om ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland (ÅFS 102/06),

2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om avdrag vid kommunalbeskattningen för amortering av studielån (ÅFS 103/06),

3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om kommunalskatt för gårdsbruk (ÅFS 104/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 13.7.2006:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen om ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland fastställs grunderna för resekostnadsavdraget och det hyreskostnadsavdrag som är anslutet till resekostnadsavdraget. Samtidigt införs ett maximibelopp för avdraget. Rätten till sjukdomskostnadsavdrag utvidgas till att omfatta kostnader för behandling inom EES-området på samma villkor som inom Finland och Sverige. Rätten till studieavdrag utvidgas så att den även skall gälla för distansstuderande. Genom landskapslagen om ändring av landskapslagen

om avdrag vid kommunalbeskattningen för amortering på studielån slopas studielåneavdraget för den som kan beviljas studielåneavdrag vid statsbeskattningen. Genom landskapslagen om ändring av landskapslagen om kommunalskatt för gårdsbruk slopas i landskapslagens 4 § avsett avdrag.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att de granskade landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 29.9.2006.

Nr 11/06, D 10 06 01 28- D 10 06 01 36. Antagna av lagtinget 5.6.2006.

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands landskapsstyrelsens allmänna förvaltning (ÅFS 91/06),

2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tjänstekollektivavtal (ÅFS 92/06),

3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om landskapsstyrelsens revisionsbyrå (ÅFS 93/06),

4. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tjänstledighet för uppdrag som riksdagsman, lagtingsledamot eller medlem av landskapsstyrelsen (ÅFS 94/06),

5. Landskapslag om ändring av landskapslagen om lagberedningen (ÅFS 95/06),

6. Landskapslag om ändring av tjänstemannalagen för landskapet Åland (ÅFS 96/06),

7. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Posten på Åland (ÅFS 97/06),

8. Landskapslag om ändring av 10 § landskapslagen om Högskolan på Åland (ÅFS 98/06),

9. Landskapslag om ändring av 8 § landskapslagen om hälso- och sjukvården (ÅFS 99/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 13.7.2006:

Inledning:

Genom den först nämnda landskapslagen görs vissa förändringar i ledningsstrukturen inom landskapets centralförvaltning. En tjänst som förvaltningschef inrättas, samtidigt som tjänsten som avdelningschef för kansliavdelningen indras. Detta föranleder ändringar i landskapslagen om tjänstekollektivavtal och landskapslagen om landskapsstyrelsens revisionsbyrå. I landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands landskapsstyrelsens allmänna förvaltning intas även särregler gällande uppsägning av förvaltningschefen och avdelningscheferna. Detta föranleder även ändringar i landskapslagen om lagberedningen, tjänstemannalagen för landskapet Åland, landskapslagen om Posten på Åland, landskapslagen om Högskolan på Åland och landskapslagen om hälso- och sjukvården. Landskapslagen om tjänstledighet för uppdrag som riksdagsledamot, lagtingsledamot eller medlem av landskapsstyrelsen ändras i fråga om

möjligheterna till tjänstledighet för landskapets ledande tjänstemän. Ålandsdelegationen avger i det följande ett gemensamt utlåtande över ovan nämnda landskapslagar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timlärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2a punkterna i självstyrelselagen.

Enligt 27 § 21 punkten i självstyrelselagen hör arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda till rikets behörighet. Till rikets behörighet har enligt 29 § 1 mom. 6 punkten i självstyrelselagen hänförts arbetsavtal och samarbete inom företaget. Nu aktuell landskapslagstiftning berör inte rikets tjänstemän i landskapet eller landskapets och kommunernas privaträttsligt anställda arbetstagare eller den privata sektorn i landskapet i fråga om vilka lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket.

Av uppdelningen av behörigheten framgår att landskapets lagstiftningsbehörighet innefattar befogenhet att bestämma om tjänsteinnehavarnas rättigheter samt om deras anställningsvillkor. Till landskapets behörighet hör även att reglera bestämmelser om inrättande och indragning av tjänster.

Vissa bestämmelser i de nu aktuella landskapslagarna tangerar även de i grundlagen tryggade fri- och rättigheterna. Jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen hör stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag till rikets behörighet.

Detaljerad granskning av landskapslagarna:

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands landskapsstyrelses allmänna förvaltning

Genom landskapslagen inrättas en tjänst som förvaltningschef som skall leda arbetet inom landskapsregeringens allmänna förvaltning. Nya uppsägningsgrunder införs för förvaltningschefen och avdelningscheferna vid landskapsregeringens allmänna förvaltning.

Enligt 3 § 2 mom. i självstyrelselagen ankommer landskapets allmänna styrelse och förvaltning på Ålands landskapsregering och de myndigheter som lyder under den.

I landskapslagens 3 § 3 mom. anges att förvaltningschefen sköter uppgiften som avdelningschef för kansliavdelningen. Vid varje annan avdelning finns det en avdelningschef. Vid varje byrå skall finnas en byråchef. I landskapslagens 3 § 4 mom. berättigas landskapsregeringen att besluta om övriga tjänster som finns vid de olika avdelningarna och om behörighetskraven för dem. Med anledning härav konstateras att grundlagens 119 § 2 mom. förutsätter att de allmänna grunderna för statsförvaltningens organisation skall regleras genom lag, om deras uppgifter omfattar utövning av offentlig makt. Grunderna för statens regional- och lokalförvaltning skall likaså bestämmas genom lag. I övrigt kan bestämmelser om statsförvaltningens enheter utfärdas genom förordning. Enligt 4 § 2 mom. statstjänstemannalagen (FFS 750/1994) utfärdas stadganden om inrättande, indragning och ändring av tjänster genom förordning. Statstjänstemannaförordningens (FFS 971/1994) 3 § berättigar ämbetsverken att fatta beslut om inrättande och indragning av andra än i förordningens 2 § nämnda tjänster. Enligt en motsvarande bestämmelse i 4 § 2 mom. tjänstemannalagen för landskapet Åland (ÅFS 61/1987) inrättas och indras tjänster av landskapsregeringen. Med anledning av ovanstående är landskapslagens 3 § 4 mom. förenlig med grundlagens 119 §. Detta gäller även fullmaktsbestämmelserna i landskapslagens 2 a § 7 mom. och 12 §.

Enligt landskapslagens 11a § kan förvaltningschefen, förutom av de skäl som allmänt gäller uppsägning av landskapets tjänstemän, sägas upp då han eller hon förlorar landskapsregeringens förtroende och en avdelningschef då det med hänsyn till tjänstens natur finns ett godtagbart och motiverat skäl till uppsägningen. Med anledning härav konstateras att enligt grundlagens 18 § 3 mom. får ingen avskedas från sitt arbete utan laglig grund. I regeringens proposition med förslag till ändring av grundlagens stadganden om de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/1993 rd) anföras härom följande:

”Dessutom förbjuder stadgandet att någon avskedas från sitt arbete utan laglig orsak. Stadgandet betonar det i arbetsrätten allmänt omfattande skyddet för den svagare parten. Stadgandet förutsätter att man i lag nämner de grunder som gör uppsägning, hävning eller återgång av ett arbetsavtal möjligt. Lagstiftaren är härvid bunden också av förbudet mot godtycklighet som härleds ur jämlikhetsstadgandet. För parterna i ett arbetsförhållande innebär stadgandet att enbart i lag reglerade grunder berättigar till avsked från arbetet. Å andra sidan gäller stadgandet alla former av anställningsförhållanden, också t.ex. ett tjänsteförhållande i ett offentligt samfund.”

Ålandsdelegationen noterar att uppsägningsgrunder motsvarande de som finns i landskapslagen även finns i rikslagstiftningen. Enligt 25 § 2 mom. statstjänstemannalagen får en myndighet inte säga upp ett tjänsteförhållande av något skäl som beror av tjänstemannen, om inte skälet är synnerligen vägande. I nämnda lags 26 § angivna tjänstemän (bl.a. statssekreterare, kanslichefer och avdelningschefer vid ministerierna) kan, utöver de i 25 § 2 mom. nämnda grunderna, sägas upp då det med hänsyn till tjänstens natur finns ett godtagbart och motiverat skäl till det. Enligt 26 a § kan en statssekreterare och en ministers specialmedarbetare sägas upp, förutom på de uppsägningsgrunder som anges i 25 § 2 mom. och 26 §, om han eller hon förlorar den ministers förtroende för vars mandattid han eller hon har utnämnts. Beträffande ändringen av nämnda 26 § (FFS 176/2003) anförde grundlagsutskottet bl.a. följande:

”Utskottet anser att man i en bedömning av grunderna för uppsägning av de tjänstemän som avses i 26 § med tanke på grundlagen måste fästa avseende vid tjänsternas speciella natur. Det talar starkt för att uppsägningsgrunderna i fråga om dem är generellare än i fråga om andra tjänster. Med tanke på kravet i grundlagen att uppsägningsgrunden skall grunda sig på lag är följande formulering lämplig: ’När det med hänsyn till tjänstens natur finns ett godtagbart och motiverat skäl till det’. Utskottet har ändrat paragrafen i enlighet med detta.” (GrUB 13/2002 rd.).

I utlåtandet behandlade grundlagsutskottet överhuvudtaget inte bestämmelserna i statstjänstemannalagens 26a §. Som jämförelse kan nämnas att avsaknaden av förtroende anges som uppsägningsgrund för kommundirektörer såväl i 25 § i rikets kommunallag (FFS 365/1995) som i 58 § i kommunallagen för landskapet Åland (ÅFS 73/1997).

Grundlagens 21 § innehåller bestämmelser om rättskydd. Paragrafen förutsätter att offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning skall tryggas genom lag. I de nämnda lagrummen gällande kommunallagarna har intagits bestämmelser om förfarandet för konstaterandet av avsaknaden av förtroende och om skyldigheten att underrätta kommundirektören om vad förlusten av förtroende grundar sig på och om att han ges tillfälle att bli hörd. Några sådana bestämmelser har inte intagits i den nu aktuella landskapslagen. Bestämmelser av detta slag finns dock i annan landskapslagstiftning: Bestämmelser om handläggning av ärenden vid landskapsregeringen finns i landskapslagen om ärendens handläggning vid landskapsstyrelsen (ÅFS 58/1975). Enligt 38 § tjänstemannalagen för landskapet Åland skall en uppsägning ske skriftligt. Tjänstemannalagens 40 § förutsätter att tjänstemannen bereds tillfälle att yttra sig i saken innan han sägs upp. Innan ärendet avgörs skall det enligt sist nämnda paragraf handläggas i landskapets tjänstedelegation. Enligt 59 § tjänstemannalagen, sådant lagrummet lyder efter ändring genom ÅFS 2/2005, får ändring i landskapsre-

geringens beslut som gäller bl.a. uppsägning av tjänsteman sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen såvitt gäller lagligheten av beslutet, med iakttagande av vad i förvaltningsprocesslagen är föreskrivet.

Med anledning av ovanstående anser Ålandsdelegationen att bestämmelsen i landskapslagens 11 a § är förenlig med grundlagens 18, 21 och 119 §. Ålandsdelegationen konstaterar i sammanhanget att enligt landskapslagens ikraftträdelsebestämmelser skall de ändrade uppsägningsgrunderna inte tillämpas på de avdelningschefer som utsetts före landskapslagens ikraftträdande.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tjänstekollektivavtal

I landskapslagen nämns förvaltningschefen i stället för avdelningschefen för kansliavdelningen som en av de tjänstemän som skall företräda landskapsregeringen vid i lagen avsedda förhandlingar och när arbetsstrid uppstår samt att i övrigt verka som företrädare för arbetsgivaren.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands landskapsstyrelsens allmänna förvaltning träder i kraft.

3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om landskapsstyrelsens revisionsbyrå

I landskapslagen intas bestämmelser gällande den nyinrättade tjänsten som landskapsregeringens förvaltningschef.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Ikraftträdande av landskapslagen förutsätter att även landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands landskapsstyrelsens allmänna förvaltning träder i kraft.

4. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tjänstledighet för uppdrag som riksdagsman, lagtingsledamot eller medlem av landskapsstyrelsen

Enligt landskapslagen skall landskapsregeringens förvaltningschef, avdelningscheferna vid den allmänna förvaltningen och lagberedningschefen inte längre ha rätt till tjänstledighet för uppdrag som riksdagsledamot, ledamot av lagtinget eller medlem av landskapsregeringen. Väljs en person som inte har rätt till tjänstledighet till ett sådant uppdrag, anses tjänsteförhållandet ha upphört efter en tid som motsvarar den uppsägningstid som gäller för tjänstemannen i fråga räknat från den dag han eller hon tillträder uppdraget.

Landskapslagens bestämmelse utgör en begränsning av möjligheterna att inneha ovan nämnda förtroendeuppdrag. Med anledning härav aktualiseras frågan om bestämmelsen överensstämmer med grundlagens bestämmelser om individens rätt att delta i samhällelig verksamhet och påverka beslut. Enligt grundlagens 2 § 2 mom. hör till demokratin att den enskilde har rätt att ta del i och påverka samhällets och livsmiljöns utveckling. I regeringens proposition med förslag till ny Regeringsform för Finland (RP 1/1998 rd) anges härom bl.a. följande:

”Bestämmelsen avser tryggande av individens möjligheter att på olika nivåer delta i och påverka den samhälleliga verksamheten. Den täcker därför t.ex. utövande av rösträtten i val och folkomröstningar, andra former av deltagande och påverkan samt verksamhet i medborgarsamhällets frivilliga verksamhet och människornas möjligheter att i sin närmiljö påverka beslut som berör dem själva och deras livsmiljö. Bestämmelsen avser likaså i allmänna ordalag olika former av samarbete mellan människor. Bestämmelsen ger således uttryck för principen att individens möjligheter att påverka samhällets och livsmiljöns utveckling inte i ett demokratiskt samhälle kan vara begränsade enbart till möjligheten att rösta i val”.

Enligt grundlagens 14 § 3 mom. skall det allmänna främja den enskildas möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och att påverka beslut som gäller honom själv. Motsvarande bestäm-

melse fanns i regeringsformens 11 § 3 mom. I regeringens proposition med förslag till ändring av grundlagarnas bestämmelser om de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/1993 rd) konstaterades att nämnda bestämmelse inte preciserar de medel genom vilka den offentliga makten skall fullgöra denna förpliktelse. Som exempel på dylika medel nämns utveckling av den lagstiftning som gäller olika system för deltagande. Individens påverkningsmöjligheter kan realiseras till exempel i form av fri medborgarverksamhet eller genom uttryckliga mekanismer för detta ändamål (t.ex. medborgarinitiativ). Med beaktande av dessa motiv till 11 § 3 mom. i den numera upphävda regeringsformen kan de i föreliggande landskapslag intagna begränsningarna inte anses inskränka den i den nuvarande grundlagens 2 § 2 mom. och 14 § 3 mom. garanterade grundläggande rätten till inflytande.

Enligt grundlagens 27 § är varje röstberättigad myndig person, med i paragrafen angivna undantag, valbar till riksdagsledamot. Bestämmelsen i landskapslagens 1 § 4 mom., som anger att ett tjänsteförhållande upphör då en i landskapslagens 1 § 1 mom. avsedd tjänsteman som inte har rätt till tjänstledighet väljs till riksdagsledamot, lagtingsledamot eller medlem av landskapsregeringen, strider mot grundlagens 27 §, åtminstone till den del den gäller uppdraget som riksdagsledamot, eftersom bestämmelsen medför att en sådan tjänsteman, på grund att han riskerar att förlora sin tjänst, i praktiken och i strid med syftet i grundlagens 27 § tvingas avstå från att låta sig väljas till ett sådant uppdrag. Bestämmelsen i landskapslagens 1 § 4 mom. 2 mening utgör härvid en behörighetsöverskridning.

Till övriga delar faller landskapslagen inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Den felaktiga bestämmelsen inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till sagda del kan förordnas att förfalla, men till övriga delar träda i kraft.

Betydelsefullt i sammanhanget är att landskapslagen inte får retroaktiv verkan eftersom landskapslagen första gången skall tillämpas på de val som förrättas efter att lagen trätt i kraft.

Tillämpningen av landskapslagen förutsätter även att landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands landskapsstyrelsens allmänna förvaltning träder i kraft.

5. Landskapslag om ändring av landskapslagen om lagberedningen

Landskapslagens bestämmelser om uppsägning av lagberedningschefen preciserar till att motsvara bestämmelserna om uppsägning av avdelningschef i landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands landskapsregerings allmänna förvaltning. Med anledning härav hänvisas till det som härom anges om uppsägningsgrunderna i nämnda landskapslag.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

6. Landskapslag om ändring av tjänstemannalagen för landskapet Åland

I landskapslagen intas en hänvisning till att även i annan lagstiftning kan finnas bestämmelser om uppsägning av tjänstemän.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

7. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Posten på Åland

Landskapslagens bestämmelser om uppsägning av verkställande direktören vid Posten på Åland preciserar till att motsvara bestämmelserna om uppsägning av bl.a. avdelningschef i landskapslagen om Ålands landskapsregerings allmänna förvaltning, ändrad samma dag som föreliggande landskapslag. Med anledning härav hänvisas till det som härom ovan anges om uppsägningsgrunderna i nämnda landskapslag.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

8. Landskapslag om ändring av 10 § landskapslagen om högskolan på Åland

Landskapslagens bestämmelser om uppsägning av rektorn vid Högskolan på Åland preciserar till att motsvara bestämmelserna om uppsägning av bl.a. avdelningschef i landskapslagen om

Ålands landskapsregerings allmänna förvaltning, ändrad samma dag som föreliggande landskapslag. Med anledning härav hänvisas till det som härom ovan anges om uppsägningsgrunderna i nämnda landskapslag.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

9. Landskapslag om ändring av 8 § landskapslagen om hälso- och sjukvården

Landskapslagens bestämmelser om uppsägning av förvaltningschefen vid Ålands hälso- och sjukvård preciseras till att motsvara bestämmelserna om uppsägning av bl.a. avdelningschef i landskapslagen om Ålands landskapsregerings allmänna förvaltning, ändrad samma dag som föreliggande landskapslag. Med anledning härav hänvisas till det som härom ovan anges om uppsägningsgrunderna i nämnda landskapslag.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Utlåtande:

Med hänvisning till ovanstående finner Ålandsdelegationen att de granskade landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet förutom stadgandet i 1 § 4 mom. 2 mening i landskapslagen om ändring av landskapslagen om tjänstledighet för uppdrag som riksdagsman, lagtingsledamot eller medlem av landskapsstyrelsen.

Högsta domstolens utlåtande 13.9.2006 (angående 28A/06-32A/06 och 34A/06-36A/06):

Hänvisning: Justitieministeriets brev 27.7.2006 gällande ärendena nr 34/08/2006, 35/08/2006, 36/08/2006, 37/08/2006, 38/08/2006, 40/08/2006, 41/08/2006 och 42/08/2006

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbesluten i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Det första lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands landskapsstyrelses allmänna förvaltning. Det fjärde lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om ändring av landskapslagen om tjänstledighet för uppdrag som riksdagsman, lagtingsledamot eller medlem av landskapsstyrelsen. De sex övriga ovannämnda landskapslagarna utgör följdändringar i anslutning till den första lagen.

Utgångspunkter

De antagna landskapslagarna gäller frågor med nära anknytning till självstyrelseförvaltningen och sålunda till kärnan i landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och de myndigheter och inrättningar som lyder under den. Enligt 18 § 2 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet i fråga om landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda och i fråga om disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän. Landskapet har enligt 18 § 2 a-punkten behörighet även i fråga om arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timplärare vid grundskolor i landskapet.

Riket har enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag samt enligt 21 punkten samma paragraf behörighet i fråga om arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunens anställda.

Mot denna bakgrund är det två frågor i de antagna landskapslagarna som föranleder närmare granskning. Den första frågan är om de nya uppsägningsgrunderna i landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands landskapsstyrelses allmänna förvaltning uppfyller de krav

som Finlands grundlag ställer. Den andra frågan är om landskapslagen om ändring av landskapslagen om tjänstledighet för uppdrag som riksdagsman, lagtingsledamot eller medlem av landskapsstyrelsen, som förvägrar vissa personer tjänstledighet, kan tänkas stå i strid med grundlagen.

Regleringen av uppsägningsgrunderna

I 11 a § 2 mom. landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands landskapsstyrelses allmänna förvaltning ingår, utöver vad som gäller alla tjänstemän, kompletterande grunder för uppsägning av två tjänstekategorier. Förutom av de skäl som allmänt gäller uppsägning av landskapets tjänstemän får förvaltningschefen sägas upp då han eller hon förlorar landskapsregeringens förtroende och en avdelningschef då det med hänsyn till tjänstens natur finns ett godtagbart och motiverat skäl till uppsägningen.

Med hänsyn till behörighetsfördelningen mellan riket och landskapet måste en reglering i en landskapslag som går in på personers grundläggande fri- och rättigheter fylla de krav som ställs i grundlagen. Enligt 18 § 3 mom. grundlagen får ingen avskedas från sitt arbete utan laglig grund.

Förvaltningschefen har den vagaste individuella uppsägningsgrunden och det svagaste anställningsskyddet enligt 11 a § 2 mom. landskapslagen. Här uppstår frågan om detta är förenligt med grundlagens krav.

I rikets statstjänstemannalag har man delat in uppsägningsgrunderna enligt tjänstens ställning. I 26 a § regleras det svagaste uppsägningsskyddet och i 26 § ett något starkare skydd.

Enligt 26 a § statstjänstemannalagen kan, utöver vad som i 25 § 2 mom. och 26 § bestäms om grunderna för uppsägning, statssekreteraren och en ministers specialmedarbetare sägas upp, om han eller hon förlorar den ministers

förtroende, för vars mandatperiod han eller hon har utnämnts. Förvaltningschefen på Åland har genom landskapslagen för uppsägningsskyddets del satts i samma ställning som en sådan statssekreterare i riket.

Enligt regeringens proposition med förslag till lag om statsrådet och vissa lagar i samband med den (RP 270/2002 rd) skall statssekreteraren enligt förslaget vara ministerns närmaste medhjälpare när det gäller politisk styrning och beredning av ärenden.

Enligt 26 § statstjänstemannalagen kan utöver vad som i 25 § 2 mom. bestäms om grunderna för uppsägning, följande tjänstemän sägas upp då det med hänsyn till tjänstens natur finns ett godtagbart och motiverat skäl till det: 1) justitiekanslern i statsrådet och biträdande justitiekanslern, 2) kommandören för försvarsmakten, 3) statssekreterare, statssekreterare såsom kanslichef, kanslichef, understatssekreterare och avdelningschef samt sådana tjänstemän vid ett ministerium som till tjänsteställningen motsvarar dessa, så som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet, 4) cheferna för de ämbetsverk som anges genom förordning av statsrådet, samt 5) ministers specialmedarbetare. Här är grunden för uppsägning således ett högre ställt krav än enbart ett förlorat förtroende hos ministern.

Den nämnda regleringen i statstjänstemannalagen har genomgått en granskning i riksdagens grundlagsutskott. Utskottet har yttrat sig endast om 26 § och har själv ändrat lydelsen i den. Det förefaller sålunda som om grundlagsutskottet funnit regleringen i 26 a § beträffande statssekreterarna problemfri ur grundlagens synpunkt.

Ur 1 och 2 a § landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands landskapsstyrelses allmänna förvaltning framgår inte om förvaltningschefens ställning i landskapet mera skall jämföras med en kanslichefs ställning eller med den, som i riket tillkommer en statssekreterare, vald för en ministers mandatperiod. Förvaltningschefen kommer att inneha en unik ställning nära landskapsregeringen som den högsta tjänstemannen i hela landskapet. I riket finns kanslichefer vid varje ministerium men också statssekreterare utsedda för ministerns mandatperiod vid flera ministerier. Då det dessutom hör till landskapets behörighet att bestämma om

vilka tjänster som kan inrättas och vilka uppgifter som ankommer på tjänsteinnehavaren, bör i landskapets behörighet även ingå möjligheten att bestämma att förvaltningschefen kontinuerligt skall åtnjuta landskapsregeringens förtroende. Det torde därför vara förenligt med grundlagen att reglera en sådan tjänstemans uppsägningsgrunder på samma vaga sätt som godtagits i rikets lagstiftning.

Denna bedömning gäller uteslutande frågan om lagstiftningsbehörighet gällande regleringen i den landskapslag som utgör föremål för granskningen och innebär inget ställningstagande beträffande de nuvarande tjänsteinnehavarnas rättsliga ställning.

Regleringen av rätten till tjänstledighet

Enligt 1 § 1 mom. landskapslagen om ändring av landskapslagen om tjänstledighet för uppdrag som riksdagsman, lagtingsledamot eller medlem av landskapsstyrelsen har den som står i offentligrättsligt anställningsförhållande till landskapet och som valts till riksdagsledamot, lagtingsledamot eller medlem av landskapsregeringen, med de undantag och inskränkningar som anges i denna lag, rätt till tjänstledighet för uppdraget. Dessutom stadgas i momentet att rätten till tjänstledighet inte gäller den som är anställd vid landskapsregeringen som förvaltningschef, avdelningschef eller lagberedningschef.

Enligt 4 mom. samma paragraf är den som har rätt till tjänstledighet för ett politiskt uppdrag med stöd av denna lag tjänstledig under den tid uppdraget varar. Vidare stadgas att om den som inte har rätt till tjänstledighet eller vars rätt till tjänstledighet utlöpt väljs till ett i 1 mom. avsett politiskt uppdrag, anses tjänsteförhållandet ha upphört efter en tid som motsvarar den uppsägningstid som gäller för tjänstemannen i fråga räknat från den dag han eller hon tillträder uppdraget.

Dessa lagrum föranleder en granskning i ljuset av de grundläggande fri- och rättigheterna. Stadgandena berör den enskildes rätt att enligt 2 § 2 mom. grundlagen att ta del i och påverka samhällets och livsmiljöns utveckling, det allmännas skyldighet att främja den enskildes möjligheter att delta i samhällsrelaterad verksamhet och att påverka beslut som gäller honom själv enligt 14 § 3 mom. grundlagen. Dessutom påverkar 1 § 1 och 4 mom. landskapslagen indirekt de högsta tjänstemännens rätt att vara valbara till riksdagsledamöter. Rätten att vara valbar till riksdagsledamot regleras emellertid inte i samband med de övriga grundläggande fri- och rättigheterna i 2 kap. utan regleras i 3 kap. som gäller riksdagen och riksdagsledamöterna. I detta kapitel ingår 27 § om valbarhet och behörighet för uppdraget som riksdagsledamot.

Enligt 27 § 1 mom. grundlagen är varje röstberättigad som inte är omyndig valbar i riksdagsval. Enligt 2 mom. samma paragraf kan personer som innehar militära tjänster dock inte väljas till riksdagsledamöter.

I 27 § 3 mom. stadgas att justitiekanslern i statsrådet, riksdagens justitieombudsman, ledamöterna av högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen samt riksåklagaren inte kan vara riksdagsledamöter. Om en riksdagsledamot väljs till republikens president eller utnämns eller väljs till något av de nämnda ämbetena, upphör uppdraget som riksdagsledamot den dag han eller hon valdes eller utnämndes. Eftersom de som sköter sådana uppdrag inte enligt momentets första mening kan vara riksdagsledamöter, kan sålunda inte den som blivit vald till en av de nämnda tjänsterna genom att anhålla om tjänstledighet fortsätta sköta sitt uppdrag som riksdagsledamot. Momentet gäller inte valbarheten, vilket innebär att de som innehar de nämnda tjänsterna kan ställa upp i riksdagsval, men blir tvungna att avgå från tjänsten om de blir invalda i riksdagen. Även grundlagsutskottet konstaterade att det är fråga om uppgifter som inte går att kombinera med uppdraget som riksdagsledamot (GrUB 10/1998 - RP 1/1998 rd s. 14).

Valbarheten till riksdagsledamot hade inte varit möjlig att begränsa med en landskapslag. Landskapslagen gäller begränsningar i rätten till tjänstledighet genom att den tvingar tjänstemannen att välja huruvida han eller hon tillträder uppdraget att vara riksdagsledamot eller

kvarstår som tjänsteman i sin tjänst. De högsta tjänstemännen i landskapet kan således bli riksdagsledamöter och landskapslagen förhindrar dem endast att hålla kvar sin tjänst. Detta kan ses som ett faktiskt hinder för att tillträda uppdraget men ingriper inte i valbarheten som sådan.

Det är möjligt att framställa godtagbara skäl till att begränsa möjligheten för de ledande tjänstemännen i landskapets förvaltning att fungera som riksdagsledamöter. I analogi med 27 § 3 mom. kan man påstå att det är fråga om oförenliga uppgifter. Därutöver finns det faktiska omständigheter såsom att det skulle leda till svåra vikariatarrangemang och ett försvårande av skötseln av ärenden om en tjänsteman som är i nyckelställning för flera år skulle övergå till att fungera som riksdagsledamot.

Med landskapslagen begränsas inte heller tjänsteinnehavarnas valbarhet till förtroendeuppdrag i landskapet. En förvägran att bevilja tjänstledighet och den omständigheten att tjänsteförhållandet upphör på grund av att ett förtroendeuppdrag tas emot kan utgöra ett faktiskt hinder för ett förtroendeuppdrag.

Det som talar för ett ingrepp i rätten till tjänstledighet är desamma som gäller tjänstledighet för uppdrag som riksdagsledamot. Det kan vara svårt att få en tillräckligt kompetent person att förbinda sig till ett relativt kort vikariat och för personen ifråga kan det vara svårt att under denna tid kunna sätta sig in i det krävande uppdraget. Dessa omständigheter är reella skäl för att begränsa förtroendeuppdrag i landskapet för de högsta tjänstemännen.

Med stöd av det ovan anförda finns det inte fog för att anse att 1 § 1 och 4 mom. landskapslagen skulle utgöra en avvikelse från grundlagen och därmed en behörighetsöverskridning.

Sammanfattning

Av de följande landskapslagar som har granskats har Högsta domstolen närmare behandlat landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands landskapsstyrelsens allmänna förvaltning och landskapslagen om ändring av landskapslagen om tjänstledighet för uppdrag som riksdagsman, lagtingsledamot eller medlem av landskapsstyrelsen. Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att dessa två landskapslagar faller inom landskapets behörighet.

De övriga landskapslagarna är landskapslagen om ändring av landskapslagen om tjänstekollektivavtal, landskapslagen om ändring av landskapslagen om landskapsstyrelsens revisionsbyrå, landskapslagen om ändring av landskapslagen om lagberedningen, landskapslagen om ändring av landskapslagen om Posten på Åland, landskapslagen om ändring av 10 § landskapslagen om Högskolan på Åland och landskapslagen om ändring av 8 § landskapslagen om hälso- och sjukvården. I dessa landskapslagar ingår ändringar som föranleds av ändringarna i de två närmare granskade lagarna och ändringar av lagteknisk natur. Ändringarna faller inom landskapets behörighet. Högsta domstolen finner att det inte torde finnas hinder för att dessa landskapslagar träder i kraft. Ikraftträdandet förutsätter att även landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands landskapsstyrelsens allmänna förvaltning träder i kraft.

Republikens presidents beslut 29.9.2006.

Nr 12/06, D 10 06 01 37. Landskapslag om ändring av jaktlagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 20.9.2006 (ÅFS 28/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.10.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Jaktlagens bestämmelser om den avgift som skall betalas för fällda hjortdjur preciseras. Preciseringsen föranleds av att den ändring av 34 §, som gjordes genom lagändring 3.6.2005 (ÅFS

77/2005), genom republikens presidents beslut 7.10.2005 förordnades att förfalla (HD 21.9.2005), eftersom grunderna för avgiften inte preciserats.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller jakt samt landskapets myndigheter på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1 och 16 punkterna i självstyrelselagen.

Landskapslagens 34 § berättigar landskapsregeringen att årligen besluta om en hjortdjursavgift för fällda hjortdjur samt om avgiftens storlek och betalningstidpunkt. I paragrafen anges att avgiften skall fastställas på viltvårdsmässiga grunder samt anges avgiftens maximibelopp för olika arter av hjortdjur. Med anledning härav konstateras att jämlikt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter till landskapet och jämlikt 44 § 3 mom. ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Grundlagens 81 § förutsätter att grunderna för avgifterna anges i lag. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning uppfyller landskapslagen de krav som i den ovan beskrivna regleringen ställs på lagstiftningen om avgifter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 22.12.2007.

Nr 13/06, D 10 06 01 38. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor, antagen av lagtinget 22.9.2006 (ÅFS 98/07) .

Ålandsdelegationens utlåtande 23.10.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag, enligt vilken rikets lag om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (FFS 390/2005, nedan kemikaliesäkerhetslagen) skall tillämpas i landskapet med vissa i landskapslagen angivna avvikelser. Ändringarna i rikslagen skall tillämpas i landskapet från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt den genom landskapslagen antagna rikslagen ankommer på statens myndigheter skall i landskapet handhas av Ålands landskapsregering till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet. Hänvisningar i rikslagen till andra bestämmelser i rikslagstiftningen skall avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen. Landskapslagens 8 § berättigar landskapsregeringen att utfärda landskapsförordningar om i paragrafen angivna angelägenheter.

Syftet med kemikaliesäkerhetslagen är att förebygga och avvärja skador på person, miljö och egendom vilka förorsakas vid tillverkning, användning, överföring, upplagring, förvaring och annan hantering av farliga kemikalier samt explosiva varor. Syftet med lagen är dessutom att främja den allmänna säkerheten.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, allmän ordning och säkerhet, brand- och räddningsväsendet, byggnads- och planeväsendet, natur och miljö-
vård samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer land-
skapet enligt 18 § 1, 4, 6, 7, 10 och 22 punkterna i självstyrelselagen med vissa undantag, som
inte berörs av föreliggande landskapslag. Kemikaliesäkerhetslagen berör även pro-
duktsäkerhet som är att hänföra till landskapets behörighet enligt självstyrelselagens 18 § 12
och 22 punkter.

Kemikaliesäkerhetslagen berör även rättsområdena skjutvapen och skjutförnödenheter, för-
svarsväsendet och gränsbevakningen, konsumentskydd, standardisering samt utsoknings- och
rättsväsendet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 10, 19,
23, 27 och 34 punkterna i självstyrelselagen.

Enligt 27 § 35 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om explo-
siva ämnen till den del rikets säkerhet berörs. Kemikaliesäkerhetslagen berör inte detta rätts-
område.

Kemikaliesäkerhetslagen berör arbetarskyddet. Med anledning härav konstateras att enligt 27
§ 21 punkten i självstyrelselagen hör arbetsrätten med undantag av tjänstekollektivavtal för
landskapets och kommunernas anställda till rikets behörighet.

Kemikaliesäkerhetslagen innehåller stadganden som berör import och överföring av explosiva
varor. I det avseende fråga är om utrikeshandel tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket en-
ligt 27 § 12 punkten i självstyrelselagen. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln
av andra orsaker än handelspolitiska, t.ex. på grund av tekniska säkerhetskrav, skall emeller-
tid, enligt motiven till självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgär-
den i sakligt hänseende närmast hänför sig till.

Den genom landskapslagen antagna kemikaliesäkerhetslagen innehåller således bestämmelser
av dels landskapslagstiftningsnatur, dels rikslagstiftningsnatur. Bestämmelser av rikslagstift-
ningsnatur kan jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Med
stöd av nämnda lagrum kan även riksmyndighet påföras uppgifter vilka överensstämmer med
rikslagstiftningen.

I blankettlagens 2 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagstiftningen ankom-
mer på statens myndigheter skall i landskapet skötas av landskapsregeringen till den del för-
valtningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet. Denna bestämmelse kan leda
till oklarhet vid tillämpningen men den föranleder ingen anmärkning ur behörighetssynpunkt.
Detsamma gäller den till sitt konkreta innehåll oklara bestämmelsen i landskapslagens 4 § om
att hänvisningarna i kemikaliesäkerhetslagen till bestämmelser i rikslagstiftningen skall avse
motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen.

I kemikaliesäkerhetslagen ingår bestämmelser som gäller förbud och begränsningar samt
tvångsmedel. Enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga
om utsättande och utdömmande av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till
landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom har kunnat intas i landskapsre-
geringen.

Kemikaliesäkerhetslagen innehåller även bestämmelser om tillsyn, provtagning och tillsyns-
myndighetens rätt att få uppgifter. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om över-
vakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Enligt 118 § i kemikaliesä-
kerhetslagen har tillsynsmyndigheterna rätt att få tillträde till ett område, en lokal och ett an-
nat sådant utrymme som det med tanke på den i lagen avsedda tillsynen är nödvändigt att få
tillträde till och att där utföra granskningar och vidta andra åtgärder som tillsynen förutsätter.
Tillsynsåtgärderna får även utsträckas till sådana utrymmen som är avsedda för boende om
det är skäl att misstänka att ett brott som avses i 34 kap. 1, 3, 7-9 eller 10 § eller 44 kap. 11 el-
ler 12 § i strafflagen har begåtts. Dessa bestämmelser kan beröra det i grundlagens 2 kap. 10 §
garanterade skyddet för bl.a. privatlivet på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27

§ 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Detta gäller även bestämmelsen i 120 och 121 § om rätten att utlämna sekretessbelagda uppgifter till åklagar- och polismyndigheter samt till i paragraferna avsedda andra myndigheter.

Bestämmelserna om ändringssökande i kemikaliesäkerhetslagens 16 kap. gäller rättskipning som enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen utgör riksbehörighet. Bestämmelserna är förenliga med 25 § i självstyrelselagen.

Bestämmelserna om avgifter i 131 § i kemikaliesäkerhetslagen kan med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. I fråga om grunderna för avgifter skall landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet tillämpas.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 7 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

I 8 § 1 mom. landskapslagen berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdas med stöd av kemikaliesäkerhetslagen skall tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. Landskapslagens 8 § 2 mom. berättigar landskapsregeringen att inom landskapets behörighet, i landskapsförordning besluta om genomförandet i landskapet av EG:s direktiv rörande i landskapslagen avsedda angelägenheter. Med anledning härav konstateras, att enligt 21 § i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Grundlagen förutsätter att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandet i 8 § 1 mom. landskapslagen vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i författningar som utfärdats med stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen. De ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna begränsas genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Dessutom avser stadgandet ändringar i riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning. Enligt sin ordalydelse förefaller delegeringsstadgandet i landskapslagens 8 § 2 mom. rätt vidsträckt då den berättigar landskapsregeringen att i en landskapsförordning besluta om genomförandet i landskapet av EG direktiv. Enligt landskapslagens 1 § 2 mom. träder dock ändringar av kemikaliesäkerhetslagen automatiskt i kraft i landskapet. Det innebär att alla de lagändringar som ett direktiv föranleder sker genom rikslagstiftning som blir gällande även i landskapet. De angelägenheter landskapsregeringen enligt 8 § 2 mom. kan besluta om i en landskapsförordning gäller således ärenden som regleras på en lägre nivå än i en lag. Tillämpningsområdet för landskapslagens 8 § 2 mom. är härvid med beaktande av grundlagens stadganden tillräckligt begränsad.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Högsta domstolens utlåtande 14.12.2006:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 14.11.2006 gällande ärendet nr 50/08/2006

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor. Landskapslagen är en s.k. blankettlag. I den har tagits in ändringar i och tillägg till rikets lag för att anpassa rikslagen till situationen i landskapet. Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om explosionsfarliga ämnen. Rikslagen om explosionsfarliga ämnen har nyligen upphävts och ersatts av lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (390/2005, nedan kemikaliesäkerhetslagen). Den nya rikslagen innehåller bestämmelser om industriell hantering och upplagring av farliga kemikalier. Det är fråga om kemikalier som är brand- och explosionsfarliga samt också sådana som är hälso- och miljöfarliga.

Enligt 1 § kemikaliesäkerhetslagen är syftet med lagen att förebygga och avvärja skador på person, miljö och egendom vilka förorsakas vid tillverkning, användning, överföring, upplagring, förvaring och annan hantering av farliga kemikalier samt explosiva varor. Syftet med lagen är dessutom att främja den allmänna säkerheten.

Lagstiftningsbehörigheten

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under den. Enligt 18 § 4 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om bland annat kommunernas förvaltning och enligt 6 punkten allmän ordning och säkerhet samt brand- och räddningsväsendet. I 18 § 7 punkten stadgas att landskapet har lagstiftningsbehörighet i fråga om byggnads- och planväsendet samt 10 punkten i fråga om natur- och miljövärd.

Landskapslagen reglerar också näringsverksamhet i allmänhet och kemikaliesäkerhetslagen berör därutöver produktsäkerhet. Enligt 18 § 22 och 12 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om dessa områden med vissa undantag, som nu inte är aktuella.

Kemikaliesäkerhetslagen berör även rättsområdena skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen, konsumentskydd, standardisering samt utsöknings- och rättsväsendet. Enligt 27 § 10, 19, 23, 27 och 34 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om dessa områden.

Enligt 27 § 35 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs. Kemikaliesäkerhetslagen berör inte detta rättsområde.

Kemikaliesäkerhetslagen berör också arbetarskyddet. Enligt 27 § 21 punkten i självstyrelselagen hör arbetsrätten med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda till rikets behörighet.

Kemikaliesäkerhetslagen innehåller stadganden som berör import och överföring av explosiva varor. Enligt 27 § 12 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om utrikeshandel. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska, t.ex. på grund av tekniska säkerhetskrav, skall emellertid, enligt motiven till självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till.

Kemikaliesäkerhetslagen som antagits genom landskapslagen innehåller således stadganden som dels hör till landskapets behörighet och dels till rikets. Stadganden av rikslagstiftningsnatur kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen tas in i landskapslagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet.

Delegering av normgivningsmakt

Enligt 8 § 1 mom. landskapslagen kan landskapsregeringen inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av kemikaliesäkerhetslagen skall tillämpas i landskapet Åland oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. I paragrafens 2 mom. stadgas att landskapsregeringen inom landskapets behörighet i landskapsförordning kan besluta om genomförandet i landskapet av EG:s direktiv rörande angelägenheter som avses i denna lag.

Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Det stadgas emellertid också att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § Finlands grundlag. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som ställs i grundlagen, står den i strid med 27 § 1 punkten självstyrelselagen som hänför avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandet i 8 § 1 mom. landskapslagen vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i författningar som utfärdats med stöd av rikslagen. De ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna begränsas emellertid genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Dessutom avser stadgandet ändringar i riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning. Även delegeringsstadgandet i 8 § 2 mom. landskapslagen är vidsträckt formulerat då det berättigar landskapsregeringen att i en landskapsförordning besluta om genomförandet i landskapet av EG:s direktiv. Enligt 1 § 2 mom. landskapslagen träder dock ändringar av kemikaliesäkerhetslagen automatiskt i kraft i landskapet. Detta begränsar landskapsregeringens möjligheter att utfärda förordningar då man tolkar delegeringsstadgandet i överensstämmelse med de krav grundlagen ställer. Trots sin problematiska ordalydelse torde stadgandet ändå inte stå i strid med de krav grundlagen ställer.

Grundläggande fri- och rättigheter

Kemikaliesäkerhetslagen innehåller stadganden om tillsyn, provtagning och tillsynsmyndighetens rätt att få uppgifter. Enligt 118 § kemikaliesäkerhetslagen har tillsynsmyndigheterna rätt att få tillträde till ett område, en lokal och ett annat sådant utrymme som det med tanke på den i lagen avsedda tillsynen är nödvändigt att få tillträde till. Tillsynsmyndigheterna har där rätt att utföra granskningar och vidta andra åtgärder som tillsynen förutsätter. Tillsynsåtgärderna kan dock enligt paragrafen utsträckas till sådana lokaliteter som är avsedda för boende endast om det finns skäl att misstänka att ett brott som avses i 34 kap. 1, 3, 7-9 eller 10 § eller 44 kap. 11 eller 12 § strafflagen har begåtts. Stadgandet griper in i skyddet för bl.a. privatlivet som skyddas i 10 § Finlands grundlag. På detta område har riket enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet.

Stadgandet i 118 § kemikaliesäkerhetslagen har införts i landskapet genom blankettlagen och gäller områden där riket har lagstiftningsbehörighet. Det har med stöd av 19 § 3 mom. själv-

styrelselagen kunnat införas i landskapet genom landskapslagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet.

I 120 och 121 § kemikaliesäkerhetslagen stadgas om rätten att utlämna sekretessbelagda uppgifter till åklagar- och polismyndigheter samt till andra myndigheter som avses i paragraferna. Dessa paragrafer har av samma orsak kunnat tas in i landskapslagstiftningen.

Straff, besvär, vite och avgifter

Straffstadgandena i 7 § landskapslagen har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagen.

I kemikaliesäkerhetslagens 16 kap. regleras ändringssökande. Stadgandena överensstämmer med 25 § självstyrelselagen och har därför kunnat tas in i lagstiftningen.

I kemikaliesäkerhetslagen ingår bestämmelser som gäller förbud och begränsningar samt tvångsmedel. Enligt 18 § 26 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet angående utsättande och utdömande av vite inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Regleringen av avgifter i 131 § kemikaliesäkerhetslagen har med stöd av 18 § 5 punkten självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagstiftningen.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att det inte torde föreligga hinder för att landskapslagen träder i kraft.

Republikens presidents beslut 22.12.2006.

Nr 14/06, D 10 06 01 39. Landskapslag om ändring av tobakslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 25.9.2006 (ÅFS 4/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 23.10.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I landskapslagen intas ett förbud mot försäljning av pulveriserad tobak i form av snus. Rökning förbjuds som regel i restauranger och liknande serviceutrymmen samt i utrymmen där offentliga nöjeställningar eller allmänna sammankomster anordnas. Tobaksrökning skall också vara förbjuden på utomhusområden som främst är avsedda för personer som inte fyllt 18 år och som hör till utrymmen avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, hälso- och sjukvård samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten, med vissa undantag varom nu inte är fråga, enligt 18 § 1,12 och 22 punkterna i självstyrelselagen tillkommer landskapet. Den i landskapslagens 13 § intagna bestämmelsen om straff hör enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen till landskapets behörighet.

I landskapslagen har intagits hänvisningar till rikslagstiftningen i fråga om arbetarskydd. Med anledning härav konstateras att enligt 27 § 21 punkten i självstyrelselagen hör arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda till rikets behörighet. Hänvisningarna kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 2a § har intagits ett generellt förbud att i landskapet saluföra eller på annat sätt i näringsverksamhet överlåta pulveriserad tobak i form av snus. Denna i paragrafen intagna definition av snus avviker från ordalydelsen i direktiv 2001/37/EG, enligt vilken förbudet gäller utsläppande på marknaden av tobak för användning i munnen. Med anledning härav är

det inte helt klart att den i 2a § intagna definitionen av snus fullt ut följer definitionen i direktivet. Av landskapslagens förarbeten framgår dock att all yrkesmässig försäljning av snus skall vara förbjuden i landskapet.

Det i landskapslagens 2a § intagna generella förbudet har i landskapslagens 2b § utsträckts till att gälla även ombord på fartyg registrerade i landskapet då de befinner sig inom landskapets och rikets territorialvattenområde. Enligt självstyrelselagens 27 § 13 punkt hör handelssjöfarten visserligen till rikets behörighet, men till landskapets ovan nämnda behörighet beträffande näringsverksamheten hör även att intaga bestämmelser om försäljning av varor och tjänster ombord på fartyg registrerade i landskapet. Landskapet har därför också behörighet att reglera försäljningen av snus på fartyg registrerade i landskapet. Den omständigheten att förbudet att saluföra snus härvid även skall äga tillämpning på nämnda fartyg då de befinner sig utanför landskapets gränser föranleder ingen anmärkning i behörighetshänseende.

Av landskapslagens förarbeten framgår att Europeiska gemenskapernas domstol i dom 18.5.2006 fastställt att ett fördragsbrott föreligger med anledning av brister i landskapets genomförande av förbudet i artikel 8 i EG-direktivet 2001/37/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror beträffande förbudet att sälja snus. Såsom ovan konstaterats har förbud härom intagits i landskapslagens 2a och 2 b §. Förbudet i landskapslagens 2a § är totalt vad gäller försäljning av snus i landskapet. Däremot förbjuder landskapslagens 2 b § inte försäljning av snus ombord på fartyg registrerade i landskapet då de befinner sig utanför Finlands territorialvattenområde. Med beaktande av det som anförs i justitieministeriets bifogade utlåtande anser Ålandsdelegationen att det är oklart om implementeringen med hänsyn till landskapslagens tillämpningsområde är fullständig. Den omständigheten att en implementering inte är fullständig utgör dock, med beaktande av högsta domstolens utlåtande av 2.7.1997, inte en tillräcklig grund för att vid lagstiftningskontrollen fälla en bestämmelse i en landskapslag.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Europarättsenhetens utlåtande 19.10.2006:

Landskapslagen om ändring av tobakslagen för landskapet Åland

1 Begäran om utlåtande

Ålandsdelegationen har i ovan nämnda brev begärt justitieministeriets europarättsenhet om ett utlåtande över om huruvida den 25 september 2006 antagna landskapslagen om ändring av tobakslagen för landskapet Åland (ÅFS 1978:52) överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk.

I landskapslagens förarbeten ingår en hänvisning till tobaksdirektivet 2001/37/EG²⁸. Ytterligare hänvisas till EG-domstolens dom i ärendet C-343/05, kommissionen mot Finland.

I detta utlåtande görs en bedömning av landskapslagen i ljuset av både direktiv 2001/37/EG (nya tobaksdirektivet), direktiv 89/622/EEG²⁹ (gamla tobaksdirektivet), direktiv 92/41/EEG³⁰ (ändringsdirektivet) och den ovan nämnda domen. Särskild vikt läggs på innehållet av lagens 2 a § och 2 b § samt deras förenlighet med de ifrågakvarande direktiven. Till lagens 2 b §, som

²⁸ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/37/EG av den 5 juni 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror.

²⁹ Rådets direktiv 89/622/EEG av den 13 november 1989 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om märkning av tobaksvaror.

³⁰ Rådets direktiv 92/41/EEG av den 15 maj 1992 om ändring av direktiv 89/622/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om märkning av tobaksvaror.

gäller tillämpning av lagens 2 a § på olika vattenområden, anknyter ändå frågor som inte direkt hör till justitieministeriets behörighet utan till utrikesministeriet och kommunikationsministeriet (se utrikesministeriets utlåtande 12.10.2006, dnr HEL6091-71, och kommunikationsministeriets tidigare utlåtande 15.8.2001, dnr 760/05/2001, angående vattenområden). Ytterligare konstaterar europarättsenheten att man inte i detta utlåtande tar uttrycklig ställning till fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapet och riket. Europarättsenhetens utlåtande är följande.

2 Tillämpliga bestämmelser i direktiv 89/622/EEG och direktiv 2001/37/EG

I sin dom i målet C-343/05, kommissionen mot Finland, nämner EG-domstolen artikel 8 a och artikel 2.4 i direktiv 89/622/EEG samt artikel 8 och artikel 2.1 och 2.4 i direktiv 2001/37/EG som tillämpliga bestämmelser. Denna dom granskas närmare i avsnitt 3.

Artikel 8 a och artikel 2.4 fogades till direktiv 89/622/EEG med direktivet 92/41/EEG. I artikel 15 i direktiv 2001/37/EG stadgas att bl.a. direktiv 89/622/EEG upphör att gälla utan att det påverkar medlemsstaternas skyldigheter när det gäller tidsfristerna för införlivande och tillämpning av de direktiv som anges i direktivets bilaga II. Bilagan innehåller bl.a. direktiven 89/622/EEG och 92/41/EEG. Det stadgas också att hänvisningarna till de upphävda direktiven skall tolkas som hänvisningar till direktiv 2001/37/EG och skall läsas i enlighet med jämförelsetabellen i direktivets bilaga III. På grund av denna tabell motsvarar artikel 2.1, artikel 2.4 och artikel 8 a i direktiv 89/622/EEG, som är ändrat genom direktiv 92/41/EEG, artikel 2.1, artikel 2.4 och artikel 8 i direktiv 2001/37/EG.

Enligt artikel 8 a i direktiv 89/622/EEG som också ingår i den ersättande artikel 8 i direktiv 2001/37/EG, skall medlemsstaterna förbjuda utsläppandet på marknaden av tobak för användning i munnen. Syftet är att skydda hälsan. Bestämmelserna är följande:

”Medlemsstaterna skall utfärda förbud mot att tobak för användning i munnen enligt definitionen i artikel 2.4 släpps ut på marknaden.” (Artikel 8 a i direktiv 89/622/EEG)

”Tobak för användning i munnen

Medlemsstaterna skall förbjuda utsläppandet på marknaden av tobak för användning i munnen utan att det påverkar tillämpningen av bestämmelserna i artikel 151 i Anslutningsakten för Österrike, Finland och Sverige.” (Artikel 8 i direktiv 2001/37/EG)

Artikel 2.1 och artikel 2.4 i direktiv 89/622/EEG och direktiv 2001/37/EG innehåller definitionerna på tobaksvaror och tobak för användning i munnen. Speciellt är den senare definitionen i detta sammanhang viktig. Med den avses alla produkter för användning i munnen och som helt eller delvis är framställda av tobak i pulver- eller partikelform eller i någon kombination av dessa former – särskilt i portionspåsar eller porösa påsar – eller i en form som påminner om ett livsmedel. Snus som används i munnen ingår i definitionen. Definitionen omfattar dock inte sådana produkter som är avsedda att rökas eller tuggas. Bestämmelserna är följande:

”I detta direktiv avses med ...

1) tobaksvaror: varor avsedda att rökas, snusas, sugas på eller tuggas så vitt de är tillverkade, även delvis, av tobak, ...

4) tobak för användning i munnen enligt artikel 8 a: alla produkter för användning i munnen, utom sådana som är avsedda att rökas eller tuggas, och som helt eller delvis är framställda av tobak i pulver- eller partikelform eller i någon kombination av dessa former – särskilt i portionspåsar eller porösa påsar – eller i en form som påminner om ett livsmedel.” (direktiv 89/622/EEG)

”Definitioner

I detta direktiv avses med

1. tobaksvaror: produkter avsedda att rökas, snusas, sugas på eller tuggas så vitt de är tillverkade, även delvis, av tobak, genetiskt modifierad eller ej,...

4. tobak för användning i munnen: alla produkter för användning i munnen, utom sådana som är avsedda att rökas eller tuggas, och som helt eller delvis är framställda av tobak i pulver- eller partikelform eller i någon kombination av dessa former – särskilt i portionspåsar eller porösa påsar – eller i en form som påminner om ett livsmedel...” (direktiv 2001/37/EG)

Liksom det framgår också av artikel 8 i direktiv 2001/37/EG, har Sverige ett undantag från förbudet mot utsläppande på marknaden av tobak för användning i munnen. Undantaget baserar sig på artikel 151 i anslutningsakten för Österrike, Finland och Sverige. Detta undantag regleras i bilaga XV (”Förteckning enligt artikel 151 i anslutningsakten”) till Sveriges anslutningsfördrag till Europeiska unionen. I avdelning X (”Övrigt”) avtalas om att förbudet inte skall omfatta Sverige i vidare mån än att det också där skall vara förbjudet att omsätta varan i en form som liknar livsmedel. Sverige skall säkerställa att tobak för användning i munnen inte släpps ut på marknaden i de medlemsstaterna där tobaksdirektivet tillämpas. Artikeln innehåller också bestämmelser som ålägger kommissionen att granska hur Sverige tillämpar sin sistnämnda skyldighet. Bestämmelserna är följande:

”... Rådets direktiv 89/662/EEG ..., i dess lydelse enligt

- ... Rådets direktiv 92/41/EEG.

a) Förbudet i artikel 8 a i direktiv 89/622/EEG, i artikelns lydelse enligt direktiv 92/41/EEG, mot att omsätta den vara som definieras i artikel 2.4 i direktiv 89/622/EEG, artikeln ändrad genom direktiv 92/41/EEG, skall inte omfatta Sverige i vidare mån än att det också där skall vara förbjudet att omsätta varan i en form som liknar livsmedel.

b) Sverige skall vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa att den vara som avses i punkt a inte släpps ut på marknaden i medlemsstater där direktiv 89/622/EEG och 92/41/EEG är tillämpliga fullt ut.

c) Kommissionen skall granska hur de åtgärder faktiskt tillämpas som skall beslutas enligt punkt b.

d) Tre år efter dagen för Sveriges anslutning skall kommissionen lämna rådet en rapport om hur Sverige tillämpar åtgärderna enligt punkt b. Rapporten kan, om så behövs, åtföljas av ändamålsenliga förslag.”

I detta sammanhang kan man konstatera att undantag tolkas strikt och detta gäller också Sveriges undantag.

3 Finlands svaromål till kommissionens talan och EG-domstolens dom i ärendet C-343/05

Finlands svaromål till kommissionens talan

För det första kan man fästa uppmärksamhet vid några aspekter i Finlands svaromål till kommissionens talan. I sin talan hade kommissionen bett EG-domstolen fastställa att Finland inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt EG-fördraget och direktiv 2001/37/EG genom att ha underlåtit att se till att Åland införlivar artikel 8 a i direktiv 89/622/EEG, i dess lydelse enligt direktiv 92/41/EEG, och vilken utgör en del av artikel 8 i direktiv 2001/37/EG, och genom att inte ha sett till att det förbud som den ovan nämnda bestämmelsen innefattar mot utsläppande på marknaden av snus har följts på fartyg registrerade i Finland.

I sitt svaromål påpekade Finland att förbudet mot utsläppande av tobak för användning i munnen har genomförts i riket och förbudet också i praktiken efterlevs på fartyg hemmahörande i riket. Enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om hälso- och sjukvård. Den delade behörigheten mellan landskapet Åland och riket är absolut och Finlands regering har inte rättsliga instrument för att påverka landskapets lagstiftning.

I svaromålet hänvisades till Ålands landskapsregerings synpunkter och landskapsregeringens utlåtande i ärendet fogades till svaromålet. Enligt svaromålet ansåg Ålands landskapsstyrelse att det snus som används på Åland är en traditionell produkt och inte sådan tobak för använd-

ning i munnen som förbjuds i tobaksdirektivet.³¹ Landskapsstyrelsen åberopade bl.a. olik behandling av snus och andra tobaksvaror som används i munnen, proportionalitetsprincipen och konkurrens-effekten, eftersom det i alla fall är möjligt att sälja snus på en del av fartygen. Landskapsstyrelsen ifrågasatte också att skattefri försäljning som sker ombord och är avsedd för enskilt bruk kan betraktas som utsläppande på marknaden. Dessutom ifrågasatte landskapsstyrelsen förbudets giltighet ombord på fartyg. Åland gjorde gällande att gemenskapsrättens räckvidd i princip är begränsad till tillämpning inom de medlemsstatliga territorialgränserna. Ålands landskapsstyrelse gjorde sålunda gällande att om avsikten är att en enskild rättsakt skall vara tillämplig också på t.ex. fartyg som seglar utanför de medlemsstatliga territorialvattnen bör detta framgå av själva rättsakten.

Finlands regering konstaterade att med hänsyn till sakens speciella natur och särskilt det att Ålands landskapsregering bestrider kommissionens tolkning av direktivet, anser Finlands regering det viktigt att EG-domstolen översätter landskapsregeringens utlåtande. Till slut konstaterade Finlands regering att den godtar den tolkning av tobaksdirektivets innebörd som anförs i kommissionens ansökan och medger att direktivets förbud mot saluföring av snus varken tillämpas i landskapet Åland eller efterlevs ombord på fartyg som är registrerade där. Sålunda medgav Finland riktigheten i kommissionens ansökan.

Ålands landskapsregering skickade också ett brev till EG-domstolen, i vilket den bad att domstolen särskilt beaktar landskapsregeringens rätt till ett verkningfullt försvar i målet. I brevet hänvisade landskapsregeringen till sina synpunkter i det ovan nämnda utlåtandet. Ytterligare konstaterade landskapsregeringen att enligt domstolens tidigare rättpraxis utesluter Finlands medgivande inte en rättslig prövning av om det förekommer ett brott mot gemenskapsrätten.

EG-domstolens dom

EG-domstolen har i sin dom i målet C-343/05, kommissionen mot Finland, fastställt att ett fördragsbrott föreligger med anledning av brister i landskapets genomförande av tobaksdirektivets bestämmelser.

Enligt domslutet har Finland inte uppfyllt sina skyldigheter enligt EG-fördraget och direktiv 2001/37/EG eftersom Finland har underlåtit att se till att Åland införlivar artikel 8 a i direktiv 89/622/EEG, i dess lydelse enligt direktiv 92/41/EEG, och vilken utgör en del av artikel 8 i direktiv 2001/37/EG och eftersom Finland inte har sett till att det förbud som den ovan nämnda bestämmelsen innefattar mot utsläppande på marknaden av snus efterlevs på där registrerade fartyg.³²

Eftersom de officiella versionerna av domen är skrivna bara på franska och finska, är det motiverat att citera domslutet också på dessa språk. De två språkversionerna lyder som följer:

”En n’assurant pas la transposition, par les îles d’Åland, de l’article 8 bis de la directive 89/622/CEE ..., telle que modifiée par la directive 92/41/CEE ..., repris à l’article 8 de la directive 2001/37/CE ..., ainsi que le respect, sur les navires qui y sont immatriculés, de l’interdiction de mise sur le marché du tabac à priser prévue par ladite disposition, la République de Finlande a manqué aux obligations qui lui incombent en vertu du traité CE et de la directive 2001/37.”

”Suomen tasavalta ei ole noudattanut EY:n perustamissopimuksen ja ... direktiivin 2001/37/EY mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole varmistanut, että Ahvenanmaa saattaa osaksi lainsäädäntöään ... direktiivin 89/622/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna ... direk-

³¹ Enligt landskapsregeringens åsikt behövdes det inget undantag för landskapet Åland i anslutningsfördraget eftersom Åland delar den långa skandinaviska traditionen att snusa och eftersom direktivet inte gäller traditionella produkter.

³² Se också domen i mål C-210/03, Swedish Match, och domen i mål C-434/02, Arnold André. I dessa domar ansåg domstolen att artikel 8 i direktiv 2001/37/EG som innehåller förbudet mot utsläppandet på marknaden av tobak för användning i munnen äger giltighet.

tiivillä 92/41/ETY, 8 a artiklan, joka sisältyy direktiivin 2001/37/EY 8 artiklaan, ja että mainittuun säännökseen sisältyvää nuuskan markkinoille saattamista koskevaa kieltoa noudatetaan siellä rekisteröidyillä aluksilla.”

Domen är generellt formulerad. Som tillämpliga bestämmelser nämner EG-domstolen artikel 8 a och artikel 2.4 i direktiv 89/622/EEG samt artikel 2.1 och 2.4 och artikel 8 i direktiv 2001/37/EG (domens punkter 2-4). Domstolen fäster uppmärksamhet vid att Finland vid anslutningen till Europeiska unionen inte krävde något undantag till direktiv 89/622/EEG (domens punkt 5).

EG-domstolen hänvisar också till det administrativa förfarandet och konstaterar bl.a. att i sitt svar till det motiverande yttrandet hade de finska myndigheterna gjort gällande att förbudet mot saluföring av snus hade genomförts i riket och att det efterlevdes där (domens punkter 6 och 7). I fråga om landskapet Åland hade den finska regeringen konstaterat att lagstiftningen i fråga omfattas av landskapets lagstiftningsbehörighet (domens punkt 7). Ytterligare konstaterar domstolen att Finland har medgivit talan (domens punkt 8).

Å ena sidan kan man konstatera att av domen klart framgår att landskapet Åland inte hade införlivat eller tillämpat den artikel i tobaksdirektivet som innehåller förbudet att på marknaden släppa ut tobak för användning i munnen. Det på tradition baserade argumentet accepterades inte. Å andra sidan kan man observera att det i domen konstateras på generell nivå att ”... Finland inte har sett till att det förbud som ... mot utsläppande på marknaden av snus efterlevs på där registrerade fartyg”.

EG-domstolen har alltså inte gjort någon åtskillnad beroende på vilket vattenområde ett åländskt fartyg befinner sig. Det framgår inte ur domen ifall domstolen har prövat landskapsregeringens utlåtande vilket fogades till Finlands svaromål. Domstolen hänvisar dock åtminstone inte direkt till det. Huvuddragen av utlåtandet fanns emellertid i själva svaromålet. Vidare hade landskapsregeringen skickat ett brev till domstolen.³³

I detta sammanhang kan man konstatera att ifall kommissionen inte avstår från talan så prövar EG-domstolen enligt utgångspunkten ett mål och argumentationen, fastän en medlemsstat medger riktigheten i kommissionens talan. Visserligen kan medgivandet påverka omfattningen av domstolens undersöknings- och motiveringsplikt. Man kan hänvisa till domstolens rättspraxis, bl.a. domen i mål C-243/89, kommissionen mot Danmark.³⁴ Det sistnämnda fallet är dock inte fullt jämförbart med fallet i fråga.

I alla fall föreskrivs i artikel 228 punkt 1 i EG-fördraget att om EG-domstolen finner att en medlemsstat har underlåtit att uppfylla en skyldighet enligt EG-fördraget, skall denna stat vidta de åtgärder som krävs för att följa domstolens dom.

4 Genomförande av tobaksdirektivet genom landskapslagen

Landskapslagens 2 a §

Landskapslagens 2 a § innehåller ett förbud mot saluföring eller överlåtande på annat sätt i näringsverksamhet pulvriserad tobak i form av snus i landskapet Åland.³⁵ Paragrafen är följande:

³³ Se ovan s. 5.

³⁴ Se domens punkt 30: ”Inom ramen för en talan om fördragsbrott som väckts av kommissionen med stöd av artikel 169 i fördraget, varvid det endast är kommissionen som skall bedöma lämpligheten av detta, ålägger det domstolen att fastställa om det påstådda fördragsbrottet föreligger, även om den berörda staten inte längre bestriider fördragsbrottet och erkänner rätten till skadestånd för enskilda som eventuellt lidit skada. I annat fall skulle medlemsstaterna, genom att erkänna fördragsbrott och acceptera det ansvar som kan följa därav, när som helst under en vid domstolen pågående rättegång om fördragsbrott kunna avbryta denna, utan att fördragsbrottens existens och grundvalen för deras ansvar fastställts genom dom.”

³⁵ Om lagstiftningsbehörigheten se lagens detaljmotivering, s. 3, och Finlands svaromål till kommissionens talan som har granskats i avsnitt 3.

”Det är förbjudet att i landskapet saluföra eller på annat sätt i näringsverksamhet överlåta pulvriserad tobak i form av snus.”

I landskapslagens detaljmotivering (s. 8) konstateras att i lagens 2 a § förbjuds yrkesmässig försäljning av snus i landskapet men resenärer som anländer från andra regioner får dock fortsätta införa snus avsett för egen användning. Lagutskottet har konstaterat att enligt ordalydelsen i lagens 2 a § omfattar förbudet mot försäljning av snus all försäljning på land.

När man jämför paragrafens ordalydelse med ordalydelsen i artikel 2.4 och 8 i direktiv 2001/37/EG märker man att de skiljer sig från varandra. Särskilt fäster man uppmärksamhet vid att i paragrafen används begreppet ”pulvriserad tobak i form av snus”. I direktivet talar man om ett förbud som gäller utsläppande på marknaden av ”tobak för användning i munnen”. Med detta begrepp avses i direktivet ”alla produkter för användning i munnen, utom sådana som är avsedda att rökas eller tuggas, och som helt eller delvis är framställda av tobak i pulver- eller partikelform eller i någon kombination av dessa former – särskilt i portionspåsar eller porösa påsar – eller i en form som påminner om ett livsmedel”.

Till följd av vad sagts ovan uppstår en fråga: Hur är det med sådana produkter för användning i munnen som helt eller delvis är framställda av tobak i partikelform eller i någon kombination av pulver- och partikelform eller i en form som påminner om ett livsmedel? Det man kan konstatera är att paragrafens ordalydelse inte tycks omfatta de ovan nämnda produkterna. Det faktum att europarättsenheten har knapphändiga kunskaper om olika former av tobak för användning i munnen komplicerar dock bedömningen. I detta sammanhang kan man konstatera att riket i sin lagstiftning har minimerat risken för bristfälligt genomförande av tobaksdirektivet genom att noggrant följa direktivets ordalydelse.³⁶

Landskapslagens 2 b §

Enligt landskapslagens 2 b § gäller förbudet i 2 a § även ombord på fartyg registrerade i landskapet Åland i två situationer: 1) när de befinner sig inom det i 2 § 1 mom. självstyrelselagen för Åland avsedda territorialvattenområdet och 2) när de befinner sig inom övriga delar av Finlands territorialvattenområde. Paragrafen är följande:

”Förbudet i 2 a § gäller även ombord på fartyg registrerade i landskapet inom det i 2 § 1 mom. självstyrelselagen för Åland avsedda territorialvattenområdet samt inom övriga delar av Finlands territorialvattenområde.”³⁷

Enligt självstyrelselagens 2 § 1 mom. omfattar landskapet det område som:

”... hör till landskapet samt det territorialvatten som enligt gällande stadganden om gränserna för Finlands territorialvatten omedelbart ansluter sig till detta område”.

Som ovan konstaterats tas i detta utlåtande inte ställning till fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapet och riket.³⁸ När det gäller innehållet av landskapslagens 2 b § kan man konstatera att till följd av paragrafen skulle snusförbudet i lagens 2 a § inte sträcka sig utanför landskapets och rikets territorialvattenområde. Paragrafen följer den s.k. territorialprincipen, inte den s.k. flaggstatsprincipen. Paragrafens syfte tycks vara det att snusförbudet

³⁶ Jfr. rikslagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning (1976/693). Enligt lagens 2 § avses i denna lag “med ... 3) tobaksprodukter produkter som helt eller delvis är tillverkade av tobak, genetiskt modifierad eller ej, och som är avsedda att rökas, snusas, sugas på eller tuggas, 3 a) *tobak för användning i munnen* alla sådana produkter för användning i munnen, utom produkter avsedda att rökas eller tuggas, som helt eller delvis är tillverkade av tobak, i pulver- eller partikelform eller i någon kombination av dessa former, särskilt i portionspåsar eller porösa påsar, eller i en form som påminner om ett livsmedel ...”. Enligt lagens 10 a § 1 mom. är det ”förbjudet att i näringsverksamhet importera, sälja eller på annat sätt överlåta tobak som är avsedd för oralt bruk...”.

³⁷ Denna ordalydelse baserar sig på social- och miljöutskottets förslag. I landskapsregeringens ursprungliga framställning anges det att “[f]örbudet i 2 a § gäller även ombord på fartyg registrerade i landskapet inom landskapets och rikets territorialvattenområde”. Ändringsförslaget är enligt utskottet bara av teknisk natur.

³⁸ Om lagstiftningsbehörigheten se lagutskottets (Ålands lagting) utlåtande, s. 1, och högsta domstolens utlåtande vilket lagutskottet hänvisar till. Se också kommunikationsministeriets utlåtande.

inte skulle tillämpas i åländska fartyg när de befinner sig i vattenområde utanför gemenskapen eller på svenskt vatten, eftersom Sverige har ett undantag till förbudet. Utgångspunkten i lagen kan generellt sägas vara att snusförbudet som ingår i tobaksdirektivet inte sträcker sig utanför medlemsstaternas territorialvatten trots att försäljningen av snus sker på ett fartyg flaggat i en medlemsstat där förbudet gäller.

Den dominerande folkrättsliga principen inom sjöfarten är respekten för den s.k. flaggstatsens lag. Det finns dock vissa begränsningar i detta, vilket framgår ur utrikesministeriets utlåtande. I utlåtandet i fråga hänvisas till FN:s havsrättskonvention (FördragsS 50/1996), som reglerar vilka rättigheter flaggstaten respektive kuststaten har på olika vattenområden. Enligt utlåtandet har Finland/Åland i princip rätt att förbjuda försäljningen av snus på i Finland/Åland registrerade fartyg som seglar på främmande staters territorialhav, angränsande zon och ekonomiska zon samt på i Finland/Åland registrerade fartyg som seglar på öppet hav.³⁹ Från denna rättighet måste man avskilja frågan om huruvida Åland enligt gemenskapsrätten har skyldighet att genomföra tobaksdirektivet så att snusförbudet tillämpas också när ett åländskt fartyg befinner sig på ett vattenområde utanför gemenskapen eller på Sveriges vattenområde.⁴⁰ För landskapets del förutsätter detta naturligtvis att landskapet har lagstiftningsbehörighet.

I detta sammanhang är det motiverat att granska EG-domstolens praxis. Domstolen konstaterade i sin dom i mål C-286/90, Poulsen, att gemenskapens behörighet skall utövas med iakttagande av internationell rätt och en viss artikel i fiskeresursförordningen följaktligen skall tolkas och dess tillämpningsområde avgränsas mot bakgrund av tillämpliga bestämmelser i den internationella havsrätten. Ett fartyg har enligt internationell rätt i princip bara en nationalitet, dvs. den stats i vilken den är registrerad.⁴¹ Ytterligare konstaterade domstolen i domen i målet C-405/92, Mondiet, att i förhållande till fartyg på öppet hav ("high seas") har gemenskapen, inom sina befogenhetsområden, samma lagstiftande befogenheter på öppet hav som folkrätten tillerkänner flaggstaten eller den stat i vilken fartyget är registrerat.⁴² I domen i mål C-6/04, kommissionen mot Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland, konstaterade domstolen att det var ostridigt att Förenade Kungariket utövar suveräna rättigheter inom sin exklusiva ekonomiska zon och på kontinentalsockeln och att livsmiljödirektivet således är tillämpligt bortom medlemsstaternas territorialvatten, och att härav följer att detta direktiv skall genomföras inom nämnda exklusiva ekonomiska zon.⁴³

Det är också skäl att hänvisa till lagutskottets (Ålands lagting) konstaterande:

"Enligt ordalydelsen i de föreslagna 2 a och 2 b §§ omfattar förbudet mot försäljning av snus all försäljning på land samt försäljning ombord på fartyg med hemort i landskapet så länge dessa befinner sig på den del av territorialvattnet som ansluter sig till landskapets område samt på finländskt territorialvatten i övrigt. Tillämpningen av flaggstatsprincipen föreslås sålunda i detta fall begränsad till rikets vattenområde. – Det är enligt utskottets bedömning inte möjligt att med säkerhet avgöra huruvida förslaget till denna del står i överensstämmelse med det berörda direktivet. Direktivets ordalydelse lämnar visst utrymme för tolkning. Den tolkningen görs i sista hand av EG-domstolen på initiativ av kommissionen. Högsta domstolen kan i fråga om genomförandet av direktiv enligt praxis föreslå att en landskapslag skall förfal-

³⁹ Se närmare utrikesministeriets utlåtande och de artiklar i FN:s havsrättskonvention som i utlåtandet hänvisas till. Se även kommunikationsministeriets utlåtande.

⁴⁰ Frågan är om havsområden. Se också utrikesministeriets utlåtande enligt vilket den internationella rätten inte innehåller några bestämmelser, enligt vilka Finland/Åland borde förbjuda försäljningen av snus på i Finland/Åland registrerade fartyg. Ifall försäljningen av snus enligt gemenskapliga regler är förbjuden i Finland/Åland och på fartyg flaggade i Finland/Åland (och det finns inga undantag till det), gäller förbudet på i Finland/Åland registrerade fartyg som seglar på ovan nämnda havsområden.

⁴¹ Se domens punkter 9, 13 och 14.

⁴² Se domens punkt 12.

⁴³ Se domens punkt 117.

la på grund av att lagtinget överskridit sin behörighet men det skall då vara uppenbart att lagtingsbeslutet innebär ett oriktigt genomförande av gemenskapsrätten.”

I domen i mål C-343/05, kommissionen mot Finland, konstaterade EG-domstolen att ”... Finland inte har sett till att det förbud som ... mot utsläppande på marknaden av snus efterlevs på där registrerade fartyg”. EG-domstolen har alltså inte gjort någon åtskillnad beroende på vilket vattenområde ett åländskt fartyg befinner sig. Med beaktande av EG-domstolens ovan granskade praxis och respekten för den s.k. flaggstatens lag som huvudprincip verkar det som om tillämpningsområdet för landskapslagens 2 a § i 2 b § avgränsats för snävt.⁴⁴ För den här bedömningen talar också tobaksdirektivets syfte, vilket är att skydda hälsan, och den s.k. lojalitetsprincipen mot gemenskapen.⁴⁵

Landskapslagens 13 §

I enlighet med landskapslagens 13 § 1 mom. är en överträdelse av 2 a § om förbud mot försäljning av snus straffbelagt. Den som bryter mot bestämmelsen kan följaktligen dömas till böter. Momentet lyder:

”Den som säljer tobaksprodukter i strid med bestämmelserna i ... 2 a § ..., skall för förseelse vid försäljning av tobaksprodukter dömas till böter.”

Utan att ta ställning till frågan om lagstiftningsbehörigheten i ärendet kan man generellt konstatera att enligt EG-domstolens praxis måste påföljderna för en överträdelse av en bestämmelse som baserar sig på gemenskapsrätten uppfylla vissa kriterier. Domstolen har t.ex. i sin dom i målet 68/88, kommissionen mot Republiken Grekland, konstaterat att när en gemenskapsrättslig reglering inte innehåller någon särskild bestämmelse i vilken föreskrivs om påföljd vid överträdelse av densamma och inte heller innehåller någon hänvisning i detta hänseende till nationella lagar eller andra författningar, är medlemsstaterna enligt artikel 5 (för närvarande artikel 10) i EG-fördraget skyldiga att vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa gemenskapsrättens tillämplighet och verkan. För detta ändamål skall medlemsstaterna, som dock har möjlighet att välja påföljder, ombesörja att överträdelser av gemenskapsrätten beivras enligt regler motsvarande de processuella och materiella regler som gäller för överträdelser av samma art och svårighetsgrad enligt nationell rätt. Påföljderna skall dock under alla omständigheter vara effektiva, stå i rimlig proportion till överträdelserna samt vara avskräckande.⁴⁶

På generell nivå kan man utgå från att ett bötesstraff tycks vara en motiverad påföljd för en förseelse mot förbudet som gäller utsläppande på marknaden av tobak för användning i munnen. Bedömningen sker i alla fall på grund av de ovan nämnda kriterierna, t.ex. på grund av det att överträdelser av gemenskapsrätten beivras enligt regler som motsvarar de nationella regler som gäller för överträdelser av samma art och svårighetsgrad.⁴⁷

5 Till sist

Finland (landskapet Åland) är förpliktat att omedelbart vidta de åtgärder som krävs för att följa EG-domstolens dom i målet C-343/05, kommissionen mot Finland, och tobaksdirektivet. Som tidigare konstaterats anser europarättsenheten att det tycks finnas vissa begreppsliga

⁴⁴ Vid bedömningen är också de synpunkter som framförts i utrikesministeriets och kommunikationsministeriets utlåtanden av betydelse. I detta sammanhang kan man konstatera att det uppenbarligen inte finns ett särskilt åländskt fartygsregister. Således måste man med beaktande av behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket skilt ta ställning till vad flaggstatens lag innebär när ett i det finska fartygsregistret registrerat fartyg med Åland som hemort befinner sig på t.ex. svenskt vattenområde (se närmare kommunikationsministeriets utlåtande).

⁴⁵ Med avseende på Sveriges undantag för snusförbudet kan man konstatera att det borde tolkas strikt.

⁴⁶ Se närmare domens punkter 22 och 23. Se även domen i målet C-383/92, kommissionen mot Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland, punkt 40.

⁴⁷ Jfr. med 31 § 3 mom. och 5 mom. samt 34 § i rikets lag om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning.

problem i landskapslagens 2 a § och problem som gäller tillämpning av lagens 2 a § på olika vattenområden enligt lagens 2 b §.⁴⁸

Om kommissionen anser att Finland (landskapet) inte följer domen, kan kommissionen påbörja ett överträdelseförfarande enligt artikel 228 i EG-fördraget. På basen av artikel 228 i EG-fördraget kan EG-domstolen, efter att kommissionen på nytt väckt talan, finna att den berörda medlemsstaten har underlåtit att efterkomma dess dom och förelägga staten att betala ett standardbelopp och/eller ett vite.⁴⁹ Enligt utgångspunkten i 59 d § i självstyrelselagen ansvarar landskapet för eventuella standardbelopp och viten som landskapet har orsakat och som döms ut mot Finland enligt artikel 228 i EG-fördraget.

Till slut kan man konstatera att en definitiv tolkning av artiklarna i tobaksdirektivet i sista hand fastställs av EG-domstolen. En bedömning av landskapets lagstiftningsbehörighet måste emellertid ske på nationell nivå i enlighet med självstyrelselagen för Åland.

Högsta domstolens utlåtande 14.12.2006:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 14.11.2006 gällande ärendet nr 51/08/2006

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om ändring av tobakslagen för landskapet Åland. Syftet med lagtingsbeslutet är att rökning i restauranger och liknande serveringsutrymmen förbjuds. Tobaksrökning förbjuds också på utomhusområden som i första hand är avsedda för personer som inte fyllt 18 år och som hör till lokaler avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn. Ett förbud mot försäljning av snus fogas till tobakslagen.

Regleringen i landskapslagen hänför sig främst till hälso- och sjukvård och näringsverksamhet. Enligt 18 § 12 och 22 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om dessa områden. Den bestämmelse om straff som ingår i 13 § lagtingsbeslutet hör enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen till landskapets behörighet.

I lagtingsbeslutet ingår också bestämmelser som hänvisar till rikslagstiftningen om arbetarskydd. Riket har enligt 27 § 21 punkten behörighet i fråga om arbetsrätt med vissa undantag om vilka det nu inte är fråga om. Regleringen går emellertid i huvudsak ut på att skydda hälsan hos dem som arbetar på ställen där tobaksprodukter används. Hänvisningarna i landskapslagen har med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet.

Den lagändring som gäller ett införande av ett förbud mot försäljning av snus föranleds av den dom som Europeiska gemenskapernas domstol givit 18.5.2006 i målet Kommissionen mot Finland (C-343/05). I domslutet konstaterar domstolen att republiken Finland har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt EG-fördraget och enligt direktiv 2001/37/EG (tobaksdirektivet).⁵⁰ Underlåtelsen har skett genom att Finland inte har säkerställt att Åland i sin

⁴⁸ Europarättsenheten fäster Ålandsdelegationens uppmärksamhet vid det att lagens 2 b § också anknuter till frågor som inte direkt hör till justitieministeriets behörighet utan till utrikesministeriet och kommunikationsministeriet.

⁴⁹ I sin talan skall kommissionen enligt artikel 228 i EG-fördraget ange det standardbelopp och/eller det vite som den med hänsyn till omständigheterna anser det lämpligt att staten skall betala. Artikeln behandlar också de tidigare processkedena. Se ytterligare kommissionens meddelande om hur kommissionen beräknar till domstolen föreslagna standardbelopp och viten, SEK(2005) 1658. I meddelandet granskas också kommissionens nya praxis.

⁵⁰ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/37/EG av den 5 juni 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror, EGT L 149, 18.7.2001, s. 26.

lagstiftning införlivar artikel 8a i direktiv 89/622/EEG⁵¹, i dess lydelse enligt direktiv 92/41/EEG⁵² och enligt artikel 8 i direktiv 2001/37/EG samt att det förbud att släppa ut snus på marknaden som föreskrivs i bestämmelsen iakttas på fartyg registrerade i landskapet.

Mot denna bakgrund tilldrar sig förbudsbestämmelserna i landskapslagen intresse beträffande såväl innehållet i förbudet som dess tillämplighet på fartyg registrerade i landskapet.

Enligt stadgandet i 2 a § som enligt lagtingsbeslutet fogas till landskapslagen är det förbudet att i landskapet saluföra eller på annat sätt i näringsverksamhet överlåta pulveriserad tobak i form av snus.

Föremålet för förbudet bestäms på ett sätt som avviker från artikel 2.4 tobaksdirektivet och för övrigt även från hur direktivet till denna del genomförts i riket. Med tobak för användning i munnen avses i direktivet och i rikslagstiftningen alla produkter för användning i munnen, utom sådana som är avsedda att rökas eller tuggas, och som helt eller delvis är framställda av tobak i pulver- eller partikelform eller i någon kombination av dessa former – särskilt i portionspåsar eller porösa påsar – eller i en form som påminner om ett livsmedel.

Då stadgandet i landskapslagen enbart förbjuder snus och inte såsom direktivet tobak för användning i munnen är det inte uppenbart att förbudet är av det omfång som avses i direktivet.

Vad gäller tillämpligheten av förbudet ombord på fartyg stadgas i 2 b § landskapslagen att förbudet i 2 a § även gäller ombord på fartyg registrerade i landskapet inom det i 2 § 1 mom. självstyrelselagen för Åland avsedda territorialvattenområdet samt inom övriga delar av Finlands territorialvattenområde.

Landskapslagen innehåller inget förbud som riktar sig mot försäljning av snus på ett i landskapet registrerat fartyg som befinner sig utanför Finlands territorialvattenområde. Frågan uppkommer då huruvida förbudet i lagstiftningen till sin territoriella omfattning uppfyller direktivets krav. Inte heller till denna del är det uppenbart att förbudet är av det omfång som avses i direktivet.

Högsta domstolen konstaterar att landskapslagstiftningen avser att uppfylla kraven i direktivet. I detta fall uppnås direktivets målsättningar utan tvivel på de områden på vilka lagstiftningen i sak och territoriellt blir tillämplig. Då föremålet för regleringen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet finns det därför ingen grund i självstyrelselagen att förorda att lagstiftningen skall förfalla. Det skulle inte heller vara förenligt med gemenskapens, rikets eller landskapets intressen att lagstiftningsåtgärder som medför förändringar i rätt riktning skulle förfalla.

Högsta domstolen hänvisar i detta sammanhang till sitt utlåtande 2.7.1997 om landskapslagen om ändring av landskapslagen om åtgärder för begränsning av tobaksrökning. I utlåtandet konstaterade domstolen, att enligt 8 a artikeln i direktivet 92/41/EEG skall medlemsstaterna utfärda förbud mot att tobak för användning i munnen enligt definitionen i artikel 2.4 släpps ut på marknaden samt att en bestämmelse med detta innehåll ingick i landskapsstyrelsens framställning men uteslöts vid lagtingsbehandlingen. Högsta domstolen ansåg då att landskapet inte implementerat direktivet på det sätt fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen förutsätter. Denna underlåtenhet innebar inte enligt utlåtandet att lagtinget överskridit sin lagstiftningsbehörighet enligt självstyrelselagen.

I sitt utlåtande 18.8.2003 över landskapslagen om ändring av tobakslagen för landskapet Åland fann Högsta domstolen starkt stöd för åsikten att det förelåg en uppenbar konflikt mellan artikel 8 direktivet och 2 § 1 mom. i lagtingsbeslutet, varför domstolen hemställde att beslutet måtte förordnas att förfalla till denna del. I detta sammanhang konstaterade domstolen

⁵¹ Rådets direktiv 89/622/EEG av den 13 november 1989 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om märkning av tobaksvaror, EGT L 359, 8.12.1989, s. 1.

⁵² Rådets direktiv 92/41/EEG av den 15 maj 1992 om ändring av nämnda direktiv, EGT L 158, 11.6.1992, s. 30.

att en systematisk kontroll av att landskapet uppfyller de förpliktelser som gemenskapsrätten medför inte ens är möjlig redan av den anledningen att lagstiftningskontrollen enligt 19 § 2 mom. självstyrelselagen inte omfattar alla fall i vilka direktiv inte implementeras korrekt i landskapet.

Enligt artikel 10 i EG-fördraget skall medlemsstaterna vidta alla lämpliga åtgärder, både allmänna och särskilda, för att säkerställa att de skyldigheter fullgörs som följer av fördraget eller av åtgärder som vidtagits av gemenskapens institutioner. Enligt artikeln skall medlemsstaterna underlätta att gemenskapens uppgifter fullgörs. Dessutom stadgas att de skall avstå från varje åtgärd som kan äventyra att fördragets mål uppnås.

Finland har av Europeiska Gemenskapernas domstol blivit dömd för att ha brutit mot sina förpliktelser som medlemsstat. Plikten att ofördröjligen lojalt genomföra direktivets bestämmelser på ett korrekt sätt är i detta läge ytterst accentuerad. Under dessa omständigheter understryks förutom det folkrättsliga ansvaret även ansvaret som följer ur självstyrelselagen.

Sådana fall där lagstiftningen i landskapet kan tänkas att inte uppfylla samtliga krav i gemenskapslagstiftningen utan att ändå stå i strid med densamma är problematiska ur laglighetsprovningens synvinkel. Provningen av lagstiftningens förenlighet med gemenskapsrätten hänför sig till frågan om lagstiftningen påverkar förhållandet till utländska makter. Provningens ändamål är att urskilja de fall, där det i detta avseende kan ha skett en sådan behörighetsöverträdelse som leder till att en lagstiftningsåtgärd bör förordnas att förfalla. En sådan provning omfattar i regel inte frågan huruvida de företagna lagstiftningsåtgärderna är tillräckliga.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att det inte torde föreligga hinder för att den granskade landskapslagen träder i kraft.

Republikens presidents beslut 22.12.2006.

Nr 15/06, D 10 06 01 40- D 10 06 01 41. Antagna av lagtinget 15.11.2006.

1. Landskapslag om ändring av vägtrafiklagen för landskapet Åland (ÅFS 6/07),

2. Landskapslag om ändring av trafikbrottslagen för landskapet Åland (ÅFS 7/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.12.2006:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

I vägtrafiklagen för landskapet Åland intas bestämmelser som begränsar rätten för en förare att använda mobiltelefon under färd. Användningen av reflex efter mörkrets inbrott blir obligatorisk. Skyldigheten att använda bilbälte utvidgas. Förutom dessa ändringar som syftar till att höja trafiksäkerheten görs vissa preciseringar i lagtexten. Samtidigt görs vissa förtydliganden i trafikbrottslagen för landskapet Åland.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagarna gäller vägtrafik, allmän ordning och säkerhet samt landskapets myndigheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet helt eller till de delar landskapslagarna reglerar enligt 18 § 1, 6 och 21 punkterna i självstyrelselagen.

Enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att belägga med straff och bestämma om storleken av straff inom områden som hör till landskapets behörighet.

I landskapslagen om ändring av vägtrafiklagen ingår ett flertal delegeringsstadganden. Enligt landskapslagens 2a § 2 mom. kan i landskapsförordning intas närmare definitioner och be-

teckningar på fordon. I landskapslagens 32 § 4 mom. berättigas landskapsregeringen att i landskapsförordning utfärda bestämmelser om fordonsbestämda hastigheter och i 61 § 7 mom. att närmare besluta om angelägenheter som sammanhänger med användningen av bilbälte. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen hör till området för lag. I grundlagens 80 § finns en motsvarande bestämmelse. Grundlagen förutsätter dessutom att det tydligt framgår hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen inte fyller de krav som grundlagen ställer, är delegeringen i konflikt med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Med beaktande av den reglering som finns i landskapslagen om de angelägenheter förordningsfullmakterna gäller anser Ålandsdelegationen att delegeringsstadgandena uppfyller de krav som anges i grundlagens 80 § och självstyrelselagens 21 § 1 mom.

Av landskapslagens förarbeten framgår att ändringarna av bestämmelserna om användning av bilbälte föranleds av ändringar i EG direktiv. Med anledning härav har Ålandsdelegationen inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas. Enligt Ålandsdelegationens bedömning är implementeringen inte så uppenbart oriktig att det skulle innebära en behörighetsöverskridning.

Utlåtande:

Med hänvisning till ovanstående har Ålandsdelegationen med beaktande av självstyrelselagens bestämmelser funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger.

Europarättsenhetens utlåtande 13.12.2006:

Landskapslagen om ändring av vägtrafiklagen för landskapet Åland

1. Begäran om utlåtande

Ålandsdelegationen har begärt ett utlåtande av justitieministeriets europarättsenhet om förenligheten mellan landskapslagen av den 15 november om ändring av vägtrafiklagen för landskapet Åland och Europeiska gemenskapens regelverk.

I landskapslagens förarbeten ingår en hänvisning till EG-direktivet 2003/20/EG om ändring av rådets direktiv 91/671/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om obligatorisk användning av bilbälten i fordon som väger mindre än 3,5 ton.

Som bilagor har Ålandsdelegationen bifogat följande dokument:

- lagtingets beslut av den 15 november 2006 om antagande av landskapslagen om ändring av vägtrafiklagen för landskapet Åland
- landskapsregeringens framställning nr 6/2005-2006 av den 15 november 2005
- lagutskottets betänkande nr 15/2005-2006 av den 9 oktober 2006.

2. Direktiv 2003/20/EG och dess genomförande på Åland

De i vägtrafiklagen föreslagna reglerna är en anpassning till direktiv 2003/20/EG om ändring av rådets direktiv 91/671/EEG. Direktiv 91/671/EEG innehåller bestämmelser om obligatorisk användning av fasthållningsanordningar för barn som färdas på ett bälteförsatt säte i fordonet. I det direktivet specificeras inte vilken typ av fasthållningsanordning för barn som skulle vara lämplig, och det tillåts dessutom att barn färdas i fordonet utan att vara fastspända i en lämplig fasthållningsanordning, om en sådan anordning saknas.

Enligt direktiv 2003/20/EG är det nödvändigt med strängare regler för användning av sådana anordningar och följaktligen ett striktare iakttagande av principen om obligatorisk användning enligt artikel 2 i direktiv 91/671/EEG. Genom ändringen strävar man efter att förbättra framför allt barnens säkerhet i händelse av en eventuell bilolycka.

Medlemsstaterna får dock efter kommissionens samtycke och i mycket särskilda fall, bevilja vissa undantag för transport på sitt territorium.

Eftersom det fortfarande finns sådana fordon i trafik som inte är utrustade med bilbälten, finns det i direktivet en bestämmelse för dessa fall. Enligt artikel 2 skall i sådana fordon i kategorierna M1, N1, N2 och N3 som inte är utrustade med säkerhetsanordningar [...] barn som är tre år eller äldre och under 150 cm [...] färdas i ett annat säte än ett framsäte.

Dessutom medger artikel 6 bl.a. följande undantag: ”Medlemsstaterna får, för transport på sitt territorium, efter kommissionens samtycke bevilja andra undantag [...] i syfte att tillåta att barn som är tre år eller äldre sitter fastspända med ett bilbälte för vuxna, utom på framsätena i fordon i kategorierna M1 och N1, när det är frågan om tillfälliga transporter under korta sträckor och fordonet inte är utrustat med någon fasthållningsanordning eller med tillräckligt många fasthållningsanordningar för barn.”

Enligt 61 § 2 moment i vägtrafiklagen för landskapet Åland skall, om barnet färdas tillfälligt i ett fordon i vilket någon särskild fasthållningsanordning inte medförs, barnet i stället använda bilbältet när det är möjligt och sitta på ett annat säte än framsätet.

Undantagen i direktivet till användningen av säkerhetsanordningar gäller barn som är minst tre år gamla. Detta framgår dock inte av 61 § 2 mom. i landskapslagen.

Bestämmelsen verkar dessutom vara en kombination av artiklarna 2 och 6 i direktivet. I samband med att direktivet genomförs vore det bra att dessa bestämmelser skiljas i lagstiftningen. Den nuvarande ordalydelsen av 61 § 2 mom. kan bli problematisk på två sätt.

Enligt direktivets artikel 2 skall i sådana fordon som inte är utrustade med säkerhetsanordningar barn som är tre år eller äldre och under 150 cm, färdas i ett annat säte än ett framsäte. Bestämmelsen gäller alltså situationer där fordonet saknar bilbälten, vilket innebär att någon fasthållningsanordning för barn inte kan monteras i fordonet. Enligt vägtrafiklagen kan barnet bara tillfälligt färdas i ett fordon som saknas fasthållningsanordning, medan det enligt direktivet är tillåtet också annars än tillfälligt i fordon som saknar bilbälten. I detta hänseende är alltså den åländska vägtrafiklagen striktare än direktivet. Enligt justitieministeriets uppfattning är det inte fråga om minimiharmonisering, som möjliggör striktare nationella bestämmelser.

Å andra sidan möjliggör direktivets artikel 6 ett undantag i fråga om fordon som är utrustade med bilbälten enligt vilket det är tillåtet att barn som är tre år eller äldre sitter fastspända med ett bilbälte för vuxna, utom på framsätena i fordon i kategorierna M1 och N1, när det är frågan om tillfälliga transporter under korta sträckor och fordonet inte är utrustat med någon fasthållningsanordning eller med tillräckligt många fasthållningsanordningar för barn. Direktivets ordalydelse är striktare än den åländska vägtrafiklagen eftersom direktivet endast tillåter transport av minst tre åriga barn som använder bilbälten under tillfälliga och korta transporter. Med hänsyn till ett tillräckligt genomförande av direktivet vore det bra att i vägtrafiklagen också ta in begränsningen avseende korta transporter.

I artikel 2.1 b finns dessutom en bestämmelse enligt vilken barn inte får färdas i en bakåtvänd fasthållningsanordning i ett passagerarsäte, om inte krockkudden har deaktiverats, inbegripet de fall där krockkudden deaktiveras automatisk på ett fullgott sätt.

Landskapslagen om ändring av vägtrafiklagen innehåller inte någon bestämmelse av denna typ och frågan har inte heller tagits upp i lagens förarbeten. Justitieministeriet känner inte till om bestämmelsen i fråga eventuellt har genomförts någon annanstans i den åländska lagstiftningen. Ett lämpligt genomförande av direktivet förutsätter dock att även denna bestämmelse tas in i den åländska lagstiftningen.

3. Till sist

Till sist kan ännu poängteras att fristen för genomförandet av direktivet löpte ut den 9 april 2006. Det är således viktigt att se till att direktivet blir genomfört på Åland och notifierats till kommissionen så snart som möjligt.

Republikens presidents beslut 12.1.2007.

Nr 16/06, D 10 06 01 42. Landskapslag om ändring av landskapslagen om besiktning och registrering av fordon, antagen av lagtinget 15.11.2006 (ÅFS 8/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.12.2006:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen utvidgas undantagen beträffande tidsintervallerna för kontrollbesiktningsskyldigheten. I landskapslagen intas bestämmelser om elektronisk överföring av ägarbyten av fordon. Straffbestämmelserna och bestämmelserna om ändringssökande revideras.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller vägtrafik, allmän ordning och säkerhet samt landskapets myndigheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten helt eller till de delar landskapslagen reglerar tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 6 och 21 punkterna i självstyrelselagen.

Landskapslagen innehåller kompletterande bestämmelser om anmälan vid byte av ägare eller innehavare. Enligt det nya 25 § 4 mom. kan en i paragrafen avsedd anmälan även ske genom elektronisk överföring på det sätt som motorfordonsbyrån närmare föreskriver. En sådan anmälan om överföring kan på den nya eller den förra ägarens eller innehavarens vägnar även göras av ett företag som i sin yrkesmässiga verksamhet handhar fordon. En sådan anmälan om överföring utgör som sådan ingen registreringsändring och innebär ingen myndighetsåtgärd.

Enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att belägga med straff och bestämmelser om storleken av straff inom områden som hör till landskapets behörighet.

Bestämmelsen i landskapslagens 49 § om ändringssökande hos Ålands förvaltningsdomstol överensstämmer med 25 § 1 mom. i självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Republikens presidents beslut 12.1.2007.

Nr 17/06, D 10 06 01 43- D 10 06 01 44. Antagna av lagtinget 4.12.2006.

1. Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om rösträtt och valbarhet i kommunalval för personer som saknar åländsk hembygdsrätt (Å FS 10/07),

2. Landskapslag om ändring av 30 och 30a §§ kommunallagen för landskapet Åland (ÅFS 11/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.12.2006:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Kravet på bosättning i landskapet Åland för rösträtt och valbarhet vid kommunalval samt för rösträtt vid rådgivande kommunala folkomröstningar sänks från tre år närmast före valåret till ett år närmast före valdagen respektive röstningsdagen. Ändringarna skall gälla alla som inte har hembygdsrätt, oberoende av medborgarskap.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagarna gäller kommunala val och kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 4 punkten i självstyrelselagen.

Enligt 67 § i självstyrelselagen kan under de förutsättningar som anges i en landskapslag som är antagen med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna, finska medborgare som saknar hembygdsrätt samt danska, isländska, norska och svenska medborgare liksom även medborgare i andra länder medges rösträtt och valbarhet vid val av förtroendevalda inom kommunalförvaltningen. Genom landskapslag om ändring av 14 § kommunallagen för landskapet Åland (ÅFS 59/1994) beviljades finska medborgare som saknar hembygdsrätt samt danska, isländska, norska och svenska medborgare som under de tre åren närmast före valåret haft hemort i landskapet rösträtt i kommunalval. I landskapslagen om rösträtt och valbarhet i kommunalval för personer som saknar åländsk hembygdsrätt (ÅFS 63/1997) beviljades i enlighet med den reviderade 67 § i självstyrelselagen alla dem rösträtt och valbarhet, oberoende av medborgarskap, som under de tre åren närmast före valåret utan avbrott haft en kommun i landskapet som sin hemkommun och som uppfyller de övriga allmänna krav som gäller för rösträtt och valbarhet i kommunalval. Motsvarande ändringar gjordes i kommunallagen för landskapet Åland och i landskapslagen om förfarandet vid rådgivande kommunala folkomröstningar. Genom de nu aktuella landskapslagarna ändras nämnda treårsperiod till en ettårsperiod före valdagen respektive röstningsdagen. Landskapslagen om ändring av 1 § landskapslagen om rösträtt och valbarhet i kommunalval för personer som saknar åländsk hembygdsrätt har antagits med två tredjedelars majoritet.

Mot bakgrund av att till Finlands anslutningsavtal till Europeiska gemenskapen fogats en resolution (Nr 32) varigenom Finland beträffande landskapet Åland förbehållit sig möjligheten att kräva undantag beträffande EG-fördragets artiklar om rösträtt och valbarhet i kommunala val och i övrigt med anledning av de EG-direktiv om närmare bestämmelser för rösträtt och valbarhet vid kommunala val för unionsmedborgare som är bosatta i en medlemsstat där de inte är medborgare (94/80/EG) och dess ändringsdirektiv (96/30/EG) inhämtade Ålandsdelegationen justitieministeriets europarättsenhets utlåtande över landskapslagen om rösträtt och valbarhet i kommunalval för personer som saknar åländsk hembygdsrätt. Europarättsenheten konstaterade i utlåtandet 12.6.1997, vilket bifogas, sammanfattningsvis att landskapslagen överensstämmer med på området gällande EG-direktiv samt med Europarådets konvention om utlänningars delaktighet i samhällslivet på kommunal nivå. Europarättsenheten påpekade även att enligt artikel 14 i EG-direktivet (94/80/EG) skall vid offentliggörandet av land-

skapslagen en hänvisning till nämnda direktiv och dess ändringsdirektiv (96/30/EG) ingå. Ålandsdelegationen har, med hänvisning till det som anges ovan och det som framkommer i förarbetena till de nu aktuella landskapslagarna, samt med beaktande av att ändringen innebär en utvidgning av rösträtten för personer som saknar hembygdsrätt, inget ytterligare att anföra beträffande landskapslagarnas förenlighet med på området gällande EG-direktiv och övriga internationella fördrag.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger.

Republikens presidents beslut 12.1.2007.

Nr 1/07, D 10 07 01 1-D 10 07 01 7. Antagna av lagtinget 3.1.2007.

- 1. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om pension för arbetstagare (ÅFS 29/07),**
- 2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Posten på Åland (ÅFS 30/07),**
- 3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om statens pensioner (ÅFS 31/07),**
- 4. Landskapslag om upphävande av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden och för konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare (ÅFS 32/07),**
- 5. Landskapslag om upphävande av landskapslagen om utbetalning av pensioner i landskapet Åland (ÅFS 33/07),**
- 6. Landskapslag om ändring av landskapslagen om landskapet Ålands pensionsfond (ÅFS 34/07),**
- 7. Landskapslag om ändring av grundskolelagen för landskapet Åland (ÅFS 35/07).**

Ålandsdelegationens utlåtande 5.3.2007:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Enligt den först nämnda landskapslagen (nedan blankettlagen) är den som tillträder en offentligrättslig eller privaträttslig anställning hos landskapet 1.1.2008 eller därefter med vissa avvikelser berättigad till ålders-, deltids-, och invalidpension samt rehabilitering i enlighet med bestämmelserna om arbetstagares rätt till pension och pensionsgrundade förmåner i rikets lag

om pension för arbetstagare (FFS 395/2006; i det följande APL) och lagen om införande av lagen om pension för arbetstagare (FFS 396/2006). Detta innebär att nämnda rikslagar till nämnda delar görs gällande i landskapet för alla dem som från och med 1.1.2008 tillträder en offentligrättslig eller privaträttslig anställning hos landskapet. Pensionsskyddet för dem som före detta datum innehar en anställning hos landskapet eller hos en annan arbetsgivare inom landskapets pensionssystem skall även framdeles skötas enligt landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om statens pensioner, som nu ändras i enlighet med detta. Motsvarande följdändringar görs även genom landskapslagen om ändring av landskapslagen om Posten på Åland, landskapslagen om ändring av landskapslagen om landskapet Ålands pensionsfond samt landskapslagen om ändring av grundskolelagen för landskapet Åland. I enlighet med sistnämnda landskapslag ankommer det på vederbörande kommun att ordna pensionsskyddet för dem som fr.o.m. 1.1.2008 tillträder en anställning som rektor, lärare eller timlärare vid en grundskola. Samtidigt upphävs landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden och för konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare samt landskapslagen om utbetalning av pensioner i landskapet Åland.

I APL föreskrivs om den rätt till ålderspension, deltidspension, rehabilitering och invalidpension som arbetstagare inom den privata sektorn har samt om den rätt till familjepension som arbetstagarnas förmånstagare har. Lagen innehåller förutom bestämmelser om pensions- och rehabiliteringsförmånerna och verkställande av dem, även bestämmelser om ordnande av försäkring och fördelning av kostnaderna samt om utlämnande, erhållande och hemlighållande av uppgifter.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningen:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timlärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2a punkterna i självstyrelselagen. Till landskapets behörighet har i 18 § 2 punkten i självstyrelselagen hänförts bl.a. kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare och tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda.

Till rikets lagstiftningsbehörighet hör enligt 27 § 11 och 21 punkterna samt 29 § 3 punkten i självstyrelselagen arbetsrätt, arbetspensionsskydd för kommunernas anställda och för förtroendevalda inom kommunalförvaltningen, samt arbetspensionsskydd för andra, med de undantag som följer av 18 § 2a punkten, försäkringsavtal och socialförsäkring.

Pensionsskyddet:

APL reglerar pensionsskyddet inom den privata sektorn och delvis den kommunala och statliga sektorn och är beträffande dessa sektorer som sådan gällande i landskapet. Genom blankettlagen görs bestämmelserna i APL beträffande pensionsförmåner med vissa avvikelser gällande även för dem som fr.o.m. 1.1.2008 tillträder en offentligrättslig eller privaträttslig anställning hos landskapet. Det är dock inte möjligt att genom en blankettlag överföra sådana regleringar i en rikslag, som utgör riksbehörighet, och som uttryckligen är avsedda att gälla inom den privata sektorn, på offentligt anställda i landskapet. Med anledning härav kan blan-

kettlagen endast beröra de bestämmelser i APL som i fråga om offentligt anställda i landskapet är att hänföra till landskapets behörighet. Beträffande de delar som utgör riksbehörighet förblir bestämmelserna i rikets lag om pensioner för statsanställda gällande i landskapet även beträffande dem som anställs inom landskapsförvaltningen fr.o.m. 1.1.2008. Bestämmelsen i 1 § 2 mom. i landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om statens pensioner bör uppfattas så att de bestämmelser i nämnda rikslag som är att hänföra till landskapets behörighet upphör att gälla beträffande personer som anställts inom landskapsförvaltningen fr.o.m. 1.1.2008, medan nämnda landskapslag till övriga delar förblir i kraft även i fråga om dessa. Så uppfattade utgör nämnda landskapslagar i princip ingen behörighetsöverskridning. Dessa omständigheter framgår dock inte klart av den nu aktuella landskapslagstiftningen.

Grundlagens 2 § 3 mom. förutsätter att all offentlig makt skall bygga på lag och att lag noggrant skall iaktas i all offentlig verksamhet. Enligt grundlagens 80 § 1 mom. skall genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Dessa principer om rättssäkerhet betonar vikten av att det av lagstiftningen klart framgår vilken lagstiftning som gäller och grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. Högsta domstolen och Ålandsdelegationen har i tidigare utlåtanden påpekat oklarheter av nämnda art i landskapslagstiftningen, men konstaterat att detta i de förevarande fallen inte inneburit en överskridning av lagstiftningsbehörigheten. I föreliggande fall anser Ålandsdelegationen att landskapslagstiftningen leder till en sådan grad av ovisshet för både de enskilda medborgarna och de myndigheter som skall tillämpa lagstiftningen att pensionstagarnas rättsskydd försvagas. Trots detta finner Ålandsdelegationen att det inte föreligger tillräckliga skäl för att anse att landskapet skulle ha överskridit sin lagstiftningsbehörighet.

Förfarandet:

I blankettlagens 4 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt den rikslagstiftning blankettlagstiftningen gäller ankommer på pensionsskyddscentralen i landskapet Åland skall handhas av landskapsregeringen såvitt fråga är om uppgifter som underliggör landskapets behörighet. Eftersom denna bestämmelse inte, förutom i fråga om de uppgifter som nämns i paragrafen, närmare preciseras kan den leda till oklarhet vid tillämpningen men den föranleder inte anmärkning ur behörighetssynpunkt. Detsamma gäller den till sitt konkreta innehåll oklara bestämmelsen i blankettlagens 2 § om att hänvisningarna i de antagna författningarna till bestämmelser i rikslagstiftningen skall avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen om sådana finns. Dessa bestämmelser i blankettlagen är visserligen betänkliga ur rättsskyddssynpunkt, men föranleder inte anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Enligt bestämmelserna i 1 § 1-2 mom. i APL är en arbetsgivare skyldig att för sina arbetstagare ordna och bekosta pensionsskydd i enlighet med lagen för arbete som utförts i Finland, om inte något annat föreskrivs. Arbetstagaren är skyldig att delta i bekostandet av sitt pensionsskydd med en arbetspensionsförsäkringsavgift. Arbetsgivaren kan ordna i lagen avsett pensionsskydd i ett arbetspensionsförsäkringsbolag, i en pensionskassa eller i en pensionsstiftelse. Enligt blankettlagens 4 § 2 mom. ombesörjs upphandlingen av pensionstjänster enligt den antagna rikslagstiftningen och därmed sammanhängande åtgärder av Posten på Åland och Ålands hälso- och sjukvård för sina respektive anställda. I övrigt skall dessa uppgifter handhas av finansavdelningen vid landskapsregeringens allmänna förvaltning. I landskapslagstiftningens förarbeten anges i enlighet med detta att landskapet som arbetsgivare kommer att uppta försäkringar för i blankettlagen avsedda landskapsanställda vid fristående pensionsanstalter på det sätt som förutsätts i arbetspensionslagstiftningen. En sådan åtgärd kan innebära överföring av offentliga förvaltningsuppgifter till andra än myndigheter.

I självstyrelselagen ingår inga uttryckliga stadganden om överförande av förvaltningsuppgifter till organisationer som står utanför den egentliga landskapsförvaltningen. Enligt 3 § 2 mom. i självstyrelselagen ankommer landskapets allmänna styrelse och förvaltning på landskapsregeringen och de myndigheter som lyder under den. I grundlagens 124 § finns bestämmelser om överföring av offentliga förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter. I paragrafen anges dock inte vad som avses med offentliga förvaltningsuppgifter. I detaljmotiveringen till nämnda paragraf anges i regeringens proposition med förslag till ny Regeringsform för Finland (RP 1/1998 rd) att begreppet offentliga förvaltningsuppgifter i detta sammanhang används i en relativt vidsträckt bemärkelse, så att det omfattar uppgifter som hänför sig till t.ex. verkställigheten av lagar samt beslutsfattande om enskilda personers och sammanslutningars rättigheter, skyldigheter och förmåner. Utövning av lagstiftande och dömande makt kan däremot inte hänföras till sådana förvaltningsuppgifter som avses i bestämmelsen. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning bör de uppgifter som genom blankettlagen överförs på en privaträttslig pensionsförsäkringsanstalt uppfattas som i grundlagen avsedda offentliga förvaltningsuppgifter. En överföring av sådana uppgifter är möjlig förutsatt att överföringen uppfyller de förutsättningar som anges i grundlagens 124 §. Enligt lagrummet kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast genom lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får dock ges endast myndigheter. I propositionen (RP 1/1998 rd) anges att vid bedömningen av ändamålsenligheten skall särskilt uppmärksammas dels förvaltningens effektivitet och övriga interna behov, dels enskilda personers och sammanslutningars behov. Också förvaltningsuppgifternas art skall beaktas. Förutsättningen att överföringen inte får äventyra de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning understryker betydelsen av att de som sköter offentliga förvaltningsuppgifter skall vara utbildade för ändamålet och sakkunniga samt att de skall stå under tillräcklig offentlig tillsyn. I propositionen konstateras vidare att kraven på rättssäkerhet och god förvaltning framförallt gäller beslutsfattandet i samband med offentliga förvaltningsuppgifter. Det är härvid skäl att fästa avseende bl.a. vid jämlikheten, de grundläggande språkliga rättigheterna, rätten att bli hörd, kravet på beslutsmotivering och rätten att söka ändring. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får enligt grundlagsbestämmelsen endast handhas av myndigheter. Enligt propositionen kan som betydande utövning av offentlig makt i denna bemärkelse anses t.ex. på självständig prövning baserad rätt att använda maktmedel eller att på något annat konkret sätt ingripa i en enskild persons grundläggande fri- och rättigheter. Beträffande förutsättningarna för en överföring noterar Ålandsdelegationen särskilt att pensionsförsäkringsanstalterna förutsätts ha god sakkunskap eftersom de är specialiserade på att handha pensionsärenden, att deras verksamhet regleras detaljerat i lag i vilken även individernas rättsskydd beaktats samt att försäkringsbolagen står under pensionsskyddscentralens tillsyn. Dessutom konstateras att handhavandet av pensionsärenden inte kan anses innebära betydande utövning av offentlig makt i grundlagens bemärkelse. Med hänsyn härtill anser Ålandsdelegationen att ifrågakvarande överföring av offentliga förvaltningsuppgifter hänförande sig till pensionsskyddet för offentligrättsligt anställda i landskapet uppfyller de krav som anges i grundlagens 124 §.

Högsta domstolens utlåtande 5.4.2007:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 15.3.2007 gällande ärendena nr 3–9/08/2007

Ärende: Ålands lagtings beslut 3.1.2007 om antagande av

1. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om pension för arbetstagare
2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Posten på Åland

3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om statens pensioner
4. Landskapslag om upphävande av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden och för konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare
5. Landskapslag om upphävande av landskapslagen om utbetalning av pensioner i landskapet Åland
6. Landskapslag om ändring av landskapslagen om landskapet Ålands pensionsfond
7. Landskapslag om ändring av grundskolelagen för landskapet Åland

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som framgår av 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande:

Det första lagtingsbeslutet avser ett antagande av en landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om pension för arbetstagare. De övriga landskapslagarna är följdändringar som innebär att två landskapslagar upphävs och att fyra övriga landskapslagar ändras.

Den förstnämnda landskapslagen är en s.k. blankettlag. I den har tagits in bestämmelser vilkas syfte är att anpassa rikslagen till situationen i landskapet. Enligt landskapslagen är den som tillträder en offentligrättslig eller privaträttslig anställning hos landskapet den 1 januari 2008 eller därefter berättigad till ålders-, deltid- och invalidpension samt rehabilitering i enlighet med bestämmelserna om arbetstagares rätt till pension och pensionsgrundande förmåner i lagen om pension för arbetstagare (395/2006) och lagen om införande av lagen om pension för arbetstagare (396/2006). Pensionsskyddet för dem som före detta datum innehar en anställning hos landskapet eller hos en annan arbetsgivare inom landskapets pensionssystem skall dock fortsättningsvis skötas enligt landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om statens pensioner.

Granskningen i detta utlåtande koncentreras i huvudsak till de stadganden som ingår i lag nummer 1 (blankettlagen) och de övriga landskapslagarna.

Landskapslagarna innebär att man tar i bruk ett nytt pensionssystem som tillämpas ifråga om dem som anställs hos landskapet. Landskapsregeringen tecknar en försäkring hos en pensionsförsäkringsanstalt för den som anställs efter att landskapslagen trätt ikraft. För rektorer och lärare i grundskolan skall försäkringsskyldigheten ankomma på de kommunala arbetsgivarna. Reformen innebär att man överlåter en uppgift hos det allmänna till annan än myndighet.

Enligt 124 § Finlands grundlag kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast genom

lag eller med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. I samma paragraf stadgas ytterligare att uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt dock endast får ges myndigheter. Reglerna i 124 § grundlagen fungerar som en garanti för att man inte i samband med en sådan reform vilket det nu är fråga om skall kunna kränka de grundläggande fri- och rättigheterna.

Reformen innebär att det offentligrättsliga pensionssystemet byts ut mot det privaträttsliga arbetspensionssystemet för dem som är anställda hos landskapet. Rikets reglering av arbetspensioner är utförlig och i den ingår en omfattande tillsynsverksamhet. Högsta domstolen anser att grundlagen inte utgör något hinder för att reglera de landskapsanställdas pensioner på det sätt som avses i landskapslagen. En sådan reglering innebär inte en i 27 § 1 punkten självstyrelselagen avsedd avvikelse från grundlagen. Som helhet sett måste dock en dylik reglering även fylla vissa minimikrav på klarhet för att inte de anställdas grundläggande fri- och rättig-

heter skall äventyras. Om så inte är fallet kan det dock bli fråga om en otillåten avvikelse från grundlagen från landskapets sida.

1. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om pension för arbetstagare

I landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om pension för arbetstagare är det fråga om en reglering av pensionsskydd som räknas till arbetsrätten. Enligt 27 § 21 punkten självstyrelselagen hör arbetsrätten med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda till rikets behörighet. Riket har också med stöd av 27 § 11 punkten självstyrelselagen behörighet att lagstifta om försäkringsavtal och med stöd av 29 § 1 mom. 3 punkten i fråga om

arbetspensionsskydd för kommunernas anställda och för förtroendevalda inom kommunalförvaltningen samt arbetspensionsskydd för andra, med de undantag som följer av 18 § 2 a-punkten, och annan socialförsäkring. Enligt 18 § 2 a-punkten har landskapet behörighet i fråga om arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timlärare vid grundskolor i landskapet.

Landskapslagen innehåller således också stadganden som hör till rikets behörighet. Stadganden av rikslagstiftningsnatur kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen tas in i landskapslagar för vinnande av enhetlighet och överskådlighet.

Landskapslagen gäller i huvudsak pensioner för dem som skall anställas av landskapet. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och de myndigheter och inrättningar som lyder under den. Enligt 18 § 2 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet bland annat i fråga om landskapets tjänstemän och enligt 18 § 4 punkten har landskapet även lagstiftningsbehörighet i fråga om bland annat kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare och tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda.

I 2 § landskapslagen stadgas om hur tillämpning av hänvisningar i riksförfattningar vilka äger motsvarighet i landskapslagstiftningen skall tolkas och i 4 § hur förvaltningsuppgifterna skall handhas i landskapet. Stadgandena kan ge upphov till tolkningssvårigheter och kan leda till situationer där det är oklart hur hänvisningarna skall tillämpas. Det är fråga om stadganden som griper in i vissa av de grundläggande fri- och rättigheterna. Riket har enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen behörighet i fråga om stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag. Oklarheterna är dock inte så omfattande att det kan

bli fråga om kränkningar av grundläggande fri- och rättigheter. Högsta domstolen anser det därför inte vara fråga om några behörighetsöverskridningar.

Med stöd av detta finner Högsta domstolen att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft. Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även de ovan nämnda landskapslagarna (nummer 2-7) träder i kraft.

2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om posten på Åland

Landskapslagen gäller postverksamheten i landskapet och fogar till landskapslagen om Posten på Åland en ny paragraf som möjliggör att den nya regleringen i blankettlagen tillämpas även på dem som anställs vid Posten. Förutom de ovan angivna områdena som landskapet konstaterats ha behörighet att lagstifta om har landskapet enligt 18 § 20 punkten självstyrelselagen behörighet i fråga postväsendet.

Med stöd av detta finner Högsta domstolen att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft. Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om pension för arbetstagare träder i kraft.

3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om statens pensioner

Landskapslagen gäller de områden som nämnts ovan och som landskapet konstaterats ha behörighet att lagstifta om. Landskapslagen innebär ändringar av lagteknisk natur.

Med stöd av detta finner Högsta domstolen att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft. Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om pension för arbetstagare träder i kraft.

4. Landskapslag om upphävande av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden och för konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare

Landskapslagen gäller de områden som nämnts ovan och som landskapet konstaterats ha behörighet att lagstifta om.

Med stöd av detta finner Högsta domstolen att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft. Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om pension för arbetstagare träder i kraft.

5. Landskapslag om upphävande av landskapslagen om utbetalning av pensioner i landskapet Åland

Landskapslagen gäller de områden som nämnts ovan och som landskapet konstaterats ha behörighet att lagstifta om.

Med stöd av detta finner Högsta domstolen att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft. Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om pension för arbetstagare träder i kraft.

6. Landskapslag om ändring av landskapslagen om landskapet Ålands pensionsfond

Landskapslagen gäller de områden som nämnts ovan och som landskapet konstaterats ha behörighet att lagstifta om.

Med stöd av detta finner Högsta domstolen att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft. Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om pension för arbetstagare träder i kraft.

7. Landskapslag om ändring av grundskolelagen för landskapet Åland

Landskapslagen gäller skolverksamheten i landskapet och går ut på att den nya regleringen som införs med blankettlagen också skall gälla lärare. Förutom de ovan angivna områdena som landskapet konstaterats ha behörighet att lagstifta om har landskapet behörighet i fråga om undervisning enligt 18 § 14 punkten självstyrelselagen.

Med stöd av detta finner Högsta domstolen att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft. Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om pension för arbetstagare träder i kraft.

Sammanfattning

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att det inte torde föreligga hinder för att de granskade landskapslagarna träder i kraft.

Republikens presidents beslut 27.4.2007.

Nr 2/07, D 10 07 01 8-D 10 07 01 9. Antagna av lagtinget 3.1.2007.

1. Landskapslag om ändring av kommunalskattelagen för landskapet Åland (ÅFS 13/07),

2. Landskapslag om kompensation till kommunerna för det allmänna avdraget (ÅFS 14/07)

Ålandsdelegationens utlåtande 6.2.2007:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

En ny 7a § fogas till kommunalskattelagen för landskapet Åland enligt vilken en skattskyldig fysisk person vid kommunalbeskattningen berättigas göra ett allmänt avdrag om fem procent från förvärvsinkomsten. Bestämmelserna om den kompensation som landskapsregeringen skall erlagga till kommunerna för den förlust av skatteinkomster som orsakas av det allmänna avdraget regleras i landskapslagen om kompensation till kommunerna för det allmänna avdraget.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Landskapslagarna berör även landskapets myndigheter och kommunernas förvaltning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 4 punkterna i självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 2.3.2007.

Nr 3/07, D 10 07 01 10. Landskapslag om ändring av 53 § räddningslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 19.1.2007 (ÅFS 16/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 6.2.2007:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Räddningslagens bestämmelser om sotningsavgift preciseras. Preciseringen föranleds av att 53 § i den av lagtinget 22.3.2006 antagna räddningslagen för landskapet Åland genom republikens presidents beslut 29.6.2006 förordnades att förfalla (HD 6.6.2006), emedan paragrafen inte uppfyllde kravet på att landskapet i lag måste reglera grunderna om avgifter till det allmänna.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1, 4 och 10 punkterna i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kom-

munernas förvaltning samt natur- och miljövård. Landskapet tillkommer enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet gällande brand- och räddningsväsendet.

Enligt landskapslagen är den som äger eller innehar en byggnad skyldig att erlägga sotningsavgift till den som utför sotningen. Sotningsavgiften skall fastställas så att den täcker de kostnader som sotningen föranleder. I paragrafen berättigas landskapsregeringen att besluta om närmare bestämmelser om hur sotningsavgiftens storlek skall bestämmas. Med anledning härav konstateras att jämlikt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Bestämmelserna i räddningslagens 53 § gäller skyldigheten att erlägga offentligrättsliga avgifter och för dessa avgifters del bör bestämmelserna i grundlagens 80 § och självstyrelselagens 21 § följas, som förutsätter att det genom lag utfärdas bestämmelser som berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. Dessutom förutsätter grundlagens 81 § att grunderna för avgifterna anges i lag. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning uppfyller landskapslagen de krav som i den ovan beskrivna regleringen ställs på lagstiftningen om avgifter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller under landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 2.3.2007.

Nr 4/07, D 10 07 01 11. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av livsmedelslagen, antagen av lagtinget 19.1.2007 (ÅFS 26/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 6.2.2007:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag, enligt vilken rikets livsmedelslag (FFS 23/2006, nedan livsmedelslagen) skall tillämpas i landskapet med vissa i landskapslagen angivna avvikelser. Ändringarna i livsmedelslagen skall tillämpas i landskapet från det de träder i kraft i riket. De förvaltningsuppgifter som enligt livsmedelslagen ankommer på statens myndigheter skall i landskapet handhas av Ålands landskapsregering och de uppgifter som ankommer på kommunerna och kommunala myndigheter av hälsonämnden till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet. Hänvisningar i livsmedelslagen till andra bestämmelser i rikslagstiftningen skall avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen.

Livsmedelslagen, som innebär en implementering av europeiska gemenskapens lagstiftning, innehåller bestämmelser om allmänna krav på livsmedel, djur som används i livsmedelsproduktionen, livsmedelslokaler och primärproduktionsställen, krav på livsmedelsföretagare, myndigheterna och deras uppgifter, laboratorier, livsmedelstillsyn, administrativa tvångsmedel, avgifter, ändringssökande och straff.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Enligt 18 § 1 och 4 punkterna i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt kommunernas förvaltning.

Jämlikt 18 § 17 punkten i självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i frågor gällande djurskydd och veterinärväsendet med undantag av ärenden gällande smitt-

samma sjukdomar hos djur och människor, förbud mot införande av djur och djurprodukter samt förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet, vilka enligt 27 § 31 – 33 punkterna i nämnda lag hänförs till rikets behörighet. Enligt regeringens proposition till ny självstyrelselag (RP 73/90 s. 68) hänförs även lagstiftningen om slakt- och köttbesiktning, vilka områden enligt den tidigare självstyrelselagen hörde till rikets behörighet, till veterinärväsendet. Frågan om livsmedelskvalitet har även anknytning till hälsovården, vilket område enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet med nämnda undantag. Livsmedelslagen berör även rättsområdena jord- och skogsbruk, jakt och fiske samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt självstyrelselagens 18 § 15, 16 och 22 punkter.

Livsmedelslagen berör även rättsområdena konsumentskydd, otillbörligt förfarande i näringsverksamhet, utsöknings- och rättsväsendet samt alkohollagstiftning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 10 och 23 punkterna samt 29 § 1 mom. 4 punkten i självstyrelselagen.

Livsmedelslagen innehåller stadganden som berör import och vidareförmedling av livsmedel. I blankettlagens 4 § berättigas landskapsregeringen att, oavsett vad som sägs i livsmedelslagen, besluta om att livsmedel som enligt gällande bestämmelser i Sverige får saluföras där även får säljas och överlätas i landskapet. Detta gäller dock inte kött och köttprodukter eller livsmedel som landskapet inte har rätt att lagstifta om. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att i det avseende ovan avsedda bestämmelser i livsmedelslagen och blankettlagen reglerar utrikeshandeln tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket enligt 27 § 12 punkten i självstyrelselagen. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska, t.ex. på grund av tekniska säkerhetskrav, skall emellertid, enligt motiven till självstyrelselagen, bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till. I blankettlagen har landskapsregeringens ovan angivna beslutanderätt begränsats till angelägenheter som landskapet har rätt att lagstifta om, varför bestämmelsen trots de praktiska svårigheter som kan vara förenade med bestämmelsens tillämpning inte i behörighetsavseende föranleder anmärkning.

Livsmedelslagen innehåller således bestämmelser av dels landskapslagstiftnings- och dels rikslagstiftningsnatur. Bestämmelser av rikslagstiftningsnatur kan jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Med stöd av nämnda lagrum kan även riksmyndigheter påföras uppgifter vilka överensstämmer med rikslagstiftningen.

I landskapslagens 3 § 1 mom. anges att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på statens myndigheter skall i landskapet skötas av landskapsregeringen till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet. Denna bestämmelse kan leda till oklarhet vid tillämpningen men den föranleder inte anmärkning ur behörighetssynpunkt. Detsamma gäller bestämmelsen i landskapslagens 3 § 2 mom. om att hänvisningarna i livsmedelslagen till bestämmelser i rikslagstiftningen skall avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen.

I livsmedelslagen ingår bestämmelser om administrativa tvångsmedel såsom förbud, omhändertagande och förstörande av livsmedel, vite samt hot om tvångsutförande och avbrytande. Enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömmande av vite samt andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom kan innefattas i landskapsregleringen.

Livsmedelslagen innehåller även bestämmelser om tillsyn, inspektioner, provtagning och tillsynsmyndighetens rätt att få information. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Enligt 49 § i livsmedelslagen har en tillsynsmyndighet eller utomstående sakkunnig som tillsynsmyndigheten anlitar som hjälp i tillsynen rätt att utföra sådana inspektioner som tillsynen förutsätter, ta del av handlingar och få tillträde till ställen där i lagen avsedd verksamhet bedrivs eller där uppgifter

som är av betydelse för tillsynen över efterlevnaden av lagen förvaras. Tillsynsmyndigheten och utomstående sakkunniga har rätt att inspektera den utrustning, de redskap och de utrymmen som används i verksamheten. I utrymmen som omfattas av hemfriden får inspektioner göras endast om det finns grundad anledning att misstänka att man har brutit eller bryter mot livsmedelsbestämmelserna på ett sätt som är straffbart enligt lag. En sådan inspektion skall vara nödvändig för att ett brott skall kunna utredas eller en allvarlig hälsofara förhindras. Om tillsynsmyndigheten i samband med övervakningen eller inspektionen konstaterar att ett livsmedel av animaliskt ursprung innehåller främmande ämnen i en mängd som strider mot bestämmelserna, har tillsynsmyndigheten rätt att bl.a. utan ersättning ta alla prov som behövs för undersökning. Dessa bestämmelser kan beröra det i grundlagens 2 kap. 10 § garanterade skyddet för bl.a. privatlivet på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Detta gäller även bestämmelserna i 51, 52 § och 54 § om tillsynsmyndigheternas och veterinärers rätt att få information, anmälningsskyldighet och skyldighet att lämna uppgifter samt bestämmelsen i 81 § om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter.

Enligt blankettlagens 5 § överklagas beslut som fattas med stöd av landskapslagen enligt bestämmelserna i livsmedelslagen. I hälsönämndens beslut får ändring sökas i enlighet med 14 § landskapslagen om hälso- och sjukvården (ÅFS 60/1993). Bestämmelserna om ändringssökande gäller rättskipning som enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen utgör riksbehörighet. Dessa bestämmelser överensstämmer med 25 och 26 § i självstyrelselagen. Rättelseyrkandet utgör en del av förvaltningsförfarandet som föregår besvär förfarandet.

Bestämmelserna om avgifter i 8 kap. i livsmedelslagen kan med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. I fråga om grunderna för avgifter skall landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet tillämpas.

Enligt blankettlagens 6 § skall den som bryter mot bestämmelserna i landskapslagen straffas med böter, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag. Denna bestämmelse avser enligt sin ordalydelse bara de bestämmelser som finns i blankettlagen. I övrigt gäller bestämmelserna i livsmedelslagen. Livsmedelslagens 10 kap. innehåller straffbestämmelser. Straffbestämmelserna kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

I landskapslagens 7 § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdas med stöd av livsmedelslagen skall tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. Landskapslagens 8 § berättigar landskapsregeringen att inom landskapets behörighet, i landskapsförordning besluta om genomförandet i landskapet av EG:s direktiv rörande i landskapslagen avsedda angelägenheter. Med anledning härav konstateras, att enligt 21 § i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § i Finlands grundlag. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandet i 7 § i landskapslagen vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i författningar som utfärdats med stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som

finns i landskapslagen. De ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna begränsas genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Dessutom avser stadgandet ändringar i riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning. Enligt sin ordalydelse förefaller delegeringsstadgandet i landskapslagens 8 § rätt vidsträckt då den berättigar landskapsregeringen att i en landskapsförordning besluta om genomförandet i landskapet av EG direktiv. Enligt landskapslagens 1 § 2 mom. träder dock ändringar av livsmedelslagen automatiskt i kraft i landskapet. Detta begränsar landskapsregeringens möjligheter att utfärda förordningar då man tolkar delegeringsstadgandet i överensstämmelse med de krav grundlagen ställer. Stadgandet torde inte stå i strid med de krav grundlagen ställer.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Högsta domstolens utlåtande 20.3.2007:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 16.2.2007 gällande ärendet nr 11/08/2007

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av livsmedelslagen (23/2006). Landskapslagen är en s.k. blankettlag. I den har tagits in ändringar i och tillägg till rikets lag för att anpassa rikslagen till situationen i landskapet. Genom landskapslagen upphävs landskapslagen (1977:43) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om livsmedel och landskapslagen (1997:97) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om livsmedelshygien i fråga om animaliska livsmedel. Rikets tidigare reglering på området, livsmedelslagen (361/1995) och lagen om livsmedelshygien i fråga om animaliska livsmedel (1195/1996), har nyligen upphävts och ersatts av livsmedelslagen. Den nya rikslagen innehåller bestämmelser om allmänna krav på livsmedel samt om anordnande av livsmedelstillsyn. Utgångspunkten är att lagen skall tillämpas i alla stadier i produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan med undantag för primärproduktion avsedd för eget bruk eller hantering av livsmedel i privathushåll.

Genom den nya livsmedelslagen i riket har man sammanfört bestämmelserna om livsmedelstillsyn i de tidigare lagarna på området, dvs. livsmedelslagen, hygienlagen och hälso- skyddslagen, till en helhet, där man beaktat utvecklingen av EG:s regelverk gällande livsmedelstillsyn.

Lagstiftningsbehörigheten

Regleringen i landskapslagen hänför sig till ett flertal lagstiftningsområden. I huvudsak riktar sig bestämmelserna i landskapslagen till näringsidkare och tillsynsmyndigheter. Bestämmelserna kan således hänföras till näringslagstiftningen. På detta område har lagtinget enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet med vissa begränsningar som anges i punkten. Till dessa hör lagstiftningen om utrikeshandeln, i fråga om vilken riket enligt 27 § 12 punkten självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet. Landskapslagen gäller också konsumentskydd samt utsköknings- och rättsväsendet. På dessa områden har riket lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 10 och 23 punkten självstyrelselagen.

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under den.

Enligt 18 § 4 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om bland annat kommunernas förvaltning och enligt 6 punkten allmän ordning och säkerhet.

Enligt 18 § 17 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om djurskydd och veterinärväsendet med de undantag som stadgas i 27 § 31-33

punkten. Enligt dessa punkter har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om smittsamma sjukdomar hos husdjur, förbud mot införande av djur och djurprodukter samt förebyggande av införsel av växtförstörare till landet. Landskapslagen hänför sig även till lagstiftningen om hälso- och sjukvård, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen med vissa undantag om vilka det nu inte är fråga hör till landskapet.

Livsmedelslagen som antagits genom landskapslagen innehåller således stadganden som dels hör till landskapets behörighet och dels till rikets. Stadganden av rikslagstiftningsnatur kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen tas in i landskapslagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet. Granskningen i detta utlåtande koncentreras därför i huvudsak till de stadganden som ingår i landskapslagen. Däremot granskas stadgandena i själva livsmedelslagen inte direkt.

Lagstiftningstekniken

Genom att genomföra regleringen i form av en blankettlag har man undvikit många gränsdragningsproblem som gäller lagstiftningsbehörigheten. På grund av den delade behörigheten på livsmedelsområdet har alla svårigheter inte gått att undvika. Ett större problem utgör dock de oklara formuleringarna i landskapslagen som inte till någon del ens har klargjorts i förarbetena då det i landskapsregeringens framställning till lagtinget saknas detaljmotiveringar.

I 3 § 1 mom. landskapslagen stadgas att de förvaltningsuppgifter som enligt livsmedelslagen ankommer på statens myndigheter i landskapet skall skötas av landskapsregeringen och de uppgifter som ankommer på kommunerna och kommunala myndigheter skall skötas av hälsönämnden, till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området. Formuleringen "till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området" är inte informativ för adressaterna av stadgandet. För att kunna tillämpa stadgandet förutsätter det en ingående kunskap i självstyrelselagens system vilket man inte kan förutsätta att finns vid alldagliga tillämpningssituationer. Stadgandet utgör ändå inte en behörighetsöverskridning.

Delegering av normgivningsmakt

Enligt 7 § landskapslagen kan landskapsregeringen inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av livsmedelslagen skall tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. I 8 § stadgas att landskapsregeringen inom landskapets behörighet i landskapsförordning kan besluta om genomförandet i landskapet av EG:s direktiv rörande angelägenheter som avses i denna lag.

Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Det stadgas emellertid också att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § Finlands grundlag. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som ställs i grundlagen, står den i strid med 27 § 1 punkten självstyrelselagen som hänför avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandet i 7 § landskapslagen vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i författningar som utfärdats med stöd av rikslagen. De ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna begränsas emellertid genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Dessutom avser stadgandet ändringar i riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning. Även delegeringsstadgandet i 8 § landskapslagen är vidsträckt formulerat då det berättigar landskapsregeringen att i en landskapsförordning besluta om genomförandet i landskapet av EG:s direktiv. Enligt 1 § 2 mom. landskapslagen träder dock ändringar av livsmedelslagen automatiskt i kraft i landskapet. Detta begränsar landskapsregeringens möjligheter att utfärda förordningar då man tolkar delegeringsstadgandet i överensstämmelse med de krav grundlagen ställer. Trots sin problematiska ordalydelse torde stadgandet ändå inte stå i strid med de krav grundlagen ställer.

Livsmedel som godkänts i Sverige

I 4 § landskapslagen stadgas att oavsett vad som sägs i livsmedelslagen kan landskapsregeringen besluta att livsmedel, som enligt gällande bestämmelser i Sverige får saluföras där, även får säljas och överlåtas i landskapet. Vidare stadgas att detta dock inte gäller kött och köttprodukter eller livsmedel som landskapet inte har rätt att lagstifta om. Slutligen stadgas i paragrafen att i beslutet skall livsmedlets handelsnamn anges samt namnet på den som tillverkat eller berett livsmedlet och eventuella andra uppgifter som behövs för att ytterligare specificera livsmedlet.

I den nu gällande landskapslagen (1977:43) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om livsmedel ingår i 3 a § ett motsvarande stadgande som intagits genom lagändringen 55/1988. Enligt denna paragraf stadgas att oavsett vad i de i 1 § avsedda författningarna stadgas kan [landskapsstyrelsen] besluta att livsmedel som enligt i Sverige gällande bestämmelser får saluföras där även får hållas till salu och överlåtas i landskapet. Vad här sägs gäller dock inte kött och produkter därav eller livsmedel i fråga om vilka rätten att i landskapet lagstifta tillkommer rikets lagstiftande organ.

När denna paragraf första gången hade stiftats saknades slutleden av den sista meningen: "livsmedel i fråga om vilka rätten att i landskapet lagstifta tillkommer rikets lagstiftande organ." Bland annat av denna orsak konstaterade Högsta domstolen (17.3.1988) att det förelåg en behörighetsöverskridning och lagen förföll. Härefter stiftades lagen på nytt varefter den godkändes i lagstiftningskontrollen. Detta skedde då den tidigare självstyrelselagen för Åland var i kraft (670/1951). Behörighetsfördelningen var inte identisk med den nuvarande självstyrelselagens fördelning gällande de områden som är aktuella. Visserligen ansågs konsumentskyddet med stöd av 11 § 2 mom. 20 punkten den gamla lagen höra till rikets behörighet liksom utrikeshandeln direkt med stöd av 17 punkten samma moment i paragrafen. Sedermera har omständigheterna för handeln förändrats på många sätt bl.a. genom att Finland och Sverige blivit medlemmar i EU. Det finns därför skäl att genomföra en ny prövning av huruvida landskapet har behörighet att reglera saken.

Normalt gäller inom Europeiska unionen att varor fritt skall få säljas. Om gemenskapslagstiftningen tillåter inskränkningar i varornas omsättning uppstår frågan om landskapet har behörighet att lagstifta om när varor kan importeras från andra medlemsstater. Det är fråga om lagstiftning om utrikeshandeln om vilken riket ovan konstaterades ha lagstiftningsbehörighet. Det är också fråga om konsumentskydd på vilket område riket även har lagstiftningsbehörighet.

I 4 § landskapslagen sägs dock att den inte gäller kött och köttprodukter eller livsmedel som landskapet inte har rätt att lagstifta om. Denna inskränkning är vag och dess faktiska betydelse är oklar. Paragrafens innebörd klargörs inte heller på något sätt i landskapsregeringens

framställning där det saknas detaljmotiveringar. Det förblir således oklart vilka livsmedel som landskapsregeringen kan besluta om och i vilka hänseenden landskapsregeringen kan avvika från den reglering som gäller i riket. Stadgandet torde ändå inte utgöra en behörighetsöverskridning.

Straff, besvär och avgifter

Straffstadgandena i 6 § landskapslagen har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagen.

I 5 § landskapslagen hänvisas gällande ändringssökande till livsmedelslagens stadganden. Enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om rättskipning med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 §. Stadgandet i 5 § landskapslagen följer 25 och 26 § självstyrelselagen och har därför kunnat tas in i landskapslagen.

Hänvisningsstadgandet i 3 § 3 mom. landskapslagen till landskapslagen (1993:27) om grunderna för avgifter till landskapet har med stöd av 18 § 5 punkten självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagen.

Sammanfattning

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att det inte torde föreligga hinder för att landskapslagen träder i kraft.

Republikens presidents beslut 30.3.2007.

Nr 5/07, D 10 07 01 12-D 10 07 01 14. Antagna av lagtinget 19.1.2007.

1. Landskapslag om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård (ÅFS 23/07),

2. Landskapslag om ändring av 7 § landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet (ÅFS 24/07),

3. Landskapslag om ändring av 12 § landskapslagen om hälso- och sjukvården (ÅFS 25/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 6.2.2007:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Den först nämnda landskapslagen (nedan avgiftslagen) reglerar grunderna för de avgifter som uppbärs av hälso- och sjukvårdsmyndigheten på Åland. I landskapslagen om hälso- och sjukvården intas en hänvisning till avgiftslagen. Bestämmelserna om betalningstid och dröjsmålsränta i landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet preciseras.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter samt hälso- och sjukvård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 12 punkterna i självstyrelselagen.

Enligt 27 § 1 mom. i självstyrelselagen hör stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag till rikets lagstiftningsbehörighet. Grundlagens 19 § 3 mom. förutsätter att det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, skall tillförsäkra var och

en tillräckliga social-, hälsovårds-, och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Grundlagsutskottet har bl.a. i utlåtande över en regeringsproposition med förslag till en lag om ändring av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (GrUU 8/1999 rd) konstaterat att motsvarande bestämmelse i 15a § 3 mom. i den nu upphävda Regeringsformen har den viktiga dimensionen att klientavgifterna inte får vara så höga att de som behöver tjänsterna inte kan utnyttja dem. Utifrån nämnda lagrum ansåg utskottet att även ett avgiftstak i sak kan motiveras.

Jämlikt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen och enligt 44 § 3 mom. nämnda lag ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Grundlagens 81 § 2 mom. förutsätter att grunderna för avgifter anges i lag. Dessutom förutsätter grundlagens 80 §, liksom självstyrelselagens 21 §, att bestämmelser som berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter anges i lag.

I avgiftslagen har intagits bestämmelser om det maximibelopp en person under ett kalenderår behöver betala för vissa hälso- och sjukvårdstjänster (högkostnadsskydd). I avgiftslagens 5 § anges att avgiften för långvarig institutionsvård (långvårdsavgiften) fastställs enligt patientens betalningsförmåga. Eftersom i avgiftslagen intagits detaljerade bestämmelser om högkostnadsskyddet och uträknandet av långvårdsavgiften föranleder dessa bestämmelser inga anmärkningar i behörighetsavseende.

Avgiftslagens 8 § berättigar landskapsregeringen att besluta att även andra avgifter än långvårdsavgiften skall uppbäras enligt användarens betalningsförmåga. Denna bestämmelse innebär en rätt vidsträckt fullmakt för landskapsregeringen att besluta om grunderna för avgifter. Med beaktande av de i paragrafen angivna faktorer som härvid skall beaktas, av bestämmelsen i avgiftslagens 2 § om att avgiften för en tjänst får vara högst lika stor som kostnaden för produktionen av tjänsten, samt bestämmelserna i landskapslagens 3 § om avgiftsfria tjänster anser Ålandsdelegationen att delegeringsstadgandet inte strider mot ovan nämnda grundlagsbestämmelser. Som jämförelse kan nämnas att enligt 2 § i rikets lag om klientavgifter inom social- och hälsovården (FFS 734/1992, nedan rikslagen) kan genom förordning stadgas om den högsta avgiften för service och att en avgift får bestämmas enligt betalningsförmågan. I avgiftslagens 11 § anges att bestämmelser om fastställande av avgifter för vård vars kostnader skall ersättas inom ramen för olycksfalls- och trafikförsäkringen finns i rikslagen. Ärenden gällande försäkringsavtal utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 11 punkt, och bestämmelsen kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i avgiftslagen.

Enligt avgiftslagens 12 § får avgifter och ersättningar av dem som inte har hemort på Åland uppbäras på andra grunder än de som anges i avgiftslagen, om inte något annat följer av internationella avtal som är bindande för landskapet. I avgiftslagen anges inte vilka grunder som härvid gäller, men bestämmelsen måste avse de grunder som anges i landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet (ÅFS 27/1993) eller annan landskapslag som stiftas om grunderna för dessa avgifter.

I avgiftslagens 13 § 1 mom. har intagits bestämmelser om rättelseyrkande. Rättelseyrkandet utgör en del av förvaltningsförfarande och kan därför intas i landskapslagen. Bestämmelsen i avgiftslagens 13 § 2 mom. om anförande av besvär hos Ålands förvaltningsdomstol är att hänföra till rättsväsendet på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt självstyrelselagens 27 § 23 punkt och bestämmelsen överensstämmer med 25 och 26 § i självstyrelselagen. I avgiftslagens 13 § 2 mom. har intagits ett stadgande om besvärshänsyn över Ålands förvaltningsdomstols beslut. Motsvarande bestämmelse finns i riksdagens 15 § 4 mom., varför bestämmelsen med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen kan intas i landskapslagen.

Bestämmelsen i avgiftslagens 14 § är, till den del den gäller indrivning av avgifter, att hänföra till utsköningsväsendet som utgör en del av rättsväsendet och bestämmelsen kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Med hänvisning till ovanstående har Ålandsdelegationen med beaktande av självstyrelselagens bestämmelser funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av 12 § landskapslagen om hälso- och sjukvården förutsätter att även avgiftslagen träder i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 20.3.2007:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 16.2.2007 gällande ärendena nr 12/08/2007, 13/08/2007 och 14/08/2007

Ärende: Ålands lagtings beslut 19.1.2007 om antagande av

1. Landskapslag om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård
2. Landskapslag om ändring av 7 § landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet
3. Landskapslag om ändring av 12 § landskapslagen om hälso- och sjukvården

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Det första lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård. De två andra ovannämnda landskapslagarna utgör följdändringar i anslutning till den förstnämnda lagen.

1. Landskapslag om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård

Allmänt

Landskapslagen om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård skall ersätta landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet som grund för fastställandet av hälso- och sjukvårdsavgifterna. I lagen tas i huvudsak in de grunder för avgifter som för närvarande fastställs av landskapsregeringen i Ålands hälso- och sjukvårds avgiftsstadga.

I lagen stadgas att vissa tjänster är avgiftsfria och om högkostnadsskydd i form av kostnadstak. Efter att kostnadstaket har uppnåtts är tjänsterna avgiftsfria under resten av kalenderåret. I lagen regleras kostnaderna för långvarig institutionsvård särskilt så att avgiften skall uppbäras enligt patientens betalningsförmåga. Landskapsregeringen har dessutom möjlighet att bestämma att även andra avgifter skall uppbäras enligt betalningsförmågan. I lagen ingår också stadganden om avgift för uteblivet besök, efterskänkande och nedsättning av avgift, avgift för vård som ersätts enligt den lagstadgade olycksfallsförsäkringen och trafikförsäkringen, avgift för den som inte är bosatt i landskapet, sökande av ändring samt om uppbörd och indrivning av avgifter.

Landskapet har enligt självstyrelselagen till största delen lagstiftningsbehörighet på de rättsområden som landskapslagen gäller. Enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet beträffande hälso- och sjukvård, med vissa undantag som det nu inte är fråga om. Enligt 1 punkten samma paragraf har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om myndigheter som lyder under landskapsregeringen.

Avvikelse från grundlagen

Riket har enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen behörighet i fråga om stiftande av grundlag och avvikelse från grundlag. I landskapslagen ingår stadganden som griper in i vissa av de grundläggande fri- och rättigheterna. Regleringen av avgifter inom hälso- och sjukvården påverkar jämlikheten inför lagen och rätten till social trygghet.

I 81 § 2 mom. Finlands grundlag ställs ett krav att bestämmelser om avgifter samt de allmänna grunderna för storleken av avgifter för de statliga myndigheternas tjänsteåtgärder, tjänster och övriga verksamhet utfärdas genom lag. Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter till landskapet. Enligt 44 § 3 mom. samma lag ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Stadgandena innebär att landskapet måste reglera grunderna om avgifter i lag.

I 3 § landskapslagen bestäms vilka tjänster som är avgiftsfria och dessutom stadgas att landskapsregeringen kan besluta om grunder för när en tjänst som enligt denna lag är avgiftsbelagd skall vara avgiftsfri för användaren. I 4 § regleras högkostnadsskydd så att det finns ett kostnadstak på två olika nivåer beroende på patientens ålder. Enligt 5 § landskapslagen fastställs avgifter för långvarig institutionsvård enligt patientens betalningsförmåga enligt särskilda regler. Dessa regler kompletteras i 6 respektive 7 § med närmare bestämmelser om de inkomster och avdrag från inkomsterna som ligger till grund för avgiften. Denna detaljerade reglering innebär förmåner till var och en som har rätt till sjukvård i landskapet och uppfyller grundlagens krav.

Enligt 8 § landskapslagen kan landskapsregeringen besluta att även andra avgifter än långvårdavgiften skall uppbäras enligt användarens betalningsförmåga. Om ett sådant beslut fattas, stadgas att avgiften då fastställs enligt de grunder som anges i 5 § 2 och 4 mom. samt 6 och 7 §. Stadgandet bestämmer således inte i sig i vilka fall det är möjligt uppbära avgift med beaktande av betalningsförmågan utan det beror på vad landskapsregeringen beslutar. Stadgandet i 2 § om att avgiften för en tjänst får vara högst lika stor som kostnaden för produktionen av tjänsten och regleringen i 3 § om avgiftsfria tjänster och i 4 § om högkostnadsskydd torde utgöra tillräckliga ramar på lagnivå som begränsar vad landskapsregeringen kan besluta. Därmed uppfylls grundlagens krav på att reglerna om grunderna om avgifter skall finnas på lagnivå.

I 12 § landskapslagen stadgas att av den som inte har hemort på Åland får avgift och ersättning uppbäras på andra grunder än de som anges i denna lag, om inte något annat följer av internationella avtal som är bindande för landskapet. Formuleringen får ... uppbäras är oklar då den berättigar Ålands hälso- och sjukvård att antingen uppbära avgift på andra grunder eller inte. Det ingår inte heller någon hänvisning till t.ex. landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet vilket skulle ha avlägsnat oklarheten. Dessutom ingår i detaljmotiveringen till paragrafen inte heller någon närmare utredning om hur man tänkt sig att grunderna för avgiften skulle bestämmas.

I riket regleras avgifterna inom hälso- och sjukvården i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992). Enligt 13 § rikets lag kan genom förordning stadgas att av den som inte är bosatt i Finland skall uppbäras avgift och ersättning enligt grunder som avviker från denna lag, om inte något annat följer av internationella avtal som binder Finland. Med stöd av denna delegering stadgas i 24 § förordningen om klientavgifter inom social- och hälsovården (912/1992) att av den som inte är bosatt i Finland kan uppbäras en avgift som högst motsvarar kostnaderna för produktionen av servicen, om inte något annat följer av ett internationellt avtal som binder Finland. Nu finns inte en motsvarande begränsning i landskapslagen. Formuleringen av 12 § landskapslagen fyller därmed inte grundlagens krav och utgör därmed en behörighetsöverskridning.

Besvär

Stadgandet i 13 § 2 mom. landskapslagen om besvär kan med stöd av 25 § 1 mom. självstyrelselagen tas in i landskapslagen.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att landskapslagen faller inom landskapets behörighet förutom stadgandet i 12 § som utgör en behörighetsöverskridning. Därför hemställer Högsta domstolen att detta lagrum i landskapslagen förordnas att förfalla. Stadgandet torde dock inte ha en avgörande betydelse för tillämpningen av landskapslagen varför den till övriga delar kan förordnas att träda i kraft.

2. Landskapslag om ändring av 7 § landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet

Landskapslagen gäller hur grunder för avgifter till landskapet skall bestämmas. Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om grunderna för avgifter till landskapet.

Med stöd av detta finner Högsta domstolen att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft. Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård träder i kraft.

3. Landskapslag om ändring av 12 § landskapslagen om hälso- och sjukvården

Landskapslagen gäller hälso- och sjukvården. Enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet beträffande hälso- och sjukvård, med vissa undantag som det nu inte är fråga om.

Landskapslagen innebär ändringar av lagteknisk natur. Högsta domstolen finner att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft.

Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård träder i kraft.

Sammanfattning

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att det inte torde föreligga hinder för att de granskade landskapslagarna träder i kraft förutom 12 § landskapslagen om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård som torde förordnas att förfalla.

Republikens presidents beslut 30.3.2007.

Republikens presidents beslut 30.3.2007 (angående D 10 07 01 12):

Ålands lagting har den 19 januari 2007 fattat beslut om antagande av landskapslag om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, sedan Ålandsdelegationen gett utlåtande i saken och efter att ha inhämtat utlåtande av Högsta domstolen, funnit att 12 § i lagtingsbeslutet utgör en behörighetsöverskridning. I paragrafen föreskrivs att av den som inte har hemort på Åland får avgift och ersättning uppbäras på andra grunder än de som anges i lagen, om inte något annat följer av internationella avtal som är bindande för landskapet. Formuleringen är oklar eftersom den ger Ålands hälso- och sjukvård rätt att besluta om grunderna. I paragrafen finns inte heller någon hänvisning till t.ex. landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet. Formuleringen av paragrafen uppfyller därför inte grundlagens krav och utgör därmed en behörighetsöverskridning.

Av de skäl som anges i Högsta domstolens utlåtande har jag beslutat förordna att 12 § i lagtingsbeslutet skall förfalla, medan hinder för att landskapslagen i övrigt träder i kraft inte finns, vilket Landskapsregeringen härmed meddelas för kännedom.

Ärendet D 10 07 01 15 finns ej p.g.a. en felregistrering.

Nr 6/07, D 10 07 01 16-D 10 07 01 17. Antagna av lagtinget 12.3.2007.

1. Landskapslag om skydd av det maritima kulturarvet (nedan landskapslagen) (ÅFS 19/07),

2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om fornminnen (ÅFS 20/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 12.4.2007:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen reglerar skyddet av det maritima kulturarvet. Med maritimt kulturarv avses vrak av farkost som sjunkit för mer än 100 år sedan eller annan över 100 år gammal kulturellt bevarandevärd lämning under vatten eller andra föremål som påträffas i sådana vrak eller lämningar eller som uppenbarligen härstammar från sådana. I landskapslagen anges när ett maritimt kulturarv tillfaller landskapet. Landskapslagen innehåller bestämmelser om tillstånds- och anmälningsplikt för dykning. Landskapslagen innebär en uppdatering och precisering av gällande landskapslag om fredning av skeppsvrak (ÅFS 65/1974), som upphävs. Hänvisningen i 20 § landskapslagen om fornminnen till landskapslagen om fredning av skeppsvrak ersätts med en hänvisning till den nu antagna landskapslagen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningen:

Enligt 18 § 11 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om fornminnen, skydd av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och föremål i landskapet, dock med begränsningen i 23 § 3 punkten i nämnda lag enligt vilken landskapsregeringen skall begära utlåtande av behöriga riksmyndigheter innan en åtgärd som gäller en fast fornlämning vidtas.

Landskapslagarna gäller även landskapets myndigheter, vattenrätt samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten helt eller till de områden landskapslagarna berör tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 10 och 22 punkterna i självstyrelselagen.

De medborgerliga rättigheterna:

Landskapslagen innehåller bestämmelser som inkräktar på de medborgerliga fri- och rättigheterna som garanteras i grundlagens 2 kap. Enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag. Enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen kan i en landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i en rikslag.

I landskapslagens 2 § anges att ett vrak, en lämning eller en del därav som utgör ett i landskapslagen definierat maritimt kulturarv tillfaller landskapet om det utifrån yttre omständigheter är uppenbart att ägarna har övergett vraket eller lämningen eller delen. Föremål som påträffas i vrak eller lämning som utgör maritimt kulturarv eller som uppenbart härstammar från sådana tillfaller landskapet utan lösen. Dessa bestämmelser kan tänkas ingripa i det i grundlagens 15 § tryggade egendomsskyddet. Motsvarande bestämmelserna finns i 20 § 2-3 mom. i rikets lag om fornminnen (FFS 295/1963, ändrad genom FFS 941/2002), som ansetts förenliga med grundlagen (GrUU 29/2002 rd). Ålandsdelegationen finner inte anledning att göra en annan bedömning än grundlagsutskottet.

Enligt landskapslagens 3 § får dykning med dykarutrustning eller annan därmed jämförbar utrustning, som omfattar behållare för dykares försörjning med syre, luft eller annan gasblandning, med i landskapslagens 4 § angivna undantag, ske endast med landskapsregeringens tillstånd. I landskapslagen finns även bestämmelser om tillståndshavarens rapporteringsskyldighet samt om anmälan om dykningar till landskapsregeringen. Dessa bestämmelser begränsar den rörelsefrihet som tryggas i 9 § 1 mom. i grundlagen för finska medborgare och utlänningar som lagligen vistas i landet. Varken i rikets territorialvattenlag (FFS 755/2000) eller lag om fornminnen (FFS 295/1963) har intagits någon motsvarande generell tillståndsplikt för dykning.

I grundlagsutskottets betänkande över regeringens proposition med förslag till ändring av grundlagens stadganden om de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUU 25/1994 rd) beskrivs vissa allmänna krav som ställs för att inskränkningar kan göras i de grundläggande fri- och rättigheterna i grundlagens 2 kap.

För att inskränkningarna skall kunna godtas förutsätts bl.a. följande:

- Inskränkningarna i grundläggande fri- och rättigheter bör göras på lagnivå.
- Inskränkningarna skall vara noga avgränsade och tillräckligt exakt definierade.

Grunderna för inskränkningar skall vara acceptabla. Inskränkningarna skall vara dikterade av något tungt vägande samhälleligt skäl.

- Inskränkningarna skall vara förenliga med kravet på proportionalitet. De bör vara nödvändiga för att uppnå ett acceptabelt syfte. Vissa inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna är tillåtna bara om målet inte kan nås genom mindre ingrepp i rättigheterna.

Ålandsdelegationen konstaterar att begränsningar motsvarande dem i landskapslagens 3 § finns i 2 § i gällande landskapslag om fredning av skeppsvrak (ÅFS 65/1974). I den nu aktuella landskapslagen har tillståndsplikten dock utvidgats till att även gälla dykning med utrustning som omfattar behållare för dykares försörjning med annan gasblandning än luft eller syre. I motsats till gällande landskapslag har i landskapslagens 10 § intagits bestämmelser om de grunder då tillstånd för dykning på en viss plats kan avslås. För det första kan landskapsregeringen avslå en ansökan om tillstånd på platser och områden som är av sådan karaktär att dykning är förenad med livsfara. För det andra kan landskapsregeringen avslå en ansökan om tillstånd på platser och områden där dykning är olämplig av hänsyn till avlidna. Med hänsyn till avlidna kan en tillståndsansökan avslås fram till dess 50 år förflutit från den dag då ett fartyg sjunkit. Ifall ingen av dessa två omständigheter föreligger skall ansökan beviljas om de i landskapslagen angivna förutsättningarna beträffande sökanden och ansökans innehåll uppfylls. I paragrafen konstateras även att ett avslagsbeslut kan innebära att tillstånd inte beviljas i en angiven del av ett maritimt kulturarv eller vrak. Tillståndsansökan skall endast avslås om en mindre ingripande åtgärd inte kan användas för att tillgodose skyddsintresset.

Syftet med landskapslagen är att även fortsättningsvis skydda vrak och att förhindra plundring av vrak. Av landskapslagens förarbeten framgår att i vattnen kring Åland finns i jämförelse med andra områden i Östersjön både många och välbevarade fartygsvrak. De välbevarade åländska vraken är attraktiva att dyka på och dyknaringen uppskattas ha en stor potential att utvecklas. Vid kulturarvsturismen är det viktigt med en hållbar utveckling så att plats och föremål bevaras även till kommande generationer. Med beaktande av det ovan anförda och med hänsyn till de i landskapslagen intagna grunderna för att inte bevilja tillstånd anser Ålandsdelegationen att landskapslagen uppfyller de förutsättningar som kan ställas på den inskränkning i de grundlagsenliga fri- och rättigheterna som de i landskapslagen intagna begränsningarna gällande dykning innebär. I sammanhanget konstaterar Ålandsdelegationen även att högsta domstolen i utlåtande 2.7.1974 över landskapslagen om fredning av skeppsvrak inte anført några invändningar beträffande den i 2 § i nämnda lag intagna tillståndspliktens förenlighet med rörelsefriheten.

Enligt landskapslagens 10 § 1 mom. kan landskapsregeringen meddela särskilda föreskrifter vid platsen för ett maritimt kulturarv om det är nödvändigt för bevarande av det maritima kulturarvets värde. Av landskapslagens förarbeten framgår att sådana föreskrifter även kan innebära begränsningar gällande dykning. Ålandsdelegationen finner att motsvarande bestämmelse intagits i 8 § i rikets fornminneslag, vilken bestämmelse enligt lagens 20 § även i tillämpliga delar skall gälla vrak eller delar av vrak. Bestämmelsen i landskapslagens 10 § 1 mom. föranleder därför ingen anmärkning i behörighetsavseende.

Övrigt:

Straffbestämmelsen i landskapslagens 15 § är med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om fredning av skeppsvrak (ÅFS 65/1974). Enligt 8 § 1 mom. 2 mening i landskapslagen om fredning av skeppsvrak skall museiverket meddelas om beviljande av tillstånd för undersökning av fartygsvrak. Denna bestämmelse har inte intagits i landskapslagen. Ålandsdelegationen konstaterar dock att enligt 23 § 3 punkten i självstyrelselagen skall landskapsregeringen begära utlåtande av behöriga riksmyndigheter innan en åtgärd som gäller en fast fornlämning vidtas. Denna bestämmelse gäller även i fråga om sådana fasta fornlämningar som hör till det maritima kulturarvet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av landskapslagen om fornminnen förutsätter dock att landskapslagen om skydd av det maritima kulturarvet träder i kraft.

Republikens presidents beslut 27.4.2007.

Nr 7/07, D 10 07 01 18. Landskapslag om ändring av 13 § landskapslagen om hälso- och sjukvården, antagen av lagtinget 26.3.2007 (ÅFS 22/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 12.4.2007:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen görs vissa ändringar i fördelningen mellan landskapet och kommunerna i fråga om kostnaderna för hälso- och sjukvården.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4, 12 och 13 punkterna i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, socialvård samt hälso- och sjukvård, med vissa undantag, som inte berörs av föreliggande landskapslag. Ålandsdelegationen konstaterar att enligt övergångsbestämmelserna skall landskapslagen tillämpas retroaktivt på ersättning för vård som ges fr.o.m. 1.1.2007. Landskapslagen innebär dock att den avgift kommunerna skall ersätta landskapet för hälso- och sjukvårdsmyndighetens långvårdsenhet Gullåsen sänks. Enligt landskapslagen skall avgiften fastställas med ett påslag om 5 % på den genomsnittliga vårddygnskostnaden vid Trobergshemmet och De Gamlas Hem, i stället för det påslag om 35 % som nu gäller. Samtidigt höjs dock kommunernas avgift för långtidssjukvård och speci-alsjukvård för sådana patienter som inte kan skrivas ut för att hemkommunen inte kan tillgodose servicebehovet. Sistnämnda avgift skall fastställas så att den motsvarar kostnaden för vården. Ur landskapslagens förarbeten framgår att avgifterna åtminstone delvis bygger på en överenskommelse mellan landskapsregeringen och

Ålands kommunförbund. Dessutom beräknas de reviderade bestämmelserna totalt sett innebära en sänkning av kommunernas kostnader för vården vid Gullåsen. Med beaktande av detta utgör landskapslagens övergångsbestämmelser inte en behörighetsöverskridning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 27.4.2007.

Nr 8/07, D 10 07 01 19-D 10 07 01 20. Antagna av lagtinget 11.4.2007.

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling (ÅFS 50/07),

2. Landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet (ÅFS 51/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.5.2007:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen om ändring av landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling är en s.k. blankettlag, enligt vilken rikets lag om offentlig upphandling (FFS 348/2007) och lagen om upphandling inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (FFS 349/2007) med vissa undantag görs tillämpliga i landskapet vid upphandling som görs av landskapsregeringen, under landskapsregeringen lydande myndigheter och inrättningar, kommunala myndigheter samt i författningarna avsedda upphandlingsenheter. Nämda rikslagstiftning görs tillämplig på upphandling som beräknas uppgå till gällande EU-tröskelvärde enligt EG:s bestämmelser om offentlig upphandling. Landskapslagstiftningen avser en implementering av på området gällande EG-bestämmelser. Hänvisningar i rikslagstiftningen till andra författningar skall inom landskapets behörighet avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen. En förvaltningsuppgift som enligt riksförfattningarna ankommer på en riksmyndighet skall i landskapet skötas av landskapsregeringen till den del uppgifterna faller inom landskapets behörighet.

Ändringen av 4 § i landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet är av teknisk natur.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Enligt 18 § 1 och 4 punkterna i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt kommunernas förvaltning.

Hänvisningar i rikslagstiftningen till andra författningar skall enligt blankettlagens 1 § 4 mom. inom landskapets behörighet avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen. I nämnda lagrum anges även att förvaltningsuppgifter som enligt den antagna rikslagstiftningen ankommer på riksmyndigheterna skall i landskapet skötas av landskapsregeringen, till den del uppgifterna faller inom landskapets behörighet. Dessa bestämmelser kan leda till oklarhet

vid tillämpningen, och är därför betänkliga ur rättssäkerhetssynpunkt. De föranleder dock inte anmärkning ur behörighetssynpunkt.

I de genom blankettlagen antagna riksförfattningarna ingår även bestämmelser om främjande av konkurrens och skadestånd, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 10 och 41 punkterna i självstyrelselagen hör till riket. Bestämmelserna kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Blankettlagen innehåller inga från rikslagstiftningen avvikande besvärsmåttbestämmelser. Bestämmelser om rättsmedel har intagits i 11 kap. i lagen om offentlig upphandling. Enligt nämnda bestämmelser är marknadsdomstolen behörigt organ i första instans. Högsta förvaltningsdomstolen har i beslut 15.12.2005 (liggare nr 3357) ansett att marknadsdomstolen, trots bestämmelsen i självstyrelselagens 25 § 2 mom. är behörig att pröva upphandlingsärenden även i de fall där landskapsregeringen är upphandlingsenhet. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning gäller detta fortfarande eftersom rättsläget till denna del är oförändrat.

Bestämmelserna om vite och andra tvångsåtgärder är enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

I blankettlagens 3 § 1 mom. berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet besluta att bestämmelser som har utfärdats med stöd av den antagna rikslagstiftningen skall tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver.

Bestämmelser om delegering av lagstiftningsbehörighet finns i grundlagens 80 §. Grundlagens 80 § 1 mom. innehåller bestämmelser om utfärdande av förordningar. Motsvarande bestämmelser finns i självstyrelselagens 21 § 1 mom. som berättigar landskapsregeringen att med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Bestämmelsen innebär att en i en landskapslag intagen delegeringsfullmakt i allmänhet bör ange att de föreskrifter som utfärdas med stöd av delegeringsfullmakten utfärdas i en förordning. Det stadgas i självstyrelselagens 21 § 1 mom. också att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen.

Av blankettlagens 3 § 1 mom. framgår inte att delegeringen av normgivningsmakten skall ske genom en förordning. Med anledning härav konstateras att grundlagens 80 § 2 mom. föreskriver att även andra än i 1 mom. benämnda myndigheter i lag kan bemyndigas att utfärda rättsnormer i bestämda frågor, om det med hänsyn till föremålet för regleringen finns särskilda skäl och regleringens betydelse i sak inte kräver att den sker genom lag eller förordning. Tillämpningsområdet för ett sådant bemyndigande skall vara exakt avgränsat.

Delegeringsfullmakterna i ifrågakvarande rikslagstiftning förutsätter statsrådsförordningar. Enligt fullmaktsbestämmelserna kan de komma att reglera även mer betydelsefulla angelägenheter.

Bestämmelserna i grundlagens 80 § innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som ställs i grundlagen, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen som hänför avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Ålandsdelegationen konstaterar att delegeringsstadgandet i blankettlagen 3 § 1 mom. är vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att genom landskapsregeringsbeslut göra ändringar i författningar som utfärdas med stöd av den antagna rikslagstiftningen. Tillämpningsområdet för bemyndigandet är inte exakt avgränsat och formen för regleringen har inte preciserats. Ordalydelsen utesluter därför inte en sådan reglering i ett landskapsregeringsbeslut som enligt bestämmelserna i grundlagens 80 § bör ske genom förordning. Bestämmelsen i blankettlagens 3 § 1 mom. utgör härvid en behörighetsöverskridning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger, förutom beträffande 3 § 1 mom. i landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling. Den felaktiga bestämmelsen inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till övriga delar kan träda i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 2.7.2007:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 1.6.2007 gällande ärendet nr 20-21/08/2007

Ärende: Ålands lagtings beslut 11.4.2007 om antagande av

1. Landskapslagen om ändring av landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling
2. Landskapslagen om ändring av 4 § landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet

Utlåtande:

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling (348/2007). Landskapslagen är en s.k. blankettlag genom vilken lagen om offentlig upphandling och lagen om upphandling inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (349/2007) blir tillämpliga i landskapet Åland. I landskapslagen om offentlig upphandling har tagits in ändringar i och tillägg till rikets lag om offentlig upphandling för att anpassa den till situationen i landskapet. Den väsentligaste ändringen är att tillämpningsområdet i landskapet begränsats betydligt jämfört med i riket. Därutöver har lagtinget antagit en landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet som föranleds av den första lagändringen.

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling

Området för lagstiftningen

Vid regleringen av offentlig upphandling har huvudsyftet varit att införa konkurrens. I ingressen till Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/18/EG om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggentreprenader, varor och tjänster kommer detta fram. Där sägs bland annat att i upphandlingsverksamheten skall man följa principerna i fördraget. Man nämner särskilt principen om fri rörlighet för varor, principen om etableringsfrihet och principen om frihet att tillhandahålla tjänster. Ytterligare konstateras att av dessa principer följer t.ex. principen om likabehandling, principen om icke-diskriminering, principen om ömsesidigt erkännande, proportionalitetsprincipen och öppenhetsprincipen (punkt 2). På nationell nivå har samma syfte också uttryckligen formulerats i 1 § både den tidigare (1505/1992) och den nuvarande lagen om offentlig upphandling. Det sekundära syftet att effektivisera användningen av allmänna medel nämns också i samma paragraf i den nuvarande lagen.

Regelverket kring offentlig upphandling behandlas inte i EG-fördragets konkurrensregler men det har ett nära sakligt samband med den egentliga konkurrensrätten inom gemenskapen. I rättssystematiskt hänseende har man hänfört reglerna om offentlig upphandling till konkurrensrätten i vid mening vilket förklaras med reglernas primära syfte. Regleringen av upphandling faller dels inom rättsområdena främjande av konkurrens och dels inom förfarande hos offentliga organ.

Lagstiftningsbehörigheten

Regleringen i landskapslagen gäller främst upphandlingsverksamheten i landskapet. Det är fråga om reglering på ett rättsområde som inte omnämns i 4 eller 5 kapitlet självstyrelselagen vilka reglerar fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Då landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling i sin ursprungliga form antagits av lagtinget konstaterade Högsta domstolen i sitt utlåtande 14.4.1994 att lagens syfte är att åstadkomma konkurrens och trygga jämbördigt och icke-diskriminerande bemötande av dem som deltar i ett anbudsförfarande. Högsta domstolen ansåg då att lagtingsbeslutet främst gällde det förfarande landskapets myndigheter och kommunerna skulle iaktta vid upphandling. Med hänvisning till 18 § 1 och 4 punkterna självstyrelselagen konstaterades att lagtinget hade lagstiftningsbehörighet i fråga om myndigheter och inrättningar som lyder under den dåvarande landskapsstyrelsen samt om kommunernas förvaltning. Vidare fann Högsta domstolen att fastän landskapslagens syfte även var att främja konkurrensen ingick det inte i lagen sådana bestämmelser av rikslagstiftningsnatur som avsågs i 27 § 10 punkten självstyrelselagen.

Det är enligt specialmotiven i regeringens proposition till 27 § 10 punkten självstyrelselagen för Åland fråga om lagstiftning om ekonomisk konkurrens eller den s.k. kartellagstiftningen. Redan före den gällande självstyrelselagen följde av de allmänna principerna i den tidigare självstyrelselagen att lagstiftningen om främjande av konkurrens ansågs höra till rikets lagstiftningsområde.

Den nuvarande självstyrelselagen bereddes före 1991. Då reglerades offentlig upphandling inte på samma sätt som i 1992 års lag om offentlig upphandling. Detta är förklaringen till att offentlig upphandling inte uttryckligen nämns i regeringens proposition.

Regleringen av offentlig upphandling i landskapet och i riket kom från början att skilja sig från varandra på grund av tillämpningsstadgandet i 1 § 5 punkten den gällande landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling (ÅFS 1994/43). Där stadgas att landskapslagen inte skall tillämpas på upphandling som underskriver de så kallade EU-tröskelvärdena.

De EU-tröskelvärden som baserar sig på kommissionens förordning är tämligen höga, t.ex. 137 000 euro vid upphandling av varor och tjänster som görs av de statliga centralförvaltningsmyndigheterna, och 5 278 000 euro vid byggtreprenader och byggkoncessioner. I jämförelse med EU-tröskelvärdena har man i lagen om offentlig upphandling mycket lägre värden, t.ex. på varu- eller tjänsteupphandling, projekttävlingar eller tjänstekoncessioner 15 000 euro, samt på byggtreprenader och byggkoncessioner 100 000 euro.

Mot denna bakgrund kan man anta att regleringen i landskapslagen har betydelse i ytterst få fall i landskapet, medan rikslagen är ett viktigt komplement i den reglering som skapar konkurrensvillkoren för företagen i Finland i övrigt.

Nu uppstår frågan om hur lagstiftningsbehörigheten skall bedömas för den ändrade landskapslagens del då frågan om behörighetsfördelningen om offentlig upphandling redan tidigare avgjorts. Kan landskapet fortsättningsvis välja att tillämpa rikets lag endast då EU-tröskelvärdena överskrids? I praktiken skulle detta betyda att antalet upphandlingar där riksregleringen tillämpas numerärt sett skulle vara mycket fåtaliga.

Upphandlingsverksamheten går ut på att skaffa varor och tjänster till enheter hos det allmänna för att nyttjas i verksamheten antingen av enheten själv eller för att tillhandahålla dem åt klienter. Ett syfte med upphandlingsregleringen är att effektivisera användningen av allmänna medel. Det är således också fråga om att reglera det allmännas verksamhet. Regleringen gäller, såsom Högsta domstolen konstaterat, förfarande inom offentliga organ. Beträffande förfarandet i landskapsregeringen och myndigheter under den samt i kommunerna har landskapet behörighet att lagstifta.

Upphandlingslagarna som antagits genom landskapslagen innehåller stadganden som dels hör till rikets behörighet och dels hör till landskapets. Enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan i en landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i en rikslag. Det problem som nu uppkommer är emellertid inte i innehållet i de lagrum, som blir tillämpliga. Problemet är att tillämpningsområdet för rikslagstiftningen i landskapslagen krympts i sådan omfattning att den reglering som innehåller starka konkurrensrättsliga drag inte bidrar till att för företagen skapa den konkurrensomgivning som lagen syftar till.

Högsta domstolen konstaterar sammanfattningsvis att offentlig upphandling är ett rättsområde i utveckling som visar allt starkare konkurrensrättsliga drag. Av denna orsak är det motiverat att utreda huruvida fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapet och riket måste ses över på nytt.

I 1 § 2 mom. landskapslagen stadgas att med avvikelse från vad som gäller i enlighet med de i 1 mom. angivna riksförfattningarna är denna lag endast tillämplig på upphandling som beräknas uppgå till gällande EU-tröskelvärden enligt EG:s bestämmelser om offentlig upphandling. Tillämpningsstadgandet i 1 § 2 mom. landskapslagen prioriterar smidighet i upphandlingen på bekostnad av främjandet av konkurrensen på en stor del av marknaden i landskapet. Detta innebär att landskapslagens tillämpningsområde inte i sak överensstämmer med rikslagens. Det konkurrensrättsliga syftet med rikslagen uppnås således inte i landskapet.

En ändring av 1992 års lag (1247/1997) medförde att konkurrensrådet gavs ökade befogenheter så att rådet även kunde behandla ansökningar rörande upphandling i riket som understeg de nämnda tröskelvärdena. Denna ändring medförde således att det uppstod en större skillnad mellan regleringen av upphandlingen i landskapet och riket än år 1994 då Högsta domstolen senast avgjorde frågan om behörighetsfördelningen. I riket har anbudsgivarna fått tillgång till rättsskyddsmedel medan denna möjlighet saknas i landskapet. Den konkurrensrättsliga aspekten har blivit betydelsefullare på grund av detta.

Stadgandet i 1 § 2 mom. landskapslagen skulle kunna ingå i landskapslagen om lagens område i huvudsak kunde ses som en reglering av det allmännas verksamhet i landskapet. I dagens läge är denna uppfattning inte mera korrekt.

Regleringen av den offentliga upphandlingsverksamheten har i högre grad i uppgift att främja konkurrensen än att styra det allmännas verksamhet. Det primära målet för regleringen är att trygga att upphandlingen sker på ett sätt som garanterar öppenhet och lika behandling av anbudsgivarna samt att man använder konkurrensmöjligheter. Då den offentliga upphandlingen är konkurrensutsatt uppstår det sekundärt en effektivisering av verksamheten hos det allmänna. Med stöd av detta konstaterar Högsta domstolen att landskapslagen faller inom ett rättsområde för vilket riket till en större del har lagstiftningsbehörighet.

Den slutsatsen att lagstiftningsbehörigheten nu anses tillhöra riket och att lagtinget således genom sitt beslut anses ha överskridit sin behörighet kan vara en överraskning för landskapet. Det är fråga om en ändring av gällande landskapslag, beträffande vilken behörighetsprövningen redan har skett.

Högsta domstolens uppgift enligt självstyrelselagen är att tolka lagens behörighetsgrunder i konkreta situationer och med beaktande av de aktuella omständigheterna. Tröskeln att ompröva en fråga som avgjorts tidigare är hög. Ändå måste en omprövning ske när förhållandena väsentligt har förändrats.

För den offentliga upphandlingens del har uppfattningarna om lagstiftningens natur och tyngdpunkter blivit klarare sedan år 1994. Efter Finlands anslutning till den Europeiska ekonomiska gemenskapen har konkurrensen såsom motiv och medel för upphandlingslagstiftningen fått en allt större roll. I nuläget det är omöjligt att åsidosätta konkurrensbefrämjandet som behörighetsgrund.

Lagstiftningsbehörigheten angående grundläggande lagstiftningslösningar om konkurrensförhållanden i Finland tillhör riket. Landskapet kan därför inte genom en landskapslag utesluta den största delen av antalet offentliga upphandlingar från lagens tillämpningsområde och på detta sätt omintetgöra rikets principiella ställningstaganden inom konkurrensrätten.

Med stöd av det ovan sagda finner Högsta domstolen att stadgandet i 1 § 2 mom. landskapslagen utgör en behörighetsöverskridning.

Delegering av normgivningsmakt

Enligt 3 § 1 mom. landskapslagen kan landskapsregeringen om det inte hör till området för lag inom landskapets behörighet besluta att bestämmelser, som har utfärdats med stöd av någon av de i 1 mom. angivna lagarna, skall tillkämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver.

Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Det stadgas emellertid också att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § Finlands grundlag. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som ställs i grundlagen, står den i strid med 27 § 1 punkten självstyrelselagen som hänför avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandet i 3 § 1 mom. landskapslagen vagt till den del det inte framgår att delegeringen av normgivningsmakten skall ske genom en förordning. Enligt 86 § lagen om upphandling och 63 § lagen om upphandling inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster skall genom förordning av statsrådet det vid behov föreskrivas närmare om vissa saker. Tillämpningsområdet för bemyndigandet är inte heller exakt avgränsat. Ordalydelsen utesluter därför inte ett sådant beslut av landskapsregeringen som enligt 80 § grundlagen skall genomföras i form av en förordning. Delegeringsstadgandet i 3 § 1 mom. landskapslagen utgör därför en behörighetsöverskridning.

2. Landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av en landskapslag om en ändring av landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet. Landskapslagen gäller lagtingets och landskapsregeringens uppgifter, kommunernas förvaltning samt allmän ordning och säkerhet, vilka är områden som enligt 18 § 1, 4 och 6 punkten självstyrelselagen tillkommer landskapets lagstiftningsbehörighet.

Landskapslagen innebär ändringar av lagteknisk natur. Högsta domstolen finner att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft.

Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om ändring av landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling träder i kraft.

Sammanfattning

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att det inte torde föreligga hinder för att de granskade landskapslagarna träder i kraft förutom 1 § 2 mom. och 3 § 1 mom. landskapslagen om ändring av landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling som torde förordnas att förfalla. Stadgandena torde dock inte ha en avgörande betydelse för tillämpningen av landskapslagen varför den till övriga delar kan förordnas att träda i kraft.

Högsta domstolen: omröstningsprotokoll

Ärende: Ålands lagtings beslut 11.4.2007 om antagande av

1. Landskapslagen om ändring av landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling
2. Landskapslagen om ändring av 4 § landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet

De skiljaktiga ledamöternas yttranden

Justitierådet Rautio: Beträffande utlåtandet om lagtingets beslut om antagande av landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling är jag av avvikande åsikt. Min avvikande åsikt gäller frågan hur man skall förhålla sig till ingrepp i området för självstyrelsen om tyngdpunkten i en viss lagstiftning anses ha förskjutits från ett rättsområde under landskapets lagstiftningsbehörighet till ett område, som hör till rikets behörighet.

Gränserna för landskapet Ålands självstyrelse är stiftade i grundlagsordning med bifall av Ålands landsting. Även om gränsdragningen beträffande ny lagstiftning sker genom prövning av Republikens President i varje enskilt fall, är det viktigt, att självstyre kan utövas på möjligast solid grund. En tillräckligt hög tröskel bör uppställas för förändringar, som innebär ändring i en tidigare gjord gränsdragning mellan rikets och landskapets lagstiftningsbehörighet.

Såsom majoriteten framhåller, har de drag som framhäver konkurrensens betydelse i lagstiftningen om offentliga upphandlingar förstärkts sedan Högsta domstolen år 1994 tog ställning till lagstiftningsbehörigheten beträffande detta rättsområde. I rikslagstiftningen skedde den mest betydelsefulla ändringen år 1997, då konkurrensrådets behörighet på området avsevärt utvidgades.

Den landskapslagstiftning om offentliga upphandlingar som nu är i kraft motsvarar emellertid till sin uppbyggnad den som ingår i lagtingsbeslutet. Den frågeställning, som var aktuell år 1994, motsvarar även i övrigt i allt väsentligt den nuvarande. Redan då fanns det grunder att anse konkurrensen vara en central målsättning i lagstiftningen om offentlig upphandling. Den omständigheten att konkurrensen bland annat genom nämnda ändringar i rikslagstiftningen sedan dess fått en ännu mera betydande roll i styrningen av offentlig upphandling talar för att rättsområdet kunde anses höra till området för rikets lagstiftningsbehörighet. Så som lagstiftningläget är idag är det emellertid endast fråga om att en aspekt inom rättsområdet, som hör till landskapets behörighet, fått en större betydelse än tidigare. Att tyngdpunkten i bedömningen av behörigheten att lagstifta på detta rättsområde kunde vara mera på konkurrensens område i jämförelse med det som framkom 1994 är inte av avgörande betydelse då föreliggande ändringar i landskapslagen bedöms.

Mot denna bakgrund anser jag att tillräckligt starka skäl inte framkommit för Högsta domstolen att hemställa att landskapslagen eller något enskilt lagrum i densamma skulle förordnas förfalla på grund av att lagstiftningsbehörigheten övergått till riket. Till den del utlåtandet gäller delegering av normgivningsmakt är jag av samma åsikt som majoriteten.

Justitierådet Bygglin: Jag är av samma åsikt som justitierådet Rautio.

Republikens presidents beslut 27.7.2007:

Ålands lagting har den 11 april 2007 fattat beslut om antagande av landskapslag om ändring av landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling.

Efter att ha erhållit utlåtande av Ålandsdelegationen och Högsta domstolen har jag funnit att landskapslagen om ändring av landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling faller dels inom rättsområdet främjande av konkurrens, dels inom rättsområdet förfarande hos offentliga organ. Högsta domstolen har konstaterat att of-

fentlig upphandling är ett rättsområde i utveckling som visar allt starkare konkurrensrättsliga drag. Regleringen av den offentliga upphandlingsverksamheten har i högre grad i uppgift att främja konkurrensen än att styra det allmännas verksamhet., Högsta domstolen konstaterar att landskapslagen faller inom ett rättsområde för vilket riket till en större del har lagstiftningsbehörighet. Högsta domstolen anser att lagstiftningsbehörigheten nu skall anses tillhöra riket och att lagtinget således genom sitt beslut har överskridit sin lagstiftningsbehörighet. I utlåtandet konstateras att domstolens uppgift enligt självstyrelselagen är att tolka lagens behörighetsgrunder i konkreta situationer och med beaktande av de aktuella omständigheterna. Tröskeln att ompröva en fråga som avgjorts tidigare är hög. Ändå måste en omprövning ske när förhållandena väsentligt har förändrats.

Högsta domstolen konstaterar vidare att lagtinget genom att anta delegeringsbestämmelsen i 3 § 1 mom. har fattat ett beslut som strider mot grundlagens 80 § och 27 § 1 punkten i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationen har ansett att det inte finns hinder för att landskapslagen träder i kraft, fränsett delegeringsbestämmelsen i 3 § 1 mom., som innebär en behörighetsöverskridning. Högsta domstolens utlåtande har givits efter omröstning. De skiljaktiga ledamöterna anför att gränserna för landskapet Ålands självstyrelse är stiftade i grundlagsordning med bifall av, Ålands landsting. Även om gränsdragningen beträffande ny lagstiftning sker genom prövning av Republikens President i varje enskilt fall, är det viktigt, att självstyre kan utövas på möjligast solid grund. En tillräckligt hög tröskel bör uppställas för förändringar, som innebär ändring i en tidigare gjord gränsdragning mellan rikets och landskapets lagstiftningsbehörighet. De skiljaktiga ledamöterna anser att det inte framkommit tillräckligt starka skäl för Högsta domstolen att hemställa att landskapslagen eller något enskilt lagrum skulle förordnas förfalla på grund av att lagstiftningsbehörigheten övergått till riket. Till den del Högsta domstolens utlåtande gäller delegering av normgivningsmakt är de skiljaktiga ledamöterna av samma åsikt som majoriteten.

Med anledning av det ovan sagda har jag funnit att delegeringsbestämmelsen i landskapslagens 3 § 1 mom. utgör en behörighetsöverskridning och förordnar därför att den skall förfalla. I övrigt bör utgångspunkten vara att förändringar i lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet i regel sker genom ändring av självstyrelselagen. Med hänsyn till att landskapslagen, i övrigt tidigare har ansetts höra till lagtingets behörighet och då den även bör anses uppfylla kraven enligt Europeiska unionens rättsordning har jag inte funnit att det finns sådana starka skäl som skulle motivera utövande av vetorätt. Landskapslagen rör inte heller rikets inre eller yttre säkerhet på ett sådant sätt som avses i 19 § 2 mom. i självstyrelselagen. Hinder för att landskapslagen i övrigt träder i kraft föreligger således inte.

Nr 9/07, D 10 07 01 21-D 10 07 01 26. Antagna av lagtinget 16.4.2007.

1. Landskapslag om behandling av personuppgifter inom landskaps- och kommunalförvaltningen (ÅFS 88/07),

2. Landskapslag om Datainspektionen (ÅFS 89/07),

3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet (ÅFS 90/07),

4. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personuppgifter (ÅFS 91/07),

5. Landskapslag om ändring av statistiklagen för landskapet Åland (ÅFS 92/07),

6. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvården (ÅFS 93/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 14.6.2007:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Den först nämnda landskapslagen reglerar behandlingen av personuppgifter inom landskaps- och kommunalförvaltningen. Syftet med lagen är att säkerställa att människor skyddas mot att deras personuppgifter används på ett kränkande sätt genom en myndighets behandling av personuppgifter samt att främja en god informationshantering inom nämnda förvaltning. Landskapslagen innehåller allmänna bestämmelser om behandlingen av personuppgifter, behandlingen av känsliga personuppgifter, informationen till den registrerade, säkerhet och sekretess vid behandling, anmälan till tillsynsmyndigheten, överföring av personuppgifter samt tillsyns-, straff- och besvärbestämmelser. Enligt landskapslagen utövar Datainspektionen den allmänna tillsynen över efterlevnaden av landskapslagen och de bestämmelser som utfärdas med stöd av den. Landskapslagen om Datainspektionen innehåller närmare bestämmelser om Datainspektionens uppgifter och organisation. I de övriga ovan nämnda landskapslagarna intas hänvisningar till landskapslagen om behandling av personuppgifter inom landskaps- och kommunalförvaltningen.

Landskapslagstiftningen utgör en ytterligare implementering i landskapslagstiftningen av EG-direktivet 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter. Ålandsdelegationen har inhämtat utlåtande i ärendet från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän och kommunernas förvaltning tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 4 punkterna i självstyrelselagen.

Regleringen av personuppgifter berör ett rättsområde som inte särskilt omnämns i självstyrelselagens uppdelning av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapets och rikets lagstiftande organ. Lagstiftningsbehörigheten bör därför bedömas utgående från de rättsområden land-

skapslagstiftningen kan beröra. Landskapslagstiftningen gäller landskaps- och kommunalförvaltningen och huvudsakligen andra rättsområden i fråga om vilka lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet.

Regleringen av personuppgifter berör dock även det i grundlagens 10 § tryggade skyddet för privatlivet. Nämda lagrum förutsätter att närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Landskapslagstiftningen berör således de i 2 kap. grundlagen angivna medborgerliga rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen. Till de frågor som utifrån bestämmelsen om de grundläggande fri- och rättigheterna i 10 § 1 mom. i grundlagen absolut bör regleras i en lag har ansetts åtminstone syftet med registreringen, de registrerade personuppgifternas innehåll, ändamålen för vilka uppgifterna får användas inbegripet uppgifternas tillförlitlighet och deras förvaringstider samt den registrerades rättsskydd. Detsamma gäller i vilken utsträckning dessa omständigheter skall registreras och hur ingående på lagnivå (GrUU 14/1998 rd). Enligt Ålandsdelegations uppfattning uppfyller bestämmelserna i landskapslagstiftningen de krav som grundlagen ställer för skyddande av personuppgifter, varför de inte föranleder någon anmärkning ur grundlagssynpunkt.

Landskapslagstiftningen berör även rättsområdena allmän ordning och säkerhet, hälso- och sjukvård, näringsverksamhet samt statistik om förhållandena i landskapet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 6, 12, 22 och 24 punkterna i självstyrelselagen.

Landskapslagen om behandling av personuppgifter inom landskaps- och kommunalförvaltningen

I landskapslagens 2 kap. beskrivs vissa grundläggande krav och villkor som ställs på behandlingen av personuppgifter. Deras syfte är att säkerställa skyddet för privatlivet. Ålandsdelegationen har inget att anmärka mot dessa bestämmelser.

I landskapslagens 3 kap. har intagits bestämmelser om känsliga uppgifter. En del av de i landskapslagens 7-8 § angivna känsliga personuppgifterna berör områden som utgör riksbehörighet. Dessa bestämmelser kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Detsamma gäller bestämmelsen i landskapslagens 20 § om utlämnande av upplysningar till åklagar- och polismyndigheter för utredande av brott och till en myndighet som behandlar en ändringsansökan i ett i lagen avsett ärende.

I landskapslagens 10 § ingår bestämmelser om behandling av personbeteckning. Personbeteckningen är att hänföra till folkbokföring, vilket rättsområde enligt 29 § 1 mom. 1 punkten i självstyrelselagen hänförts till rikets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelsen kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Landskapslagens 7 kap. reglerar överföringen av personuppgifter till stater utanför Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Med anledning härav konstateras att förhållandet till utländska makter utgör riksbehörighet jämlikt 27 § 4 punkten i självstyrelselagen. Motsvarande bestämmelser finns i 5 kap. i rikets personuppgiftslag (FFS 523/1999) och bestämmelserna kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Den faktiska överföringen bör i enlighet med 9 och 9a kap. i självstyrelselagen ombesörjas av behörig riksmyndighet.

I landskapslagens 8 kap. har intagits bestämmelser om tillsyn. Enligt landskapslagens 26 § skall den allmänna tillsynen över landskapslagen och de bestämmelser som har utfärdats med stöd av den utövas av Datainspektionen. I landskapslagens 27 § finns bestämmelser om tillsynsmyndighetens befogenheter. I 27 § 3 punkten ges tillsynsmyndigheten tillträde till sådana lokaler som har anknytning till behandlingen av personuppgifter. Enligt 27 § 3 mom. har tillsynsmyndigheten tillträde till lokaler som omfattas av hemfriden endast om det finns specificerade skäl att misstänka att brott har skett eller kommer att ske mot bestämmelserna om behandling av personuppgifter. Vid en inspektion skall tillsynsmyndigheten se till att den regis-

teransvarige förorsakas så ringa olägenhet och kostnader som möjligt. Med anledning härav konstateras att hemfriden utgör en av de rättigheter som skyddas i grundlagens 10 §. Bestämmelsen i landskapslagens 27 § 3 mom. är förenlig med grundlagens 10 § 3 mom. enligt vilken genom lag kan bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna skall kunna tryggas eller för att brott skall kunna utredas.

Bestämmelserna om vite och andra tvångsåtgärder är enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 29 – 32 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Besvärshörsbestämmelsen i landskapslagens 33 § är förenlig med 25 § i självstyrelselagen.

I landskapslagens 34 § ingår stadganden om skadestånd. Skadeståndslagstiftningen är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41 punkten i självstyrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig en privaträttslig angelägenhet emellertid direkt till ett rättsområde som faller under landskapets behörighet utgör frågan en landskapsangelägenhet. I de avseenden nu föreliggande bestämmelser kan hänföras till rikets behörighetsområde överensstämmer de med motsvarande bestämmelser i rikslagstiftningen och kan med hänvisning till 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 23 § 2 mom. berättigas landskapsregeringen att genom landskapsförordning föreskriva om undantag från den i 22 § avsedda anmälningskyldigheten till tillsynsmyndigheten för sådana typer av behandlingar av personuppgifter där det är uppenbart att behandlingen inte kränker den registrerades integritetsskydd eller fri- och rättigheter. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § i grundlagen. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen ställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. I landskapslagens 23 § 2 mom. anges uttryckligen att de undantag om vilka det kan föreskrivas i en landskapsförordning gäller sådana typer av behandlingar av personuppgifter där det är uppenbart att behandlingen inte kränker den registrerades integritetsskydd eller fri- och rättigheter. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning uppfyller delegeringsstadgandet i landskapslagens 23 § 2 mom. de krav som ställs på ett delegeringsstadgande, varför det inte föranleder någon anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Landskapslagen om datainspektionen:

Enligt artikel 28.1. i Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG skall varje medlemsstat tillse att det utses en eller flera myndigheter som har till uppgift att inom dess territorium övervaka tillämpningen av de bestämmelser som medlemsstaterna antar till följd av nämnda direktiv. Dessa myndigheter skall fullständigt oberoende utöva de uppgifter som åläggs dem. I enlighet härmed stadgas i landskapslagens 1 § att Datainspektionen är tillsynsmyndighet enligt landskapslagen om behandling av personuppgifter inom landskaps- och kommunalförvaltningen. Datainspektionen är en oberoende myndighet administrativt underställd landskapsregeringen. Fastän Datainspektionen formellt är underställd landskapsregeringen bör den dock anses kunna utöva sina uppgifter fullständigt oberoende.

Enligt 27 § 4 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. När åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som fattas inom Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden för Ålands del fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som anges i självstyrelselagen. Då det gäller den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet är det landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs i landskapet till den del en fråga hör till landskapets behörighet. Landskapet är för sin del skyldigt att lagstifta om ett i artikel 28 i EG-direktivet avsett organ för de i direktivet avsedda ärenden som hör till landskapets behörighet. Med anledning härav föranleder bestämmelsen i landskapslagens 1 § ingen anmärkning i behörighetsavseende.

Landskapslagens 6 § berättigar Datainspektionen att med iakttagande i tillämpliga delar av vad som i landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet bestäms i fråga om offentligt rättsliga prestationer besluta om de avgifter som skall uppbäras för verksamheten. Bestämmelsen kan med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Bestämmelsen i landskapslagens 10 § om överklagande hos Ålands förvaltningsdomstol kan med stöd av 25 § 1 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Med hänvisning till ovanstående har Ålandsdelegationen med beaktande av självstyrelselagens bestämmelser funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger. Tillämpningen av landskapslagen om datainspektionen, landskapslagen om ändring av landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet, landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om personuppgifter, landskapslagen om ändring av statistiklagen för landskapet Åland och landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvården förutsätter att även landskapslagen om behandling av personuppgifter inom landskaps- och kommunalförvaltningen träder i kraft.

Europarättsenhetens utlåtande 28.5.2007:

Landskapslagen om behandling av personuppgifter inom landskaps- och kommunalförvaltningen

Ålandsdelegationen har begärt justitieministeriets europarättsenhet om ett utlåtande över om den 16.4.2007 antagna landskapslagen om behandling av personuppgifter inom landskaps- och kommunalförvaltningen och den därmed sammanhängande lagstiftningen överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk.

Som bilagor har Ålandsdelegationen bifogat följande dokument:

- lagtingsbeslut LTB 24/2007;
- landskapsregeringens framställning nr 8/2003-2004; samt
- laguskottets betänkande nr 10/2006-2007.

Enligt landskapslagens förarbeten genomförs genom den nämnda landskapslagen europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter. I riket har direktivet genomförts genom personuppgiftslagen (FFS 523/1999). Inom den privata sektorn är rikets personuppgiftslag redan gällande även i landskapet genom blankettlagen om personregister (ÅFS 50/1999). Den nu antagna landskapslagen gäller endast landskaps- och kommunalförvaltningen.

I direktiv 95/46/EG ingår bestämmelser om huruvida medlemsstaterna bör skydda individens grundläggande fri- och rättigheter, särskild rätten till privatliv, i samband med behandling av personuppgifter. I direktivet ingår minimibestämmelser om hur medlemsstaterna skall säkerställa registrerades rättigheter och vilka krav de skall ställa för registeransvariga vid behand-

ling av personuppgifter. Det ingår även bestämmelser om fria flödet av personuppgifter mellan medlemsstaterna, och om överföring av personuppgifter till ett tredje land. Direktivets text är tämligen komplicerad och samtidigt lämnar rum för nationella beslut om hur dess krav skall genomföras.

Enligt den antagna landskapslagen är ett av dess huvudsyften att skydda individen mot att personuppgifter används på ett kränkande sätt. Lagen syftar även till att främja utvecklandet och iakttagandet av god informationshantering hos myndigheterna. Det inrättas även en ny oberoende tillsynsmyndighet kallad Datainspektionen, som skall följa den allmänna utvecklingen och ta initiativ inom sitt verksamhetsområde.

Antagna landskapslagen samt dess förarbeten är en omfattande helhet. Iakttagande av den tid som har stått till buds för utlåtandet, framkom det då inte några betydliga frågor som skulle ge vid handen att det i framställningen inte tas hänsyn till direktivets huvudsakliga krav eller att det valda tillvägagångssättet inte ligger i linje med direktivets syfte. I detta utlåtande utreds inte frågan om huruvida framställningen uppfyller alla enskilda krav som direktivet uppställer. En enskild fråga som dock läggs märke till är det att det är inte helt klart om bestämmelsen i direktivets artikel 8.2 är entydigt genomförda. I artikel 8 ingår bestämmelser om skyddet för känsliga uppgifter. I artikel 8.2 d ingår bestämmelser som möjliggör behandlingen av sådan information inom ramen för berättigad verksamhet hos t.ex. en stiftelse eller en förening med politisk, filosofisk, religiöst eller fackligt syfte, då det är fråga om en person som är medlem av eller har regelbunden kontakt med detta. Detta bestämmelsen inte omnämns i framställningen och det är inte klart om det t.ex. ingår i något allmänt bestämmelse i lagtexten.

Till sist kan det ändå poängteras att fristen för genomförandet av direktiv 95/46/EG löpte ut den 24 oktober 1998. Det är således synnerligen viktigt att se till att direktivet blir genomfört i sin helhet på Åland så snart som möjligt.

Republikens presidents beslut 29.6.2007.

Nr 10/07, D 10 07 01 27. Landskapslag om ändring av 20 § jaktlagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 27.4.2007(ÅFS 49/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 14.6.2007:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Ändringar görs beträffande de i jaktlagen angivna förutsättningarna för när landskapsregeringen är berättigad att besluta om att fångst, hållande i fångenskap eller annan förnuftig användning av vissa fåglar är tillåten.

Av landskapslagens förarbeten framgår att den centrala motiveringen för lagändringen är EG-domstolens dom av den 15.12.2006 i mål C-344/03 och kommissionens övervakningsprocess därefter i enlighet med artikel 228 i EG-fördraget. Ålandsdelegationen har därför inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller jakt-, natur- och miljövård samt landskapets myndigheter på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 10 och 16 punkterna i självstyrelselagen.

I landskapslagens 20 § berättigas landskapsregeringen att, på motsvarande sätt som enligt gällande bestämmelser i jaktlagens 20 § (ÅFS 68/1995), genom förordning delegera i landskapslagen avsedd tillståndsgivning till jaktvårdsföreningarna i landskapet. Härigenom överförs beslutanderätten i vissa förvaltningsärenden till jaktvårdsföreningarna, som står utanför den egentliga landskapsförvaltningen. I jaktlagen finns även andra stadganden om jaktvårds-

föreningar. Bl.a. förutsätts att jaktvårdsföreningarna har stadgar som fastställs av landskapsregeringen. Eftersom landskapet enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar och då jaktvårdsföreningarna delvis har en offentlighetsrättslig karaktär anser Ålandsdelegationen med tillämpning av 18 § 27 punkten i nämnda lag att ett sådant överförande i nu avsedd utsträckning faller under landskapets behörighet.

I jaktlagen finns inga bestämmelser om anförande av besvär över jaktvårdsföreningarnas beslut, vilket grundlagens 21 § och 124 § förutsätter. Eftersom jaktvårdsföreningarna vid utövandet av i landskapslagen avsedd förvaltning måste anses vara myndigheter under landskapsregeringen bör detta anses innebära att besvär över deras beslut kan anföras i enlighet med 25 § 1 mom. i självstyrelselagen. Ålandsdelegationen anser i sammanhanget att ett särskilt stadgande om detta vore befogat. Med beaktande av att jaktlagens bestämmelser beträffande tillståndsförfarandet förblir oförändrade bör bestämmelsen i självstyrelselagens 25 § 1 mom. anses vara tillräcklig beträffande anförande av besvär över beslut som jaktvårdsföreningarna fattar med stöd av 20 § jaktlagen.

Enligt landskapslagen kan en i 20 § avsedd delegering ske genom en landskapsförordning. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § i grundlagen. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen ställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Med beaktande av övriga bestämmelser i landskapslagen som reglerar tillståndsförfarandet anser Ålandsdelegationen att delegeringsstadgandet i landskapslagens 20 § 2 mom. uppfyller de krav som ställs på ett delegeringsstadgande, varför det inte föranleder någon anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Utlåtande:

Med hänvisning till ovanstående har Ålandsdelegationen med beaktande av självstyrelselagens bestämmelser funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Europarättsenhetens utlåtande 1.6.2007:

Landskapslagen om ändring av 20 § jaktlagen för landskapet Åland

1. Begäran om utlåtande

Ålandsdelegationen har begärt justitieministeriets europarättsenhet om ett utlåtande om huruvida den 27 april 2007 antagna ändringen av 20 § jaktlagen för landskapet Åland överensstämmer med Europeiska Gemenskapens regelverk.

Som bilagor har Ålandsdelegationen bifogat följande dokument:

- lagtingets beslut av den 27 april 2007 om antagande av landskapslagen om ändring av 20 § jaktlagen för landskapet Åland,
- landskapsregeringens framställning nr 14/2006-2007 av den 29 mars 2007 samt
- näringsutskottets betänkande nr 3/2006-2007 av den 10 april 2007.

Enligt landskapslagens förarbeten är det huvudsakliga innehållet i ändringen att bestämmelserna i 20 § jaktlagen får en mer dynamisk utformning och att efter ändringen det inte längre kommer att anges någon begränsning till vissa arter eller till en viss tidsperiod när landskapsregeringen beviljar tillstånd för jakt.

Dessutom framgår det av förarbetena att den centrala motiveringen för lagändringen är EG-domstolens dom av den 15.12.2006 i mål C-344/03, kommissionen mot Finland (den s.k. vårjaksdomen) och kommissionens övervakningsprocess därefter i enlighet med artikel 228 EG-fördraget.

Enligt direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar (det s.k. fågeldirektivet) är fågeljakt i princip förbjuden under fåglarnas uppfödningssäsong och under häckningens olika stadier. Undantag från detta kan göras endast med stöd av de förutsättningar som medges i direktivet. Den väsentliga direktivartikeln i ärendet är artikel 9 och bestämmelsen i 20 § 2 mom. jaktlagen genomför i åländsk lagstiftning uppenbarligen just artikel 9.1.

I artikel 9.1 fågeldirektivet föreskrivs:

”Medlemsstaterna får, om det inte finns någon annan lämplig lösning, medge undantag från bestämmelserna i artiklarna 5, 6, 7 och 8 av följande anledningar:

c) För att under strängt kontrollerade förhållanden och på selektiv grund tillåta fångst, hållande i fångenskap eller annan förnuftig användning av vissa fåglar i litet antal.”

2. Vårjaksdomen och kommissionens formella underrättelse

EG-domstolen fastställde 15.12.2005 i vårjaksdomen att Finland inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt fågeldirektivet. Motiveringen var att Finland angående vårjakt av vissa sjöfåglar inte hade visat att två av de i artikel 9.1 c fågeldirektivet förutsatta villkoren, nämligen att det inte finns någon annan lämplig lösning och att jakten endast får avse fåglar i litet antal, är uppfyllda.

Den 28 juni 2006 sände kommissionen en formell underrättelse i ärendet till Finland. I sin underrättelse ansåg kommissionen att Finland inte slutgiltigt har vidtagit åtgärder för att följa vårjaksdomen. Underrättelsen angick vårjakt på sjöfågel på fastlandet och på Åland.

För Ålands del påpekade kommissionen att enligt den information som den hade fått kommer myndigheterna på Åland att förbjuda vårjakt för sjöfåglarna i fråga under våren 2006 medan de fortsätter ansträngningarna att visa att det inte finns någon annan lämplig lösning än vårjakt. Kommissionen ansåg att ett sådant interimistiskt iakttagande av domstolens dom inte kan godtas. Den hade inte heller fått någon kompletterande information om hur förbudet kommer att tillämpas i landskapet.

Finlands regering svarade 28.8.2006 kommissionen att vårjaksdomen har verkställts för fastlandets del och även för Ålands del.

Gällande Åland konstaterades det att landskapsregeringen till följd av domen inte har beviljat jakttillstånd för vårjakt på sjöfåglarna i fråga i landskapet under våren 2006 och att denna slutsats inte enbart gäller våren 2006. Dessutom konstaterades att landskapsregeringen anser att domstolens tolkning inte utesluter att ny bevisning i princip kan leda till att det kan göras en omvärdering av hur jaktundantag är förenligt med begreppet ingen annan lämplig lösning.

3. Ändringen av 20 § 2 mom. jaktlagen

Även om lagförändringen rör 20 § 2 mom. jaktlagen i dess helhet, angår ändringen främst bara den första meningen i 20 § 2 mom. Andra mindre ändringar kan betraktas som irrelevanta vad gäller detta utlåtande.

I dess nu gällande lydelse föreskrivs i 20 § 2 mom. första meningen följande:

”Landskapsstyrelsen kan, om det inte finns någon annan lämplig lösning, bevilja tillstånd till jakt under någon tid under perioden 15.3 – 25.5 efter ejder, svärta, vigg, knipa, småskrake, storskrake, alfågel och morkulla i litet antal, under förutsättning att landskapsregeringen kan

säkerställa att jakten bedrivs under strängt kontrollerade förhållanden på selektiv grund och garanterar en gynnsam skyddsnivå.”

Enligt den antagna ändringen skulle ordalydelsen i stället omfattas av följande två meningar: ”Om det inte finns någon annan lämplig lösning kan landskapsregeringen besluta att fångst, hållande i fångenskap eller annan förnuftig användning är tillåten av vissa fåglar

- 1) i litet antal,
- 2) under stängt kontrollerade former samt
- 3) på selektiv grund.

Av landskapsregeringens beslut skall framgå hur användningen skall beakta punkt 1 – 3.”

Substantiellt sett är ändringarna inte stora. Enligt landskapsregeringen är den nya ordalydelsen mera dynamisk.

Vårjaksdomen rörde villkoren ”ingen annan lämplig lösning” och villkoren ”i litet antal”. I detta avseende kan konstateras att båda villkoren finns såväl i den nu gällande som i den nyss antagna bestämmelsen. Därtill föreskrivs i den nyss antagna bestämmelsen att landskapsregeringens beslut skall motiveras så att det framgår bl.a. hur villkoret ”i litet antal” beaktas, men detta gäller antagligen inte villkoret ”ingen annan lämplig lösning”, vilket t.ex. enligt lagtingets näringsutskotts betänkande är den ”mest centrala förutsättningen”.

Dessutom ändras ordalydelsen så att i stället för att ”bevilja tillstånd till jakt” föreskrivs i bestämmelsen att landskapsregeringen kan ”besluta att fångst, hållande i fångenskap eller annan förnuftig användning är tillåten”. Fångst, hållande i fångenskap eller annan förnuftig användning är begrepp som används i artikel 9 fågeldirektivet. Ordalydelsen har också ändrats så, att fågeldirektivets förutsättning ”under strängt kontrollerade förhållanden”, vilken förutsättning som sådan finns exakt som i den nuvarande bestämmelsen, skulle bli ”under strängt kontrollerade former”. Det kan ännu noteras att villkoren i den nu gällande bestämmelsen om garantier angående en gynnsam skyddsnivå här strukits. Bestämmelsen har också, såsom redan har konstaterats, utformas så att det inte längre kommer att anges någon begränsning till vissa fågelarter eller till en viss tidsperiod. Enligt 2 mom. nästista meningen skall i tillståndet dock också fortfarande anges bl.a. för vilka arter och för vilka tider det gäller.

Av landskapsregeringens framställning framgår att den konkreta anledningen till lagförändringen är kontakter som landskapsregeringen har haft med kommissionen.

Landskapsregeringen har fått erfara att kommissionen betraktar åtgärderna på Åland som en administrativ praxis, vilket enligt kommissionen är en otillräcklig åtgärd till följd av vårjaksdomen. Mot denna bakgrund har landskapsregeringen 16.2.2007 meddelat kommissionen att landskapet skall se över sin lagstiftning rörande vårjakt. Resultatet är framställningen om ändringen av 20 § 2 mom. jaktlagen.

4. Bedömningen av lagändringen

Det är klart att både lagstiftningen och dess tillämpning måste uppfylla gemenskapsrättens krav. Däremot är det dock inte klart och entydigt vilka implementeringsåtgärder som konkret förutsatts. Vårjaksdomen och fågeldirektivets bestämmelser lämnar rum för tolkning och lagstiftaren har prövningsrätt vad gäller implementeringsåtgärder. Finland har redan i August 2006 svarat kommissionen att Finland anser att domen har verkställts på fastlandet och på Åland. Den antagna ändringen verkar överensstämma med Finlands svar.

Det kan ännu noteras att vårjaksdomen på fastlandet ledde till att jord- och skogsbruksministeriet, just före svaret till kommissionen 28.8.2006 sändes, beslöt att anta en särskild föreskrift av varaktig karaktär enligt vilken jaktlicenser inte beviljas för berörda sjöfåglar (jord- och skogsbruksministeriets föreskrift antagit den 25.8.2006, Dnro 3404/720/2006).

Kommissionen bedömer självständigt om implementeringen är tillräckligt. Vad slutligen är tillräckligt för kommissionen kan inte fastslås på förhand. Under övervakningsprocessen har det dock kommit fram att det för kommissionen troligen inte är tillräckligt att vårjakt för sjö-

fåglarna i fråga faktiskt har upphört utan att den anser att jaktförbudet måste närmare regleras på högre eller lägre normnivå. I alla fall har kommissionen meddelat att det nuvarande läget inte är tillfredsställande. Förutsättningen för det att kommissionen granskar huruvida lagförändringen uppfyller dess krav är antagligen det att ändringen av landskapslagen träder i kraft. Om kommissionen fortfarande anser att implementeringen är otillräcklig, kan den fortsätta övervakningsprocessen och avge ett motiverat yttrande i vilket den preciserar på vilka punkter man har underlåtit att följa vårjaksdomen. Om kommissionen därefter finner att svaret som den får på sitt motiverade yttrande inte är tillfredsställande, kan den slutligen väcka talan vid EG-domstolen och kräva – eftersom det är redan fråga om en övervakningsprocess enligt artikel 228 EG-fördraget – att domstolen förelägger Finland ett vite, ett standardbelopp eller en kombination av dessa som ekonomisk påföljd.

Republikens presidents beslut 29.6.2007.

Nr 11/07, D 10 07 01 28-D 10 07 01 29. Antagna av lagtinget 23.4.2007.

1. Landskapslag om posttjänster (nedan landskapslagen)(ÅFS 60/07),

2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Posten på Åland (ÅFS 61/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 14.6.2007:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen om posttjänster reglerar tillhandahållandet av posttjänster i landskapet. Landskapslagens syfte är att säkerställa att posttjänster av god kvalitet och särskilt att i landskapslagen avsedda samhällsomfattande tjänster finns att tillgå på likvärdiga villkor i hela landskapet. Det ankommer på landskapsregeringen att tillse att samhällsomfattande tjänster finns att tillgå i samtliga kommuner i landskapet.

Bestämmelser som berör postverksamheten har hittills endast funnits i landskapslagen om Posten på Åland. Nämda lag revideras nu främst för att motsvara bestämmelserna i landskapslagen om posttjänster.

Av landskapslagens förarbeten framgår att landskapslagarna utgör en ytterligare implementering av på området gällande EG-direktiv. Med anledning härav har Ålandsdelegationen inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningen:

Enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar.

Landskapet tillkommer enligt 18 § 20 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet bl.a. angående postväsendet med de begränsningar som följer av 27 § 4 punkten i nämnda lag. Av sistnämnda lagrum följer att posttrafiken mellan Finland och främmande stat och andra internationella frågor ankommer på riket.

I landskapslagarna ingår även stadganden som berör landskapets tjänstemän samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten helt eller till de delar som berörs av föreliggande landskapslag tillkommer landskapet enligt 18 § 2 och 22 punkterna i självstyrelselagen.

De medborgerliga rättigheterna:

Enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag. I grundlagens 10 § 2 mom. anges att brev- och telefonhemligheten samt hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden är okränkbar. Enligt grundlagens 10 § 3 mom. kan dock genom lag bestämmas om sådana begränsningar i meddelandehemligheten som är nödvändiga vid utredning av brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet eller hemfriden, vid rättegång och säkerhetskontroll samt under frihetsberövande.

I landskapslagens 13 § anges att ett postföretag skall trygga brevhemligheten. Detta förutsätter vissa åtgärder i olika skeden av postverksamheten allt från och med ett ändamålsenligt ordnande av mottagningen av försändelserna ända tills de överlämnas till mottagaren. I landskapslagens 14 § har intagits en bestämmelse om att ett postföretag inte har rätt att öppna en sluten brevårsändelse. Bestämmelser om öppnande av försändelser har huvudsakligen intagits i landskapslagens 30 §. Enligt landskapslagens 30 § 1 mom. har landskapsregeringen rätt att öppna ett slutet brev öppnas när det är nödvändigt för att utreda mottagaren och avsändaren. Genom denna bestämmelse betonas hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden genom att man föreskriver strängare förutsättningar för att öppna ett brev än för att öppna ett postpaket. Dessutom har landskapsregeringen rätt att öppna ett slutet brev när det misstänks orsaka fara för hälsa eller egendom. En sådan bestämmelse kan anses vara nödvändig, eftersom förutom innehållet i ett paket, kan också innehållet i ett brev orsaka fara. För att konstatera om innehållet i ett brev är farligt kan det ibland vara nödvändigt att öppna brevet. Bestämmelser om landskapsregeringens rätt att öppna postpaket finns i landskapslagens 30 § 2 mom. I Landskapslagens 30 § 3 mom. ingår bestämmelser som skall säkerställa att endast personer som har bemyndigats att utföra uppgiften öppnar postårsändelser vid landskapsregeringen. Öppnandet av försändelser är nära anslutet till rättskyddet för enskilda och bör därför skötas centraliserat. Därför skall enligt bestämmelsen alltid två personer delta i öppnandet. Att rättskyddet för enskilda bibehålls säkerställs också genom en bestämmelse om anteckningar som skall göras vid landskapsregeringen på den öppnade försändelsen. Førsändelsens mottagare skall med hjälp av anteckningar bl.a. få reda på varför och med stöd av vilken bestämmelse försändelsen har öppnats. Över öppnandet av försändelsen skall därtill upprättas ett protokoll. Ovannämnda bestämmelser motsvarar bestämmelserna i 32 a § i rikets lag om posttjänster. I regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om posttjänster (RP 100/2001 rd) fästs uppmärksamhet vid ovan beskrivna omständigheter (GrUU 30/2001). Ålandsdelegationen anser för sin del att dessa bestämmelser, med beaktande även av bestämmelserna om hemlighållande av handlingar och tystnadsplikt samt bestämmelserna om tjänstemannaansvar i landskapslagens 33-34 §, är tillräckliga för säkerställande av bevarandet av skyddet för privatlivet i grundlagen.

I landskapslagens 14 § 2 mom. anges de noga avgränsade fall då ett postföretag har rätt att öppna postpaket. Dessa bestämmelser överensstämmer i sak med motsvarande bestämmelser i 17 § i rikets lag om posttjänster (FFS 313/2001). I regeringens proposition med förslag till lag om posttjänster (RP 74/2000 rd) anges härvid att syftet i grundlagen är att trygga hemligheten hos ett förtroligt meddelande. Utgångspunkten är att postpaket innehåller gods som inte i sig torde kunna betraktas som ett förtroligt meddelande i det avseende som grundlagen avser. De rättigheter som föreslagits bli tilldelade postföretaget att öppna ett paket skall begränsas till noga preciserade situationer. Möjligheten att öppna postpaketen i de anförda fallen behövs även för att sköta postverksamheten i praktiken och för att betjäna kunderna. Ålandsdelegationen förenar sig med dessa slutsatser, och anser att bestämmelserna är förenliga med grundlagen.

Enligt landskapslagens 25 § 2 mom. är en ägare till en tomt, en annan fastighet eller en byggnad skyldig att tillåta att brevlådor och andra anordningar för insamling eller utdelning av

brevförsändelser under i lagen angivna förutsättningar fästs på en vägg, en port eller vid ett staket. Härvid skall särskilt beaktas att placeringen av anordningarna inte medför oskäligen olägenhet för fastighetens eller byggnadens ägare. Med beaktande av detta anser Ålandsdelegationen att bestämmelsen är förenlig med egendomsskyddet i grundlagens 15 § (GrUU 14/1993 rd). Ålandsdelegationen noterar i detta sammanhang även att enligt landskapslagens 26 § 2 mom. skall men och skada som orsakas av dessa anordningar ersättas i enlighet med bestämmelserna i landskapslagen om expropriation av fast egendom och särskilda rättigheter (ÅFS 62/1979).

Även i landskapslagens 41 § 3 mom. har intagits en hänvisning till landskapslagen om expropriation av fast egendom och särskilda rättigheter. Hänvisningen avser den ersättning som skall erläggas vid överförandet av anläggningstillgångar till ett annat postföretag. Eftersom nämnda landskapslag utgår från att full ersättning skall erläggas föranleder bestämmelsen ingen anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Övrigt:

I landskapslagens 16 och 17 § ingår stadganden om ett postföretags skadeståndsansvar. Skadeståndslagstiftningen är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41 punkten i självstyrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig ett privaträttsligt förhållande emellertid direkt till ett rättsområde som faller under landskapets behörighet utgör frågan en landskapsangelägenhet. I de avseenden nu föreliggande bestämmelser kan hänföras till rikets behörighetsområde överensstämmer de med motsvarande bestämmelser i rikslagstiftningen och kan med hänvisning till 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Landskapslagens 17 § 5 mom. berättigar landskapsregeringen att genom landskapsförordning justera de i 1 och 2 momenten angivna ersättningsbeloppen för ett postföretags ansvar då en försändelse försenats. Härvid förutsätts att justeringarna sker i enlighet med förändringarna i penningvärdet. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § i grundlagen. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen ställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning uppfyller delegeringsstadgandet i landskapslagens 17 § 5 mom. de krav som ställs på ett delegeringsstadgande, varför det inte föranleder någon anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Enligt landskapslagens 24 § skall ett postföretag säkerställa att postverksamheten fungerar så störningsfritt som möjligt även under undantagsförhållanden. I detta syfte skall det utarbeta beredningsplaner och vidta andra lämpliga förberedande åtgärder. En behörig myndighet kan meddela anvisningar om förberedelser för undantagsförhållanden. Enligt självstyrelselagens 27 § 34 punkt utgör beredskap inför undantagsförhållanden riksbehörighet. Bestämmelsen överensstämmer i sak med 29 § 1 mom. i rikets lag om post-tjänster och kan enligt 19 § 3 mom. intas i landskapslagen.

Bestämmelsen om tillsynsavgift kan med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Bestämmelserna om föreläggande av vite och andra tvångsmedel kan med stöd av 18 § 26 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 37 § är med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Bestämmelserna i landskapslagens 38 § och 39 § om avgörande av tvister och sökande av ändring är att hänföra till rättskipning, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Bestämmelsen i landskapslagens 39 § 1 mom. bör anses utgöra en hänvisning till 25 § i självstyrelselagen. Bestämmelserna i landskapslagens 38 § och 39 § 2 mom. motsvarar i sak bestämmelserna i 37 § och 38 § 2 mom. i rikets lag om posttjänster. De är inte i strid med 25 § i självstyrelselagen och kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Även bestämmelserna i landskapslagens 24 § 2 mom. om delgivningsförfaranden och om in- drivning utan dom eller beslut i landskapslagens 37 § 3 mom. berör rättskipning. Dessa bestämmelser överensstämmer med motsvarande stadganden i 29 § 3 mom. och 33 § 3 mom. i rikets lag om posttjänster och kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Landskapslagens 40 § 2 mom. berättigar den som tillhandahåller samhällsomfattande tjänster att från befolkningsdatasystemet få personuppgifter och ändringar av dem, uppgifter om födda och avlidna personer, uppgifter om modersmål samt uppgifter om adresser. Dessa bestämmelser berör folkbokföring, vilket utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 29 § 1 mom. 1 punkt. Bestämmelsen överensstämmer med 40 § 2 mom. i rikets lag om posttjänster och kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Med hänvisning till ovanstående har Ålandsdelegationen med beaktande av självstyrelselagens bestämmelser funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av landskapslagen om Posten på Åland förutsätter dock att landskapslagen om posttjänster träder i kraft.

Europarättsenhetens utlåtande 31.5.2007:

Landskapslagen om posttjänster och därtill anknutna landskapslagar

Allmänt

Ålandsdelegationen har i sitt brev av den 7 maj 2007 av justitieministeriets europarättsenhet anhållit om ett utlåtande om den åländska landskapslagen om posttjänster och därtill anknutna landskapslagar överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk, dvs. med Europaparlamentets och rådets direktiv 97/67/EG⁵³ om gemensamma regler för utvecklingen av gemenskapens inre marknad för posttjänster och för förbättring av kvaliteten på tjänsterna, delvis ändrat genom direktiv 2002/39/EG.⁵⁴

Syftet med stiftandet av landskapslagen om posttjänst är främst att harmonisera landskapets lagstiftning till posttjänstdirektivets krav som medlemsländerna är skyldiga att sätta i kraft. I detta utlåtande tar europarättsenheten ställning till genomförande av direktivet på Åland genom landskapslagen i fråga.

Europarättsenhetens utlåtande är följande.

⁵³ Europaparlamentets och rådets direktiv 97/67/EG av den 15 december 1997 om gemensamma regler för utvecklingen av gemenskapens inre marknad för posttjänster och för förbättring av kvaliteten på tjänsterna

⁵⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/39/EG av den 10 juni 2002 om ändring av direktiv 97/67/EG för att ytterligare öka konkurrensen inom postsektorn i gemenskapen

Posttjänstdirektivet och dess syfte

Syftet med posttjänstdirektiv 97/67/EG är att upprätta den inre marknaden för posttjänster i enlighet med nuvarande artikel 14(2) i EG-fördraget, inklusive åtgärder för att garantera samhällsomfattande tjänster av viss kvalitet till rimligt pris i alla medlemsstater, samt att fastställa maximigränserna för sådana posttjänster som medlemsstaterna får fortsätta att låta omfattas av monopol. De samhällsomfattande tjänsterna täcker både nationella tjänster och gränsöverskridande tjänster. Direktivet innehåller bestämmelser angående bl.a. tillhandahållande av samhällsomfattande posttjänster inom gemenskapen, kriterier som bestämmer vilka tjänster som kan omfattas av monopol för dem som tillhandahåller samhällsomfattande tjänster och villkor som styr tillhandahållande av icke-monopoliserade tjänster, fastställande av kvalitetsnormer för tillhandahållandet av samhällsomfattande tjänster samt inrättande av ett system för att säkerställa att dessa normer följs. Direktiv 97/67/EG borde ha genomförts i medlemsstaterna i början av år 1999. Direktiv 97/67/EG hindrar inte medlemsstaterna från att vidmakthålla eller införa åtgärder som är mer liberala än dem som föreskrivs i detta direktiv. Sådana åtgärder måste vara förenliga med EG-fördraget.

Det ursprungliga posttjänstdirektivet (97/67/EG) ändrades delvis genom direktivet 2002/39/EG, och genom detta direktiv ökades konkurrensen ytterligare, bl.a. genom förändring av viktgränserna för inrikes brevfrösendelser och inkommande gränsöverskridande brevfrösendelser, angående posttjänster (insamling, sortering, transport och överlämnande av brevfrösendelser) som omfattas av monopol. Direktiv 2002/39/EG borde ha genomförts i medlemsstaterna före den 31 december 2002.

I artikel 3 av direktiv 97/67/EG stadgas regler om samhällsomfattande tjänster angående postfrösendelsernas viktgränser på följande sätt:

4. Varje medlemsstat skall besluta om nödvändiga åtgärder för att de samhällsomfattande tjänsterna skall omfatta följande minimiprestationer:

- Insamling, sortering, transport och utdelning av postfrösendelser som väger högst 2 kg.
- Insamling, sortering, transport och utdelning av postpaket som väger högst 10 kg.
- Tjänster för rekommenderade och assurerade frösendelser.

5. De nationella tillsynsmyndigheterna får höja viktgränsen för vad som täcks av de samhällsomfattande tjänsterna med avseende på postpaket till högst 20 kg och får föreskriva särskilda ordningar för överlämnande av postpaket vid dörren.

Medlemsstaterna skall se till att postpaket som tas emot från andra medlemsstater och som väger högst 20 kg överlämnas inom deras territorium, oavsett vilken viktgräns för postpaket som omfattas av de samhällsomfattande tjänsterna som en given medlemsstat har bestämt.

Genomförande av posttjänstdirektivet genom landskapslagen:

Enligt Ålands landskapsregerings framställning är det grundläggande syftet med landskapslagen i fråga att säkerställa att samtliga användare till rimliga priser har tillgång till samhällsomfattande tjänster av god kvalitet. De samhällsomfattande tjänsterna skall innefatta möjlighet för alla användare att ta emot postfrösendelser med en vikt av högst 30 kilogram. Inom varje kommun skall finnas minst ett verksamhetsställe som tillhandahåller posttjänster.

Den föreslagna lagen skall reglera posttjänster i allmänhet, även om avsikten är att i första hand reglera samhällsomfattande tjänster. De samhällsomfattande tjänsterna skall ges samma omfattning som i posttjänstdirektivet med det undantaget att de skulle omfatta postpaket från utlandet som väger högst 30 kilogram.

Landskapslagen om posttjänster innehåller, inom ramen för de samhällsomfattande tjänsterna, ett undantag angående postpaket från utlandet som väger högst 30 kilogram, vilket enligt direktiv 97/67 borde vara 20 kilogram. Detta undantag är identiskt med den nuvarande bestämmelsen i rikets lag om posttjänster. Höjningen av gränsen i rikets lag grundar sig på trafikut-

skottets betänkande no 13/200055, där höjningen föreslogs med tanke på småföretagarna i glesbygderna som måste få beställa behövliga varor utomlands ifrån och få dem frambefordrade genom posten.

I detta sammanhang måste det betonas, att posttjänstdirektivet sätter maximigränserna för sådana posttjänster, dvs. samhällsomfattande tjänster, som medlemsstaterna får fortsätta att låta omfattas av monopol. För att garantera konkurrensmöjligheterna ställer posttjänstdirektivet minimikrav för den högsta vikten för postpaketen från utlandet som kan förbehållas ett monopol som samhällsomfattande tjänst. Under direktiv 97/67/EG kan medlemsstaterna vidmakthålla eller införa åtgärder som är mer liberala än dem som föreskrivs i detta direktiv. Höjningen av viktgränsen för utlandet inkommande postpaket som betraktas under samhällsomfattande tjänster kan ha en konkurrensbegränsande effekt.

Till slut

Såsom Ålands landskapsregering har angett, har en landskapslag gällande posttjänster i EG-direktivens mening hittills saknats i Åland. Därför är genomförandet av direktiv 97/67/EG samt direktiv 2002/93/EG mycket välkommet. Genomförandet av direktiven har i vart fall redan blivit försenat på Åland.⁵⁶

Republikens presidents beslut 29.6.2007.

Nr 12/07, D 10 07 01 30-D 10 07 01 32. Antagna av lagtinget 27.4.2007.

1. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om statens pensioner (nedan blankettlagen) (ÅFS 54/07),

2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om landskapet Ålands pensionsfond (ÅFS 55/07),

3. Landskapslag om ändring av 30 § tjänstemannalagen för landskapet Åland (ÅFS 56/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 21.5.2007:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Enligt blankettlagen, som ersätter den tidigare landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om statens pensioner (ÅFS 4/1997), är den som står i offentligrättsligt eller privaträttsligt anställningsförhållande till landskapet med vissa avvikelser berättigad till ålderspension, deltidspension, rehabilitering och invalidpension och den som är förmånstagare efter en sådan person till familjepension ur landskapets medel i enlighet med bestämmelserna om statsanställda arbetstagares och förmånstagares rätt till pension och pensionsgrundade förmåner i lagen om statens pensioner (FFS 1295/2006 nedan StaPL), lagen om införande av lagen om statens pensioner (FFS 1296/2006) samt lagen om överföring av

⁵⁵ Trafikutskottets betänkande n:o 13/2000 rd, angående regeringens proposition med förslag till lag om posttjänster RP 74/2000 rd.

⁵⁶ Enligt direktivet 97/67/EG hade medlemsstaterna tid att sätta i kraft bestämmelserna i början av år 1999, enligt direktivet 2002/39/EG skulle det ha gjorts före slutet av år 2002.

pensionsrätt mellan arbetspensionssystemet i Finland och Europeiska gemenskapernas pensionssystem (FFS 165/1999). Sistnämnda rikslag gjordes tillämplig i landskapet genom landskapslagen om ändring av 1 och 4 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om statens pensioner (ÅFS 57/2003). Ålandsdelegationen, som 17.6.2003 avgav utlåtande över nämnda landskapslag, hänvisar i detta sammanhang till nämnda utlåtande och anser att senare gjorda ändringar i rikslagen inte föranleder några ytterligare kommentarer från delegationens sida. Med undantag av den sistnämnda rikslagen (FFS 165/1999) omfattar blankettlagen inte dem som tillträder en anställning hos landskapet 1.1.2008 eller därefter. Blankettlagen tillämpas dock även på den som den 1.1.2008 innehar anställning hos landskapet eller hos annan arbetsgivare inom landskapets pensionssystem och därefter, utan en enda dags avbrott, övergår till anställning hos landskapet.

Samtidigt uppdateras och kompletteras bestämmelserna i landskapslagen om landskapet Ålands pensionsfond.

I 30 § i tjänstemannalagen för landskapet Åland intas en hänvisning till blankettlagen.

I StaPL föreskrivs om den rätt till ålderspension, deltidspension, rehabilitering och invalidpension som arbetstagare i statens tjänst har samt om den rätt till familjepension som arbetstagarnas förmånstagare har. Lagen innehåller förutom bestämmelser om pensions- och rehabiliteringsförmånerna, förfarandet vid ansökan, fastställande och utbetalning av pension även som utlämnande, erhållande och hemlighållande av uppgifter samt om ändringssökande.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timlärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2a punkterna i självstyrelselagen. Till landskapets behörighet har i 18 § 4 punkten i självstyrelselagen hänförts bl.a. kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare och tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda.

Till rikets lagstiftningsbehörighet hör enligt 27 § 11 och 21 punkterna samt 29 § 3 punkten i självstyrelselagen arbetsrätt, arbetspensionsskydd för kommunernas anställda och för förtroendevalda inom kommunalförvaltningen, samt arbetspensionsskydd för andra, med de undantag som följer av 18 § 2a punkten, försäkringsavtal och socialförsäkring.

I blankettlagens 2 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt den rikslagstiftning blankettlagstiftningen gäller ankommer på statens myndigheter skall i landskapet handhas av landskapsregeringen, till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet på området. Eftersom denna bestämmelse inte närmare preciseras kan den leda till oklarhet vid tillämpningen. Detsamma gäller den till sitt konkreta innehåll oklara bestämmelsen i blankettlagens 3 § om att hänvisningarna i de antagna författningarna till bestämmelser i rikslagstiftningen skall avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen. Dessa bestämmelser i blankettlagen är visserligen betänkliga ur rättssäkerhetssynpunkt, men föranleder ingen anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Formuleringen i blankettlagens 1 § om dess tillämpningsområde är otydlig men antyder att i momentet angivna rikslagar görs gällande i landskapet endast till den del de gäller pensionskyddet. Detta skulle innebära att åtminstone de bestämmelser som gäller utlämnande, erhållande och hemlighållande av uppgifter i 11 kap. i STaPL inte genom blankettlagen blir gällande i landskapet. Detsamma gäller bestämmelserna om ändringssökande i 12 kap. i STaPL.

Eftersom rättskipning enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen utgör riksbehörighet gäller bestämmelserna om ändringssökande i STaPL 12 kap. även i landskapet till den del annat inte följer av 25 § i självstyrelselagen. Bestämmelsen i blankettlagens 6 § om sökande av ändring hos försäkringsdomstolen överensstämmer med 25 § 2 mom. i självstyrelselagen.

Bestämmelserna i landskapslagen om ändring av landskapslagen om landskapet Ålands pensionsfond gällande preskription, dröjsmålsränta och utsökning är att hänföra till rättsområden som enligt 27 § 8 och 23 punkterna i självstyrelselagen är att hänföra till rikets behörighet. Bestämmelserna kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av 30 § i tjänstemannalagen för landskapet Åland förutsätter dock även att landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om statens pensioner träder i kraft.

Republikens presidents beslut 29.6.2007.

Nr 13/07, D 10 07 01 34-D 10 07 01 38. Antagna av lagtinget 23.5.2007.

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (nedan landskapslagen) (ÅFS 79/07),

2. Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om landskapet Ålands jämställdhetsdelegation (ÅFS 80/07),

3. Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland (ÅFS 81/07),

4. Landskapslag om ändring av 1 och 6 §§ landskapslagen om diskrimineringsombudsmannen (ÅFS 82/07),

5. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om tjänstekollektivavtal (ÅFS 83/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 20.7.2007:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Enligt landskapslagen skall de förvaltningsuppgifter som enligt rikets jämställdhetslag ankommer på jämställdhetsombudsmannen och jämställdhetsnämnden inom landskapets behörighet skötas av landskapets diskrimineringsombudsman, som även berättigas att förelägga och utdöma vite. Straffbestämmelserna kompletteras. I de övriga ovan nämnda landskapslagarna görs av landskapslagen föranledda följdändringar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Genom landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (ÅFS 27/1989, nedan blankettlagen) har rikets lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (FFS 609/1986, nedan rikslagen) med vissa avvikelser gjorts tillämplig i landskapet. Rikslagens syfte är att hindra diskriminering på grund av kön och främja jämställdheten mellan kvinnor och män samt att i detta syfte förbättra kvinnans ställning i synnerhet i arbetslivet.

Jämställdheten mellan könen utgör ett rättsområde som inte särskilt uppräknas i självstyrelselagen vid fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan rikets och landskapets lagstiftande organ. Lagstiftningsbehörigheten bör därför i det enskilda fallet bedömas i enlighet med behörighetsfördelningen i självstyrelselagen då man avgör om ärendet hör till rikets eller landskapets behörighet. Landskapslagens tillämpningsområde har inte preciserats. Med anledning härav konstateras att landskapslagen endast kan gälla de rättsområden på vilka lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet.

Enligt 18 § 1, 2 och 4 punkterna i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter samt val av lagtingets ledamöter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, landskapets tjänstemän och kommunernas tjänsteinnehavare samt tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda. Enligt 27 § 21 punkten i självstyrelselagen har riket behörighet i fråga om övrig arbetsrätt, vilket innebär att privaträttsligt anställdas rättställning regleras av rikslagstiftning såväl vad gäller dem som är anställda av privata arbetsgivare som dem som är privaträttsligt anställda av landskapet eller en kommun på Åland. Landskapslagen berör även undervisningsväsendet på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 14 punkten i självstyrelselagen.

Riket tillkommer enligt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag. Enligt grundlagens 6 § är alla lika inför lagen, och ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av bl.a. kön. Jämställdhet mellan könen i samhällelig verksamhet och i arbetslivet skall främjas enligt vad som närmare skall bestämmas genom lag, särskilt vad gäller lönesättning och andra anställningsvillkor. Med beaktande av detta och på området gällande internationella fördrag är landskapet förpliktigt att inom sina behörighetsområden lagstifta om jämställdhet mellan könen.

Enligt landskapslagens 4 § 1 mom. skall de förvaltningsuppgifter som enligt jämställdhetslagen (rikslagen) sköts av en riksmyndighet i landskapet skötas av landskapsregeringen under förutsättning att dessa uppgifter hör till landskapets behörighet enligt 18 § i självstyrelselagen. Enligt 4 § 2 mom. skall de förvaltningsuppgifter som enligt jämställdhetslagen sköts av jämställdhetsombudsmannen inom landskapets behörighet skötas av diskrimineringsombudsmannen. Även de förvaltningsuppgifter som enligt jämställdhetslagen sköts av jämställdhetsnämnden skall inom landskapets behörighet skötas av diskrimineringsombudsmannen.

I rikslagens 16 § anges att jämställdhetsombudsmannen och Jämställdhetsnämnden skall se till att lagen följs i privat verksamhet samt i offentlig förvaltning och offentlig affärsverksamhet.

Enligt artikel 8a i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/73/EG om ändring av rådets direktiv 76/207/EEG om genomförandet av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om tillgång till anställning, yrkesutbildning och befordran samt arbetsvillkor skall medlemsstaterna utse och genomföra de nödvändiga förberedelserna för ett eller flera organ för främjande, analys och kontroll av samt till stöd för likabehandling av alla personer utan åtskillnad på grund av könstillhörighet. Dessa organ får utgöra en del av de organ som på nationell nivå har till uppgift att tillvarata de mänskliga rättigheterna eller att ta tillvara enskildas

rättigheter. Medlemsstaterna skall säkerställa att behörigheten för dessa organ omfattar följande,

a) att på ett oberoende sätt bistå personer som utsatts för diskriminering genom att driva klagomål om diskriminering, utan att det påverkar rättigheterna för personer som har blivit diskriminerade eller för föreningar, organisationer eller andra rättsliga enheter som avses i artikel 6.3.,

b) att genomföra oberoende undersökningar om diskriminering, samt

c) att offentliggöra oberoende rapporter om och lämna rekommendationer i frågor som rör sådan diskriminering.

Enligt 27 § 4 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. När åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som fattas inom Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden för Ålands del fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som anges i självstyrelselagen. Då det gäller den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet är det landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs i landskapet till den del en fråga hör till medlemsstatens behörighet, och enligt självstyrelselagen ankommer på landskapet. Landskapet Åland är för sin del skyldigt att lagstifta om ett i artikel 8a i EG direktiv 2002/73/EG avsett organ för de i direktivet avsedda ärenden som hör till landskapets behörighet. Med beaktande härav föranleder bestämmelserna i landskapslagens 4 § ingen anmärkning ur behörighetssynpunkt. Bestämmelserna är dock betänkliga ur rättssäkerhetssynpunkt eftersom de inte närmare preciserats och därigenom kan leda till oklarhet vid tillämpningen.

Bestämmelser om vite och andra tvångsmedel är med stöd av 18 § 26 punkten i självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Besvär bestämmelsen i landskapslagens 7 § överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 8 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Enligt 9 § 1 mom. i landskapslagen kan landskapsregeringen inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att författningar som utfärdats med stöd av jämställdhetslagen skall tillämpas i landskapet oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. I paragrafens 2 mom. stadgas att landskapsregeringen inom landskapets behörighet i landskapsförordning kan besluta om genomförandet i landskapet av EG:s direktiv rörande angelägenheter som avses i landskapslagen.

Jämlikt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Det stadgas emellertid också att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § i Finlands grundlag. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som ställs i grundlagen, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen som hänför avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandet i 9 § 1 mom. i landskapslagen vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i författningar som utfärdats med stöd av rikslagen. De ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna begränsas emellertid genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Dessutom avser stadgandet ändringar i riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning.

Även delegeringsstadgandet i 9 § 2 mom. i landskapslagen är vidsträckt formulerat då det berättigar landskapsregeringen att i en landskapsförordning besluta om genomförandet i landskapet av EG:s direktiv. Enligt blankettlagens 1 § 2 mom. träder dock ändringar av rikslagen automatiskt i kraft i landskapet. Detta begränsar landskapsregeringens möjligheter att utfärda förordningar då man tolkar delegeringsstadgandet i överensstämmelse med de krav grundlagen ställer. Trots sin problematiska ordalydelse står stadgandet inte i strid med de krav grundlagen ställer.

Ålandsdelegationen har i ärendet inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdandet av landskapslagarna inte föreligger. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av 1 § landskapslagen om landskapet Ålands jämställdhetsdelegation, landskapslagen om ändring av 1 § landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland och landskapslagen om ändring av 1 och 6 §§ landskapslagen om diskrimineringsombudsmannen förutsätter dock att även landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män träder i kraft.

Europarättsenhetens utlåtande 6.7.2007:

Ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män

Ålandsdelegationen har begärt justitieministeriets europarättsenhet avge utlåtande om huruvida landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män och därtill anslutna landskapslagar överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk.

Som bilagor har Ålandsdelegationen bifogat följande dokument:

- lagtings beslut LTB 37/2007, LTB 38/2007, LTB 39/2007, LTB 40/2007, LTB 41/2007
- landskapsregeringens framställning nr 15/2006-2007 samt
- social- och miljöutskottets betänkande nr 4/2006-2007.

Enligt landskapslagens förarbeten innebär lagförslaget att Ålands diskrimineringsombudsman får utökade tillsynsbefogenheter. Sådana uppgifter som i riket sköts av jämställdhetsombudsmannen och jämställdhetsnämnden kommer i landskapet att skötas av diskrimineringsombudsmannen. Om berörda arbetsgivare förfar i strid med landskapets jämställdhetslag har diskrimineringsombudsmannen enligt förslaget möjlighet att förordna om vite och betalning av vite. Lagförslaget innehåller även vissa lagtekniska ändringar i andra landskapslag.

Direktiv 76/207/EEG om genomförandet av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om tillgång till anställning, yrkesutbildning och befordran samt arbetsvillkor (likabehandlingsdirektivet) innehåller bland annat bestämmelser om att medlemsstaterna skall utse ett organ till stöd för likabehandling av alla personer utan åtskillnad på grund av könstillhörighet.

Enligt artikel 8a.2 i likabehandlingsdirektivet skall nämnda organ vara behörigt att på ett oberoende sätt bistå personer som utsatts för diskriminering genom att driva klagomål om diskriminering, utan att det påverkar rättigheterna för personer som blivit diskriminerade eller för föreningar, organisationer eller andra rättsliga enheter som har ett berättigat intresse av att säkerställa bestämmelserna i likabehandlingsdirektivet. Dessutom skall organet kunna genomföra oberoende undersökningar om könsdiskriminering samt offentliggöra oberoende rapporter och ge rekommendationer i könsdiskrimineringsfrågor. Enligt artikel 8 d i samma direktiv skall medlemsstaterna bestämma vilka sanktioner som skall tillämpas på överträdel-

ser av de nationella bestämmelser som antas i enlighet med detta direktiv och vidta alla åtgärder som behövs för att säkerställa att de tillämpas.

Genom ändringen av landskapslagen så att diskrimineringsombudsmannens befogenheter utökas i synnerhet för tillsynsbefogenheternas del kan de tidigare bristerna i lagstiftningen rättas till. I utredningen som nu utförts angående denna fråga har det inte framkommit någon omständighet som skulle tyda på att landskapslagen inte skulle överensstämja med Europeiska gemenskapens regelverk. Det är dock inte alltid klart hur detaljerat direktivet skall genomföras. Det bör noteras att kommissionen har självständig prövningsrätt när det gäller att bedöma om direktivet har genomförts tillräckligt.

Kommissionen har den 26 mars 2007 gett Finland en officiell anmärkning enligt vilken kommissionen anser att direktiv 76/207/EEG inte har blivit fullt ut genomfört i Finland och i landskapet Åland. Kommissionen hade fäst uppmärksamhet vid att det i jämställdhetslagen inte finns en bestämmelse om jämställdhetsombudsmannens behörighet att genomföra oberoende undersökningar och offentliggöra rapporter. I sitt svar ansåg Finland dock att direktivet har genomförts tillräckligt för denna del.

Republikens presidents beslut 31.8.2007.

Nr 14/07, D 10 07 01 39. Landskapslag om finansiering av landsbygdsnärningar, antagen av lagtinget 23.5.2007 (ÅFS 63/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 20.7.2007:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

I enlighet med bestämmelserna i landskapslagen kan landskapsregeringen bevilja ekonomiskt stöd i syfte att utveckla landsbygden. Landskapslagen tillämpas på landskapets nationella och med EU-medel medfinansierade stödsystem inom ramarna för Europeiska gemenskapens gemensamma jordbrukspolitik.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller jord- och skogsbruk, styrning av lantbruksproduktionen samt tillvaratagande av jordbruks- och skogsmarks produktionsförmåga på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 15 och 18 punkterna i självstyrelselagen. Enligt nämnda lags 27 § 15 punkt hör ärenden angående priset på lantbruks- och fiskeriprodukter samt främjande av export av lantbruksprodukter till rikets behörighet. Högsta domstolen har i utlåtande 18.8.2003 över landskapslagen om finansiering av landsbygdsnärningar (ÅFS 65/2003), som ersätts av föreliggande landskapslag, närmare beskrivit den ansvarsfördelning som riket och landskapet tillämpat utifrån behörighetsfördelningen i självstyrelselagen avseende de olika EG-stöden samt den nationella finansieringen. I utlåtandet angav Högsta domstolen att den inte har något att anmärka mot denna utgångspunkt för fördelningen av lagstiftningskompetensen. Ålandsdelegationen hänvisar i detta sammanhang till nämnda utlåtande och anser att denna fördelning gällande lagstiftningsbehörigheten även gäller i fråga om tillämpningsområdet för den nu aktuella landskapslagen. Därtill konstateras att behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket inte påverkas av att det är fråga om genomförande av EG:s gemensamma jordbrukspolitik.

I självstyrelselagens 18 § 22 punkt har näringsverksamheten med vissa undantag hänförs till landskapets behörighet. Enligt nämnda lagrum har landskapet även behörighet att vidta åtgärder för att främja sådan näringsverksamhet som avses bl.a. i självstyrelselagens 27 § 15 punkt, varför landskapet är berättigat att erlagga lantbruksstöd även inom rikets behörighetsområde.

Landskapslagen berör även landskapets myndigheter, natur- och miljövård, jakt och fiske samt djurskydd på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 10, 16 och 17 punkterna i självstyrelselagen.

I landskapslagens 17 § har intagits bestämmelser om landskapsregeringens inspektionsrätt. I landskapets behörighet ingår att lagstifta om övervakning och inspektioner på de områden som faller inom landskapets behörighet. Enligt paragrafen är stödmottagaren vid en sådan inspektion skyldig att bistå landskapets tjänsteman samt att utan rätt till ersättning på tjänstemannens begäran framlägga alla behövliga räkenskapshandlingar och andra behövliga handlingar. En inspektion kan i den omfattning som tillsynsuppdraget kräver även gälla byggnader, lokaler, omständigheter, informationssystem och handlingar som är betydelsefulla med hänsyn till den åtgärd som stöds och användningen av stödet. Dessa bestämmelser berör det i grundlagens 2 kap. 10 § garanterade skyddet för privatlivet, på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Bestämmelserna överensstämmer i sak med motsvarande bestämmelser i rikets lag om finansiering av landsbygdsnärings (FFS 329/1999) och kan till den del de falla inom rikets behörighet med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Grundlagens 2 kap. 10 § tryggar även hemfriden. I enlighet härmed anges i landskapslagens 17 § 2 mom., liksom i 44 § 3 mom. i ovan nämnda rikslag, att inspektion inte får utföras i lokaler och utrymmen som till skydd för privatlivet omfattas av hemfriden. Ålandsdelegationen delar härvid de synpunkter som anges i grundlagsutskottets utlåtande nr 69/2002 rd.

Enligt självstyrelselagens 27 § 4 punkt hör förhållandet till utländska makter till rikets lagstiftningsbehörighet med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9 a kap. I enlighet härmed anges i landskapslagens 18 § att landskapsregeringen utan hinder av bestämmelserna om tystnadsplikt har rätt att till jord- och skogsbruksministeriet lämna sekretessbelagda uppgifter för vidarebefordran till vederbörande institution inom den Europeiska gemenskapen, om det behövs för tillsynen och uppföljningen av att gemenskapens bestämmelser har iakttagits vid Europeiska Unionens medfinansiering.

Besvärstagandet i 22 § i landskapslagen överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen.

Stadgandena i landskapslagens 24 § gäller ränta och dröjsmålsränta på belopp som skall återbetalas av stöd som landskapsregeringen beviljat. I stadgandena bestäms att räntan skall följa räntelagens bestämmelser. Stadgandena föranleder inga anmärkningar ur behörighetssynpunkt.

I landskapslagens 23 § 2 mom. ingår ett hänvisningsstadgande till rikets lag om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (FFS 367/1961). Jämlikt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen har riket behörighet i fråga om verkställighet av domar. Stadgandet i 23 § gäller återkrav av stöd hos stödmottagaren och denna angelägenhet hör till landskapslagens egentliga lagstiftningsområde som är jord- och skogsbruk. Stadgandet innehåller inte självständiga bestämmelser om verkställighet av återkrav utan hänvisar till bestämmelserna i rikets lag, varför stadgandet kan intas i landskapslagen.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 25 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 26 § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet besluta om stöd som avses i landskapslagen. Såvitt ärendet inte hör till området för lag berättigas landskapsregeringen därvid att i enlighet med Europeiska gemenskapens förordningar besluta om närmare villkor eller uppgifter om i paragrafen definierade angelägenheter.

Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att enligt 21 § i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna be-

gränsning motsvarar begränsningen i 80 § i grundlagen. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen ställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet.

Den nationella behörigheten inom jord- och skogsbruket begränsas kraftigt av EG:s rättsakter. Europeiska gemenskapen har i detalj reglerat de frågor som ingår i gemenskapens jordbrukspolitik och har ensam behörighet att genomföra den gemensamma jordbrukspolitiken. Medlemsstaterna kan inte bedriva någon nationell jordbrukspolitik och de nationella författningarna skall basera sig på gemenskapens rättsakter. För den nationella regleringen återstår närmast att genomföra EG-bestämmelser när dessa förutsätter det. Av landskapslagens 26 § framgår att de beslut som landskapsregeringen fattar med stöd av paragrafen skall grunda sig på Europeiska gemenskapens förordningar. Med beaktande härav kan delegeringsfullmakten i landskapslagens 26 §, såsom uppfyllande kraven i grundlagens 80 § och självstyrelselagens 21 §, intas i landskapslagen.

Ålandsdelegationen har inhämtat utlåtande i ärendet från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas.

Utlåtande:

Med hänvisning till ovanstående har Ålandsdelegationen med beaktande av självstyrelselagens bestämmelser funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Europarättsenhetens utlåtande 10.7.2007:

Den åländska landskapslagen om finansiering av landsbygdsnäringsar

1. Begäran om utlåtande

Ålandsdelegationen har begärt justitieministeriets europarättsenhet om ett utlåtande om huruvida den 23 maj 2007 antagna landskapslagen om finansiering av landsbygdsnäringsar överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk.

Som bilagor har Ålandsdelegationen bifogat följande dokument:

- lagtingets beslut av den 23 maj 2007 om antagande av landskapslagen om finansiering av landsbygdsnäringsar,
- landskapsregeringens framställning nr 17/2006-2007 av den 3 april 2007 samt
- näringsutskottets betänkande nr 4/2006-2007 av den 19 april 2007.

Av landskapsregeringens framställning framgår att genom förslaget upphävs gällande landskapslag om finansiering av landsbygdsnäringsar samt möjliggörs genomförandet av EG:s ändrade bestämmelser om finansiering av den gemensamma jordbrukspolitiken och de stöd som omfattas den. I laget ingår bl.a. allmänna bestämmelser om stödmottagare, villkor för beviljande och utbetalning av stöd, ansökan om stöd samt bestämmelser om kontroll, rättelse och påföljder.

Enligt lagtingets näringsutskott är landskapslagen i grunden en närmast teknisk ramlag medan närmare bestämmelser om stödet finns i EG-förordningar och i landsbygdsutvecklingsprogrammet.

2. EG-regelverket beträffande den antagna landskapslagen

Den EG-rättsliga bakgrunden för den antagna landskapslagen utformas huvudsakligen av vissa EG:s jordbrukspolitiska förordningar. De är till alla delar bindande och direkt tillämpliga utan särskilda åtgärder. Genomförandet behövs således i princip inte. Utgångspunkten är även

att bestämmelser i EG-förordningar får varken tolkas eller upprepas i den nationella lagstiftningen. Genom den nationella lagstiftningen är det dock möjligt, och delvis även nödvändigt att utfärda kompletterande bestämmelser om någon omständighet inte har reglerats på EG-nivå.

Enligt landskapsregeringens framställning är bakom landskapslagen främst två EG-förordningar:

- rådets förordning (EG) nr 1290/2005 om finansiering av den gemensamma jordbrukspolitiken och
- rådets förordning (EG) nr 1698/2005 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling.

Det kan ytterligen noteras att med stöd av dessa två förordningar har kommissionen sedermera utfärdat ett tiotal andra förordningar och beslut. Tillsammans med andra EG-författningar som framförs i landskapsregeringens framställning utgör redan de ett regelverk som omfattar hundratals sidor i EU:s officiella tidning.

Dessutom påverkas den antagna landskapslagen också av annan EG-lagstiftning. I fråga om stöd tillämpas t.ex. rådets förordning (EG) nr 1260/1999 om allmänna bestämmelser för strukturfonden och de genomförandeförordningar som kommissionen antagit med stöd av den. Bestämmelser som inom andra områden också måste iaktas är bl.a. EG-bestämmelser om icke-diskriminering, statligt stöd och offentlig upphandling. De styr likaså förutsättningarna för beviljande av stöd till landsbygdsutveckling och bedömningen av godtagbara utgifter som ligger till grund för stödet.

EG-regelverket i fråga är således väldigt omfattande. Därutöver är dess normer delvis svårtolkade och ändringar sker ofta. Allt detta leder till att rättsområdet bildar en komplicerad helhet som är svår att överblicka.

3. Bedömningen av den antagna landskapslagen

Den avsedda landskapslagen har gått igenom vid europarättsenheten i den mån detta har varit möjligt inom utsatt tid. Ur europarättslig synvinkel framkom det då inte sådana omständigheter som skulle tyda på att den antagna landskapslagen inte borde träda i kraft. Bestämmelser som man inom ramen av utlåtandeförfarandet fäste uppmärksamhet vid ur europarättslig synvinkel är vissa bestämmelser i 8 och 2 § landskapslagen. I 8 § ställs angående stöd krav som gäller ägande och boende i landskapet. Liknande men något mindre preciserade krav finns också i den nu gällande landskapslagen och deras bakgrund ligger i Ålandsprotokollet i Finlands anslutningsfördrag.

I 2 § stadgas att ”vid förvaltning av EU-medel iaktas vad som bestäms i den Europeiska gemenskapens vid varje tidpunkt gällande bestämmelser om stöd för landsbygdsutveckling”. Alla gällande EG-bestämmelser måste utan vidare iaktas vid förvaltningen och en särskild bestämmelse om detta verkar vara överflödigt. Det är dessutom knappast klart att förvaltningen blott genom en sådan hänvisning och utan andra åtgärder kan vara fullt medveten om och förmå tillämpa alla relevanta EG-bestämmelser.

Även om EG:s förordningar i princip inte behöver genomförande innehåller de dock i praktiken ofta bestämmelser som direkt eller indirekt förutsätter nationell reglering. Landsbygdsutvecklingsförordning (EG) nr 1698/2005 och finansieringsförordning (EG) nr 1290/2005 förutsätter t.ex. nationella bestämmelser om att utse de behöriga nationella myndigheterna. Enligt artikel 74 i landsbygdsutvecklingsförordningen skall medlemsstaterna för varje landsbygdsutvecklingsprogram utse en förvaltningsmyndighet. På ett liknande sätt förutsatts att ett godkänd utbetalande myndighet utses enligt artikel 6 finansieringsförordningen och att en atesterande myndighet utses enligt artikel 7 finansieringsförordningen. Dessa myndigheter har inte utsetts i den antagna landskapslagen, men den har inte ens påståtts uppfylla alla gemen-

skapens krav på rättsområdet. Delvis har gemenskapens krav antagligen fyllts med andra instrument som redan är i kraft. Landskapslagen kommer antagligen också att kompletteras genom lagens flera bemyndiganden att utfärda närmare bestämmelser.

Republikens presidents beslut 31.8.2007.

Nr 15/07, D 10 07 01 40. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om alkohol, antagen av lagtinget 30.5.2007(ÅFS 86/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 20.7.2007:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen lindras kraven på den yrkesskicklighet som fordras för servering av alkoholdrycker som innehåller högst 22 volymprocent etylalkohol. Samtidigt anges de förutsättningar under vilka den ansvariga föreståndarens och dennes ställföreträdarens skyldighet att se till att lagen iakttas kan fullgöras utan personlig närvaro på serveringsstället

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 13 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om tillstånd till utskänkning av alkoholdrycker medan riket i enlighet med 29 § 1 mom. 4 punkten i nämnda lag tillkommer lagstiftningsbehörighet beträffande alkohollagstiftningen i övrigt.

Den ansvariga föreståndaren är skyldig att tillse att alkohollagstiftningen i dess helhet tillämpas på serveringsstället. Med hänsyn till att landskapslagen reglerar angelägenheter avseende utskänkning av alkoholdrycker faller den inom landskapets kompetensområde.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Republikens presidents beslut 31.8.2007.

Nr 16/07, 10 07 01 41-D 10 07 01 51. Antagna av lagtinget 23.5.2007.

1. Landskapslag om upphävande av 2 § 2 mom. landskapslagen om vissa grunder för landskapets hushållning (ÅFS 67/07),

2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna (ÅFS 68/07),

3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om planering av och landskapsandel för socialvården (ÅFS 69/07),

4. Landskapslag om temporär ändring av 8 § landskapslagen om planering av och landskapsandel för socialvården (ÅFS 70/07),

5. Landskapslag om ändring av landskapslagen om planering av och landskapsandel för undervisnings- och kulturverksamheten (ÅFS 71/07),

6. Landskapslag om temporär ändring av landskapslagen om planering av och landskapsandel för undervisnings- och kulturverksamheten (ÅFS 72/07),

7. Landskapslag om ändring av landskapslagen om bosättningsstrukturgrupper (ÅFS 73/07),

8. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa lagar om kommunindelning (ÅFS 74/07),

9. Landskapslag om ändring av landskapslagen om kompensation till kommunerna för det allmänna avdraget (ÅFS 75/07),

10. Landskapslag om ändring av 75 § räddningslagen för landskapet Åland (ÅFS 76/07),

11. Landskapslag om ändring av 85 § kommunallagen för landskapet Åland (ÅFS 77/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 20.7.2007:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Landskapslagstiftningen avser en reform av landskapsandelssystemet. Genom reformen slopas landskapsandelarna för anläggningskostnader för alla kommuner utom de i bosättningsstrukturgrupp 1. Nivån för landskapsandelarna för driftkostnaderna höjs. Inom socialvårdsområdet införs särskilda landskapsandelar för specialomsorg, barnskydd och missbrukarvård.

Ett nytt basservice-index för Åland införs. Antalet bosättningsstrukturgrupper utökas från fyra till åtta. Istället för utjämning av landskapsandelar kan kommunerna beviljas komplettering av skatteinkomster. Understöd enligt prövning ändras så att det dels utgör ett samarbetsunderstöd, dels kvarstår som ett särskilt stöd för kommuner som i exceptionella situationer behöver ekonomiskt bistånd. Det sammanslagningsunderstöd som finns inom ramen för lagstiftningen om kommunindelning förlängs från att gälla under två år till att gälla under fem år. Landskapslagen om kompensation till kommunerna för det allmänna avdraget ändras till att gälla kompensation för även andra avdrag.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer enligt 18 § 4 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunindelning och kommunernas förvaltning. Enligt 18 § 6, 13 och 14 punkterna i sagda lag har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om brand- och räddningsväsendet, socialvård samt undervisning, kultur, idrott, ungdomsarbete, arkiv, biblioteks- och museiväsendet med vissa undantag varom nu inte är fråga. Landskapet tillkommer enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunerna tillkommande skatter.

Genom landskapslagen om upphävande av 2 § 2 mom. landskapslagen om vissa grunder för landskapets hushållning upphävs bestämmelsen om att kommunerna inom ramen för landskapets behörighet tillförsäkras rätt till bidrag och lån enligt likartade grunder som de, vilka tillämpas när motsvarande stöd av statsmedel erläggs till kommunerna. Enligt 4 § 2 mom. i landskapslagen om vissa grunder för landskapets hushållning får landskapslagen inte ändras eller upphävas eller avvikelser därifrån göras på annat sätt än i 55 § i lagtingsordningen är föreskrivet. I enlighet härmed har ändringen av landskapslagen antagits i den ordning lagtingsordningens 55 § föreskriver.

Enligt ikraftträdelsebestämmelsen i landskapslagen om ändring av 85 § kommunallagen för landskapet Åland skall den tillämpas även på grundavtal för kommunförbund som är gällande när lagen träder i kraft. Enligt gällande bestämmelser förutsätts samstämmiga beslut av medlemskommunernas fullmäktige för ändringar av grundavtal. Enligt de ändrade bestämmelserna kan grundavtal ändras om en majoritet av medlemskommunerna understöder ändringsförslaget. I landskapslagen anges dock att en medlemskommun inte utan sitt samtycke kan åläggas att medverka i nya frivilliga uppgifter för kommunalförbundet och i kostnaderna för dem i de fall medlemskap i ett kommunalförbund eller något av dess verksamhetsområden är föreskrivet i lag. Med beaktande härav föranleder ifrågavarande ikraftträdelsebestämmelse ingen anmärkning i behörighetsavseende.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av landskapslagen om planering av och landskapsandel för socialvården, landskapslagen om temporär ändring av 8 § landskapslagen om planering av och landskapsandel för socialvården, landskapslagen om ändring av landskapslagen om planering av och landskapsandel för undervisnings- och kulturverksamheten, landskapslagen om temporär ändring av landskapslagen om planering av och landskapsandel för undervisnings- och kulturverksamheten, landskapslagen om ändring av landskapslagen om bosättningsstrukturgrupper, landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa lagar om kommunindelning, landskapslagen om ändring av landskapslagen om kompensation till kommunerna för det allmänna avdraget och landskapslagen om ändring av 75 § räddningslagen för landskapet Åland förutsätter att även landskapslagen om ändring av landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna träder i kraft.

Republikens presidents beslut 31.8.2007.

Nr 17/07, D 10 07 01 52. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om gödsselfabrikat, antagen av lagtinget 6.6.2007 (ÅFS 96/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 20.7.2007:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen är en s.k. blankettlag enligt vilken rikets lag om gödsselfabrikat (FFS 539/2006, nedan rikslagen) skall tillämpas i landskapet med vissa i landskapslagen angivna avvikelser. Ändringar i rikslagen skall tillämpas från det de träder i kraft i riket. Hänvisningar i rikslagen till andra bestämmelser i rikslagstiftningen skall avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen. De förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på statens myndigheter skall i landskapet handhas av Ålands landskapsregering till den del förvaltningen grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet.

Rikslagen har till syfte att trygga växtproduktionen samt kvaliteten på livsmedlen och miljön genom att främja tillgången på säkra gödsselfabrikat av hög kvalitet som är lämpliga för växtproduktion och användningen av biprodukter som lämpar sig som gödsselfabrikat samt att se till att tillräckliga uppgifter om gödsselfabrikat lämnas dem som köper och använder produkterna. Rikslagen tillämpas på gödsselfabrikat och i tillämpliga delar på råvaror till gödsselfabrikat i fråga om tillverkning för utsläppande på marknaden, utsläppande på marknaden, användning, transport, import samt export. Lagen gäller i tillämpliga delar också tillverkning av gödsselfabrikat för eget bruk samt i lagen angiven tillsyn.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen är i huvudsak att hänföra till lagstiftningen om jord- och skogsbruk samt styrningen av lantbruksproduktionen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten, med vissa undantag, enligt 18 § 15 punkten i självstyrelselagen tillkommer landskapet. Genom nu gällande självstyrelselag överfördes behörigheten gällande handel med konstgjorda gödselämnen och beredda fodermedel samt med utsädesvaror till landskapet. Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter. Landskapslagen gäller även näringsverksamhet på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen med vissa undantag tillkommer landskapet. Till rikets behörighet har dock i 27 § 33 punkten i självstyrelselagen hänförts ärenden angående förebyggande av införsel av växtförstörare till landskapet.

Till den del rikslagen kan anses beröra konsumentskydd och otillbörligt förfarande i näringsverksamhet berör lagen områden på vilka lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 10 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. I landskapslagens 2 § 1 mom. b-punkt har bestämmelsen i rikslagens 31 § om offentliggörande av tillsynsresultat utelämnats ur landskapslagen. Sist nämnda bestämmelse gäller dock uttryckligen konsumentskyddet, och är således gällande även i landskapet. Landskapslagens bestämmelse utgör härvid en behörighetsöverskidning. Det ankommer på landskapsregeringen, som enligt landskapslagens 3 § är tillsynsmyndighet, att offentliggöra tillsynsresultaten enligt rikslagen.

Med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen kan statliga myndigheter påföras uppgifter vilka överensstämmer med motsvarande uppgifter i rikslagstiftningen. Riksmyndigheterna är enligt självstyrelselagens 31 § skyldiga att inom gränserna för sin allmänna behörighet på begäran av landskapsregeringen bistå landskapsregeringen vid skötseln av uppgifter som hör till självstyrelsen.

Rikslagen reglerar även import och export av gödselafabrikat. I det avseende fråga är om utrikeshandel tillkommer lagstiftningsbehörigheten riket enligt 27 § 12 punkten i självstyrelselagen. Rätten till begränsningar i fråga om utrikeshandeln av andra orsaker än handelspolitiska, t.ex. kvalitetskrav, skall emellertid, enligt motiven till självstyrelselagen bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänför sig till. Begränsningarna bör i dessa angelägenheter hänföras till jordbrukslagstiftningen, varför de inte föranleder anmärkning från behörighetssynpunkt.

I rikslagen ingår stadganden om skadestånd. Skadeståndslagstiftningen är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41 punkten i självstyrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig en privaträttslig angelägenhet emellertid direkt till ett rättsområde som faller under landskapets behörighet utgör frågan en landskapsangelägenhet. I de avseenden nu föreliggande bestämmelser kan hänföras till rikets behörighetsområde överensstämmer de med motsvarande bestämmelser i rikslagstiftningen och kan med hänvisning till 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

I blankettlagens 3 § anges att de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på riksmyndighet skall i landskapet skötas av landskapsregeringen om dessa uppgifter enligt 23 § i självstyrelselagen ankommer på landskapet. Eftersom denna bestämmelse inte närmare preciseras kan den leda till oklarhet vid tillämpningen. Detsamma gäller den till sitt konkreta innehåll oklara bestämmelsen i landskapslagens 1 § 2 mom. om att hänvisningarna i rikslagen till bestämmelser i rikslagstiftningen skall avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen. Dessa bestämmelser i landskapslagen är visserligen betänkliga ur rättssäkerhetssynpunkt, men föranleder ingen anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Rikslagens 5 kap. reglerar tillsyn. I rikslagens 24 och 25 § finns bestämmelser om tillsynsmyndighetens befogenheter. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Enligt 24 § har tillsynsmyndigheten och auktoriserade inspektörer rätt att få tillträde till platser där gödselafabrikat eller råvaror till sådana samt handlingar som gäller dem hanteras, används eller förvaras, inspektera transportmedel, verksamhetsutövarens bokföring och det register en verksamhetsutövare är skyldig att föra samt avgiftsfritt ta nödvändiga prov av marken, råvaror till gödselafabrikat och av gödselafabrikat. På områden som omfattas av hemfriden får inspektion utföras endast av en myndighet och endast om det finns grundad anledning att misstänka att någon gjort sig skyldig till ett förfarande som är straffbart enligt rikslagen och en inspektion är nödvändig för utredningen av brottet. Rikslagens 25 § reglerar tillsynsmyndighetens rätt att få upplysningar. Ovan beskrivna bestämmelser kan beröra det i grundlagens 2 kap. 10 § garanterade skyddet för bl.a. privatlivet på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Detta gäller även bestämmelserna i rikslagens 27 § om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter.

Föreskrifterna om straff, förbud och andra tvångsmedel är med stöd av 18 § 25 och 26 punkterna i självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet. Landskapslagens 6 § innehåller straffbestämmelser, men i landskapslagen har inte undantagits de straffbestämmelser som ingår i rikslagen. Denna omständighet kan leda till missförstånd men berör inte lagstiftningsbehörigheten.

I landskapslagen har inte heller rikslagens bestämmelser om ändringssökande undantagits. Det oaktat gäller bestämmelserna i 25 § i självstyrelselagen om anförande av besvär över landskapsregeringens beslut.

I landskapslagens 7 § berättigas landskapsregeringen att inom landskapets behörighet genom landskapsförordning besluta att bestämmelser som utfärdats med stöd av rikslagen skall tillämpas i landskapet antingen oförändrade eller med de ändringar landskapsregeringen föreskriver. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § i självstyrelselagen kan landskapsre-

geringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § i grundlagen. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Enligt sin ordalydelse är delegeringsstadgandet i 7 § i landskapslagen vagt till den del det bemyndigar landskapsregeringen att göra ändringar i bestämmelser som utfärdats med stöd av rikslagen. Innehållet i delegeringen preciseras och begränsas emellertid av den reglering som finns i landskapslagen. De ändringar som landskapsregeringen kan göra i förhållande till riksförfattningarna begränsas genom att landskapsregeringen endast kan utfärda förordningar inom landskapets behörighet. Dessutom avser stadgandet ändringar i riksförfattningar på förordningsnivå eller lägre nivå. Mot denna bakgrund föreligger ingen behörighetsöverskridning.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger, förutom beträffande dess 2 § 1 mom. b-punkt. Den felaktiga bestämmelsen inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till övriga delar kan träda i kraft.

Högsta domstolens utlåtande 26.9.2007:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 20.8.2007 gällande ärendet nr 55/08/2007

Utlåtande

Högsta domstolen har granskat lagtingsbeslutet i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om gödsselfabrikat (539/2006). Landskapslagen är en s.k. blankettlag. I den har tagits in ändringar i och tillägg till rikets lag för att anpassa rikslagen till situationen i landskapet. Genom landskapslagen upphävs landskapslagen (1993:106) om tillämpning i landskapet Åland av gödselmedelslagen. I den nya lagen om gödsselfabrikat regleras de allmänna kvalitetskrav för gödsselfabrikat, som gödsselfabrikat skall uppfylla för att få tillverkas för utsläppande på marknaden, släppas ut på marknaden, användas och importeras. De gödsselfabrikat som finns på marknaden skall ingå antingen i den nationella förteckningen över gödsselfabrikats typbeteckningar eller i Europeiska gemenskapens förteckning över gödselmedelstyper. Lagen gäller också export samt delvis tillverkning av gödsselfabrikat på gårdarna för eget bruk och annan användning av gödsselfabrikat.

Rikslagen tillämpas också på tillsynen över förordningen (EG) nr 2003/2003 om gödselmedel (gödselmedelsförordningen) och på annan verkställighet som den förutsätter. Dessutom tillämpas lagen på tillsynen över förordningen (EG) nr 1774/2002 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter som inte är avsedda att användas som livsmedel (biproduktförordningen) och på annan verkställighet som den förutsätter till den del verkställigheten gäller gödsselfabrikat. Förordningarna är till alla delar bindande och direkt tillämpliga i alla medlemsstater varför detta lagstiftningsområde har en påfallande stark EG-rättslig bakgrund.

Lagstiftningsbehörigheten

Regleringen i landskapslagen hänför sig till ett flertal lagstiftningsområden. Å ena sidan riktar sig bestämmelserna i landskapslagen till näringsidkare och tillsynsmyndigheter. Bestämmelserna kan således till denna del hänföras till näringslagstiftningen. På detta område har lagtinget enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet med vissa begränsningar som anges i punkten. Till dessa hör lagstiftningen om utrikeshandeln, i fråga om vilken riket enligt 27 § 12 punkten självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet. Landskapslagen gäller också konsumentskydd och otillbörligt förfarande inom näringsverksamhet. På detta område har riket lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 10 punkten självstyrelselagen.

Å andra sidan riktar sig landskapslagen till användarna av gödselfabrikat. Till denna del hänför sig landskapslagen till lagstiftningen om jord- och skogsbruk. På detta område har landskapet enligt 18 § 15 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet.

I landskapslagen regleras också förvaltningsuppgifter. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och i fråga om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under den.

Landskapslagen utgör också närmare reglering för landskapets del för verkställigheten av gödselmedelsförordningen och biproduktförordningen samt för tillsynen över att gödselmedelsförordningen och biproduktförordningen iakttas. Enligt 27 § 29 och 31 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur. Enligt 27 § 4 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9 a kap.

Lagen om gödselfabrikat som antagits genom landskapslagen innehåller således stadganden som dels hör till landskapets behörighet och dels till rikets. Stadganden av rikslagstiftningsnatur kan enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen tas in i landskapslagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet. Granskningen i detta utlåtande koncentreras därför i huvudsak till de stadganden som ingår i landskapslagen.

Förvaltningsbehörigheten

I 3 § landskapslagen stadgas att de förvaltningsuppgifter som enligt gödselfabrikatslagen ankommer på riksmyndighet i landskapet skall skötas av landskapsregeringen om dessa uppgifter enligt 23 § självstyrelselagen ankommer på landskapet. I 23 § självstyrelselagen stadgas att förvaltningen i angelägenheter som har hänförts till landskapets lagstiftningsbehörighet ankommer på självstyrelsemyndigheterna.

Enligt 30 § 8 punkten självstyrelselagen ankommer förvaltningen i angelägenheter som faller inom rikets lagstiftningsbehörighet på riksmyndigheterna med iakttagande av att de uppgifter, som enligt lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur och lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet, i landskapet skall skötas av landskapsregeringen eller av någon annan i landskapslag bestämd myndighet.

Då landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av gödselmedelslagen (232/1993), som föregick den nu gällande lagen om gödselfabrikat, antagits, gav Högsta domstolen 23.9.1993 ett utlåtande. Det var då också fråga om en blankettlag där förvaltningsuppgifterna reglerades på samma sätt som i 3 § den nya lagen.

Högsta domstolen konstaterade att lagtingsbeslutet hänförde sig till lagstiftningen om jord- och skogsbruk samt näringsverksamhet, på vilka områden landskapet enligt 18 § 15 och 22 punkten självstyrelselagen hade lagstiftningsbehörighet, beträffande näringsverksamheten med vissa i sistnämnda punkt angivna förbehåll. Till dessa hörde lagstiftningen om utrikeshandeln i fråga om vilken riket enligt 27 § 12 punkten självstyrelselagen hade lagstiftningsbehörighet. Då importbegränsningarna enligt domstolen inte betingades av handelspolitiska or-

saker skulle lagstiftningsbehörigheten bedömas utgående från det rättsområde som åtgärden i sakligt hänseende närmast hänförde sig till. Slutsatsen var att begränsningarna således borde hänföras till jordbrukslagstiftningen, varför de inte föranledde anmärkning från behörighets-synpunkt.

Det är skäl att notera att regleringen på den gemenskapsrättsliga nivån då bestod av fyra direktiv som lagen kom att genomföra tillsammans med de författningar som kom att utfärdas med stöd av lagen. Till skillnad från den gällande regleringen på den gemenskapsrättsliga nivån ingick i direktiven inte ett system med en central myndighet i varje medlemsstat. Det var således naturligt att i enlighet med behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket att i blankettlagen ålägga den dåvarande landskapsstyrelsen att vara behörig förvaltningsmyndighet.

Enligt detaljmotiveringen till 3 § landskapslagen i landskapsregeringens framställning är landskapsregeringen behörig myndighet för följande åtgärder enligt rikslagen: anmälan enligt 11 §, ansökan enligt 14 § och egenkontrollrapport enligt 15 §. Dessutom sägs i framställningen att tillsynen enligt 16 och 17 § hör till landskapsregeringen och att denna även har rätt att få upplysningar och utföra inspektioner samt upprätta tillsynsplan och tillsynsregister. Dessa yttranden visar att man utgått från att lagstiftningsbehörighet och därav följande förvaltningsbehörighet föreligger på detta område.

Enligt artikel 2 punkt i biproduktförordningen, som är bindande för såväl riket som landskapet, avses med behörig myndighet den centrala myndighet i en medlemsstat som har till uppgift att se till att kraven i denna förordning följs, eller någon annan myndighet till vilken denna centrala myndighet har delegerat denna befogenhet, särskilt när det gäller kontroll av djurfoder. På motsvarande sätt stadgas i artikel 27 gödselmedelsförordningen om detonationssäkerhetsprov att tillverkare skall sända in provresultaten till den berörda medlemsstatens behöriga myndighet inom vissa frister.

För medlemsstatens Finlands del stadgas i 17 § lagen om gödselmedelsfabrikat att livsmedelssäkerhetsverket svarar för verkställigheten av gödselmedelsförordningen, biproduktförordningen och nämnda lag samt för tillsynen över att gödselmedelsförordningen, biproduktförordningen samt sagda lag och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den iakttas samt för organiseringen av tillsynen.

Regleringen i landskapslagen gäller främst näringsverksamhet och jord- och skogsbruk i landskapet. Det är fråga om reglering på rättsområden som i 4 eller 5 kapitlet självstyrelselagen hänförs till landskapets lagstiftningsbehörighet. Den centrala myndighet i en medlemsstat som avses i biproduktförordningen och den behöriga myndigheten i gödselmedelsförordningen, som förutsätts vara en enda myndighet, är emellertid livsmedelssäkerhetsverket i riket. Om landskapsregeringen i landskapet skulle ha en parallell funktion i de ovannämnda fallen skulle det inte finnas endast en central myndighet i medlemsstaten Finland. Förordningarna är till alla delar bindande och direkt tillämpliga i alla medlemsstater varför det inte förefaller tillåtet att inrätta två parallellt behöriga myndigheter i en medlemsstat. Det föreligger således en konflikt mellan förordningarna och den innebörd som landskapsregeringen avsett att 3 § landskapslagen skulle ha.

I förordningarna åläggs de nationella centrala myndigheterna vissa skyldigheter. De andra myndigheter det är fråga om i artikel 2 biproduktförordningen är specialmyndigheter med särskild kompetens och inte regionala myndigheter med en allmän kompetens. Den centrala myndigheten i medlemsstaten kan enligt artikeln delegera vissa uppgifter. Självstyrelselagens behörighetssystem bygger emellertid på att landskapsmyndigheterna har en parallell kompetens på områden som landskapet har lagstiftningsbehörighet på. Parallell kompetens kan inte uppnås genom delegering. Det är inte möjligt att landskapsregeringen skulle underordnas en riksmyndighet.

Enligt biproduktförordningen åligger det respektive medlemsstat att uppfylla de skyldigheter det nu är fråga om. Mot denna bakgrund finner Högsta domstolen att det ankommer på riket att utpeka den centrala nationella myndigheten och att förse den med kompetens att uppfylla kraven i förordningen. Det är en fråga om förhållandet till utländska makter, beträffande vilken lagstiftningsbehörigheten med stöd av 27 § 4 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. Mot sagda bakgrund är det oklart till vilka delar förvaltningen på de områden landskapslagen gäller ankommer på landskapsregeringen och till vilka delar förvaltningsåtgärderna är så organiskt förknippade med uppgifterna i de nämnda förordningarna, att de direkt i stöd av förordningarna tillkommer livsmedelssäkerhetsverket. Denna problematik behandlas inte i förarbetena till landskapslagen.

Lagrummet i 3 § landskapslagen är formulerat så att de förvaltningsuppgifter som tillkommer landskapsregeringen inte omfattar de områden på vilka riksmyndigheterna har förvaltningsbehörighet. En gränsdragning av denna modell kan vara en ändamålsenlig lösning i vissa fall då förvaltningsbehörigheten fördelas mellan rikets och landskapets myndigheter på rättsområden med inslag såväl av landskapslagstiftning som av rikslagstiftning. Även i den nu aktuella regleringen kan man, som ovan konstaterats, skönja inslag av lagstiftning av vardera slaget. I förhållande till traditionell lagstiftning är den avgörande skillnaden här dock den, att gemenskapsrätten spelar en dominerande roll. Till följd av detta kan den konkreta behörighetsfördelningen mellan rikets och landskapets förvaltningsmyndigheter inte direkt utläsas ur självstyrelselagen. I denna omgivning blir ett lagrum som 3 § landskapslagen diffust, rentav missvisande. Lagrummet får en felaktig innebörd om det tolkas i ljuset av de ovan nämnda yttrandena i detaljmotiven, som gäller vilka på den nationella behöriga myndigheten ankommande åtgärder landskapsregeringen skulle vara behörig att vidta. En djupgående analys av behörighetsfrågorna i beredningsskedet hade kunnat resultera i en fungerande och informativ reglering. Oaktat dessa brister i regleringen anser Högsta domstolen att lagtinget inte, med beaktande av den använda formuleringen i 3 § landskapslagen, här har överskridit sin behörighet.

Konsumentskydd och otillbörligt förfarande i näringsverksamhet.

I 2 § 1 mom. b punkten landskapslagen stadgas att i landskapet inte tillämpas bestämmelserna i gödselafabrikatslagens 31 § om offentliggörande av tillsynsresultat.

I detaljmotiveringarna till 31 § rikslagen sägs att om resultaten offentliggörs ökar det öppenheten och effektiviserar tillsynen. Där sägs också att resultat som offentliggörs ofta är statistikuppgifter t.ex. om verksamhetsutövare som omfattas av tillsynen, gödselafabrikat, antalet prov som tagits av gödselafabrikat, tillverknings- och importpartier som förbjudits samt analysresultat. Öppenheten skulle således vara till nytta för slutanvändarna av fabriken varför stadgandet kan anses gälla konsumentskydd och otillbörligt förfarande i näringsverksamhet. Enligt 27 § 10 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet på dessa områden varför landskapet inte kan reglera saken. Stadgandet i 2 § 1 mom. b punkten utgör därför en behörighetsöverskridning.

Straff

Straffstadgandena i 6 § landskapslagen har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagen.

Slutledning

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att landskapslagen faller inom landskapets behörighet förutom stadgandet i 2 § 1 mom. b punkten som utgör en behörighetsöverskridning. Därför hemställer Högsta domstolen att 2 § 1 mom. b punkten landskapslagen

förordnas att förfalla. Stadgandet torde dock inte ha en avgörande betydelse för tillämpningen av landskapslagen varför den till övriga delar kan förordnas att träda i kraft.

Republikens presidents beslut 5.10.2007:

Ålands lagting har den 8 juni 2007 fattat beslut om antagande av landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om gödsselfabrikat.

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, efter att Ålandsdelegationen gett utlåtande i saken och efter att ha inhämtat yttrande av Högsta domstolen, funnit att bestämmelsen i punkt b i landskapslagens 2 § 1 mom. utgör en behörighetsöverskridning. Enligt bestämmelsen skulle i landskapet inte tillämpas rikslagens 31 § om offentliggörande av tillsynsresultat. Eftersom bestämmelsen i rikslagen syftar till att öka öppenheten och effektivisera tillsynen, bör den anses gälla konsumentskydd och otillbörligt förfarande i näringsverksamhet. Enligt 27 § 10 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet på dessa områden.

Med hänvisning till detta har jag beslutat förordna att 2 § 1 mom. b punkten i landskapslagen skall förfalla. Något hinder för att landskapslagen träder i kraft till övriga delar föreligger inte, vilket Landskapsregeringen härmed meddelas för kännedom.

Nr 18/07, D 10 07 01 53. Landskapslag om ändring av landskapslagen om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård, antagen av lagtinget 6.6.2007 (ÅFS 78/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 20.7.2007:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen innehåller preciserade bestämmelser om avgifter och ersättningar som uppbärs av den som inte är bosatt i landskapet. Preciseringen föranleds av att 12 § i den av lagtinget 19.1.2007 antagna landskapslagen om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård genom republikens presidents beslut 30.3.2007 förordnades att förfalla, eftersom formuleringen inte uppfyllde grundlagens krav och därmed utgjorde en behörighetsöverskridning.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 och 12 punkterna i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets myndigheter samt hälso- och sjukvård med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Enligt landskapslagen kan avgifter och ersättningar som uppbärs av den som inte har hemort på Åland fastställas på andra grunder än de som anges i landskapslagen om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård, om inte något annat följer av internationella avtal som är bindande för landskapet. Vid fastställandet skall landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet (ÅFS 27/1993) tillämpas, dock så att avgiften för en tjänst får vara högst lika stor som kostnaden för produktionen av tjänsten. Med anledning härav konstateras att jämlikt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Bestämmelsen i landskapslagens 12 § gäller skyldigheten att erlägga offentligrättsliga avgifter och för dessa avgifters del bör bestämmelserna i grundlagens 80 § och självstyrelselagens 21 § följas, som förutsätter att det genom lag utfärdas bestämmelser som berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. Dessutom förutsätter grundlagens 81 § att grunderna för avgifterna anges i lag. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning uppfyller landskapslagen de krav som i den ovan beskrivna regleringen ställs på lagstiftningen om avgifter.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller under landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 31.8.2007.

Nr 19/07, D 10 07 01 54-D 10 07 01 68. Antagna av lagtinget 6.6.2007.

1. Landskapslag om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅFS 115/07),
2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd (ÅFS 116/07),
3. Landskapslag om ändring av vattenlagen för landskapet Åland (ÅFS 117/07),
4. Landskapslag om ändring av landskapslagen om renhållning (ÅFS 118/07),
5. Landskapslag om ändring av landskapslagen om mottagning i hamn av fartygsgenererat avfall och lastrester (ÅFS 119/07),
6. Landskapslag om ändring av landskapslagen om hälso- och sjukvården (ÅFS 120/07),
7. Landskapslag om ändring av landskapslagen om hälsovården (ÅFS 121/07),
8. Landskapslag om ändring av 3 och 5 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av livsmedelslagen (ÅFS 122/07),
9. Landskapslag om ändring av 3 och 6 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om produktsäkerhet (ÅFS 123/07),
10. Landskapslag om ändring av 3a och 3b §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om kemikalier (ÅFS 124/07),
11. Landskapslag om ändring av tobakslagen för landskapet Åland (ÅFS 125/07),
12. Landskapslag om ändring av djurskyddslagen för landskapet Åland (ÅFS 126/07),
13. Landskapslag om ändring av 3 och 4 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av alkohollagen (ÅFS 127/07),
14. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård (ÅFS 128/07),

15. Landskapslag om införande av lagstiftningen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅFS 129/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 20.7.2007:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Genom den först nämnda landskapslagen inrättas en ny myndighet inom landskapsförvaltningen, benämnd Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (nedan myndigheten). Denna myndighet har till uppgift att verka som tillstånds- och tillsynsmyndighet och handha annan myndighetsutövning i enlighet med vad som bestäms i annan landskapslagstiftning. Detta innebär att myndigheten övertar ansvaret för miljötillsynen, för de flesta djurskyddsärenden och för alkoholserveringsärenden. Myndigheten skall även svara för att veterinärvård tillhandahålls i landskapet. Genom reformen upphör Ålands miljöprövningsnämnd och hälsonämnden vid Ålands hälso- och sjukvård. Landskapsregeringen handhar den allmänna styrningen och övervakningen av myndigheten. I de övriga landskapslagarna görs de ändringar av främst teknisk natur som inrättandet av och överförandet av ärenden till myndigheten föranleder. Om införandet av den nu aktuella reformen stiftas en separat landskapslag.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagstiftningen berör landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, natur- och miljövard, vattenrätt, hälso- och sjukvård, djurskydd och veterinärväsendet, byggnads- och planeväsendet, grannelagsförhållanden, jord- och skogsbruk samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4, 7, 10, 12, 15, 17, och 22 punkterna i självstyrelselagen.

Detaljerad granskning av landskapslagarna:

Landskapslag om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet:

Landskapslagen innehåller bestämmelser om myndighetens behörighet och ställning, organisation och personal samt handläggningen av ärenden. Myndigheten är underställd landskapsregeringen.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timlärare vid grundskolor tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2a punkterna i självstyrelselagen.

Enligt 27 § 21 punkten i självstyrelselagen hör arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda till rikets behörighet. Till rikets behörighet har enligt 29 § 1 punkten i nämnda lag hänförts arbetsavtal och samarbete inom företag.

Av uppdelningen av behörigheten framgår att landskapets lagstiftningsbehörighet innefattar befogenhet att bestämma om tjänsteinnehavarnas rättigheter samt om deras anställningsvillkor. Till landskapets behörighet hör även att reglera bestämmelser om inrättande och indragning av tjänster. Med anledning härav kan bestämmelserna härom intas i landskapslagens 3 kap. Bestämmelserna om förflyttning eller omplacering av tjänsteman eller arbetstagare motsvarar bestämmelserna i annan landskapslagstiftning. Tjänstemannalagens för landskapet Åland 28 § förutsätter som huvudregel ordinarie tjänstemans samtycke till en förflyttning.

Landskapslagens 1 § 1 mom. reglerar myndighetens behörighet. Enligt bestämmelsen har myndigheten till uppgift att bl.a. verka som tillstånds- och tillsynsmyndighet. Landskapslagen utgår således, liksom även bl.a. landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd (ÅFS

30/2001), från uppfattningen att ansökningsmål och tillståndsprövning i dessa ärenden huvudsakligen utgör förvaltning som ankommer på landskapets myndigheter. Med beaktande av att handläggningen av miljötillståndsärendena i rikets miljöskyddslag (FFS 86/2000) ankommer på förvaltningsmyndigheter samt av att behörigheten gällande natur- och miljövården och vattenrätten tillkommer landskapet, är detta enligt Ålandsdelegationens uppfattning en riktig bedömning .

Förutom de uppgifter som enligt landskapslagens 1 § 1 mom. ankommer på myndigheten berättigas landskapsregeringen i landskapslagens 1 § 3 mom. att genom landskapsförordning ålägga myndigheten att sköta sådana tillsynsuppgifter som landskapet är skyldigt att sköta med stöd av EG-förordningar inom miljö- och hälsoskyddsområdet.

Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Det stadgas emellertid också att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § i Finlands grundlag. Delegeringsstadgandet i landskapslagens 1 § 3 mom. berättigar landskapsregeringen endast att bestämma om vilken myndighet som skall utföra sådana tillsynsuppgifter vilka landskapets myndigheter är skyldiga att sköta enligt EG-förordningar, som automatiskt blir gällande på Åland. Delegeringsstadgandet kan med stöd av 18 § 1 punkten och 21 § 1 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Bestämmelsen om delgivning av tillståndsbeslut i landskapslagens 17 § reglerar en del av förvaltningsförfarandet och utgör landskapsbehörighet i de fall som landskapslagen reglerar.

Besvärshandläggningen i landskapslagens 19 § överensstämmer med självstyrelselagens 25 §.

Landskapslagens 21 § berättigar landskapsregeringen att besluta om avgifter och andra ersättningar som skall uppbäras för myndighetens prestationer. När avgifterna bestäms skall landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet iakttas. Bestämmelsen kan med stöd av 18 § 5 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Landskapslag om ändring av landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd:

I landskapslagen görs ändringar som föranleds av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Landskapslagen gäller de rättsområden som nämnts ovan och som landskapet konstaterats ha behörighet att lagstifta om.

Bestämmelserna om tvångsmedel i landskapslagen hör enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen till landskapets behörighet.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet träder i kraft.

Landskapslag om ändring av vattenlagen för landskapet Åland:

I landskapslagen görs ändringar som föranleds av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Landskapslagen gäller de rättsområden som nämnts ovan och som landskapet konstateras ha behörighet att lagstifta om.

Föreskrifterna om att landskapsregeringen och Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet enligt 14 kap. 4 § kan förordna förrättningsmän och Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet enligt 14 kap. 5 § kan utse godemän tangerar området för rättsskipning, men kan dock anses utgöra förvaltning.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet träder i kraft.

Landskapslag om ändring av landskapslagen om renhållning:

I landskapslagen görs ändringar som föranleds av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Landskapslagen gäller de rättsområden som nämnts ovan och som landskapet konstaterats ha behörighet att lagstifta om.

Bestämmelsen om tvångsmedel i landskapslagen hör enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen till landskapets behörighet.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet träder i kraft.

Landskapslag om ändring av landskapslagen om mottagning i hamn av fartygsgenererat avfall och lastrester:

I landskapslagen görs ändringar som föranleds av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Förutom de ovan angivna områdena som landskapet konstaterats ha behörighet att lagstifta om berör landskapslagen handelssjöfart samt farleder för handelssjöfarten på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 13 punkten i självstyrelselagen samt båttrafik och farleder för den lokala sjötrafiken på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 21 punkten i självstyrelselagen.

Bestämmelserna om vite och andra tvångsmedel i landskapslagen är med stöd av 18 § 26 punkten i självstyrelselagen att hänföra till landskapets behörighet.

I landskapets behörighet beträffande natur- och miljövården ingår även att lagstifta om i 16 § i landskapslagen avsedda inspektioner som utförs för säkerställandet av att bestämmelserna om avlämning av avfall och lastrester efterföljs.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet träder i kraft.

Landskapslag om ändring av landskapslagen om hälso- och sjukvården:

I landskapslagen görs ändringar som föranleds av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Landskapslagen gäller landskapets myndigheter samt hälso- och sjukvård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 12 punkterna i självstyrelselagen.

Besvärshandläggningen i landskapslagens 14 § överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen. Rättelseyrkandet utgör en del av förvaltningsförfarandet som föregår besvärshandläggningen.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet träder i kraft.

Landskapslag om ändring av landskapslagen om hälsovården:

Enligt landskapslagen skall Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet handha de uppgifter som enligt landskapslagen om hälsovården ankommer på hälsovårdsnämnd och hälsonämnd. Landskapslagen gäller de rättsområden som nämnts ovan och som landskapet konstaterats ha behörighet att lagstifta om.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet träder i kraft.

Landskapslag om ändring av 3 och 5 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av livsmedelslagen:

I landskapslagen görs ändringar som föranleds av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Landskapslagen gäller de rättsområden som nämnts ovan och som landskapet konstaterats ha behörighet att lagstifta om.

Enligt landskapslagens 5 § överklagas beslut som fattats enligt landskapslagen enligt bestämmelserna i den i landskapslagstiftningen intagna livsmedelslagen (FFS 23/2006). I Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighets beslut i ärende som avses i landskapslagen får ändring sökas enligt 19 § i landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Bestämmelserna om ändringssökande gäller rättskipning som enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen utgör riksbehörighet. Dessa bestämmelser överensstämmer med 25 och 26 § i självstyrelselagen.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet träder i kraft.

Landskapslag om ändring av 3 och 6 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om produktsäkerhet:

Enligt landskapslagen skall de förvaltningsuppgifter som enligt den antagna rikslagstiftningen inom landskapets lagstiftningsbehörighet ankommer på kommunerna och kommunala myndigheter skötas av Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet istället för av hälsonämnden vid Ålands hälso- och sjukvård. Besvärsmästaren revideras.

Lagstiftningen om produktsäkerhet är att hänföra till hälsovård samt näringsverksamhet på vilka områden landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 12 och 22 punkterna i självstyrelselagen med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag. Landskapslagen gäller även landskapets myndigheter på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen.

I landskapslagens 6 § anges att i miljö- och hälsoskyddsmyndighetens beslut i ärende som avses i landskapslagen får ändring sökas i enlighet med 19 § i landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet med beaktande av bestämmelserna i 34 och 35 § i konsument säkerhetslagen. Bestämmelsen gäller rättskipning, som enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen utgör riksbehörighet. Besvärsmästaren kan med stöd av 19 § 3 mom. och 25 § i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet träder i kraft.

Landskapslag om ändring av 3a och 3b §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om kemikalier:

Enligt landskapslagen skall de förvaltningsuppgifter som enligt den antagna rikslagstiftningen ankommer på en kommunal kemikalietillsynsmyndighet inom landskapets lagstiftningsbehörighet skötas av Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet istället för av hälsonämnden vid Ålands hälso- och sjukvård. Besvärsmästaren revideras.

Landskapslagen gäller de rättsområden som nämnts ovan och som landskapet konstaterats ha behörighet att lagstifta om.

Bestämmelserna om ändringssökande i landskapslagens 3b § är förenliga med 25 § i självstyrelselagen.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet träder i kraft.

Landskapslag om ändring av tobakslagen för landskapet Åland:

I landskapslagen görs ändringar som föranleds av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Landskapslagen gäller de rättsområden som nämnts ovan och som landskapet konstaterats ha behörighet att lagstifta om.

Bestämmelsen om tvångsmedel kan med stöd av 18 § 26 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagens 8 §.

Till landskapets lagstiftningsbehörighet hör enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen beleggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets behörighet, medan straffrätten i övrigt enligt 27 § 22 punkten i nämnda lag hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet. I landskapslagens 13 § anges att åtal inte får väckas för ett i paragrafen avsett brott om inte miljö- och hälsoskyddsmyndigheten anmält brottet till åtal. Denna bestämmelse är betänkelig i förhållande till syftet med gällande grundlag och principen om åklagarmyndighetens självständiga ställning, men står inte direkt i strid med en konkret paragraf i grundlagen. Ändringen utgör endast en ajourföring med anledning av en myndighetsöverföring. Motsvarande bestämmelser om åtalsrätt finns även i rikslagstiftningen. Bestämmelsen kan enligt Ålandsdelegationens bedömning intas i landskapslagen (jmf. HD-utlåtande 13.9.2006, nr. OH 2006/84).

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet träder i kraft.

Landskapslagen om ändring av djurskyddslagen för landskapet Åland:

I landskapslagen görs ändringar som föranleds av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Landskapslagen gäller de rättsområden som nämnts ovan och som landskapet konstaterats ha behörighet att lagstifta om.

I landskapslagens 46 § har intagits bestämmelser om inspektioner. Dessa bestämmelser kan inkräkta på de i 2 kap. i grundlagen angivna medborgerliga rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen. Dessa bestämmelser överensstämmer i huvudsak med motsvarande bestämmelser i rikets djurskyddslag (FFS 247/1996) och kan till den del de kan anses utgöra riksbehörighet jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. I rikslagens 39 § 5 mom. har intagits specialbestämmelser om inspektioner och provtagning på områden som omfattas av hemfriden (FFS 300/2006). Motsvarande bestämmelser finns inte i landskapslagen, men de är som sådana gällande i landskapet.

Bestämmelserna om vite och andra tvångsmedel i landskapslagen är med stöd av 18 § 26 punkten i självstyrelselagen att hänföra till landskapets behörighet.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet träder i kraft.

Landskapslag om ändring av 3 och 4 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av alkohollagen:

I landskapslagen görs ändringar som föranleds av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet.

Enligt 18 § 13 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om tillstånd till utskänkning av alkoholdrycker medan riket i enlighet med 29 § 1 mom. 4 punkten i nämnda lag tillkommer lagstiftningsbehörighet beträffande alkohollagstiftningen i övrigt. Landskapslagen gäller även landskapets myndigheter på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen.

Bestämmelsen i landskapslagens 4 § om ändringssökande gäller rättskipning på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen. Bestämmelsen kan med stöd av 19 § 3 mom. och 25 § i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet träder i kraft.

Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård:

I landskapslagen görs ändringar som föranleds av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet.

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter samt socialvård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 13 punkterna i självstyrelselagen. Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet träder i kraft.

Landskapslag om införande av lagstiftningen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet:

I landskapslagen regleras när ovan beskrivna landskapslagar träder i kraft och landskapslagen innehåller övergångsbestämmelser med anledning av ikraftträdandet.

Landskapslagen gäller de rättsområden som nämnts ovan och som landskapet konstaterats ha behörighet att lagstifta om.

I landskapslagens 11 § berättigas landskapsregeringen att i en landskapsförordning utfärda bestämmelser om vilken personal som skall överflyttas från Ålands landskapsregering, Ålands hälso- och sjukvård och Ålands miljöprovsningsnämnd till Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Bestämmelsen kan med stöd av 18 § 1 och 2 punkterna samt 21 § i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Utlåtande:

Med hänvisning till ovanstående finner Ålandsdelegationen att de granskade landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 31.8.2007.

Nr 20/07, D 10 07 01 69. Landskapslag om ändring av 2a och 2b §§ tobakslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 19.9.2007 (ÅFS 101/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 5.11.2007:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Definitionen av snus ändras för att närmare överensstämja med definitionen i EG-direktiv 2001/37/EG (tobaksdirektivet) om ”tobak för användning i munnen”. Förbudet att sälja eller på annat sätt saluföra snus utvidgas till att omfattar all försäljning av snus ombord på fartyg registrerade i landskapet, förutom då de befinner sig på svenskt sjöterritorium. Av landskapslagens förarbeten framgår att ändringarna görs efter det att EG-kommissionen i december 2006 överlämnat en officiell anmärkning enligt artikel 228 i EG-fördraget och i juli 2007 ett officiellt yttrande beträffande bestämmelser i landskapets tobakslag.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller hälso- och sjukvård samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 12 och 22 punkterna i självstyrelselagen tillkommer landskapet, med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Det i landskapslagens 2a § intaga generella förbudet har i landskapslagens 2b § utsträckts till att gälla även ombord på fartyg registrerade i landskapet. Förbudet gäller dock inte då dessa fartyg befinner sig på svenskt sjöterritorium. Enligt självstyrelselagens 27 § 13 punkt hör handelssjöfarten visserligen till rikets behörighet, men till landskapets ovan nämnda behörighet beträffande näringsverksamhet hör även att intaga bestämmelser om försäljning av varor och tjänster ombord på fartyg registrerade i landskapet. Landskapet har därför också behörighet att reglera försäljningen av snus på fartyg registrerade i landskapet. Den omständigheten att förbudet att saluföra snus även skall äga tillämpning på nämnda fartyg då de befinner sig utanför landskapets gränser föranleder ingen anmärkning i behörighetshänseende.

Av landskapslagens förarbeten framgår att implementeringen av tobaksdirektivet nu är avsedd att vara slutlig. Landskapslagens 2b § anges uttryckligen att försäljning av tobak för användning i munnen skall vara tillåtet då fartyg registrerade i landskapet befinner sig på Konungariket Sveriges sjöterritorium, d.v.s. på områden som omfattas av undantaget från nämnda förbud för Sverige i artikel 151 i anslutningsakten för Österrike, Finland och Sverige. Ålandsdelegationen konstaterar att detta territoriella undantag i landskapslagen i utgångspunkt strider mot innehållet i det aktuella EG-direktivet, men eftersom Sverige i sitt anslutningsfördrag har undantagits från direktivets förbud, anser Ålandsdelegationen att det inte är uppenbart att landskapslagen till denna del står i strid med EG-rätten.

Ålandsdelegationen har i ärendet inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, vilket bifogas.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Europarättsenhetens utlåtande 2.11.2007:

Landskapslagen om ändring av 2a och 2b §§ tobakslagen för landskapet Åland

Ålandsdelegationen har i ovan nämnda brev av justitieministeriets europarättsenhet begärt ett utlåtande om huruvida den 19 september 2007 antagna landskapslagen om ändring av 2a och 2b §§ tobakslagen för landskapet Åland överensstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk.

För det första hänvisar europarättsenheten till Finlands regerings svar av den 14 september (Diarier HEL6104-18) på kommissionens motiverande yttrande. I detta svar konstaterades bland annat följande: Det ifrågavarande ärendet hör till landskapets lagstiftningsbehörighet och landskapsregeringen har inlett beredningen av ändringar i tobakslagen. Med dessa ändringar skulle definitionen i 2a § i tobakslagen ändras så att den motsvarar definitionen i det nya tobaksdirektivet angående tobak för användning i munnen. Därtill skulle tillämpningsområdet för förbudet angående utsläppande på marknaden ändras så att förbudet skulle på basen av 2b § gälla ombord på fartyg registrerade på Åland med undantag av en situation, i vilken de ovan nämnda fartygen befinner sig på Sveriges sjöterritorium. Till sist konstaterades att en framställning angående dessa ändringar har överlämnats till lagtinget den 10 september 2007. I svaret refererades också direkt de föreslagna paragraferna. Regeringens svar baserade sig på Ålands argumentation. Saken behandlades i EU-ministerutskottet den 14 september 2007.

Enligt ett pressmeddelande den 23 oktober 2007 (IP.07.1592) har kommissionen ändå beslutat sig att fortsätta processen genom att väcka en ny talan mot Finland vid EG-domstolen. Denna talan baserar sig på artikel 228 (den så kallade standardbelopps-/vitesartikeln) i EG-fördraget. Begäran om utlåtande gäller just de ovan nämnda paragraferna som refererades i Finlands regerings svar till kommissionen. Europarättsenheten anser ändå att det med hänsyn till europarätten inte alls är klart att lagens 2b § är i enlighet med direktivet. I detta sammanhang hänvisar europarättsenheten till sitt utlåtande den 19 oktober 2006 (Diariennr JM 48/08/2006), särskilt till kapitel 4 och 5. EG-domstolen har naturligtvis det sista ordet i frågan

Republikens presidents beslut 23.11.2007.

Nr 21/07, D 10 07 01 70. Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen angående tillämpning av vissa författningar rörande barnskydd i landskapet Åland, antagen av lagtinget 19.9.2007 (ÅFS 146/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 29.10.2007:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom föreliggande ändring av landskapslagen angående tillämpning av vissa författningar rörande barnskydd i landskapet Åland förblir rikets barnskyddslag (FFS 683/1983) gällande i landskapet till den del bestämmelserna i rikslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller kommunernas förvaltning och socialvård på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 4 och 13 punkterna i självstyrelselagen. Rikslagen innehåller dock även bestämmelser som utgör riksbehörighet och dessa bestämmelser är som sådana gällande i landskapet. I enlighet härmed anges i landskapslagen att rikslagen skall tillämpas i landskapet till den del bestämmelserna enligt självstyrelselagen för Åland faller inom landskapets behörighet. Eftersom denna bestämmelse inte närmare preciserats kan den leda till oklarhet vid tillämpningen, och är därför betänklig ur rättssäkerhetssynpunkt, men föranleder inte anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Ålandsdelegationen har tidigare avgivit utlåtanden över blankettlagen och senare ändringar av den. Eftersom inga ändringar i behörighetsfördelningen gällande barnskydd skett vid ikraftträdandet av 1991 års självstyrelselag uttalar sig Ålandsdelegationen inte i detta sammanhang närmare om nämnda landskapslagstiftning.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 28.12.2007.

Nr 22/07, D 10 07 01 71. Landskapslag om enskilda vägar i landskapet Åland, antagen av lagtinget 19.9.2007.

Ålandsdelegationens utlåtande 29.10.2007:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapslagen gäller alla enskilda vägar, med undantag av sådana vägar, som endast ägaren eller innehavaren av en fastighet har rätt att nyttja. Landskapslagen innehåller bestämmelser

om vägrätt, väghållning och användningen av enskilda vägar samt om vägförrättningar, ersättningar och förvaltningen av enskilda vägar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapet tillkommer lagstiftningsbehörigheten i fråga om vägar och vägtrafik, landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, allmän ordning och säkerhet, byggnads- och planväsendet, natur- och miljövård samt näringsverksamhet enligt 18 § 1, 4, 6, 7, 10, 21 samt 22 punkterna i självstyrelselagen med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Lagstiftningsbehörigheten gällande fastighetsbildning och fastighetsregistrering samt därmed sammanhängande uppgifter tillkommer riket enligt 27 § 16 punkten i självstyrelselagen. Landskapslagen innehåller även bestämmelser som berör rättskipning samt verkställighet av domar vilket utgör riksbehörighet enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen.

Landskapslagen berör även ett stort antal privaträttsliga ärenden som enligt huvudregeln i självstyrelselagen hör till rikets behörighet. I detta sammanhang bör särskilt nämnas självstyrelselagens 27 § 8 punkt, i vilken ärenden gällande föreningar och stiftelser, bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar samt bokföring hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet.

Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om ägovägar i landskapet Åland (ÅFS 19/1932).

Enligt 13 § 1 mom. 17 punkten i 1951 års självstyrelselag hörde bl.a. väghållningen till landskapets lagstiftningsbehörighet. Ålands landsting fattade 3.12.1962 beslut om antagande av en landskapslag om enskilda vägar. Högsta domstolen konstaterade i utlåtande 5.4.1963 att sist nämnda stadgande endast hade avseende på allmänna vägar och tillerkände inte landstinget rätt att stifta en lag om enskilda vägar. Lagstiftningen om enskilda vägar var att hänföra till privaträtten. På detta område tillkom lagstiftningsrätten riket med undantag av sådana stadganden av privaträttslig natur, som hörde till de landskapets lagstiftningsbehörighet förbehållna rättsområden som omnämndes i självstyrelselagen. Eftersom landstinget enligt nämnda 8 punkt hade rätt till lagstiftning beträffande idkande av jordbruk, hade landstinget ansetts tillkomma rätt att stifta en lag om ägovägar. Nämnda landstingsbeslut gällde emellertid alla slag av enskilda vägar. Högsta domstolen ansåg att beslutet avsåg att huvudsakligen reglera ett sådant till privaträtten hörande ämne, som förbehållits riket, och endast såvitt beslutet gällde ägovägar underlåg det landstingets behörighet. Landskapslagen förordnades att förfalla.

Enligt 18 § 21 punkten i gällande självstyrelselag hör ärenden gällande vägar och kanaler, vägtrafik, spårbunden trafik, båttrafik och farleder för den lokala sjötrafiken till landskapets lagstiftningsbehörighet. Av regeringens proposition till ny självstyrelselag för Åland (RP 73/1990 rd) framgår att en behörighetsöverföring skett beträffande enskilda vägar i 1991 års självstyrelselag. Det anges uttryckligen att med vägar avses både allmänna och enskilda vägar.

Med anledning härav reglerar föreliggande landskapslag huvudsakligen områden på vilka lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet, främst med de undantag som föranleds av självstyrelselagens 27 § 8 och 16 punkter. Landskapslagen innehåller även stadganden som kan ingripa i de i grundlagens 2 kapitel skyddade grundläggande fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen. Till den del landskapslagen berör områden som hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Med stöd av nämnda lagrum kan även rikets myndigheter, såsom lantmäteribrådan och allmän underrätt, påföras motsvarande uppgifter som i rikslagstiftningen.

I detta sammanhang kan nämnas att i motsats till rikslagen förutsätter landskapslagens 42 § att det förfång en väg eller rättighet förorsakar fastighetens ägare skall vara avsevärt för att en

väg eller rättighet skall kunna flyttas till annat ställe som tillhör honom samt att det skall föreligga synnerliga skäl för att vägen eller rättigheten skall kunna flyttas någon annanstans. Dessa avvikelser inverkar inte på de grundläggande rättigheterna på ett sådant sätt att de skulle utgöra en behörighetsöverskridning. En flyttning förutsätter dessutom att det kan ske utan betydande förfång för någon.

I landskapets behörighet gällande vägar ingår även att bestämma att det skall finnas en vägnämnd i landskapet istället för kommunala vägnämnder samt att bestämma om vägavgifter och ersättningar.

I landskapslagens 43 § och 46 § har intagits bestämmelser om betalningsskyldighet för staten. Enligt 43 § 3 mom. kan förrättningsmännen fatta beslut om att förrättningskostnaderna vid en områdesvägförrättning helt eller delvis skall betalas av staten i enlighet med vad som anges i rikets lag om enskilda vägar (FFS 358/1962) om förrättningen har anhängiggjorts på ansökan och om den helt eller delvis berott på allmänt intresse. Om förrättningen verkställs utan ansökan på lantmäteribyråns förordnande skall förrättningskostnaderna betalas av staten. Enligt 46 § 3 mom. kan lantmäteribyrån respektive kommunens fastighetsregisterförare utan ansökan inleda en vägförrättning i sådana fall som avses i 212 § 2 mom. i rikets fastighetslag (FFS 554/1995). Kostnaderna för en sådan förrättning skall betalas av staten eller kommunen beroende på om lantmäteribyrån eller kommunens fastighetsregisterförare utfärdat förrättningsförordnandet. Motsvarande bestämmelser finns i 38 c § 3 mom. och 41 § 3 mom. i rikets lag om enskilda vägar. Enligt Ålandsdelegationens bedömning berör dessa bestämmelser fastighetsbildning och -registrering, varför de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen kan intas i landskapslagen.

Enligt landskapslagens 61 § söks ändring i vägnämndens beslut genom besvär hos jorrdomstolen. Denna bestämmelse avviker från bestämmelsen i självstyrelselagens 25 § enligt vilken besvär över beslut som fattas av myndigheter under landskapsregeringen anförs hos Ålands förvaltningsdomstol. Bestämmelsen i landskapslagens 61 § bör tillämpas så att den gäller sökande av ändring i sådana beslut av vägnämnden som enligt behörighetsfördelningen i självstyrelselagen hör till rikets behörighet. I övrigt gäller självstyrelselagens bestämmelser beträffande sökande av ändring i vägnämnds beslut.

Landskapslagens 63 § innehåller bestämmelser om de avgifter som kan uppbäras för vägnämndens uppdrag. Med anledning härav konstateras att jämlikt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Grundlagens 81 § förutsätter att grunderna för avgifterna anges i lag. Enligt Ålandsdelegationens bedömning uppfyller landskapslagens 63 § de krav som grundlagen ställer på lagstiftningen om avgifter.

Lagstiftningsbehörigheten gällande andra än i 18 § 5 punkten avsedda skatter tillkommer riket enligt 27 § 36 punkten i självstyrelselagen. Landskapslagens 100 § befriar ett väglag från skatt för inkomst och förmögenhet, som tillkommit med stöd av landskapslag. Bestämmelsen överensstämmer i sak med 99 § i rikets lag om enskilda vägar, och kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Landskapslagens 93 § 4 mom. berättigar sakägare, som bevakar sin rätt vid behandling av i 93 § 1 mom. avsedda frågor vid en vägförrättning till rättshjälp enligt bestämmelserna i rättshjälplagen (FFS 257/2002). De uppgifter som enligt rättshjälplagen ankommer på domstol, fullgörs härvid av förrättningsmännen. Motsvarande bestämmelse i rikslagens 86 § hänvisar i fråga om kostnadsersättningen till 82 § i rikets lag om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter (FFS 603/1977), som berättigar ägaren av en egendom som skall inlösas till rättshjälp vid inlösningsförrättningen och tillträdessynen enligt bestämmelserna i rättshjälplagen. Bestämmelsen i landskapslagen kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Både landskapslagen och rikslagen förutsätter att sökanden åläggs att betala de kostnader som har erlagts av statens medel.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 104 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 27.12.2007:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 12.11.2007 gällande ärendet nr 93/08/2007

Förändring i behörighetsfördelningen

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om enskilda vägar i landskapet Åland. I och med att självstyrelselagen för Åland (1144/1991) stiftades övergick lagstiftningsbehörigheten för bland annat rättsområdet vägar till landskapet. Enligt övergångsstadgandet i 71 § självstyrelselagen skall rikslagstiftningen inom ett sådant rättsområde som genom självstyrelselagen överförts till landskapets lagstiftningsbehörighet tillämpas i landskapet tills den upphävs genom landskapslag. Syftet med föreliggande landskapslag är att ersätta den rikslagstiftning som gäller i landskapet. Det är fråga om lagen om enskilda vägar (358/1962) som har tillämpats i landskapet sedan 1963.

Regleringen av enskilda vägar gäller i huvudsak rättsområdet vägar även om den också går in på andra områden. Lagstiftningsbehörigheten i fråga om vägar hör enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen till landskapet. Högsta domstolen har i sitt publicerade avgörande HD 2005:18, givet 9.2.2005, konstaterat att landskapet med stöd av nämnda lagrum har lagstiftningsbehörighet i fråga om enskilda vägar. Förutom vägar gäller lagen landskapets myndigheter och kommunernas förvaltning på vilka områden landskapet har lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1 och 4 punkten självstyrelselagen. Lagen berör också områdena allmän ordning och säkerhet, byggnads och planväsendet, natur och miljövård samt näringsverksamhet och landskapet har lagstiftningsbehörighet på dessa områden med stöd av 18 § 6, 7, 10 samt 22 punkten självstyrelselagen med vissa undantag om vilka det nu inte är fråga.

Landskapslagen gäller också fastighetsbildning och fastighetsregistrering samt därmed sammanhängande uppgifter på vilka områden riket har lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 16 punkten självstyrelselagen. Landskapslagen innehåller dessutom stadganden som berör rättsskipning samt verkställighet av domar. Riket har lagstiftningsbehörighet på dessa områden enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen.

Enligt 27 § 41 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om andra än i paragrafen särskilt nämnda privaträttsliga angelägenheter, om de inte direkt hänför sig till ett rättsområde som enligt självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Landskapslagen är således av blandad natur då där finns stadganden som hör till såväl landskapets som rikets behörighet. I landskapslagar kan intas stadganden från rättsområden vilka hör till rikets lagstiftningskompetens enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet, om stadgandena i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. I förarbetena till landskapslagen konstateras att lagen till väsentliga delar motsvarar rikets lag om enskilda vägar.

Avgifter

I 81 § 2 mom. Finlands grundlag ställs ett krav att bestämmelser om avgifter samt de allmänna grunderna för storleken av avgifter för de statliga myndigheternas tjänsteåtgärder, tjänster och övriga verksamhet utfärdas genom lag. Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter till landskapet och jämlikt 44 § 3 mom. ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom

landskapsförvaltningen. Stadgandena innebär att även landskapet måste reglera grunderna om avgifter på lagnivå.

Den nuvarande allmänna regleringen av grunderna för avgifter finns i landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet. Enligt 4 § denna lag skall avgifter för offentligt rättsliga prestationer beräknas så att full kostnadstäckning uppnås.

Enligt 63 § 1 mom. landskapslagen uppbärs för de förrättningar och andra uppdrag som vägnämnden utför en avgift som fastställs av landskapsregeringen. Enligt 2 mom. samma paragraf skall avgiften motsvara de kostnader som förrättningen eller uppdraget orsakar landskapsregeringen. Enligt 3 mom. skall då avgiften fastställas till den arbetstid som den föredragande tjänstemannen använt för uppdraget, arvoden till vägnämndens ledamöter samt övriga kostnader som orsakas landskapsregeringen beaktas. Regleringen av avgifterna i paragrafen uppfyller således de krav som ställs i lagstiftningen.

Ersättningar och ansvar

I 4 kap. landskapslagen regleras ersättningar. Det är fråga om privaträttsliga angelägenheter som inte direkt hänför sig till det centrala rättsområdet för lagen varför det är frågor som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. I kapitlet regleras samma saker på ett liknande sätt i samma ordning som i rikets lag. Regleringen torde således i sak överensstämma med motsvarande stadganden i rikets lag och har därför med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagen.

I 9 kap. landskapslagen regleras ansvar på grund av väghållning vilket också kan betecknas som privaträttsliga angelägenheter som inte direkt hänför sig till det centrala rättsområdet för lagen. I kapitlet regleras samma saker på ett liknande sätt i samma ordning som i rikets lag. Regleringen torde således även i detta kapitel i sak överensstämma med motsvarande stadganden i rikets lag och har därför med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kunnat intas i landskapslagen.

Straff

Straffstadgandena i 104 § landskapslagen har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagen.

Slutsats

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Republikens presidents beslut 1.2.2008.

Nr 23/07, D 10 07 01 72. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård, antagen av lagtinget 14.9.2007 (ÅFS 111/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 29.10.2007:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Genom landskapslagen görs även rikets lag om stöd för närståendevård (FFS 937/2005, nedan rikslagen) med vissa avvikelser tillämplig i landskapet. Syftet med rikslagen är att främja en närståendevård som är förenlig med den vårdbehövande bästa genom att trygga tillräckliga social- och hälsovårdstjänster samt en kontinuerlig vård och stöd för närståendevårdarens arbete.

Lagstiftningsbehörigheten:

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Med närståendevård avses enligt rikslagen att vård och omsorg om en äldre, handikappad eller sjuk person ordnas i hemförhållanden med hjälp av en anhörig eller någon annan som står den vårdbehövande nära. Närståendevården är härvid att hänföra till området socialvård, som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 13 punkten i självstyrelselagen. Landskapslagen berör även kommunernas förvaltning på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 4 punkten i självstyrelselagen.

I rikslagens 10 § 2 mom. anges att bestämmelser om pensionsskydd för närståendevård finns i lagen om kommunala pensioner (FFS 549/2003). Enligt rikslagens 10 § 3 mom. skall en kommun som har ingått ett avtal om stöd för närståendevård med en vårdare för vårdaren teckna en sådan försäkring som avses i 57 § 1 mom. i lagen om olycksfallsförsäkring (FFS 608/1948). Med anledning härav konstateras att enligt 27 § 11 p. och 29 § 3 p. i självstyrelselagen hör försäkringsavtal, arbetspensionsskydd för bl.a. kommunernas anställda samt socialförsäkring till rikets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelserna härom kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

Beträffande ändringssökande hänvisas i 12 § i rikslagen till 7 kap. i rikets socialvårdslag. Enligt 4 § i gällande blankettlag (ÅFS 101/1995) skall beslut som fattas med stöd av blankettlagen överklagas enligt bestämmelserna i de författningar som avses i blankettlagens 1 och 5 §§, dock så att beslut som myndighet under landskapsregeringen fattat och som inte gäller avgift överklagas hos landskapsregeringen samt beslut som landskapsregeringen fattat överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen. Härigenom överensstämmer besvärbestämmelsen i rikslagens 7 kap. med 25 och 26 § i självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 23.11.2007.

Nr 24/07, D 10 07 01 73 -D 10 07 01 81. Antagna av lagtinget 19.9.2007.

1. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård (ÅFS 102/07),

2. Landskapslag om ändring av 16 § barnomsorgslagen för landskapet Åland (ÅFS 103/07),

3. Landskapslag om ändring av 8 § landskapslagen om tillämpning av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (ÅFS 104/07),

4. Landskapslag om ändring av landskapslagen angående tillämning av vissa författningar rörande barnskydd i landskapet Åland (ÅFS 105/07),

5. Landskapslag om ändring av 7 § grundskolelagen för landskapet Åland (ÅFS 106/07),

6. Landskapslag om ändring av 5 § landskapslagen om allmänna bibliotek (ÅFS 107/07),

7. Landskapslag om ändring av landskapslagen om kulturell verksamhet (ÅFS 108/07),

8. Landskapslag om ändring av landskapslagen om ungdomsarbete (ÅFS 109/07),

9. Landskapslag om ändring av idrottslagen för landskapet Åland (ÅFS 110/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 29.10.2007:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Bestämmelserna om kommunala organ i ovan nämnda landskapslagar ändras så att kommunfullmäktige berättigas besluta om vilken nämnd som skall handha de uppgifter som ankommer på kommunen enligt lagstiftningen eller om kommunstyrelsen skall ansvara för skötseln av uppgifterna.

Lagstiftningsbehörigheten:

Lagstiftningsbehörigheten gällande kommunindelning, kommunala val, kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare, tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda och disciplinär bestraffning av kommunernas tjänsteinnehavare tillkommer landskapet enligt 18 § 4 punkten i självstyrelselagen. Till landskapets behörighet har sålunda hänförts hela kommunallagstiftningen med undantag endast för de inskränkningar som följer av grundlag. Enligt grundlagens 121 § skall landet vara indelat i kommuner, vilkas förvaltning skall grunda sig på självstyrelse för kommunens invånare. Bestämmelser om de allmänna grunderna för

kommunernas förvaltning och om uppgifter som åläggs kommunerna skall utfärdas genom lag. Även inom kommunalförvaltningen skall de allmänna rättsprinciperna som anges i grundlagens 21 § följas.

De antagna bestämmelserna som berättigar kommunfullmäktige att bestämma om det kommunala organ som skall handlägga i lagstiftningen angivna ärenden är förenliga med grundlagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolens utlåtande 20.12.2007:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 12.11.2007 gällande ärendet nr 89/08/2007

Lagtinget har genom sitt beslut antagit en landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen (1977:13) angående tillämpning av vissa författningar rörande barnskydd i landskapet Åland. Landskapslagen är en s.k. blankettlag. I den har tagits in ändringar i och tillägg till rikets barnskyddslag (683/1983) för att anpassa rikslagen till situationen i landskapet. I riket har stiftats en ny barnskyddslag (417/2007) som träder i kraft den 1 januari 2008 och samtidigt upphävs 1983 års lag. Stadgandet i 1 § 2 mom. den gällande landskapslagen medför att rikslagen upphör att gälla i landskapet även inom landskapets behörighetsområde i och med att 1983 års barnskyddslag upphävs. Detta betyder att barnskyddet i landskapet skulle stå oreglerat till den del landskapet har lagstiftningsbehörighet.

Syftet med den landskapslag som nu är föremål för utlåtande är att temporärt hålla de nu gällande författningarna i kraft i landskapet till de delar stadgandena faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Landskapsregeringen har för avsikt att lämna en framställning om ny lagstiftning om barnskydd så fort det är möjligt.

Regleringen i landskapslagen hänför sig till ett flertal lagstiftningsområden. Barnskyddet hänför sig i a ena sidan till socialvård och kommunernas förvaltning. Enligt 18 § 13 och 4 punkten självstyrelselagen har lagtinget lagstiftningsbehörighet på dessa områden.

A andra sidan hänför sig barnskyddet till statsmyndigheternas organisation och verksamhet på vilket område riket enligt 27 § 3 punkten självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet. Dessutom är det fråga om rättsområdena förmynderskap, familjeförhållanden och barns rättsliga ställning på vilka områden riket också har lagstiftningsbehörighet enligt 6 och 7 punkten samma paragraf. Slutligen berörs barnskyddet av områdena rättskipning och administrativa ingrepp i den personliga friheten och på dessa områden har riket enligt 27 § 23 och 24 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet. Regleringen inom dessa rättsområden blir genom den nya barnskyddslagen i riket direkt tillämplig i landskapet från och med den 1 januari 2008 och ersätter den motsvarande regleringen i den gamla barnskyddslagstiftningen.

Enligt 1 § 2 mom. landskapslagen tillämpas de i 1 mom. angivna författningarna i landskapet sådana de lyder då denna lag träder i kraft. Sker därefter ändring i någon av författningarna, skall de ändrade bestämmelserna gälla i landskapet från tidpunkten för deras ikraftträdande i riket. Slutligen stadgas i stadgandet om ikraftträdandet att lagen träder i kraft den 1 januari 2008 och att den skall tillämpas i landskapet till den del bestämmelserna enligt självstyrelselagen för Åland faller inom landskapets behörighet.

Det finns flera orsaker till att lagstiftningen om barnskyddet reformerats i riket. Som den främsta orsaken anges i förarbetena (RP 252/2006 rd s. 69) att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna måste beaktas i barnskyddslagens bestämmelser om begränsande av kontakter under vård utom hemmet och om begränsningar som tillämpas vid barnskyddsanstalter. En delrevision av lagen inleddes med dessa bestämmelser och den trädde

i kraft den 1 november 2006. Genom landskapslagen bibehålls denna reform i kraft till den del den faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Genom denna lagändring hålls de nu gällande författningarna i kraft i landskapet till de delar stadgandena faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet medan den del av regleringen i riket som faller inom rikets lagstiftningsbehörighet kommer att gälla i landskapet istället för de tidigare författningarna. Då det är fråga om ett ur behörighetssynvinkel delat lagstiftningsområde kommer det inte på nivån för de enskilda stadgandena att vara klart vilka som gäller i landskapet. Med tanke på att regleringen på rättsområdet gäller barn i svåra situationer är detta inte tillfredsställande med tanke på rättssäkerheten.

Det går emellertid inte att påvisa sådana klara brister i tryggheten av de grundläggande fri och rättigheterna i den temporära regleringen som skulle innebära en behörighetsöverskridning.

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att landskapslagen faller inom landskapets behörighet.

Republikens presidents beslut 23.11.2007.

Nr 25/07, D 10 07 01 82. Landskapslag om ändring av grundskolelagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 21.9.2007 (ÅFS 112/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 29.10.2007:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll:

Landskapsregeringen berättigas fastställa dag för skolarbetets början och slut samt om elevernas lovdagar. Bestämmelserna om undervisning i religionskunskap och livsåskådningskunskap revideras. Bestämmelsen om att skolan inte kan göra ändringar i valet av främmande språk avlägsnas. Dessutom görs en teknisk justering i fråga om tjänster.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagen gäller landskapsregeringen, kommunernas förvaltning och tjänsteinnehavare samt undervisning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4 och 14 punkterna i självstyrelselagen.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt. Grundlagens 11 § tryggar religions- och samvetsfriheten. Till religions- och samvetsfriheten hör rätten att bekänna sig till och utöva en religion, rätten att ge uttryck för sin övertygelse och rätten att höra till eller inte höra till ett religiöst samfund. I paragrafen anges uttryckligen att ingen är skyldig att mot sin övertygelse ta del i religionsutövning. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning är bestämmelserna i landskapslagens 18 § förenliga med nämnda grundlagsbestämmelse.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 23.11.2007.

Nr 26/07, D 10 07 01 83 -D 10 07 01 120. Antagna av lagtinget 14.9.2007.

- 1. Förvaltningslag för landskapet Åland (nedan förvaltningslagen),**
- 2. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av viteslagen (nedan viteslagen),**
- 3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands landskapsstyrelse,**
- 4. Landskapslag om ändring av landskapslagen om ärendenas handläggning i landskapsstyrelsen,**
- 5. Landskapslag om upphävande av 2 § landskapslagen om Ålands landskapsregerings allmänna förvaltning,**
- 6. Landskapslag om ändring av kommunallagen för landskapet Åland,**
- 7. Landskapslag om upphävande av 3 § 4 mom. landskapslagen om Ålands statistik- och utredningsbyrå,**
- 8. Landskapslag om ändring av landskapslagen om expropriation av fast egendom och särskilda rättigheter,**
- 9. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands skogsvårdsförening,**
- 10. Landskapslag om ändring av jaktlagen för landskapet Åland,**
- 11. Landskapslag om upphävande av 14 § landskapslagen om utbildning på gymnasialstadienivå,**
- 12. Landskapslag om ändring av landskapslagen om läroavtalsutbildning,**
- 13. Landskapslag om upphävande av 9 § landskapslagen om Ålands folkhögskola,**
- 14. Landskapslag om upphävande av 7a § landskapslagen om Ålands musikinstitut,**

15. Landskapslag om upphävande av 14 § landskapslagen om Högskolan på Åland,
16. Landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om Ålands sjösäkerhetscentrum,
17. Landskapslag om upphävande av 8 § landskapslagen om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet,
18. Landskapslag om ändring av idrottslagen för landskapet Åland,
19. Landskapslag om ändring av 11 § landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland,
20. Landskapslag om ändring av 9 § landskapslagen om avloppsvattenavgift,
21. Landskapslag om upphävande av 84 § landskapslagen om hälsovården,
22. Landskapslag om ändring av landskapslagen om parkeringsbot,
23. Landskapslag om ändring av landskapslagen om allmänna vägar,
24. Landskapslag om ändring av landskapslagen om lagtingsval och kommunalval,
25. Landskapslag om upphävande av vissa beslut om offentliga kungörelser,
26. Landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om hundskatt,
27. Landskapslag om ändring av 50 § polislagen för landskapet Åland,
28. Landskapslag om ändring av 11 § landskapslagen angående ordningsstadga för landsbygden i landskapet Åland,
29. Landskapslag om ändring av byggnadslagen för landskapet Åland,
30. Landskapslag om ändring av landskapslagen om fiske i landskapet Åland,

- 31. Landskapslag om ändring av 14 kap. 8 § vattenlagen för landskapet Åland,**
- 32. Landskapslag om ändring av landskapslagen om naturvård,**
- 33. Landskapslag om ändring av landskapslagen om yrkesmässig trafik,**
- 34. Landskapslag om ändring av landskapslagen om fornminnen,**
- 35. Landskapslag om ändring av 13 § landskapslagen om miljökonsekvensbedömning,**
- 36. Landskapslag om ändring av landskapslagen om allmänna handlingars offentlighet,**
- 37. Landskapslag om ändring av 85 § räddningslagen för landskapet Åland,**
- 38. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om statens pensioner.**

Ålandsdelegationens utlåtande 29.10.2007:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Den nya förvaltningslagen för landskapet Åland (nedan förvaltningslagen) innehåller bestämmelser om grunderna för god förvaltning och om förfarandet i förvaltningsärenden. Syftet med förvaltningslagen är att främja god och effektiv förvaltning samt ett gott rättsskydd i förvaltningsärenden.

Förvaltningslagen tillämpas på landskapets myndigheter, kommunala myndigheter och till Ålands lagting ansluten förvaltning. Lagen skall även tillämpas vid landskapets affärsverk samt på andra juridiska och fysiska personer då de sköter offentliga förvaltningsuppgifter. Lagen skall även iakttas av annan myndighet i landskapet när den i landskapet utför uppgifter som ankommer på landskapsmyndigheterna. Genom landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av viteslagen (nedan viteslagen) görs rikets viteslag (FFS 1113/1990) tillämplig vid den myndighetsutövning som anges ovan. Straffbestämmelserna i 11 § i landskapslagen angående ordningsstadga för landsbygden i landskapet Åland revideras. I övrigt medför förvaltningslagen följdändringar i ett stort antal landskapslagar.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagstiftningen berör lagtingets organisation och uppgifter, val av lagtingets ledamöter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän samt kommunala val, kommunernas förvaltning och kommunernas tjänsteinnehavare, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 4 punkterna i självstyrelselagen.

Förvaltningslagen:

Enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt hör stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag till rikets lagstiftningsbehörighet. Grundlagen innehåller ett flertal bestämmelser som berör myndigheternas verksamhet. Enligt grundlagens 21 § 1 mom. har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en myndighet som är behörig enligt lag. Grundlagens 21 § 2 mom. förutsätter att offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en god förvaltning tryggas genom lag. Grundlagens 22 § förutsätter att det allmänna skall se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Enligt grundlagens 117 § svarar en tjänsteman för att hans eller hennes ämbetsåtgärder är lagliga. Grundlagens 14 § 3 mom. förutsätter att det allmänna skall främja den enskildas möjligheter att delta i samhällsrelaterad verksamhet och att påverka beslut som gäller honom eller henne själv. Grundlagens 20 § 2 mom. ålägger det allmänna att verka för att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön. Enligt 17 § 3 mom. i grundlagen skall rättigheterna för dem som använder teckenspråk samt dem som på grund av handikapp behöver tolknings- och översättningshjälp tryggas genom lag. Förvaltningslagens tillämpningsområde omfattar utöver myndigheterna också andra juridiska och fysiska personer då de sköter offentliga förvaltningsuppgifter. Enligt 124 § i grundlagen kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Enligt grundlagens 80 § skall bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter utfärdas genom lag. Enligt Ålandsdelegationens bedömning överensstämmer förvaltningslagen med dessa grundlagsbestämmelser och står heller inte i strid med europakonventionen om mänskliga rättigheter och andra internationella avtal på området.

Enligt förvaltningslagens 1 § 3 mom. skall lagen även tillämpas av annan myndighet i landskapet när den i landskapet utför uppgifter som ankommer på landskapsmyndigheterna. Av detaljmotiveringen till nämnda moment framgår att den även gäller statliga myndigheter då de utför uppgifter som ankommer på landskapsmyndigheterna. I förarbetena till rikets förvaltningslag (RP 72/2002 rd s. 52) anges på motsvarande sätt att rikets förvaltningslag kan tillämpas på de åländska myndigheterna när de sköter uppgifter som hör till rikets myndigheter. Bestämmelsen i landskapslagen föranleder ingen anmärkning ur behörighetssynpunkt.

Med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen kan statliga myndigheter påföras uppgifter som överensstämmer med på området gällande rikslagstiftning.

I förvaltningslagens 11 och 12 § har intagits bestämmelser om omyndigas talan och intressebevakarens rätt att föra talan samt i 29 § om hörande av huvudmannen och intressebevakaren och vårdnadshavaren. Dessa bestämmelser berör förmynderskap och barns rättsliga ställning på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 6 och 7 punkterna i självstyrelselagen. Bestämmelserna överensstämmer med 14, 15 och 35 § i rikets förvaltningslag (FFS 434/2003) och kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Bestämmelserna om rättelseyrkande, självrättelse, delgivning och besväransvisning samt upplysningar om anförande av besvär, besvärsförbud och oöverklagbarhet utgör en del av förvaltningsförfarandet, och är att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet. Med stöd härav kan även bestämmelser om stämningsdelgivning intas i förvaltningslagens 55 § 3 mom.

I landskapslagens 59 § har intagits bestämmelser om delgivning till utlandet. I paragrafen anges att delgivning till utlandet skall verkställas enligt landskapslagen eller enligt lagstiftningen i den främmande staten, om inte något annat följer av internationella avtal och förpliktelser som är bindande för landskapet. Ålandsdelegationen har övervägt om delgivning till utlandet utgör en del av förvaltningsförfarandet eller snarare är att hänföra till rättsområdet förhållan-

det till utländska makter, som utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 4 punkt. Delegationen har härvid kommit till slutsatsen att bestämmelsen i förvaltningslagens 59 § är att hänföra till rättsområdet förhållandet till utländska makter, och utgör härvid en behörighetsöverskridning.

I förvaltningslagens 60 § har intagits bestämmelser om skadeståndsansvar vid försummelse att vidarebefordra delgivning. Skadeståndslagstiftningen är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41 punkten i självstyrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig en privaträttslig angelägenhet emellertid direkt till ett rättsområde som faller under landskapets behörighet, vilket enligt Ålandsdelegationens bedömning nu är fallet, utgör frågan en landskapsangelägenhet.

Straffbestämmelsen i förvaltningslagens 61 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Landskapslagen faller, med undantag av bestämmelsen i 59 §, inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Viteslagen:

Enligt viteslagen skall rikets viteslag såsom blankettlag med i lagen angivna avvikelser tillämpas på landskapets myndigheter samt kommunala myndigheter och andra myndigheter till den del de handhar uppgifter inom landskapsförvaltningen eller den kommunala självstyrelseförvaltningen. Ändringar av viteslagen skall gälla i landskapet från tidpunkten för deras ikraftträdande i riket om annat inte följer av viteslagen.

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Utsättande och utdömning av vite samt användning av andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet hör enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Besvärbestämmelsen i viteslagens 4 § överensstämmer med 18 § 25 punkten i självstyrelselagen.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Landskapslag om ändring av 11 § landskapslagen angående ordningsstadga för landsbygden i landskapet Åland:

Straffbestämmelsen i landskapslagens 11 § ändras.

Enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen utgör beläggande med straff och storleken av straff landskapsbehörighet inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

De övriga landskapslagarna:

Följdändringarna i övriga landskapslagar föranleder inga kommentarer från Ålandsdelegationens sida.

Utlåtande:

Med hänvisning till ovanstående finner Ålandsdelegationen att de granskade landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet förutom stadgandet i 59 § i förvaltningslagen för landskapet Åland. Tillämpningen av de övriga landskapslagarna förutsätter att förvaltningslagen träder i kraft. Den felaktiga bestämmelsen i förvaltningslagen inverkar dock inte på ikraftträdandet av den aktuella landskapslagstiftningen i övrigt.

Högsta domstolens utlåtande 27.12.2007:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 12.11.2007 gällande ärendena nr 100 137/08/2007

Lagtinget har genom sina beslut antagit en förvaltningslag för landskapet Åland (Ålands förvaltningslag) och en landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av viteslagen. I samband med dessa lagar har lagtinget antagit 36 landskapslagar om ändringar av andra landskapslagar.

Ålands förvaltningslag

Ålands förvaltningslag gäller all behandling av förvaltningsärenden inom landskaps och kommunalförvaltningen. Syftet med lagen enligt dess 1 § 1 mom. är att främja en god och effektiv förvaltning samt ett gott rättsskydd i förvaltningsärenden. Enligt 1 § 2 mom. lagen tillämpas den på landskapets myndigheter och kommunala myndigheter. Dessutom tillämpas den på förvaltning som är ansluten till Ålands lagting. Lagen skall också enligt samma moment tillämpas vid landskapets affärsverk då de sköter offentliga förvaltningsuppgifter samt på andra juridiska och fysiska personer då de genom landskapslag eller med stöd av landskapslag sköter offentliga förvaltningsuppgifter.

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, landskapsregeringen och de myndigheter och inrättningar som lyder under den. Enligt 18 § 2 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet i fråga om landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda och i fråga om disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän samt enligt 4 punkten kommunernas förvaltning och kommunernas tjänsteinnehavare.

Regleringsområdena hör sålunda till kärnan i landskapets lagstiftningsbehörighet.

I 59 § 1 mom. landskapslagen stadgas att delgivning till utlandet verkställs enligt denna lag eller enligt lagstiftningen i den främmande staten, om inte något annat följer av internationella avtal och förpliktelser som är bindande för landskapet. I paragrafens 2 mom. stadgas att om en delgivning som är avsedd för utlandet inte kan verkställas, skall handlingen delges i landskapet genom offentlig delgivning.

Enligt 27 § 4 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9 a kap. I landskapsregeringens framställning konstateras att 59 § landskapslagen överensstämmer med 63 § förvaltningslagen (434/2003) kompletterat med ett allmänt förbehåll om att landskapslagen eller utländsk lag kan tillämpas endast om den inte strider mot internationella avtal och förpliktelser som är bindande även för landskapet Åland.

Stadgandet i 59 § landskapslagen gäller vilken lagstiftning som skall tillämpas vid delgivning till utlandet och om offentlig delgivning till utlandet. Det är således inte direkt fråga om förhållande till utländska makter. Det är främst fråga om delgivning i förvaltningsförfarande då den som skall delges har stadigvarande adress utomlands. Stadgandet riktar sig således till förvaltningsmyndigheten i landskapet. Stadgandet utgör inte en överskridning av lagstiftningsbehörigheten.

Straffstadgandet i 61 § landskapslagen har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagen.

Viteslagen (punkt 2)

Landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av viteslagen är en s.k. blankettlag. I den har tagits in ändringar i och tillägg till rikets viteslag för att anpassa rikslagen till situationen i landskapet.

Landskapslagen gäller vite och tvångsutförande. Enligt 18 § 26 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet angående utsättande och utdömande av vite samt användningen av andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Nu är det emellertid fråga om en allmän lag om vite. Enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan i en landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. De ändringar som ingår i 3 § landskapslagen är nödvändiga för att viteslagen skall gå att tillämpa i landskapet. Stadgandet i 4 § landskapslagen om besvär kan med stöd av 25 § 1 mom. självstyrelselagen tas in i landskapslagen.

Landskapslag om ändring av 11 § landskapslagen angående ordningsstadga för landsbygden i landskapet Åland (punkt 28)

Det är fråga om ett straffstadgande i 11 § landskapslagen och med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen har stadgandet kunnat tas in i landskapslagen.

De övriga 35 landskapslagarna som angetts ovan i punkterna 3-27 och 29-38

Det är fråga om följdändringar i landskapslagar som föranleds av landskapslagarna i de ovan angivna punkterna 1 och 2. De föranleder inte någon anmärkning ur behörighetssynvinkel.

Slutledning

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att det inte torde föreligga hinder för att de granskade landskapslagarna träder i kraft.

Republikens presidents beslut 1.2.2008.

Nr 27/07, D 10 07 01 121 -D 10 07 01 126. Antagna av lagtinget 21.9.2007.

- 1. Landskapslag om miljöskydd (nedan miljöskyddslagen),**
- 2. Landskapslag om ändring av vattenlagen för landskapet Åland,**
- 3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om renhållning,**
- 4. Landskapslag om ändring av landskapslagen om hälsovård,**
- 5. Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen angående vissa grannelagsförhållanden,**
- 6. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands miljö- och hälso- skyddsmyndighet.**

Ålandsdelegationens utlåtande 5.11.2007:

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll:

Miljöskyddslagen ersätter landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd (ÅFS 30/2001), genom vilken ett samordnat förfarande för prövningen av utsläppstillstånd i vatten, luft och mark infördes. Syftet med miljöskyddslagen är att främja en hållbar utveckling genom att undvika negativ miljöpåverkan samt genom att undanröja och begränsa skador av sådan påverkan. Miljöskyddslagen innehåller förutom allmänna kravbestämmelser, även bestämmelser om tillstånd och miljögranskning samt tillsyn. Miljögranskning är ett nytt förfarande som ersätter miljöanmälan samt i vissa fall även miljötillstånd enligt landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd. Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet är tillstånds- och miljögranskningsmyndighet. I de övriga landskapslagarna görs främst av miljöskyddslagen förorsakade ändringar.

Landskapslagstiftningen utgör en ytterligare implementering av på området gällande EG-direktiv.

Lagstiftningsbehörigheten:

Landskapslagstiftningen berör landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, natur- och miljövard, vattenrätt, byggnads- och planväsendet, grannelagsförhållanden, samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 1,4, 7, 10 och 22 punkterna i självstyrelselagen.

Enligt grundlagens 20 § bär var och en ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Det allmänna skall verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning har dessa grundlagsbestämmelser beaktats i den nu aktuella landskapslagstiftningen.

Detaljerad granskning av landskapslagarna:

Landskapslagen om miljöskydd:

Besvärbestämmelsen i landskapslagens 15 §, som reglerar anförandet av besvär gällande miljögranskning, uppfyller enligt Ålandsdelegationens uppfattning de krav som grundlagens 21 § ställer i fråga om rättskyddet. Besvärbestämmelsen överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen. Landskapslagen innehåller inga andra bestämmelser om ändringssökande, varför besvärbestämmelserna i självstyrelselagen är tillämpliga.

Landskapslagens 26 §, 27 och 28 § innehåller bestämmelser om tillsynsbefogenheter. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Nämnade lagrum berättigar till att beträda annans mark, få tillträde till vissa platser, dokumentera verksamhet samt göra undersökningar, utföra mätningar och ta prov. Dessa bestämmelser kan beröra det i grundlagens 2 kap. 10 § garanterade skyddet för bl.a. privatlivet på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Beträffande skyddet av hemfriden stadgas i grundlagens 10 § 2 mom. att genom lag kan bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna skall kunna tryggas eller för att brott skall kunna utredas. I enlighet härmed anges i landskapslagens 28 § 3 mom. att tillsyn inte får utövas på plats som omfattas av hemfriden med mindre att det är nödvändigt för att skydda liv, hälsa, egendom och miljön.

Landskapslagens 8 kap. innehåller bestämmelser om vite och andra tvångsmedel. Dessa bestämmelser kan med stöd av 18 § 26 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 9 kap. kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 10 kap. har intagits bestämmelser om ersättning. Enligt dess 41 § skall, såvida annat inte bestämts annanstans i lag, miljöskador som orsakas av i lagen avsedd verksamhet i tillämpliga delar ersättas enligt rikslagen om ersättning för miljöskador (FFS 737/1994). På ersättningsfrågor i samband med vattentillstånd tillämpas vattenlagen för landskapet Åland. Landskapet har behörighet avseende de ersättningsbestämmelser som sammanhänger med detta rättsområde. I lagen om ersättning för miljöskador ingår bestämmelser om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter. Med anledning härav konstateras att inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter för allmänt behov mot full ersättning enligt 18 § 8 punkten i självstyrelselagen hör till landskapets behörighet, medan expropriation för enskilt intresse bör anses höra till rikets behörighet. I lagen om ersättning för miljöskador ingår dock även bestämmelser av rikslagstiftningsnatur. Dessa bestämmelser kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagen ingår ett flertal bemyndiganden för landskapsregeringen att utfärda landskapsförfordningar. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförfordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § i grundlagen. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Ålandsdelegationen konstaterar att delegeringsfullmakterna i landskapslagen till sin ordalydelse visserligen är rätt vida, men utgör enligt delega-

tionens uppfattning det oaktat ingen behörighetsöverskridning. Förutom bestämmelserna i landskapslagen reglerar även på området gällande EU-rättsakter förordningarnas innehåll. I sammanhanget kan konstateras att delegeringsfullmakterna i landskapslagens 47 § och 51 § direkt hänför sig till genomförandet av europeiska gemenskapens rättsakter. Dessa lagrum överensstämmer med behörighetsfördelningen i självstyrelselagen. Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Landskapslagen om ändring av vattenlagen för landskapet Åland:

I landskapslagen görs främst av miljöskyddslagen förorsakade ändringar. De verksamheter som kräver tillstånd och miljögranskning preciseras.

Enligt landskapslagens 6 kap. 18 § d punkt krävs miljögranskning för utförande av vattenföretag om företaget kan medföra ändring eller stängning av kungsådra. Med anledning härav påpekas att handelssjöfarten samt farleder för handelssjöfarten utgör riksbehörighet enligt 27 § 13 punkten i självstyrelselagen. I den utsträckning en i landskapslagen angiven åtgärd kan inverka på handelssjöfarten, utgör den riksbehörighet, och till denna del gäller bestämmelserna i rikslagstiftningen.

Delegeringsbestämmelserna i landskapslagen överensstämmer med 21 § självstyrelselagen och 80 § i grundlagen.

Straffbestämmelserna i landskapslagen kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Föreskrifterna att landskapsregeringen enligt 14 kap. 4 § kan förordna förrättningsmän och prövningsmyndigheten enligt 14 kap. 5 § kan utse gode män tangerar området för rättskipning, men kan dock anses utgöra förvaltning.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även miljöskyddslagen träder i kraft.

Landskapslagen om ändring av landskapslagen om renhållning:

I landskapslagen görs främst av miljöskyddslagen föranledda ändringar. Kraven på tillstånd preciseras. Anmälningssplikten ersätts av krav på miljögranskning. Inspektionsbestämmelsen revideras.

Delegeringsbestämmelsen i landskapslagens 5a kap. 28b § 2 mom. överensstämmer med 21 § i självstyrelselagen och 80 § i grundlagen.

Inspektionsbestämmelsen i landskapslagens 34 § kan inkräkta på de i grundlagens 2 kap. angivna medborgerliga rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt självstyrelselagens 27 § 1 och 2 punkter. Bestämmelsen överensstämmer till denna del i sak med motsvarande bestämmelse i rikslagstiftningen och kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även miljöskyddslagen träder i kraft.

Landskapslag om ändring av landskapslagen om hälsovård:

I landskapslagen görs av miljöskyddslagen föranledda ändringar. Bestämmelser om vissa slag av verksamheter upphävs eller revideras.

Förutom de områden som nämns ovan berör landskapslagen även hälso- och sjukvård samt eldbegängelse på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen med vissa undantag som inte berörs i föreliggande landskapslag.

Delegeringsbestämmelsen i landskapslagens 77 § 2 mom. överensstämmer med 21 § i självstyrelselagen och 80 § i grundlagen. I en landskapsförordning kan dock inte intas bestämmel-

ser som avviker från bestämmelserna om begravningsväsendet i kyrkolagen, vilken utgör riksbehörighet enligt 27 § 25 punkten i självstyrelselagen.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även miljöskyddslagen träder i kraft.

Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen angående vissa grannelagsförhållanden:

Genom landskapslagen görs vissa bestämmelser i rikets lag angående vissa grannelagsförhållanden (FFS 26/1920) tillämplig i landskapet.

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Landskapslagen berör främst byggnads- och planväsendet samt grannelagsförhållanden på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 7 punkten i självstyrelselagen. Grannelagsförhållanden utgör ett rättsområde som enligt 1991 års självstyrelselag överförts till landskapets behörighet. Med stöd av övergångsbestämmelserna i självstyrelselagens 71 § är rikslagen gällande i landskapet till dess den upphävs. Genom föreliggande landskapslag upphävs de bestämmelser i rikslagen som inte längre enligt landskapslagens 1 § skall tillämpas i landskapet.

I den genom landskapslagen antagna rikslagen ingår bestämmelser om ersättningsskyldighet vid vållad skada. Skadeståndslagstiftningen är att hänföra till de privaträttsliga angelägenheter som avses i 27 § 41 punkten i självstyrelselagen och hör såsom sådan till rikets kompetensområde. Ansluter sig en privaträttslig angelägenhet emellertid direkt till ett rättsområde som faller under landskapets behörighet utgör ärendet en landskapsangelägenhet. I de avseenden nu föreliggande bestämmelser kan hänföras till rikets behörighetsområde överensstämmer de med motsvarande bestämmelser i rikslagstiftningen och kan med hänvisning till 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Med stöd av nämnda lagrum kan bestämmelsen i rikslagens 14 § om domstols uppgifter gällande i paragrafen avsedda ersättningar intas i landskapslagen.

I de bestämmelser som genom landskapslagen görs tillämpliga i landskapet finns stadganden som berör fastighetsbildning och fastighetsregistrering, som utgör riksbehörighet enligt 27 § 16 punkten i självstyrelselagen. Bestämmelserna kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet:

I landskapslagen görs endast av miljöskyddslagen föranledda ändringar.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även miljöskyddslagen träder i kraft.

Utlåtande:

Med hänvisning till ovanstående har Ålandsdelegationen med beaktande av självstyrelselagens bestämmelser funnit att hinder för ikraftträdande av de granskade landskapslagarna inte föreligger.

Europarättsenhetens utlåtande 31.10.2007:

Den åländska landskapslagen om miljöskydd och därmed sammanhängande landskapslagar

1. Begäran om utlåtande

Ålandsdelegationen har av justitieministeriets europarättsenhet begärt ett utlåtande om huruvida den 21 september 2007 antagna landskapslagen om miljöskydd och därmed sammanhängande landskapslagar överensstämmer med den Europeiska gemenskapens regelverk.

Begäran gäller följande 21 september 2007 antagna landskapslagar:

- landskapslagen om miljöskydd,
- landskapslagen om ändring av vattenlagen för landskapet Åland,
- landskapslagen om ändring av landskapslagen om renhållning,
- landskapslagen om ändring av landskapslagen om hälsovård,
- landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen angående vissa grannelagsförhållanden och
- landskapslagen om ändring av landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet.

Ålandsdelegationen har bifogat landskapsregeringens framställning nr 28/2006-2007 av den 31 maj 2007, näringsutskottets betänkande nr 7/2006-2007 av den 13 september 2007 samt lagutskottets och social- och miljöutskottets utlåtande.

2. Miljöskyddslagen

Genom den antagna miljöskyddslagen upphävs den gällande landskapslag om miljöskydd och miljötillstånd. Bakom lagförändringen är strävan till en förenklad miljöhandläggning. Denna har enligt landskapsregeringen tagit sitt uttryck ”i en förskjutning från synen på verksamheter som i grunden förbjudna till i grunden tillåtna”.

Av landskapsregeringens framställning framgår att ändringarna i huvudsak avser förvaltningsprocedur och ärendehantering. Det mest framträdande i lagförändringen är att införandet ett nytt prövningsinstrument införs i den åländska miljöskyddslagstiftningen. Det nya instrumentet miljögranskning ersätter det nuvarande anmälningsförfarandet och det nuvarande tillståndsförfarandet i de fall det inte är motiverat av skäl som framgår av bestämmelser i den europeiska gemenskapens lagstiftning.

Den nya landskapslagen omfattar också en revidering av bestämmelserna om tillsyn inom området för miljö. Revideringen syftar till denna del till ett förenhetligande av tillsynsbestämmelserna.

3. EG-regelverket

Enligt EG-kommissionens sista uppräknings omfattar EG-regelverket över 9 000 rättsakter varav omkring 2 000 är direktiv. I sin framställning uppskattar landskapsregeringen att det totalt finns ett drygt hundratal direktiv av relevans för utformningen av den nationella lagstiftningen på området för miljö. I bilagan till framställningen är uppräknade de antagligen nu mest relevanta direktiven. Dessa utgör ett tjugotal medan landskapsregeringen dock specificerar att uppräknningen inte är heltäckande.

EG-regelverket i fråga är således i vart fall väldigt omfattande. Därutöver är dess normer delvis svårtolkade och ändringar sker ofta. Allt detta leder till att rättsområdet bildar en komplicerad helhet som är svår att överblicka och att det praktiskt taget är omöjligt att inom en rimlig tid säkerställa att vissa enskilt betraktade rättsakter på området överensstämmer med EG:s regelverk.

4. Bedömningen

Grundtanken bakom den nya lagstiftningen skiljer sig från den gällande lagstiftningen som det ovan har konstaterats. Det är dock klart att EG-krav inte nationellt kan åsidosättas och därför måste EG-kraven uppfyllas också i den nya lagstiftningen. Delvis sker detta genom referenser till andra rättsakter.

Referenser är i princip tillåtna men de förorsakar lätt problem med hänsyn till t.ex. rättssäkerheten. Vad angår Åland är direktiven dock delvis sådana att de i praktiken inte rör landskapet för att de reglerar verksamheter som osannolikt förekommer på Åland. En referens används t.ex. i 12 § som reglerar att ”för verksamheter som omfattas av krav på tillstånd enligt direktiv 1996/61/EG gäller de bestämmelser avseende ansökans innehåll som framgår av nämnda direktiv”. Sådana referenser uppfyller möjligen EG-kraven medan det dock blir uppenbart svårt att tillämpa referensen i praktiken om en sådan situation uppkommer. I 10 § stadgas att tillstånd krävs för verksamhet som förutsätter tillstånd enligt bl.a. ”Europeiska gemenskapens rättsakter på miljöområdet vilka specificerats i landskapsförordning”. Av landskapsregeringens framställning framgår också att landskapsregeringen med stöd av 47 § genom förordning kan besluta att bestämmelser i EG-direktiv på området skall utgöra förutsättningar för tillstånd. (Bestämmelsen i 47 § är dock något oklar, i stället för till EG-direktiv hänvisas till EG:s förordningar.)

På grund av det ovan anförda är det för närvarande inte möjligt att ta ställning till huruvida vissa direktiv för vissa delar är korrekt och fullkomligt genomförda i landskapet. De nyss antagna lagarna är bara en del av en helhet som utformas också av annan lagstiftning på rättsområdet.

Det måste också betonas att EG-kommissionen självständigt bedömer om en implementering är korrekt. Vad som slutligen är tillräckligt för kommissionen kan inte fastslås på förhand. Under tidigare övervakningsprocesser har det dock kommit fram att kommissionen ibland har förutsatt ett mycket noggrant genomförande. Kommissionen kan kräva att vissa EG-bestämmelser genomförs i detalj, även ord för ord, och vissa ordvalsfrågor övervägs också i landskapsregeringens framställning. Kommissionens uppmärksamhet kan dessutom fästas vid vissa synpunkter i framställningen t.ex. påståendet att myndigheten ”inte alltid behöver fördjupa sig i ett ärende” eller också vissa bestämmelser, t.ex. bestämmelser rörande skälighets- och rimlighetsbedömning.

Inom ramen för detta utlåtandeförfarande har de dokument som Ålandsdelegationen har bifogat gått igenom på ett snarast kursoriskt sätt i den mån detta varit möjligt inom utsatt tid. Ur europarättslig synvinkel framkom det då inte sådana omständigheter som skulle tyda på att de antagna landskapslagarna inte bör träda i kraft.

Till sist kan det dock ännu noteras att lagtingets utskott har anfört viss kritik mot framställningen. Näringsutskottet konstaterar t.ex. att det hyser en viss tveksamhet till följderna av den föreslagna lagändringen som tillkommit i snabb ordning. Lagutskottet konstaterar att det på grund av den begränsade tid som i praktiken stått till utskottets förfogande det inte var möjligt att inom dess ansvarsområde till alla delar granska framställningen och dess konsekvenser.

I sitt betänkande anser näringsutskottet att det är angeläget att landskapsregeringen noga följer utvecklingen på området samt vid behov inkommer med förslag till ändringar i den aktuella lagstiftningen. Till det kan man ansluta sig till också ur europarättslig synvinkel. Därför är det bra att landskapsregeringen enligt 51 § den nya miljöskyddslagen på samma sätt som enligt 70 § i gällande lag har en generell befogenhet att ”genom landskapsförordning utfärda bestämmelser som är nödvändiga för att genomföra Europeiska gemenskapens rättsakter”.

Högsta domstolens utlåtande 27.12.2007:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 15.11.2007 gällande ärendena nr 94 99/08/2007

Det första lagtingsbeslutet avser ett antagande av en landskapslag om miljöskydd. De övriga landskapslagarna är ändringar av fem övriga landskapslagar som föranleds av införandet av landskapslagen om miljöskydd.

Landskapslagarna gäller regleringen av miljöskyddet. Det är fråga om en reform av regleringen på området som senast förnyades 2001. Då infördes landskapslagen (2001:30) om miljö-

skydd och miljötillstånd som var den centrala lagen då man reformerade förfarandet för prövningen av utsläppstillstånd i vatten, luft och mark. Avsikten med reformen var att samordna förfarandet för prövning av utsläppstillstånd så att miljötillstånd blev en gemensam benämning på de tillstånd som avses i lagen. Reformen utgjorde ett genomförande av rådets direktiv 96/61/EG om samordnande åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar och ett delgenomförande av rådets direktiv 97/11/EG om ändring av direktiv 85/337/EEG om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt. Nu är avsikten att i vissa fall införa ett nytt prövningsinstrument genom att ersätta det nuvarande anmälningsförfarandet och tillståndsförfarandet i miljöskyddslagstiftningen med det nya instrumentet miljögranskning. Också tillsynen inom miljöområdet revideras.

1 LANDSKAPSLAGEN OM MILJÖSKYDD

Lagstiftningsbehörigheten för de rättsområden som landskapslagen om miljöskydd gäller faller inom många olika regleringsområden enligt självstyrelselagen. Enligt 18 § 10 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om natur och miljövard och vattenrätt, enligt 19 punkten om rätt att utnyttja mineralfyndigheter, enligt 12 punkten om hälso- och sjukvård och enligt 1 punkten i fråga om landskapsregeringen samt om de myndigheter och inrättningar vilka lyder under den. Utöver dessa områden har landskapet enligt 18 § 4, 7, 15 och 22 punkten behörighet även i fråga om kommunernas förvaltning, byggnads och planväsendet, grannelagsförhållanden, jord och skogsbruk samt näringsverksamhet. I den mån det i landskapslagstiftning som hör till landskapets behörighet ingår straffstadganden och stadganden om utsättande och utdömmande av vite samt av andra tvångsmedel hör de enligt 18 § 25 och 26 punkten till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Miljögranskning som nytt miljörettsligt institut

Enligt 10 § 3 mom. landskapslagen krävs miljögranskning för verksamheter som förutsätter miljögranskning enligt vattenlagen eller renhållningslagen. Miljögranskning krävs därtill för verksamhet som landskapsregeringen med stöd av 52 § belagt med krav på miljögranskning. Miljögranskning krävs dock inte om verksamheten samtidigt är föremål för tillstånd eller ansökan om tillstånd enligt lagen. Enligt 52 § kan landskapsregeringen genom landskapsförordning besluta att verksamhet, som medför risk för negativ miljöpåverkan som inte är ringa, inte får bedrivas utan föregående miljögranskning.

Förfarandet vid beslut med anledning av miljögranskning regleras i 15 § landskapslagen. Enligt 1 mom. skall prövningsmyndigheten granska ansökan om miljögranskning. Om myndigheten finner grundad anledning att anta att verksamheten inte är förenlig med lagen eller den lagstiftning som nämns i 10 §, skall myndigheten pröva dess laglighet. Myndigheten skall därvid meddela detta till den sökande och redovisa sina grunder för antagandet. Myndigheten kan informera om vad som måste iaktas för att verksamheten skall vara förenlig med lag samt om verksamheten helt eller delvis inte kan förverkligas i enlighet med lag. 1 24 § finns närmare bestämmelser om vilka instruktioner myndigheten kan meddela. Enligt 15 § 2 mom. stadgas att om ingen prövning görs eller om det inte krävs sådana instruktioner som avses i 1 mom. skall myndigheten anteckna ansökan till kännedom samt meddela sökanden att ansökan inte föranleder vidare åtgärder.

Införandet av ett nytt sätt för övervakning av hur verksamheter som kan påverka miljön inleds är förknippat med vissa problem. Ur landskapsregeringens framställning kommer det inte fram att en liknande reglering skulle ha införts någon annanstans. Frågan uppstår huruvida ett lindrat förfarande är förenligt med de krav som ställs på miljöskyddsregleringen i landskapet. Regleringen bör fylla de krav som ställs i gemenskapsrätten och grundlagen.

Av de paragrafer som reglerar systemet kommer det inte fram hur och i vilka fall det nya förfarandet skall fungera. Först när förordningar givits med stöd av landskapslagen går det att

konstatera huruvida systemet eventuellt kan stå i strid med fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapet och riket.

Delegering av normgivningsmakt

Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Det stadgas emellertid också att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § Finlands grundlag. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som ställs i grundlagen, står den i strid med 27 § 1 punkten självstyrelselagen som hänför avvikelse från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Det ingår många paragrafer i landskapslagen där landskapsregeringen ges rätt att utfärda närmare bestämmelser i landskapsförordning. Såsom strax ovan konstaterats kommer stora delar av den nya regleringen av miljöskyddet att färdigställas först genom att de bemyndiganden som ingår i landskapslagen genomförs. Bemyndiganden finns i 3 § 10 mom., 42 § 1 mom., 43 § 1 mom., 44 §, 46 §, 47 §, 48 § 1 mom., 49 § 1 mom., 50 §, 51 § och 52 § 1 mom. landskapslagen.

Innehållet i alla ovan nämnda delegeringsstadganden i landskapslagen utom i 51 § preciseras och begränsas av den reglering som finns i lagen på ett sätt som gör att de grundläggande fri och rättigheterna inte äventyras. Dessutom begränsas förordningsmakten också av regleringen i gemenskapsrättens rättsakter. I 51 § stadgas dock om reglering som följer av internationella förpliktelser att landskapsregeringen genom landskapsförordning kan utfärda bestämmelser som är nödvändiga för att genomföra Europeiska gemenskapens rättsakter och landskapets övriga internationella förpliktelser. Denna formulering är vidare än den gällande regleringen i 70 § landskapslagen om miljöskydd och miljötillstånd.

Då 51 § landskapslagen har formulerats på ett så vagt sätt som inte motsvarar kraven i grundlagen och självstyrelselagen har landskapet överskridit sin behörighet i denna paragraf medan de övriga delegeringsstadgandena således har kunnat tas in i landskapslagen.

Inlösen

I 41 § lagtingsbeslutet stadgas att miljöskador som orsakas av verksamhet som avses i denna lag i tillämpliga delar skall ersättas enligt rikets lag om ersättningar för miljöskador och på ersättningsfrågor i samband med vattentillstånd tillämpas vattenlagen för landskapet Åland.

Enligt 18 § 8 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter för allmänt behov. Härav kan man sluta sig till att regleringen av inlösen på andra grunder hör till rikets behörighet. I 10 § lagen om ersättning för miljöskador stadgas att om en miljöskada leder till att en fastighet blir helt eller delvis onyttig för ägaren eller att det blir väsentligt svårare att använda fastigheten skall den skadeståndsskyldige på ägarens begäran inlösa fastigheten eller en del av den. Lagtingsbeslutets laghänvisning till rikets lag är avsedd att klargöra regleringen av ersättningsfrågorna och därmed har den kunnat tas in i beslutet med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen.

Straff, vite och andra tvångsmedel

Straffstadgandena i 35-40 § landskapslagen har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagen.

I 30 och 31 § landskapslagen ingår stadganden om tvångsmedel. Enligt 18 § 26 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om utsättande och utdömmande av vite samt använd-

ning av andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet varför paragraferna har kunnat tas in i landskapslagen.

2 LANDSKAPSLAGEN OM ÄNDRING AV VATTENLAGEN FÖR LANDSKAPET ÅLAND

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om ändring av vattenlagen för landskapet Åland. Landskapslagen gäller landskapsregeringen och de myndigheter som underlyder den, kommunernas förvaltning, vattenrätt, natur och miljövård samt näringsverksamhet. Enligt 18 § 1, 4, 10 och 22 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om dessa områden.

I landskapslagen ingår ett flertal bemyndiganden att utfärda landskapsförordningar. I 21 § 1 mom. självstyrelselagen och 80 § grundlagen ställs på ovan nämnt sätt de krav som gäller för regleringen av bemyndiganden och till vilka nu endast hänvisas.

Vattenlagen för landskapet Åland har stiftats innan den nuvarande grundlagen stiftades och därför har grundlagen inte kunnat beaktas då de ursprungliga bemyndigandena i vattenlagen utformades. Även av denna orsak är det skäl att granska ändringarna i vattenlagen med beaktande av grundlagen. Vattenlagen har ändrats 2001 och 2005 och då har det varit möjligt att beakta grundlagens krav på hur delegering av normgivningsmakt skall genomföras. Bemyndiganden finns i 5 kap. 18 § 1 mom., 6 kap. 17 § 2 mom., 21 § och i 12 kap. 1 a § landskapslagen.

I 5 kap. 18 § 1 mom. bemyndigas landskapsregeringen att genom landskapsförordning delegera övervakningsuppgifterna till en myndighet som lyder under landskapsregeringen. Det är fråga om ett helt nytt bemyndigande som har att göra med att tillsynen skall regleras i lagen om miljöskydd och inte längre i 8 kap. vattenlagen. Stadgandet gäller uppbyggnaden av organisationen och griper inte in i de grundläggande fri- och rättigheterna varför landskapet har behörighet att reglera saken.

I 6 kap. 17 § 2 mom. bemyndigas landskapsregeringen att i landskapsförordning ange de yt- och grundvattenfarliga ämnen som kräver tillstånd enligt 1 mom. paragrafen. Det är fråga om en lagteknisk sammanslagning av 6 kap. 19 och 20 § den gällande vattenlagen om rätt att utfärda förordningar angående sådana detaljer som anges i direktiven på området och som inte ingriper i de grundläggande fri- och rättigheterna.

Enligt 6 kap. 21 § landskapslagen kan landskapsregeringen om det finns särskilda skäl beträffande ett till gränserna bestämt område genom landskapsförordning stadga att miljögranskning skall krävas för i beslutet närmare angivna åtgärder oavsett deras verkningar. I detaljmotiven i landskapsregeringens framställning (nr 28/2006 2007) sägs att stadgandet i huvudsak motsvarar den gällande paragrafen men då den är betingad av miljöskyddsskäl föreslås den avse miljögranskningsförfarandet istället för tillståndsförfarandet. Formuleringen i paragrafen är vag. Det framgår inte hurdana särskilda skäl som avses för miljögranskning och inte heller enligt vilka kriterier området bestäms. Formuleringen av 6 kap. 21 § landskapslagen fyller därmed inte grundlagens krav och utgör därför en behörighetsöverskridning.

Enligt 12 kap. 1 a § landskapslagen kan landskapsregeringen genom landskapsförordning besluta om fastställande av lägsta vattennivå vid vilken ytvattentäkt av bevattningsvatten ur visst vattenområde får ske. Landskapsregeringen äger rätt att med pegel utmärka sådan nivå i naturen eller på byggnad. Stadgandet är nödvändigt för regleringen av vattentäkt och ingriper inte i de grundläggande fri- och rättigheterna.

Sammantaget kan konstateras att av de nämnda delegeringsstadgandena i landskapslagen endast 6 kap. 21 § landskapslagen utgör en behörighetsöverskridning medan 5 kap. 18 § 1 mom., 6 kap. 17 § 2 mom. och 12 kap. 1 a § landskapslagen således har kunnat tas in i landskapslagen.

Straffstadgandena i 9 kap. landskapslagen har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagen.

Med stöd av detta finner Högsta domstolen att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen till övriga delar träder i kraft. Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om miljöskydd träder i kraft.

3. LANDSKAPSLAGEN OM ÄNDRING AV LANDSKAPSLAGEN OM RENHÅLLNING

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om ändring av landskapslagen om renhållning. Landskapslagen gäller landskapsregeringen och de myndigheter som underlyder den, natur- och miljövard samt näringsverksamhet. Enligt 18 § 1, 10 och 22 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om dessa områden.

Stadgandet i 5 a kap. 28 b § 2 mom. landskapslagen, som bemyndigar landskapsregeringen att utfärda förordning, fyller de krav som ställs i 21 § 1 mom. självstyrelselagen och 80 § grundlagen och har kunnat tas in i landskapslagen.

Stadgandet i 5 a kap. 34 § landskapslagen gäller myndighetens rätt att utföra inspektion av ställen där avfall hanteras. Denna rätt gäller enligt paragrafen dock inte bostäder om inte innehavaren ger samtycke till inspektionen. Stadgandet faller inom området för de grundläggande fri- och rättigheterna på vilket område riket har lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen. 1 54 § rikets avfallslag regleras emellertid tillsynsmyndighetens kontrollrätt på ett motsvarande sätt varför landskapet med stöd av 19 § 3 mom. har kunnat ta in stadgandet i landskapslagen.

Med stöd av detta finner Högsta domstolen att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft. Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om miljöskydd träder i kraft.

4 LANDSKAPSLAGEN OM ÄNDRING AV LANDSKAPSLAGEN OM HÄLSOVÅRD

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om ändring av landskapslagen om hälsovård. Landskapslagen gäller natur- och miljövard, hälso- och sjukvård samt eldbegängelse och näringsverksamhet. Enligt 18 § 10, 12 och 22 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om dessa områden.

I 77 § 2 mom. landskapslagen bemyndigas landskapsregeringen att utfärda närmare bestämmelser om frågor i anslutning till begravning. Enligt 27 § 25 punkten självstyrelselagen har dock riket lagstiftningsbehörighet i fråga om kyrkolagen. I 17 kap kyrkolagen regleras begravningsväsendet utöver vad som regleras i begravningslagen. Enligt 1 § 2 mom. begravningslagen stadgas att i fråga om begravningsverksamhet på en begravningsplats som hålls av evangelisk lutherska kyrkan eller ortodoxa kyrkosamfundet gäller dessutom kyrkolagen och lagen om ortodoxa kyrkosamfundet samt vad som bestäms eller föreskrivs med stöd av dem. Av detta följer att bemyndigandet i 77 § 2 mom. landskapslagen endast gäller den del av begravningsväsendet på vilken landskapet har lagstiftningsbehörighet. Till denna del fyller delegeringsstadgandet de krav som ställs i 21 § 1 mom. självstyrelselagen och 80 § grundlagen och har kunnat tas in i landskapslagen.

Med stöd av detta finner Högsta domstolen att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft. Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om miljöskydd träder i kraft.

5. LANDSKAPSLAGEN OM TILLÄMPNING I LANDSKAPET ÅLAND AV LAGEN ANGÅENDE VISSA GRANNELAGSFÖRHÅLLANDEN

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen angående vissa grannelagsförhållanden. Landskapslagen är en s.k. blankettlag i vars 1 § bestäms till vilken del rikets lag skall gälla i landskapet. Landskapslagen gäller byggnads- och

planväsendet samt grannelagsförhållanden. Lagstiftningsbehörigheten i fråga om detta område hör enligt 18 § 7 punkten självstyrelselagen till landskapet.

Enligt 1 § landskapslagen tillämpas 1-2 § samt 5-16 lagen angående vissa grannelagsförhållanden i landskapet Åland. I 10-13 § samt 14 och 16 § lagen angående vissa grannelagsförhållanden ingår stadganden om ersättningar för skada, men och olägenheter av olika slag samt om pant. Riket har enligt 27 § 41 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om andra än i paragrafen särskilt nämnda privaträttsliga angelägenheter, om de inte direkt hänför sig till ett rättsområde som enligt denna lag hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan i en landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Stadgandena i lagen angående vissa grannelagsförhållanden som reglerar ersättningar för skada, men och olägenheter samt pant har därför kunnat tas in i landskapslagen genom blankettstadgandet i 1 § landskapslagen.

I 15 § lagen angående vissa grannelagsförhållanden som genom blankettstadgandet i 1 § landskapslagen tagits in i landskapslagen regleras utmärkande av rå på skogsmark utanför detaljplaneområde. Det är fråga om reglering av fastighetsbildning och fastighetsregistrering samt därmed sammanhängande uppgifter på vilka områden riket har lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 16 punkten självstyrelselagen. Med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan även detta stadgande av rikslagstiftningsnatur tas in i landskapslagen.

Med stöd av detta finner Högsta domstolen att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft. Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om miljöskydd träder i kraft.

6. LANDSKAPSLAGEN OM ÄNDRING AV LANDSKAPSLAGEN OM ÅLANDS MILJÖ OCH HÄLSOSKYDDSMYNDIGHET

Lagtingsbeslutet avser ett antagande av landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands miljö och hälsoskyddsmyndighet. Landskapslagen gäller landskapsregeringen och de myndigheter som underlyder den, natur- och miljövård samt hälso- och sjukvård. Enligt 18 § 1, 10 och 12 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om dessa områden. Det är fråga om en teknisk ändring som föranleds av miljöskyddslagen på områden vilka landskapet har lagstiftningsbehörighet.

Med stöd av detta finner Högsta domstolen finner att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft. Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även landskapslagen om miljöskydd träder i kraft.

SAMMANFATTNING

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att de granskade landskapslagarna faller inom landskapets behörighet förutom stadgandena i 51 § landskapslagen om miljöskydd och 6 kap. 21 § landskapslagen om ändring av vattenlagen för landskapet Åland som utgör behörighetsöverskridningar. Därför hemställer Högsta domstolen att 51 § landskapslagen om miljöskydd och 6 kap. 21 § landskapslagen om ändring av vattenlagen för landskapet Åland förordnas att förfalla. Stadgandena torde dock inte ha en avgörande betydelse för tillämpningen av landskapslagarna varför dessa till övriga delar kan förordnas att träda i kraft tillsammans med de övriga landskapslagarna som granskats i detta utlåtande.

Republikens presidents beslut 1.2.2008.

Nr 28/07, D 10 07 01 127- D 10 07 01 130. Antagna av lagtinget 24.9.2007.

1. Plan- och bygglag för landskapet Åland,

2. Landskapslag om ändring av landskapslagar om allmänna vägar i landskapet Åland,

3. Landskapslag om ändring av 18a § landskapslagen om offentliga nöjeställningar,

4. Landskapslag om ändring av landskapslagen om kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Ålandsdelegationens utlåtande 5.11.2007:

Detaljerad granskning av landskapslagarna:

Plan- och bygglag för landskapet Åland

Allmänt

Syftet med plan- och byggnadslagen för landskapet Åland är att reglera markanvändningen och byggandet så att förutsättningar för en bra livsmiljö skapas och bevaras, en ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt hållbar utveckling främjas och så att kulturhistoriska värden bevaras. Landskapslagen innehåller bestämmelser om myndigheternas uppgifter, kommunöversikter, planläggningsförfarandet och byggandet, ersättningar och inlösen samt servitut.

Landskapet tillkommer lagstiftningsbehörighet i fråga om byggnads- och planväsendet, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, natur- och miljövård samt med vissa undantag även näringsverksamhet enligt 18 § 1, 4, 7, 10 och 22 punkterna i självstyrelselagen.

Till rikets behörighet har i 27 § 10, 12 och 19 punkterna hänförs ärenden gällande upphovs rätt, patent, mönsterrätt och varumärke, otillbörligt förfarande i näringsverksamhet, främjande av konkurrens, konsumentskydd, utrikeshandeln samt måttenheter, mätredskap och mätmetoder, standardisering.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt de medborgerliga rättigheterna tillkommer riket enligt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen. Grundlagens 20 § 2 mom. förutsätter att det allmänna skall verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning uppfyller landskapslagen dessa krav.

Förvaltningen

Landskapsregeringens uppgifter anges i landskapslagens 11-12 §. Enligt 12 § 2 mom. hör de förpliktelser som rådets direktiv 89/106/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om byggprodukter (byggproduktdirektivet) ålägger medlemsstaterna i landskapet till landskapsregeringen. Dessa uppgifter preciseras närmare i landskapslagens 93 § 1-2 mom. enligt vilka landskapsregeringen eller en av landskapsregeringen tillsatt myndighet fungerar som marknadstillsynsmyndighet enligt byggproduktdirektivet. Marknadsföringsmyndigheten kan förbjuda att en produkt säljs, överlåts eller används vid byggande om det finns skäl att misstänka att CE-märkningen av en byggprodukt är oriktig.

Med anledning härav konstateras att enligt 27 § 4 punkten i självstyrelselagen utgör förhållandet till utländska makter riksbehörighet med beaktande av stadgandena i 9 och 9a kap. När åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som fattas inom Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden för Ålands del fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som anges i självstyrelselagen. Då det gäller den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet är det landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs i landskapet till den del en fråga hör till medlemsstatens behörighet, och enligt självstyrelselagen ankommer på landskapet. Högsta domstolen har tolkat självstyrelselagens 27 § 4 och 42 punkter så att lagstiftningskompetensen åvilar riket i de fall där den EG-rättsliga normen riktar sig till medlemsstaten med ett krav på ett konkret handlande i förhållande till unionen och dess organ, som utesluter parallella lösningar. Det är då fråga om uppfyllande av en hela landet gällande förpliktelse i förhållande till utländska makter (HD 28.8.1998).

Enligt Ålandsdelegationens uppfattning reglerar byggproduktdirektivet huvudsakligen frågor i anslutning till användningen, verkningarna av och kontrollen av i direktivet avsedda harmoniserade standarder och europeiska tekniska godkännanden. I direktivet förpliktas medlemsstaterna bl.a. att förse kommissionen med en lista på och adresser till certifieringsorgan, kontrollorgan och provningslaboratorier som har utsetts av medlemsstaten för uppgifter som skall utföras, vad avser tekniska godkännanden, certifieringar av överensstämmelse, kontroll och provningar enligt direktivet samt att ansvara för att EG:s överensstämmelsemärke används på rätt sätt.

Högsta domstolen har i utlåtande 21.3.1996 över ett lagtingsbeslut 31.1.1996 gällande antagande av en landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om CE-märkning av vissa produkter i enlighet med EG:s bestämmelser ansett att lagtingsbeslutet gällde standardisering, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 19 punkten i självstyrelselagen hör till rikets lagstiftande organ, och lagtingsbeslutet förordnades att förfalla.

Enligt Ålandsdelegationens uppfattning reglerar byggproduktdirektivet främst ärenden som är att hänföra till standardisering. Sådana uppgifter kan i landskapslag inte påföras en landskapsmyndighet. Byggproduktdirektivet ålägger även Finland som medlemsstat vissa förpliktelser. I landskapslagen har landskapets förvaltningsuppgifter inte begränsats till att gälla inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Med hänvisning till 27 § 4 och 19 punkterna i självstyrelselagen utgör bestämmelserna i landskapslagens 12 § 2 mom. och 93 § behörighetsöverskridningar. Dessutom konstateras att termerna marknadstillsyns- och marknadsmyndighet i landskapslagens 94 § 4 mom. respektive 95 § 3 mom. kan uppfattas som missvisande med hänvisning till självstyrelselagens 27 § 10 punkt och bör anpassas till övrig terminologi i landskapslagen.

Delegeringsbestämmelser:

Landskapslagen innehåller ett flertal delegeringsbestämmelser som berättigar landskapsregeringen att genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om i paragraferna avsedda angelägenheter. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § i grundlagen. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen ställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av

grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning uppfyller delegeringsstadgandena, med beaktande av i delegeringsstadgandena intagna preciseringar, de krav grundlagen och självstyrelselagen ställer.

Enligt landskapslagens 7 § skall landskapsregeringen utfärda allmänna föreskrifter och allmänna råd om byggande i Ålands byggbestämmelsesamling. Denna bestämmelse preciseras närmare i paragrafen, varför den uppfyller de krav som enligt det som anförs ovan ställs på ett delegeringsstadgande. I landskapslagens förarbeten anges att intentionen är att svenska Boverkets byggregler och Boverkets konstruktionsregler skall tillämpas på Åland i stället för deras finska motsvarighet. Med anledning härav påpekas att svenska byggregler inte kan göras tillämpliga i angelägenheter som utgör riksbehörighet, såsom i fråga om skyddsrum.

Ersättningar och avgifter:

Landskapslagens 10 kap. innehåller bestämmelser om överlåtelse och inlösen av mark och 11 kap. om ersättning för genomförande av generalplaner och detaljplaner. Bestämmelser om detta finns även på andra ställen i landskapslagen. Landskapslagen utgår från att landskapslagen om expropriation av fast egendom och särskilda rättigheter (ÅFS 62/1979) härvid skall tillämpas. Enligt nämnda landskapslag skall full ersättning erläggas. Jämlikt självstyrelselagens 18 § 8 punkt utgör inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter för allmänt behov mot full ersättning landskapsbehörighet, varför bestämmelserna inte föranleder några anmärkningar från Ålandsdelegationens sida.

Landskapslagens 46 § berättigar kommunen att uppbära en avgift för anläggandet av en ny gata, medan dess 100 § innehåller bestämmelser om tillstånds- och tillsynsavgifter till kommunen. Med anledning härav konstateras att i landskapets behörighet ingår även att lagstifta om offentligrättsliga avgifter som skall uppbäras. För dessa avgifters del bör bestämmelserna i grundlagens 80 § och självstyrelselagens 21 § följas, som förutsätter att det genom lag utfärdas bestämmelser som berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. Dessutom förutsätter grundlagens 81 § att grunderna för avgifterna anges i lag. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning uppfyller ovan nämnda lagrum de krav som i den ovan beskrivna regleringen ställs på lagstiftningen om avgifter.

Landskapslagens 26 § 3 mom. andra mening berättigar kommunen att debitera en avgift för att kommunen i enlighet med detaljplanen anvisar och upplåter parkeringsplatser på skäligt avstånd från tomter. I motsats till ovanstående bestämmelser innehåller lagrummet inga närmare bestämmelser om grunderna för denna avgift. Bestämmelsen utgör härvid en behörighetsöverskridning.

Övrigt:

Bestämmelserna om servitut i landskapslagens 15 kap. är att hänföra till sådana privaträttsliga angelägenheter som utgör riksbehörighet enligt 27 § 8 punkten i självstyrelselagen. Motsvarande bestämmelser finns i 158-160 § i rikets markanvändnings- och bygglag (FFS 132/1999). Bestämmelserna kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Bestämmelserna om tvångsmedel kan, med beaktande av de anmärkningar som ovan anges beträffande 93 § och 94 § 4 mom., med stöd av 18 § 26 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 95 § ingår bestämmelser om inspektioner. I landskapets behörighet ingår även att lagstifta om övervakning och inspektioner inom landskapets behörighetsområden. Nämnda lagrum berättigar byggnadsnämnden och byggnadsinspektören att få tillträde till en byggnad och däri befintliga lokaler om det finns grundad anledning att misstänka att bestämmelser eller förbud har överträtts vid byggande eller byggnaders innehåll. I lagrummet finns

även bestämmelser om inspektioner i affärer, lager samt importörens och tillverkarens lokaler. Dessa bestämmelser kan beröra det i grundlagens 2 kap. 10 § garanterade skyddet för bl.a. privatlivet på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Beträffande skyddet av hemfriden stadgas i grundlagens 10 § 2 mom. att genom lag kan bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna skall kunna tryggas eller för att brott skall kunna utredas. I enlighet härmed anges i landskapslagens 95 § att i en lokal som omfattas av hemfrid får en inspektion mot den boendes vilja verkställas endast om det är nödvändigt för att skydda liv, hälsa, egendom och miljön.

Bestämmelsen om byggnadsbrott i landskapslagens 96 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Rättskipning utgör riksbehörighet enligt självstyrelselagens 27 § 23 punkt. Besvärsmålen i landskapslagens 18 kap. Överensstämmer med 25 och 26 § i självstyrelselagen. Bestämmelserna om besvärsmålen i landskapslagens 97 och 99 § kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger, förutom beträffande dess 12 § 2 mom., 26 § 3 mom. andra mening och 93 §. Dessutom bör termerna marknadstillsynsmyndighet respektive marknadsmyndighet i landskapslagens 94 § 4 mom. och 95 § 3 mom. anpassas till övrig terminologi i landskapslagen. De felaktiga bestämmelserna inverkar inte på tillämpningen av landskapslagen i övrigt, varför landskapslagen till övriga delar kan träda i kraft.

Landskapslagen om ändring av landskapslagen om allmänna vägar i landskapet Åland

Landskapslagen innehåller kompletterande bestämmelser om att en vägplan inte får fastställas i strid med en antagen detalj- eller generalplan, samt att ett vägområde som blir obehövligt för allmän väg inom detaljplanerat område eller inom område där detaljplan är under upprättande i vissa fall övergår i kommunens ägo.

Landskapslagen gäller byggnads- och planväsendet samt vägar på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt självstyrelselagens 18 § 7 och 21 punkter tillkommer landskapet.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även plan- och bygglagen för landskapet Åland träder i kraft.

Landskapslag om ändring av 18a § landskapslagen om offentliga nöjestillställningar

Landskapslagen möjliggör godkännande av byggnad eller del av byggnad som samlingslokal även i samband med beviljandet av bygglov.

Landskapslagen gäller kommunernas förvaltning, allmän ordning och säkerhet samt byggnads- och planväsendet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 4, 6 och 7 punkterna i självstyrelselagen.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Landskapslag om ändring av landskapslagen om kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

I landskapslagen görs ändringar av teknisk art.

Landskapslagen gäller byggnads- och planväsendet samt skydd av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och föremål i landskapet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 7 och 11 punkterna i självstyrelselagen.

Landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Tillämpningen av landskapslagen förutsätter att även plan- och bygglagen för landskapet Åland träder i kraft.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att hinder för ikraftträdande av de ovan granskade landskapslagarna inte föreligger, förutom beträffande 12 § 2 mom., 26 § 3 mom. andra mening och 93 § i plan- och bygglagen för landskapet Åland.

Europarättsenhetens utlåtande 1.11.2007:

Den åländska plan- och bygglagen för landskapet Åland samt därmed sammanhängande landskapslagar

1. Begäran om utlåtande

Ålandsdelegationen har av justitieministeriets europarättsenhet begärt ett utlåtande om huruvida den 24 september 2007 antagna landskapslagen om plan- och bygglag för landskapet Åland samt därmed sammanhängande landskapslagar överstämmer med Europeiska gemenskapens regelverk.

De ovan nämnda landskapslagarna som har samband med plan- och bygglagen är:

- landskapslag om ändring av landskapslagen om allmänna vägar i landskapet Åland
- landskapslag om ändring av 18 a § landskapslagen om offentliga nöjeställningar
- landskapslag om ändring av landskapslagen om kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Som bilagor har Ålandsdelegationen bifogat följande dokument:

- lagtingets beslut av den 24 september 2007 om antagande av plan- och bygglag för landskapet Åland
- landskapsregeringens framställning nr 23/2006-2007 av den 17 april 2007 samt
- social- och miljöutskottets betänkande nr 11/2006-2007 av den 19 september 2007.

2. Plan – och bygglagen

Av landskapsregeringens framställning framgår att den nya plan- och bygglagen rätt långt baserar sig på gällande byggnadslag, dock med en del nya bestämmelser. Lagen har förenklats och moderniserats. Därtill konstaterades landskapsregeringen att vissa helt nya principer som hållbar utveckling, bättre regler om hörande och om kvalitetssäkring har införts i den nya plan- och bygglagen. Ytterligare har det föreslagits att svenska Boverkets byggregler ska gälla i landskapet.

Social- och miljöutskottet anser att en av de viktigaste förändringarna är att kommunens byggnadsnämnd inte längre skall ha rätt att medge undantag från lagens bestämmelser. Vidare har utskottet konstaterat att införandet av en egen åländsk byggbestämmelsesamling kommer att verka positivt på byggandet.

3. EG-regelverket beträffande den antagna plan- och bygglagen

Enligt landskapsregeringens framställning har följande direktiv beaktats i lagförslaget:

- direktivet om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om byggprodukter (89/106/EEG) (byggproduktdirektivet),
- direktivet om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår (96/82/EG) (Seveso-direktivet),
- direktivet om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan (sannolikt direktivet 2001/42/EG).

Vidare konstaterats i framställningen att plan- och bygglagen uppfyller direktivens artiklar till den del de berör planläggning och byggande.

I framställningen har det föreslagits att svenska Boverkets byggregler skulle gälla i landskapet. Fördelarna anses vara att dessa kan tillämpas fristående från svensk lagstiftning, alltid är aktuella, är lätt att få tag på och är skrivna på svenska. Därtill är enligt framställningen dessa regler även helt anpassade till EU:s regelverk.

4. Bedömningen av den antagna plan- och bygglagen

Den föreslagna landskapslagstiftningen har gått igenom vid europarättsenheten ur europarättslig synvinkel i den mån detta varit möjligt inom utsatt tid. Då framkom det inte sådana

omständigheter som skulle tyda på att den antagna plan- och bygglagen samt de därmed sammanhängande landskapslagarna inte borde träda i kraft.

Bestämmelserna i fråga syns motsvara de tre ovanstående direktiven. Det måste dock betonas att EG-kommissionen självständigt bedömer om en implementering är korrekt. Vad som slutligen är tillräckligt för kommissionen kan inte fastläs på förhand. Under tidigare övervakningsprocesser har det dock kommit fram att kommissionen ibland har förutsatt ett ytterst noggrant genomförande.

Högsta domstolens utlåtande 27.12.2007:

Hänvisning: Justitieministeriets brev 15.11.2007 gällande ärendena nr 91,92,140,141/08/2007

Det första lagtingsbeslutet avser ett antagande av en plan- och bygglag för landskapet Åland. De övriga landskapslagarna är ändringar av tre övriga landskapslagar som föranleds av införandet av plan- och bygglagen för landskapet Åland.

1. PLAN OCH BYGGLAGEN FÖR LANDSKAPET ÅLAND

Landskapslagen gäller regleringen av planering av markanvändningen och byggandet. Det är i huvudsak fråga om

rättsområdet byggnads- och planväsendet, grannelagsförhållanden, bostadsproduktion även om också andra områden berörs. Lagstiftningsbehörigheten i fråga om detta område hör enligt 18 § 7 punkten självstyrelselagen till landskapet. Därutöver gäller lagen landskapets myndigheter och kommunernas förvaltning på vilka områden landskapet har lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1 och 4 punkten självstyrelselagen. Lagen berör också områdena natur- och miljövård samt näringsverksamhet och landskapet har lagstiftningsbehörighet på dessa områden med stöd av 18 § 10 och 22 punkten självstyrelselagen. I 22 punkten anges dock vissa begränsningar i behörigheten bland annat genom hänvisningar till 27 § 12 och 19 punkten självstyrelselagen som gäller utrikeshandel och standardisering. Dessa områden hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Landskapslagen berör också områdena främjande av konkurrens och konsumentskydd på vilka riket har lagstiftningsbehörighet med stöd av 27 § 10 punkten självstyrelselagen.

Delegering av normgivningsmakt

Enligt 21 § 1 mom. självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Det stadgas emellertid också att genom landskapslag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § Finlands grundlag. Detta innebär att det tydligt skall framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. om delegeringen av normgivningsmakten inte fyller de krav som ställs i grundlagen, står den i strid med 27 § 1 punkten självstyrelselagen som hänför avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning.

Det ingår många paragrafer i landskapslagen där landskapsregeringen ges rätt att utfärda närmare bestämmelser i landskapsförordning. Bemyndiganden finns i 6 § 3 mom., 14 § 3 mom., 16 § 6 mom., 19 § 4 mom., 20 § 2 mom., 26 § 4 mom., 27 § 3 mom., 64 § 3 mom., 71 § 3 mom., 80 § 4 mom., 82 § 3 mom., 84 § 4 mom. och 86 § 4 mom. landskapslagen.

Innehållet i alla ovan nämnda delegeringsstadganden i landskapslagen preciseras och begränsas av den reglering som finns i lagen på ett sätt som gör att de grundläggande fri- och rättigheterna inte äventyras. I markanvändnings- och bygglagen (132/1999) ingår liknande bemyndiganden att utfärda närmare bestämmelser. Dessa bemyndiganden har prövats i samband

med lagstiftningsförfarandet i riket och har inte föranlett anmärkningar av grundlagsutskottet (GrUU 38/1998). Delegeringsstadgandena har således kunnat tas in i landskapslagen.

1 7 § stadgas om Ålands byggbestämmelsesamling. Enligt 1 mom. skall landskapsregeringen utfärda allmänna föreskrifter och allmänna råd om byggande i Ålands byggbestämmelsesamling. De allmänna föreskrifterna är bindande. 1 2 mom. stadgas att allmänna föreskrifter skall utfärdas om de krav på byggnader som behövs, utöver bestämmelserna i lagen och de förordningar som utfärdas med stöd av lagen, i fråga om tekniskt utförande eller andra detaljbestämmelser till skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa, för en lämplig utformning av byggnader och andra anläggningar samt tomter, områden för andra anläggningar än byggnader och allmänna platser samt för kontroll av att föreskrifter som utfärdats efterlevs.

Stadgandet i 7 § landskapslagen innebär i sig inte uttryckligen någon stor ändring jämfört med tidigare reglering. 1 12 e § byggnadslagen för landskapet Åland stadgas att närmare bestämmelser och anvisningar utfärdas av landskapsstyrelsen i Ålands byggbestämmelsesamling. Med stöd av 12 e § byggnadslagen gäller vissa bestämmelser i rikets byggbestämmelsesamling på Åland. I landskapsregeringens framställning (nr 23/2006 2007 s. 6) konstateras att på grund av olikheten mellan den gällande byggnadslagen och rikets lagstiftning och på grund av att Finlands byggbestämmelsesamling är sammanflätad med rikets lagstiftning måste landskapsregeringen med jämna mellanrum bedöma vilka delar av Finlands byggbestämmelsesamling som skall gälla i landskapet.

Delegeringsstadgandet i 7 § landskapslagen är endast noggrannare än 12 e § den gällande landskapslagen och motsvarar till sitt innehåll det motsvarande stadgandet i 13 § markanvändnings- och bygglagen i riket. Emellertid framförs i landskapsregeringens framställning (s. 6 och 8) att landskapsregeringen skall sammanställa en åländsk byggbestämmelsesamling i vilken det anges vilka byggregler som skall tillämpas i landskapet. Avsikten är att det svenska Boverkets byggregler och Boverkets konstruktionsregler skall tillämpas i landskapet istället för Finlands byggbestämmelsesamling.

Landskapslagen faller i huvudsak inom rättsområdet byggnads- och planväsendet, grannelagsförhållanden samt bostadsproduktion på vilket område landskapet enligt 18 § 7 punkten självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet. Däremot har riket lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 19 punkten självstyrelselagen i fråga om standardisering. Enligt 13 § markanvändnings- och bygglagen är det fråga om tekniska och motsvarande föreskrifter och anvisningar om byggande som kompletterar lagstiftningen.

I landskapsförordningen (2004:59) om tillämpning av vissa byggbestämmelser som ingår i Finlands byggbestämmelsesamling stadgas om vilka delar av Finlands byggbestämmelsesamling som tillämpas i landskapet. Samlingen omfattar förutom en allmän del bestämmelser om konstruktioners hållfasthet, isoleringar, VVS och energihushållning, konstruktiv brandsäkerhet, allmän byggnadsplanering, bostadsbyggandet och en separat del om Eurokoder. En del av dessa delar har tillkommit efter landskapsförordningen utan att någon ny förordning därefter utfärdats varför det i landskapet delvis förefaller vara i kraft äldre bestämmelser än i riket.

Det är således fråga om bestämmelser som i detalj ger vägledning om hur man skall gå tillväga då byggnadsarbeten utförs. Bestämmelserna föreskriver närmare vilka standarder som skall gälla i verksamheten inom byggbranschen. De standardiserade förfaranden som hittills följts i hela Finland med stöd av samma bestämmelser skulle inte längre gå att följa i byggnadsverksamheten i landskapet. Landskapet har inte behörighet att inom ett lagstiftningsområde inom vilket landskapet i sig har lagstiftningsbehörighet föreskriva avvikande standarder än i riket.

Regleringen på lagnivå hör i huvudsak till landskapet men den detaljerade tekniska nivån faller under rikets behörighet. Stadgandet utgör inte i sig en behörighetsöverskridning. I den förordning som landskapsregeringen skall utfärda måste emellertid landskapsregeringen beakta behörighetsfördelningen mellan riket och landskapet vad gäller rättsområdet standardisering.

Förvaltningsuppgifter

I 12 § 1 mom. landskapslagen regleras landskapsregeringens övriga uppgifter och i 2 mom. stadgas att de förpliktelser, som rådets direktiv 89/106/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om byggprodukter (byggproduktdirektivet) ålägger medlemsstaterna, i landskapet hör till landskapsregeringen. I 93 § 1 mom. stadgas vidare att landskapsregeringen eller en av landskapsregeringen tillsatt myndighet fungerar som marknads-tillsynsmyndighet enligt byggproduktdirektivet. I 2 mom. samma paragraf stadgas det dessutom att om det finns skäl att misstänka att CE märkningen av en byggprodukt är oriktig kan marknads-tillsynsmyndigheten förbjuda att produkten säljs, överläts eller används vid byggande.

I byggproduktdirektivet åläggs medlemsstaterna vissa förpliktelser och för att uppfylla dem måste det utses behöriga myndigheter. I art. 18 regleras godkännande av organ och i bilaga 4 till direktivet bestäms att organen måste uppfylla vissa minimikrav som de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna regelbundet skall kontrollera att uppfylls.

I 17 § 1 mom. markanvändnings och bygglagen stadgas att vederbörande ministerium skall sköta den allmänna utvecklingen och styrningen av områdesplaneringen och byggnadsväsendet. Ministeriet främjar, styr och övervakar planläggningen på landskapsnivå. Enligt 2 mom. och 3 mom. samma paragraf stadgas vidare att de förpliktelser som byggproduktdirektivet ålägger medlemsstaterna hör till vederbörande ministerium med vilket avses miljöministeriet, om inte något annat bestäms genom förordning. Medlemsstaternas skyldighet att utse behörig myndighet enligt byggproduktdirektivet har således för Finlands del uppfyllts genom stadgandet i 17 § markanvändnings och bygglagen, eftersom det ankommer på riket att utpeka den behöriga nationella myndigheten och att förse den med kompetens att uppfylla kraven i direktivet. Det är en fråga om förhållandet till utländska makter, beträffande vilken lagstiftningsbehörigheten med stöd av 27 § 4 punkten självstyrelselagen hör till riket med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9 a kap.

Om landskapsregeringen i landskapet skulle ha en parallell funktion i de ovannämnda fallen skulle det inte finnas endast en behörig myndighet i medlemsstaten Finland. Ett korrekt uppfyllande av de förpliktelser som uppställs i direktivet skulle således inte tillåta att två parallellt behöriga myndigheter utses i en medlemsstat. Det föreligger således en uppenbar konflikt mellan direktivet och 12 § 2 mom. samt 93 § landskapslagen.

I den lagstiftningskontroll som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen har man under den tid Finland varit medlem av Europeiska unionen förfarit så, att stadganden i ett lagtingsbeslut förordnats att förfalla om det varit uppenbart att de skulle leda till en konflikt mellan gemenskapsrättslig lagstiftning och landskapslagstiftning. Härav följer att 12 § 2 mom. och 93 § landskapslagen utgör behörighetsöverskridningar.

Avgifter

I 81 § 2 mom. Finlands grundlag ställs ett krav att bestämmelser om avgifter samt de allmänna grunderna för storleken av avgifter för de statliga myndigheternas tjänsteåtgärder, tjänster och övriga verksamhet utfärdas genom lag. Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter till landskapet och jämlikt 44 § 3 mom. ankommer det på lagtinget att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Stadgandena innebär att även landskapet måste reglera grunderna om avgifter på lagnivå.

Den nuvarande allmänna regleringen av grunderna för avgifter finns i landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet (AFS 27/1993). Enligt 4 § skall avgifter för offentligt-rättsliga prestationer beräknas så att full kostnadstäckning uppnås. I 5 § stadgas att priserna för andra prestationer än de som nämns i 4 § bestäms enligt företagsekonomiska grunder. I 6 § bestäms att det är landskapsstyrelsen som beslutar vilka prestationer som är avgiftsbelagda

och fastställer storleken på avgifterna. I 1 § stadgas att de allmänna grunderna regleras i lagen. Detta innebär att lagen är allmän. I detaljmotiveringen till paragrafen framfördes att det är möjligt att i landskapslag bestämma annorlunda om grunderna för avgifter till landskapet om de grunder som anges i lagen inte lämpar sig för en speciell typ av verksamhet (Landskapsstyrelsens framställning 1992 93 nr 13 s. 6).

I 26 § landskapslagen regleras detaljplanens innehåll och i 3 mom. paragrafen stadgas att i detaljplanen även antalet parkeringsplatser per fastighet skall framgå. Dessutom stadgas att om så bestäms i detaljplanen kan kommunen anvisa och upplåta parkeringsplatser på skäligt avstånd från tomten och att kommunen kan debitera en fastställd avgift för detta. Stadgandet bestämmer emellertid inte grunderna för hur avgiften skall bestämmas. Grunderna för avgiften har därför inte blivit reglerad i lag, såsom förutsätts, utan har lämnats till kommunens prövning. Lagtinget har således på denna punkt överskridit sin behörighet.

Motsvarande stadganden som i rikets lag

I 86-88 § landskapslagen regleras servitut på ett motsvarande sätt som i 158 160 markanvändnings och bygglagen i riket.

I 95 § landskapslagen regleras inspektioner av byggnadsobjekt, byggnader och däri befintliga lokaler samt byggprodukter i en affär, ett lager samt i importörens och tillverkarens lokaler. Skyddet för hemfriden är tryggt i 10 § grundlagen. I 10 § 3 mom. grundlagen stadgas att det genom lag kan bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna skall kunna tryggas eller för att brott skall kunna utredas. Stadgandet i 95 § landskapslagen motsvarar i sak 183 § markanvändnings och bygglagen.

Enligt 19 § 3 mom. självstyrelselagen kan i en landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag.

Dessa stadganden i landskapslagen utgör därför inte behörighetsöverskridningar.

Straff, besvär och tvångsmedel

Straffstadgandena i 96 § landskapslagen har med stöd av 18 § 25 punkten självstyrelselagen kunnat tas in i landskapslagen.

I 97-99 § landskapslagen regleras ändringssökande. Stadgandena överensstämmer med 25 § självstyrelselagen och har därför kunnat tas in i lagstiftningen.

I 94 § landskapslagen stadgas om vite och hot om tvångsutförande. Enligt 18 § 26 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet angående utsättande och utdömande av vite samt användningen av andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Stadgandena hänför sig till de rättsområden som ovan konstaterats höra till landskapets lagstiftningsbehörighet och föranleder därför inte någon anmärkning.

2. LANDSKAPSLAGEN OM ÄNDRING AV LANDSKAPSLAGEN OM ALLMÄNNA VÄGAR I LANDSKAPET ÅLAND

Landskapslagen gäller vägar samt byggnads- och planväsendet på vilka områden landskapet har lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 21 och 7 punkten självstyrelselagen.

Med stöd av detta finner Högsta domstolen att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft. Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även plan- och bygglagen för landskapet Åland träder i kraft.

3. LANDSKAPSLAGEN OM ÄNDRING AV 18 a § LANDSKAPSLAGEN OM OFFENTLIGA NÖJESTILLSTÄLLNINGAR

Landskapslagen gäller upprätthållande av allmän ordning, kommunernas förvaltning samt byggnads- och planväsendet på vilka områden landskapet har lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 6, 4 och 7 punkten självstyrelselagen.

Med stöd av detta finner Högsta domstolen att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft. Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även plan och bygglagen för landskapet Åland träder i kraft.

4. LANDSKAPSLAGEN OM ÄNDRING AV LANDSKAPSLAGEN OM SKYDD AV KULTURHISTORISKT VÄRDEFULL BEBYGGELSE

Landskapslagen gäller upprätthållande av skydd av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och föremål i landskapet samt byggnads och planväsendet på vilka områden landskapet har lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 11 och 7 punkten självstyrelselagen.

Landskapslagen innebär ändringar av lagteknisk natur. Högsta domstolen finner att det inte torde finnas hinder för att landskapslagen träder i kraft. Ikraftträdandet av denna landskapslag förutsätter att även plan- och bygglagen för landskapet Åland träder i kraft.

SAMMANFATTNING

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att de granskade landskapslagarna faller inom landskapets behörighet förutom stadgandena i 12 § 2 mom., 26 § 3 mom. och 93 § plan och bygglagen för landskapet Åland som utgör behörighetsöverskridningar. Därför hemställer Högsta domstolen att 12 § 2 mom. 26 § 3 mom. och 93 § plan- och bygglagen för landskapet Åland förordnas att förfalla.

Stadgandena torde dock inte ha än avgörande betydelse för tillämpningen av landskapslagen varför den till övriga delar kan förordnas att träda i kraft tillsammans med de övriga landskapslagarna som granskats i detta utlåtande.

Republikens presidents beslut 1.2.2008:

Ålands lagting har den 24 september 2007 fattat beslut om antagande av följande landskapslagar:

1) Plan och bygglag för landskapet Åland

2) Landskapslag om ändring av landskapslagen om allmänna vägar i landskapet Åland 3) Landskapslag om ändring av 18a § landskapslagen om offentliga nöjeställningar 4) Landskapslag om ändring av landskapslagen om skydd av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Vid föredragning i statsrådet i dag har jag, efter att Ålandsdelegationen gett utlåtande i saken, och efter att ha inhämtat yttrande av Högsta domstolen, funnit att bestämmelserna i 12 § 2 mom., 26 § 3 mom. och 93 § i plan och bygglagen för landskapet Åland innebär överskridningar av lagstiftningsbehörigheten. På de grunder som anges i Högsta domstolens utlåtande har jag därför beslutat förordna att de nämnda lagrummen skall förfalla. I övrigt har jag funnit att det inte föreligger något hinder för att landskapslagarna träder i kraft, vilket Landskapsregeringen härmed meddelas för kännedom.

Nr 29/07, D 10 07 01 131, D 10 07 01 132. Antagna av lagtinget av lagtinget 5.12.2007.

Ålandsdelegationens utlåtande 20.12.2007:

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om studiestöd,

2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om läroavtalsutbildning.

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll

Landskapslagstiftningen innebär en höjning av studiepenningens belopp och minimibeloppet för vuxenstudiepenningen. Samtidigt revideras de studiesociala förmånerna för läroavtalsutbildningen. I landskapslagarna intas även bestämmelser om indexjusteringar av beloppen.

Lagstiftningsbehörigheten

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 13, 14 och 23 punkterna i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, socialvård, undervisning och studiesociala förmåner.

Enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt tillkommer lagstiftningsbehörigheten i fråga om de i 2 kap. i grundlagen reglerade grundläggande fri- och rättigheterna riket. Jämlikt grundlagens 16 § 2 mom. skall det allmänna säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv. Bestämmelser om detta skall utfärdas i lag. I landskapslagarna har intagits bestämmelser som syftar till att möjliggöra detta. I landskapets behörighet ingår att besluta om villkoren för erhållande av studiestöd och studiesociala förmåner, samt om indexjusteringar av beloppen för dessa.

Enligt ikraftträdelsebestämmelsen i landskapslagen om ändring av landskapslagen om studiestöd får beslut om studiestöd enligt lagen fattas före lagens ikraftträdande. På motsvarande sätt stadgas i landskapslagen om ändring av landskapslagen om läroavtalsutbildning att beslut om stöd för teoristudiedagar enligt lagen får fattas före lagens ikraftträdande. Ändringen av landskapslagen om studiestöd skall träda i kraft 1.8.2008 och tillämpas på studiestöd för studier som sker efter 31.7.2008, medan ändringen av landskapslagen om läroavtalsutbildning skall träda i kraft 1.1.2009 och tillämpas på stöd för teoristudiedagar som sker efter 31.12.2008. Med anledning av ovanstående är det uppenbart att det inte är möjligt att erlagga ovan avsedda stöd före republikens president utövat i självstyrelselagens 19 § avsedd lagstiftningskontroll. Med anledning härav utgör nämnda ikraftträdelsebestämmelser inte behörighetsöverskridningar.

Utlåtande

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Republikens presidents beslut 15.2.2008.

Nr 30/07, D 10 07 01 133. Landskapslag om ändring av tobakslagen för landskapet Åland, antagen av lagtinget 14.12.2007 (ÅFS 147/07).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.12.2007:

Landskapslagens huvudsakliga innehåll

Genom landskapslagen upphävs 2 b § i tobakslagen för landskapet Åland i den ordalydelse paragrafen har enligt lagtingets beslut 19.9.2007, över vilket Ålandsdelegationen 5.11.2007 avgivit utlåtande. Enligt nämnda paragraf gäller förbudet mot försäljning av tobak för användning i munnen även ombord på fartyg registrerade i landskapet som inte befinner sig på Konungariket Sveriges sjöterritorium.

Lagstiftningsbehörigheten

Landskapslagen gäller hälso- och sjukvård samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt 18 § 12 och 22 punkterna i självstyrelselagen tillkommer landskapet, med vissa undantag varom nu inte är fråga.

Av landskapslagens förarbeten framgår att EU-kommissionen 23.10.2007 beslutat att väcka talan mot Finland vid EG-domstolen för brister i genomförandet av EU:s förbud mot handel med snus. Dessutom yrkar kommissionen på bötespåföljder. Landskapsregeringen har uppfattat detta så att de ändringar lagtinget hittills gjort i regelverket inte är tillräckliga, eftersom de medger försäljning av tobak för användning i munnen ombord på fartyg registrerade i landskapet då de befinner sig på Sveriges sjöterritorium. Enligt den utredning Ålandsdelegationen tidigare inhämtat överensstämmer tobakslagen för landskapet Åland i förevarande avseende efter denna lagändring med på området gällande gemenskapslagstiftning och hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt självstyrelselagen.

Utlåtande

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens stadganden och gemenskapsrätten funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

På grund av ingressen till landskapslagen kan den dock träda i kraft först efter ikraftträdandet av den ändring av den nu aktuella 2 b §, som gjorts genom lagtingets beslut 19.9.2007.

Republikens presidents beslut 21.12.2007.

B. ÖVERENSKOMMELSEFÖRORDNINGAR

Nr 1/97. Förslag till överenskommelseförordning om verkställandet av kommunalbeskattningen i landskapet Åland.

Ålandsdelegationens utlåtande 21.5.1997:

Lagstiftningen:

Förordningen föranleds av den nya rikslagstiftningen om beskattningsförfarande (1558/1995) och om förskottsuppbörd (1579/1995) och landskapslagarna om dess tillämpning i landskapet Åland (ÅFS 38/1997 respektive 32/1997). Tillämpningen i landskapet gäller verkställandet av kommunalbeskattningen, fastställandet av skogsvårdsavgift samt förskottsuppbörd vid kommunalbeskattning. De förvaltningsuppgifter som därvid enligt rikslagstiftningen ankommer på rikets myndigheter skall enligt landskapslagarna i landskapet handhas av Ålands landskapsstyrelse.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Enligt den nu föreslagna överenskommelseförordningen skall de förvaltningsuppgifter som enligt landskapslagstiftningen ankommer på landskapsstyrelsen överföras till rikets skatteförvaltning. Förordningsutkastet innehåller även bestämmelser om fördelningen av kostnadsansvaret.

Finansieringen:

Självstyrelselagen utgår från att kostnadsansvaret för förvaltningsuppgifter följer lagstiftningsbehörigheten. Vid överförandet av förvaltningsuppgifter genom överenskommelseförordning har den mottagande parten ansetts åta sig finansieringen om inte annat anges. Kostnadsfrågan kan lösas t.ex. så att den särskilt anges i förordning eller i vissa fall genom separata avtal mellan behörig riks- och landskapsmyndighet.

Enligt 2 § 1 mom. i den föreslagna förordningen svarar landskapet Åland för de kostnader som orsakas av särdrag i lagstiftningen om kommunalbeskattningen i landskapet i enlighet med vad landskapsstyrelsen och skattestyrelsen överenskommer. En sådan överenskommelse skall årligen ingås om landskapets kostnadsansvar under därpå följande kalenderår. Enligt Ålandsdelegationen kan inom ramen för överenskommelseförordning avtalas om kostnader på nu föreslaget sätt.

I samma paragrafs 2 mom. anges att kommunerna i landskapet skall ta del i kostnaderna för verkställandet av beskattningen på det sätt som anges i landskapslag. Bestämmelsen avser uppenbarligen 6 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av rikslagstiftningen om beskattningsförfarande enligt vilken kommunerna är skyldiga att betala kostnaderna enligt de grunder som lagen om skatteförvaltningen (1557/1995) anger för kommun, d.v.s. enligt samma normer som kommuner i riket. Bestämmelsen i 2 § 1 mom. reglerar därför enbart kostnader som föranleds av särdrag i landskapslagstiftningen. För dessa kostnader svarar landskapet Åland. För tydlighetens skull och med beaktande av att 2 mom. avser lagstadgade kostnader anser delegationen motiverat att momenten byter plats.

Utlåtande:

Med hänvisning till ovanstående och 32 § självstyrelselagen förordar delegationen utfärdandet av den föreslagna överenskommelseförordningen. Ålandsdelegationen konstaterar i detta

sammanhang att överenskommelsen endast gäller den beskattning som överenskommelseförordningen reglerar.

Nr 1/98. Förslag till en överenskommelseförordning om utvärdering och godkännande av sjöfartsutbildning i landskapet Åland (ÅFS 39/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 9.3.1998:

Bakgrunden till överenskommelseförordningen:

Den av Internationella sjöfartsorganisationen (IMO) år 1995 reviderade internationella konventionen om sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning (STCW-konventionen, FördrS 22/1984) förutsätter att ett utomstående utvärderingsorgan bedömer en läroanstalts behörighet att förmedla undervisning som berättigar till i konventionen avsedda behörighetsbrev både innan undervisningen inleds och med jämna mellanrum därefter. I riket ansvarar sjöfartsverket för denna bedömning till den del undervisningen enligt konventionen förutsätter godkännande. I landskapet Åland sker sjöfartsutbildning vid Ålands sjöfartsläroverk, Ålands tekniska läroverk, Ålands sjömansskola samt Ålands yrkeshögskola. Ett av konventionens huvudmotiv är att främja säkerheten till sjöss.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Enligt den nu föreslagna överenskommelseförordningen ankommer det på sjöfartsverket att handha den yttre utvärderingen samt godkännande av sjöfartsutbildningen i landskapet till den del utbildningen med stöd av STCW-konventionen jämte ändringar förutsätter det.

Sjöfartsutbildningen vid Ålands yrkeshögskola, Ålands sjöfartsläroverk, Ålands tekniska läroverk och Ålands sjömansskola medför enligt förordningen samma behörighet som motsvarande examen eller studiehelhet i riket. Förordningen innehåller således två delar. Förordningens 1 § reglerar godkännande enligt STCW-konventionen och 2 § den utbildning som leder till särskild behörighet inom sjöfarten.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Den föreslagna förordningen berör undervisningsväsendet, handelssjöfarten och internationella fördrag.

Enligt 18 § 14 och 21 punkterna självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om undervisning samt båttrafik och farleder för den lokala sjötrafiken. Till rikets behörighet har i 27 § 13 punkten självstyrelselagen hänförts handelssjöfart samt i 27 § 4 punkten förhållandet till utländska makter. Rikets behörighet omfattar därmed den offentliga sjörätten inklusive de bestämmelser om sjösäkerhet som skall tillämpas enligt av Finland godkända internationella konventioner på området medan landskapet inom sin behörighet fritt kan utforma sin lagstiftning när det gäller undervisning, skolförvaltning och examina.

I och med överenskommelseförordningen åtar sig sjöfartsverket såsom myndighet även för landskapets del den yttre utvärderingen enligt STCW-konventionen och rapporteringen till internationella sjöfartsorganisationer.

När det gäller utbildningen förutsätter förordningen att den i landskapet skall leda fram till samma behörighet som vid motsvarande utbildning i riket. Behörighetskraven inom sjöfarten är frågor som hör till rikets kompetensområde. Från denna synpunkt hade det varit motiverat med ett tydligare omnämnande att sjöfartsverket kan granska sjöfartsutbildningen på ett sådant sätt att på Åland avlagd examen medför samma behörighet som studier vid läroanstalter i riket och därtill införa bestämmelser av liknande slag som de, vilka ingår i överenskommelseförordningen om social- och hälsovårdsutbildning i landskapet (FFS 1622/1995, ÅFS 3/1996).

Övriga synpunkter:

Delegationen önskar fästa justitieministeriets uppmärksamhet på att termen yttre utvärdering inte synes vara den mest ändamålsenliga i sammanhanget.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen hänvisar till ovanstående synpunkter men finner att formella hinder för utfärdande av förordningen inte föreligger förutsatt att den omfattas av berörda riksmyndigheter.

Republikens presidents beslut 3.4.1998.

Nr 2/98. Förslag till en överenskommelseförordning om upphävande av förordningen om allmän rättshjälpsverksamhet i landskapet Åland (1361/1992).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.5.1998:

Överenskommelseförordningens innehåll:

Genom den nu föreslagna överenskommelseförordningen upphävs förordningen om allmän rättshjälpsverksamhet i landskapet Åland. De ordinarie tjänsteinnehavarna vid rättshjälpsbyrå i landskapet Åland utnämns till motsvarande tjänster vid statens rättshjälpsbyrå som inrättas i landskapet. I överenskommelseförordningen uppräknade tillgångar samt övrigt ur rättshjälpsbyråns synpunkt nödvändigt lösöre som uteslutande används av byrå skall vid förordningens ikraftträdande utan ersättning överlåtas till staten.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Den allmänna rättshjälpsverksamheten utgör en del av rättskipningen, vilket område enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen hänförs till rikets behörighet. Även statsmyndigheternas organisation och verksamhet hör till rikets behörighet enligt 3 punkten nämnda paragraf. Förvaltningsbehörigheten gällande rättshjälpsverksamheten regleras av förordningen om allmän rättshjälpsverksamhet i landskapet Åland (1361/1992). Enligt den ankommer förvaltningen av den allmänna rättshjälpsverksamheten i landskapet Åland dels på rikets dels på landskapets myndigheter. Den allmänna tillsynen över rättshjälpsverksamheten i landskapet Åland ankommer på justitieministeriet. Övriga uppgifter som enligt lagen om allmän rättshjälpsverksamhet (88/1973) ankommer på ministeriet skall i landskapet handhas av Ålands landskapsstyrelse. De uppgifter som enligt lagen om allmän rättshjälpsverksamhet ankommer på kommunerna skall i landskapet handhas av landskapsstyrelsen i enlighet med avtal mellan landskapet och kommunerna. Avtal ingångna före föreliggande överenskommelseförordnings ikraftträdande upphör därvid att gälla.

Rikslagstiftningen:

Enligt rikets lag om allmän rättshjälpsverksamhet (88/1973) ankommer det på kommunerna att bedriva allmän rättshjälpsverksamhet. Nämnda lag upphävs genom lagen om allmän rättshjälpsbyrå (104/1998) som träder i kraft 1.6.1998. Enligt 1 § lagen om statliga rättshjälpsbyråer har staten rättshjälpsbyråer som ger allmän rättshjälpsbyrå. I lagens 2 § anges att justitieministeriet beslutar vilka kommuner som skall vara förläggningkommuner för rättshjälpsbyråerna samt filialbyråerna och filialmottagningarna. Enligt lagens 16 § utnämns de ordinarie tjänsteinnehavare och arbetstagare i arbetsavtalsförhållande vid kommunernas allmänna rättshjälpsbyråer, vilka utnämns till sin tjänst eller anställts i arbetsförhållande 1996 eller tidigare, till tjänster som inrättas vid statens rättshjälpsbyråer inom samma hovrätts domkrets. Ur myndighetens

synvinkel nödvändigt lösöre som kommunen äger och som används uteslutande för den allmänna rättshjälpsbyrån skall vid lagens ikraftträdande utan ersättning överlåtas till staten.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen konstaterar att rättshjälpsverksamheten i riket överförs 1.6.1998 från kommunerna till staten. Med stöd av överenskommelseförordning (1361/1992) har dessa uppgifter i landskapet handhåfts dels av landskapets, dels av rikets myndigheter. Genom föreliggande förslag till överenskommelseförordning upphävs sist nämnda överenskommelseförordning, varvid dessa uppgifter även i landskapet ankommer på staten. Övergångsbestämmelserna motsvarar huvudsakligen motsvarande bestämmelser i rikslagen.

Med hänvisning till ovanstående och 32 § självstyrelselagen förordar delegationen utfärdandet av den föreslagna överenskommelseförordningen.

Republikens presidents beslut 29.5.1998.

Nr 3/98. Förslag till en överenskommelseförordning om polisförvaltningen i landskapet Åland (ÅFS 118/98).

Ålandsdelegationens utlåtande 28.10.1998:

Utkastets huvudsakliga innehåll:

Föreliggande förslag avser att liksom tidigare överenskommelseförordningar precisera polisens uppgifter och organisation med beaktande av självstyrelselagens bestämmelser och den omständigheten att polisens verksamhet på Åland är av så kallad blandad natur. I förslaget har förändringar i rikslagstiftningen beaktats. Genom förordningen eftersträvas speciellt ett klargörande av ledningsförhållandena i särskilt komplicerade situationer.

Liksom tidigare regleras genom den föreslagna överenskommelseförordningen frågan om polisens förundersökning av brott, vilket område enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen är en riksangelägenhet. Förordningen innebär i detta avseende ingen ändring i jämförelse med nuläget då den av landskapet administrerade polisorganisationen sköter dessa uppgifter i den mån de inte ankommer på centralkriminalpolisen eller skyddspolisen.

I utkastet har intagits nya bestämmelser om ledningsförhållandena då polisinsatser flyttas över gränsen mellan landskapet och riket. I sådana situationer leds verksamheten i första hand av den polisenhet som har inlett insatserna. Landskapets respektive rikets polismän har i tjänsteuppdrag samma befogenheter som rikets respektive landskapets polismän. I händelse av en polisiärt särskilt krävande situation skall den högsta ledningen för rikets polis omedelbart underrättas. Ledningen kan då ge order om ändrade ledningsförhållanden. I utkastet har, liksom i gällande förordning, intagits en uttrycklig bestämmelse om handräckning till landskapets polis.

Bestämmelserna om utnämning av polisbefäl och register över polismän motsvarar gällande bestämmelser. Tidigare föreskrifter om landshövdingens medverkan vid tillsättandet av annat polisbefäl än polischefen och dennes ställföreträdare har dock utelämnats.

Enligt gällande förordning bestämmer landskapsstyrelsen i samråd med landshövdingen om polisens uniformering och beväpning. Enligt förslaget skulle landskapsstyrelsen besluta därom efter samråd med landshövdingen.

Bestämmelser om polisens skyldighet att utföra delgivningsuppdrag ingår inte längre i förordningen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen hör ärenden gällande allmän ordning och säkerhet till landskapets lagstiftningsbehörighet. Till rikets behörighet har i 27 § 27, 34 och 35 punkterna nämnda lag hänförs ärenden gällande skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd och beredskap inför undantagsförhållanden samt explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs.

Bestämmelsen i 1 § 2 mom. förordningsutkastet berättigar landskapets polis förutom att upprätthålla allmän ordning och säkerhet även att utföra övriga uppgifter som hör till polisen om annat inte bestämts. Landskapets polis är härigenom berättigad att även utföra uppgifter hänfödda till rikets behörighetsområde, såsom förundersökning.

Ålandsdelegationens synpunkter:

Delegationen konstaterar att termen överenskommelseförordning för första gången används i rubriken på en författning. Eftersom uttrycket "överenskommelseförordning" intagits i självstyrelselagen är det ändamålsenligt att denna term även intas i rubriken på författningar av denna art. Trots att en överenskommelseförordning inte är ett instrument för att berättiga landskapets myndigheter att verka i riket eller vice versa är det klargörande i den begränsade situation som avses i 3 § godtagbart.

Speciellt med beaktande av terminologin i utkastets 5 § bör för undvikande av missförstånd i dess 6 § användas benämningen "länsstyrelsen på Åland" i stället för "länsstyrelsen".

Termen "register" i förslaget 6 § kan vara vilseledande. I stället föreslås benämningen "förteckning".

I 6 § 1 mom. borde slutleden lyda "efter samtycke av landshövdingen".

För den omständigheten att landshövdingens samtycke fortfarande skall förutsättas i frågor som gäller polisförvaltningen i landskapet talar det faktum att polisförvaltningen är ett delat område där både landskapets och rikets intresse skall tillvaratas samt att skjutvapen och -förnödenheter är en riksangelägenhet. Formuleringen skulle innebära en kongruens med det som anges i förordningens 2 respektive 7 §.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen hänvisar till ovannämnda synpunkter och omfattar i övrigt förslaget till förordning.

Republikens presidents beslut 13.11.1998.

Nr 4/98. Utkast till en överenskommelseförordning om de postkontor på Åland som skall vara allmänna förhandsröstningsställen vid riksdagsvalet och Europaparlamentsvalet år 1999.

Ålandsdelegationens utlåtande 21.1.1999:

Enligt den föreslagna överenskommelseförordningen skall de postkontor som nämns i en till förordningen bifogad förteckning utgöra förhandsröstningsställen på Åland vid riksdagsvalet och Europaparlamentsvalet år 1999. Valförrättaren på förhandsröstningsstället förordnas av Posten på Åland. Till valförrättare förordnas personer som är anställda hos Posten på Åland.

Förordningen gäller förhandsröstningen för ovan sagda riksväl på postanstalter i landskapet Åland. Posten Finland Ab ombesörjer på motsvarande sätt dessa uppgifter i riket. Posten på Åland utgör ett landsstyrelsen underställt affärsverk. Detta innebär att landskapsstyrelsen bär ansvaret för anordnandet av förhandsröstningen. Med anledning härav är det ändamålsenligt

att stadga om förhandsröstningen i en överenskommelseförordning. Delegationen har inget att invända mot förslaget till förordning.

Nr 1/99. Förslag till en överenskommelseförordning om skötseln av vissa uppgifter som gäller lagtings- och kommunalval samt rådgivande kommunala folkomröstningar i landskapet Åland (ÅFS 24/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.3.1999:

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter, val av lagtingets ledamöter, landskapsstyrelsen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Enligt 18 § 4 punkten självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten landskapet även i fråga om kommunala val. Landskapets lagstiftningsbehörighet begränsas dock av bestämmelserna i 9, 13 och 67 § självstyrelselagen.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Överenskommelseförordningen föranleds av den av Ålands lagting 28.12.1998 antagna landskapslagen om ändring av landskapslagen om lagtingsval och kommunalval samt landskapslagen om ändring av landskapslagen om förfarandet vid rådgivande kommunala folkomröstningar. Ålandsdelegationen avgav 20.1.1999 utlåtande om nämnda landskapslagar. Enligt 7a § förstnämnda landskapslag är landskapsstyrelsen valregistermyndighet om inte funktionen genom en överenskommelseförordning överförs på en riksmyndighet. Uppgifter som hör till landskapsförvaltningen kan med stöd av 32 § självstyrelselagen överföras på en riksmyndighet. Genom föreliggande överenskommelseförordning föreslås att vissa av valregistermyndighetens uppgifter skall skötas dels av befolkningsregistercentralen, dels av länsstyrelsen på Åland enligt den uppdelning som anges i överenskommelseförordningen. Enligt Ålandsdelegationen är denna uppdelning sakligt motiverad och möjlig inom ramen för bestämmelserna i självstyrelselagen.

Förordningsutkastet innehåller även bestämmelser om fördelningen av kostnadsansvaret.

Finansieringen

Självstyrelselagen utgår från att kostnadsansvaret för förvaltningsuppgifter följer lagstiftningsbehörigheten. Vid överförandet av förvaltningsuppgifter genom överenskommelseförordning har den mottagande parten ansetts åta sig finansieringen om inte annat föreskrivs. Kostnadsfrågan kan lösas t.ex. så att den särskilt anges i förordning eller i vissa fall genom separata avtal mellan behörig riks- och landskapsmyndighet.

Enligt 3 § i den föreslagna förordningen svarar landskapet Åland för de kostnader som verkställigheten av förordningen förorsakar befolkningsregistercentralen i enlighet med vad landskapsstyrelsen och befolkningsregistercentralen överenskommer. Enligt Ålandsdelegationen kan inom ramen för överenskommelseförordning avtalas om kostnader på nu föreslaget sätt. På motsvarande sätt är det motiverat att landskapsstyrelsen ersätter länsstyrelsen på Åland för de faktiska kostnader som föranleds av de extra uppgifter överenskommelseförordningen innebär.

Utlåtande:

Med hänvisning till ovanstående förordar delegationen utfärdandet av den föreslagna överenskommelseförordningen.

I 1 § överenskommelseförordningen har intagits en hänvisning till 7/1999 respektive 8/1999 i Ålands författningssamling. Enligt vad delegationen erfarit är nämnda hänvisningar korrekta fastän ifrågavarande landskapslagar inte ännu publicerats.

Republikens presidents beslut 26.3.1999.

Nr 2/99. Utkast till en överenskommelseförordning om skötseln av studentexamen i landskapet Åland (ÅFS 2/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 14.9.1999:

Överenskommelseförordningens innehåll:

Förordningsutkastet består av två paragrafer. I dess 1 § bemyndigas den studentexamensnämnd som avses i studentexamensförordningen (FFS 1000/1994) att sköta de förvaltningsuppgifter som består i att leda och ordna den studentexamen som avses i 5 § landskapslagen om utbildning efter grundskolan (ÅFS 52/1997). Enligt förordningens 2 § skall den studentexamen som har avlagts i landskapet Åland ha samma behörighet som motsvarande examen vilken avlagts i riket. Utfärdandet av överenskommelseförordningen motiveras med att det för närvarande saknas bestämmelser om studentexamensnämndens verksamhet i landskapet. I praktiken har dock studentexamen i landskapet Åland liksom i riket administrerats av studentexamensnämnden. Genom förordningen eftersträvas en formellt korrekt reglering av studentexamensnämndens verksamhet i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 14 punkten självstyrelselagen hör undervisningsväsendet till landskapets behörighet. Enligt 11 § 2 mom. 6 punkten 1951-års självstyrelselag ankom det på riket att reglera frågor rörande läropliktens omfattning, de fordringar som en läroinrättning skall fylla för att ha dimissionsrätt till statens universitet samt den skicklighet som fordras för att vinna kompetens som godkänns av staten. Dessa begränsningar har inte uttryckligen intagits i gällande självstyrelselag. I regeringens proposition till 1991-års självstyrelselag (RP nr 73/1990, s. 43) konstateras att lagtinget har behörighet att stadga bl.a. om gymnasiets mål och innehåll. Till rikets behörighet hör däremot att bestämma vilka fordringar en läroinrättning skall fylla för att ha dimissionsrätt till statens universitet. I detta avseende innebär gällande självstyrelselag i fråga om studentexamen ingen ändring av det som gällt från tidigare. I propositionen anges att självstyrelselagens bestämmelser i princip inte ställer hinder för att man genom en landskapslag utformar gymnasieundervisningen så att den till innehållet avviker från det som gäller i riket, även till andra delar än vad som gäller finska språket. I propositionen konstateras att följden dock kunde bli den, att ett dimissionsbetyg på Åland inte berättigar till inträde vid rikets högskolor om inte särskilda avtal träffas med dem. Föreliggande förslag till överenskommelseförordning berör enligt ordalydelsen endast anordnandet och ledandet av studentexamen. Bestämmelsen om att studentexamen som avlagts i landskapet Åland skall medföra samma behörighet som motsvarande examen i riket berör endast den kompetens själva studentexamen, som har motsvarande innehåll som i riket, medför. Den tar således inte ställning till vad ett dimissionsbetyg från Åland berättigar till. Frågan om en eventuell utvärdering av gymnasieundervisningen på Åland aktualiseras inte härvid.

Utlåtande:

Enligt 18 § 3 mom. rikets gymnasielag (629/1998) medför studentexamen allmän behörighet för fortsatta studier vid högskola. Studentexamen i det avseendet att den ger allmän behörighet för studier vid universitet eller högskola i riket, utgör en riksangelägenhet. Eftersom un-

dervisningsväsendet hör till landskapets behörighet ankommer det på landskapet att lagstifta om innehållet i och genomförandet av den examen som ges vid landskapets skolor. Ålandsdelegationen har i ärendet tidigare avgivit ett utlåtande 30.9.1998 över en promemoria om skötseln av studentexamen i landskapet Åland.

Beträffande § 1 i den föreslagna förordningen ifrågasätter Ålandsdelegationen uttrycket "leda och ordna den studentexamen... ." Lämpligare ordalydelse vore "föranstaltande av den studentexamen... ." Denna befogenhet medför att studentexamensnämnden vid föranstaltandet av studentexamen är obehindrad att även anlita personal vid landskapets läroinrättningar. P.g.a. detta uppkommer uppenbarligen inget behov av att fördela de kostnader genomförandet av studentexamen medför.

Lämpligare ordalydelse för förordningens 2 § vore: "Studentexamen, som förrättats på i 1 § avsett sett, medför samma behörighet som motsvarande examen vilken avlagts i riket."

Ålandsdelegationen konstaterar att nämnda 2 § förutsätter att den studentexamen som studentexamensnämnden förrättar på Åland inte avviker från motsvarande examen i riket.

I övrigt har delegationen inget att anmärka mot föreliggande förslag till överenskommelseförordning.

Republikens presidents beslut 23.12.1999.

Nr 3/99. Utkast till en överenskommelseförordning om allmänna förhandsröstningsställen i landskapet Åland vid val av republikens president år 2000 (ÅFS 64/99).

Ålandsdelegationens utlåtande 18.10.1999:

Enligt den föreslagna överenskommelseförordningen skall de postkontor som nämns i en till förordningen fogad förteckning utgöra allmänna förhandsröstningsställen på Åland vid presidentvalet år 2000. Valförrättaren på förhandsröstningsstället förordnas av Posten på Åland. Till valförrättare förordnas personer som är anställda hos Posten på Åland.

Förordningen gäller förhandsröstningen för ovan sagda presidentval i landskapet Åland. Enligt uppgift torde Posten Finland Ab på motsvarande sätt ombesörja dessa uppgifter i riket. Posten på Åland utgör ett landskapsstyrelsen underställt affärsverk. Detta innebär att landskapsstyrelsen bär ansvaret för anordnandet av förhandsröstningen. Med anledning härav är det möjligt och ändamålsenligt att bestämma om förhandsröstningen i en överenskommelseförordning. Delegationen har inget att invända mot förslaget till förordning.

Republikens presidents beslut

Republikens presidents beslut 5.11.1999.

Nr 1/00, D 10 00 01 6. Förslag till en överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av förberedande uppgifter för undantagsförhållanden (ÅFS 80/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.4.2000:

Utkastets huvudsakliga innehåll:

Förordningen omfattar ett vidare tillämpningsområde jämfört med gällande förordning, som enbart gäller handhavandet av beredskapsuppgifter inom befolkningsskyddet. I förordningen har beaktats de ändringar som skett i rikslagstiftningen. Beredskapslagen (FFS 1080/1991), som innehåller centrala bestämmelser för undantagsförhållanden, trädde i kraft 1.9.1991. Be-

stämmelser om befolkningsskyddet ingår i lagen om räddningsväsendet (FFS 561/1999). Förordningen täcker förutom befolkningsskyddet även försörjningsberedskapen och den allmänna beredskapen för undantagsförhållanden enligt beredskapslagen samt beaktar lagen om räddningsväsendet.

Förordningsutkastet innehåller bestämmelser om behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket så, att sådana förberedande förvaltningsuppgifter och förberedande uppgifter av annat slag inom befolkningsskyddet, försörjningsberedskapen och den allmänna beredskapen inför undantagsförhållanden, som ankommer på rikets myndigheter, i landskapet Åland skall skötas gemensamt av rikets och landskapets myndigheter i enlighet med vad som anges i förordningen.

För handhavandet av de i förordningen nämnda uppgifterna skall det finnas en samrådsdelegation för beredskapsärenden, som leds av landshövdingen och lantrådet. Ärendena avgörs i samrådsdelegationen av landshövdingen och lantrådet efter samråd, så att lantrådet beslutar i ärenden som faller inom landskapets behörighet och landshövdingen i övriga ärenden. I ärenden som gäller statens säkerhet beslutar landshövdingen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Förordningen berör befolkningsskyddet samt beredskap inför undantagsförhållanden på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket jämlikt 27 § 28 och 34 punkterna självstyrelselagen.

Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen hör bl.a. brand- och räddningsväsendet, i den betydelse begreppet hade vid självstyrelselagens ikraftträdande, till landskapets behörighet.

Utlåtande:

Med beaktande av behörighetsfördelningen i självstyrelselagen speciellt beträffande räddningsväsendet och då beredskapsplaneringen berör samtliga förvaltningsgrenar anser Ålandsdelegationen utfärdandet av förordningen motiverad.

Enligt delegationens uppfattning är förordningens 1 § inte helt entydig särskilt beträffande uttrycket ”förberedande uppgifter av annat slag”. Delegationen förelägger därför som alternativt förslag följande formulering av dess 1 §: ”De förberedande åtgärderna för handhavande av de uppgifter som avses nedan i 2 § och som hör till rikets behörighet ankommer i landskapet Åland gemensamt på rikets och landskapets myndigheter i enlighet med vad som bestäms i denna förordning”.

Samtidigt föreslår delegationen en ändring av 2 § 3 punkt så att ordet ”förberedelser” ersätts med ”de uppgifter”.

Dessutom kunde rubriken på förordningen omprövas för att bättre motsvara dess innehåll.

Republikens presidents beslut

Republikens presidents beslut 27.10.2000.

Nr 2/00, D 10 00 01 10. Utkast till en överenskommelseförordning om det allmänna förhandsröstningsstället i landskapet Åland vid kommunalvalet 2000 (ÅFS 61/00).

Ålandsdelegationens utlåtande 8.6.2000:

Enligt den föreslagna överenskommelseförordningen skall postkontoret 22100 Mariehamn utgöra allmänt förhandsröstningsställe i landskapet Åland vid det kommunalval som förrättas i

riket 2000. Valförrättare på förhandsröstningsstället förordnas av Posten på Åland. Till valförrättare förordnas personer som är anställda hos Posten på Åland.

Förordningen gäller förhandsröstningen för ovan sagda riksväl på postanstalten i Mariehamn. Posten Finland Ab ombesörjer på motsvarande sätt dessa uppgifter i riket. Posten på Åland utgör ett landskapsstyrelsen underställt affärsverk. Detta innebär att landskapsstyrelsen bär ansvaret för anordnandet av förhandsröstningen. Med anledning härav är det ändamålsenligt att bestämma om förhandsröstningen i en överenskommelseförordning. Delegationen föreslår att uttrycket "vid års 2000 kommunalval" ändras till "vid kommunalvalet 2000". I övrigt har delegationen inget att invända mot förslaget till förordning.

Av förekommen anledning vill Ålandsdelegationen påpeka att förordningen skall föredras som ett självstyrelselagsärende på det sätt som anges i självstyrelselagen för Åland.

Republikens presidents beslut 18.8.2000.

Nr 3/00, D 10 00 01 16. Förslag till en överenskommelseförordning om hälso- och sjukvårdsförvaltningen i landskapet Åland (ÅFS 64/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.7.2000:

Överenskommelseförordningens innehåll:

Enligt utkastet till förordning ankommer det på Ålands landskapsstyrelse att sköta de uppgifter inom hälso- och sjukvården i landskapet Åland, som enligt i landskapet gällande rikslagstiftning ankommer på länsstyrelsen. Beträffande de myndigheter som skall sköta uppgifter gällande beredskap för undantagsförhållanden ingår i utkastet en hänvisning till en annan överenskommelseförordning. Kostnaderna för i förordningen avsedda uppgifter skall erläggas av riket enligt vad social- och hälsovårdsministeriet och Ålands landskapsstyrelse avtalar.

Motsvarande bestämmelser har delvis funnits i förordningen om hälso- och sjukvårdsförvaltningen i landskapet Åland (FFS 375/1973), som upphört då gällande självstyrelselag trädde i kraft.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen hör förutom eldbegängelse hälso- och sjukvård, med de undantag som nämns i 27 § 24, 29 och 30 punkterna, till landskapets lagstiftningsbehörighet. De nämnda undantagen gäller administrativa ingrepp i den personliga friheten, smittsamma sjukdomar hos människor, kastrering och sterilisering, avbrytande av havandeskap, konstbefruktning, rättsmedicinska undersökningar, behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården, apoteksväsendet, mediciner och produkter av läkemedelstyp, narkotiska ämnen samt framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål. Beträffande förvaltningsbehörigheten anges i 30 § 8 punkten självstyrelselagen att de uppgifter som enligt lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur och lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftning om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet, skall i landskapet skötas av landskapsstyrelsen eller av någon annan i landskapslag bestämd myndighet.

Med anledning härav är de förvaltningsärenden som ankommer på rikets myndigheter inom hälso- och sjukvården i landskapet begränsade.

Enligt 27 § 28 och 34 punkterna självstyrelselagen hör bl.a. befolkningsskyddet och beredskap inför undantagsförhållanden till rikets behörighet. Detta har beaktats i överenskommelseförordningens 1 § 2 mom., enligt vilket bestämmelser om vilka myndigheter som skall sköta de uppgifter som gäller beredskap för undantagsförhållanden finns i republikens presidents förordning om skötseln i landskapet Åland av förberedande uppgifter för undantagsförhållan-

den. Ålandsdelegationen gav 17.4.2000 utlåtande över nämnda förordning, som inte ännu trätt i kraft. Detta moment är att anse som en hänvisning som i förtydligande syfte intagits i den nu aktuella överenskommelseförordningen.

Finansieringen:

Förordningsutkastet innehåller även bestämmelser om fördelningen av kostnadsansvaret. Självstyrelselagen utgår från att kostnadsansvaret för förvaltningsuppgifter följer lagstiftningsbehörigheten. Vid överförandet av förvaltningsuppgifter genom överenskommelseförordning har den mottagande parten ansetts åta sig finansieringen om inte annat föreskrivs. Kostnadsfrågan kan lösas t.ex. så att den särskilt anges i förordning eller i vissa fall genom separata avtal mellan behörig riks- och landskapsmyndighet.

Enligt 2 § i den föreslagna förordningen svarar riket för kostnaderna för de uppgifter som förordningen avser enligt vad social- och hälsovårdsministeriet och Ålands landskapsstyrelse avtalar. Enligt Ålandsdelegationen kan inom ramen för en överenskommelseförordning avtalas om kostnader på nu föreslaget sätt.

Av den till förordningsutkastet anslutna promemorian framkommer att kostnaderna för rättsmedicinska prestationer fortsättningsvis skall erläggas av länsstyrelsen. Enligt delegationens uppfattning vore det motiverat att ett omnämnande om detta även intas i förordningens 2 §.

Utlåtande:

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten på hälso- och sjukvårdens område hör huvudsakligen till landskapet. Delegationen har även haft tillgång till länsstyrelsens på Åland utlåtande i ärendet. Länsstyrelsens expertis på hälso- och sjukvårdens område är begränsad, varför i synnerhet övervakningsverksamheten kunde effektiveras om dessa ärenden överfördes på Ålands landskapsstyrelse.

Med hänvisning till ovanstående förordar Ålandsdelegationen utfärdandet av förordningen. Med beaktande av behörighetsfördelningen i självstyrelselagen och den omständigheten att förordningen endast gäller uppgifter som ankommer på länsstyrelserna kan den föreslagna benämningen på förordningen uppfattas som alltför generell. Ett alternativ till rubriksättningen vore att i rubriken inta orden ”vissa förvaltningsuppgifter inom hälso- och sjukvården”.

Nr 4/00, D 10 00 01 22. Förslag till en överenskommelseförordning om utvärdering av sjöfartsutbildning i landskapet Åland (ÅFS 9/01).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.12.2000:

Bakgrunden till överenskommelseförordningen:

Den av Internationella sjöfartsorganisationen (IMO) år 1995 reviderade internationella konventionen om sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning (STCW-konventionen, FördrS 22/1984) förutsätter att ett utomstående utvärderingsorgan bedömer en läroanstalts behörighet att förmedla undervisning som berättigar till i konventionen avsedda behörighetsbrev både innan undervisningen inleds och med jämna mellanrum därefter. I riket ansvarar sjöfartsverket för denna bedömning till den del undervisningen enligt konventionen förutsätter godkännande. Ett av konventionens huvudmotiv är att främja säkerheten till sjöss.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Enligt den nu föreslagna överenskommelseförordningen ankommer det på sjöfartsverket att handha utvärderingen av sjöfartsutbildningen i landskapet till den del utbildningen med stöd av bestämmelserna i STCW-konventionen jämte ändringar förutsätter detta.

Överenskommelseförordningen skall gälla under åren 2001 – 2005 och är avsedd att ersätta förordningen om utvärdering av sjöfartsutbildningen i landskapet Åland (FFS 253/1998, ÅFS 39/1998) som upphör att gälla 31.12.2000.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Den föreslagna förordningen berör undervisningsväsendet, handelssjöfarten och internationella fördrag.

Enligt 18 § 14 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om undervisning inklusive skolförvaltning och examina. Området för båttrafik

och farleder för den lokala sjöfarten hör till landskapets behörighet enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen. Till rikets behörighet har i 27 § 13 punkten självstyrelselagen hänförts handelssjöfart samt i 27 § 4 punkten förhållandet till utländska makter. Rikets behörighet omfattar därmed den offentliga sjörätten inklusive de bestämmelser om sjösäkerhet som skall tillämpas enligt av Finland godkända internationella konventioner på området. Enligt motiven till 27 § 3 mom. självstyrelselagen omfattar rikets behörighet även kunskapskraven för viss av staten godkänd kompetens, vilket innebär att certifieringen av sjöfolk är en riksangelägenhet. I och med överenskommelseförordningen åtar sig sjöfartsverket såsom myndighet även för landskapets del utvärderingen enligt STCW-konventionen och rapporteringen till internationella sjöfartsorganisationer.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen förordar utfärdande av förordningen förutsatt att den omfattas av berörda riksmyndigheter.

Ålandsdelegationen konstaterar dock att föreliggande förordning endast innehåller bestämmelser om utvärderingen av sjöfartsutbildningen till den del STCW-konventionen förutsätter detta och reglerar inte i och för sig den behörighet på Åland avlagd examen inom sjöfartsutbildningen i övrigt medför.

Republikens presidents 28.12.2000.

Nr 5/00. D 10 00 01 23. Förslag till en överenskommelseförordning om allmän trafikplikt i lufttrafiken mellan Mariehamn och Stockholmsområdet (ÅFS 5/01).

Ålandsdelegationens utlåtande 11.12.2000:

Ärende:

Justitieministeriet har med hänvisning till 32. självstyrelselagen i skrivelse 23.11.2000 inbegär Ålandsdelegationens utlåtande beträffande ett förslag till en överenskommelseförordning om allmän trafikplikt i lufttrafiken mellan Mariehamn och Stockholmsområdet.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Enligt förordningens 1 § skall de förvaltningsuppgifter, som avses i rådets förordning (EEG) nr 2408/92 om EG-lufttrafikföretags tillträde till flyglinjer inom gemenskapen och gäller införande av allmän trafikplikt mellan Mariehamn och Stockholmsområdet samt övriga förvaltningsuppgifter som inträder som en följd av införandet, skötas av Ålands landskapsstyrelse.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Förordningen gäller luftfart, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 14 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. Frågor som gäller säkerhet vid lufttrafiken och andra

frågor angående lufttrafiken ankommer på riksmyndigheterna. När en riksmyndighet handlägger sådana frågor rörande lufttrafiken som har särskild betydelse för landskapet skall samråd enligt 30 § 16 punkten självstyrelselagen äga rum med landskapsstyrelsen. Till den del det är fråga om rätten till näringsutövning skall området med stöd av 11 § och 18 § 22 punkten självstyrelselagen anses utgöra en landskapsangelägenhet. Enligt 30 § 15 punkten nämnda lag ankommer frågor som gäller rätt att idka intern lufttrafik i landskapet på landskapsstyrelsen. Utlåtande av riksmyndigheterna skall härvid inhämtas. Landskapsförordningen gäller även förhållandet till utländska makter på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 4 mom. självstyrelselagen tillkommer riket.

Finansieringen:

Förordningsutkastet innehåller inga bestämmelser om fördelningen av kostnadsansvaret. Självstyrelselagen utgår från att kostnadsansvaret för förvaltningsuppgifter följer lagstiftningsbehörigheten. Vid överförandet av förvaltningsuppgifter genom överenskommelseförordning har den mottagande parten ansetts åta sig finansieringen om annat inte föreskrivits.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att den föreslagna formuleringen i förordningens 1 § är oklar. Delegationen föreslår följande ordalydelse:

”De förvaltningsuppgifter som avses i Europeiska gemenskapens råds förordning (EEG) av den 23 juli 1992 nr 2408/92 om EG-lufttrafikföretags tillträde till flyglinjer inom gemenskapen, till den del det gäller införande av allmän trafikplikt mellan Mariehamn och Stockholmsområdet och övriga förvaltningsuppgifter som inträder som en följd av införandet, skall skötas av Ålands landskapsstyrelse.”

Ålandsdelegationen finner, utan att ta ställning till ändamålsenligheten av arrangemangen, att hinder för utförande av överenskommelseförordningen inte föreligger.

Ålandsdelegationen rekommenderar, med hänvisning till 32 § självstyrelselagen, att man överväger att i ikraftträdelseparagrafen införa termen överenskommelseförordning.

Nr 1/01, D 10 01 01 15. Förslag till en överenskommelseförordning om skötseln av uppgifter i landskapet Åland som hör till utbetalningsstället för garantisektionen vid Europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket (EUGFJ) (ÅFS 75/01).

Ålandsdelegationens utlåtande 9.10.2001:

Bakgrunden till överenskommelseförordningen:

Överenskommelseförordningen föranleds av rådets förordning (EEG) nr 729/70 om finansiering av den gemensamma jordbrukspolitikerna samt av kommissionens förordning (EG) nr 1663/95 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EEG) nr 729/70 i fråga om förfarandet vid avslutande av räkenskaperna för garantisektionen vid Europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket (EUGFJ), vilken förordning har ändrats genom kommissionens förordning (EG) nr 2245/1999. De nämnda förordningarna förpliktar varje medlemsstat att godkänna, dvs. ackreditera ett utbetalningsställe genom vilket de stöd som finansieras genom garantisektionen vid EUGFJ betalas och som svarar för förvaltningen och kontrollen av dem. I gemenskapsförordningarna ställs noggranna krav på utbetalningsställets förvaltning. Utbetalningsstället har tre huvuduppgifter: godkännande av betalningar, verkställande av utbetalningar och bokföring. Utöver detta skall det finnas ett attesterande organ som är oberoende av

utbetalningsställets verksamhet och som intygar att utbetalningarna överensstämmer med gemenskapsreglerna samt ger kommissionen en revisionsberättelse årligen.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Syftet med den föreslagna förordningen är att med beaktande av de anmärkningar som kommissionen gjort angående antalet utbetalningsställen skapa ett sådant förvaltningssystem för förvaltningen och kontrollen av EUGFJ:s garantisektions medel som beaktar behörighetsfördelningen i självstyrelselagen. Den föreslagna förordningen skall tillämpas på de stödsystem som finansieras genom EUGFJ:s garantisektion och som med stöd av självstyrelselagen omfattas av landskapet Ålands lagstiftningsbehörighet.

Enligt förordningen skall jord- och skogsbruksministeriet vara det utbetalningsställe som avses i rådets förordning (EG) nr 1258/1999 om finansiering av den gemensamma jordbrukspolitik.

Enligt förordningens 3 § 1 mom. rapporterar utbetalningsstället till kommissionen, ser till att bokföringshandlingarna hålls à jour samt sköter de uppgifter som enligt bestämmelserna ankommer på det, till den del det inte har avtalats att Ålands landskapsstyrelse skall handha dessa uppgifter. I förordningens 3 § 3 mom. förutsätts att en närmare överenskommelse om skötseln av utbetalningsställets uppgifter ingås genom avtal mellan jord- och skogsbruksministeriet och Ålands landskapsstyrelse.

Enligt förslaget 3 § 2 mom. utgör Ålands landskapsstyrelse ett sådant annat organ som avses i artikel 1.4 a i kommissionens förordning (EG) nr 2245/1999, och sköter uppgifter som gäller godkännandet av betalningar, verkställandet av utbetalningar, den bokföring som har samband med detta samt kontrollen av stödtagare.

I artikel 3 i kommissionens förordning (EG) nr 1663/95 förutsatta uppgifter som ankommer på ett attesterande organ skall enligt förordningens 4 § ombesörjas av det organ som utfärdar intyg för betalningsstället dvs. för jord- och skogsbruksministeriets del.

Enligt förordningens 5 § svarar landskapet Åland för skötseln av utbetalningsställets uppgifter inom överenskommelseförordningens tillämpningsområde. Närmare överenskommelse om förfarandet vid ersättande av kostnader skall ingås genom avtal mellan jord- och skogsbruksministeriet och Ålands landskapsstyrelse.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Den föreslagna förordningen berör jord- och skogsbruket samt styrning av lantbruksproduktionen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 15 punkten självstyrelselagen. Till rikets behörighet har i 27 § 15 punkten självstyrelselagen hänförts priset på lantbruks- och fiskeriprodukter samt främjande av export av lantbruksprodukter.

Den nationella behörigheten inom jord- och skogsbruket begränsas kraftigt av EG:s rättsakter. Europeiska gemenskapen har i detalj reglerat de frågor som ingår i gemenskapens jordbrukspolitik och har ensam behörighet att genomföra den gemensamma jordbrukspolitik. Medlemsstaterna kan inte bedriva någon nationell jordbrukspolitik och de nationella författningarna skall basera sig på gemenskapens rättsakter. En väsentlig del av EG:s gemensamma jordbrukspolitik består i de stöd som betalas av medel som garantisektionen vid EUGFJ förfogar över och förvaltningen av dem, vilket denna förordning berör.

Behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket påverkas inte av att det är fråga om genomförande av EG:s gemensamma jordbrukspolitik. Av de stöd som finansieras genom garantisektionen vid EUGFJ omfattar landskapet Ålands lagstiftningsbehörighet, enligt den tolkning som gjorts angående 18 och 27 § självstyrelselagen, miljöbasstödet och miljöspecialstödet för jordbruket, startstödet till unga jordbrukare, kompensationsbidraget samt investeringsstödet för jordbruk. Den föreslagna överenskommelseförordningen gäller generellt de av

garantisektionens stöd som enligt självstyrelselagen för Åland omfattas av landskapet Ålands lagstiftningsbehörighet, varvid en närmare analys om vilka stöd förordningen avser inte gjorts. Landskapslagen om verkställighet av den gemensamma jordbrukspolitiken inom EG (ÅFS 55/1995) gäller verkställande av den strukturpolitik som ingår i EG:s gemensamma jordbrukspolitik.

Finansieringen:

Förordningen tillämpas på de stödsystem som finansieras genom garantisektionen vid Europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket och som med stöd av självstyrelselagen hör till landskapets behörighet. Självstyrelselagen utgår från att part som enligt självstyrelselagen har förvaltningsbehörigheten även har kostnadsansvaret. Kostnadsfrågan kan lösas t.ex. så att den särskilt anges i förordning eller i vissa fall genom separata avtal mellan behörig riks- och landskapsmyndighet. I förordningens 5 § har intagits bestämmelser om detta.

Utlåtande:

De ovan angivna EG-förordningarna förpliktar varje medlemsstat att godkänna ett utbetalningsställe genom vilket de stöd som finansieras genom garantisektionen vid EUGFJ betalas och som svarar för förvaltningen och kontrollen av dem. Av handlingarna i ärendet framgår att kommissionen ansett att Finland bör hålla sig till ett enda utbetalningsställe. Verkställigheten av Europeiska gemenskapens jordbrukspolitik ankommer för Ålands del i enlighet med behörighetsfördelningen i självstyrelselagen dels på Ålands landskapsstyrelse och dels på jord- och skogsbruksministeriet. Landskapet utser inom sitt behörighetsområde de myndigheter som i landskapet skall handha förvaltningsuppgifter som gemenskapsrätten förutsätter. I föreliggande överenskommelseförordning överförs förvaltningsuppgifter hörande till utbetalningsstället för garantisektionen vid EUGFJ till den del de omfattas av landskapets lagstiftningsbehörighet jämlikt 32 § självstyrelselagen på riksmyndighet.

Ålandsdelegationen har ingenting att invända mot att de problem som uppkommer av att EU-rättsakterna förutsätter endast en behörig myndighet för hela medlemsstaten löses på detta sätt.

Republikens presidents beslut 16.11.2001.

Nr 1/02, D10 02 05 1. Förslag till en överenskommelseförordning om registrering av motorbåtar i vissa fall när ägaren är bosatt i landskapet Åland.

Ålandsdelegationens utlåtande 22.1.2002:

Överenskommelseförordningens innehåll:

Enligt förordningens 1 § skall en motorbåt på begäran antecknas i motorbåtsregistret hos den magistrat till vars ämbetsdistrikt den kommun där båten huvudsakligen används hör om den som äger motorbåten har sin hemkommun i landskapet Åland, men huvudsakligen använder båten i en kommun utanför landskapet. I förordningens 2 § anges att ifrågavarande magistrat skall underrätta Ålands landskapsstyrelse om de registreringar som har gjorts med stöd av förordningen.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om bl.a. båttrafik. Behörigheten gällande båttrafik tillkom riket enligt 1951 års självstyrelselag. Landskapet har tillsvidare inte stiftat någon landskapslag om båttrafik. På registrering

av motorbåtar tillämpas i enlighet med 71 § självstyrelselagen den lagstiftning som gällde i riket 31.12.1992 tills rikslagstiftningen upphävs genom landskapslag.

Gällande riks- och landskapslagstiftning:

Enligt den ursprungliga ordalydelsen i 7 § förordningen om båttrafik (FFS 152/1969), som enligt 71 § självstyrelselagen är gällande på Åland, skall en i lagen definierad motorbåt innan den tas i bruk av ägaren anmälas till motorbåtsregistret vid länsstyrelsen i det län där båten huvudsakligen är avsedd att användas.

Enligt 7 a § 1 mom. förordningen om båttrafik (FFS 152/1969), sådan den lyder i förordning FFS 817/1998, skall i förordningen beskrivna motorbåtar registreras i motorbåtsregistret i den magistrat inom vars verksamhetsområde ägaren har sin hemkommun enligt lagen om hemkommun (FFS 201/1994). Denna bestämmelse är gällande i riket.

De ovan beskrivna bestämmelserna innebär att motorbåtar på Åland registreras i enlighet med den kommun där båten huvudsakligen används. I andra delar av Finland sker registreringen i enlighet med ägarens hemkommun. Detta kan i vissa fall leda till att ingen myndighet är behörig att registrera en båt.

Utlåtande:

Genom den föreslagna förordningen överförs i enlighet med 32 § självstyrelselagen förvaltningsbehörighet till riksmyndighet i fråga om registrering av motorbåtar i vissa fall.

Avsikten med förordningen är att möjliggöra registrering av registreringsbara motorbåtar i de fall det för närvarande inte är möjligt på grund av olikheterna i riks- och landskapslagstiftningen.

Ålandsdelegationen har inget att invända mot den föreslagna överenskommelseförordningen.

Förslaget till överenskommelseförordning förföll p.g.a. antagen landskapslag.

Nr 2/02, D 10 02 05 2. Förslag till en överenskommelseförordning om gränsbevakningsväsendets uppgifter i landskapet Åland (ÅFS 21/04).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.2.2002:

Bakgrunden till överenskommelseförordningen:

Överenskommelseförordningen baserar sig på ett utkast som en av gränsbevakningsväsendet och Ålands landskapsstyrelse tillsatt gemensam arbetsgrupp med uppgift att utreda gränsbevakningsväsendets uppgifter, behörighet och befogenheter inom landskapet Åland utarbetat. Arbetsgruppen har strävat efter att utreda lagstiftnings- och förvaltningsbehörighetsfördelningen mellan riket och landskapet för att fastställa dels gränsbevakningsväsendets möjligheter att utföra sina lagstadgade uppgifter inom landskapet, dels de åländska myndigheternas möjligheter att utnyttja gränsbevakningsväsendets enheter i uppgifter som hör till landskapets behörighet. Arbetsgruppens utredning gjordes utgående från gällande lagstiftning med beaktande av praktiska behov, förutsättningar och ändamålsenlighet. Förutom utkastet till överenskommelseförordning utarbetade arbetsgruppen även en promemoria. Arbetsgruppen har i promemorian konstaterat att det beträffande gränsbevakningsväsendets lagstadgade uppgifter som hör till rikets lagstiftningsbehörighet inte behövs någon kompletterande reglering för landskapets del. Däremot anser arbetsgruppen att en närmare reglering är motiverad beträffande de av gränsbevakningsväsendets lagstadgade uppgifter som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Detsamma gäller beträffande gränsbevakningsväsendets behörighet att utföra polisuppgifter inom landskapet, samt gränsbevakningsväsendets deltagande i räddnings-

och biståndsuppgifter inom landskapet. Arbetsgruppen har även fäst uppmärksamhet vid gränsbevakningsväsendets deltagande i vissa förvaltningsuppgifter som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet men som inte ingår i gränsbevakningsväsendets lagstadgade uppgifter. Överenskommelseförordningen har huvudsakligen utformats i enlighet med arbetsgruppens förslag.

Överenskommelseförordningens innehåll:

I förordningen föreskrivs med beaktande av bestämmelserna i självstyrelselagen och lagen om gränsbevakningsväsendet (FFS 320/1999) om gränsbevakningsväsendets uppgifter och behörighet i landskapet Åland samt om den handräckning som landskapets myndigheter lämnar gränsbevakningsväsendet. I förordningens 2 § föreskrivs att gränsbevakningsväsendet vid sidan av sina riksomfattande uppgifter i landskapet Åland kan utföra endast sådana till landskapets lagstiftningsbehörighet hörande uppgifter som också annars enligt rikslagstiftningen ankommer på gränsbevakningsväsendet. Enligt 3 § kan gränsbevakningsväsendet, i enlighet med vad landskapsmyndigheterna och gränsbevakningsväsendet närmare överenskommer, övervaka väg- och sjötrafik samt fiske, jakt, förhindrande av vattnets förorening förorsakad av fartyg samt halsskydd. På polisens begäran kan gränsbevakningsväsendet enligt förordningens 4 § i enstaka fall sköta sådana i polislagen för landskapet Åland (ÅFS 49/2000) avsedda brådskaande polisuppgifter för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet som polisen inte utan dröjsmål kan sköta. Gränsbevakningsväsendet skall under i förordningen angivna förutsättningar bistå polisen vid skötseln av enskilda tjänsteuppgifter.

I utkastets 5 § har intagits bestämmelser om gränsbevakningsväsendets deltagande i räddningsverksamheten. Enligt 5 § 4 mom. skall landskapets myndigheter inom ramen för sin behörighet delta i sjöräddningstjänsten.

Beträffande gränsbevakningsväsendets skyldighet att ge landskapets myndigheter handräckning har i förordningens 6 § intagits en hänvisning till 31 § självstyrelselagen och 57 § gränsbevakningslagen. I utkastets 6 § 2 mom. har intagits en skyldighet för landskapets myndigheter att inom ramen för sin behörighet lämna gränsbevakningsväsendet sådan handräckning som behövs för utförandet av gränsbevakningsuppdrag.

Bestämmelser om gränsbevakningsmans befogenheter vid utförandet av till landskapets behörighet hörande uppgifter har intagits i utkastets 7 §.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Den föreslagna förordningen reglerar huvudsakligen gränsbevakningsväsendets uppgifter och behörighet i landskapet Åland. Rättsområden som direkt rör eller står i nära anslutning till gränsbevakningsväsendets verksamhet är gränsbevakning, ordningsmaktens verksamhet för trygghet av statens säkerhet, beredskap inför undantagsförhållanden, handelssjöfart, utrikeshandeln, medborgarskap, utlänningslagstiftning, pass, skjutvapen och skjutförnödenheter samt explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs. Enligt 27 § 12, 13, 26, 27, 34 och 35 punkterna självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten på dessa områden riket.

Rättsområden som berörs av gränsbevakningsväsendets verksamhet är även bl.a. allmän ordning och säkerhet, brand- och räddningsväsendet, vägtrafik, båttrafik, farleder för den lokala sjötrafiken, natur- och miljövård, friluftsliv samt jakt och fiske på vilka områden lagstiftningsbehörigheten med vissa undantag tillkommer landskapet enligt 18 § 6,10, 16 och 21 punkterna självstyrelselagen.

I förordningsutkastets 6 § 1 mom. har intagits en hänvisning till 31 § självstyrelselagen enligt vilken riksmyndigheterna är skyldiga att inom gränserna för sin allmänna behörighet på begäran av landskapsstyrelsen bistå landskapsmyndigheterna vid skötseln av uppgifter som hör till självstyrelsen. En motsvarande skyldighet för landskapsmyndigheterna att bistå riksmyndigheterna har inte intagits i självstyrelselagen. Enligt förordningens 6 § 2 mom. skall landska-

pets myndigheter inom ramen för sin behörighet lämna gränsbevakningsväsendet sådan handräckning som behövs för utförandet av gränsbevakningsuppdrag. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning möjliggör 32 § självstyrelselagen, som reglerar överföring av förvaltningsuppgifter genom överenskommelseförordningar, enligt sin ordalydelse även intagandet i en överenskommelseförordning av skyldigheten för landskapets myndigheter att bistå rikets myndigheter.

Enligt förordningsutkastets 5 § 1 mom. deltar gränsbevakningsväsendet i räddningsverksamheten genom att tillhandahålla nödvändig utrustning, personalresurser och särskilda sakkunigtjänster, om detta är nödvändigt med hänsyn till olyckans omfattning eller speciella natur. I nämnda lagrum har begreppet räddningsverksamhet inte definierats. Ålandsdelegationen har i utlåtande nr 2/01 av 14.2.2001 till Staben för gränsbevakningsväsendet över fördelningen av lagstiftningsbehörigheten i fråga om sjöräddningstjänsten anfört att av räddningstjänsten, som indelas i allmän räddningstjänst, sjöräddningstjänst och flygräddningstjänst, faller den allmänna räddningstjänsten under landskapets behörighet, medan sjöräddningen och flygräddningen måste bedömas utgående från hur behörighetsfördelningen i övrigt är fördelad mellan landskapet och riket. Ålandsdelegationen anförde i utlåtandet att sjöräddningen i sak har sin närmaste anknytning till den offentliga sjörätten och är därför enligt 27 § 42 punkten självstyrelselagen att hänföra till rikets behörighet. I enlighet härmed anges i 5 § 4 mom. föreliggande utkast att landskapets myndigheter inom ramen för sin behörighet skall delta i sjöräddningstjänsten. Begreppet räddningsverksamhet i förordningsutkastet inbegriper inte heller det till räddningsväsendet sammanförda befolkningsskyddet eftersom befolkningsskyddet i 27 § 28 punkten självstyrelselagen hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet.

Utlåtande:

Utförandet av speciellt räddnings- och polisiära uppgifter förutsätter samarbete mellan olika myndigheter. Med anledning av att behörighetsfördelningen i självstyrelselagen är exklusiv kan bestämmelser som berör samarbetet mellan landskapets och rikets myndigheter lämpligen intas i en överenskommelseförordning. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning har gränsbevakningsväsendets uppgifter med beaktande av bestämmelserna i lagen om gränsbevakningsväsendet och självstyrelselagen tillräckligt väl definierats och avgränsats i förordningsutkastet. I utkastet har även intagits nödvändiga bestämmelser om gränsbevakningsväsendets befogenheter vid utförandet av uppgifter hänförande sig till landskapets behörighet. Vid utförandet av sådana uppgifter gäller på området gällande landskapslagstiftning.

Med hänvisning till ovanstående förordar Ålandsdelegationen utfärdandet av förordningen.

Ålandsdelegation rekommenderar, med hänvisning till 32 § självstyrelselagen, att man överväger att i ikraftträdelseparagrafen införa termen överenskommelseförordning.

Slutligen föreslår Ålandsdelegationen att föreliggande utkast skulle genomgå en språklig granskning och beträffande dess 2 § en tydligare textformulering.

Nr 3/02, D 10 02 05 3. Förslag till en överenskommelseförordning om fastställande, uppbörd och redovisning av skogsvårdsavgifter i landskapet Åland (ÅFS 70/02).

Ålandsdelegationens utlåtande 3.4.2002:

Överenskommelseförordningens innehåll:

Enligt förordningens 1 § skall de förvaltningsuppgifter som hänför sig till beräkningen av den skogsvårdsavgift som varje skogsägare skall betala samt till uppbörden och redovisningen av skogsvårdsavgifter i landskapet Åland skötas av rikets skatteförvaltning. I förordningens 2 §

anges att skatteförvaltningen ersätts för de kostnader dessa uppgifter förorsakar i enlighet med vad landskapsstyrelsen och skattestyrelsen överenskommer. Enligt förordningens 3 § skall den tillämpas första gången på fastställande, uppbärande och redovisning av skogsvårdsavgifterna för år 2002.

Bakgrunden till överenskommelseförordningen:

En ny landskapslag om Ålands skogsvårdsförening (ÅFS 51/2001) trädde i kraft 1.1.2002. Enligt lagens 1 § är Ålands skogsvårdsförening en sammanslutning av skogsägare. För att uppnå sitt syfte har föreningen rätt att få i lagen beskrivna skogsvårdsavgifter.

Enligt landskapslagens 12 § skall en skogsägare för sin skogsmark i skogsvårdsavgift betala en grundavgift och en arealavgift. Grundavgiften är sjuttio procent av det aritmetiska medeltalet för medelrotpriset per kubikmeter virke i landskapet under de tre närmast föregående åren. För arealavgiften indelas landskapet i tre zoner. Arealavgiften betalas per hektar. I paragrafen anges arealavgiftens maximibelopp i de olika zonerna. Enligt lagens 13 § 1 mom. fattar Ålands skogsvårdsförening beslut om arealavgiftens storlek för ett kalenderår i sänder. Föreningen skall lämna uppgifter som behövs för uppbörden av skogsvårdsavgiften enligt vad som närmare bestäms i en landskapsförordning.

Enligt 13 § 2 mom. landskapslagen fastställer landskapsstyrelsen årligen det aritmetiska medeltalet för medelrotpriset per kubikmeter virke i landskapet under de tre närmast föregående åren.

Enligt lagens 16 § sköter landskapsstyrelsen beräkningen av den skogsvårdsavgift som varje skogsägare skall betala samt uppbörden och redovisningen av avgifterna.

Enligt föreliggande förordningsutkast berättigas rikets skatteförvaltning att sköta de förvaltningsuppgifter som enligt 16 § landskapslagen om Ålands skogsvårdsförening ankommer på Ålands landskapsstyrelse.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 1 § lagen om Ålands skogsvårdsförening skall föreningen främja lönsamheten i skogsbruket och övriga mål som skogsbrukarna har uppställt för sitt skogsbruk samt en skötsel och användning av skogsmarken som är hållbar i ekonomiskt, ekologiskt och socialt hänseende. Skogsvårdsföreningens verksamhet berör i enlighet härmed främst rättsområdena skogsbruk och tillvaratagande av skogsmarks produktionsförmåga på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 15 och 18 punkterna självstyrelselagen. För att uppnå sitt syfte har föreningen rätt att uppbära i landskapslagen angivna skogsvårdsavgifter. Föreliggande förordningsutkast gäller fastställande, uppbörd och redovisning av skogsvårdsavgifterna i landskapet Åland. Landskapet tillkommer enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen behörighet att lagstifta om landskapet tillkommande tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, landskapet tillkommande närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet jämte kommunerna tillkommande skatter, medan behörigheten ifråga om övriga skatter och avgifter tillkommer riket. Av landskapslagen om Ålands skogsvårdsförening framgår dock att Ålands skogsvårdsförening är mottagare av skogsvårdsavgiften. Grundlagsutskottet har i samband med riksdagsbehandlingen av lagen om skogsvårdsföreningar (FFS 534/1998), som gäller i riket, ansett att skogsvårdsavgiften är av skattenatur. Högsta domstolen har i utlåtande 16.7.2001 över landskapslagen om Ålands skogsvårdsförening bl.a. anfört att det, då man skall ta ställning till huruvida landskapet eller riket har lagstiftningsbehörighet i fråga om avgifter, förefaller mer relevant att betrakta skogsvårdens samhälleliga ställning som helhet än att utgå från frågeställningen om skogsvårdsavgiften skall betraktas som skatt eller ej. Den skogsvårdsfrämjande verksamheten kommer direkt skogsägarna till godo och härvid är sättet att trygga att betalningarna inflyter av en underordnad betydelse med tanke på systemet som helhet även om tryggheten i sig är en förutsättning för att systemet skall funge-

ra. Med stöd av det ovan anförda fann högsta domstolen att föreskrifterna om bestämmande och uppbärande av skogsvårdsavgiften kunnat intas i landskapslagen.

Finansieringen:

Genom förordningsutkastet överförs i enlighet med 32 § självstyrelselagen förvaltningsbehörighet hänförande sig till redovisningen och uppbörden av skogsvårdsavgift till rikets skatteförvaltning. Självstyrelselagen utgår från att part som enligt självstyrelselagen har förvaltningsbehörigheten även har kostnadsansvaret. Vid överförandet av förvaltningsuppgifter har den mottagande parten ansetts åta sig finansieringen om inte annat anges. Kostnadsfrågan kan lösas t.ex. så att den särskilt anges i förordning eller i vissa fall genom separata avtal mellan behörig riks- och landskapsmyndighet. I förordningens 2 § har intagits bestämmelser om detta.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har inget att invända mot den föreslagna överenskommelseförordningen.

Nr 1/04. D 10 04 05 3. Förslag till en överenskommelseförordning om yrkeshögskoleexamina avlagda i landskapet Åland (ÅFS 36/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 6.10.2004:

Ärende:

Justitieministeriet har i skrivelse 14.5.2004 inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande bl.a. beträffande ett förslag till en överenskommelseförordning om yrkeshögskoleexamina avlagda i landskapet Åland.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Förordningsutkastet innehåller bestämmelser om de uppgifter som i landskapet Åland ankommer på rådet för utvärdering av högskolorna, den samrådsdelegation för högskoleutbildning som skall besluta om den behörighet som yrkeshögskoleexamina avlagda vid Högskolan på Åland medför, de krav sjukskötar- och sjöfartsutbildningen skall uppfylla, den behörighet en vid Högskolan på Åland avlagd yrkeshögskoleexamen medför samt om skyldigheten att anmäla till rättsskyddscentralen om hälsovårdsexamen avlagda vid Högskolan på Åland. Förordningen är avsedd att reglera den utvärdering som förutsätts i 5 § 2 mom. landskapslagen om Högskolan på Åland (ÅFS 81/2002).

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Den föreslagna förordningen berör i första hand landskapets myndigheter samt undervisningsväsendet.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen.

Enligt 18 § 14 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om undervisning. Undervisningsväsendet hör således i dess helhet till landskapets behörighet. Till rikets behörighet hör dock att bestämma om vilka fordringar en läroinrättning skall uppfylla för att ha dimissionsrätt till statens universitet samt den kunskap och skicklighet som fordras för att vinna kompetens som godkänns av staten.

Enligt 2 § landskapsförordningen om Högskolan på Åland (ÅFS 87/2002) utgör yrkeshögskoleexamen i hälsovård och sjöfart två av de högskoleexamina som får avläggas vid högskolan. I förordningsutkastets 3 § anges att sjukskötar- och sjöfartsutbildningen skall uppfylla de krav

som anges i Europeiska gemenskapens regelverk. I sjöfartsutbildningen skall dessutom beaktas vad som internationellt avtalas om sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning.

Med anledning härav noteras att i 27 § 13 punkten självstyrelselagen har till rikets lagstiftningsbehörighet hänförts handelssjöfart samt i 27 § 4 punkten förhållandet till utländska makter. Rikets behörighet omfattar därmed den offentliga sjörätten inklusive de bestämmelser om sjösäkerhet som skall tillämpas enligt av Finland godkända internationella konventioner på området. Eftersom rikets behörighet enligt motiven till 27 § 3 mom. självstyrelselagen även omfattar kunskapskraven för viss av staten godkänd kompetens, innebär det att certifieringen av sjöfolk är en riksangelägenhet.

Enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen hör hälso- och sjukvården till landskapets lagstiftningsbehörighet med undantag av 27 § 24, 29 och 30 punkterna. I nämnda 30 punkt har bl.a. behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården hänförts till rikets behörighetsområde.

Utlåtande:

Den föreslagna överenskommelseförordningen reglerar ärenden som hänför sig till såväl landskapets som rikets behörighetsområden. Speciellt det faktum att de yrkeshögskoleexamina överenskommelseförordningen reglerar skall medföra samma behörighet som motsvarande examina i riket förutsätter en samverkan mellan landskapets och rikets organ. Denna samverkan kan liksom tidigare lämpligen regleras i en överenskommelseförordning.

I överenskommelseförordningen har intagits bestämmelser om ett samarbetsorgan, benämnt samrådsdelegationen för högskoleärenden. Enligt förordningen ankommer det på samrådsdelegationen att besluta om den behörighet yrkeshögskoleexamina avlagda vid Högskolan på Åland medför. Till ledamöter i samrådsdelegationen utser undervisningsministeriet och landskapsregeringen vardera två personer. Samrådsdelegationens verksamhet regleras inte i övrigt i förordningen. Ålandsdelegationen anser regleringen härvid vara ofullständig eftersom det saknas bestämmelser om bland annat samrådsdelegationens arbetsformer och beslutsfattandet. Ålandsdelegationen rekommenderar även att det i överenskommelseförordningen intas bestämmelser om sökande av ändring i samrådsdelegationens beslut eftersom besluten kan få direkta konsekvenser för enskilda studerande.

Delegationen noterar vidare att i utkastets 2 § 2 mom. finns ett i sammanhanget felaktigt utskrivet ord.

Ålandsdelegationens utlåtande 28.4.2005:

Ålandsdelegationen avgav 6.10.2004 utlåtande bl.a. beträffande ett förslag till en överenskommelseförordning om yrkeshögskoleexamina avlagda i landskapet Åland. I utlåtandet ansåg delegationen regleringen i förordningens 2 § om samrådsdelegationen för högskoleutbildning som ofullständig eftersom det saknades bestämmelser om bland annat samrådsdelegationens arbetsformer och beslutsfattandet. Ålandsdelegationen rekommenderade även att det i överenskommelseförordningen intas bestämmelser om sökande av ändring i samrådsdelegationens beslut eftersom besluten kan få direkta konsekvenser för enskilda studerande.

Med anledning av Ålandsdelegationens anmärkningar har justitieministeriet reviderat bestämmelserna i överenskommelseförordningens 2 §. I det reviderade 2 § 2 mom. har intagits bestämmelser om samrådsdelegationens ordförande och sekreterare samt om ledamöternas straffrättsliga tjänsteansvar. Dessutom har i nämnda lagrum intagits hänvisningar till förvaltningslagen (FFS 434/2003), förvaltningsprocesslagen (586/1996) och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (FFS 621/1999) samt en bestämmelse om att dess arbetspråk är svenska.

Ålandsdelegationen konstaterar att genom de föreslagna kompletteringarna avlägsnas de av delegationen påpekade bristerna i förordningsutkastet.

Nr 2/04, D 10 04 05 4. Förslag till en överenskommelseförordning om social- och hälsovårdsutbildning på andra stadiet i landskapet Åland (ÅFS 37/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 6.10.2004:

Efter vissa anmärkningar från utbildningsstyrelsen och undervisningsministeriet har det ursprungliga förslaget reviderats och den reviderade överenskommelseförordningen, benämnd republikens presidents förordning om yrkesutbildning inom social- och hälsovård i landskapet Åland, tillställts Ålandsdelegationen 27.8.2004. Till det reviderade förslaget fogades även landskapsregeringens promemoria i ärendet, där bl.a. de anmärkningar Ålandsdelegationen vid sammanträdet 23.6.2004 anfört beskrivits.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Förordningsutkastet innehåller bestämmelser om dess tillämpningsområde, den myndighet som beslutar om att inleda och bedriva den aktuella utbildningen, de föreskrifter och bestämmelser som skall tillämpas på inträdeskrav, läroplansgrunder och studieprestationer, utvärderingen av utbildningen, den behörighet i förordningen avsedd utbildning medför samt skyldigheten att underrätta rättsskyddscentralen om avlagda hälsovårdsexamina.

Förordningen är avsedd att ersätta gällande förordning om social- och hälsovårdsutbildning i landskapet Åland (FFS 1622/1995).

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Den föreslagna förordningen berör landskapets myndigheter, undervisningsväsendet samt hälso- och sjukvården.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapets myndigheter tillkommer landskapet enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen.

Förordningsutkastet reglerar den yrkesutbildning inom social- och hälsovården som ges i landskapet. Enligt 18 § 14 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om undervisning. Till rikets behörighet hör dock att bestämma om vilka fordringar en läroinrättning skall fylla för att ha dimissionsrätt till statens universitet samt den kunskap och skicklighet som fordras för att vinna kompetens som godkänns av staten. Socialvården hör enligt 18 § 13 punkten självstyrelselagen till landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen hör hälso- och sjukvården till landskapets behörighet, med undantag av 27 § 24, 29 och 30 punkterna självstyrelselagen. Av sistnämnda lagrum berör endast 27 § 30 punkten det område som den aktuella förordningen reglerar. Enligt nämnda 27 § 30 punkt hör bl.a. behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården till rikets lagstiftningsbehörighet. Undervisningsväsendet i dess helhet hör även inom detta område till landskapets behörighet.

Utlåtande:

Den föreslagna överenskommelseförordningen reglerar ärenden som hänför sig till såväl landskapets som rikets behörighetsområden. Speciellt det faktum att yrkesutbildningen inom social- och hälsovården i landskapet Åland skall medföra samma behörighet som motsvarande utbildning i riket förutsätter en samverkan mellan landskapets och rikets organ. Den föreslagna förordningen är avsedd att reglera denna samverkan. Ålandsdelegationen har inget att invända mot förordningsutkastet.

Nr 3/04, D 10 04 05 7. Förslag till en överenskommelseförordning om skötseln av vissa uppgifter i landskapet Åland gällande pensionsersättning som skall

betalas av statens medel för tiden för vård av barn under tre år eller för tiden för studier.

Ålandsdelegationens utlåtande 14.12.2004:

Bakgrunden till överenskommelseförordningen:

Lagen om pensionsersättning som skall betalas av statens medel för tiden för vård av barn under tre år eller för tiden för studier (FFS 644/2003) jämte senare ändringar (FFS 895/2004) träder i kraft 1.1.2005. Genom lagen kompletteras det inkomstgrundade arbetspensionsskyddet med en förmån som beviljas av statsmedel. Den är avsedd att kompensera det förvärvspensionsskydd enligt den privata sektorns pensionslagar eller den offentliga sektorns pensionslagar som går förlorat för tiden för vård av barn under tre år eller för tiden för studier. Förmånen utgör en separat del i förhållande till arbetspensionen. Den betalas dock i samband med arbetspensionen. Denna förmån och av den förorsakade förvaltningskostnader bekostas av staten i det skede då förmånen i fråga skall betalas i samband med arbetspensionen. Förmånen betalas av den arbetspensionsanstalt vars arbetspensionssystem arbetstagarens senaste förvärvsinkomster omfattas av. Rikslagstiftningen innehåller närmare bestämmelser om rätten till förmånen, uträknandet av förmånens belopp, utbetalningen av förmånen samt den ersättning som betalas pensionsskyddscentralen och pensionsanstalterna för att täcka deras utgifter och kostnader som förmånen åsamkar dem.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Enligt förordningens 1 § skall de förvaltningsuppgifter som enligt lagstiftningen om pensionsersättning skall betalas av statens medel för tiden för vård av barn under tre år eller för tiden för studier ankommer på en pensionsanstalt eller folkpensionsanstalten i landskapet Åland skötas av Ålands landskapsregering enligt vad Ålands landskapsregering, folkpensionsanstalten och pensionsskyddscentralen närmare avtalar.

I förordningens 2 § anges att de i rikslagens 6 § avsedda upplysningarna för landskapet Ålands del lämnas av Ålands landskapsregering.

Enligt förordningens 3 § skall riket svara för i förordningen avsedda kostnader enligt de grunder social- och hälsovårdsministeriet i enlighet med bestämmelserna i rikslagen fastställer och enligt vad pensionsskyddscentralen, folkpensionsanstalten och Ålands landskapsregering närmare avtalar.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Enligt 18 § 2a punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timlärare vid grundskolor i landskapet. Till rikets lagstiftningsbehörighet hör enligt 29 § 3 punkten nämnda lag arbetspensionsskyddet för kommunernas anställda och för förtroendevalda inom kommunalförvaltningen samt arbetspensionsskyddet för andra, med de undantag som följer av 18 § 2a punkten och annan socialförsäkring.

I justitieministeriets promemoria anges att avsikten med den föreslagna överenskommelseförordningen är att de uppgifter som i lagstiftningen om pensionsersättning vid hemvård och studier skall skötas av pensionsanstalten i landskapet skall skötas av landskapsregeringen när det gäller pensionsskyddet enligt 18 § 2a punkten självstyrelselagen, d.v.s. det pensionsskydd som utgör landskapets behörighet.

I rikslagens förarbeten anges att ifrågakarande pensionsersättning utgör en separat del i förhållande till arbetspensionen även om den betalas i samband med arbetspensionen. Denna förmån, som finansieras med statsmedel, kompenserar det förvärvspensionsskydd som går förlorat för tiden för vård av barn under tre år eller för tiden för studier. Med anledning härav

anser Ålandsdelegationen att nämnda förmån är att betrakta som i 29 § 3 punkten självstyrelselagen avsedd annan socialförsäkring på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket även i fråga om dem som enligt 18 § 2a punkten nämnda lag omfattas av landskapets arbetspensionsskydd.

Finansieringen:

I den aktuella rikslagstiftningen avsedd pensionsersättning skall enligt rikslagen erläggas av statens medel. Samtidigt likställs landskapsregeringen med pensionsanstalter beträffande rätten till ersättning för kostnader. Självstyrelselagen utgår från att part som enligt självstyrelselagen har förvaltningsbehörigheten även har kostnadsansvaret. Vid överförandet av förvaltningsuppgifter har den mottagande parten avsetts åta sig finansieringen om inte annat anges. Kostnadsfrågan kan lösas t.ex. så att den särskilt anges i förordning eller i vissa fall genom separata avtal mellan behörig riks- och landskapsmyndighet. I förordningens 3 § har intagits bestämmelser om detta.

Ålandsdelegationens utlåtande:

I förordningsutkastet ingår en generell bestämmelse om överföring av förvaltningsuppgifter för i förordningen avsedda pensionsersättningar till Ålands landskapsregering. I justitieministeriets promemoria anges avsikten vara att endast överföra de av dessa pensionsersättningar vilka berör pensionsskyddet enligt 18 § 2a punkten självstyrelselagen. Förordningen bör preciseras i enlighet med detta.

Eftersom landskapet svarar för skötseln av det arbetspensionsskydd som avses i 18 § 2a punkten självstyrelselagen, är det ändamålsenligt att landskapsregeringen även ombesörjer i förordningen avsedda förvaltningsuppgifter i fråga om de pensionsersättningar som skall betalas i samband med dessa pensioner.

I övrigt har Ålandsdelegationen inget att invända mot den föreslagna överenskommelseförordningen.

På grund av den brådskande tidtabellen avger Ålandsdelegationen detta utlåtande före utlåtan från samtliga remissinstanser tillställts delegationen. Ålandsdelegationen förbehåller sig rätten att vid behov inkomma med kompletteringar till utlåtandet.

Ålandsdelegationen 16.12.2004:

På grund av vissa oklarheter beslöt delegationen bordlägga ärendet i avvaktan på en närmare beskrivning från justitieministeriet.

Nr 1/05, D 10 05 05 2. Förslag till överenskommelseförordning om utvärdering av sjöfartsutbildningen i landskapet Åland (ÅFS 61/05).

Ålandsdelegationens utlåtande 30.8.2005:

Bakgrunden till överenskommelseförordningen och dess innehåll:

Den av Internationella sjöfartsorganisationen (IMO) 1995 reviderade internationella konventionen om sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning (STCW-konventionen, FördrS 22/1984) förutsätter att ett utomstående organ sköter utvärderingen av sjöfartsutbildningen. Enligt den nu föreslagna överenskommelseförordningen ankommer det på sjöfartsverket att handha utvärderingen av sjöfartsutbildningen i landskapet till den del utbildningen med stöd av bestämmelserna i STCW-konventionen jämte ändringar förutsätter detta. Förordningen är avsedd att träda i kraft 1.1.2006 och utgör en fortsättning av den utvärdering som regleras i

förordningen om utvärdering av sjöfartsutbildning i landskapet Åland (FFS 1266/2000, ÅFS 9/2001), som upphör att gälla 31.12.2005.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Den föreslagna förordningen berör undervisningsväsendet, handelssjöfarten och internationella fördrag.

Enligt 18 § 14 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om undervisning inklusive skolförvaltning och examina. Området för båttrafik och farleder för den lokala sjöfarten hör till landskapets behörighet enligt 18 § 21 punkten självstyrelselagen. Till rikets behörighet har i 27 § 13 punkten självstyrelselagen hänförts handelssjöfart samt i 27 § 4 punkten förhållandet till utländska makter. Rikets behörighet omfattar därmed den offentliga sjörätten inklusive de bestämmelser om sjösäkerhet som skall tillämpas enligt av Finland godkända internationella konventioner på området. Enligt motiven till 27 § 3 mom. självstyrelselagen innefattar rikets behörighet även rätten att bestämma om vilka fordringar en läroinrättning skall uppfylla för att ha dimissionsrätt till statens universitet samt den kunskap och skicklighet som fordras för att vinna kompetens som godkänns av staten. Det sistnämnda innebär att certifieringen av sjöfolk är en riksangelägenhet.

I och med överenskommelseförordningen åtar sig sjöfartsverket såsom myndighet även för landskapets del utvärderingen enligt STCW-konventionen.

Ålandsdelegationen konstaterar i sammanhanget att i 3 § republikens presidents förordning om yrkeshögskoleexamina i landskapet Åland (FFS 548/2005) förutsätts att sjöfartsutbildningen uppfyller de krav som anges i europeiska gemenskapens regelverk samt att internationella avtal om sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning beaktas.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har inget att invända mot förslaget till förordning.

Nr 2/05, D 10 05 05 3. Förslag till överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av vissa uppgifter enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (ÅFS 46/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.10.2005:

Överenskommelseförordningens innehåll:

Enligt rikets lag om utkomstskydd för arbetslösa (FFS 1290/2002, nedan rikslagen) söks inkomstrelaterad dagpenning hos den arbetslöshetskassa där den arbets sökande är medlem. Innan arbetslöshetskassan fattar ett beslut i ärendet skall arbetskraftsbyrån ge arbetslöshetskassan ett utlåtande om de arbetskraftspolitiska förutsättningarna för erhållande av inkomstrelaterad dagpenning. Utlåtandet är bindande för arbetslöshetskassan som sedan fattar beslut om inkomstrelaterad dagpenning.

Enligt förordningsutkastets 1 § ankommer det på Ålands arbetsförmedlingsbyrå att i landskapet Åland avge i 1 kap. 4 § och 11 kap. 4 § rikslagen avsedda bindande utlåtanden till arbetslöshetskassorna om de arbetskraftspolitiska förutsättningarna för erhållande av inkomstrelaterad dagpenning.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1, 13, 14, 22 och 23 punkterna självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, socialvård, undervisning, näringsverksamhet och främjande av sysselsättningen. Lagstift-

ningsbehörigheten gällande försäkringsavtal och socialförsäkring har i självstyrelselagens 27 § 11 punkt och 29 § 1 mom. 3 punkt hänförts till riket.

Enligt landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa (FFS 71/2003, nedan blankettlagen) är rikslagen med vissa avvikelser tillämplig i landskapet. Rikslagen skall tillämpas i landskapet till den del lagen innehåller bestämmelser om arbetslöshetsdagpenning som betalas som grunddagpenning och den därtill anslutna barnförhöjningen samt arbetsmarknadsstöd. De förvaltningsuppgifter som enligt den genom blankettlagen antagna rikslagen ankommer på statens myndigheter skall i landskapet handhas av landskapets myndigheter i fråga om de arbetslöshetsförmåner som blankettlagen omfattar.

Rikslagen innehåller även bestämmelser om inkomstrelaterad dagpenning. Dessa bestämmelser har inte intagits i blankettlagen eftersom rikslagens bestämmelser om inkomstrelaterad dagpenning enligt 27 § 11 punkten och 29 § 1 mom. 3 punkten självstyrelselagen hör till rikets behörighet och därmed är direkt tillämpliga i landskapet.

Den föreslagna överenskommelseförordningen reglerar avgivandet av i de rikslagen avsedda utlåtandena i landskapet Åland om de arbetskraftspolitiska förutsättningarna för erhållande av inkomstrelaterad dagpenning. Eftersom avgivandet av dessa utlåtanden utgör en uppgift som hör till riksförvaltningen kan den i enlighet med 32 § självstyrelselagen överföras på en landskapsmyndighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har inget att invända mot förslaget till förordning.

Ålandsdelegationen konstaterar att till handlingarna även fogats en version till förordningsutkast enligt vilken de i förordningen avsedda uppgifterna skulle ankomma på Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet. Ålandsdelegationen har denna dag givit utlåtande över en av lagtinget 14.9.2005 antagen landskapslag om arbetsmarknadspolitisk verksamhet (utlåtande nr 37/05). Genom landskapslagen inrättas en ny myndighet, Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet, som skall överta de uppgifter som Ålands arbetsförmedlingsbyrå och Ålands yrkesvägledningsbyrå för tillfället ombesörjer. Benämningen i överenskommelseförordningen bör motsvara den vid tidpunkten för dess ikraftträdande gällande landskapslagstiftningen.

Nr 3/05, D 10 05 05 4. Förslag till överenskommelseförordning om skötseln av lönegarantiärenden i landskapet Åland (ÅFS 47/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 25.10.2005:

Överenskommelseförordningens innehåll:

Enligt förordningsutkastets 1 § skall Ålands arbetsförmedlingsbyrå i landskapet Åland sköta de uppgifter som enligt lönegarantilagen (FFS 866/1998), lönegarantiförordningen (FFS 868/1998) och lagen om lönegaranti för sjömän (FFS 1108/2000) ankommer på arbetskraftsbyråerna. Genom förordningen upphävs, enligt dess 2 §, förordningen om förvaltningen av lönegarantiärenden i landskapet Åland (FFS 136/1977, ÅFS 5/1977) och 1 § 2 punkten förordningen om fortsatt giltighet av vissa överenskommelseförordningar som har utfärdats med stöd av 1951 års självstyrelselag för Åland (FFS 1594/1992).

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Syftet med lönegarantilagstiftningen är, att i händelse av arbetsgivarens insolvens, trygga betalningen av arbetstagarnas fordringar som grundar sig på arbetsförhållandet. Enligt den aktuella rikslagstiftningen ankommer det på arbetsministeriet att styra verkställigheten av lagen

samt svara för lönegarantisystemets utveckling, medan vederbörande arbetskrafts- och näringscentral ansvarar för behandlingen av lönegarantiansökningar, fattandet av beslut och återkrav samt för andra uppgifter i anslutning till verkställigheten av lagen. Arbetskraftsbyråerna och arbetskrafts- och näringscentralen tar emot lönegarantiansökningar samt ger sökanden råd vid ansökan om lönegaranti. Ansökningsblanketterna skall avgiftsfritt stå till buds i arbetskraftsbyråerna. Enligt utkastet till överenskommelseförordning skall Ålands arbetsförmedlingsbyrå ombesörja de uppgifter som ankommer på arbetskraftsbyråerna medan vederbörande arbetskrafts- och näringscentral i riket fortsättningsvis skall ombesörja den egentliga handläggningen av lönegarantiärendena.

Enligt 27 § 21 och 41 punkterna samt 29 § 1 mom. 5 och 6 punkterna självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda med beaktande av vad som stadgas i 29 § 1 mom. 6 punkten och 29 § 2 mom., arbetsavtal, kreditväsendet samt privaträttsliga angelägenheter. Lönegarantiärenden är att hänföra till rikets behörighet men förvaltningen av sådana ärenden kan med stöd av 32 § självstyrelselagen överföras på en landskapsmyndighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen konstaterar att till handlingarna även fogats en version till förordningsutkast enligt vilken de i förordningen avsedda uppgifterna skulle ankomma på Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet och där hänvisningen till rikets lag om lönegaranti för sjömän saknas. Ålandsdelegationen har denna dag givit utlåtande över en av lagtinget 14.9.2005 antagen landskapslag om arbetsmarknadspolitisk verksamhet (utlåtande nr 37/05). Genom landskapslagen inrättas en ny myndighet, Ålands arbetsmarknads- och studieservice-myndighet, som skall överta de uppgifter som Ålands arbetsförmedlingsbyrå och Ålands yrkesvägledningsbyrå för tillfället ombesörjer. Benämningen på myndigheten i överenskommelseförordningen bör motsvara den vid tidpunkten för dess ikraftträdande gällande landskapslagstiftningen. Delegationen anser även hänvisningen till lagen om lönegaranti för sjömän som motiverad med beaktande av förordningens syfte.

I övrigt har Ålandsdelegationen inget att invända mot förslaget till överenskommelseförordning.

Nr 4/05, D 10 05 05 5. Förslag till överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av vissa förvaltningsuppgifter som rör handel med utsläppsrätter avseende växthusgaser (ÅFS 5/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 15.12.2005:

Överenskommelseförordningens innehåll:

I förordningsutkastet föreskrivs om skötseln i landskapet Åland av förvaltningsuppgifter som hänför sig till handel med utsläppsrätter och som avses i landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om utsläppshandel (ÅFS 60/2005). Enligt utkastets 2 § ankommer det på Ålands landskapsregering att besluta om förteckningen över anläggningar i landskapet Åland och de utsläppsrätter som avses bli beviljade för var och en av dem jämte motiveringar för detta, samt om fördelning, beviljande, ändring, justering och annullering av utsläppsrätter till verksamhetsutövare. På Energimarknadsverket ankommer enligt förordningsutkastets 3 § att ombesörja de förvaltningsuppgifter som rör utsläppsregister och registerhantering samt övervakning och kontroll av utsläpp som avses i 5, 6 och 7 kap. i lagen om utsläppshandel. I utkastets 4 § berättigas Energimarknadsverket att erhålla ersättning för skötseln av i 3 § avsedda uppgifter enligt överenskommelse mellan landskapsregeringen och

Energimarknadsverket. Enligt utkastets 5 § skall förordningen tillämpas på den handel med utsläppsrätter avseende växthusgaser som ägt rum i landskapet fr.o.m. 1.1.2005.

Bakgrunden till överenskommelseförordningen:

Förordningsutkastet grundar sig på landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om utsläppshandel (ÅFS 60/2005), genom vilken rikets lag om utsläppshandel (FFS 683/2004) med vissa avvikelser gjordes tillämplig i landskapet Åland. Genom landskapslagen implementerades rådets direktiv 2003/87/EG om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom gemenskapen och om ändring av rådets direktiv 96/61/EG i landskapet Åland.

Republikens president förordnade 15.7.2005, med hänvisning till Högsta domstolens utlåtande 29.6.2005, att 5 § 2 och 3 mom. landskapslagen skulle förfalla, men att landskapslagen till övriga delar kunde träda i kraft. Landskapslagens 5 § 2 mom. innehöll bestämmelser om beräkningsgrunder för fastställande av utsläppsrätter samt 5 § 3 mom. bestämmelser om en kvot av Finlands utsläppsrätter som skulle fastställas av landskapsregeringen. Högsta domstolen konstaterade dels att en uppdelning av Finlands totala utsläppsrätter enligt 5 § 3 mom. inte är förenlig med direktivet, dels att bestämmelsen i 5 § 2 mom. skulle medföra olika fördelningskriterier för aktörer i landskapet och i riket samt att olika behandling inte är förenlig med direktivet.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Den föreslagna förordningen gäller natur- och miljövård, landskapets myndigheter samt näringsverksamhet vilka områden enligt 18 § 1, 10 och 22 punkterna självstyrelselagen hör till landskapets behörighet med vissa undantag som inte berörs i förordningsutkastet.

Enligt 27 § 4 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9a kap. Behörighetsfördelningen i självstyrelselagen mellan landskapet och riket bibehålls också vid genomförandet av gemenskapsrätten. I fråga om den interna kompetensfördelningen mellan riket och landskapet är det landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs i landskapet till den del en fråga hör till landets behörighet, men enligt självstyrelselagen ankommer på landskapet. I landskapets behörighet gällande natur- och miljövård och näringsverksamhet ingår även att besluta om fördelningen och beviljandet av utsläppsrätter på landskapsnivå. I landskapets behörighet ingår även förvaltningsuppgifter som rör utsläppsregister och registerhantering samt övervakning och kontroll av utsläpp.

Finansieringen:

Genom förordningsutkastet överförs i enlighet med 32 § självstyrelselagen förvaltningsbehörighet hänförande sig till utsläppsregister och registerhantering samt övervakning och kontroll till Energimarknadsverket. Självstyrelselagen utgår från att part som enligt självstyrelselagen har förvaltningsbehörigheten även har kostnadsansvaret. Vid överförandet av förvaltningsuppgifter har den mottagande parten ansetts åta sig finansieringen om inte annat anges. Kostnadsfrågan kan lösas t.ex. så att den särskilt anges i förordning eller i vissa fall genom separata avtal mellan behörig riks- och landskapsmyndighet. I förordningsutkastets 4 § har intagits bestämmelser om detta.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen konstaterar att i föreliggande förordningsutkast har förvaltningsbehörighet fördelats mellan landskapets och rikets myndigheter beträffande handel med utsläppsrätter avseende växthusgaser på i 32 § självstyrelselagen avsett sätt.

Högsta domstolen har i utlåtande 29.6.2005 konstaterat att direktiv 2003/87/EG slår fast ett system som innebär att den sammanlagda mängden utsläppsrätter som fördelas i en medlemsstat för en given period skall stämma överens med medlemsstatens skyldighet att begränsa sina utsläpp enligt beslut 2002/358/EG och Kyotoprotokollet. Den nationella fördelningsplanen skall utformas så att detta krav uppfylls.

Det ankommer på statsrådet att besluta om den nationella fördelningsplanen, som bl.a. omfattar det totala antalet utsläppsrätter och fördelningsgrunderna för dessa. Med beaktande särskilt av bestämmelserna i 18 § 10 och 22 punkterna samt 59b § självstyrelselagen är en samverkan mellan rikets och landskapets myndigheter härvid nödvändig. Bestämmelser om fördelningen av förvaltningsbehörigheten beträffande handeln med utsläppsrätter avseende växthusgaser kan på förslaget sätt intas i en överenskommelseförordning.

Ålandsdelegationen har inget att invända mot förslaget till överenskommelseförordning förutsatt att det omfattas av berörda myndigheter.

Nr 5/05, D 10 05 05 6. Förslag till en överenskommelseförordning om domännamnsförvaltningen i landskapet Åland.

Ålandsdelegationens utlåtande 24.1.2006:

Bakgrunden till överenskommelseförordningen:

Regeringens proposition (RP 151/2005 rd) med förslag till lag om ändring av lagen om domännamn (FFS 228/2003) avläts till riksdagen 7.10.2005. Genom ändringen införs i rikslagen bestämmelser om ett eget toppdomännamn, ax, för Åland. Lagen om domännamn skall härvid tillämpas förutom på domännamn som slutar på landskoden för Finland (fi) även på landskapskoden för Åland (ax) i datornätet Internet, samt på domännamnsförvaltningen och på förmedlingen av ansökningar om domännamn. Enligt propositionen kan ett domännamn som slutar med landskapskoden ax beviljas ett företag, ett samfund eller en enhet som har fast driftställe på Åland. Domännamnet ax kan dessutom beviljas en person som fyllt 15 år, vars hemkommun är på Åland eller som har åländsk hembygdsrätt. I propositionen anges att avsikten är att genom en överenskommelseförordning överföra i rikslagen avsedda förvaltningsuppgifter i anslutning till landskapskoden ax till landskapsregeringen. Ålandsdelegationen avgav 22.7.2005 utlåtande till kommunikationsministeriet över nämnda proposition.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Genom den föreslagna förordningen överförs vissa förvaltningsuppgifter i anslutning till domännamnsförvaltningen från kommunikationsverket till Ålands landskapsregering. Enligt förordningsutkastet ankommer det på landskapsregeringen att bevilja den i lagen om domännamn avsedda landskapskoden ax. Landskapsregeringen skall även behandla och avgöra övriga förvaltningsuppgifter i anslutning till landskapskoden ax. För behandlingen av ansökan om en landskapskod uppbärs en avgift vars storlek bestäms enligt landskapslagen om grunderna för avgifter till landskapet (ÅFS 27/1993). Beträffande överklagande av landskapsregeringens beslut hänvisas i förordningsutkastet till 25 § 3 mom. självstyrelselagen.

Lagstiftningsbehörigheten:

I uppdelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapet och riket i 18 och 27 paragraferna självstyrelselagen nämns inte domännamn som ett särskilt rättsområde. Rättsområden som inte särskilt nämns i 18 § eller 27 § självstyrelselagen skall i behörighetshänseende bedömas utgående från de grundsatser som följs i lagen som helhet. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning berör den lagstiftning som gäller domännamn närmast området för televerksam-

het, som i 27 § 40 punkten självstyrelselagen hänförs till rikets behörighet. Frågor gällande domännamn tangerar även den lagstiftning som gäller varumärke samt bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 8 och 10 punkterna självstyrelselagen. Ärenden gällande domännamn är således enligt 27 § 42 punkten självstyrelselagen att hänföra till rikets lagstiftningsbehörighet.

Bestämmelsen i utkastets 1 § 3 mom. om överklagande berör rättsväsendet, på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. I utkastet hänvisas härvid till 25 § 3 mom. självstyrelselagen enligt vilket besvär över beslut som en landskapsmyndighet har fattat med stöd av en överenskommelseförordning överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen konstaterar att i föreliggande förordningsutkast överförs förvaltningsbehörighet gällande domännamn från riksförvaltningen till landskapsregeringen på i 32 § självstyrelselagen avsett sätt.

Ålandsdelegationen har inget att invända mot förslaget till överenskommelseförordning.

Nr 1/06, D 10 06 05 4. Överenskommelseförordning om studentexamen i landskapet Åland (ÅFS 68/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 17.5.2006:

Överenskommelseförordningens innehåll:

Förordningsutkastet består av två paragrafer. I dess 1 § bemyndigas den studentexamensnämnd som avses i 18b § (FFS 766/2004) i gymnasialagen (FFS 629/1998) och i lagen om anordnande av studentexamen (FFS 672/2005) att sköta de förvaltningsuppgifter som består i att föranstalta den studentexamen som avses i 5 § i landskapslagen om utbildning på gymnasialstadienivå. Enligt förordningens 2 § medför en i landskapet Åland avlagd studentexamen som har föranstaltats i enlighet med 1 § samma behörighet som motsvarande examen som har avlagts i riket. Genom förordningen upphävs gällande förordning om studentexamen i landskapet Åland (FFS 1262/1999). Föreliggande förordningsutkast föranleds av ändringar i rikslagstiftningen och landskapslagstiftningen.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 och 14 punkterna i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt undervisning. I propositionen till självstyrelselagen (RP 73/1991 rd) konstateras att undervisningsväsendet i sin helhet skall vara underställt landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt motiven har landskapet behörighet att stadga bland annat om gymnasiets mål och innehåll. Till rikets behörighet hör däremot att bestämma vilka fordringar en läroinrättning skall fylla för att ha dimissionsrätt till statens universitet. I propositionen anges vidare att självstyrelselagens bestämmelser i princip inte ställer hinder för att man genom en landskapslag utformar gymnasialundervisningen så att den till innehållet avviker från det som gäller i riket, även till andra delar än vad som gäller finska språket. Följden kan dock bli att dimissionsbetyg på Åland inte berättigar till inträde vid rikets högskolor om detta inte reglerats genom avtal eller på annat sätt. Ålandsdelegationen har samma dag som detta utlåtande även givit ett utlåtande över en av lagtinget 19.4.2006 antagen landskapslag om utbildning på gymnasialstadienivå. I nämnda utlåtande har Ålandsdelegationen jämfört bestämmelserna om studentexamens inne-

håll i nämnda landskapslags 5a § med bestämmelserna i 18 § 2 mom. i rikets gymnasielag (ändrad FFS 766/2004) och konstaterat att dessa bestämmelser i sak motsvarar varandra.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Enligt 18 § 4 mom. i rikets gymnasiallag (629/1998) ger studentexamen allmän behörighet för fortsatta studier vid högskola. Studentexamen i det avseende att den ger allmän behörighet för studier vid universitet eller högskola i riket, utgör en riksangelägenhet. Eftersom undervisningsväsendet hör till landskapets behörighet ankommer det på landskapet att lagstifta om innehållet i och genomförandet av de examina som ges vid landskapets skolor. Eftersom de ärenden förordningsutkastet gäller berör ärenden som hör både till landskapets och rikets behörighet kan de, liksom i gällande överenskommelseförordning, lämpligen regleras i en sådan. Beträffande texten i överenskommelseförordningens 1 § konstateras att översättningen i den finskspråkiga texten på landskapslagen är felaktig.

I övrigt har Ålandsdelegationen inget att anmärka mot föreliggande förslag till överenskommelseförordning.

Nr 2/06, D 10 06 05 6. Överenskommelseförordning om skötseln av de uppgifter i landskapet Åland som hör till det utbetalande och attesterande organet för Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFGU) (ÅFS 110/06).

Ålandsdelegationens utlåtande 12.9.2006:

Ålandsdelegationen konstaterar att förslaget till överenskommelseförordning har utarbetats av jord- och skogsbruksministeriet och Ålands landskapsregering gemensamt. Ålandsdelegationen har tagit del av landskapsregeringens utlåtande i ärendet.

Bakgrunden till överenskommelseförordningen:

En väsentlig del av EG:s gemensamma jordbrukspolitik består av de stöd som betalas av medel som garantisektionen vid EUGFJ förfogar över och förvaltningen av medlen. Detaljerade bestämmelser om förvaltningen av medel ingår i rådets förordning (EG) nr 1258/1999 om finansiering av den gemensamma jordbrukspolitiken samt i kommissionens förordning (EG) nr 1663/95 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EEG) nr 729/70 i fråga om förfarandet vid avslutande av räkenskaperna för garantisektionen vid Europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket (EUGFJ). De nämnda förordningarna förpliktar varje medlemsstat att ackreditera, d.v.s. godkänna ett utbetalningsställe via vilket de stöd som finansieras genom garantisektionen vid EUGFJ betalas och som svarar för förvaltningen och kontrollen av stöden.

I gemenskapslagstiftningen ställs noggranna krav på utbetalningsställets förvaltning. Utbetalningsstället har tre huvuduppgifter: godkännande av utbetalningar, verkställande av utbetalningar och bokföring. Utöver detta skall det finnas ett attesterande organ som är oberoende av utbetalningsställets verksamhet och som intygar att utbetalningarna överensstämmer med gemenskapsreglerna samt ger kommissionen en revisionsberättelse årligen.

Förordning (EG) nr 1258/1999 skall fortsätta att gälla till och med 15.10.2006 för utgifter som betalas av medlemsstaterna och till och med 31.12.2006 för utgifter som betalas av kommissionen. En ny rådets förordning om finansieringen av den gemensamma jordbrukspolitiken (EG) nr 1290/2005 (nedan den nya finansieringsförordningen) skall tillämpas från och med 1.1.2007. Några bestämmelser i den nya finansieringsförordningen skall dock tillämpas från och med 16.10.2006.

Med den nya finansieringsförordningen har två nya fonder för jordbruket inrättats: Europeiska garantifonden för jordbruket (EGFJ) och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveck-

ling (EJFLU). Under programperioden 2007 – 2013 skall EJFLU, nedan landsbygdsfonden, finansiera gemenskapens ekonomiska bidrag till program för landsbygdsutveckling som genomförs enligt rådets förordning (EG) nr 1698/2005 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling, nedan landsbygdsutvecklingsförordningen.

Enligt landsbygdsutvecklingsförordningen skall för skötseln av landsbygdsutvecklingsprogram utses en förvaltningsmyndighet samt ett godkänt utbetalande organ och ett attesterande organ i enlighet med den nya finansieringsförordningen. Förvaltningsmyndighetens uppgifter regleras noga i landsbygdsutvecklingsförordningens 75 artikel.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Syftet med den föreslagna överenskommelseförordningen är att ingå en överenskommelse om hur de uppgifter som anknyter till förvaltningen av medel tillhöriga EJFLU och som omfattas av landskapets lagstiftningsbehörighet skall fördelas mellan landskapet och riket. Överenskommelseförordningen ersätter gällande förordning om skötseln av uppgifter i landskapet Åland som hör till utbetalningsstället för garantisektionen vid Europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket (EUGFJ), FFS 1004/2001.

Den föreslagna förordningen skall tillämpas på de stödsystem som finansieras genom Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU), och som med stöd av självstyrelselagen omfattas av landskapets lagstiftningsbehörighet. Jord- och skogsbruksministeriet skall även i landskapet Åland vara en sådan behörig myndighet som avses i kommissionens förordning (EG) nr 885/2006 när det gäller godkännande av utbetalningsställen och andra organ och avslutande av räkenskaperna för EGFJ och EJFLU. Jord- och skogsbruksministeriet skall också i landskapet Åland vara ett sådant utbetalande organ som avses i rådets förordning (EG) nr 1290/2005. Fr.o.m. 1.5.2007 skall landsbygdsverket verka som utbetalande organ. Förordningen innehåller även bestämmelser om skötseln av det utbetalande organets uppgifter. Till Ålands landskapsregering skall delegeras skötseln av uppgifter som anknyter till betalningarna, bokföringen och kontrollen av stödtagare. Det organ som utfärdar intyg som gäller jord- och skogsbruksministeriet/landsbygdsverket skall sköta uppgifterna som attesterande organ även i landskapet Åland. Landskapet Åland svarar för kostnaderna för skötseln av det utbetalande organets uppgifter till den del det hör till landskapets behörighet. En närmare reglering om förfarandena vid ersättande av kostnader ingås genom avtal mellan det utbetalande organet och Ålands landskapsregering. Förordningen är avsedd att träda i kraft 16.10.2006.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Den nationella behörigheten inom jord- och skogsbruket begränsas kraftigt av EG:s rättsakter. Europeiska gemenskapen har i detalj reglerat de frågor som ingår i gemenskapens jordbrukspolitik och har ensam behörighet att genomföra den gemensamma jordbrukspolitiken. Medlemsstaterna kan inte bedriva någon nationell jordbrukspolitik och de nationella författningarna skall basera sig på gemenskapens rättsakter. För den nationella regleringen återstår närmast att genomföra EG-bestämmelser när dessa förutsätter det.

Behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket påverkas inte av att det är fråga om genomförande av EG:s gemensamma jordbrukspolitik. Den föreslagna förordningen berör jord- och skogsbruket samt styrning av lantbruksproduktionen på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 15 punkten i självstyrelselagen. Till rikets behörighet har i 27 § 15 punkten i självstyrelselagen hänförs priset på lantbruks- och fiskeriprodukter samt främjande av export av lantbruksprodukter.

Den föreslagna överenskommelseförordningen gäller generellt de genom Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling finansierade stöden som omfattas av landskapets behörighet. En närmare analys om vilka stöd förordningen avser har inte gjorts. Beträffande behö-

righetsfördelningen hänvisar Ålandsdelegationen till Högsta domstolens utlåtande 18.8.2003 över landskapslagen om finansiering av landsbygdsnäringar (ÅFS 65/2003). Genom nämnda landskapslag implementerades rådets förordning (EG) nr 1257/1999 om stöd från Europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket (EUGFJ) i landskapet. Högsta domstolen konstaterade i utlåtandet över nämnda landskapslag att riket och landskapet utifrån behörighetsfördelningen i självstyrelselagen har tillämpat en ansvarsfördelning avseende de olika EG-stöden samt den nationella finansieringen. Landskapet har ansetts ha behörighet när det gäller strukturpolitiken och riket när det gäller pris- och marknadspolitiken. Härav följer att landskapet har ansetts ha behörighet när det gäller strukturstöden och stöd till landsbygdens utveckling. Av de stöd till landsbygdens utveckling som tillämpas i landskapet har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om startstöd och miljöstöd i enlighet med 18 § 10, 15, 17 och 22 punkterna i självstyrelselagen. Även stöd till jordbruk i mindre gynnade områden (s.k. LFA-kompensationsbidrag) har ansetts höra till landskapets behörighet. Behörigheten angående det nationella investeringsstödet hör till landskapet med stöd av 18 § 15 och 22 punkterna i självstyrelselagen. I utlåtandet uppgav Högsta domstolen att den inte har något att anmärka mot denna utgångspunkt för fördelningen av lagstiftningskompetensen. Denna fördelning bör således följas då det gäller att bedöma vilka stödformer den nu aktuella förordningen berör.

Finansieringen:

Förordningsutkastet tillämpas på de stödsystem som finansieras genom Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och som med stöd av självstyrelselagen omfattas av landskapets lagstiftningsbehörighet. I fråga om dessa stödsystem uppkommer nationella kostnader främst beträffande det utbetalande organet. Självstyrelselagen utgår från att part som enligt självstyrelselagen har förvaltningsbehörigheten även har kostnadsansvaret. Kostnadsfrågan kan lösas t.ex. så att den särskilt anges i förordning eller i vissa fall genom separata avtal mellan behörig riks- och landskapsmyndighet. I förordningens 6 § har intagits bestämmelser om detta.

Utlåtande:

De ovan angivna EG-förordningarna förpliktar varje medlemsstat att godkänna ett utbetalningsställe genom vilket de stöd som finansieras genom Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling betalas och som svarar för förvaltningen och kontrollen av dem. Av handlingarna i ärendet framgår att varje medlemsstat skall begränsa antalet utbetalande organ till minsta möjliga antal. Verkställigheten av Europeiska gemenskapens jordbrukspolitik ankommer för Ålands del i enlighet med behörighetsfördelningen i självstyrelselagen dels på Ålands landskapsregering och dels på jord- och skogsbruksministeriet. Landskapet utser inom sitt behörighetsområde de myndigheter som i landskapet skall handha förvaltningsuppgifter som gemenskapsrätten förutsätter. I föreliggande överenskommelseförordning överförs en del av de förvaltningsuppgifter som enligt EG-förordningarna ankommer på det utbetalande organet jämlikt 32 § självstyrelselagen på en riksmyndighet till den del de omfattas av landskapets lagstiftningsbehörighet.

Ålandsdelegationen, som inte i sak har något att invända mot föreliggande förslag till överenskommelseförordning, anser dock att vissa formuleringar i utkastet bör ses över, bland annat rubriksättningen för 3 §, sättet att beskriva uppgiftsfördelningen i 4 § och preciseringen av landskapet Ålands kostnadsansvar enligt första meningen i 6 §.

Nr 1/07, D 10 07 05 3. Överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av vissa uppgifter gällande pensionsersättning som skall betalas av statens medel för tiden för vård av barn under tre år eller för tiden för studier.

Ålandsdelegationens utlåtande 5.11.2007:

Hänvisning: Justitieministeriets skrivelse 11.10.2007, nr. 37/08/2004.

Ärende:

Justitieministeriet har i skrivelse 11.10.2007 enligt 32 § i självstyrelselagen inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande beträffande ett förslag till en överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av vissa uppgifter som gäller pensionsersättning för tiden för vård av barn under tre år eller för tiden för studier.

Bakgrunden till överenskommelseförordningen:

Lagen om pensionsersättning som skall betalas av statens medel för tiden för vård av barn under tre år eller för tiden för studier (FFS 644/2003, nedan pensionsersättningslagen) jämte senare ändringar (FFS 895/2004) trädde i kraft 1.1.2005. Lagen innebär att det inkomstgrundade arbetspensionsskyddet kompletteras med en förmån som beviljas av statsmedel. Denna förmån är avsedd att kompensera det förvärvspensionsskydd enligt den privata sektorns pensionslagar eller den offentliga sektorns pensionslagar som går förlorat för tiden för vård av barn under tre år eller för tiden för studier. Förmånen utgör en separat del i förhållande till arbetspensionen. Den betalas dock i samband med arbetspensionen. Denna förmån och av den förorsakade förvaltningskostnader bekostas av staten i det skede då förmånen i fråga skall betalas i samband med arbetspensionen. Förmånen betalas av den arbetspensionsanstalt vars arbetspensionssystem arbetstagarens senaste förvärvsinkomster omfattas av. Rikslagstiftningen innehåller närmare bestämmelser om rätten till förmånen, uträknandet av förmånens belopp, utbetalningen av förmånen samt den ersättning som betalas till Pensionsskyddscentralen och pensionsanstalterna för att täcka de utgifter och kostnader som förmånen åsamkar dem. Justitieministeriet har till handlingarna i detta ärende fogat ett utkast till en regeringsproposition med förslag till ändringar av pensionsersättningslagen, i vilken bl.a. skall intas sådana laghänvisningar och bestämmelser om förfarandet som gäller på Åland.

Överenskommelseförordningens innehåll:

Enligt förordningens 1 § skall de förvaltningsuppgifter som enligt rikslagen ankommer på en pensionsanstalt skötas i landskapet Åland av Ålands landskapsregering när den beviljar arbetspension i enlighet med 18 § 2 a-punkten i självstyrelselagen för Åland. Förordningens 2 § ålägger Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet att meddela Pensionsskyddscentralen de uppgifter som den får av åländska studerande som utomlands har avlagt en i pensionsersättningslagens 3 § 3 mom. avsedd examen.

Enligt förordningens 3 § svarar riket för alla utgifter och kostnader som Ålands landskapsregering har på grund av i förordningen avsedda uppgifter i enlighet med de grunder social- och hälsovårdsministeriet fastställer med stöd av 8 § i pensionsersättningslagen. Riket skall även svara för de kostnader Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet har för att sköta i förordningen avsedda uppgifter. Landskapsregeringen, Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet och Pensionsskyddscentralen berättigas att vid behov närmare avtala om ersättningarna.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Enligt 18 § 13 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om socialvård. Till socialvården hör bl.a. ärenden gällande hemvårdsstöd för barn samt studie-stöd.

Enligt 18 § 2a punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timplärare vid grundskolor i landskapet. Till rikets lagstiftningsbehörighet hör enligt 29 § 3 punkten i nämnda lag arbetspensionsskyddet för kommunernas anställda och för förtroendevalda inom kommunalförvaltningen samt arbetspensionsskyddet för andra, med de undantag som följer av 18 § 2a punkten och annan socialförsäkring.

I rikslagens förarbeten anges att ifrågakavande pensionsersättning utgör en separat del i förhållande till arbetspensionen även om den betalas i samband med arbetspensionen. Denna förmån, som finansieras med statsmedel, kompenserar det förvärvspensionsskydd som går förlorat för tiden för vård av barn under tre år eller för tiden för studier. Med anledning härav anser Ålandsdelegationen att ifrågakavande pensionsersättning utgör en sådan social förmån som är att betrakta som en del av rättsområdet annan socialförsäkring på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 29 § 3 mom. i självstyrelselagen tillkommer riket även i fråga om dem som enligt 18 § 2a punkten i nämnda lag omfattas av landskapets arbetspensionsskydd.

Finansieringen:

Självstyrelselagen utgår från att part som enligt självstyrelselagen har lagstiftnings- eller förvaltningsbehörigheten även har kostnadsansvaret. Vid överförandet av förvaltningsuppgifter har den mottagande parten ansetts åta sig finansieringen om inte annat anges. Kostnadsfrågan kan lösas t.ex. så att den särskilt anges i förordning eller i vissa fall genom separata avtal mellan behörig riks- och landskapsmyndighet. Kostnadsfördelningen har reglerats i förordningens 3 § på det sätt att staten i enlighet med behörighetsfördelningen i självstyrelselagen skall stå för de utgifter och kostnader pensionsersättningen föranleder.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen konstaterar att vissa oklarheter i justitieministeriets tidigare förslag till överenskommelseförordning, som tillställts delegationen genom skrivelse av 25.11.2004, nu förtydligats. Ålandsdelegationen har för egen del inget att anmärka mot föreliggande förordningsutkast. Av handlingarna i ärendet framgår att förslaget har utarbetats i samarbete med berörda riks- och landskapsmyndigheter.

C. LANDSKAPSFÖRORDNINGAR

D. ÖVRIGA UTLÅTANDEN

Nr 1/97. Förslaget till ny Regeringsform för Finland.

Ålandsdelegationens utlåtande till justitieministeriet 15.10.1997:

Ålandsdelegationen noterar att bestämmelser om landskapet Åland intagits i förslagets 25 §, 58 § 3 mom., 75 § samt 122 §.

I 25 § anges att landskapet Åland bildar en egen valkrets för val av en riksdagsledamot. Stadgandet motsvarar bestämmelsen härom i 68 § självstyrelselagen för Åland. Närmare bestämmelser om förfarandet vid val av riksdagsman finns i lagen om riksdagsmannaval.

Enligt förslagets 58 § 3 mom. 4 punkten fattar republikens president beslut utan förslag från statsrådet i andra i självstyrelselagen för Åland avsedda ärenden än sådana som gäller landskapets ekonomi. Med anledning härav konstateras att enligt 34 § självstyrelselagen fattar presidenten beslut i ärenden som gäller landskapets självstyrelse på det sätt 34 § regeringsformen stadgar. Enligt sistnämnda lagrum fattar presidenten beslut i statsrådet på föredragning av den minister till vars ämbetsområde ärendet hör. Förslagets 58 § 3 mom. 4 punkt innebär således en avvikelse från självstyrelselagen och skall stiftas på det sätt 69 § självstyrelselagen anger.

I 75 § har intagits en hänvisning till självstyrelselagen beträffande lagstiftningsordningen för självstyrelselagen och jordförvärvslagen för Åland. I lagrummet anges även att det i självstyrelselagen finns bestämmelser om Ålands lagtings rätt att ta initiativ samt om stiftande av landskapslagar. Beträffande lagstiftningsordningen samt lagtingets initiativrätt finns en motsvarande bestämmelse i riksdagsordningens 33 §.

I detta sammanhang önskar delegationen hänvisa till stadgandet i 28 § självstyrelselagen enligt vilket en ändring av grundlag eller annan rikslag fordrar lagtingets bifall för att träda i kraft i landskapet såvitt det är fråga om principerna för enskildas rätt att i landskapet äga fast egendom eller tillgångar som hör till näringsverksamhet. En hänvisning till detta lagrum vore motiverad i den nya grundlagen liksom även till bestämmelsen i 33 § självstyrelselagen enligt vilken republikens president, statsrådet eller annan myndighet är skyldig att inhämta landskapsstyrelsens utlåtande innan stadganden som uteslutande gäller landskapet eller annars har särskild betydelse för landskapet utfärdas.

Delegationen utgår från att bestämmelserna i självstyrelselagens 32 § om överenskommelseförordningar är tillräckliga för utfärdande av överenskommelseförordningar enligt samma förfarande som hittills.

Innehållet i förslagets 122 § om att landskapet Åland åtnjuter självstyrelse enligt det som bestäms i självstyrelselagen för Åland motsvarar stadgandet i 52a § regeringsformen.

Ålandsdelegationen konstaterar att de föreslagna stadgandena om landskapet Åland motsvarar bestämmelserna i nu gällande grundlag och även innebär en viss utvidgning av dem. Delegationen förordar stadgandena om landskapet Åland i förslaget till ny grundlag.

Delegationen önskar dock framhålla att de bestämmelser som gäller Åland borde sammanföras under ett skilt kapitel i regeringsformen.

Eftersom den föreslagna lagen är av särskild betydelse för landskapet utgår Ålandsdelegationen från att utlåtande jämlikt 28 § 2 mom. självstyrelselagen även inhämtas av landskapet.

Nr 2/97. Uppgifter i anslutning till fastställandet och förvaltningen av kvoter för laxfisket.

Ålandsdelegationens utlåtande till högsta domstolen 15.10.1997:

Efter att Finland anslutit sig till Europeiska unionen sker regleringen av laxfisket som en del av Europeiska gemenskapens gemensamma fiskeripolitik. Det finländska laxfisket bedrivs inom ramen för av Europeiska gemenskapen fastställda kvoter. Med anledning härav anholder ministeriet om ett i 60 § 2 mom. självstyrelselagen avsett avgörande beträffande följande frågor:

1. Om riksmyndigheten är behörig att verkställa en tidsmässig eller regional fördelning av Finlands laxkvot,

2. Om jord- och skogsbruksministeriet, oberoende av det som eventuellt har beslutats om fördelningen av kvoten, är behörigt att utfärda ett fiskeförbud även inom landskapet Åland ifall den nationella kvoten fyllts.

Behörigheten:

Enligt 18 § 16 och 22 punkterna självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i ärenden gällande fiske och styrning av fiskerinäringen, utövande av fiske såsom näring samt yrkesmässigt fiske inom det område som definieras i 2 § nämnda lag. Till rikets behörighet har i 27 § 15 punkten självstyrelselagen hänförs ärenden gällande priset på lantbruks- och fiskeriprodukter samt främjande av export av lantbruksprodukter.

Den nu aktuella frågan gäller ärenden som enligt fördelningen av behörigheten ankommer på landskapet. Ärendet berör även förhållandet till utländska makter, vilket område enligt 27 § 4 punkten självstyrelselagen visserligen hänförs till rikets behörighet, men i fråga om vilket även stadgandena i 9 och 9a kap. nämnda lag skall beaktas.

Förhållandet till internationella fördrag

I självstyrelselagens 9 kap. har intagits bestämmelser om internationella fördrag och dess 9a kap. reglerar ärenden som gäller Europeiska unionen.

En bestämmelse i ett internationellt fördrag som står i strid med självstyrelselagen blir enligt 59 § självstyrelselagen gällande i landskapet endast om därom stiftas en lag i den ordning som stadgas i 67 och 69 § riksdagsordningen och 69 § självstyrelselagen. Om ett fördrag innehåller en bestämmelse i en fråga som faller inom landskapets behörighet skall lagtinget för att bestämmelsen skall bli gällande i landskapet ge sitt bifall till den författning genom vilken bestämmelsen sätts i kraft (59 § självstyrelselagen).

Lagtinget har givit sitt bifall till fördraget om Finlands anslutning till Europeiska gemenskapen. I fördraget om Finlands anslutning till Europeiska gemenskapen tillämpas de undantag beträffande landskapet som preciserats i det särskilda protokollet 2 (det s.k. Ålandsprotokollet). Enligt ingressen till protokollet skall med hänsyn till Ålands särställning enligt folkrätten de fördrag som ligger till grund för Europeiska gemenskapen omfatta Åland med i protokollet preciserade undantag. Några undantag gällande fiske ingår inte i protokollet. Med anledning härav gäller på området utfärdade EU-direktiv och förordningar även i landskapet Åland.

Det oaktat innebär EU-regelverket ingen ändring i fråga om behörighetsfördelningen mellan statsorganen och landskapet Åland. Frågeställningen i fråga om förhållandet mellan riksmyndigheternas och landskapets behörighet måste i sådana fall lösas internt utgående från bestämmelserna i självstyrelselagen.

I stöd av självstyrelselagen har lagtinget stiftat landskapslagen om verkställighet av den gemensamma fiskeripolitiken inom Europeiska gemenskapen (ÅFS 40/1995), föredragen för republikens president 07.04.1995. Enligt landskapslagen skall lagen tillämpas vid verkställandet av Europeiska gemenskapens gemensamma fiskeripolitik inom landskapets område till de delar frågan inte regleras i Europeiska gemenskapens förordningar eller i bestämmelser som utfärdas med stöd av dem eller i beslut som fattas med stöd av dem. Den allmänna verkställigheten av landskapslagen ankommer på Ålands landskapsstyrelse. Landskapsstyrelsen är även den behöriga myndighet som avses i Europeiska gemenskapens gemensamma fiskeripolitik omfattande rättsakter till den del rättsakterna reglerar frågor som enligt självstyrelselagen ankommer på landskapets lagstiftningsbehörighet. Landskapsstyrelsen eller den eller de myndigheter som landskapsstyrelsen beslutar skall kontrollera att de bestämmelser som gäller vid tillämpningen av Europeiska gemenskapens gemensamma fiskeripolitik iakttas till den del bestämmelserna reglerar frågor som enligt självstyrelselagen ankommer på landskapets lagstiftningsbehörighet.

Trots att en bestämmelse som grundar sig på ett internationellt fördrag enligt självstyrelselagen hör till landskapets behörighet ankommer det folkrättsliga ansvaret på riket för att fördra-

get efterföljs även i landskapet. Ett bifall från lagtinget till ett internationellt fördrag innebär inte att man med stöd av fördraget kan avvika från självstyrelselagen. Däremot innebär ett bifall av lagtinget att landskapets lagstiftningsbehörighet delvis begränsas, d.v.s. lagtinget kan inte under den tid avtalet är i kraft lagstifta i strid med fördragets bestämmelser. Godkännandet innebär inte att lagtinget fräntas vare sig lagstiftnings- eller förvaltningsbehörigheten inom det berörda området.

I självstyrelselagens 59a § har intagits bestämmelser om skyldigheten för rikets myndigheter att underrätta landskapsstyrelsen om ärenden som bereds inom Europeiska unionens institutioner beträffande ärenden som hör till landskapets behörighet eller annars kan ha särskild betydelse för landskapet. Landskapsstyrelsen har rätt att delta i beredningen av dessa ärenden i statsrådet. Enligt 59b § självstyrelselagen ankommer det på landskapsstyrelsen att för Ålands del formulera det nationella ställningstagandet vid tillämpningen av Europeiska gemenskapens gemensamma politik till den del ärendet faller inom landskapets behörighet.

Av ovannämnda framgår att den laxkvot som enligt internationella bestämmelser tilldelats Finland är gemensam för riket och Åland och skall därför fördelas mellan dessa parter. Detta sker genom överenskommelse mellan behörig riks- och landskapsmyndighet. Självstyrelselagen innehåller dock inga bestämmelser om hur man skall förfara i händelse av att en överenskommelse inte kan träffas. Området är således oreglerat.

Utlåtande:

Eftersom meningsskiljaktigheten som jord- och skogsbruksministeriet anhängiggjort avser områden som enligt 18 § 16 och 22 punkterna självstyrelselagen hör till landskapets behörighet är det inte möjligt för riksmyndigheterna att utan landskapets samtycke utfärda bindande föreskrifter som skulle gälla inom landskapets land- eller vattenområden. Vid beredningen av ärenden gällande Europeiska unionen bör i 9a kap. självstyrelselagen angett förfarande följas.

Nr 3/97. Utkast till förordning om överlåtelse av Lemströms kanal till landskapet Åland.

Ålandsdelegationens utlåtande 15.10.1997:

Allmänt:

Förvaltningen av Lemströms kanal och svängbro jämte tillhörande byggnader och markområden samt uppsikten över trafiken och ordningen på denna kanal ankom tidigare på landskapet på basis av överenskommelseförordning (959/1974), vilken förfallit vid ikraftträdandet av gällande självstyrelselag.

I 78 § 2 mom. självstyrelselagen anges att genom förordning kan stadgas att mark, byggnader och anläggningar som inte används för egentlig statsförvaltning vid den tidpunkt då den nya självstyrelselagen trädde i kraft, övergår till landskapet. I förordningsutkastet nämnda fastigheter och byggnader kan anses vara av i lagrummet avsedd art.

Formuleringen i 2 § i den svenskspråkiga versionen av utkastet är otydlig och bör justeras.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen, som utgår från att berörda statsmyndigheters samtycke till förordningen inhämtats, finner att förslaget följer de riktlinjer som angivits i självstyrelselagen beträffande överföring av statens mark på Åland till landskapet. I övrigt har delegationen inget att anmärka mot förordningsutkastet.

Republikens presidents beslut 7.11.1997.

1/98. Ändringar i självstyrelselagen föranledda av förslaget till ny regeringsform för Finland (RP 1/1998).

Ålandsdelegationens utlåtande till justitieministeriet 15.9.1998:

Ändringarna avser bestämmelserna om hur presidenten fattar beslut i ärenden som gäller landskapets självstyrelse, bestämmelserna om förfarandet vid godkännande av internationella fördrag samt bestämmelserna om ändring av självstyrelselagen och förklaring av grundlag. Ändringarna, som huvudsakligen är av lagteknisk natur, är avsedda att träda i kraft samtidigt som den nya regeringsformen.

Ålandsdelegationen avgav 15.10.1997 utlåtande om förslaget till ny regeringsform.

Presidentens beslutsfattande i ärenden som gäller Åland:

Enligt 34 § 1 mom. självstyrelselagen fattar republikens president beslut i ärenden som gäller landskapets självstyrelse på det sätt som stadgas i 34 § regeringsformen. Jämlikt 34 § 2 mom. självstyrelselagen föredras ärenden som gäller landskapets självstyrelse i statsrådet från justitieministeriet, dock så att ärenden som gäller landskapets ekonomi föredras från finansministeriet.

I förslaget till ny regeringsform har bestämmelser om presidentens sätt att fatta beslut intagits i dess 58 §. Med anledning härav är det också nödvändigt att hänvisningen i 34 § självstyrelselagen ersätts med en hänvisning till 58 § i den nya regeringsformen.

Enligt nyssnämnda 58 § 3 mom. 5 punkten fattar presidenten beslut utan att statsrådet lägger fram förslag till avgörande i andra i självstyrelselagen för Åland avsedda ärenden än sådana som gäller landskapets ekonomi. Ålandsdelegationen finner på grund härav anledning att erinra om bestämmelserna i 56 § självstyrelselagen beträffande handläggningen av ekonomiska frågor. I nämnda paragraf anges de avgöranden av Ålandsdelegationen vilka skall stadfästas av republikens president. Besluten skall stadfästas oförändrade eller lämnas utan stadfästelse. Om republikens president fattar beslut om att inte anta Ålandsdelegationens beslut i oförändrad form skall ärendet hänskjutas till delegationen för ny behandling.

Ikraftträdande av internationella fördrag:

I 59 § självstyrelselagen föreskrivs att en bestämmelse i ett internationellt fördrag som Finland ingår och som innehåller en bestämmelse som står i strid med självstyrelselagen kan bli gällande i landskapet endast om därom stiftas en lag i den ordning som bestäms i 67 och 69 § riksdagsordningen samt 69 § självstyrelselagen.

Nämnda paragrafer i riksdagsordningen reglerar beslutsfattandet i riksdagen i ärenden gällande stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av grundlag samt handläggningen av statsfördrag. Självstyrelselagens 69 § 1 mom. reglerar förfarandet vid ändring av självstyrelselagen.

I förslaget till ny regeringsform, som även ersätter gällande riksdagsordning, har huvudregeln för behandling av lagar i grundlagsordning intagits i dess 73 § och i dess 95 § 2 mom. bestämmelser om ikraftträdandet av internationella förpliktelser som gäller grundlag.

Med anledning av att den nya regeringsformen ersätter tidigare riksdagsordning är det befogat att hänvisningarna i självstyrelselagen ändras.

Enligt förslaget utelämnas hänvisningen i 59 § självstyrelselagen till lagens 69 § och i stället intas i nämnda paragraf förutom hänvisningen till 95 § 2 mom. regeringsformen även en bestämmelse om att ikraftträdandet av ifrågavarande internationella fördrag förutsätter att lagtinget ger sitt bifall till lagen med en majoritet av minst 2/3 av de avgivna rösterna.

Ändring av självstyrelselagen och förklaring av grundlag

Självstyrelselagens 27 § 1 punkt och 69 § 1 mom. om stiftande, ändring, förklaring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag respektive självstyrelselagen föreslås i en-

lighet med terminologin i förslaget till den nya regeringsformen ändrade så att ordet "förklaring" stryks.

I detta sammanhang önskar delegationen påpeka att även 17 § jordförvärvslagen för Åland (3/1975) innehåller en bestämmelse om förklaring av lagen.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Med ovan nämnda påminnelse om handläggningen av ärenden beträffande landskapets ekonomi förordar Ålandsdelegationen de föreslagna ändringarna av självstyrelselagen för Åland. I ärendet har förrättats omröstning. Ledamöterna Lampis och Lindfors avvikande mening bifogas utlåtandet:

Jag kan förena mig i sak om Ålandsdelegationens förordande yttrande till justitieministeriet beträffande förslaget till ändring av 27 § 1 punkten, 34 § 1 mom. och 59 § 1 mom. självstyrelselagen för Åland (ÅFS nr 71/91). Dock anser jag att motiveringarna i yttrandet bort ytterligare preciseras med ett uttryckligt omnämnande av att 56 § i självstyrelselagen, ett stadgande som alltså inte innefattas i föreliggande förslag till ändring, kan uppfattas stå i strid med 58 § 3 mom. 5 punkten i förslaget till ny regeringsform för Finland och sålunda även i strid med förslaget till ändring av 34 § 1 mom. självstyrelselagen. Den föreslagna nya lydelsen av 34 § självstyrelselagen kan förty uppfattas som ett lagfästande även i självstyrelselagen för Åland av en tillämpad handläggningsordning av vissa åländska ärenden som är främmande för den ursprungliga och avsedda strukturen av relationerna mellan republikens högsta organ och de åländska självstyrelseorganen.

Beträffande förslaget till ändring av 69 § 1 mom. självstyrelselagen för Åland anser jag att Ålandsdelegationen inte hade haft orsak att i detta skede förorda någon förändring. Det kan inte uppfattas som enbart en formell ändring av lagtexten att stryka ordet "förklaring". I 60 § 2 mom. självstyrelselagen finns ett uttryckligt stadgande som ger högsta domstolen rätt att avgöra meningsskiljaktigheter angående en landskaps- eller en riksmyndighets behörighet att vidta förvaltningsåtgärder. Avgöranden som alltså kan innebära mera vittbärande lagtolkningsprinciper än blott avgörande i ett enskilt fall, d.v.s. högsta domstolen förklarar rätta inbörden av stadgande i självstyrelselagen. Utan tillämpning av nämnda 60 § 2 mom. har högsta domstolen också på senare tid i utlåtanden över av lagtinget antagna landskapslagar fällt avgöranden av mera allmängiltig natur, avgöranden som väl kan uppfattas ha prejudice-rande inverkan på gränsdragningen mellan landskapets och rikets lagstiftningsbehörighet enligt självstyrelselagen.

Dessutom återfinns ordet "förklaring" t.ex. i 17 § 1 mom. jordförvärvslagen för Åland (FFS 3/75 och 1145/91), en rikslag som nu inte är föremål för ändringsförslag.

Förslaget att ändra 69 § i självstyrelselagen hade bort vila till dess man hade tagit itu med att mera genomgripande granska och bearbeta stadganden i självstyrelselagen. Om den ifrågavarande ändringen är av så obetydlig natur som noterats hade man mycket väl kunnat infoga den ändringen i ett större sammanhang.

Nr 2/98. Promemoria om förhållandet mellan Ålands lagstiftning och rikets lagstiftning i fråga om utbildning.

Ålandsdelegationens utlåtande till undervisningsministeriet 30.9.1998:

Promemorian har utarbetats av en arbetsgrupp som tillsatts av undervisningsministeriet i samråd med Ålands landskapsstyrelse.

Ålandsdelegationen anser att promemorians redogörelse för lagstiftningen och utbildningsstrukturen i landskapet (avsnitt 2), antagande av studerande till svensk- eller tvåspråkiga universitet och yrkeshögskolor i riket (avsnitt 4), kraven på kunskaper i finska vid svensk- och

tvåspråkiga universitet och yrkeshögskolor i riket (avsnitten 5.1 och 5.2) samt om studiesociala förmåner (avsnitt 6) är tillräckligt utförliga. Eftersom det i promemorian föreslås att utlå- tande inhämtas av Ålandsdelegationen om behörighetsfördelningen i fråga om verkställande av studentexamen (avsnitt 3) och det i avsnitt 5.3 om möjligheterna till högskolestudier i riket för den som avlagt examen i landskapet ingår ett förslag till en förordning om den kunskap som i universitet och yrkeshögskolor krävs av åländska studerande, kommer delegationen i det följande att koncentrera sig på dessa avsnitt.

Studentexamen:

Enligt 18 § 14 punkten självstyrelselagen hör undervisningsväsendet till landskapets behörig- het.

Enligt 11 § 2 mom. 6 punkten 1951-års självstyrelselag ankom det på riket att reglera frågor rörande läropliktens omfattning, de fordringar som en läroinrättning skall fylla för att ha di- missionsrätt till statens universitet samt den skicklighet som fordras för att vinna kompetens som godkänns av staten. Dessa begränsningar har inte uttryckligen intagits i gällande självsty- relselag. I regeringens proposition till 1991-års självstyrelselag (RP nr 73/1990 s. 43) anges dock att till rikets behörighet hör att bestämma vilka fordringar en läroinrättning skall fylla för att ha dimissionsrätt till statens universitet. I detta avseende innebär gällande självstyrelselag i fråga om studentexamen ingen ändring av det som gällt från tidigare.

I rikslagstiftningen ingår bestämmelser om studentexamen i 18 § gymnasielagen (629/1998). Där föreskrivs också att studentexamen medför behörighet för fortsatta studier vid högskola. Närmare bestämmelser om verkställande av studentexamen ingår i studentexamensförord- ningen (1000/1994). Studentexamensnämnden har såsom en statlig myndighet även verkställt studentexamen på Åland.

I 5 § landskapslagen om utbildning efter grundskolan (ÅFS 52/1997) har förutsatts att den studieförberedande utbildningen i landskapet skall leda fram till gymnasieexamen eller stu- dentexamen. Med studentexamen har därvid avsetts den studentexamen som reglerats i rikslagstiftningen och också på Åland av hävd verkställts och genomförts på samma sätt som i riket. Avläggandet av denna studentexamen har sålunda utgjort en bekräftelse på att eleverna uppnått allmän högskolebehörighet för studier vid universitet eller högskola i Finland.

Med utgångspunkt från behörighetsfördelningen i självstyrelselagen står det å andra sidan landskapet fritt att utforma sin lagstiftning när det gäller undervisning, skolförvaltning, kurs- planer och -innehåll. Detsamma gäller examina och deras benämning förutsatt att de inte i nå- got avseende är skyddade.

I vad mån utbildningen vid skolor i landskapet ger rätt att inleda studier eller leder till viss kompetens utanför landskapet avgörs formellt inte inom landskapets behörighet. I sistnämnda avseende kan såsom exempel hänvisas till den utvärdering som förutsätts i den internationella konventionen för sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning. För landskapets del har utvärderingen genom en överenskommelseförordning (FFS 253/1998, ÅFS 39/1998) överlå- tits på sjöfartsverket.

Ålandsdelegationen finner att den nu ifrågavarande studentexamen som ger allmän behörighet för studier vid universitet eller högskola i riket är en riksangelägenhet.

Såvitt ett formellt lagfästande anses av behovet påkallat av den tolkning som tillämpats när det gäller åländska gymnasieelevers deltagande i studentexamen kräver detta någon form av överenskommelse. Enligt 18 § 2 mom. gymnasielagen finns det möjlighet att genom en för- ordning bestämma om rätten för andra än studerande enligt sistnämnda lag att delta i student- examen. En annan möjlighet är att genom landskapslag bringa bestämmelserna om studentex- amen i kraft även i landskapet för att därefter genom en överenskommelseförordning överföra de aktuella uppgifterna på rikets studentexamensnämnd.

Kunskaper i finska som krävs av åländska studerande:

Enligt 40 § självstyrelselagen är undervisningsspråket svenska i skolor som bekostas med allmänna medel och får understöd av sådana, om inte något annat stadgas genom landskapslag. Bestämmelsen om undervisningsspråket och det faktum att undervisningsväsendet hänförs till landskapets behörighet innebär att det är möjligt att i landskapets skolor avlägga examina med ämneskombinationer där finska saknas eller som i fråga om finska språket uppfyller lägre krav än i övriga delar av landet. För att detta inte skall leda till att ålänningar går miste om möjligheten att få högre undervisning i riket har i 41 § självstyrelselagen intagits en bestämmelse om att den som avlagt examen vid en undervisningsanstalt i landskapet kan, i enlighet med vad som närmare föreskrivs i förordning, vinna inträde och avlägga examen vid en svensk- eller tvåspråkig undervisningsanstalt vars huvudman är staten eller som erhåller understöd av staten, även om han inte har de kunskaper i finska som krävs för inträde och avläggande av examen.

Självstyrelselagens 41 § förutsätter alltså utfärdandet av en förordning. Arbetsgruppen har i enlighet med det som anförts ovan utformat ett förslag till en förordning om de kunskaper i finska som i universitet och yrkeshögskolor krävs av studerande som avlagt examen vid läroanstalter på Åland. Förslaget innehåller bestämmelser om att den som avlagt ovan avsedd examen och i övrigt uppfyller behörighetsvillkoren för studier vid en i förordningen avsedd läroinrättning, skall anses behörig för sådana studier även om han inte uppfyller de krav i finska som läroinrättningen annars ställer. I förordningsutkastet föreskrivs även att den som beviljats ovan avsedd studierätt får avlägga högskoleexamen även om han inte har sådana kunskaper i finska som föreskrivs för examen i fråga. Läroinrättningen kan dock bestämma att studeranden skall delta i sådan undervisning i finska som är nödvändig med tanke på utbildningsområdet.

Ålandsdelegationen finner inga invändningar för utfärdande av den föreslagna förordningen.

Övrigt:

Genom 50 § landskapslagen om utbildning efter grundskolan (ÅFS 52/1997) upphävdes bland annat landskapslagarna om Ålands handelsläroverk (ÅFS 45/1990), Ålands tekniska läroverk (ÅFS 64/1988) och Ålands vårdinstitut (ÅFS 84/1995). Vissa frågor berörande nämnda skolor har dock reglerats i överenskommelseförordningar, vilkas giltighetstid enligt förordning 30.12.1992 (1594/1992) förlängts att gälla även efter ikraftträdandet av den nya självstyrelselagen. Inom social- och hälsovårdsutbildningen gäller en överenskommelseförordning som trädde i kraft 1.1.1996 (1622/1995).

Eftersom de utbildningar som omfattas av ovannämnda överenskommelseförordningar ingår i den åländska försöksverksamheten med yrkeshögskoleutbildning och åtminstone delvis är i behov av en revidering instämmer Ålandsdelegationen i arbetsgruppens förslag om att åtgärder bör vidtas för att få till stånd en överenskommelseförordning som beaktar de förändrade förhållandena.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har ovan tagit ställning till behörighetsfördelningen i fråga om verkställandet av studentexamen i landskapet Åland. I övrigt förordar delegationen de förslag arbetsgruppen presenterat till fortsatta åtgärder för reducering av de problem som ansluter sig till förhållandet mellan den åländska lagstiftningen och rikslagstiftningen i fråga om utbildning.

NR 1/99. Förslag till vissa ändringar av självstyrelselagen.

Ålandsdelegationens utlåtande till justitieministeriet 23.9.1999:

De punkter på vilka Ålandsarbetsgruppen för översyn av självstyrelselagen för Åland föreslår ändringar gäller ansvarsfrågan mellan riket och landskapet i fråga om EG-medel och landskapets ansvar för skada till följd av brott mot internationella förpliktelser (kap. 3), den nationella behörighetsfördelningen i ärenden som gäller Europeiska unionen (kap. 5), kontrollen av landskapslagar (kap. 6), ikraftträdandet av internationella fördrag i landskapet (kap. 8) samt besvärinstansen i landskapets pensionsärenden (kap. 9). Dessutom föreslås att i 18 § självstyrelselagen intas bestämmelser om rådgivande folkomröstningar respektive rådgivande kommunala folkomröstningar (kap. 16) samt ändring av benämningen "Ålands landskapsstyrelse" (kap. 10). Arbetsgruppen har inte föreslagit några lagändringar i fråga om övriga i dess uppdrag angivna frågor. Ålandsdelegationen yttrar sig om förslagen till lagändringar.

Ålandsdelegationen avgav 15.9.1998 utlåtande beträffande den delrapport Ålandsarbetsgruppen 18.6.1998 överlämnat gällande ett förslag till en regeringsproposition angående ändringar i självstyrelselagen föranledda av förslaget till ny Regeringsform för Finland (RP 1/1998).

Allmänt:

Den åländska självstyrelsen är garanterad i Finlands grundlag. I grundlagens 122 § föreskrivs att landskapet Åland har självstyrelse enligt vad som särskilt bestäms i självstyrelselagen för Åland. Enligt grundlagens 75 § gäller beträffande lagstiftningsordningen för självstyrelselagen för Åland och jordförvärvslagen för Åland det som särskilt bestäms i dessa lagar. I 69 § självstyrelselagen anges att beslut angående ändring, förklaring eller upphävande av lagen skall fattas genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget och i riksdagen i den ordning som gäller vid ändring, förklaring eller upphävande av grundlag och i lagtinget med en majoritet om minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. Den i självstyrelselagen reglerade behörighetsfördelningen mellan riket och landskapet kan omfördelas endast genom en ändring av självstyrelselagen.

Självstyrelselagen är den grundförfattning som inom ramen för grundlagen definierar principerna för den åländska självstyrelsen samt landskapets ställning i Finland och i förhållande till riket. Med hänsyn till självstyrelselagens ställning som grundförfattning och med beaktande av de bestämmelser som gäller för ändring av självstyrelselagen är det viktigt att självstyrelselagen åtnjuter en hög grad av stabilitet. Angeläget är också att självstyrelselagen såtillvida är robust att de principer på vilka självstyrelselagen bygger och de gränsdragningar som gjorts vid kompetensfördelningen mellan landskapet och riket tydligt framgår av lagen och att självstyrelselagen samtidigt är så allmänt formulerad att ändringar av t.ex. terminologisk eller teknisk art eller förändringar i andra förhållanden än de som gäller självstyrelsens grunder eller förhållandet mellan landskapet och riket inte påkallar ändringar i självstyrelselagen. Av regleringens art följer också att beredningen av sådana ändringar av självstyrelselagen som avser att ändra eller justera principerna för självstyrelsen eller kompetensfördelningen mellan landskapet och riket borde ske med uttryckligt mandat att bereda sådana ändringar. Ändringar av teknisk natur kan beredas i en enklare ordning.

Skadeståndsansvar och ansvar för EG-medel:

Ålandsarbetsgruppen föreslår en revidering av 9 kap. självstyrelselagen samt införandet av nya 59 f §, 61 a § och 62 § 2 mom. Den nya 59 f § föreslås berättiga riket att kräva ersättning av landskapet i de fall Europeiska gemenskapens domstol dömt Finland att betala vissa belopp till den del beloppen döms ut till följd av en åtgärd eller underlåtenhet från landskapets sida. Likaså berättigas riket att kräva tillbaka medel av landskapet i de fall Finland i egenskap av medlemsstat ålagts betala tillbaka medel till Europeiska gemenskaperna förutsatt att medlen förvaltas eller övervakas av landskapet.

I paragraf 61 a föreslås en bestämmelse om fördelningen av det ansvar som följer av internationella förpliktelser. Ett yrkande på ersättning för skada som grundar sig på att gemenskapsrätten eller en internationell förpliktelse har uppfyllts bristfälligt eller oriktigt inom områden som hör till landskapets behörighet skall riktas mot landskapet. Landskapet har regressrätt gentemot riket till den del skadan har uppkommit till följd av en riksmyndighets åtgärd eller underlåtenhet.

Arbetsgruppen föreslår att det skulle ankomma på Ålandsdelegationen att avgöra meningsskiljaktigheter i fråga om de bestämmelser som föreslås intagna i förslagets 59 f § 1 och 3 mom. gällande rikets rätt att kräva ersättning av landskapet och landskapets återbetalningskyldighet respektive bestämmelsen i 61 a § 2 mom. gällande landskapets regressrätt gentemot riket. Enligt betänkandet skulle delegationens prövningsrätt härvidlag vara begränsad till objektiva kriterier såsom i fråga om skadans storlek, graden av vållande m.m.

Ålandsdelegationens uppgifter uppräknas i 56 § självstyrelselagen. Delegationen konstaterar att det jämlikt 62 § 2 mom. självstyrelselagen ankommer på Ålandsdelegationen att avgöra meningsskiljaktigheter i fråga om inrättandet av nya farleder för handelssjöfarten och statens mark och byggnader i landskapet. Som motivering till att Ålandsdelegationen anförtrots dessa uppgifter nämns i regeringens proposition (RP 73/1990 RD, sid. 95) att Ålandsdelegationen som är ett paritetiskt tillsatt organ, på grund av sin sakkunskap har ansetts lämpligare att handlägga dessa ärenden än att saken avgjordes av skiljemän i enlighet med gällande stadganden om skiljemannaförfarande. Med samma motivering föreslås dessa nya uppgifter för Ålandsdelegationen. Delegationens avgöranden i dessa nya ärenden skulle dock inte vara slutgiltiga utan besluten kan inom 60 dagar överklagas genom besvär hos högsta domstolen. Delegationen har inget att invända mot dessa förslag. Delegationens bedömning skulle i de föreslagna ärendena basera sig enbart på objektiva kriterier.

Ålands deltagande i behandlingen av eu-ärenden:

Gällande bestämmelser i 9 a kap. självstyrelselagen har inte varit entydiga. Högsta domstolen har i samband med granskningen av den av lagtinget 29.4.1998 antagna landskapslagen om ändringen av landskapslagen om renhållning konstaterat att dessa problem är nya och fordrar specifika lösningar. Ålandsarbetsgruppen föreslår att 9 a kap. i självstyrelselagen om ärenden som gäller Europeiska unionen skrivs om.

Till 27 § 4 punkten självstyrelselagen görs förtydligandet att förutom bestämmelserna i lagens 9 kap. skall även dess 9 a kap. beaktas beträffande förhållandet till utländska makter.

Till den omskrivna 59 b § har 1 och 2 mom. från 59 a § överförts oförändrade. Dessutom kompletteras bestämmelsen i gällande 59 b § med ett allmänt omnämmande av att landskapsstyrelsen skall ges tillfälle att delta i beredningen inom Europeiska unionen i ärenden som är av vikt för landskapet. Landskapsstyrelsen skall dessutom få rätt att stå i direkt kontakt med Europeiska gemenskapernas kommission i ärenden som hör till landskapets behörighet.

På motsvarande sätt som i fråga om lagstiftningsbehörigheten i den föreslagna 59 a § innehåller den föreslagna 59 c § 1 mom. en bestämmelse om att den nationella förvaltningsbehörigheten är delad mellan riket och landskapet vid genomförandet av gemenskapsrätten och tillämpningen av Europeiska gemenskapens gemensamma politik.

I 59 c § har intagits en skyldighet för landskaps- och riksmyndigheterna att samråda i fall där gemenskapsrätten förutsätter nationella förvaltningsåtgärder i medlemsstaten och förvaltningsbehörigheten är delad mellan landskapet och riket och åtgärderna är beroende av varandra eller endast en gemensam åtgärd kan vidtas för hela medlemsstaten. I de fall landskapsstyrelsen och riksmyndigheten inte är överens om vilka åtgärder som bör vidtas anges i förslaget att en rekommendation till avgörande kan begäras av Ålandsdelegationen.

I den nya 59 d § intas bestämmelser om ett samrådsförfarande mellan landskapet och riket i frågor som gäller svar till kommissionen på förfrågningar angående genomförandet av medlemsstatens skyldigheter i landskapet eller i svaromål till EG-domstolen.

Ålandsdelegationen anser det naturligt att riks- och landskapsmyndigheterna samarbetar och samråder i fråga om de nationella förvaltningsåtgärder i förhållande till gemenskapsrätten där förvaltningsbehörigheten är delad. Förslaget om att en rekommendation till avgörande kan inhämtas av Ålandsdelegationen harmonierar med såväl gällande bestämmelser i 62 § självstyrelselagen som den föreslagna kompletteringen. Enligt ordalydelsen skulle Ålandsdelegationen endast avge en rekommendation och således inget bindande beslut. Den föreslagna 59 c § motsvarar i sak högsta domstolens avgörande 29.1.1998 nr 276 i laxfiskekvotsfrågan och Ålandsdelegationen betonar i likhet med Ålandsarbetsgruppen vikten av att Finland vid beredningen av nya rättsakter inom unionen aktivt verkar för att det åtminstone i medlemsstaten Finland tillåts två förvaltningsmyndigheter, så att denna problematik så långt som möjligt undviks i framtiden.

Kontrollen av landskapslagar:

Arbetsgruppen föreslår blott smärre ändringar i lagstiftningskontrollen.

Beträffande lagstiftningskontrollens omfattning har frågan om den även bör innefatta en granskning av dess förenlighet med EG-rätten och andra internationella fördrag vållat oklarhet. Ålandsdelegationen har numera ansett som sin uppgift att granska landskapslagarna utgående från självstyrelselagens bestämmelser om kompetensfördelningen mellan riket och landskapet men inte ansett det ingå i sitt egentliga uppdrag att uttala sig om dess förenlighet med EG:s regelverk. Delegationen har dock i utlåtanden i lagstiftningsärenden påtalat vissa klara överträdelser. Republikens president har i enlighet med högsta domstolens utlåtanden förordnat vissa landskapslagar att partiellt förfalla då de på vissa punkter inte överensstämmer med EG-rätten.

Lagstiftningskontrollens omfattning klargörs genom att det i den reviderade 19 § anges att presidentens rätt att förordna om att en landskapslag skall förfalla i fall då landskapet överskridit sin lagstiftningsbehörighet begränsas till de fall då ärendet gäller områden som enligt självstyrelselagen ("denna lag") hör till rikets behörighet. Avsikten är att lagstiftningskontrollen inte skall utsträcka sig till bedömningen av frågan om landskapslagen överensstämmer med internationella fördrag.

Ehuru någon egentlig förändring av rättsläget inte eftersträvas anser Ålandsdelegationen det motiverat att lagstiftningskontrollens omfattning nu preciseras. Enligt förslaget skulle den innefatta en prövning av huruvida landskapslagen överensstämmer med behörighetsfördelningen i självstyrelselagen inklusive är förenlig med grundlagen och om den berör Finlands inre eller yttre säkerhet.

Delegationen ifrågasätter dock om ordalydelsen i 19 § 1 mom. är tillräckligt tydlig och motsvarar det som avses, d.v.s. att lagstiftningskontrollen inte skall innefatta en bedömning av landskapslagarnas förenlighet med internationella fördrag.

Bestämmelsen innebär att det inte finns något utanför landskapsförvaltningen stående organ som förhandsgranskar landskapslagarnas förenlighet med EG-rätten eller andra internationella fördrag innan de föredras för republikens president för beslut. De föreslagna bestämmelserna fråntar dock inte Ålandsdelegationen rätten att påtala uppenbara brister i förhållande till internationella fördrag.

Det reviderade 20 § 3 mom. möjliggör att en landskapslag helt eller delvis kan träda i kraft redan innan republikens president fattat sitt beslut om utövande av vetorätten. Härvid förutsätts dock att ett anslag i landskapets budget förutsätter lagstiftningsåtgärder och det därför eller av någon annan anledning finns särskilda skäl till att en landskapslag skall träda i kraft omedelbart.

I den föreslagna lagtexten nämns som exempel på särskilda skäl att ett anslag i landskapets budget förutsätter lagstiftningsåtgärder. I betänkandet nämns som andra exempel att EG-rätten förutsätter att medlemsstaterna vidtar snabba lagstiftningsåtgärder eller behovet av att vissa blankettlagar kan träda i kraft i landskapet samtidigt som rikslagen träder i kraft i riket. För att landskapslagar av detta slag skall kunna sättas i kraft omedelbart förutsätts alltid att därtill finns särskilda skäl. I betänkandet påpekas dessutom att vikten av att sätta en landskapslag omedelbart i kraft alltid skall vägas mot de negativa följder som kan uppstå om republikens president senare förordnar att landskapslagen eller en del därav skall förfalla. Den lagstiftningskontroll Ålandsdelegationen utför kommer om förslaget genomförs även att innefatta en laglighetsbedömning av om sådana särskilda skäl föreligger. Ålandsdelegationen poängterar vikten av att förutsättningarna för att en landskapslag omedelbart skall kunna sättas i kraft tydligt framgår ur landskapslagen. Definieringen av budgetlagar och uttrycket ”särskilda skäl” är allmänt hållen och kan skapa problem vid prövningen av landskapslagars förenlighet med självstyrelselagen. Om det i lagstiftningskontrollen i efterhand konstateras att sådana skäl ej förelegat skall landskapslagen eller delar därav upphävas och dess rättsverkningar återgår för den mellanliggande tiden från lagens antagande till republikens presidents ställningstagande, vilket kan medföra skadeståndsansvar för landskapet.

Rådgivande folkomröstningar:

Det föreslås att 18 § 1 och 4 punkterna självstyrelselagen kompletteras med bestämmelser om rådgivande folkomröstningar respektive rådgivande kommunala folkomröstningar.

Högsta domstolen har i utlåtande 9.9.1994 om den av lagtinget 15.6.1994 antagna landskapslagen om en rådgivande folkomröstning angående Ålands anslutning till Europeiska unionen funnit att självstyrelselagen inte innehåller några bestämmelser om rådgivande folkomröstningar. Då folkomröstningen endast var rådgivande och inte gällde tillvägagångssättet vid fattande av beslut och inte frantog lagtinget dess rätt att företräda landskapet ansåg högsta domstolen att införandet av bestämmelser om en rådgivande folkomröstning inte stred mot självstyrelselagen. I kommunallagen för landskapet Åland (ÅFS 73/1997) har intagits bestämmelser om rådgivande kommunala folkomröstningar.

Ålandsdelegationen ifrågasätter behovet av att bestämmelser om rådgivande folkomröstningar intas i självstyrelselagen, eftersom rättsläget med beaktande av högsta domstolens ovan beskrivna utlåtande bör anses klart. Delegationen anser att rådgivande folkomröstningar inte utgör något egentligt rättsområde, varför det inte borde intas i den i 18 § självstyrelselagen intagna förteckningen över rättsområden.

Om bestämmelsen dock intas i självstyrelselagen bör den formuleras så att oönskade folkomröstningar omöjliggörs. I teorin kan det enligt föreliggande förslag uppstå fall där riket anordnar folkomröstningar som huvudsakligen gäller landskapet. I princip kan det även uppkomma fall vid vilka landskapet utan rikets medverkan anordnar folkomröstningar i frågor som är av väsentlig betydelse för riket.

I det fall de föreslagna bestämmelserna intas i självstyrelselagen påverkar de republikens presidents möjligheter att inlägga veto i sådana fall då ärendet gäller Finlands inre eller yttre säkerhet.

Försäkringsdomstolen som besvärinstans:

Arbetsgruppen föreslår i kap. 9 att självstyrelselagen ändras så att besvär över landskapsstyrelsens beslut i pensionsärenden söks hos försäkringsdomstolen, eftersom försäkringsdomstolen är sista besvärinstans i landet i övrigt.

Ålandsdelegationen förordrar förslaget.

Ändring av benämningen ”Ålands landskapsstyrelse”:

Arbetsgruppen föreslår i kap. 10 att benämningen ”Ålands landskapsstyrelse” ändras till ”Ålands landskapsregering” (fi: Ahvenanmaan maakunnanhallitus”) för undvikande av förväxlingar med landskapsförbundens landskapsstyrelser i riket.

Ålandsdelegationen anser sig inte ha skäl att kommentera förslaget till namnbyte.

Övrigt:

Delegationen önskar få tillgång till de utlåtanden övriga remissinstanser avgivit och förbehåller sig rätten att inkomma med kompletteringar med anledning därav.

Ålandsdelegationen har inte varit enig om samtliga i utlåtandet framförda synpunkter.

Ledamoten Olssons avvikande åsikt:

Till största delen är jag av samma uppfattning som majoriteten om Ålandsdelegationens utlåtande av 24.9.1999 över Ålandsarbetsgruppens förslag till ändringar av självstyrelselagen. I nedan nämnda avseenden anser jag dock att utlåtandet borde ha fått en annan lydelse.

Det fjärde stycket under punkt 3 (skadeståndsansvar och ansvar för EG-medel) formuleras på det sätt som anges i ledamoten Wirtanens avvikande åsikt.

Det sista stycket i punkt 4 (Ålands deltagande i behandlingen av EU-ärenden):

”Ålandsdelegationen konstaterar att de föreslagna 59 a, 59 b, 59 c och 59 d § i huvudsak endast kodifierar rådande rättsläge. Något behov av en sådan kodifiering föreligger knappast. Dessutom är den föreslagna regleringen delvis detaljerad på ett sätt som inte harmonierar med den form av reglering som självstyrelselagen bör innehålla. Blott på en punkt synes förslaget innehålla en förändring av det rådande rättsläget; landskapsstyrelsen skulle enligt 59 b § 2 mom. ha rätt att stå i direkt kontakt med Europeiska gemenskapernas kommission i ärenden som hör till landskapets behörighet. En sådan ändring skulle strida mot den princip som undantagslöst följts i självstyrelselagen nämligen, att riket har det exklusiva ansvaret och den exklusiva behörigheten ifråga om Finlands externa förbindelse och kontakter och skulle därmed vara ägnad att i detta avseende göra självstyrelselagen otydlig. Det föreligger dessutom ett riksintresse av att riket har den fulla kontrollen över Finlands externa relationer. Landskapets intressen tryggas i självstyrelselagen av reglerna om samråd och samverkan vid utformningen av den del av Finlands EU-politik som har betydelse för landskapet.”

Punkt 8 (ändring av benämningen ”Ålands landskapsstyrelse”):

”Ändringen är missvisande i fråga om landskapsstyrelsens ställning och skulle enligt min mening, trots de skäl som framförs i betänkandet, vara mer ägnat att skapa förvirring än klarhet.”

Ledamoten Wirtanens avvikande åsikt:

Jag önskar framföra följande ändringar i Ålandsdelegationens utlåtande av 24.9.1999 över Ålandsarbetsgruppens förslag till ändringar av självstyrelselagen för Åland.

Det fjärde stycket under punkt 3 (skadeståndsansvar och ansvar för EG-medel):

”Ålandsdelegationen konstaterar att de föreslagna 59 f och 61 a § endast synes lagfästa det som också utan ifrågavarande bestämmelser gäller. Formuleringen av 61 a § kunde dock eventuellt medföra processuella komplikationer. I förslaget till nytt 62 § 2 mom. åläggs Ålandsdelegationen uppgiften att i första instans avgöra meningsskiljaktigheter angående det skadeståndsansvar varom bestämmelser föreslås intagna i 59 f § 1 och 3 mom. samt 61 a § 2 mom. Ålandsdelegationen ifrågasätter behovet och ändamålsenligheten av en sådan specialreglering angående förfarandet för slitande av skadeståndsrättsliga tvister mellan landskapet och

riket: Ålandsdelegationen är ingen egentlig domstol. Det finns en allmän strävan bort från specialdomstolar och -tribunaler och när det gäller skadeståndsrättsliga frågor finns det allmänna domstolar som bör anses fullt kapabla att avgöra också nu ifrågavarande ärenden, synnerligast som det enligt betänkandet vid slitande av tvisterna inte skulle vara fråga om något annat än en strikt rättslig bedömning av tvistefrågan. Enligt förslaget skulle dessutom ärendena i sista instans avgöras av högsta domstolen. De ärenden som enligt 62 § självstyrelselagen i dess nu gällande lydelse ankommer på Ålandsdelegationen är av en annan rättslig art än de nu aktuella skadeståndsärendena.”

Det sista stycket i punkt 4 (Ålands deltagande i behandlingen av EU-ärenden):

Jag förenar mig med ledamoten Olssons avvikande åsikt i fråga om huvudprinciperna på denna punkt. Jag anser också att 59 b § 2 mom. i förslaget inte bör intas i lagen. Däremot finner jag inte hinder för att det kan uppstå situationer där direkta kontakter mellan landskapet och kommissionen kan förekomma. Regleringen av sådana situationer bör likväl bli avhängiga av de möjligheter primärrätten och sekundärrätten inom EU möjliggör. Ett utnyttjande av sådana möjligheter bör beaktas så långt som möjligt och föregås av samråd och samverkan mellan rikets och landskapets myndigheter. I självstyrelselagen krävs för detta inte nya bestämmelser. På övriga punkter förenar jag mig med majoriteten i delegationen.

Ledamoten Lindfors' och ledamotssuppleanten Lindholms gemensamma avvikande åsikt:

59 c § 2 mom.:

Ålandsarbetsgruppens förslag till avgörande av tvister enligt stadgandet i 59 c § 2 mom. förefaller inte fullständigt genomarbetat. Man kunde naturligtvis anföra olika synpunkter på arbetsgruppens lösningsmodell men vi lyfter här fram endast tidsfaktorn. Ärenden som det kan komma att vara fråga om, kräver sannolikt inte sällan ett snabbare avgörande än vad stadgandet anvisar i fall parterna inte åtnöjs med Ålandsdelegationens rekommendation. Eftersom Ålandsdelegationen är ett organ som besitter en stor kunskap om behörighetsfördelningen mellan landskapet Åland och riket ävensom om tillämpningen i praktiken av aktuella lagrum och delegationen är sammansatt av representanter för såväl riket som Åland under ordförandeskap av regeringens företrädare i landskapet torde det vara möjligt och lämpligt att också i här avsedda ärenden anlita Ålandsdelegationen som ett direkt skiljemannaorgan. Om Ålandsdelegationen har utrett och satt sig in i ett ärende i syfte att avge en rekommendation till avgörande skulle det vara fullt befogat att också anförtro Ålandsdelegationen rätten att slutligt avgöra tvisten.

Vi anser alltså att sista meningen i 59 c § 2 mom. borde omformuleras sålunda, att om riksmyndigheten och landskapsstyrelsen inte är överens om vilka åtgärder som bör vidtas skall saken avgöras av Ålandsdelegationen.

Nr 1/00. Ändring av lagen om en förteckning över handelsfartyg i utrikesfart (FFS 1707/1991).

Ålandsdelegationens utlåtande till Landskapsstyrelsen 30.3.2000:

Ärende:

Ålands Landskapsstyrelse har tillställt Ålandsdelegationen en skrivelse av följande lydelse innehållande begäran om utlåtande:

”Landskapsstyrelsen har den 2 mars 2000 beslutat att inbegära utlåtande gällande ändring av lag om en förteckning över handelsfartyg i utrikesfart, FFS 1707/1991 (parallellregisterlagen).

Lagen innehåller i 4 § 2 och 3 mom. stadganden som inte står i paritet med gällande självstyrelselag. Detta bekräftas av Högsta domstolens utslag 29.6.1993 (då nya självstyrelselagen redan trätt i kraft) angående landskapets behörighet att utge räntestöd till handelssjöfarten. HD:s utslag gäller generellt allt näringsstöd till sjöfarten. HD konstaterade i ovannämnda utslag bl.a. följande: "...på de områden där riket har behörighet omfattar denna landskapet Åland lika väl som varje annan del av Finland." "...ifall (räntestöd) beviljas måste trafikministeriet ge det även till fysiska och juridiska personer från landskapet Åland enligt enahanda grunder som annars i riket"

Av parallellregisterlagen 4 § 2 mom. framgår det bl.a.: "Stöd kan även beviljas... fartyg... registrerat på Åland."

Av 4 § 3 mom. framgår det bl.a.: "...stöd (till rederiet)...beviljas dock inte...under den tid (som det) betalas för småtonnage eller motsvarande stöd från landskapet Åland. Detsamma gäller sådant understöd eller stöd från staten eller landskapet Åland som är avsett att sänka fartygets driftskostnader."

HD påvisar i sitt utslag bl.a.: "Landskapets... behörighet att främja även sådan näringsverksamhet som faller under rikets behörighet syftar till möjligheten att beakta de särskilda förhållanden som kan råda inom landskapet. Denna behörighet berättigar därför inte rikets myndigheter att avvika från likställighetsprincipen."

I regeringens proposition till riksdagen gällande parallellregisterlagen (RP 119/1991) anförs i detaljmotiveringen (sida 15): "... föreslås hela systemet och administreringen av det bli koncentrerat till en myndighet för att en enhetlig praxis skall kunna skapas." Även denna motivering strider mot HD:s utslag som citerats ovan ang. 4 § 3 mom.

Sedan parallellregisterlagen stiftades (1991) har Finland anslutits till EU (1995). EU-kommissionen ingriper mot näringspolitiska specialarrangemang som avviker från den riktlinjer för medlemmarnas sjöfartsstöd som antogs 1997. Detta innebär att eventuella speciella näringsstöd som landskapet beslutar om med anledning av landskapets särskilda förhållanden måste prövas av kommissionen. Något behov av stadganden i parallellregisterlagen angående EU-rätten finns därför inte.

Med hänvisning till ovanstående anholder landskapsstyrelsen om Ålandsdelegationens utlåtande huruvida bestämmelserna i 4 § 2 och 3 mom. överensstämmer med självstyrelselagen ; beträffande bestämmelserna i 2 mom. till den del den synes innehålla en prövningsrätt, och beträffande bestämmelserna i 3 mom. till den del ett samtidigt stöd från landskapet Åland exkluderar rätten till i 1 mom. avsett stöd."

Enligt 56 § självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtande till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsstyrelsen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtanden i frågor som gäller självstyrelsen.

Ålandsdelegationen avger följande utlåtande:

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 27 § 13 punkten självstyrelselagen hör handelssjöfart samt farleder för handelssjöfarten till rikets behörighet. Den reglering som avser förutsättningarna för och sättet att bedriva handelssjöfart utgör också en riksangelägenhet. Handelssjöfarten har även i 18 § 22 punkten nämnda lag undantagits från den näringsverksamhet som hör till landskapets behörighet. I nämnda lagrum anges dock att även lagtinget har behörighet att vidta åtgärder för att främja sådan näringsverksamhet som bl.a. självstyrelselagens 27 § 13 punkt avser.

Rikslagens innehåll:

Enligt 4 § 1 mom. lagen om en förteckning över handelsfartyg i utrikesfart beviljas en finsk sammanslutning som äger ett i förteckningen över handelsfartyg i utrikesfart infört fartyg och

bedriver rederiverksamhet med fartyget stöd av statliga medel under i lagen angivna förutsättningar.

Enligt lagens 4 § 2 mom. kan stöd även beviljas en finsk sammanslutning som bedriver rederiverksamhet med fartyg som den äger och som är registrerat på Åland.

I lagens 3 mom. anges att stöd som avses i dess 1 mom. dock inte beviljas den som äger ett fartyg som är inskrivet i handelsfartygsförteckningen under den tid för vilken till honom betalas räntestöd för småtonnage eller motsvarande stöd från landskapet Åland. Detsamma gäller sådant understöd eller stöd från staten eller landskapet Åland som är avsett att sänka fartygets driftskostnader. – I regeringens proposition (RP 119/1991 rd) anges att stödet enligt 4 § 2 mom. även skall kunna beviljas för fartyg som är registrerade på Åland och sjöfartsstyrelsen skall kunna fatta utanordningsbeslut även beträffande dessa fartyg. I propositionen konstateras även att lagen inte begränsar landskapet Ålands behörighet eller rätt att reglera frågor som gäller stöd till näringar på Åland. Särskilt efter nedanstående utslag från Högsta domstolen framstår det som uppenbart att formuleringen om att stöd även kan beviljas fartyg registrerade på Åland skall ges innebörden att hinder inte föreligger att erlagga dessa stöd till sammanslutningar i landskapet Åland på samma sätt som till sammanslutningar i riket.

Högsta domstolens utslag:

Högsta domstolen har i utslag nr 2225 av 29.6.1993, fattat avgörande i en meningsskiljaktighet mellan landskapet och trafikministeriet rörande behörigheten att utge näringsstöd till handelssjöfarten. Frågan gällde närmast rikets skyldighet att bevilja räntestöd för anskaffandet av småtonnage även till redare i landskapet Åland. I utslaget konstaterade högsta domstolen att såväl lagstiftnings- som förvaltningsbehörigheten i ärenden rörande handelssjöfarten ankommer på riket och att riket primärt är ansvarigt för de kostnader som föranleds därav. Enligt ordalydelsen i 18 § 22 punkten självstyrelselagen har även lagtinget behörighet att vidta åtgärder för att främja handelssjöfarten. Detta innebär enligt högsta domstolen att riket, som i enlighet med huvudregeln för fördelningen av förvaltningsbefogenheten har ansvaret för förvaltningen och därav föranledda kostnader, även bär det primära ansvaret för stödandet av sjöfartsnäringen. Högsta domstolen konstaterar vidare att landskapets behörighet att främja även sådan näringsverksamhet som faller under rikets behörighet syftar till möjligheten att beakta de särskilda förhållanden som kan råda inom landskapet. Denna behörighet berättigar inte rikets myndigheter att avvika från likställighetsprincipen. Enligt högsta domstolens utslag innebär denna princip att likartade fall skall bedömas lika och att särskiljande av fall skall ske på grunder som inte hotar rättvisa och rättssäkerhet.

Högsta domstolens slutsats i ovannämnda meningsskiljaktighet var att trafikministeriet inte hade någon skyldighet att bevilja understöd för sänkandet av räntekostnaderna för småtonnage, men ifall sådant understöd beviljas måste trafikministeriet ge det även till fysiska och juridiska personer från landskapet Åland enligt enahanda grunder som annars i riket.

Ålandsdelegationens slutsats:

Stödandet av handelssjöfarten som näring hör till rikets behörighet. Det ankommer på rikets myndigheter att besluta om stöd beviljas eller ej. Om stöd beviljas för handelssjöfartsnäringen är rikets myndigheter enligt likställighetsprincipen skyldiga att ge stöd i landskapet på motsvarande sätt som i riket. Med anledning härav skall stöd även beviljas en finsk sammanslutning som bedriver rederiverksamhet med fartyg som den äger och som är registrerat på Åland, om motsvarande stöd erläggs till sådana sammanslutningar i riket (Rikslagens 4 § 2 mom.). Landskapet kan jämlikt 18 § 22 punkten självstyrelselagen även stöda handelssjöfarten.

Bestämmelsen i rikslagens 4 § 3 mom. om att i lagen avsett stöd inte beviljas om annat understöd eller stöd från staten eller landskapet Åland erläggs som är avsett att sänka fartygets

driftskostnader är mer problematisk. Ifall stöden från riket och landskapet Åland är i sak likadana torde det inte föreligga hinder för rikets myndigheter att enligt likställighetsprincipen förvägra en sammanslutning statligt stöd för fartyg registrerade på Åland på motsvarande sätt som för fartyg registrerade i riket. Förhållandet kan dock vara ett annat om dessa stöd inte är i sak likadana. Rikslagens 4 § 3 mom. förhindrar inte landskapet att enligt 18 § 22 mom. självstyrelselagen främja näringar som hör till rikets behörighet. Effekten av tillämpningen av rikslagens 4 § 3 mom. kan, enligt dess ordalydelse, dock vara att den de facto begränsar landskapets möjligheter att jämlikt 18 § 22 punkten självstyrelselagen, på det i lagen tilltänkta sättet, stöda handelssjöfarten i landskapet Åland.

I utlåtandet har Ålandsdelegationen inte beaktat huruvida dessa stöd från staten eller landskapet är förenliga med Europeiska gemenskapernas rättsakter.

Nr 2/00, D10 00 01 11. Utkast till förordning om den kunskap i finska som vid universitet och yrkeshögskolor krävs av åländska studerande.

Ålandsdelegationens utlåtande till undervisningsministeriet 8.6.2000:

Förslaget utgår från det förordningsutkast som ingick i en promemoria om förhållandet mellan Ålands lagstiftning och rikets lagstiftning i fråga om utbildning som utarbetats av en arbetsgrupp som tillsatts av undervisningsministeriet i samråd med Ålands landskapsstyrelse. Ålandsdelegationen avgav 30.9.1998 utlåtande över nämnda förordningsutkast. Föreliggande förslag avviker inte i sak från det tidigare utkastet.

Utkastets huvudsakliga innehåll:

Förordningsutkastet gäller de universitet som nämns i 9 § 2 mom. universitetslagen (FFS 645/1997) samt de yrkeshögskolor som har svenska eller både finska och svenska som undervisningsspråk. Förslaget innehåller bestämmelser om att den som avlagt examen vid en läroinrättning i landskapet Åland, och i övrigt uppfyller behörighetsvillkoren för studier vid en i förordningen avsedd läroinrättning, skall anses behörig för sådana studier även om han eller hon inte uppfyller de krav i finska som läroinrättningen annars ställer. I förordningsutkastet föreskrivs även att en studerande som avlagt examen vid en läroinrättning i landskapet Åland inte i studierna för högskoleexamen behöver visa de kunskaper i finska som annars föreskrivs för ifrågavarande examen. Läroinrättningen kan dock bestämma att studeranden skall delta i sådan undervisning i finska som är nödvändig med tanke på utbildningsområdet. Studerandens kunskaper i finska skall anges i examensbetyget.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 14 punkten självstyrelselagen hör undervisningsväsendet till landskapets behörighet. Frågan i vad mån utbildningen vid skolor i landskapet ger rätt att inleda studier eller leder till viss kompetens utanför landskapet avgörs dock inte formellt inom landskapets behörighet. Enligt 40 § självstyrelselagen är undervisningsspråket svenska i skolor som bekostas med allmänna medel och får understöd av sådana, om inte annat bestäms genom landskapslag. Bestämmelsen om undervisningsspråket och det faktum att undervisningsväsendet hänförs till landskapets behörighet innebär att det är möjligt att i landskapets skolor avlägga examina med ämneskombinationer där finska saknas eller som i fråga om finska språket uppfyller lägre krav än i övriga delar av landet. För att detta inte skall leda till att ålänningar går miste om möjligheten att få högre undervisning i riket har i 41 § självstyrelselagen intagits en bestämmelse om att den som avlagt examen vid en undervisningsanstalt i landskapet kan, i enlighet med vad som närmare föreskrivs i förordning, vinna inträde och avlägga examen vid en svensk- eller tvåspråkig undervisningsanstalt vars huvudman är staten eller

som erhåller understöd av staten, även om han inte har de kunskaper i finska som krävs för inträde och avläggande av examen.

Föreliggande utkast avser att utgöra en i 41 § självstyrelselagen avsedd förordning, och bör sålunda enligt 34 § självstyrelselagen föredras från justitieministeriet.

Ålandsdelegationens utlåtande:

Ålandsdelegationen omfattar förslaget till förordning.

Statsrådets förordning 5.10.2000.

Nr 3/00, D10 00 01 15. Verkningarna av olika alternativ till flerfaldigt medborgarskap vid en reform av medborgarskapslagstiftningen.

Ålandsdelegationens utlåtande till inrikesministeriet 25.7.2000:

Syftet med begäran är att i detalj utreda verkningarna av flerfaldigt medborgarskap inom de olika förvaltningsområdena.

Enligt 56 § självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtande till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsstyrelsen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtanden i frågor som gäller självstyrelsen. Till delegationens uppgifter hör inte att särskilt bevaka landskapets intressen. Med anledning härav har Ålandsdelegationen i utlåtandet behandlat de bestämmelser i självstyrelselagen som innehåller omnämmanden om finskt medborgarskap, dock utan att ta ställning till den politiska sidan av ärendet. Synpunkter härom bör inhämtas av Ålands landskapsstyrelse.

Enligt 28 § 2 mom. självstyrelselagen skall utlåtande inhämtas av landskapet, d.v.s. Ålands landskapsstyrelse, i fråga om lagar som har särskild betydelse för landskapet.

Ålandsdelegationen avger följande utlåtande:

Behörigheten gällande medborgarskap:

Enligt 27 § 26 punkten självstyrelselagen hör ärenden gällande medborgarskap, utlänningslagstiftning och pass till rikets lagstiftningsbehörighet. Ändringar i medborgarskapslagstiftningen blir således direkt gällande på Åland och får återverkningar på de bestämmelser i självstyrelselagen som gäller finskt medborgarskap. Vid stiftandet av självstyrelselagen utgick man i fråga om medborgarskap från gällande medborgarskapsbestämmelser.

2. Medborgarskap och hembygdsrätt:

Åländsk hembygdsrätt intar en central ställning i självstyrelsesystemet. Hembygdsrätten utgör i allmänhet en förutsättning för deltagande i val av lagtingets ledamöter och kommunernas fullmäktige. Endast den som har hembygdsrätt är valbar till sådana uppdrag. I enlighet med självstyrelselagens 67 § har dock i landskapslag (ÅFS 63/1997) införts rösträtt och valbarhet i kommunalval i landskapet Åland även för personer som inte har åländsk hembygdsrätt men som under de tre åren närmast före valåret utan avbrott haft en kommun i landskapet som sin hemkommun. I fråga om kommunalval har man således avstått från kravet på hembygdsrätt och därigenom även från medborgarskapskravet. Hembygdsrätt krävs dock fortfarande för deltagande och valbarhet i lagtingsval.

Endast de som har åländsk hembygdsrätt kan utan inskränkningar i jordförvärvslagen för Åland (FFS 72/1991, ÅFS 3/1975) med ägande- eller nyttjanderätt förvärva fast egendom och därmed jämförbar egendom i landskapet.

Rätten att i landskapet utöva rörelse eller näring utan inskränkningarna i landskapslagen om rätt att utöva näring (ÅFS 47/1996) är i huvudsak förbehållen personer med hembygdsrätt.

Denna rätt tillkommer dock även myndiga fysiska personer som inte är försatta i konkurs och som utan avbrott har varit bosatta i landskapet under minst fem års tid.

Den som har hembygdsrätt är befriad från militär värnplikt. Fullgörandet av arbetsplikt som gäller medborgarna allmänt kan för den som har hembygdsrätt endast åläggas i civila uppgifter inom landskapet.

Hembygdsrätt kan förvärfvas direkt med stöd av lag eller på ansökan. Enligt 6 § självstyrelselagen tillkommer åländsk hembygdsrätt: 1) den som vid självstyrelselagens ikraftträdande innehade hembygdsrätt samt 2) ett barn under 18 år som har finskt medborgarskap och är bosatt i landskapet, om fadern eller modern har hembygdsrätt.

I självstyrelselagens 7 § regleras förvärv av hembygdsrätt på ansökan. Endast finska medborgare kan förvärva hembygdsrätt på ansökan. Dessutom förutsätts bl.a. att personen flyttat till landskapet och utan avbrott haft sitt egentliga bo och hemvist i landskapet under minst fem års tid. Från sist nämnda förutsättning kan landskapsstyrelsen dock av särskilda skäl bevilja undantag.

Bestämmelser om förlust av hembygdsrätt finns i självstyrelselagens 8 §. Den som förlorar sitt finska medborgarskap förlorar direkt på grund av lag även sin hembygdsrätt. Jämlikt självstyrelselagens 8 § 2 mom. stadgas i 4 § landskapslagen om åländsk hembygdsrätt (ÅFS 2/1993) att den som under fem år varit stadigvarande bosatt utanför landskapet förlorar sin hembygdsrätt.

Med beaktande av ovanstående lagbestämmelser kan följande slutsatser dras angående verkningarna av en utvidgad möjlighet till flerfaldigt medborgarskap jämfört med gällande medborgarskapsbestämmelser:

Ett bibehållande av det nuvarande systemet skulle ej föranleda några ändringar eftersom man vid stiftandet av självstyrelselagen utgått från gällande medborgarskapsbestämmelser. Detta innebär att personer kan förlora hembygdsrätten efter kortare bosättning utanför landskapet än fem år om de p.g.a. utländskt medborgarskap därförinnan förlorar sitt finska medborgarskap. Det kan även hindra personer bosatta utomlands från att söka utländskt medborgarskap eftersom de då även automatiskt förlorar sin hembygdsrätt.

Beträffande bestämmelserna om förvärv av hembygdsrätt direkt med stöd av lag konstateras att 6 § 1 punkten självstyrelselagen gällde förhållandena vid lagens ikraftträdande, varför en ändring av medborgarskapslagstiftningen inte får återverkningar på dessa fall. Ej heller uppskattas sådana ändringar få återverkningar på de fall som regleras under 6 § 2 punkten, eftersom det förutom finskt medborgarskap även förutsätts att personen är bosatt i landskapet.

Det i Sverige föreslagna systemet samt ett fullständigt godkännande av flerfaldigt medborgarskap skulle i viss mån utvidga den krets som kan förvärva och behålla den åländska hembygdsrätten. Detta gäller vid förvärv på ansökan av hembygdsrätt samt i fråga om förlust av hembygdsrätt p.g.a. bosättning utanför Åland.

Den omständigheten att förvärv av finskt medborgarskap eventuellt inte automatiskt skulle innebära förlust av utländskt medborgarskap kan i viss utsträckning antas öka antalet hembygdsrättsansökningar. Detta eftersom gällande bestämmelser som förutsätter förlust av utländskt medborgarskap vid förvärv av finskt medborgarskap uppskattas minska benägenheten att ansöka om medborgarskap/hembygdsrätt.

Förslaget om att förvärv av utländskt medborgarskap inte längre automatiskt skulle innebära förlust av finskt medborgarskap/hembygdsrätt utvidgar i någon mån kretsen av de personer som trots bosättning utanför Åland kan behålla sin hembygdsrätt. Bestämmelsen i 4 § landskapslagen om åländsk hembygdsrätt minskar dock betydligt dessa verkningar, eftersom utomlands bosatta personer ändå förlorar hembygdsrätten efter det att de varaktigt i fem års tid varit bosatta utanför landskapet.

Övriga omnämmanden om medborgarskap i självstyrelselagen:

Enligt självstyrelselagens 24 § kan som tjänstemän i landskapet eller som tjänsteinnehavare i åländska kommuner anställas finska, danska, isländska, norska eller svenska medborgare. Om anställning av andra utländska medborgare bestäms i landskapslag. Som polismän kan endast finska medborgare anställas. Genom en ändring av 5 § tjänstemannalagen för landskapet Åland (ÅFS 62/1992) krävs inte längre innehav av visst medborgarskap för annan än polis-tjänst i landskapet Åland. Enligt 59 § kommunallagen för landskapet Åland (ÅFS 73/1997) får för anställning hos kommunen inte ställas krav på visst medborgarskap. Självstyrelselagens 24 § har därför numera betydelse endast i fråga om tjänster inom polisväsendet.

Jämlikt 27 § 9 punkten självstyrelselagen hör ärenden angående i hela riket gällande allmänna villkor för utlänningars och utländska sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier samt att idka näring till rikets behörighet. Beviljandet av tillstånd i dessa ärenden ankommer dock enligt lagens 30 § 7 punkt på landskapsstyrelsen, som innan ett sådant ärende avgörs skall inhämta utlåtande av behörig riksmyndighet. En utvidgad möjlighet till flerfaldigt medborgarskap kan minska antalet ärenden av detta slag.

Bestämmelsen i självstyrelselagens 37 § om att finska medborgare i egen sak har rätt att inför domstol och andra statsmyndigheter i landskapet använda finska saknar i detta avseende betydelse.

Utlåtande:

Enligt Ålandsdelegationens uppfattning skulle en utvidgad möjlighet att förvärva och bibehålla flerfaldigt medborgarskap i fråga om ärenden reglerade i självstyrelselagen för Åland närmast få verkningar då det gäller den åländska hembygdsrätten eftersom förvärv och innehav av hembygdsrätt förutsätter finskt medborgarskap. Om möjligheterna att förvärva och behålla finskt medborgarskap utvidgas, utökas även i viss mån kretsen av personer som kan ansöka om och behålla den åländska hembygdsrätten.

Eftersom bestämmelserna om medborgarskap, vilket framgår ovan, således har särskild betydelse för landskapet skall utlåtande i ärendet enligt 28 § 2 mom. självstyrelselagen inhämtas av Ålands landskapsstyrelse.

Nr 4/00, D10 00 05 1. Ålands landskapsstyrelses beslut om att bevilja Ålands penningautomatförening tillstånd att via Internet föranstalta olika penningspel.

Ålandsdelegationens utlåtande till högsta domstolen 31.8.2000:

Hänvisning: Högsta domstolens beslut 29.6.2000, NR 1359.

Ärende:

Högsta domstolen har, med hänvisning till 60 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland, anmodat Ålandsdelegationen att inkomma med utlåtande med anledning av inrikesministeriets skrivelse 24.5.2000. Skrivelsen gäller Ålands landskapsstyrelses beslut 13.6.1997 om att bevilja Ålands Penningautomatförening tillstånd att via Internet föranstalta olika penningspel. I beslutet har landskapsstyrelsen inte begränsat det geografiska område där spel får bedrivas. Inrikesministeriet anser att landskapsstyrelsen vid beviljandet av tillstånd har varit medveten om att det överallt i världen är möjligt att delta i de spel som föranstaltas via Internet, om deltagandet i spelen inte har begränsats på något sätt.

Inrikesministeriet har därför bett högsta domstolen i enlighet med 60 § 2 mom. självstyrelselagen avgöra, huruvida Ålands landskapsstyrelse haft behörighet att bevilja Ålands Penningautomatförening tillstånd att via Internet sälja penningspel utanför Ålands förvaltningsområde över hela riket.

I en skrivelse av 3.3.2000 till Ålands landskapsstyrelse har inrikesministeriet anfört att landskapsstyrelsens behörighet att bevilja tillstånd enligt självstyrelselagen och landskapslagen om lotterier är begränsad till det område som hör till landskapet. Om spelverksamhet bedrivs på Internet utan att rätten att spela begränsas kan detta förfarande anses bryta mot 7 § landskapslagen om lotterier. Inrikesministeriet anser att det kan ifrågasättas om landskapsstyrelsen överhuvudtaget är behörig att bevilja tillstånd till spelverksamhet på Internet med stöd av självstyrelselagen, om verksamheten inte begränsas till att omfatta endast det område som hör till landskapet.

Ålands landskapsstyrelse har i sitt bemötande till inrikesministeriet 7.4.2000 bland annat konstaterat att den nu centrala frågan inte gäller förvaltningsförfarandet samt att ett lotteri enligt utbredd rättsuppfattning anses anordnat där verksamheten har sin tyngdpunkt. Den tekniska utvecklingen har lett till att kunder bosatta utanför en spelarrangörs hemort kan ta del av spelet. Landskapsstyrelsen anser att Ålands Penningautomatförenings tillstånd beviljats enligt gällande rätt, och har inte funnit att Ålands Penningautomatförening skulle handla i strid med lagstiftningen.

Självstyrelslagens 60 § 2 mom.:

Ålandsdelegationen konstaterar att frågan anhängiggjorts enligt 60 § 2 mom. självstyrelselagen, enligt vilket det ankommer på högsta domstolen, att sedan utlåtande inhämtats från Ålandsdelegationen och myndigheten i fråga, på begäran avgöra en meningsskiljaktighet angående en landskaps- eller riksmyndighets behörighet att vidta en viss förvaltningsåtgärd. Avgörandet berör då den aktuella förvaltningsåtgärden. För att ett ärende skall kunna avgöras enligt 60 § 2 mom. förutsätts uttryckligen att det gäller en förvaltningsåtgärd företagen av en landskaps- eller riksmyndighet. Med anledning härav kan åtgärder företagna av Ålands Penningautomatförening inte bedömas enligt detta lagrum.

Den frågeställning som är aktuell för Ålandsdelegationen är om Ålands landskapsstyrelse förfarit felaktigt vid beviljandet av tillstånd till Ålands Penningautomatförening för spel på Internet då det område där spel får bedrivas inte begränsats eller på annat sätt konkretiserats i tillståndsvillkoren.

Behörigheten:

Lotteriverksamhet är att hänföra till området för allmän ordning och säkerhet. Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen underlyder lagstiftningen på detta område landskapets behörighet med vissa undantag varom nu inte är fråga. Lotteriverksamheten kan även anses utgöra en form av näringsverksamhet, på vilket område lagstiftningsbehörigheten huvudsakligen tillkommer landskapet enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen. Lotteriverksamheten utgör således en landskapsangelägenhet.

Lotteriverksamheten i landskapet regleras i landskapslagen om lotterier (ÅFS 10/1966). Enligt 1 § 1 mom. landskapslagen får lotteri anordnas med tillstånd av landskapsstyrelsen på det sätt som anges i landskapslagen. Detsamma gäller försäljning och saluförande av lotteri i ett lotteri som hålls utanför landskapet samt främjande av ett sådant lotteri på annat sätt. Enligt 1 § 6 mom. landskapslagen gäller lagens bestämmelser även föranstaltande av lotteri ombord på passagerarfartyg, vilka har hemort i landskapet såsom i sjölagen föreskrivs. I landskapslagen har landskapslagens tillämpningsområde således inte begränsats till enbart landskapets område. Enligt 1 § förordningen om Ålands Penningautomatförening och dess verksamhet (ÅFS 56/1993) kan föreningen med landskapsstyrelsens tillstånd bedriva verksamhet utanför sitt verksamhetsområde.

Enligt 4 § landskapslagen får lotteritillstånd förenas med villkor samt med kontroll- och ordningsbestämmelser. Tillståndet kan återkallas om en tillståndsinnehavare inte iakttar sådana villkor eller bestämmelser.

Utlåtande:

Med stöd av bestämmelserna i landskapslagen om lotterier har landskapsstyrelsen 10.7.1996 beviljat Ålands Penningautomatförening tillstånd för spelverksamhet på Internet. Genom beslut 13.6.1997 förlängdes tillståndets giltighetstid och utvidgades till att även gälla vadhållning via Internet. Tillståndet är i kraft t.o.m. 31.12.2002. I beslutet har landskapsstyrelsen framhållit Ålands Penningautomatförenings ansvar för att den utvecklade verksamheten sker i enlighet med de bestämmelser som gäller vid varje tidpunkt och att landskapsstyrelsen fortlöpande hålls informerad om utvecklingen. Landskapsstyrelsen har härvid förutsatt att gällande lagstiftning m.m. följs i verksamheten. Beslutet är således inte vad villkoren beträffar ofullständigt.

Landskapsstyrelsens beslut innehåller inte ett bemyndigande för Ålands Penningautomatförening att via Internet sälja penningspel utanför Ålands förvaltningsområde. Landskapsstyrelsen har i beslutet överhuvudtaget inte tagit ställning till denna fråga. Landskapsstyrelsens beslut innebär sålunda inte en behörighetsöverskridning.

Frågan om spelverksamhetens laglighet i övrigt kan enligt Ålandsdelegationens mening inte avgöras vid föreliggande förfarande enligt 60 § 2 mom. självstyrelselagen. Med anledning härav har Ålandsdelegationen i detta utlåtande inte tagit ställning till lagligheten i Ålands Penningautomatförenings spelverksamhet till den del denna laglighet ifrågasatts.

Nr 5/00, D10 00 05 2. Fördelningen av lagstiftningsbehörigheten i fråga om sjöräddningstjänsten.

Ålandsdelegationens utlåtande till inrikesministeriet 14.2.2001:

Hänvisning: Inrikesministeriets skrivelse 10.12.2000.

Ärende:

Staben för gränsbevakningsväsendet vid inrikesministeriet har i ministeriets namn i en 11.12.2000 daterad skrivelse inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över fördelningen av lagstiftningsbehörigheten i fråga om sjöräddningstjänsten. Frågan har aktualiserats vid en revidering av sjöräddningslagstiftningen. Av skrivelsen framgår att inrikesministeriet haft som utgångspunkt att sjöräddningslagstiftningen enligt självstyrelselagen hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Gränsbevakningsväsendet har ansvarat för sjöräddningen på landskapet Ålands område på samma sätt som annorstädes i riket. Staben för gränsbevakningsväsendet vid inrikesministeriet har till handlingarna i ärendet fogat en promemoria om revideringen av sjöräddningslagstiftningen. Av den framgår att sjöräddningslagen skall gälla räddande av människor i sjönöd. Avsikten är att ansvaret för sjöräddningstjänsten även efter revideringen skall kvarstå hos gränsbevakningsväsendet.

Ålandsdelegationen har berett Ålands landskapsstyrelse tillfälle att yttra sig med anledning av skrivelsen. Landskapsstyrelsen har med anledning av detta anfört att behörighetsläget är oklart, men inte tagit ställning till ärendet i sak.

Enligt 56 § självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtande till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsstyrelsen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att så som ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller självstyrelsen.

Ålandsdelegationens ställningstagande har föranletts av gränsbevakningsväsendets anhållan om utlåtande i ärendet, till vilken även anslutits en promemoria över revideringen av sjöräddningslagstiftningen. Någon närmare redogörelse över den kommande lagstiftningen har inte tillställts delegationen. Delegationen har i detta utlåtande endast behandlat begreppet sjöräddningstjänst och inte tagit ställning till behörighetsfördelningen i den kommande lagstiftningen i övrigt.

Ålandsdelegationen avger därför följande utlåtande:

Behörighetsfördelningen i självstyrelselagstiftningen:

Varken i gällande självstyrelselag eller i de tidigare självstyrelselagarna omnämns sjöräddningen som ett särskilt rättsområde. Lagstiftningsbehörigheten bör därför bedömas utgående från de rättsområden som står närmast sjöräddningen. Dessa är enligt Ålandsdelegationens bedömning främst brand- och räddningsväsendet och handelssjöfarten samt därmed sammanhängande ärenden (farleder, lots- och fyrväsendet).

Frågeställningen berör endast till vissa delar förhållandet till utländska makter, gränsbevakningsväsendet, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd samt beredskap inför undantagsförhållanden vilka enligt 27 § 4 och 34 punkterna självstyrelselagen hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Till landskapets lagstiftningsbehörighet hör ärenden gällande allmän ordning och säkerhet, natur- och miljövård, vattenrätt, jakt och fiske, registrering av fiskefartyg, styrning av fiskerinäringen enligt 18 § 6, 10 och 16 punkterna i självstyrelselagen.

Brand- och räddningsväsendet:

Enligt systematiken i 1921 års självstyrelselag uppräknades i dess 9 § de angelägenheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkom riket, medan det enligt lagens 12 § ankom på landstinget att anta landskapslagar i andra än i 9 § angivna ärenden. Inget omnämnande av brandväsendet fanns i den första självstyrelselagen, varför behörigheten tillkom landskapet.

I 13 § 1 mom. 19 punkten 1951 års självstyrelselag hänfördes byggnadsreglering och brandskydd till landskapets lagstiftningsbehörighet. Ålandsdelegationen har i utlåtande 19.6.1976 över landstingets beslut 14.5.1976 om antagande av landskapslagen om brand- och räddningsväsendet konstaterat, att förutom brandskydd anses även räddningsväsendet höra till landstingets lagstiftningsbehörighet, vilken ståndpunkt även högsta domstolen i utlåtande av 23.7.1976 omfattat.

I 18 § 6 punkten 1991 års självstyrelselag hör, förutom ordning och säkerhet, även brand- och räddningsväsendet till landskapets lagstiftningsbehörighet. I regeringens proposition till nu gällande självstyrelselag (RP 73/1990) konstateras på sidan 65 följande: "Lagstiftningen om brandskyddet hör enligt 13 § 1 mom. 19 punkten i den gällande självstyrelselagen till landstingets behörighet. Trots att ett uttryckligt stadgande saknas har även lagstiftningen om räddningsväsendet ansetts höra till landskapets behörighet. Brand- och räddningsväsendet har förts in under 6 punkten i den föreliggande paragrafen, vilken motsvarar gällande rättsläge."

Rikslagen om brand- och räddningsväsendet (FFS 559/1975) innehöll definitioner av brandväsendet och räddningsväsendet. Enligt dessa omfattade brandväsendet förebyggande brandskydd, vars syfte är att på förhand hindra att elden kommer lös eller att underlätta brandsläckning eller att begränsa brand och att avvärja därmed förenad fara, samt släcknings- och andra åtgärder i samband med eldsvåda. Med räddningsväsendet avsågs i lagen sådana åtgärder med anledning av explosionsolycka, oljeskada, ras, trafikolycka, gas eller vätskeläckage, översvämning, störtregn eller därmed jämförlig olycka eller naturtilldragelse, vilka skulle företas för räddande av offer och avvärjande eller begränsande av förorsakade skador eller uppkommen fara och vilka ändamålsenligt kunde ombesörjas på åtgärd av brandväsendets myndigheter. Lagen om brand- och räddningsväsendet berörde således inte sjöräddningstjänsten. Landskapslagen om brand- och räddningsväsendet (ÅFS 37/1977) gäller förutom oljebekämpning samma områden som den tidigare rikslagen.

Lagen om brand- och räddningsväsendet ersattes 1.9.1999 av lagen om räddningsväsendet (FFS 561/1999). De uppgiftshelheter som ingår i räddningsväsendet är i den nya lagen förebyggande av eldsvådor och andra olyckor, räddningsverksamhet samt befolkningsskydd. Denna lag gäller på Åland endast till den del den reglerar ärenden som i självstyrelselagen

hänförs till rikets behörighet. Befolkningsskyddet hör enligt 27 § 28 punkten självstyrelselagen till rikets behörighet.

I regeringens proposition till lagen om räddningsväsendet RP 76/1998 rd s. 4 konstateras följande: "Med räddningstjänst förstås alla de åtgärder som myndigheter, frivilliga organisationer och andra sammanslutningar vidtar i olycksituationer. Begreppet är således mera omfattande än den släcknings- och räddningsverksamhet som avses i lagen om brand- och räddningsväsendet. Räddningstjänsten indelas i allmän räddningstjänst, sjöräddningstjänst och flygräddningstjänst. Räddningsmyndigheterna leder den allmänna räddningstjänsten. Sjøräddningstjänsten leds av gränsbevakningsmyndigheterna och flygräddningstjänsten av luftfartsmyndigheterna."

Om räddningsverksamheten föreskrivs förutom i lagen om räddningsväsendet också i en del andra lagar. Dessa lagar är speciallagar. En sådan lag är lagen om sjöräddningstjänst (FFS 628/1982) Enligt lagen om räddningsväsendet skall denna inte tillämpas på sådan verksamhet som avses i lagen om sjöräddningstjänst.

Lagstiftningen om sjöräddningen och gränsbevakningsväsendets uppgifter:

En särskild lag om sjöräddningstjänst (FFS 628/1982) trädde i kraft 1.9.1982. Därförinnan var lagstiftningen om sjöräddning för att rädda människoliv ofullständig och lämnade rum för tolkning. Uttryckliga bestämmelser om myndigheternas skyldighet att bedriva sjöräddning fanns bara i lagstiftningen om gränsbevakningsväsendet och sjöfartsväsendet.

Genom lagen om ett sjöbevakningsväsen (FFS 151/1930) inrättades ett sjöbevakningsväsende för upprätthållande av ordning och allmän säkerhet vid rikets sjögräns. Till sjöbevakningsväsendet överfördes även vissa på tullverket ankommande uppgifter med avseende på tullbevakningen till sjöss. Jämlikt 1 § 1 mom. lagen om gränsbevakningsväsendet (FFS 135/1931) hade gränsbevakningsväsendet till uppgift att bevaka gränsen och förhindra olovlig varuförsel ävensom annat olovligt överskridande av gränsen på de gränsområden i riket, där särskild övervakning befanns påkallad. I lagrummet anges även att gränsbevakningsväsendet kunde ombetros andra till tullbevakningens och polisverksamhetens område hörande uppgifter, så ock med uppgifter härflytande ur internationella överenskommelser beträffande gränsförhållandena. Lagen om gränsbevakningsväsendet (FFS 980/1944) upphävde de ovan nämnda lagarna. I 1 § lagen om gränsbevakningsväsendet konstateras att gränsbevakningsväsendet, med vilket sjöbevakningsväsendet förenades och till vilket även på det ankommande åligganden överfördes, hade till uppgift att bevaka rikets gränser och förhindra olovlig varuförsel ävensom annat olovligt överskridande av gränsen vid rikets gränsområden, att upprätthålla ordning och allmän säkerhet på rikets sjöområden samt verkställa tull- och polisbevakning till sjöss med undantag av vissa övervakningsuppgifter som ankom på tullverket. I lagrummet angavs att gränsbevakningsväsendet även kunde ombetros andra till tullbevakningens och polisverksamhetens område hörande uppgifter, så ock uppgifter som härflyter ur internationella överenskommelser beträffande gränsförhållanden.

Enligt lagen om gränsbevakningsväsendet (FFS 5/1975) har gränsbevakningsväsendet till uppgift att bevaka och utöva uppsikt över rikets gränser samt att jämte polisen upprätthålla allmän ordning och säkerhet inom gräns- och havsområdet ävensom att jämte tullverket handha tullbevakningen. Vidare anges att angående vissa uppgifter som ankommer på gränsbevakningsväsendet stadgas särskilt. Genom förordning kan gränsbevakningsväsendet ombetros även andra för detta lämpliga uppgifter.

I försvarsutskottets betänkande nr 7 med anledning av regeringens proposition (RP 158/1974 rd) med förslag till lag om gränsbevakningsväsendet konstateras bl. a. följande:

Utöver bevakning och övervakning av land- och sjögränserna har gränsbevakningsväsendets uppgifter under de senaste decennierna utökats med olika slags nya uppgifter, bland vilka bl.a. räddningstjänsten, sjuktransporterna och tillsynen över naturskyddet bör nämnas. Även de

olika slags förpliktelser, som åläggs landet i internationella fördrag, är ägnade att öka antalet av dessa uppgifter, såsom i överenskommelserna med Sovjetunionen angående ordningen på gränsen, angående gränsvattendragen och om fiske på Finska viken inom Sovjetunionens territorialvatten. Andra dylika överenskommelser är bl.a. avtalet angående renar, statsfördragen angående förebyggande av alkoholsmuggling samt avtalen om kontinentalsockeln. Utsträckandet av fiskerigränsen från fyra sjömil till tolv sjömil utvidgar på ett väsentligt sätt verksamhetsområdet till sjöss. Det nära samarbetet med polisen och med civila myndigheter bör även anses vara karakteristiskt för gränsbevakningens verksamhet.

Den nu gällande lagen om gränsbevakningsväsendet (980/44) innehåller ej ens efter de däri gjorda ändringarna alla nödiga stadganden. Med hänsyn härtill anser utskottet, att förslaget till ny lag om gränsbevakningsväsendet är motiverat och erforderligt.

Med tanke på lagens tillämpning har utskottet ansett det nödigt att konstatera följande.

Andra meningen i lagförslagets 1 § 2 mom. lyder ”Genom förordning kan gränsbevakningsväsendet ombetros även andra för detta lämpliga uppgifter.” Utskottet anser det vara erforderligt, att man i lagens motivering anger karaktären av de uppgifter, om vilka stadgas genom förordning. Dylika uppgifter skulle vara

- uppgifter som föranleds av internationella fördrag om gränsförhållandena,
- övervakning av att stadgandena om havstrafik följs och av trafiksäkerheten till havs,
- efterletning av och hjälp åt försvunna personer samt personer i sjönöd samt dirigeringen av samarbetet vid sjöräddning.

Dessa sist citerade uppgifter har även intagits i förordningen om gränsbevakningsväsendet (FFS 2/1976). I 2 § lagen om sjöräddningstjänst (FFS 628/1982) anges uttryckligen att gränsbevakningsväsendet svarar för sjöräddningstjänsten samt omhänderhar planeringen, ledningen och övervakningen av den ävensom koordineringen av de i sjöräddningstjänsten deltagande myndigheternas och samfundens verksamhet.

Sjöfarten och därmed sammanhängande ärenden:

I 1921 års självstyrelselag har till rikets lagstiftningsbehörighet i dess 9 § 2 mom. 11 punkt bl.a. hänförts sjöfarts-, lots- och fyrväsendet.

I 1951 års självstyrelselag (11 § 2 mom. 17 punkten) har till rikets lagstiftningsbehörighet bl.a. hänförts lots- och fyrväsendet och annan offentlig sjörätt, samt privat sjörätt (11 § 2 mom. 8 punkten). Till landskapets behörighet hänfördes bl.a. vattenrätten, den lokala sjötrafiken och härför avsedda kommunikationsleder (13 § 2 mom. 4 och 17 punkterna).

I 1991 års självstyrelselag har handelssjöfarten samt farleder för handelssjöfarten i 27 § 13 punkten hänförts till rikets behörighet, medan båttrafiken och farleder för den lokala sjötrafiken i 18 § 21 punkten hänförts till landskapets behörighet.

I regeringens proposition (RP 73/1990 rd s. 75) anges att begreppet handelssjöfart samt farleder för handelssjöfarten i princip skall motsvara begreppen ”privat sjörätt” och ”lots- och fyrväsendet samt annan offentlig sjörätt” i 11 § 2 mom. 8 och 17 punkten i 1951 års självstyrelselag. Likaså hör lagstiftningen om farleder som används för handelssjöfarten till rikets lagstiftningsbehörighet. Vissa begränsningar i fråga om förvaltningen rörande fartbegränsningar i farleder, inrättande av nya farleder och beträffande cabotagerätten har intagits i 30 § 12-14 punkterna i 1991 års självstyrelselag.

Utlåtande:

Sjöräddningstjänsten omnämns varken i nu gällande självstyrelselag eller i de tidigare självstyrelselagarna som ett eget rättsområde i uppdelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapets och rikets lagstiftande organ. Lagstiftningsbehörigheten bör därför bedömas utgående från de rättsområden sjöräddningen kan beröra. Ett sådant rättsområde är brand- och räddningsväsendet, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt

18 § 6 punkten självstyrelselagen. Enligt regeringens proposition till nu gällande självstyrelselag (RP 73/1990 rd) skall uttrycket brand- och räddningsväsendet i den nya självstyrelselagen svara mot gällande rättsläge. Med stöd härav anser Ålandsdelegationen att med rättsområdet ”brand- och räddningsväsendet” i gällande självstyrelselag avses dels brandskyddet, dels det till brandskyddet kopplade räddningsväsendet, såsom dessa har definierats i lagen om brand- och räddningsväsendet (FFS 559/1975). Nämda lag inbegrep inte sjöräddningen, liksom inte heller de tidigare brandlagarna, utan sjöräddningen har reglerats i en särskild lagstiftning. Dessutom har sjöräddningsverksamheten letts och koordinerats av andra myndigheter än de som handhar brand- och räddningsväsendet.

Enligt lagstiftningen om gränsbevakningsväsendet har det sedan år 1930 ankommit på gränsbevakningsväsendet att upprätthålla allmän ordning och säkerhet på havsområdena. I förordningen om gränsbevakningsväsendet (FFS 2/1976) anges att gränsbevakningsväsendet svarar för efterletning av och hjälp åt försvunna personer samt personer i sjönöd samt dirigering av samarbetet vid sjöräddning. I lagen om sjöräddningstjänst (FFS 628/1982) anges att gränsbevakningsväsendet svarar för sjöräddningstjänsten. Förpliktelser i internationella fördrag har även medfört att sjöräddningsuppgifter anförtrots gränsbevakningsväsendet.

Med stöd av ovanstående beskrivning anser Ålandsdelegationen att av räddningstjänsten, som indelas i allmän räddningstjänst, sjöräddningstjänst och flygräddningstjänst, faller den allmänna räddningstjänsten under landskapets behörighet, medan sjöräddningen och flygräddningen måste bedömas utgående från hur behörighetsfördelningen i övrigt är fördelad mellan landskapet och riket.

Sjöräddningen har såsom ovan konstaterats även anknytning till de i självstyrelselagen angivna rättsområdena allmän ordning och säkerhet, natur- och miljövård, vattenrätt och farleder för den lokala sjötrafiken, men enligt Ålandsdelegationens uppfattning har sjöräddningen i sak sin närmaste anknytning till den offentliga sjörätten. Ålandsdelegationen anser därför att sjöräddningstjänsten enligt 27 § 42 punkten självstyrelselagen är att hänföra till rikets behörighet.

Nr 1/01, D10 01 05 1. Frågor angående statens fasta egendom i landskapet.

Ålandsdelegationens utlåtande till finansministeriet 22.5.2001:

Hänvisning: Finansministeriets skrivelse 26.1.2001, FM 4/27/2001.

Finansministeriet har i skrivelse till Ålandsdelegationen 26.1.2001 med hänvisning till 56 § 1 mom. och 62 § självstyrelselagen för Åland begärt delegationens utlåtande om fem frågor angående statens fasta egendom i landskapet. Ålands landskapsstyrelse och finansministeriet har avgivit utlåtande i ärendet.

Finansministeriet har i skrivelsen refererat självstyrelselagens 61 § 1-3 mom. och 78 §. Av nämnda paragrafer framgår under vilka förutsättningar staten kan inneha och förvärva fast egendom i landskapet. Utgångspunkten är att staten med äganderätt kan inneha och förvärva fast egendom, men inte överlåta den fasta egendomen vidare eftersom egendomen skall övergå till landskapet då den inte längre behövs för egentlig statsförvaltning.

Enligt 56 § självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsstyrelsen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller självstyrelsen.

Med hänvisning härtill avger Ålandsdelegationen följande utlåtande:

Fråga 1:

I 61 § självstyrelselagen föreskrivs om användning av mark för egentlig statsförvaltning. Statens behov av användning kan vara det som avses i lagen, men det kan förekomma sällan eller

i liten utsträckning. Skall bestämmelsen tolkas så att det räcker med att byggnaden används i liten utsträckning eller skall det ställas något minimikrav för hur mycket staten använder byggnaden?

Ålandsdelegationen konstaterar att frågan om när användningen av mark utgör egentlig statsförvaltning inte kan avgöras annat än från fall till fall. Vid bedömningen spelar den faktiska användningen visserligen en roll men viktigare än så är det reella behov som staten har av anläggningen inom den egentliga statsförvaltningen.

I regeringens proposition (RP 73/1990 rd s. 94) till självstyrelselagen anges närmare vad som avses med egentlig statsförvaltning. Härvid konstateras att begreppet ”egentlig statsförvaltning” avser den förvaltning som enligt kompetensfördelningen i självstyrelselagen ankommer på staten och som handhas av statens egentliga förvaltningsmyndigheter, dvs. republikens president, statsrådet och under dem lydande förvaltningsmyndigheter. Till den egentliga statsförvaltningen hör också kommunikationslederna mellan riket och utlandet. Begreppet omfattar också de statliga affärsverk som avses i lagen om statens affärsverk (FFS 1987). Till den egentliga statsförvaltningen hör även statliga forskningsinrättningars verksamhet. Begreppet egentlig statsförvaltning omfattar inte offentligrättsliga självständiga institutioner eller anstalter som hör till statsförvaltningen i vid bemärkelse. Sålunda gäller begreppet inte t.ex. Finlands Bank eller folkpensionsanstalten. Stadgandet är inte heller tillämpligt på den ecklesiastiska förvaltningen. Detsamma gäller den förvaltning som bedrivs genom organ som har formen av privaträttsliga sammanslutningar, t.ex. statsbolag. Begreppet omfattar inte heller annan s.k. medelbar statsförvaltning. Den statsförvaltning som avses här gäller endast den förvaltning som riktar sig till medborgarna. Sålunda innefattar begreppet ”egentlig statsförvaltning” inte myndigheternas inre organisatoriska förhållanden. Mark för t.ex. de anställdas rekreationsändamål kan inte förvärfvas med stöd av det föreliggande stadgandet.

Om inte enighet i ett konkret fall kan nås mellan vederbörande ministerium och landskapsstyrelsen om markens behövlighet för egentlig statsförvaltning kan landskapsstyrelsen eller ministeriet få frågan slutligt avgjord av Ålandsdelegationen.

Eftersom härledning till svar på fråga 2 kan hämtas i svaret på fråga 3, behandlas i det följande fråga 3 före fråga 2:

Fråga 3:

Då staten behöver mark inom landskapet och landskapsstyrelsen med stöd av 61 § 1 mom. självstyrelselagen för Åland tillhandahåller en fastighet, skall då staten betala vederlag till landskapsstyrelsen? Om vederlag skall betalas, hur skall beloppet bestämmas? Samtidigt ber vi om en tolkning av huruvida ”tillhandahållande” skall förstås så att det är äganderätten eller så att det är den ersättningsfria nyttjanderätten till marken som överförs.

Såsom i skrivelsen anges skall landskapet enligt 61 § 1 mom. tillhandahålla lämpliga områden om staten behöver mark i landskapet för egentlig statsförvaltning. Om landskapet inte tillhandahåller lämpliga områden är staten oförhindrad att utan landskapets medverkan förvärva behövlig mark.

Det ankommer på landskapet att tillhandahålla lämpliga områden för egentlig statsförvaltning. Enligt ordalydelsen i paragrafen (”skall”) utgör detta en skyldighet för landskapet. Tillhandahållandet kan ske genom att landskapet ställer egna områden till förfogande, ingår legoavtal och upplåter området eller exproprierar lämpliga områden för statens behov. Utgångspunkten är att staten inte själv skaffar behövliga markområden, utan att detta ankommer på landskapet, som då även skall stå för samtliga kostnader förvärvet alternativt nyttjandet av området förorsakar. Då ett behov av mark i landskapet för egentlig statsförvaltning uppkommer, skall respektive ministerium enligt 61 § 3 mom. vända sig till landskapsstyrelsen. Om landskapsstyrelsen kan tillhandahålla lämplig mark, skall ministeriet och landskapsstyrelsen samsamman reglera frågan, vid behov i ett avtal eller på något annat sätt. Om statens behov inte

blir tillgodosett genom landskapets försorg, är staten oförhindrad att utan landskapets medverkan förvärva behövlig mark genom expropriation. Eftersom landskapets skyldighet att tillhandahålla staten mark härvid inte uppfyllts, ankommer det även i dessa fall, då staten genom expropriation genomfört förvärvet, på landskapet att stå för de kostnader förvärvet förorsakat staten. Av lagrummet framgår att tillhandahållandet alternativt kan ske med äganderätt eller nyttjanderätt. Om enighet inte kan nås mellan vederbörande ministerium och landskapsstyrelsen om formen för tillhandahållandet kan ärendet föras till Ålandsdelegationen för avgörande.

Fråga 2:

Då statens egendom med stöd av 61 § 2 och 3 mom. eller 78 § självstyrelselagen överförs till landskapsstyrelsen, skall då landskapsstyrelsen betala vederlag till staten? Om vederlag skall betalas, hur skall beloppet bestämmas?

Eftersom landskapet har en skyldighet att tillhandahålla staten fast egendom för egentlig statsförvaltning och detta sker på landskapets bekostnad, bör principen om vederlagsfrihet även gälla då statens egendom enligt 61 § 2 och 3 mom. samt 78 § självstyrelselagen övergår till landskapet på grund av att den inte längre behövs för egentlig statsförvaltning.

Fråga 4:

Enligt sista meningen i 61 § 1 mom. självstyrelselagen är staten, om landskapet inte tillhandahåller områden, oförhindrad att utan landskapets medverkan förvärva behövlig mark. Om staten i detta fall blir tvungen att köpa mark av en tredje part till normalpris, skall staten då om byggnaden inte längre behövs för den egentliga statsförvaltningen överlåta fastigheten till landskapsstyrelsen utan ersättning?

Av 61 § 1 mom. och 61 § 4 mom. självstyrelselagen framgår särskilt i belysning av detaljmotiveringarna att i de fall staten själv förvärvar fast egendom för egentlig statsförvaltning bör detta ske genom expropriation.

Ovan under fråga 3 angavs att landskapet enligt 61 § 1 mom. självstyrelselagen har en skyldighet att tillhandahålla staten lämpliga områden då staten behöver mark för egentlig statsförvaltning. Det ankommer härvid på landskapet att stå för kostnaderna, även om staten för det fall att landskapet inte tillhandahåller staten lämpliga områden utan landskapets medverkan genom expropriation som avses i 61 § 1 mom. 2 mening, förvärvar behövlig mark.

Delegationen konstaterar i detta sammanhang att om staten önskar förvärva fast egendom för annat ändamål än egentlig statsförvaltning är detta möjligt med iakttagande av bestämmelserna i jordförvärvslagen för Åland och efter tillstånd av Ålands landskapsstyrelse. I sådant fall ankommer det på staten att stå för kostnaderna för förvärvet.

Fastigheter som har förvärvats med stöd av 61 § 1 mom. skall övergå till landskapet utan ersättning.

Om förvärvet skett efter ikraftträdandet av självstyrelselagen och med iakttagande av annat förfarande än vad som anges i 61 § självstyrelselagen gäller inte bestämmelserna i nämnda lagrum om skyldigheten att utan ersättning överlåta staten tillhörig fastighet till landskapet.

Fråga 5:

Enligt 61 § 3 mom. självstyrelselagen skall respektive ministerium och landskapsstyrelsen komma överens om tillhandahållande av mark och om övertagande av mark och annan egendom. Skall formkraven i fråga om fastighetsaffärer tillämpas på denna överenskommelse, eller räcker det tidigare nämnda skriftliga kontrakt som gjorts upp mellan instanserna?

Ålandsdelegationen konstaterar att bestämmelsen i 61 § självstyrelselagen inte berättigar till avvikelser från de formkrav som i övrigt gäller för statens eller landskapets förvärv av fast egendom. Delegationen önskar påpeka att på förvärv som sker enligt 61 § självstyrelselagen tillämpas dock inte jordförvärvslagens bestämmelser.

Nr 2/01, D 10 01 05 2. Frågan om tillämpligheten i landskapet Åland av det tonnageskattesystem varom lagstiftning planeras i riket.

Ålandsdelegationens utlåtande till Ålands landskapsstyrelse och finansministeriet 17.12.2001:

Hänvisning: Landskapsstyrelsens skrivelse 11.10.2001, nr. 252 F 10.

Ärende:

Ålands landskapsstyrelse har med hänvisning till 56 § självstyrelselagen för Åland anhållit om Ålandsdelegationens utlåtande rörande frågan om tillämpligheten i landskapet Åland av det tonnageskattesystem varom lagstiftning planeras i riket. Till begäran om utlåtande har fogats finansministeriets preliminära utkast 4.6.2001 till en regeringsproposition med förslag till lagstiftning om tonnageskattning.

Ålands landskapsstyrelse har i anhållan som sin uppfattning anfört att tonnageskattelagstiftningen, som i sig skulle utgöra ett särskilt skattesystem för rederier, är ett skattesystem som med stor sannolikhet är att betrakta som en näringsskatt, vilken faller under landskapets behörighet enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen. Eftersom lagstiftningsbehörigheten är exklusiv innebär detta i så fall att rikets tonnageskattelagstiftning inte skulle vara tillämplig på Åland. Landskapsstyrelsen anser att tonnageskatten uppvisar likheter med landskapslagen om resandeavgift (ÅFS 83/1974) som ansetts utgöra en näringsskatt. Finansministeriet har över landskapsstyrelsens anhållan inkommit med utlåtande vilket bifogas. Landskapsstyrelsen har inkommit med genmäle, vilket också bifogas.

Grunden för utlåtande:

Enligt 56 § självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsstyrelsen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelsen.

Ifrågavarande anhållan om utlåtande gäller endast ett preliminärt utkast till regeringsproposition. Med beaktande av att finansministeriet inkommit med utlåtande över landskapsstyrelsens anhållan och att alltså bägge parter kan anses ha accepterat att ett utlåtande av Ålandsdelegationen ges redan i ärendets nuvarande skede, avger Ålandsdelegationen detta utlåtande.

Ålandsdelegationen konstaterar dock att landskapets lagstiftningsbehörighet avgörs entydigt endast i samband med stiftande av landskapslagar, som efter granskning av Ålandsdelegationen och i förekommande fall av högsta domstolen, av republikens president antingen godkännes eller genom veto bringas att förfalla. Däremot sker i samband med riksdagens lagstiftning inte någon sådan bedömning av lagstiftningens tillämpning i landskapet Åland. Saknas landskapslagstiftning på området och behörigheten inte direkt framgår av uppdelningen i självstyrelselagen kan myndigheterna vara tvungna att, såsom i detta fall, själva tolka innebörden av självstyrelselagens bestämmelser. Uppstår meningsskiljaktigheter i fråga om vissa förvaltningsbefogenheter kan frågan avgöras av högsta domstolen enligt 60 § självstyrelselagen.

Tonnageskattelagens innehåll:

Ålandsdelegationens utlåtande baserar sig på det ovan angivna utkastet till regeringsproposition. Avsikten med det föreslagna tonnageskattesystemet är att på grund av den internationella skattekonkurrensen inom rederinäringen införa ett tidsbegränsat skattestöd för rederier. Enligt förslaget skulle ett rederi som bedriver internationell sjöfart under vissa förutsättningar och för en viss bestämd tid kunna välja att dess inkomster av rederiverksamheten beskattas i form

av en på basis av fartygstonnaget beräknad schablonmässig, låg tonnageskatt istället för att beskattas enligt den normala inkomstbeskattningen av näringsverksamhet.

Enligt förslaget skall ett rederi eller en rederikoncern vars verkliga ledning befinner sig i Finland för last- och passagerarfartyg, som är i huvudsakligen internationell sjöfart och som är införda i fartygsregistret i Finland eller i något annat EU-land, för denna verksamhet kunna välja tonnagesbeskattning i stället för normal inkomstbeskattning. Under vissa förutsättningar skulle rätten att vara tonnagesbeskattad kunna återkallas, i vilket fall den skattskyldige för tonnageskatteperioden i efterskott skulle påföras inkomstskatt beräknad enligt de allmänna bestämmelserna för inkomstbeskattning. Beskattningen av ett rederis andra inkomster än de som underlyder tonnagesbeskattning skulle ske enligt de allmänna reglerna för inkomstbeskattningen. I såväl materiellt som formellt hänseende är de föreslagna reglerna för tonnagesbeskattningen integrerade i regelverken för den allmänna inkomstbeskattningen samt verkställandet och uppbörderna av inkomstbeskattningen. Tonnageskatten, som enligt förslaget i sin helhet erläggs till staten, är inte en extra skattepåлага på rederiverksamheten.

Behörighetsfördelningen i självstyrelselagen:

Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen tillkommer landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapet tillkommande tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, landskapet tillkommande närings- och nöjeskatter, grunderna för avgifter till landskapet samt kommunerna tillkommande skatter, medan behörigheten i fråga om övriga skatter jämlikt 27 § 36 punkten tillkommer riket.

Innebörden av begreppet näringskatt är inte entydig. Näringskatterna har emellertid bl.a. definierats som avkastningsskatter, som riktar sig mot avkastningen av en bestämd näringsverksamhet, såsom varvsindustri, kvarnar, hantverk, lanthandlares affärsrörelse och apotek. Såsom näringskatter har i början av 1900-talet ansetts:

- näringskatt för lanthandlare
- näringskatt för apoteksrättigheter
- avgifter för guld- och silverfyndigheter
- skatt på bank- och försäkringsrörelse
- skatt på utskänkning av brännvin

Näringskatterna förlorade emellertid alltmer i betydelse efter införandet av en modern inkomstbeskattning 1921. Såsom näringskatt, som på 1930-talet har uppburits i Finland, har emellertid fortfarande bl.a. ansetts apoteksavgifter, avgift för guld- och silverfynd samt bankernas och försäkringsanstaltens avgift för andel av bankinspektionens kostnader.

I fråga om beskattningen har lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet i sak, och även vad gäller formen, bibehållits i det närmaste oförändrad från 1920 års självstyrelselag till nu gällande självstyrelselag. Av förarbetena till 1951 års och nu gällande självstyrelselag framgår inte vad man avsett med termen näringskatt. I regeringens proposition 73/1990 rd anges dock följande: ”Likaså kan lagtinget stifta lagar om närings- och nöjesskatter. Till denna del föreslås det att den nuvarande terminologin i självstyrelselagen bibehålls trots de ändringar som har skett och kan komma att ske i rikslagstiftningen.” I sitt utlåtande över självstyrelselagskommitténs betänkande 1987:31 påpekade Ålandsdelegationen att terminologin för benämningen av skatter är föråldrad och förvirrande eftersom de inte motsvarar nuläget.

Lagtinget antog 4.12.1974 en landskapslag om resandavgift (ÅFS 83/1974). Enligt lagens 1 § är idkare av regelbunden passagerartrafik med fartyg mellan utländsk hamn och hamn inom landskapet Åland skyldig att till landskapet såsom näringskatt erlägga resandavgift. Resandavgiften utgår med visst belopp per passagerare, som med anlitande av redaren tillhörigt eller av honom upphyrt fartyg anländer från utländsk hamn till åländsk hamn under den tid då avgift är påbjuden. Högsta domstolen ansåg i utlåtande 7.11.1974 att resandavgiften, i den

utformning den erhållit i landstingsbeslutet, var att anse som en i självstyrelselagen avsedd näringskatt.

Riksdagens grundlagsutskott har tagit ställning till begreppet näringskatt i två utlåtanden GrUB 5/1991 rd (RP med förslag till lag om reseskatt) och GrUB 9/1992 (RP med förslag till lotteriskattelag. Utskottet ansåg att man med begreppet har avsett sådana skatter som uppbars på avkastningen av vissa näringar och som gällde ännu på 1920-talet. Utskottet ansåg att den 1991 aktuella reseskatten inte kunde anses utgöra en sådan skatt, eftersom den inte riktade sig mot turistnäringen, utan var avsedd att uppbaras av passagerarna i samband med resans pris. Lotteriskattelagen (FFS 552/1991) ansågs inte heller vara en närings- eller nöjesskatt, eftersom avsikten med skatten var att ersätta vinnarens inkomstskatt och eftersom skatten inte gällde lotteriarrangörerna. Lagen trädde i kraft 1.9.1992 och har sedan dess tillämpats även inom landskapet.

Utlåtande:

Den i utkastet till regeringsproposition angivna tonnagebeskattningen avser att vara ett i skattelättnadssyfte infört, temporärt alternativ till normal inkomstbeskattning av huvudsakligen såsom internationell sjöfart bedriven rederiverksamhet. I både materiellt och formellt hänseende är tonnagebeskattningen infogad i den allmänna inkomstbeskattningen. Tonnageskatten skulle inte utgöra en extra pålaga för vare sig redare eller befraktare.

På grund av detta och det i övrigt ovan anförda finner Ålandsdelegationen att tonnageskatten i sådan utformning den har i utkastet till regeringsproposition inte är en i självstyrelselagen avsedd näringskatt. Då det inte heller föreligger andra i självstyrelselagen angivna grunder för att anse att tonnageskattesystemet sådant det är utformat i utkastet skulle höra till landskapets lagstiftningsbehörighet, finner Ålandsdelegationen att den ifrågavarande lagstiftningen om tonnagebeskattning är en riksbehörighet. Den omständigheten att tonnageskatten i sin helhet tillfaller staten medan den enligt de allmänna reglerna för inkomstbeskattning fastställda samfundsskatten till en del tillfaller kommunerna saknar härvidlag betydelse.

Reservation

Ledamoten Lindfors och ledmotssuppleanten Lindholms reservation:

Utöver delegationens utlåtande vill vi framföra följande principiella synpunkter eftersom det är oklart vad som avses med landskapets behörighet över näringskatter enligt självstyrelselagen.

Problematiken enligt vår mening är att rikets och landskapets skattejurisdiktion råkar i konflikt med varandra från tid till annan beroende på den materiella utformningen av en riksskattelag. Orsaken härtill är att reformerna av självstyrelselagarna 1951 och 1991 inte beaktat utvecklingen av skattelagstiftningen i Finland sedan 1920-talet, där inkomst- och förmögenhetskatten i princip blivit heltäckande för samtliga skatteobjekt. De fåtal näringskatter som idag förekommer läggs idag som en ytterligare pålaga på inkomstskatten. Detta förfarande har växt fram över tiden utan närmare analys och ställningstagande i samband med reformerna av självstyrelselagen.

Följden har blivit att om landskapet utnyttjar sin skattebehörighet avseende näringskatter så blir det en tilläggsupplaga utan att rikets skatteuttag minskar i motsvarande mån. Det blir fråga om två skattejurisdiktioner som samtidigt drabbar skattebetalaren. På motsvarande sätt har landskapets kommunalskattebehörighet över samfundsskatten ifrågasatts.

För oss är det ohållbart att den behörighetsfördelning som definierats i självstyrelselagen och skall ange vilken jurisdiktion som skall gälla för skatteobjekten, skall vara beroende av den ena jurisdiktionens materiella lagstiftning i vanlig lagstiftningsordning.

Ålandsdelegationens utlåtande är utarbetat i stöd av hittills gällande praxis. Vi vill anhängiggöra att dessa idag tillämpade synsätt skulle upptas till prövning och utarbetande av mera pre-

cisa bestämmelser för behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket vad gäller skattebehörigheten.

Nr 1/02, D 10 02 05 5. Frågor gällande begreppet "Ålands län".

Ålandsdelegationens utlåtande till justitieministeriet 26.3.2003:

Hänvisning : Justitieministeriets skrivelse 9.12.2002, nr 76/08/2002

Justitieministeriet har i skrivelse till Ålandsdelegationen 9.12.2002 begärt delegationens yttrande om två frågor gällande begreppet "Ålands län".

Justitieministeriets skrivelse föranleds av en framställning av kanslichefen vid Ålands landskapsstyrelse om att justitieministeriet skall vidta åtgärder för att begreppet "Ålands län" inte skall användas i myndighetsdokument och informationsmaterial. I landskapsstyrelsens skrivelse ingår hänvisningar till lagutskottets vid Ålands lagting betänkande nr 14/2001-2002 gällande en hemställningsmotion med förslag om att lagtinget skulle hemställa hos landskapsstyrelsen om att utarbeta ett förslag till initiativ till Riksdagen om att eliminera det mot självstyrelselagen stridande begreppet "Ålands län" ur gällande och kommande lagstiftning. Lagtinget beslöt 29.5.2002 förkasta hemställningsmotionen men bringa lagutskottets betänkande och dess motivering till landskapsstyrelsens kännedom.

Grunden för utlåtandet:

Enligt 56 § självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsstyrelsen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtanden i frågor som gäller självstyrelsen speciellt med avseende på behörighetsfördelningen i självstyrelselagen. Med hänvisning härtill avger Ålandsdelegationen följande utlåtande:

Fråga 1:

Bör benämningen "Ålands län" anses vara oriktig i den bemärkelsen att lagstiftningen, i synnerhet länsstyrelselagen, borde ändras så att uttrycket ersätts med "landskapet Åland"?

Ålandsdelegationen har uppfattat frågan såsom gällande om statsmakten enligt behörighetsfördelningen i självstyrelselagen är berättigad att i länsstyrelselagen och övrig lagstiftning som berör den administrativa statliga indelningen använda uttrycket "Ålands län".

Den nya grundlagen använder visserligen benämningen landskapet Åland för det självstyrda Åland, men innehåller inte något egentligt svar på den nu aktuella frågan.

Ålandsdelegationen konstaterar beträffande behörighetsfördelningen att enligt 27 § 3 punkten 1991 års självstyrelselag har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om statsmyndigheternas organisation och verksamhet. I motiveringen till 1991 års självstyrelselag (RP nr 73/1990 rd) anges att denna bestämmelse även innefattar regleringen av den administrativa organisationen och verksamheten inom statens ämbetsverk och inrättningar samt den judiciella, kamerala och administrativa indelningen till den del den gäller statens förvaltningsverksamhet. Varken i självstyrelselagen eller i annan lagstiftning har intagits bestämmelser som skulle begränsa statsmaktens rätt härvidlag. Detta innebär att statsmakten enligt behörighetsfördelningen i självstyrelselagen är oförhindrad att använda benämningen "Ålands län" till den del den avser statens förvaltningsverksamhet.

Till övriga delar utgör frågeställningen en ändamålsenlighetsbedömning som Ålandsdelegationen inte önskar ta ställning till. Beträffande den historiska utvecklingen av begreppet "Ålands län" och användningen av det i lagstiftningen hänvisas till bifogade av ordföranden och sekreteraren utarbetade promemorian beträffande vilken delegationen inte har något att invända.

Fråga 2:

Om det anses att lagstiftningen inte bör ändras, borde justitieministeriet ändå tillmötesgå landskapsstyrelsens önskemål om att justitieministeriet borde uppmana myndigheterna att undvika uttrycket "Ålands län"?

Med beaktande av uppfattningen ovan, att staten inom de behörighetsgränser som uppdragits i självstyrelselagen och därutöver egentligen oberoende av slutsatser som kunde härledas ur den historiska utvecklingen, kan anses ha formell rätt att fritt organisera respektive benämna sin regionalförvaltning på Åland, även alltså med benämningar som kan variera från tid till annan respektive med olika benämningar beroende på sammanhanget, är det vanskligt för ett domstolsliknande organ som Ålandsdelegationen att rekommendera åtgärder som syftar till att prioritera ändamålsenligheten av vissa – nuvarande eller andra – benämningar framom andra. Som Ålandsdelegationen ser frågan om benämningen på statens regionalförvaltning på Åland kunde den bäst lösas genom förhandlingar mellan statsmakten och Ålands landskapsstyrelse. I övrigt hänvisas även beträffande denna fråga till den ovannämnda promemorian.

Nr 2/02, D 10 02 05 4. Utkast till en förordning om överföring av fastigheten Österbo till landskapet Åland.

Ålandsdelegationens utlåtande till justitieministeriet 15.10.2002:

Förordningens innehåll:

Enligt förordningens 1 § överförs till landskapet Åland den 800 m² stora fastigheten Österbo RN:r 1:14 i Berdtby, Saltvik. I förordningens 2 § anges att den träder i kraft 1.11.2002.

Allmänt:

Bestämmelser om statens mark och byggnader finns i självstyrelselagens 61 och 78 §. Självstyrelselagens 61 § gäller mark och byggnader som staten kommer att behöva eller har behövt för egentlig statsförvaltning. Av paragrafen framgår att staten endast skall besitta sådan fast egendom i landskapet som den behöver för egentlig statsförvaltning. I 78 § 2 mom. självstyrelselagen anges att genom förordning kan stadgas att mark, byggnader och anläggningar som inte används för egentlig statsförvaltning vid den tidpunkt självstyrelselagen träder i kraft (1.1.1993), övergår till landskapet.

I justitieministeriets promemoria till den nu föreslagna förordningen anges att fastigheten inte använts och inte heller i framtiden kommer att behövas för egentlig statsförvaltning. Fastigheten har tillfallit staten 4.1.1981 genom danaarv jämlikt 5 kap. 1 § ärvdabalken. I då gällande självstyrelselag fanns, i motsats till 1991 års självstyrelselag, inga bestämmelser om danaarv. I förordningsutkastet nämnd fastighet kan därför anses vara av i 78 § 2 mom. självstyrelselagen avsedd art.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att förslaget följer de riktlinjer som anges i gällande självstyrelselag beträffande överföring av statens rätt till mark på Åland till landskapet. Ålandsdelegationen har inget att anmärka mot förordningsutkastet.

Statsrådets förordning 7.11.2002.

Nr 1/03, D 10 03 01 38. Behörigheten i fråga om lagstiftningen angående skyddsåtgärder för fartyg och hamnanläggningar.

Ålandsdelegationens utlåtande till kommunikationsministeriet 15.12.2003:

Hänvisning: Kommunikationsministeriets skrivelse 31.10.2003, LVM 011:00/2003.

Ärende:

Kommunikationsministeriet har i skrivelse till Ålandsdelegationen 31.10.2003 i enlighet med 56 § självstyrelselagen begärt delegationens utlåtande om behörigheten i fråga om lagstiftningen angående skyddsåtgärder för fartyg och hamnanläggningar.

Till skrivelsen har kommunikationsministeriet fogat statsrådets skrivelse 28.5.2003 till riksdagen med anledning av ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om säkerhetsåtgärder i sjöfarten samt kommunikationsministeriets promemoria i ärendet. Med hänvisning till dessa handlingar begär kommunikationsministeriet delegationens utlåtande om huruvida ikraftträdandet av ändringarna i SOLAS-konventionen och ISPS-koden samt verkställandet av den därtill hörande EU-förordningen i Finland till alla delar omfattas av rikets lagstiftningsbehörighet. Ålandsdelegationen har härvid haft tillgång till kommissionens meddelande till rådet, europaparlamentet, europeiska ekonomiska och sociala kommittén och regionkommittén om förbättring av sjöfartsskyddet samt förslag till rådets förordning om förbättrat sjöfartsskydd på fartyg och i hamnanläggningar.

Ålandsdelegationen har inhämtat utlåtande i ärendet från Ålands landskapsstyrelse. Utlåtandet bifogas.

Grunden för Ålandsdelegationens utlåtande:

Enligt 56 § självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsstyrelsen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen.

Ifrågavarande anhållan om utlåtande gäller ikraftträdandet i Finland av internationella fördrag samt verkställandet av gemenskapsrättslig lagstiftning.

Ur kommunikationsministeriets promemoria framgår att den föreslagna EU-förordningen gäller frågor som berör lagstiftningen. Förordningen skall tillämpas som sådan i Finland när den genomförs. Dessutom behövs nationella bestämmelser om bland annat ansvariga myndigheter. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att landskapets lagstiftningsbehörighet avgörs entydigt endast i samband med stiftande av landskapslagar, som efter granskning av Ålandsdelegationen och i förekommande fall av högsta domstolen, av republikens president antingen godkännes eller genom veto bringas att förfalla. Däremot sker i samband med riksdagens lagstiftning inte någon sådan definitiv bedömning av lagstiftningens tillämpning i landskapet Åland. Saknas landskapslagstiftning på området och behörigheten inte direkt framgår av uppdelningen i självstyrelselagen kan myndigheterna vara tvungna att själva tolka innebörden av självstyrelselagens bestämmelser. Uppstår meningsskiljaktigheter i fråga om vissa förvaltningsbefogenheter kan frågan avgöras av högsta domstolen enligt 60 § självstyrelselagen.

Frågeställningen och dess avgränsning:

Kommunikationsministeriets frågeställning gäller dels om ikraftträdandet av de av IMO:s diplomatkonferens 12.12.2002 godkända ändringarna i 1974 års internationella konvention om säkerheten för människoliv till sjöss (SOLAS-konventionen) och en internationell kod för sjö-

fartsskydd på fartyg och i hamnanläggningar (ISPS-koden), dels om verkställandet av en därtill hörande EU-förordning i Finland till alla delar omfattas av rikets lagstiftningsbehörighet. I kommunikationsministeriets promemoria anges att ändringarna avseende sjöfartsskyddet i SOLAS-konventionen samt ISPS-koden kräver riksdagens godkännande för att träda i kraft och att statsrådet hösten 2003 kommer att avlåta en proposition i frågan till riksdagen. Ikraftträdandet av dessa ändringar skall därigenom ske i den ordning som gäller för internationella förpliktelser enligt 95 § grundlagen. Ålandsdelegationen konstaterar i sammanhanget att bestämmelser om ikraftträdandet av internationella fördrag i landskapet finns i självstyrelselagens 59 §. I nämnda paragraf anges att bifall av Ålands lagting skall inhämtas för att ett internationellt fördrag som Finland ingår skall bli gällande på Åland, till den del fördraget innebär direkt undantag från självstyrelselagen eller reglerar frågor som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Ålandsdelegationen anser att det, med hänvisning till den reglering som finns i grundlagen och självstyrelselagen om ikraftträdande av internationella fördrag, inte är möjligt för delegationen att i detta skede av ärendets beredning uttala sig beträffande SOLAS-konventionen eller ISPS-koden.

Inom ramen för EU-medlemskapet betraktas nya EG-förordningar däremot inte som internationella avtal som skall sättas i kraft nationellt, utan EG-förordningarna blir som sådana direkt tillämpliga så snart de träder i kraft inom EU. Eftersom Åland givit sitt bifall till att EU-fördraget om Finlands medlemskap trätt i kraft, gäller detta även i förhållande till landskapet Åland. Med anledning härav kan Ålandsdelegationen uttala sig om ifrågavarande utkast till EG-förordning. Uttalandet baserar sig på den ordalydelse utkastet hade 2.5.2003.

Förordningens huvudsakliga innehåll:

I kommunikationsministeriets promemoria anges att kommissionens förslag till förordning innehåller förpliktelser avseende IMO:s nya internationella bestämmelser om sjöfartsskydd för medlemsstaternas administrationer, rederier, fartyg och hamnar samt för de instanser som berörs av dessa. Bestämmelserna innehåller ett flertal skyddsåtgärder. Bestämmelserna föreskriver att sjöfartsskyddsansvariga skall utses för fartyg, bolag och hamnanläggningar. Skyddsplaner skall upprättas för fartyg och hamnanläggningar med beaktande av riskanalyser. För fartyg utfärdas ett internationellt sjöfartsskyddscertifikat. Dessutom ingår bestämmelser om personalens utbildning och övningar med avseende på sjöfartsskydd. I bestämmelserna ingår även en möjlighet att göra upp en sjöfartsskyddsdeklaration mellan fartyget och den hamn det anlöper som fastställer ansvarsfördelningen. Hamnstadens myndighet har också möjlighet att utföra skyddskontroller av fartyget i hamnen eller innan det anlöper hamnen. Dessutom är ansvar och skyldigheter tydligt fastställda för de fördragsslutande staterna, bolagen, fartygens befälhavare och hamnanläggningarna. När det gäller hamnarna spelar också tillträdeskontroll och inspektion och visitation av personer och bagage en central roll, liksom även kontakten mellan fartyget och hamnen. I fråga om hamnarnas tekniska anordningar och system innefattar bestämmelserna bland annat system för tillträdeskontroll samt system för låsning, belysning och inhägnad. Enligt förslaget skall en nationell myndighet utses som ansvarar för skyddet av fartyg och hamnanläggningar. Förordningen kommer även att gälla vissa passagerarfartyg och lastfartyg i inrikestrafik.

Gemenskapsrättsliga aspekter:

Såsom ovan konstaterats blir den reglering det nu aktuella förslaget till förordning innehåller gällande även i landskapet vare sig förordningen reglerar frågor som hör till landskapets eller rikets behörighet. Frågeställningen om behörighetsfördelningen aktualiseras till den del EG-förordningen förutsätter nationella verkställighetsåtgärder. EU-medlemskapet har inte påverkat den interna fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet. Till den del en fråga hör till medlemsstatens behörighet men enligt självstyrelselagen faller inom

landskapets behörighet, är det landskapets sak att se till att gemenskapsrätten genomförs nationellt. Med anledning härav koncentrerar sig Ålandsdelegationen i utlåtandet på behörighetsfördelningen beträffande de myndigheter och de myndighetsåtgärder förordningen förutsätter.

I förordningens 10 artikel anges att medlemsstaterna skall:

- utse en nationellt ansvarig myndighet som skall ha ansvaret för sjöfartsskyddet på fartyg och i hamnanläggningar. Denna nationellt ansvariga myndighet är kommissionens kontakt när det gäller tillämpningen av förordningen,
- genomföra sjöfartsskyddsbedömningar av fartyg och hamnanläggningar samt utnämna sjöfartsskyddsansvariga på fartyg, i rederierna och i hamnanläggningar,
- anta skyddsplaner för fartyg och hamnanläggningar,
- utfärda internationella sjöfartsskyddscertifikat för fartyg.

Ovannämnda artikel förutsätter att medlemsstaten utser en nationellt ansvarig myndighet. Ordalydelsen ger vid handen att det endast är möjligt att utse en nationellt ansvarig myndighet för hela medlemsstaten. Ålandsdelegationen hänvisar till högsta domstolens utlåtande 28.8.1998 över Ålands lagtings beslut om antagande av landskapslagen om ändring av landskapslagen om renhållning.

Högsta domstolen anger i utlåtandet bl.a. följande:

”De lagstiftningsakter, som kräver implementering i rikets och landskapets lagstiftning, är inte alltid avfattade så att det skulle vara möjligt att utforma Finlands förhållande till EU och dess medlemsstater på ett sätt som korrekt skulle avspegla den interna kompetensfördelningen. Detta är fallet bland annat då en rättsakt inom EU förutsätter att det skall finnas endast en enda myndighet i varje medlemsstat, som handhar vissa uppgifter. Självstyrelselagen och dess förarbeten ger inget svar på frågan om hur kravet på rikets och landskapets parallella kompetens i dylika fall skall kunna tillgodoses. Problemen är nya och fordrar specifika lösningar. Sådana är för tillfället under beredning i justitieministeriet.

Tills mera nyanserade regler blir tillämpliga bör självstyrelselagen tolkas så att lagstiftningskompetensen åvilar riket i de fall där den EG-rättsliga normen riktar sig till medlemsstaten med ett krav på ett konkret handlande i förhållande till unionen och dess organ, som utesluter parallella lösningar. Det är då fråga om uppfyllande av en hela landet gällande förpliktelse i förhållande till utländska makter.

På nämnda grunder finner Högsta domstolen därför, med tillämpning av 27 § 4 och 42 punkterna självstyrelselagen, att behörigheten att utse den i 36 artikeln rådets förordning avsedda enda nationella transitmyndigheten tillkommer riket. Landskapet saknar alltså till denna del lagstiftningsbehörighet.”

Högsta domstolen anför dessutom följande:

”Det faller inom landskapets kompetens att utpeka vilka myndigheter som utför de uppgifter som hör till landskapets lagstiftningskompetens. Det är emellertid rikets angelägenhet att utgående från kompetensfördelningen och i samförstånd med landskapet inför gemenskaperna redogöra för till vilka delar landskapets organ är myndigheter som avses i förordningen. Vidare åligger det rikets myndigheter att kommunicera dessa uppgifter till kommissionen i enlighet med förordningens bestämmelser.

Stadganden med vilka Finlands nämnda förpliktelser gentemot EG uppfylls gälla sålunda hela medlemsstatens förhållande till utländska makter. Detta område faller enligt 27 § 4 och 42 punkten självstyrelselagen under rikets lagstiftningsbehörighet.”

I överensstämmelse med Högsta domstolens ovan refererade utlåtande och med beaktande av att nya bestämmelser sedan dess inte tillkommit, ankommer behörigheten att utse den i föreliggande EG-förordning avsedda enda nationellt ansvariga myndigheten på riket.

I kommunikationsministeriets promemoria anges att avsikten är att sjöfartsverket skulle vara den nationellt ansvariga myndigheten och detta gäller då även beträffande Åland.

Enligt utkastet till EG-förordning ankommer det på den nationellt ansvariga myndigheten att utse en behörig hamnskyddsmyndighet för att i varje hamn samordna tillämpningen av de skyddsåtgärder förordningen föreskriver för fartyg och hamnanläggningar. I landskapet Åland kan den nationellt ansvariga myndigheten dock endast utse en sådan myndighet till behörig hamnskyddsmyndighet som är allmänt behörig i dessa frågor i landskapet.

Beträffande de nationella åtgärderna är den nationellt ansvariga myndigheten i fråga om landskapet Åland i övrigt behörig endast i fråga om angelägenheter som i självstyrelselagen för Åland förbehållits rikets lagstiftnings- och förvaltningsbehörighet.

Med anledning av ovanstående avger Ålandsdelegationen i det följande en beskrivning av lagstiftningsbehörigheten på de områden EG-förordningen närmast berör.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Ålandsdelegationen konstaterar att varken i gällande självstyrelselag eller i de tidigare självstyrelselagarna omnämns sjöfartsskyddet som ett särskilt rättsområde. Lagstiftningsbehörigheten bör därför bedömas utgående från de rättsområden som står närmast sjöfartsskyddet. I första hand gäller det handelssjöfarten samt därmed sammanhängande ärenden (farleder, lots- och fyrväsendet).

Sjöfartsskyddet kan dock även beröra andra rättsområden i självstyrelselagen. Sådana områden är främst brand- och räddningsväsendet, allmän ordning och säkerhet samt undervisningsväsendet.

Sjöfarten och därmed sammanhängande frågor:

Huvudsyftet med EG-förordningen är att inrätta och genomföra gemenskapsåtgärder för att förbättra sjöfartsskyddet på fartyg som används för internationell handel och nationell sjöfart samt i berörda hamnanläggningar, inför de hot som utgörs av "avsiktliga olagliga handlingar". Sjöfartsskyddet definieras i förslaget till EG-förordning som en kombination av åtgärder samt mänskliga och materiella resurser som syftar till att skydda sjöfarten mot hot som utgörs av avsiktliga olagliga handlingar.

Sjöfartsskyddet berör således i första hand handelssjöfarten. I 27 § 13 punkten självstyrelselagen har handelssjöfarten samt farleder för handelssjöfarten hänförs till rikets behörighet, medan båttrafiken och farleder för den lokala sjötrafiken i 18 § 21 punkten hänförs till landskapets behörighet.

I regeringens proposition med förslag till ny självstyrelselag (RP 73/1990rd s. 75) anges att begreppet handelssjöfart samt farleder för handelssjöfarten i princip skall motsvara begreppen "privat sjörätt" och "lots- och fyrväsendet samt annan offentlig sjörätt" i 11 § 2 mom. 8 och 17 punkten i 1951 års självstyrelselag. Den reglering som avser förutsättningarna för och sättet att bedriva handelssjöfart är också en riksangelägenhet. Likaså hör lagstiftningen om farleder som används för handelssjöfarten till rikets lagstiftningsbehörighet. Vissa begränsningar i fråga om förvaltningen rörande fartbegränsningar i farleder, inrättande av nya farleder och beträffande cabotagerätten har intagits i 30 § 12-14 punkterna i 1991 års självstyrelselag.

Brand- och räddningsväsendet:

Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen hör, förutom ordning och säkerhet, även brand- och räddningsväsendet till landskapets lagstiftningsbehörighet. I regeringens proposition till gällande självstyrelselag (RP 73/1990) konstateras på sidan 65 följande: "Lagstiftningen om brandskyddet hör enligt 13 § 1 mom. 19 punkten i den gällande självstyrelselagen till landskapets behörighet. Trots att ett uttryckligt stadgande saknas har även lagstiftningen om räddningsväsendet ansetts höra till landskapets behörighet. Brand- och räddningsväsendet har förts in under 6 punkten i den föreliggande paragrafen, vilken motsvarar gällande rättsläge".

Ålandsdelegationen har i utlåtande 14.2.2001 över fördelningen av lagstiftningsbehörigheten i fråga om sjöräddningstjänsten ansett att av räddningstjänsten, som indelas i allmän räddningstjänst, sjöräddningstjänst och flygräddningstjänst, faller den allmänna räddningstjänsten under landskapets behörighet, medan sjöräddningen och flygräddningen måste bedömas utgående från hur behörighetsfördelningen i övrigt är fördelad mellan landskapet och riket. Ålandsdelegationen ansåg att sjöräddningen i sak hade sin närmaste anknytning till den offentliga sjörätten, varför sjöräddningstjänsten enligt 27 § 42 punkten självstyrelselagen var att hänföra till rikets behörighet.

Befolkningsskydd och beredskap inför undantagsförhållanden hör enligt 27 § 28 och 34 punkterna självstyrelselagen till rikets behörighet.

Allmän ordning och säkerhet:

Frågor gällande allmän ordning och säkerhet har i 17 § 6 punkten självstyrelselagen hänförts till landskapets behörighet. Till rikets behörighet har i 27 § 1, 27, 34 och 35 punkterna självstyrelselagen hänförts ärenden gällande de medborgerliga fri- och rättigheterna, skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd och beredskap inför undantagsförhållanden samt explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs. Jämlikt 27 § 23 punkten hör rättskipning, förundersökning, verkställighet av domar och straff samt utlämning för brott till rikets behörighet.

Polisens verksamhet på Åland är av så kallad blandad natur. Närmare bestämmelser rörande förvaltningsfördelningen av de polisiära uppgifterna mellan riket och landskapet har intagits i förordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland (FFS 828/1998, ÅFS 118/1998). Bestämmelsen i överenskommelseförordningens 1 § 2 mom. berättigar landskapets polis, men inte annan landskapsmyndighet, att förutom att upprätthålla allmän ordning och säkerhet, även utföra övriga uppgifter som hör till polisen om annat inte bestämts. Landskapets polis är härigenom berättigad att utföra uppgifter hänfödda till rikets behörighetsområden såsom förundersökning.

Till den del polisväsendet på Åland hör till rikets behörighet gäller bestämmelserna i rikslagstiftningen.

Ordningsmaktens verksamhet för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet samt förhindrande av brott i landskapet är således att hänföra till landskapets behörighet.

Utbildningsväsendet:

Enligt 17 § 14 punkten självstyrelselagen är undervisningsväsendet i sin helhet underställt landskapets lagstiftningsbehörighet. Till rikets behörighet hör däremot att bestämma vilka fordringar en läroinrättning skall fylla för att ha dimissionsrätt till statens universitet. Det ankommer på landskapets myndigheter att bestämma innehållet av den sjöfartsskolning som förmedlas i landskapet. Lagstiftningsbehörigheten i fråga om den behörighet som krävs för sjömansyrket ankommer dock på riket. De krav de nu aktuella författningarna härvid ställer utgör därigenom riksbehörighet.

Utlåtande:

Gemenskapsrätten, som reglerar förhållandet mellan Finland och EG, ändrar inte de interna behörighetsförhållandena enligt självstyrelselagen. Verkställigheten och tillämpningen av gemenskapsrätten på Åland ankommer på rikets eller landskapets organ i enlighet med behörighetsfördelningen i självstyrelselagen. Då det gäller uppfyllandet av en hela landet gällande förpliktelse i förhållande till utländska makter, såsom utnämmandet av en nationellt ansvarig myndighet, tillkommer behörigheten riket. Landskapet är dock för sin del skyldigt att verkställa EG-direktiv inom de områden som faller inom landskapets lagstiftningskompetens. Till

landskapets behörighet hör att utpeka vilka myndigheter som i landskapet skall utföra de uppgifter som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Det är sedan rikets angelägenhet att utgående från kompetensfördelningen och i samförstånd med landskapet inför gemenskaperna redogöra för till vilka delar landskapets organ är myndigheter som avses i förordningen samt att redogöra för de åtgärder som i enlighet med EG-förordningen vidtagits i landskapet. Sjöfartsskyddet hänför sig till ett rättsområde, som inte särskilt uppräknas i självstyrelselagen vid fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan rikets och landskapets lagstiftande organ. Regleringen av sjöfartsskyddet hör närmast till lagstiftningen och handelssjöfarten på vilket område lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § 13 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. EG-förordningen berör dock även i centrala avseenden områden på vilka lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet, såsom brand- och räddningsväsendet och allmän ordning och säkerhet. Detta gäller t.ex. i fråga om upprätthållandet av den allmänna ordningen i hamnarna och vidtagandet av säkerhetsåtgärder i hamnarna.

Med anledning av ovanstående anser Ålandsdelegationen att verkställandet av den aktuella EG-förordningen inte till alla delar kan anses utgöra riksbehörighet.

Nr 2/03, D 10 03 05 1. Utkast till regeringsproposition med förslag till lag om accis på vissa dryckesförpackningar samt därav föranledda ändringar i skattelagstiftningen.

Ålandsdelegationens utlåtande till finansministeriet 16.1.2004:

Hänvisning: Finansministeriets skrivelse 02.12.2003, VM087:00/2003.

Ärende:

Finansministeriet har i skrivelse 2.12.2003 inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande om ett utkast till regeringsproposition med förslag till lag om accis på vissa dryckesförpackningar samt därav föranledda ändringar i skattelagstiftningen.

Grunden för Ålandsdelegationens utlåtande:

Enligt 56 § självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsstyrelsen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Ålandsdelegationen konstaterar dock att landskapets lagstiftningsbehörighet avgörs entydigt endast i samband med stiftandet av landskapslagar, som efter granskning av Ålandsdelegationen och i förekommande fall av högsta domstolen, av republikens president antingen godkänns eller genom veto bringas att förfalla. Däremot sker i samband med riksdagens lagstiftning inte någon sådan bedömning av lagstiftningens tillämpning i landskapet Åland. Saknas landskapslagstiftning på området och behörigheten inte direkt framgår av uppdelningen i självstyrelselagen kan myndigheterna vara tvungna att, såsom i detta fall, själva tolka innebörden av självstyrelselagens bestämmelser. Uppstår meningsskiljaktigheter i fråga om vissa förvaltningsbefogenheter kan frågan avgöras av högsta domstolen enligt 60 § självstyrelselagen. Ålandsdelegationen begränsar detta utlåtande till att gälla behörighetsfördelningen enligt självstyrelselagen.

Förslagets innehåll och syfte:

I propositionen föreslås att det stiftas en lag om accis på vissa dryckesförpackningar. Samtidigt föreslås att bestämmelserna om tilläggsaccis i lagen om läskedrycksaccis och lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker upphävs. Avsikten är enligt propositionen att lagarna skall träda i kraft tidigast vid den tidpunkt då ändringarna i rikets avfallslagstiftning och mot-

svarande åländska lagstiftning trätt i kraft. Lagen skall tillämpas på nya produkter första gången ett år efter det den har trätt i kraft.

Det nuvarande systemet för miljöstyrning av dryckesförpackningar baserar sig i Finland dels på accislagstiftning dels på miljöreglering. Lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker (FFS 1471/1994) och lagen om läskedrycksaccis (FFS 1474/1994) föreskriver om uppbörd av grundaccis för alkoholdrycker respektive läskedrycker. Grundaccisens syfte är rent fiskalt. För alkoholdrycker och läskedrycker uppbärs dessutom tilläggsaccis. Tilläggsaccisens syfte är inte i första hand statsekonomiskt, utan långt miljöpolitiskt. Tilläggsaccis påförs de drycker som potentiellt medför de största avfallsolägenheterna på grund av konsumtionens omfattning samt de platser och former under vilka konsumtionen typiskt äger rum. Tilläggsaccisen är härvid graderad enligt tre accisnivåer.

I propositionen föreslås att systemet för miljöstyrning av dryckesförpackningar även i fortsättningen skall vara baserat på beskattning genom dryckesförpackningsaccis. Syftet är att undanröja kopplingen mellan å ena sidan den egentliga fiskala accisen på läskedrycks- och alkoholdrycker och å andra sidan tilläggsaccisen på de förpackningar som innehåller sådana drycker.

Målet med ett accisbaserat system för miljöstyrning av dryckesförpackningar är att styra branschaktörernas val av dryckesförpackningar så att aktörerna i så liten utsträckning som möjligt använder engångsförpackningar, vilka som medför de största miljöolägenheterna. Ett accisbaserat miljöstyrningssystem som prioriterar återanvändning och gynnar råmaterialens återvinning är ägnat att främja skyddet av miljön.

Lagen om accis på vissa dryckesförpackningar föreslås innehålla bestämmelser om dess tillämpningsområde, accisskyldighet och accisfrihet, accisbelopp, registrering, skyldighet att lämna uppgifter m.m.

Accisplikten föreslås gälla förpackningar som innehåller sådana drickbara drycker som hör till grupp 22 i tulltariffen, nämligen alkoholhaltiga drycker, inbegripet öl, samt olika slags lemonader, mineralvatten och andra alkoholfria drycker. I syfte att uppnå den avsedda miljöstyrningen föreslås att accisbeloppet fastställs dels utgående från en undersökning om dryckesförpackningarnas livscykel, dels på grundval av politiska överväganden. Sådana dryckesförpackningar som kan återanvändas och som hör till ett patentbaserat retursystem föreslås vara befriade från accisen. För dryckesförpackningar som kan återvinnas som råmaterial föreslås på motsvarande sätt om accislättnad. Erhållande av accisfrihet eller accislättnad förutsätter att dryckesförpackningssystemet anmäls till den producentdatabas som upprätthålls av miljömyndigheten. Verkställandet av beskattningen föreslås ske huvudsakligen med tillämpning av bestämmelserna i lagen om påförande av accis. Påförandet och övervakningen av accisen föreslås ankomma på tullverket.

Lagen skall inte tillämpas på dryckesförpackningar, om drycker som avses i den till lagen bifogade accistabellen har producerats av en tillverkare eller importör som i rättsligt och ekonomiskt hänseende är beroende av andra tillverkare i samma bransch och som under ett kalenderår till konsumtion överlåter dryckesförpackningar innehållande drycker till en mängd av högst 50 000 liter.

Lagstiftningsbehörigheten:

I propositionen föreslås stiftandet av en ny lag om accis på vissa dryckesförpackningar. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att lagstiftningsbehörigheten i fråga om skatter och avgifter i självstyrelselagen är uppdelad mellan riket och landskapet. Enligt 18 § 5 punkten självstyrelselagen tillkommer landskapet behörighet i fråga om tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet samt kommunerna tillkommande skatter. På riket ankommer enligt 27 § 36 punkten sagda lag behörigheten i fråga om övrig skattelagstiftning.

Lagen har vissa beröringspunkter med natur- och miljövård på vilket område lagstiftningsbehörigheten uteslutande tillkommer land-skapet enligt 18 § 10 punkten självstyrelselagen samt näringsverksamhet och näringsutövning på vilket område behörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen med vissa undantag. Beträffande alkohollagstiftningen tillkommer behörigheten riket enligt 29 § 4 punkten nämnda lag med undantag av tillstånd till utskänkning av alkoholdrycker som enligt 18 § 13 punkten självstyrelselagen hör till landskapets behörighet.

För att avgöra huruvida behörigheten i fråga om den nu föreslagna accislagstiftningen ankommer på riket eller helt eller delvis på landskapet bör hänsyn tas för det första till om det är en sådan skatt eller avgift som avses i 18 § 5 punkten respektive 27 § 36 punkten självstyrelselagen och för det andra till om skatten har förutom fiskala även andra syften på ett område – i första hand natur- och miljövård (inklusive avfallshantering) – som ankommer på landskapet. Ålandsdelegationen har berört en motsvarande frågeställning i ett utlåtande 6.5.1996 till finansministeriet beträffande ett förslag till regeringsproposition om en avfallsskattelag.

Delegationen konstaterar att begreppen skatter och avgifter i självstyrelselagen har samma innebörd som i grundlagen. Skatterna definieras allmänt som penningprestationer som ett offentligt samfund på grund av en detsamma tillkommande befogenhet ensidigt ålägger en bestämd grupp av förvaltningsundersåtar att fullgöra till samfundet, i regel för att tillgodose dettas behov. Skatterna används för samfundets allmänna utgifter och utgör inte vederlag för någon bestämd förmån. Därigenom skiljer de sig begreppslikt från avgifterna, vilka utgör ersättning för anlitan av en offentlig förmån (GrUU 61/2002 rd). Acciserna åter är att betrakta som indirekta konsumtionsskatter. Fastän skatterna i regel är avsedda att täcka det offentliga samfundets penningbehov, har beskattningen även använts för andra ändamål, t.ex. för närings-, lokalisering- eller miljöpolitiska syften. Grundlagens 81 § föreskriver att om statsskatt skall bestämmas genom lag. En skattelag skall innehålla bestämmelser om grunderna för skattskyldigheten och skattens storlek samt om den skattskyldigas rättsskydd.

I regeringens proposition till gällande självstyrelselag (RP 73/1990 s. 78) anges att den nya lagen inte avser att ändra den då gällande kompetensfördelningen mellan riket och landskapet i fråga om beskattningen. All skattelagstiftning, med undantag för kommunalbeskattningen och landskapets rätt att stadga om närings- och nöjesskatter och extra inkomstskatt, har förbehållits rikets lagstiftande organ. Stadgandet i 27 § 36 punkten självstyrelselagen omfattar, förutom direkta skatter, alla former av indirekta skatter, tullar och acciser m.m. Även avgifter av skattenatur som inte särskilt har förbehållits landskapet regleras i rikslagstiftningen. Inom landskapets behörighet har emellertid också utöver lagstiftningen gällande kommunalbeskattning, antagits vissa landskapslagar angående skatter eller avgifter av skattenatur såsom de om resandeavgift, om apoteksavgift, om stämpelskatt, om biografiskatt samt om den tilläggsskatt eller extra inkomstskatt (landskapsskatt) som landskapet har rätt att uppbära.

I fråga om avgifter har landskapet tillerkänts lagstiftningsrätt på områden som är hänförliga till landskapets behörighet även då avgiften har vissa drag av skatt. Exempel på detta är bl.a. skogsvårdsavgift och skrotningsskatt på fordon.

Såsom ovan nämnts hör bl.a. natur- och miljövården till landskapets behörighet. Till landskapets befogenheter hör härvid även att stadga om olika miljöpolitiska åtgärder, t.ex. för att minska på avfall eller att främja återanvändning. Detta innebär att landskapslagstiftningen kan innehålla andra definitioner t.ex. på begreppen avfall och avfallshantering än vad som stadgas i rikslagstiftningen. Även landskapet är å andra sidan skyldigt att på området efterfölja bestämmelserna inom EG:s regelverk.

Eftersom det nu enligt bedömningen ovan är fråga om påförandet av en accis – d.v.s. en indirekt konsumtionsskatt – som skall erläggas till staten, utgör den omständigheten att behörigheten gällande miljö- och naturvården ankommer på landskapet, och att accisen har miljöpoli-

tiska mål som styrmedel för att förverkliga en bättre miljövård, inte något undantag från behörighetsfördelningen i självstyrelselagen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att den föreslagna accisen för vissa dryckesförpackningar är en skatt som enligt 27 § 36 punkten självstyrelselagen är att hänföra till rikets lagstiftningsbehörighet och således även äger tillämpning i landskapet Åland. Den omständigheten att denna accis vid sidan av fiskala syften även har andra icke-fiskala syften inverkar inte på avgörandet.

Eftersom den föreslagna lagstiftningen tangerar miljölagstiftningen, som på Åland uteslutande hör till landskapets behörighet, ankommer det på landskapet att lagstifta om den registrering på Åland som avses i förslagets 6 § samt om den tillämpning av avfallslagen på dryckesförpackningar som avses i dess 8 §. Detta har även framhållits i föreliggande proposition.

På grund av den brådskande tidtabellen har Ålandsdelegationen inte inhämtat utlåtande i ärendet från Ålands landskapsstyrelse. Ålandsdelegationen har dock beretts tillfälle att ta del av det utlåtande landskapsstyrelsen 15.1.2004 tillställt finansministeriet.

Nr 1/04, D 10 04 05 1. Utkast till en statsrådsförordning om de språkkunskaper som krävs av statsanställda i landskapet Åland.

Ålandsdelegationens utlåtande till justitieministeriet 17.3.2004:

Hänvisning: Justitieministeriets skrivelse 16.2.2004, nr 31/08/2003.

Ärende:

Justitieministeriet har i skrivelse 16.2.2004 inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över ett utkast till en statsrådsförordning om de språkkunskaper som krävs av statsanställda i landskapet Åland. Denna förordning är avsedd att utgöra den i självstyrelselagens 42 § förutsatta förordningen angående den språkkunskap som krävs för statsanställda i landskapet. Nämda paragraf förutsätter att förordningen utfärdas med landskapsstyrelsens samtycke. Justitieministeriet har i skrivelsen meddelat att landskapsstyrelsens samtycke inhämtas efter remissomgången.

Bakgrunden till förordningen:

I 39 § 1951 års självstyrelselag stadgades att i statens tjänst i landskapet endast kunde anställas en sådan person som styrkt att han fullständigt behärskar svenska såväl i tal som i skrift. Tolkningen av stadgandet har medfört vissa svårigheter. Med hänsyn härtill upptas i gällande självstyrelselag inget kategoriskt stadgande om fullständiga kunskaper i svenska. I 42 § 1 mom. självstyrelselagen anges att angående den språkkunskap som krävs för statsanställda i landskapet stadgas med landskapsstyrelsens samtycke genom förordning. En sådan förordning har ännu inte utfärdats. Till dess att en förordning som avses i sistnämnda lagrum utfärdats gäller enligt 75 § 2 mom. självstyrelselagen om den språkkunskap som skall erfordras av statsanställda i landskapet vad som stadgas i 39 § 1951 års självstyrelselag och i lagstiftningen om den språkkunskap som skall fordras av statstjänstemän.

Samtidigt med den nya språklagen (FFS 423/2003), som trädde i kraft 1.1.2004, ändrades lagstiftningen om språkkunskapskraven för statstjänstemännen. En ny lag om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (FFS 424/2003) ersatte 1922 års lag och de förordningar som utfärdats med stöd av den. Rättsläget beträffande de statsanställda på Åland är nu otillfredsställande, eftersom den i riket upphävda lagstiftningen om språkkunskapskrav fortfarande skall tillämpas i landskapet. De problem med den gamla lagstiftningen som konstaterades re-

dan när självstyrelselagen reviderades (se RP 73/1990rd s. 87) kvarstår också. Kraven på kunskaper i svenska motsvarar inte det som avsågs när gällande självstyrelselag stiftades, eftersom avsikten var att en separat förordning skulle utfärdas om detta. De nuvarande bestämmelserna är till många delar föråldrade. Gällande krav på språkkunskaper har inte bedömts i förhållande till EG-rätten och den nya grundlagen.

Förordningens innehåll:

Utgångspunkten i förslaget är att de statsanställda på Åland skall ha sådana kunskaper i svenska och finska samt eventuellt även andra språk som arbetsuppgifterna kräver. Syftet med kraven på kunskaper i svenska är att landskapets enspråkigt svenska ställning säkerställs och att statsförvaltningen på Åland fullt ut kan fungera på svenska. Syftet med kraven på kunskaper i finska är att säkerställa att bestämmelsen i 37 § självstyrelselagen om rätten att i egen sak använda finska hos statsmyndigheterna på Åland förverkligas. Den föreslagna förordningen gäller samtliga statsanställda oberoende av anställningsförhållandets art.

Förordningens 1 § innehåller ett allmänt krav på att de statsanställda som är verksamma i landskapet skall ha sådana språkkunskaper som förutsätts i självstyrelselagen och som deras arbetsuppgifter kräver, med beaktande av att landskapet är enspråkigt svenskt och att ämbets-språket i stats-, landskaps- och kommunalförvaltningen är svenska.

Enligt 2 § skall en anställande myndighet vid utannonsering av en ledig tjänst eller annan plats redogöra för om det finns i lag eller förordning bestämda formella behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper. I annonsen skall dessutom anges vilka slags faktiska språkkunskaper som förutsätts i arbetet eller som räknas som merit vid anställningen.

Förordningens 3 § ålägger en anställande myndighet att kontrollera att den som anställs har sådan formell behörighet beträffande språkkunskaper som krävs och sådana faktiska språkkunskaper som arbetsuppgifterna förutsätter.

Ett allmänt behörighetsvillkor som gäller kunskaper i svenska och finska har intagits i förordningens 4 §. Enligt paragrafen krävs utmärkt förmåga att använda svenska i tal och skrift samt nöjaktig förmåga att förstå finska i de fall högskoleexamen är formellt behörighetsvillkor för en statlig anställning.

Förordningens 5 § innehåller särskilda behörighetsvillkor för domartjänster och sakkunnigledamöter vid Ålands tingsrätt och Ålands förvaltningsdomstol.

Enligt 6 § skall tjänstemän som utför tillfälliga uppdrag i landskapet ha tillräckliga kunskaper i svenska.

I 7 § har beträffande bedömningen av kunskaper i svenska och finska intagits en hänvisning till förordningen om bedömning av kunskaper i finska och svenska inom statsförvaltningen (FFS 481/2003).

Förordningens 8 § innehåller hänvisningar till lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (FFS 424/2003) i fråga om språkkunskaper som visats efter ansökningstidens utgång samt dispens.

Enligt övergångsbestämmelsen i förordningens 9 § är den som är statsanställd på Åland när förordningen träder i kraft fortfarande behörig beträffande språkkunskaperna.

Lagstiftningsbehörigheten:

Förordningen gäller statsmyndigheternas organisation och verksamhet, på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämlikt 27 § 3 punkten självstyrelselagen tillkommer riket. Detta rättsområde omfattar bl.a. den allmänna tjänstemannalagstiftningen för statens tjänstemän och regleringen av den administrativa organisationen och verksamheten inom statens ämbetsverk och inrättningar. Språkstadgandena i självstyrelselagens 6 kap. begränsar dock rikets lagstiftningsbehörighet i dessa ärenden. Bestämmelsen om att ämbets-språket i statsförvaltningen på Åland är svenska finns i 36 § självstyrelselagen och bestämmelserna om skriftväxlingsspråket

mellan myndigheterna i 38 § självstyrelselagen. Bestämmelserna i självstyrelselagens 6 kap. innebär bl.a. att landskapet står utanför tillämpningsområdet för språklagen samt att speciella regler kan gälla beträffande statsanställdas språkkunskaper.

Utlåtande:

I enlighet med övergångsbestämmelserna i självstyrelselagen tillämpas den i riket upphävda lagstiftningen om språkkunskapskrav fortfarande i landskapet. Detta innebär att de problem med den gamla lagstiftningen som konstaterades redan vid stiftandet av gällande självstyrelselag kvarstår. Ålandsdelegationen anser därför utfärdandet av en i självstyrelselagens 42 § förutsatt förordning som angeläget.

I föreliggande förordningsutkast har som allmänt krav på språkkunskaper angivits att statsanställda på Åland skall ha sådana språkkunskaper som förutsätts i självstyrelselagen och som deras arbetsuppgifter kräver, med beaktande av att landskapet är enspråkigt svenskt och att ämbetspråket i stats-, landskaps- och kommunalförvaltning är svenska. Som allmänt behörighetsvillkor har i 4 § föreskrivits utmärkt förmåga att använda svenska i tal och skrift samt nöjaktig förmåga att förstå finska i de fall högskoleexamen utgör behörighetsvillkor. Den föreslagna förordningen innebär att det gällande kravet på fullständiga kunskaper i svenska för samtliga statstjänstemän lindras. Detta kan även anses utgöra en anpassning till de EG-rättsliga principerna eftersom språkkunskapskraven inte får ställas så högt att de i praktiken innebär en diskriminering av andra EU-medborgare. Även kraven på kunskaper i finska innebär en lindring i förhållande till vad som gäller i dag. Särskilda behörighetsvillkor har intagits för vissa tjänster och uppdrag inom domstolsväsendet.

Ålandsdelegationen konstaterar att de föreslagna bestämmelserna om språkkunskaper överensstämmer med språkstadgandena i 6 kap. självstyrelselagen. De kan även anses motsvara de faktiska behoven gällande språkkunskaper i statsförvaltningen på Åland. Varken ett förverkligande av 17 § grundlagen eller 37 § självstyrelselagen förutsätter att samtliga statsanställda på Åland skall besitta grundkunskaper i finska. Förordningsutkastets 2 § 2 mom. medger uttryckligen att myndighet kan fastställa vilken språkkunskap som de facto behövs för viss lediganslagen statstjänst. I allmänhet bör det anses tillräckligt om någon person vid statsmyndighet på Åland eller vid sådan myndighets avdelning eller byrå kan betjäna på finska. Detsamma bör anses gälla också beträffande kunskaperna i svenska. Nödvändigtvis behöver inte varje statsanställd person på Åland fullständigt behärska svenska i tal och skrift.

Ålandsdelegationen, som inte har något ytterligare att anföra, anser det angeläget att den nu aktuella förordningen snarast kan träda i kraft.

Nr 2/04, D 10 04 05 5. Frågan om hur samarbetet i teknologifrågor kunde utvecklas samt om möjligheterna för åländska företag att i vissa fall erhålla statsstöd.

Ålandsdelegationens utlåtande till handels- och industriministeriet 22.11.2004:

Hänvisning: Handels- och industriministeriets skrivelse 4.10.2004, diariernr 7-8/509/2003.

Ärende:

Ålands landskapsregering har i skrivelser av 11.11.2003 och 21.11.2003 till handels- och industriministeriet ställt frågan om hur samarbetet i teknologifrågor kunde utvecklas samt om möjligheterna för åländska företag att i vissa fall erhålla statsstöd. Med anledning härav anholder handels- och industriministeriet i skrivelse 4.10.2004 om Ålandsdelegationens utlåtande över det utkast till svar som ministeriet utarbetat med anledning av de förslag som Ålands landskapsregering lagt fram.

Landskapsregeringens skrivelser och ministeriets förslag:

Av handels- och industriministeriets skrivelse 4.10.2004 framgår sammanfattningsvis följande:

1) Ålands landskapsstyrelse har i en skrivelse daterad 21.11.2003, med hänvisning till 31 § i självstyrelselagen för Åland, föreslagit:

- Att landskapsstyrelsen och handels- och industriministeriet tillsammans får till stånd ett samarbetsarrangemang så att högteknologisk kompetens även kommer Åland och de åländska företagen till nytta. Detta kan eventuellt göras i form av ett samarbetsavtal.

- Att åländska företag skulle kunna skicka in sina ansökningar om utvecklingsstöd till Teknologiska utvecklingscentralen, i det följande benämnd Tekes, för vederbörlig utvärdering och handläggning. Det formella stödbeslutet fattas av Ålands landskapsstyrelse, som också finansierar stödet. Tekes skulle vidare kunna bistå med utvärdering och viss uppföljning av projekten.

Det svar som handels- och industriministeriet underställt Ålandsdelegationen att pröva är att det inte föreligger några hinder för att sakkunskapen hos Tekes och TE-centralernas teknologier experter ställs också till ålänningarnas förfogande. Detta skulle kunna ske t.ex. genom det kunskapsnätverk som byggts upp inom ramen för Ålands aftonskolegrupp. Handels- och industriministeriet anser att det inte finns behov att ingå något egentligt samarbetsavtal om detta.

Handels- och industriministeriet anser vidare att Tekes inom ramen för sina egna resurser kan ge experthjälp för utvärdering av projekt. När det gäller praktiska arrangemang och eventuella kostnader skall en överenskommelse träffas direkt mellan Tekes och Ålands landskapsregering från fall till fall.

2) Ålands landskapsregering önskar att handels- och industriministeriet samt Tekes skulle se över sina regelverk och överväga möjligheten att bevilja (egentligen möjliggöra beviljande av) stöd till företag belägna i Finland men registrerade på Åland.

Handels- och industriministeriet konstaterar att det företagsstöd som beviljas inom ministeriets förvaltningsområde är stöd som beviljas enligt prövning och att villkoren enligt lagstiftningen om företagsstöd skall vara uppfyllda.

Handels- och industriministeriet anser att mottagare av företagsstöd kan vara ett företag som bedriver verksamhet med ett fast driftsställe i Finland, i detta fall i riket, under förutsättning att också de övriga villkoren i lagstiftningen om företagsstöd uppfylls.

Handels- och industriministeriet anser vidare att om den lagstadgade övervakningen av stöd inte lägger några hinder i vägen, d.v.s. att finländska myndigheter (i detta fall myndigheter från riket) har rätt att utföra granskningar av åländska företag, föreligger det inte några hinder för att stöd beviljas ett företag som är registrerat på Åland men vars produktionsverksamhet samt forsknings- och utvecklingsverksamhet är förlagd till ett fast driftsställe i riket. Eftersom det är fråga om ett stöd som beviljas enligt prövning fattas finansieringsbesluten från fall till fall.

Grunden för utlåtandet:

Enligt 56 § självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Med anledning härav avger delegationen detta utlåtande som begränsar sig till att gälla behörighetsfördelningen enligt självstyrelselagen. Ålandsdelegationen har 31.8.1993 givit ett liknande utlåtande gällande bidrag till landskapet Åland ur brandskyddsfondens medel.

Allmänt:

I självstyrelselagen anges områdena för den lagstiftningsbehörighet som tillkommer landskapet respektive riket. Förvaltningsuppgifterna följer enligt huvudregeln i självstyrelselagen lagstiftningsbehörigheten. Till förvaltningsuppgifterna anses höra finansieringen på rättsområdet i fråga. Lagstiftningsbehörigheten avgörs entydigt endast i samband med lagstiftningsåtgärder, närmast genom stiftande av landskapslag som, sedan utlåtande inhämtats av Ålandsdelegationen respektive högsta domstolen, efter föredragning för Republikens president kan träda i kraft eller genom dennes veto förfalla. Saknas landskapslagstiftning på området och framgår behörigheten inte direkt av uppdelningen i självstyrelselagen kan myndigheterna vara tvungna att själva tolka innebörden av självstyrelselagens bestämmelser. Uppstår å andra sidan meningsskiljaktighet i fråga om viss förvaltningsbefogenhet kan frågan avgöras av högsta domstolen (60 § 2 mom. självstyrelselagen).

På de områden där landskapet har behörighet gäller inte rikets stadganden och beslut men på de områden där riket har behörighet omfattar denna Åland likväl som varje annan del av Finland.

Enligt 31 § självstyrelselagen är riksmyndigheterna inom gränserna för sin allmänna behörighet skyldiga att på begäran av landskapsregeringen bistå landskapsmyndigheterna vid skötseln av uppgifter som hör till självstyrelsen.

Lagstiftningsbehörigheten och finansiering:

Enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen hör näringslagstiftningen i huvudsak till landskapets behörighet. Av detta följer att näringsutövning liksom stöd till näringslivet på Åland regleras genom landskapslagstiftning. Nämnda lagrum berättigar även lagtinget att vidta åtgärder för att främja sådan näringsverksamhet på vilket lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket. På grund av det sätt som självstyrelselagen är uppbyggd saknas bestämmelser om rätten för statsmakten att understöda näringsverksamhet som hör till landskapets behörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen finner att självstyrelselagen för Åland inte innefattar bestämmelser som skulle förbjuda statsmakten att bevilja stöd till ett företag, som är registrerat på Åland men vars produktionsverksamhet samt forsknings- och utvecklingsverksamhet är förlagd till ett fast driftställe i riket, inte ens i det fall att verksamheten helt eller delvis skulle anses falla under landskapets lagstiftningskompetens.

På samma sätt anser Ålandsdelegationen att statsmakten – i detta fall handels- och industriministeriet samt TEKES och TE-centralerna – är oförhindrad att ställa experthjälp och sakkunskap till landskapsregeringens och åländska företags förfogande. Enligt 31 § självstyrelselagen föreligger till och med en viss skyldighet därtill.

Ålandsdelegationen anser det i sammanhanget viktigt, då stöd och/eller experthjälp beviljas åländska företag, att statsmakten samråder med eller åtminstone håller landskapsregeringen underrättad om saken.

Med hänsyn till det ovan sagda har Ålandsdelegationen inget att anföra med anledning av de svar som handels- och industriministeriet utarbetat med anledning av landskapsregeringens skrivelser 11.11.2003 och 21.11.2003.

Nr 3/04, D 10 04 05 8. Offentlig upphandling i landskapet Åland där upphandlingsenheten är en åländsk upphandlingsenhet.

Ålandsdelegationens utlåtande till högsta förvaltningsdomstolen 1.3.2005:

Hänvisning: Högsta förvaltningsdomstolens skrivelse 20.12.2004.

Ärende:

Med anledning av ett besvär över marknadsdomstolens beslut 10.9.2003 gällande offentlig upphandling i landskapet Åland inbegär högsta förvaltningsdomstolen i skrivelse av 20.12.2004 Ålandsdelegationens utlåtande om marknadsdomstolens behörighet i sådana ärenden angående offentlig upphandling där upphandlingsenheten är en åländsk upphandlingsenhet.

Grunden för utlåtandet:

Enligt 56 § självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Med anledning härav avger delegationen detta utlåtande som i första hand begränsar sig till att gälla behörighetsfördelningen enligt självstyrelselagen.

Högsta förvaltningsdomstolens skrivelse:

Av högsta förvaltningsdomstolens skrivelse framgår att Ålands landskapsstyrelse (numera Ålands landskapsregering) i enlighet med artikel 4.1.d i Rådets förordning (EEG) nr 2408/92 utlyst en anbudstävling angående bedrivande av regelbunden lufttrafik mellan Mariehamn och Stockholm/Arlanda. Erbjudandet att delta i anbudstävlingen har publicerats i Europeiska gemenskapernas officiella tidning 21.12.2002. Upphandlingen som anbudstävlingen avser överskrider de tröskelvärden som anges i bestämmelserna om offentlig upphandling i förslaget om upprättandet av Europeiska gemenskapen. Inom utsatt tid har anbud inlämnats av Alandia Air Ab, Svedline Express Ab och European Executive Express Ab. Landskapsstyrelsen har 20.3.2003 beslutat anta Alandia Air Ab/Svedline Express Ab som operatör på flyglinjen under tiden 5.5.2003 – mars 2005. European Executive Express Ab har härefter meddelat landskapsstyrelsen att bolaget flyger rutten Mariehamn – Stockholm/Arlanda i enlighet med trafikplikten på kommersiella villkor, vilket lett till att landskapsstyrelsen inte ingått ett upphandlingsavtal med Alandia Air Ab/Svedline Express Ab.

I en ansökan till marknadsdomstolen har European Executive Express Ab, med åberopande av bl.a. att landskapsstyrelsens upphandlingsbeslut var felaktigt då bolagets anbud varit det förmånligaste, yrkat på att landskapsstyrelsen skall åläggas att erlagga i 9 § 1 mom. 4 punkten lagen om offentlig upphandling (FFS 1505/1992) avsedd gottgörelse för den skada som landskapet förorsakat bolaget.

Marknadsdomstolen har genom beslut 10.9.2003 nr 173/2003 upptagit bolagets ansökan till prövning men förkastat den med motiveringen att landskapsstyrelsen haft grundad anledning att avbryta upphandlingen och att landskapsstyrelsen sålunda inte förfarit i strid med bestämmelserna om offentlig upphandling som avses i 9 § 1 mom. upphandlingslagen.

European Executive Express Ab har anfört besvär över marknadsdomstolens beslut hos högsta förvaltningsdomstolen (diariernr 2916/2/03) och upprepat de yrkanden bolaget anfört i sin ansökan till marknadsdomstolen.

Högsta förvaltningsdomstolens frågeställning gäller marknadsdomstolens behörighet i ärendet.

Lagstiftningen om offentlig upphandling:

Rikets lag om offentlig upphandling (FFS 1505/1992; nedan rikslagen) innehåller bestämmelser om lagens tillämpningsområde, verkställandet av upphandlingen samt rättsskyddsmedel. Lagen omfattar huvudsakligen regler om det förfarande som skall iakttas vid upphandling inom den offentliga förvaltningen. Den bestämmelse som frågeställningen berör gäller lagens 9 § om påföljder som bestäms av marknadsdomstolen. Enligt lagens 9 § 1 mom. 4 punkt kan marknadsdomstolen åläggas upphandlingsenheten att betala gottgörelse till en part som skulle

ha haft ett reellt tillfälle att vinna en anbudstävlan om förfarandet varit felfritt såvida det vid upphandlingen förfarits i strid med lagen eller med stöd av den utfärdade bestämmelser eller i strid med Europeiska gemenskapens lagstiftning eller Världshandelsorganisationens avtal om offentlig upphandling.

Enligt rikslagens 12 § kan ändring i beslut som avses bl.a. i lagens 9 § sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen i den ordning som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen .

Rikslagen har genom landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling (ÅFS 43/1994; nedan blankettlagen) med vissa undantag gjorts tillämplig i landskapet Åland vid upphandling som görs av landskapsstyrelsen, under landskapsstyrelsen lydande myndigheter och inrättningar, kommunala myndigheter samt andra i landskapslagen avsedda upphandlingsenheter. Rikslagen skall tillämpas i landskapet sådana den lydte vid landskapslagens ikraftträdande och ändringarna i rikslagen skall gälla i landskapet från tidpunkten för deras ikraftträdande i riket. Sedan landskapslagens bestämmelse om att konkurrensrådets uppgifter i landskapet Åland skulle skötas av landskapsstyrelsen upphävts (ÅFS 57/1996), innehåller landskapslagen inga från rikslagen avvikande bestämmelser i fråga om myndigheternas uppgifter. Med anledning härav ankommer samtliga de uppgifter som enligt rikslagstiftningen ankommer på marknadsdomstolen på nämnda myndighet även i landskapet Åland.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Av 18 § 1, 2 och 4 punkterna självstyrelselagen följer att de till landskapets kompetensområde hörande förvaltningsuppgifterna i fråga om upphandlingsförfarandet ankommer på vederbörande myndighet och organ i landskapet till den del annat ej stadgats. De bestämmelser som är att hänföra till rättskipning utgör riksbehörighet enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen, med beaktande dock av lagens 25 och 26 §. Lagstiftningen om främjande av konkurrens hör enligt 27 § 10 punkten självstyrelselagen till rikets behörighetsområde. Högsta domstolen har dock i utlåtande 14.4.1994 över blankettlagen anfört att i landskapslagen inte ingår sådana bestämmelser av rikslagstiftningsnatur som avses i sistnämnda punkt.

Rättsmedel:

Ålands landskapsstyrelse har fattat ett beslut i ett upphandlingsärende i en anbudstävling. Med anledning av beslutet har European Executive Express Ab med stöd av lagstiftningen om offentlig upphandling hos marknadsdomstolen yrkat på en i 9 § 1 mom. 4 punkten rikslagen avsedd gottgörelse. På grund av marknadsdomstolens beslut i ärendet har bolaget anfört besvär hos högsta förvaltningsdomstolen.

Enligt 25 § 2 mom. självstyrelselagen får besvär över lagligheten av landskapsregeringens beslut anföras hos högsta förvaltningsdomstolen. Detta är en allmän besvärsmöjlighet som gäller alla de beslut landskapsregeringen fattat med de avvikelser som framgår ur 25 § i övrigt.

I föreliggande fall har bolaget valt att inte anföra besvär över landskapsregeringens beslut, utan i stället medelst en ansökan anhängiggjort ett ärende enligt 9 b § rikslagen om offentlig upphandling hos marknadsdomstolen. Lagen om offentlig upphandling tillämpas i landskapet med stöd av blankettlagen (ÅFS 43/1994) och marknadsdomstolen är behörig att handlägga i 9 § 1 mom. 4 punkten rikslagen avsedda ärenden även då Ålands landskapsregering utgör upphandlingsenhet. I 9a § 3 mom. rikslagen har intagits en bestämmelse om att i ett ärende som hör till marknadsdomstolens behörighet får ändring inte sökas genom besvär med stöd av kommunallagen (FFS 365/1995) eller förvaltningsprocesslagen (FFS 586/1996) på den grund att beslutet strider mot denna lag. I samband med att denna begränsning i besvärsmöjligheten intogs

i rikslagen infördes inte motsvarande begränsning i självstyrelselagens 25 § angående möjligheten att besvära sig över landskapsstyrelsens beslut i ett upphandlingsärende till högsta förvaltningsdomstolen. Hinder för anförande av besvär enligt 25 § 2 mom. självstyrelselagen i ett av landskapsregeringen beslutat upphandlingsärende föreligger således inte.

Utlåtande:

Eftersom rikslagen om offentlig upphandling är tillämplig i landskapet Åland är marknadsdomstolen behörig att handlägga ärenden gällande i 9 § 1 mom. 4 punkten rikslagen avsedd gottgörelse även i de fall då Ålands landskapsstyrelse/regering utgör upphandlingsenhet. Besvär över marknadsdomstolens beslut kan enligt 12 § rikslagen avföras hos högsta förvaltningsdomstolen. Därtill kan besvär över landskapsregeringens beslut i ett nu aktuellt upphandlingsärende anföras hos högsta förvaltningsdomstolen enligt 25 § 2 mom. självstyrelselagen.

Ålandsdelegationen har i ärendet inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet.

Avvikande åsikt:

Ledamot Kaján har anförts en avvikande åsikt enligt vilken hon föreslår att avsnitten om lagstiftningsbehörigheten och rättsmedel utgår. Dessutom föreslår hon att sista meningen i första stycket i avsnittet Ålandsdelegationens slutsats (Därtill kan besvär över ...) ersätts av följande mening: "I detta utlåtande är det fråga bara om i 9 § 1 mom. 4 punkten lagen om offentlig upphandling avsedd gottgörelse. I utlåtandet har inte i övrigt tagits ställning till rättsmedel".

Europarättsenhetens utlåtande 21.5.2005:

Behörighet att pröva ärenden som gäller offentliga upphandlingar på Åland

Ålandsdelegationen har i sitt brev av den 31 december 2004 av Europarättsenheten begärt utlåtande angående de gemenskapsrättsliga aspekter som högsta förvaltningsdomstolens skrivelse (20.12.2004) aktualiserar. Det är i synnerhet fråga om marknadsdomstolens behörighet att pröva ärenden som gäller offentliga upphandlingar i Åland.

Rättsmedelsdirektiven 89/665/EEG och 92/13/EEG stadgar om minimikrav som den nationella upphandlingsprocessen bör uppfylla. I dessa direktiv stadgas att medlemsstaterna skall vidta nödvändiga åtgärder för att garantera att en upphandlande myndighets beslut prövas effektivt och att ett prövningsförfarande med detaljerade regler enligt medlemsstaternas bestämmande införs. I direktiven finns emellertid inte t.ex. någon förteckning som skulle definiera vilken instans som är behörig att pröva upphandlingar i en medlemsstat eller i en del därav, även om artikel 2 innehåller vissa kriterier för en sådan instans. Eftersom direktiven inte innehåller några tvingande bestämmelser, är medlemsstaterna relativt fria att välja t.ex. de instanser som prövar upphandlingsbeslut.

De ovannämnda direktiven genomfördes i riket med lagen om offentlig upphandling (1505/1992, "upphandlingslagen") och i Åland med landskapslagen angående tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling (blankettlagen 43/1994, "landskapslagen") samt vissa andra stadganden. Till följd av lagändringen är tillämpningsområdet för upphandlingslagen vidare än vad ovannämnda direktiv förutsätter, eftersom lagen (med vissa undantag) även gäller upphandlingar som underskrider de i direktiven angivna tröskelvärdena. Tillämpningsområdet för landskapslagen har däremot begränsats till att gälla endast sådana upphandlingar som överstiger de i direktiven angivna tröskelvärdena. Även de allmänna principer som härleder sig från fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen gäller alla upphandlingar – dvs. även sådana som underskrider de angivna tröskelvärdena. Till dessa principer hör diskrimineringsförbudet (art. 10), som EG-domstolen har tolkat mycket vidsträckt, samt lojalitetsprincipen (art. 12). Därför är det möjligt att även sådana upphandlingar

som underskrider de angivna tröskelvärdena på Åland handläggs vid ett prövningsförfarande i sådana fall att det påstås att någon har brutit mot ovannämnda principer. Enligt EG-domstolens avgöranden bör det vara möjligt att pröva även ett beslut, med vilket upphandlingen har avslutats.

Vid bedömningen av vilken instans som har behörighet att pröva offentlig upphandling på Åland, är justitieministeriets uppfattning följande. När landskapslagen angående tillämpning av lagen om offentlig upphandling stiftades, togs det in en bestämmelse i 3 § om att de förvaltningsuppgifter som ankommer på konkurrensrådet skulle skötas av landskapsstyrelsen. Tanken var antagligen att uppgifterna sedan skulle föras över med en överenskommelseförordning. Senare visade det sig att konkurrensrådet inte hade några förvaltningsuppgifter utan att det var fråga enbart om rättskipning. Någon överenskommelseförordning kom aldrig till stånd och senare upphävdes den nämnda 3 §. (Riks)lagstiftningen om konkurrensrådet har sedermera ändrats så att marknadsdomstolen har blivit behörig att handlägga upphandlingsfrågorna. Situationen är densamma i det avseendet att marknadsdomstolen inte har förvaltningsuppgifter utan det är fråga om rättskipning - som ju enligt självstyrelselagen är riksbehörighet. När landskapsregeringen fattar beslut om upphandling bör man enligt justitieministeriets uppfattning se saken så, att det inte är fråga om ett överklagbart förvaltningsbeslut, där 25 § i självstyrelselagen skulle bli tillämplig. Landskapsregeringen skall i sådana fall uppfattas vara upphandlingsenhet, dvs. den som begär anbud. Rättsmedlet i detta fall är därför inte besvär med stöd av 25 § i självstyrelselagen utan marknadsdomstolen är behörig att handlägga saken.

Nr 4/04, D 10 04 05 2, Statsrådets förordning om överlåtelse av Kökar före detta lotsstation till landskapet Åland.

Ålandsdelegationens utlåtande till justitieministeriet 3.5.2004.

Hänvisning Justitieministeriets skrivelse 3.2.2004, Dnr 53/08/2003.

Ärende:

Justitieministeriet har i skrivelse 3.2.2004 inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över ett utkast till en statsrådets förordning om överlåtelse av Kökar före detta lotsstation till landskapet Åland.

Förordningens innehåll:

Enligt förordningens 1 § överförs Kökar före detta lotsstation, belägen i Karlby i Kökar kommun, på landskapet Åland. I paragrafen anges vilka fastigheter lotsstationen omfattar samt att den är bebyggd med en lotsstuga. Fastigheternas totala areal är 0,33 hektar. I förordningens 2 § skall anges när den träder i kraft.

Allmänt

Bestämmelser om statens mark och byggnader finns i självstyrelselagens 61 och 78 §. Självstyrelselagens 61 § gäller mark och byggnader som staten kommer att behöva eller har behövt för egentlig statsförvaltning. Av paragrafen framgår att staten endast skall besitta sådan fast egendom i landskapet som den behöver för egentlig statsförvaltning. I 78 § 2 mom. självstyrelselagen anges att genom förordning kan stadgas att mark, byggnader och anläggningar som inte används för egentlig statsförvaltning vid den tidpunkt självstyrelselagen träder i kraft (1.1.1993), övergår till landskapet.

I justitieministeriets promemoria till den nu föreslagna förordningen anges att lotsstationen lades ner för tiotal år sedan och att sjöfartsverket inte längre behöver fastigheterna för egent-

lig statsförvaltning. I förordningsutkastet nämnda fastigheter kan därför anses vara av i 78 § 2 mom. självstyrelselagen avsedd art.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen, som utgår från att berörda statsmyndigheters samtycke till förordningen inhämtats, finner att förslaget följer de riktlinjer som anges i gällande självstyrelselag beträffande överföring av statens rätt till mark på Åland till landskapet. Ålandsdelegationen har inget att anmärka mot förordningsutkastet.

Nr 1/05, D 10 05 05 1. Utkast till en regeringsproposition med förslag till ändring av lagen om domännamn (20.05.2005).

Ålandsdelegationens utlåtande till kommunikationsministeriet 22.7.2005:

Hänvisning: Kommunikationsministeriets skrivelse 20.05.2005, LVM 048:00/2005.

Ärende:

Kommunikationsministeriet har i skrivelse 20.05.2005 inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande beträffande ett utkast till en regeringsproposition med förslag till ändring av lagen om domännamn (20.05.2005).

Grunden för utlåtandet:

Enligt 56 § självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Med anledning härav avger delegationen detta utlåtande som i första hand begränsar sig till att gälla behörighetsfördelningen enligt självstyrelselagen.

Regeringspropositionens innehåll:

I utkastet till regeringsproposition föreslås ändringar i bestämmelserna i rikets lag om domännamn (FFS 228/2003) beträffande lagens tillämpningsområde (2 §), definitionen av domännamn (3 § 1 mom.), de allmänna förutsättningarna för beviljandet av domännamn (5 §) samt förfarandet vid ansökan om domännamn (5a §).

Genom ändringarna införs i rikslagen bestämmelser om ett eget toppdomännamn, ax, för Åland. Lagen om domännamn skall härvid tillämpas förutom på domännamn som slutar på landskoderna för Finland (fi) även på landskapskoderna för Åland (ax) i datornätet Internet, samt på domännamnsförvaltningen och på förmedlingen av ansökningar om domännamn. Enligt förslaget kan ett domännamn som slutar med landskapskoderna ax beviljas ett företag, ett samfund eller en enhet som har fast driftställe på Åland samt en person som fyllt 15 år vars hemort är på Åland eller som har en i självstyrelselagen för Åland avsedd hembygdsrätt. Det skall vara möjligt för dessa att även framöver ansöka om domännamn som slutar med Finlands landskod fi.

I propositionen anges att avsikten är att genom en överenskommelseförordning överföra i rikslagen avsedda förvaltningsuppgifter i anslutning till landskapskoderna ax till landskapsregeringen.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Regeringens proposition gäller ibruktagandet av toppdomännamnet ax för landskapet Åland i datornätet Internet.

I uppdelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapet och riket i 18 och 27 paragraferna självstyrelselagen nämns inte domännamn som ett särskilt rättsområde. Rättsområden som inte särskilt nämns i 18 § eller 27 § självstyrelselagen skall i behörighetshänseende bedömas utgående från de grundsatser som följs i lagen som helhet. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning berör den lagstiftning som gäller domännamn närmast området för televerksamhet, som i 27 § 40 punkten självstyrelselagen hänförs till rikets behörighet. Frågor gällande domännamn tangerar även den lagstiftning som gäller varumärke samt bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 8 och 10 punkterna självstyrelselagen. Ärenden gällande domännamn är således enligt 27 § 42 punkten självstyrelselagen att hänföra till rikets lagstiftningsbehörighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen har inget att anföra beträffande den föreslagna propositionen. Den korrekta benämningen på självstyrelselagen är dock självstyrelselag för Åland, varför benämningen i 5 § 2 mom. bör korrigeras i enlighet med detta.

Till handlingarna har även fogats ett förslag till en överenskommelseförordning om domännamnsförvaltning i landskapet Åland. Med anledning härav konstateras att enligt 34 § 2 mom. självstyrelselagen skall ärenden som gäller självstyrelsen föredras i statsrådet från justitieministeriet. Ålandsdelegationen uttalar sig därför i detta skede inte om förslaget till överenskommelseförordning, utan inväntar i enlighet med 32 § 3 mom. självstyrelselagen en särskild anhållan om utlåtande från justitieministeriet till förslaget över överenskommelseförordning. Lagförslaget har särskild betydelse för landskapet Åland. Därför bör utlåtande enligt 28 § 2 mom. självstyrelselagen inhämtas av landskapet Åland innan lagen antas.

Nr 1/06, D 10 06 05 1. Frågor gällande tillämpningen i landskapet Åland av den oljeutsläppsavgift som genom lagändring (1163/2005) intogs i rikets lag om förhindrande av miljöförorening från fartyg (nedan fartygsavfallslagen).

Ålandsdelegationens utlåtande till inrikesministeriet 21.3.2006:

Hänvisning: Skrivelse 17.2.2006, 437/04/2006.

Ärende:

Inrikesministeriet har i skrivelse 17.2.2006 till Ålandsdelegationen i enlighet med 56 § 1 mom. självstyrelselagen begärt delegationens utlåtande om fyra frågor gällande tillämpningen i landskapet Åland av den oljeutsläppsavgift som genom lagändring (1163/2005) intogs i rikets lag om förhindrande av miljöförorening från fartyg (nedan fartygsavfallslagen).

Ålandsdelegationen har inhämtat utlåtande i ärendet från Ålands landskapsregering. Utlåtandet bifogas.

Grunden för Ålandsdelegationens utlåtande:

Enligt 56 § självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Ålandsdelegationen konstaterar dock att landskapets lagstiftningsbehörighet avgörs entydigt endast i samband med stiftandet av landskapslagar, som efter granskning av Ålandsdelegationen och i förekommande fall av högsta domstolen, av republikens president antingen godkänns eller genom veto bringas att förfalla. Däremot sker i samband med riksdagens lagstiftning inte någon sådan bedömning av lagstiftningens tillämpning i landskapet Åland. Saknas landskapslagstiftning på området och behörigheten inte direkt framgår av upp-

delningen i självstyrelselagen kan myndigheterna vara tvungna att, såsom i detta fall, själva tolka innebörden av självstyrelselagens bestämmelser. Uppstår meningsskiljaktigheter i fråga om vissa förvaltningsbefogenheter kan frågan avgöras av högsta domstolen enligt 60 § självstyrelselagen. Ålandsdelegationen begränsar detta utlåtande till att gälla behörighetsfördelningen enligt självstyrelselagen.

Bestämmelserna om oljeutsläppsavgift i rikslagen (FFS 1163/2005):

Bestämmelser om oljeutsläppsavgift intas som ett nytt 2a kap. i fartygsavfallslagen. Enligt lagens 19b § skall en oljeutsläppsavgift påföras som en påföljdsavgift för brott mot förbudet i 2 kap. fartygsavfallslagen mot utsläpp av olja eller oljehaltig blandning i de inre territorialvattnen, territorialhavet eller i Finlands ekonomiska zon om inte omfattningen och verkningarna av utsläppet skall betraktas som ringa. Oljeutsläppsavgiften påförs den fysiska eller juridiska person som vid tidpunkten för överträdelsen är fartygets ägare eller redare (avgiftsskyldig). Oljeutsläppsavgiften bestäms utifrån utsläppets omfattning och fartygets bruttodräktighet enligt en till lagen fogad avgiftstabell. Oljeutsläppsavgiften påförs av gränsbevakningsväsendet. Oljeutsläppsavgiften skall betalas till staten. För påförande av oljeutsläppsavgiften kan nödvändiga åtgärder vidtas för att utreda saken. Gränsbevakningsväsendet kan stoppa ett fartyg för högst 14 dagar för att säkra en avgiftsfordran. Beslut i frågor gällande oljeutsläppsavgift får överklagas hos sörjdomstolen vid Helsingfors tingsrätt.

Frågeställningarna i inrikesministeriets skrivelse:

Fråga 1: Kan bestämmelserna om oljeutsläppsavgift tillämpas som sådana också inom landskapet Åland?

Svaret på frågan är beroende av vilka i de i självstyrelselagen angivna rättsområden som oljeutsläppsavgiften närmast är att hänföra till. Fartygsavfallslagen gäller förhindrande av miljöförorening från fartyg. I lagen förbjuds utsläpp av olja, oljehaltig blandning, farligt flytande ämne, toalettavfallsvatten och fast avfall från fartyg i vattnet samt utsläpp av luftförorenade ämnen från fartyg i vattnet eller luften. Lagen tillämpas dessutom på bränsle som används på fartyg. I regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om förhindrande av miljöförorening från fartyg och 1 § lagen om verkställighet av böter (RP 77/2005 rd) anges att oljeutsläppsavgiften är en administrativ påföljd som påförs för brott mot förbudet mot utsläpp av olja eller oljehaltig blandning i de inre territorialvattnen, territorialhavet eller Finlands ekonomiska zon. Oljeutsläppsavgiften berör således främst rättsområdena handelssjöfart, båttrafik, natur- och miljövård samt vattenrätt.

I 27 § 13 punkten självstyrelselagen har handelssjöfarten samt farleder för handelssjöfarten hänförts till rikets behörighet, medan båttrafiken och farleder för den lokala sjötrafiken i 18 § 21 punkten hänförts till landskapets behörighet.

I regeringens proposition med förslag till ny självstyrelselag (RP 73/1990rd s. 75) anges att begreppet handelssjöfart samt farleder för handelssjöfarten i princip skall motsvara begreppen "privat sjörätt" och "lots- och fyrväsendet samt annan offentlig sjörätt" i 11 § 2 mom. 8 och 17 punkterna i 1951 års självstyrelselag. Den reglering som avser förutsättningarna för och sättet att bedriva handelssjöfart är också en riksangelägenhet. Likaså hör lagstiftningen om farleder som används för handelssjöfarten till rikets lagstiftningsbehörighet. Vissa begränsningar i fråga om förvaltningen rörande fartbegränsningar i farleder, inrättande av nya farleder och beträffande cabotagerätten har intagits i 30 § 12-14 punkterna i 1991 års självstyrelselag. Reglerandet av handelsfartygs fria rörlighet har allmänt ansetts höra till området handelssjöfart.

Enligt 18 § 10 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om natur- och miljövård, friluftsliv och vattenrätt.

I regeringens proposition (RP 77/2005 rd) anges att syftet med den förslagna regleringen är att minska förbjudna oljeutsläpp och förbättra skyddet av Östersjöns marina miljö. Genom propositionen verkställs målet i Finlands skyddsprogram för Östersjön att minska de olagliga, avsiktliga oljeutsläppen genom att ta i bruk en administrativ avgiftspåföljd för dem som orsakat utsläpp. Bestämmelser om förbud mot oljeutsläpp ingår i 2 kap. i fartygsavfallslagen samt i 2 kap. i fartygsavfallsförordningen (FFS 635/1993). Genom fartygsavfallslagen och fartygsavfallsförordningen har i Finland genomförts protokollet av år 1978 till 1973 års internationella konvention till förhindrande av förorening från fartyg (FördrS 51/1983) och konventionen om skydd av Östersjöområdet marina miljö (FördrS 2/2000). Verksamhet som strider mot fartygsavfallslagen är straffbar som miljöförstöring enligt 48 kap. 1-4 § i strafflagen.

Ålandsdelegationen konstaterar i sammanhanget att i 2 § i landskapslagen om bekämpande av oljeskador (ÅFS 16/1977) har ett motsvarande förbud att släppa ut olja på marken eller i vattnet intagits. Enligt landskapslagens 12 § förpliktas oljeskademyndigheterna att vidta erforderliga åtgärder samt meddela de förbud och förelägganden för att avvärja eller begränsa skadorna då olja eller annat som är skadligt kommer ut från fartyg. Enligt landskapslagens 17 § skall den som uppsåtligt eller av grovt vållande förorsakar oljeskada dömas till böter eller fängelse i högst två år, om för gärningen inte annorstädes är stadgat strängare straff. Straff skall dock ej dömas då utflöde av olja eller oljehaltig blandning föranletts av skada på fartyg eller av oundvikligt läckage, om alla rimliga försiktighetsåtgärder vidtagits i syfte att förebygga eller minska läckaget sedan skadan uppkommit eller läckaget upptäckts, ej heller då olja eller oljehaltig blandning utsläppts i vattnet av hänsyn till fartygs säkerhet för att förhindra skador på fartyg eller last eller för att rädda människoliv till sjöss. I nämnda landskapslag har således intagits bestämmelser om förbud mot oljeutsläpp från fartyg samt om straffpåföljder för sådana oljeskador. Högsta domstolen har i utlåtande 23.7.1976 över nämnda landskapslag inte anfört anmärkningar mot dessa bestämmelser. Däremot ansåg högsta domstolen att reglerandet av handelsfartygs fria rörlighet är att hänföra till området handelssjöfart som utgör riksbehörighet.

I regeringens proposition (RP 77/2005 rd) anges att oljeutsläppsavgiften är en särskild administrativ avgift som utgör en ekonomisk påföljd av straffkaraktär vid brott mot utsläppsförbudet. Oljeutsläppsavgiften påförs genom ett förfarande som är snabbare och effektivare än straffrättslig bestraffning. Oljeutsläppsavgiften skall komplettera det straffrättsliga systemet. I princip skall det straffrättsliga systemet vara primärt i förhållande till oljeutsläppsavgiften. Med anledning av ovanstående konstateras att enligt 18 § 25 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Tilläggas kan att till landskapets lagstiftningsbehörighet har i 18 § 5 punkten självstyrelselagen hänförts landskapet tillkommande tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, landskapet tillkommande närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet samt kommunerna tillkommande skatter.

Oljeutsläppsavgiftens primära målsättning är att förhindra oljeutsläpp i Östersjön och inte att bringa inkomster till staten. Med anledning härav och då lagstiftningsbehörigheten gällande förhindrande av oljeutsläpp även från fartyg har ansetts utgöra en landskapsangelägenhet anser Ålandsdelegationen att rikslagens bestämmelser om oljeutsläppsavgift inte är tillämpliga i landskapet Åland, eftersom de enligt behörighetsfördelningen i självstyrelselagen huvudsakligen är att hänföra till området för natur- och miljövård, som uteslutande hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser om det territorium som landskapet omfattar, och för vilken oljeutsläppsavgiften inte gäller, finns i självstyrelselagens 2 §.

Fråga 2: Är tillämpningen av bestämmelserna inom landskapet Åland beroende av fartygets art (handelsfartyg, fiskefartyg, fritidsbåt)?

Såsom ovan angivits har handelssjöfarten samt farleder för handelssjöfarten i 27 § 13 punkten självstyrelselagen hänförts till rikets behörighet, medan båttrafiken och farleder för den lokala sjötrafiken i 18 § 21 punkten hänförts till landskapets behörighet. Enligt självstyrelselagens 18 § 16 punkt hör därtill ärenden gällande jakt och fiske, registrering av fiskefartyg samt styrning av fiskerinäringen till landskapets behörighet.

Eftersom rikslagens bestämmelser om oljeutsläppsavgift enligt beskrivningen ovan är att hänföra till området för natur- och miljövård enligt behörighetsfördelningen i självstyrelselagen, inverkar fartygets art inte på tillämpningen av ifrågakvarande bestämmelser.

Fråga 3: Vilka åtgärder anser delegationen att borde vidtas, om bestämmelserna inte som sådana kan tillämpas inom landskapet?

Eftersom ärendet hör till landskapets kompetens, ankommer det på självstyrelsemyndigheterna att ta ställning till eventuella åtgärder i ärendet. Landskapet Åland är dock skyldigt att för sin del fullgöra de förpliktelser som medföljer av sådana internationella fördrag som är bindande för landskapet.

Fråga 4: Vad anser delegationen om behörighetsfördelningen i fråga om förundersökning gällande oljeutsläpp i landskapet Åland?

Enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen hör bl.a. förundersökning till rikets behörighet. Denna bestämmelse gäller oberoende av brottets art. Detta innebär att de riksbestämmelser som är att hänföra till förundersökning i fråga om oljeutsläpp är direkt tillämpliga i landskapet.

Nr 2/06, D 10 06 05 2. Tillämpningen i landskapet Åland av lagen om medling vid brott och i vissa tvister.

Ålandsdelegationens utlåtande till social- och hälsovårdsministeriet 21.3.2006:

Hänvisning: Skrivelse 16.2.2006.

Ärende:

Social- och hälsovårdsministeriet har i skrivelse 16.2.2006 till Ålandsdelegationen i enlighet med 56 § 1 mom. självstyrelselagen begärt delegationens utlåtande om tillämpningen i landskapet Åland av lagen om medling vid brott och i vissa tvister.

Ålandsdelegationen har inhämtat utlåtande i ärendet från Ålands landskapsregering. Utlåtandet bifogas.

Grunden för Ålandsdelegationens utlåtande:

Enligt 56 § självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Ålandsdelegationen konstaterar dock att landskapets lagstiftningsbehörighet avgörs entydigt endast i samband med stiftandet av landskapslagar, som efter granskning av Ålandsdelegationen och i förekommande fall av högsta domstolen, av republikens president antingen godkänns eller genom veto bringas att förfalla. Däremot sker i samband med riksdagens lagstiftning inte någon sådan bedömning av lagstiftningens tillämpning i landskapet Åland. Saknas landskapslagstiftning på området och behörigheten inte direkt framgår av upp-

delningen i självstyrelselagen kan myndigheterna vara tvungna att, såsom i detta fall, själva tolka innebörden av självstyrelselagens bestämmelser. Uppstår meningsskiljaktigheter i fråga om vissa förvaltningsbefogenheter kan frågan avgöras av högsta domstolen enligt 60 § självstyrelselagen. Ålandsdelegationen begränsar detta utlåtande till att gälla behörighetsfördelningen enligt självstyrelselagen.

Rikslagens huvudsakliga innehåll:

Med medling vid brott avses i rikslagen en avgiftsfri tjänst, som innebär att den misstänkte och brottsoffret genom en opartisk medlars förmedling kan mötas för att behandla de psykiska och materiella skador som ett brott orsakat brottsoffret och överenskomma om åtgärder för att gottgöra skadorna. Deltagandet i medling är frivilligt. En part kan när som helst återta sitt samtycke till medlingen. Medling kan ske i fråga om brott som bedöms vara lämpliga för medling. Tvister kan behandlas vid medling, om medling kan anses vara en ändamålsenlig åtgärd. Den allmänna ledningen, styrningen och övervakningen av medlingsverksamheten ankommer på social- och hälsovårdsministeriet. Länsstyrelserna ansvarar för ordnandet av tjänsterna så att de är tillgängliga i hela landet. Tjänsterna produceras i regel på basis av uppdragsavtal. Länsstyrelsen skall ingå avtal med en kommun eller en annan offentlig eller privat tjänsteproducent. Tjänsteproducenten har rätt att i ersättning för kostnaderna för produktionen av tjänsterna få statsersättning som betalas på kalkylmässiga grunder.

Medlingsverksamhetens art:

I regeringens proposition (RP 93/2005 rd) med förslag till lag om medling vid brott anges att medling vid brott är ett parallellt eller kompletterande förfarande till domstolsförfarande som används för att avgöra frågor som ansluter till brott och mindre tvistemål. Vid medling försöker parterna med hjälp av en medlare nå en överenskommelse om skadestånd eller något annat sätt att gottgöra den kränkta parten. Gottgörelsen som riktas till brottsoffret och gärningsmannens aktiva ansvarstagande för följderna av gärningen kan också anses vara medlingens främsta mål. I propositionen konstateras även följande (sida 12):

”Medlingsverksamheten tangerar fler ministeriers uppgifter, men ansluter sig främst till justitieministeriets och social- och hälsovårdsministeriets ansvarsområde. De direkta rättsliga verkningarna av medlingen framkommer i huvudsak inom det straffrättsliga påföljdssystemet. Ur denna synvinkel vore en administrativ placering av verksamheten inom justitieministeriets förvaltningsområde motiverad. I Finland har dock medlingsverksamheten från början nära anslutit sig till det sociala arbetet, förebyggande av marginalisering och i synnerhet barnskyddssektorn. Social- och hälsovårdsministeriet har från början haft huvudansvaret för utvecklandet av medlingsverksamheten på riksnivå. Därför föreslås i propositionen att den allmänna styrningen, ledningen och övervakningen av medlingsverksamheten skall höra till social- och hälsovårdsministeriet.”

I propositionen konstateras även att det i praktiken i huvudsak är polisen eller åklagaren som hänvisar brott till medling. Dessutom anges att en lyckad medling kan ha positiva följder med tanke på det straffrättsliga påföljdssystemet. Gärningsmannen kan undgå åtal eller dom eller medlingen kan beaktas som strafflindringsgrund. I målsägandebrott kan medlingen leda till att målsäganden lägger ned åtalet.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt självstyrelselagens 27 § 22 och 23 punkter hör straffrätt, rättskipning, förundersökning, verkställighet av domar och straff samt utlämning för brott till rikets lagstiftningsbehörighet. Till landskapets behörighet har dock i självstyrelselagens 18 § 25 och 26 punkter hänförts beläggandet med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet, samt utsättande av utdömande av vite samt användning av andra

tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Ärenden gällande socialvård hör enligt 18 § 13 punkten i självstyrelselagen uteslutande till landskapets behörighet.

Utlåtande:

Enligt Ålandsdelegationens uppfattning berör i rikslagen avsedd medlingsverksamhet de rättsområden som anges i självstyrelselagens 18 § 13 punkt och 27 § 23 punkt. Lagen gäller uttryckligen medling vid brott och i vissa tvister. Såsom lagen är utformad framkommer verkningarna av medlingen huvudsakligen inom det straffrättsliga påföljdssystemet. Medlingen aktualiseras efter det ett brott begåtts och utgör ett parallellt eller kompletterande förfarande till domstolsförfarandet. Medlingen berör därför huvudsakligen de rättsområden som anges i självstyrelselagens 27 § 23 punkt, och utgör härigenom riksbehörighet även om verksamheten i praktiken även ansluter sig till det sociala arbetet och den allmänna styrningen, ledningen och övervakningen av medlingsverksamheten enligt rikslagen har anförtrotts social- och hälsovårdsministeriet. Lagen om medling vid brott och i vissa tvister är härigenom tillämplig även i landskapet och statsmakten ansvarar för denna verksamhet på Åland på motsvarande sätt som i riket.

Nr 3/06, D 10 06 05 3. Vissa specialfrågor som gäller kontrollen av åländska landskapslagar.

Ålandsdelegationens utlåtande till justitieministeriet 17.5.2006:

Hänvisning: Justitieministeriets skrivelse 24.3.2006, Dnr JM 1/08/2005.

Ärende:

Justitieministeriet har i skrivelse 24.3.2006 inbegärt Ålandsdelegationens utlåtande över en av förvaltningsrådet Niilo Jääskinen genomförd utredning om vissa specialfrågor som gäller kontrollen av åländska landskapslagar.

Bakgrunden till uppdraget var uttalandena i riksdagens svar RSv 246/2002 rd (RP 18/2002 rd med förslag till lag om ändring av självstyrelselagen för Åland), där riksdagen förutsatte 1) att regeringen i samråd med landskapet Åland skyndsamt utreder om bestämmelserna i självstyrelselagen om grunderna för presidentens utövande av sin vetorätt behöver ändras till den del det gäller relationen mellan landskapslagarna och kraven i internationella konventioner och EG-rättsakter och att regeringen kommer med en proposition med förslag till lag om ändring av självstyrelselagen på denna punkt samt 2) att regeringen utreder behov och möjligheter att föra över den i 19 § självstyrelselagen föreskrivna specialuppgiften från högsta domstolen till något annat oberoende rättskipningsorgan.

Ålandsdelegationen förenar sig om de slutsatser utredningsmannen presenterat i utredningen.

Nr 4/06, D 10 06 05 5. Förslag till lag om beställarens utredningsskyldighet och ansvar vid anlitan av utomstående arbetskraft.

Ålandsdelegationens utlåtande till arbetsministeriet 29.8.2006:

Hänvisning: Skrivelse 7.8.2006, nr. AMO 15:00/2004.

Ärende:

Arbetsministeriet har i skrivelse 7.8.2006 till Ålandsdelegationen begärt delegationens utlåtande om ett förslag till lag om beställarens utredningsskyldighet och ansvar vid anlitan- de av utomstående arbetskraft i enlighet med självstyrelselagen hör till rikets eller landskapets lag- stiftningsbehörighet. Ministeriet har tillställt delegationen ett utkast till en regeringsproposi- tion i ärendet innefattande den föreslagna lagtexten samt Ålands landskapsregerings utlåtande av 22.6.2006.

Grunden för Ålandsdelegationens utlåtande:

Enligt 56 § i självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Ålandsdelegationen konstaterar dock att landskapets lagstiftningsbehörig- het avgörs entydigt endast i samband med stiftandet av landskapslagar, som efter granskning av Ålandsdelegationen och i förekommande fall av högsta domstolen, av republikens presi- dent antingen godkänns eller genom veto bringas att förfalla. Däremot sker i samband med riksdagens lagstiftning inte någon sådan bedömning av lagstiftningens tillämpning i landska- pet Åland. Saknas landskapslagstiftning på området och behörigheten inte direkt framgår av uppdelningen i självstyrelselagen kan myndigheterna vara tvungna att, såsom i detta fall, själ- va tolka innebörden av självstyrelselagens bestämmelser. Uppstår meningsskiljaktigheter i fråga om vissa förvaltningsbefogenheter kan frågan avgöras av högsta domstolen enligt 60 § i självstyrelselagen. Ålandsdelegationen begränsar detta utlåtande till att gälla behörighetsför- delningen enligt självstyrelselagen.

Rikslagens huvudsakliga innehåll:

Syftet med den föreslagna lagen om beställarens utredningsskyldighet och ansvar vid anlitan- de av utomstående arbetskraft är att främja jämlik konkurrens mellan företagen och iakttagan- det av arbetsvillkoren samt att för företag och offentligrättsliga sammanslutningar skapa för- utsättningar att säkerställa att de företag med vilka de ingår avtal om uthyrningsarbete eller underleverantörsavtal för egen del i egenskap av avtalsparter och arbetsgivare fullgör sina lagstadgade förpliktelser. Beställaren är enligt lagen skyldig att utreda en sådan avtalsparts bakgrund. Beställarens avtalspart är skyldig att lämna uppgifterna till beställaren. Beställarens utredningsskyldighet omfattar en utredning av huruvida företaget är upptaget i förskotts inne- hållningsregistret och arbetsgivarregistret samt i registret över mervärdesskattskyldiga. Ut- redningsskyldigheten omfattar även införskaffande av handelsregisterutdrag, intyg över betal- ningen av skatter eller en utredning om betalningen av skatter. Dessutom omfattar utrednings- skyldigheten ett intyg över tecknande av pensionsförsäkringar samt en utredning om vilket kollektivavtal som skall tillämpas på arbetet eller om de centrala arbetsvillkoren. Beställaren behöver dock inte begära uppgifter om beställaren på i lagen närmare angivna grunder kan lita på att avtalsparten fullgör sina lagstadgade förpliktelser. Brott mot utredningsskyldigheten le- der till en särskild försummelseavgift för beställaren. Beslut om avgiften fattas av arbetar- skyddsdistriktets arbetarskyddsbyrå, som övervakar efterlevnaden av lagen.

Lagen gäller arbete som utförs i Finland. Lagen berör inte arbeten där det arbete som utförs av hyrda arbetstagare tar sammanlagt högst 10 arbetsdagar i anspråk eller om värdet av vederla- get för underleverantörsavtalet exklusive mervärdesskatt understiger 7 500 euro.

Lagstiftningsbehörigheten:

Enligt 27 § 21 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om arbets- rätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda. Till

rikets behörighet har i 29 § 6 punkten i självstyrelselagen hänförs arbetsavtal, med undantag av läroavtal, samt samarbete inom företag.

Till landskapets behörighet har i 17 § 22 och 23 punkterna i självstyrelselagen hänförs näringsverksamhet med vissa undantag samt främjande av sysselsättningen.

Enligt självstyrelselagens 27 § 8 och 10 punkter hör ärenden gällande bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar, bokföring samt otillbörligt förfarande i näringsverksamhet och främjande av konkurrens till rikets lagstiftningsbehörighet.

Utlåtande:

Avsikten med den föreslagna lagen om beställarens utredningsskyldighet och ansvar vid anlåtande av utomstående arbetskraft är enligt lagens förarbeten att främja lika konkurrens mellan företag och iakttagande av arbetsvillkoren samt att för företagen skapa förutsättningar att försäkra sig om att de företag som de sluter avtal med fullgör sina lagstadgade förpliktelser som avtalsparter och arbetsgivare. Lagen berör främst rättsområdena arbetsrätt, arbetsavtal samt främjande av konkurrens och otillbörligt förfarande i näringsverksamhet, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten enligt självstyrelselagen tillkommer riket. Enligt Ålandsdelegationens bedömning blir den föreslagna rikslagen härigenom gällande även i landskapet Åland.

Nr 5/06, D 10 06 05 7. Frågor gällande kommunernas ställning och skötseln av vissa förvaltningsuppgifter.

Ålandsdelegationens utlåtande till justitieministeriet 23.10.2006:

Hänvisning: Justitieministeriets skrivelse 9.10.2006, nr 52/08/2006.

Ärende:

Justitieministeriet har i skrivelse 9.10.2006 till Ålandsdelegationen i enlighet med 56 § 1 mom. i självstyrelselagen begärt Ålandsdelegationens utlåtande om tre frågor gällande kommunernas ställning och skötseln av vissa förvaltningsuppgifter. Ålandsdelegationen, som haft tillgång till grundlagsutskottets utlåtande GrUU 26/2006rd, justitieministeriets och förvaltningsrådet Niilo Jääskinens utlåtanden av 9.6.2006 respektive 8.9.2006 till grundlagsutskottet samt social- och hälsovårdsutskottets betänkande ShUB 18/2006rd, har inhämtat utlåtande i ärendet från Ålands landskapsregering. Landskapsregeringens utlåtande bifogas.

Grunden för utlåtandet:

Enligt 56 § i självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen.

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen hör hälso- och sjukvård, med de undantag som nämns i 27 § 24, 29 och 30 punkterna, samt eldbegängelse till landskapets lagstiftningsbehörighet. De nämnda undantagen gäller bl.a. administrativa ingrepp i den personliga friheten, smittsamma sjukdomar hos människor samt behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården. Beträffande förvaltningsbehörigheten anges i 30 § 8 punkten i självstyrelselagen att de uppgifter som enligt lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur och lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftning om framställning och användning av gifter ankommer på en riks-

myndighet skall i landskapet skötas av landskapsregeringen eller av någon annan i landskapslag bestämd myndighet.

Enligt överenskommelseförordningen om vissa förvaltningsuppgifter inom hälso- och sjukvården i landskapet Åland (FFS 803/2005) skall Ålands landskapsregering sköta de uppgifter inom hälso- och sjukvården i landskapet Åland som enligt i landskapet gällande rikslagstiftning ankommer på länsstyrelsen.

Jämlikt 18 § 1 och 4 punkterna i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet bl.a. i fråga om landskapets myndigheter och kommunernas förvaltning.

Frågeställningarna i justitieministeriets skrivelse:

Fråga 1:

Kan de uppgifter som enligt lagen om smittsamma sjukdomar (FFS 583/1986) ankommer på kommuner och kommunförbund anses vara sådana i 30 § 8 punkten i självstyrelselagen avsedda angelägenheter vars förvaltning ankommer på riksmyndigheterna och som i landskapet skall skötas av landskapsregeringen eller av någon annan i landskapslag bestämd myndighet (t.ex. Ålands hälso- och sjukvård, ÅHS) ?

I självstyrelselagens terminologi används termen riksmyndighet som benämning på enligt rikslagstiftningen behörig riksmyndighet. Termen riksmyndighet kan inte anses omfatta kommuner eller kommunförbund ens då de utför uppgifter som påförts dem i rikslagstiftningen. I de fall sådana uppgifter som enligt rikslagstiftningen ankommer på kommunerna påförts landskapsregeringen, nämns de uttryckligen i självstyrelselagen, såsom i 30 § 11 punkten. Regleringen i 30 § 8 punkten i självstyrelselagen beträffande uppgifter som ankommer på statliga myndigheter bör anses avse uppgifter som ankommer på riksmyndigheter såsom social- och hälsovårdsministeriet och länsstyrelsen, men inte de som påförts kommunala myndigheter.

Fråga 2:

Omfattar den hälso- och sjukvård som ÅHS tillhandahåller enligt landskapslagen (1993:60) om hälso- och sjukvården bara den hälso- och sjukvård i fråga om vilken landskapet har lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 12 punkten eller omfattas också de uppgifter som gäller smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur, i fråga om vilka riket har lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 29 och 31 punkten i självstyrelselagen, men som med stöd av 30 § 8 punkten i självstyrelselagen skall skötas av landskapsregeringen eller av någon annan i landskapslag bestämd myndighet?

Enligt landskapslagen om hälso- och sjukvård (ÅFS 1993:60) svarar landskapet Åland för att befolkningen i landskapet erhåller hälso- och sjukvård. Landskapet svarar även för att veterinärvård tillhandahålls. Den hälso-, sjuk- och veterinärvård som landskapet svarar för tillhandahålls av en hälso- och sjukvårdsmyndighet, benämnd Ålands hälso- och sjukvård. Hälso- och sjukvårdsmyndigheten är underställd landskapsregeringen. Med anledning härav tillhandahåller kommunerna i landskapet ingen hälso- och sjukvård. I landskapsregeringens utlåtande av 17.10.2006 anges att Ålands hälso- och sjukvård av pragmatiska skäl även fullgör uppgifter som gäller smittsamma sjukdomar, eftersom de utgör en naturlig del av sjukvården i övrigt. Det är dock enligt delegationens uppfattning inte möjligt att genom landskapslagstiftning, inom områden som hör till rikets lagstiftningsbehörighet, överföra på en landskapsmyndighet sådana uppgifter som enligt rikslagstiftningen ankommer på kommuner. Med anledning härav kan den hälso- och sjukvård som Ålands hälso- och sjukvård tillhandahåller enligt landskapslagen om hälso- och sjukvården inte anses omfatta på kommunerna ankommande uppgifter enligt rikslagstiftningen om smittsamma sjukdomar.

Fråga 3:

Omfattar 30 § 8 punkten i självstyrelselagen också sådana administrativa ingrepp i den personliga friheten som avses i 27 § 24 punkten i självstyrelselagen när ingreppen sker med stöd av lagen om smittsamma sjukdomar?

Eftersom 30 § 8 punkten i självstyrelselagen endast gäller förvaltningen av angelägenheter som ankommer på en riksmyndighet enligt bl.a. lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar, innefattar nämnda lagrum i självstyrelselagen endast sådana ingrepp i den personliga friheten som enligt ifrågavarande rikslagstiftning ankommer på en statlig myndighet.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen anser att rättsläget beträffande förvaltningen i landskapet av de uppgifter som enligt rikslagstiftningen om smittsamma sjukdomar ankommer på kommunerna är otillfredsställande. Dessa uppgifter handhas i praktiken av Ålands hälso- och sjukvårdsmyndighet, som underlyder landskapsregeringen, fastän de inte kan anses innefattas i de uppgifter som enligt självstyrelselagens 30 § 8 punkt ankommer på landskapsregeringen eller någon annan i landskapslag bestämd myndighet. Det är inte möjligt att i en rikslag påföra landskapet nya uppgifter. Genom en i 32 § i självstyrelselagen avsedd överenskommelseförordning kan endast uppgifter som antingen hör till riksförvaltningen överföras på en landskapsmyndighet eller uppgifter som hör till landskapsförvaltningen överföras på en riksmyndighet. Lagrummet möjliggör således inte en direkt överföring av kommunala uppgifter till vare sig en landskapsmyndighet eller en riksmyndighet. Rättsläget kan enligt Ålandsdelegationens uppfattning bäst klarläggas genom att självstyrelselagens 30 § 8 punkt kompletteras med ett omnämnande av uppgifter som enligt rikslagstiftningen ankommer på kommunerna.

Nr 6/06, D 10 06 05 8. Möjligheterna att av statsmedel betala ersättning till Ålands landskapsregering för kostnader för läkarutbildning som avses i lagen om specialiserad sjukvård.

Ålandsdelegationens utlåtande till social- och hälsovårdsministeriet 18.12.2006:

Hänvisning: Skrivelse 12.10.2006, Dnr. SHM/629/2005.

Ärende:

Social- och hälsovårdsministeriet har i skrivelse 12.10.2006 till Ålandsdelegationen i enlighet med 56 § 1 mom. i självstyrelselagen begärt Ålandsdelegationens utlåtande om det är möjligt att av statsmedel betala ersättning till Ålands landskapsregering för kostnader för läkarutbildning som avses i lagen om specialiserad sjukvård. I en till skrivelsen fogad promemoria preciseras frågeställningen till att gälla om 10 kap. i lagen om specialiserad sjukvård, som handlar om ordnande av undervisning och forskning, möjliggör att kostnaderna för den läkarutbildning som ordnas av landskapet Åland kan ersättas av statsmedel på samma grunder som andra verksamhetsenheter inom hälsovården får ersättning för den utbildning de ordnat. Till ministeriets skrivelse har även fogats kopior av ansökningshandlingarna från Ålands hälso- och sjukvård till länsstyrelsen i Västra Finlands län om ersättningar för åren 2000 – 2004, länsstyrelsens beslut 3.2.2005 med anledning härav m.fl. handlingar i ärendet. Ålandsdelegationen har inhämtat utlåtande i ärendet från Ålands landskapsregering, vilket bifogas.

Grunden för Ålandsdelegationens utlåtande:

Enligt 56 § i självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter

hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Uppstår meningsskiljaktigheter i fråga om vissa förvaltningsbefogenheter kan frågan avgöras av högsta domstolen enligt 60 § i självstyrelselagen. Ålandsdelegationen begränsar detta utlåtande till att gälla behörighetsfördelningen enligt självstyrelselagen och tar inte ställning till de underliggande ärenden som avgjorts av länsstyrelsen i Västra Finlands län 3.2.2005.

Bakgrunden till Social- och hälsovårdsministeriets skrivelse:

Ålands hälso- och sjukvård har i ansökningar daterade 23.6.2004, 30.11.2004 och 31.12.2004 hos länsstyrelsen i Västra Finlands län ansökt om ersättning av statsmedel för kostnader som förorsakats av tilläggsutbildning för läkare inom primärvården och för kostnader som förorsakats av specialiseringsutbildning för läkare. Ansökningarna avser betalning av ersättning för de läkare som under åren 2000 – 2004 utbildats vid Ålands hälso- och sjukvårds verksamhetsenheter. Länsstyrelsen har, efter att ha inhämtat utlåtande i ärendet från social- och hälsovårdsministeriet, fattat beslut i ärendet 3.2.2005. I beslutet konstaterar länsstyrelsen att enligt 40 § i folkhälsolagen och 47 – 47b § i lagen om specialiserad sjukvård kan till en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården på ansökan betalas ersättning av statsmedel för kostnader som föranleds verksamheten av läkar- och tandläkarutbildning samt av praktisk tjänstgöring. Enligt 39 § i lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården är länsstyrelsen statsbidragsmyndighet i ärenden som gäller utbetalning av de avsedda utbildningskostnaderna. Länsstyrelsen anser sig dock inte, med beaktande av länsstyrelsens regionala behörighet samt bestämmelsen i 40 § i lagen om planering av statsmedel för social- och hälsovården, inom ramen för sin regionala behörighet kunna behandla de ansökningar som Ålands hälso- och sjukvård har lämnat in. Förvaltningschefen för Ålands hälso- och sjukvård har anhållit om att social- och hälsovårdsministeriet behandlar och avgör ärendet.

Aktuell rikslagstiftning:

Ålands hälso- och sjukvårds ansökningar gäller anhållan om ersättning av statsmedel enligt 47a § i lagen om specialiserad sjukvård (FFS 1062/1989). Med anledning härav konstateras att lagen om specialiserad sjukvård innehåller bestämmelser om ordnande av specialiserad sjukvård och av verksamhet i anslutning därtill. Med specialiserad sjukvård avses i lagen sådana hälsovårdstjänster inom medicinska och odontologiska specialområden som hänför sig till förebyggande av sjukdomar, undersökning, vård, den medicinska räddningsverksamheten samt medicinsk rehabilitering. Beträffande landskapet Åland anges i lagens 6 § att lagen gäller endast de frågor som avses i 11 § 2 mom. 15 p. i 1951 års självstyrelselag. I nämnda paragraf anges även att kommunalförbundet för Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt kan avtala med huvudmannen för landskapet Ålands centralsjukhus om tillhandahållandet av specialiserad sjukvård.

Bestämmelser om ordnande av undervisning och forskning finns i 10 kap. i lagen om specialiserad sjukvård. I kapitlet anges även grunderna för de ersättningar som betalas av statsmedel för kostnader som uppstår av att utbildning ges samt vilka som är berättigade till ersättning.

Enligt 47a § 1 mom. i lagen om specialiserad sjukvård betalar den samkommun som är huvudman för universitetssjukhuset ersättning till den samkommun eller till någon annan serviceproducent som saken gäller i de fall då grundutbildning för läkare och tandläkare ges vid någon annan verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården än vid ett universitetssjukhus. När ett universitet för specialiseringsutbildning för läkare eller tandläkare anlitar någon annan verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården med en samkommun som huvudman än ett universitetssjukhus, en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården med en kommun som huvudman, ett statligt sinnessjukhus eller andra verksamhetsenheter inom hälso- och sjukvården om vilka bestäms i förordning, betalas enligt 47 a § 2 mom. på kalkylmässiga grunder till

samkommunen, kommunen, det statliga sinnessjukhuset eller de andra serviceproducenterna ersättning av statsmedel för kostnader som föranleds av specialiseringsutbildningen enligt ett utbildningsprogram som universitetet har godkänt. I paragrafens 3 mom. finns motsvarande bestämmelser om bl.a. ersättandet av kostnaderna för tilläggsutbildning för läkare inom primärvården.

Enligt 47b § ankommer det på länsstyrelsen att betala ersättning enligt 47 § 1 och 2 mom. till samkommuner som är huvudmän för universitetssjukhus samt ersättning enligt 47 § 3 mom. till kommuner eller samkommuner som är huvudmän för verksamhetsenheter inom hälso- och sjukvården, till statliga sinnessjukhus och till andra serviceproducenter. Till en serviceproducent som avses i 47a § 2 mom. betalar länsstyrelsen halvårsvis ersättning för läkarnas och tandläkarnas specialiseringsutbildning utgående från en ansökan som kommunen, samkommunen, det statliga sinnessjukhuset eller någon annan serviceproducent har gjort och som baserar sig på ett utbildningsprogram som universitetet har godkänt. Länsstyrelsen betalar halvårsvis den ersättning som avses i 47a § 3 mom. till kommunen eller samkommunen på grundval av en ansökan som kommunen eller samkommunen gör.

Folkhälsolagens 40 § innehåller ett allmänt konstaterande enligt vilken ersättning för kostnader som föranleds av läkar- och tandläkarutbildning samt hälsovetenskaplig forskning på universitetsnivå enligt 47, 47a och 47b § i lagen om specialiserad sjukvård skall betalas till en kommun eller samkommun som upprätthåller en hälsovårdscentral.

Bestämmelser om statsbidragsmyndigheten och länsstyrelsens regionala behörighet finns i 39 – 40 § i lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården (FFS 733/1992).

Lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten:

Undervisningsväsendet har i 18 § 14 punkten i självstyrelselagen, som utgångspunkt, hänförs till landskapets behörighet.

Enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen hör hälso- och sjukvård med bland annat de undantag som nämns i 27 § 30 punkten i självstyrelselagen till landskapets behörighet. I nämnda 27 § 30 punkten anges bland annat att behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Självstyrelselagens 27 § 24 och 29 punkter innehåller andra undantag varom nu inte är fråga.

I regeringens proposition med förslag till lag om ändring av självstyrelselagen för Åland (RP 43/1996 rd) anges i detaljmotiveringen till 27 § 30 punkten i gällande självstyrelselag bl.a. följande:

”Krav på behörighet för verksamhet inom hälso- och sjukvården skall regleras i rikslagstiftningen. Stadgandet avser att gälla behörighet även inom veterinär- och apoteksväsendet. Utan särskilt omnämmande har det ansetts klart att innehållet i utbildningen i Finland av personalen inom hälso- och sjukvården är en riksangelägenhet. Detsamma gäller de rättigheter och skyldigheter som följer av yrkesutövningen inom nämnda område”.

I 1951 års självstyrelselag angavs uttryckligen att förutom bl.a. behörigheten att utöva läkarkallet, tandläkaryrket och annan verksamhet inom hälso- och sjukvårdens samt apoteks- och veterinärväsendets områden, även på dessa områden verksamma personers utbildning samt deras rättigheter och skyldigheter hörde till rikets behörighet. Gällande självstyrelselag hänför inte uttryckligen utbildningen av personalen inom hälso- och sjukvården till rikets behörighet, men denna utbildning bör i enlighet med det som anges i motiveringen ovan anses utgöra en del av behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården.

Utlåtande:

Enligt Ålandsdelegationens uppfattning utgör den i 10 kap. i lagen om specialiserad sjukvård avsedda grundutbildningen, tilläggsutbildningen samt specialiseringsutbildningen för läkare och tandläkare förutsättningar för att uppnå behörighet inom hälso- och sjukvården. Ordnan-

det av denna undervisning utgör således riksbehörighet enligt 27 § 30 p. i självstyrelselagen. Till lagstiftningsbehörigheten hör i allmänhet även förvaltningsbehörigheten. Självstyrelselagen utgår från att den part som har förvaltningsbehörigheten även har kostnadsansvaret. Enligt självstyrelselagen ankommer det således på staten att stå för kostnaderna för i lagen om specialiserad sjukvård avsedd läkarutbildning enligt samma grunder som i riket.

Nr 1/07, D 10 07 05 1. Arbetsgruppsbetänkande benämnt ”En utredning om gränserna för Ålands demilitarisering” (Justitieministeriets arbetsgruppsbetänkande 2006:18).

Ålandsdelegationens utlåtande till justitieministeriet 5.3.2007:

Hänvisning: Justitieministeriets skrivelse 9.2.2007, Dnr JM 1/08/2005.

Ärende:

Justitieministeriet har i skrivelse 9.2.2007 inbegärt utlåtande av bl.a. Ålandsdelegationen över ett arbetsgruppsbetänkande benämnt ”En utredning om gränserna för Ålands demilitarisering” (Justitieministeriets arbetsgruppsbetänkande 2006:18).

Arbetsgruppens uppdrag:

Justitieministeriet tillsatte efter samråd med Ålands landskapsregering den 14 mars 2005 en arbetsgrupp för att utreda gränsdragningen för den neutraliserade och demilitariserade zonen runt Åland. Arbetsgruppen skulle enligt uppdraget:

– utreda de oklarheter som gäller gränserna enligt 1921 års Ålandskonvention samt bedöma om det utifrån utredningen är möjligt att utarbeta en karta enligt ett modernt koordinatsystem och vad detta skulle kosta,

– utreda om bestämmelsen i 2 § självstyrelselagen för Åland angående Ålands område eventuellt behöver ändras.

Arbetsgruppens förslag:

Arbetsgruppen har vid sina utredningar konstaterat att den officiella landskapsgränsen och gränserna för den demilitariserade zonen enligt Ålandskonventionen avviker något från varandra. Arbetsgruppen föreslår att demilitariseringsgränsen justeras i sin tillämpning så att den överensstämmer med självstyrelsegränsen. Detta innebär att de områden som är demilitariserade på rikets sida utgår ur demilitariseringen, samtidigt som de för tillfället icke demilitariserade områdena i landskapet blir demilitariserade. Ålandskonventionens koordinater omvandlas i samband med denna justering till koordinater i det satellitbaserade referenssystemet EU-REF-FIN. Detta förslag kan enligt arbetsgruppen anses motsvara Nationernas Förbunds intentioner. Förslaget förutsätter dock en notifiering till Ålandskonventionens parter och Ryssland. Arbetsgruppen föreslår vidare att landhöjningen beaktas vid definitionen av zongränsen och att behovet av att uppdatera gränsen ses över vart femtionde år samt att det i Ålandskonventionen använda begreppet ”lågvattnstånd” tolkas som medelvattensstånd. Arbetsgruppen föreslår dessutom att en specialutgåva sjökort som utvisar de yttre och inre gränserna för demilitariseringen och neutraliseringen trycks upp.

Arbetsgruppen föreslår ingen ändring av 2 § i självstyrelselagen, eftersom arbetsgruppens förslag innebär en tillämpningsjustering enligt vilken demilitariseringszonen i Skiftet skulle sammanfalla med självstyrelsegränsen.

Utlåtande:

Ålandsdelegationen förenar sig med de slutsatser som presenteras i utredningen, och har för egen del inget att tillägga.

Nr 2/07, D 10 07 05 4. Yttrande från Ålandsdelegationen om det är möjligt att med stöd av 32 § i självstyrelselagen överföra förvaltningsuppgifter på ett organ som i riket sköter motsvarande uppgifter fastän detta organ inte är en myndighet.

Ålandsdelegationens utlåtande till justitieministeriet 20.12.2007:

Hänvisning: Justitieministeriets skrivelse 28.11.2007, nr 142/08/2007.

Ärende

Justitieministeriet har i skrivelse 28.11.2007 inbegärt yttrande från Ålandsdelegationen om det är möjligt att med stöd av 32 § i självstyrelselagen överföra förvaltningsuppgifter på ett organ som i riket sköter motsvarande uppgifter fastän detta organ inte är en myndighet, förutsatt att villkoren i 124 § i grundlagen uppfylls.

I justitieministeriets skrivelse anges att Ålands landskapsregering gjort en framställning om utfärdande av en överenskommelseförordning om överförande av vissa förvaltningsuppgifter som gäller pensioner. Enligt framställningen skall uppgifterna överföras på social- och hälsovårdsministeriet. Avsikten är att nämnda ministerium sedan skall överföra dem vidare på Pensionsskyddscentralen. Arrangemanget motiveras med att Pensionsskyddscentralen inte har ansetts utgöra en myndighet och att det därför eventuellt inte är möjligt att överföra uppgifterna direkt på Pensionsskyddscentralen.

Till nämnda skrivelse har justitieministeriet fogat en kopia av Ålands landskapsregerings skrivelse av 22.11.2007 till justitieministeriet med anhållan om utfärdande av en överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av vissa förvaltningsuppgifter som rör pensioner i enlighet med ett bifogat utkast. Justitieministeriet anför i sin skrivelse att ministeriet har för avsikt att återkomma till själva förordningsutkastet sedan yttrande om detta har erhållits av social- och hälsovårdsministeriet och Pensionsskyddscentralen. Med anledning härav begränsar Ålandsdelegationen detta yttrande till att gälla den frågeställning som beskrivs ovan.

Grunden för Ålandsdelegationens utlåtande

Enligt 56 § i självstyrelselagen ger Ålandsdelegationen på begäran utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtanden i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Uppstår meningsskiljaktigheter i fråga om vissa förvaltningsbefogenheter kan frågan avgöras av högsta domstolen enligt 60 § i självstyrelselagen.

Överenskommelseförordningar

Bestämmelser om överenskommelseförordningar finns i 32 § i självstyrelselagen. Enligt nämnda paragraf kan uppgifter som hör till riksförvaltningen för viss tid eller tills vidare genom förordning överföras på en landskapsmyndighet eller uppgifter som hör till landskapsförvaltningen överföras på en riksmyndighet. Dessa överföringar förutsätter landskapsregeringens samtycke.

Om överenskommelsen sägs upp, skall förordningen ändras eller upphävas så snart som möjligt, dock senast inom ett år räknat från dagen för uppsägningen. Ändras eller upphävs förord-

ningen inte inom denna tid, skall överenskommelsen anses ha upphört att gälla ett år efter uppsägningen. En landskapslag som innebär ändring av en överenskommelseförordning får till den del den avviker från överenskommelseförordningen inte tillämpas så länge förordningen är i kraft.

Över förslag till överenskommelseförordningar skall utlåtande av Ålandsdelegationen begäras. Överenskommelseförordningar utfärdas av republikens president.

Motsvarande bestämmelser fanns i 20 § i 1951-års- självstyrelselag. I nämnda paragraf motsvaras begreppet "riksmyndighet" i gällande självstyrelselag av termen "rikets allmänna förvaltning". Av självstyrelselagens förarbeten framgår inte att någon ändring av begreppets innebörd avsetts.

Statsmaktens organisation och begreppet riksmyndighet

Justitieministeriets frågeställning gäller primärt innebörden av begreppet riksmyndighet i självstyrelselagens 32 §. Ålandsdelegationen konstaterar att begreppet riksmyndighet inte närmare definieras i varken självstyrelselagen eller dess förarbeten. Allmänt kan konstateras att i självstyrelselagens terminologi används termen riksmyndighet i första hand som benämning på enligt rikslagstiftningen behörig riksmyndighet såsom ministerierna och länsstyrelserna i motsats till kommunala myndigheter. Enligt självstyrelselagens 30 § skall förvaltningen i angelägenheter som faller inom rikets lagstiftningsbehörighet med i paragrafen angivna undantag handhas av riksmyndigheterna.

Begreppet "statsmyndighet" i självstyrelselagens 27 § 3 punkt bör anses motsvara termen "riksmyndighet". I motsats till övriga bestämmelser i självstyrelselagen som berör riksmyndigheterna anges i självstyrelselagens 65 §, att paragrafen gäller förutom staten även en självständig statsanstalt och ett samfund i vilket staten har avgörande inflytande.

Bestämmelser om den statliga förvaltningsorganisationens allmänna uppbyggnad samt grunderna för organiseringen av statsförvaltningen finns i grundlagens 11 kap. I grundlagens 119 § stadgas att till statens centralförvaltning kan utöver statsrådet och ministerierna höra ämbetsverk, inrättningar och andra organ. Staten kan dessutom ha regionala och lokala myndigheter. De allmänna grunderna för statsförvaltningens organ skall regleras genom lag, om deras uppgifter omfattar utövning av offentlig makt. Grunderna för statens regional- och lokalförvaltning skall likaså bestämmas genom lag. I övrigt kan bestämmelser om statsförvaltningens enheter utfärdas genom förordning. Grundlagens 124 § innehåller bestämmelser om de förutsättningar under vilka offentliga förvaltningsuppgifter kan anförtros andra än myndigheter. Enligt paragrafen kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter genom lag eller med stöd av lag om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får dock ges endast myndigheter. Under nämnda förutsättningar är det möjligt att i begränsad utsträckning överföra offentlig makt och offentliga uppgifter på andra än myndigheter, t.ex. på statliga affärsverk eller privaträttsliga sammanslutningar. I regeringens proposition till ny regeringsform (RP 10/1998 rd.) anges att härvid förutsätts att det utfärdas tillräckligt detaljerade bestämmelser om skötseln av uppgifterna och det förfarande som skall iakttas, att rättssäkerhetssynpunkter beaktas och att de som sköter de offentliga uppgifterna handlar under straffrättsligt tjänstansvar. Begreppet offentliga förvaltningsuppgifter används i detta sammanhang i en relativt vidsträckt bemärkelse, så att det omfattar uppgifter som hänför sig till t.ex. verkställigheten av lagar samt beslutsfattande om enskilda personers och sammanslutningars rättigheter, skyldigheter och förmåner.

Utlåtande

Med hänvisning till det som anförs ovan konstaterar Ålandsdelegationen att bestämmelserna om organiseringen av statsförvaltningen i gällande grundlag är flexiblare än i den upphävda regeringsformen. Statsförvaltningen är organiserad på olika sätt. Därtill handhas offentliga förvaltningsuppgifter av organisationer utanför den egentliga statsförvaltningen. Enligt självstyrelselagens 27 § 3 punkt hör ärenden angående statsmyndigheternas organisation och verksamhet till rikets förvaltningsbehörighet. Bestämmelsen har i praktiken ansetts omfatta, förutom den verksamhet som handhas av den egentliga statsförvaltningen, även annan verksamhet som utgör riksbehörighet. Detta innebär att offentliga förvaltningsuppgifter som utgör riksbehörighet även för Ålands del ombesörjs av inrättningar utanför den egentliga statsförvaltningen. Dessa organ har i detta avseende ansetts utgöra riksmyndigheter. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning bör det i överensstämmelse härmed vara möjligt att genom en överenskommelseförordning överföra uppgifter som hör till landskapets behörighet till det riksorgan som sköter motsvarande uppgifter för riksförvaltningens del. Härvid förutsätts dock att organet har en sådan anknytning till statsmakten eller statshushållningen att statsmakten genom förordning kan reglera dess verksamhet.

Av handlingarna i ärendet framgår att frågeställningen aktualiserats av ett utkast till en överenskommelseförordning om skötseln i landskapet Åland av vissa förvaltningsuppgifter som rör pensioner. Enligt 1 § i landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar om pension för arbetstagare (ÅFS 29/2007) är den som tillträder en privat- eller offentligrättslig anställning hos landskapet den 1 januari 2008 eller därefter berättigad till bl.a. ålders-, deltids- och invalidpension enligt lagen om pension för arbetstagare (FFS 395/2006) och lagen om införande av lagen om pension för arbetstagare (FFS 296/2006). Enligt 4 § 1 mom. i landskapslagen skall Ålands landskapsregering inom sitt behörighetsområde handha de förvaltningsuppgifter som enligt ovan nämnda rikslagar ankommer på Pensionskyddscentralen. Frågan gäller härvid om det är möjligt att genom en överenskommelseförordning överföra skötseln av nämnda uppgifter från landskapsregeringen till Pensionskyddscentralen.

Pensionskyddscentralens organisation och uppgifter regleras i lagen om Pensionskyddscentralen (FFS 397/2006). I regeringens proposition med förslag till lag om pension för arbetstagare och till vissa lagar som har samband med den (RP 45/2005 rd. sid. 75) anges att Pensionskyddscentralen är en sammanslutning som bland annat vid tillämpningen av offentlighetslagen jämställs med sammanslutningar som utför ett offentligt uppdrag men ändå inte hör till statsförvaltningen. I vissa fall fattar Pensionskyddscentralen beslut om enskilda personers rättigheter och skyldigheter, dvs. utövar offentlig makt. Grundlagsutskottet påpekar för sin del i utlåtande 30/2005 rd. bl.a. att Pensionskyddscentralen inte är en myndighet. Enligt grundlagsutskottet är det därmed fråga om överföring av en offentlig förvaltningsuppgift på någon annan än en myndighet, vilket i detta fall – med hänsyn till Pensionskyddscentralens historia och nuvarande ställning i arbetspensionssystemet för den privata sektorn – i princip ”behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna” på det sätt som avses i 124 § i grundlagen.

Enligt 1 § 1 mom. i lagen om Pensionskyddscentralen är Pensionskyddscentralen ett gemensamt organ för verkställigheten och utvecklingen av den privata sektorns arbetspensionsskydd. I 1 § 2 mom. i nämnda lag stadgas att Pensionskyddscentralen även verkar som ett samordnande organ för de arbetspensionsanstalter som ansvarar för verkställigheten av de arbetspensionslagar för den offentliga sektorn såsom bestäms i lag. Pensionskyddscentralens beslutanderätt utövas av representantskapet och styrelsen. Representantskapet samt styrelsens ordförande och viceordförande tillsätts av social- och hälsovårdsministeriet. Den ekonomiska tillsynen över Pensionskyddscentralens verksamhet ankommer på Försäkringsinspektionen. Med beaktande av dessa stadganden samt av att Pensionskyddscentralen i övrigt fullföljer villkor som uppställs i 124 § i grundlagen anser Ålandsdelegationen att Pensionskyddscent-

tralen har en sådan anknytning till statsförvaltningen att det är möjligt att genom en överenskommelseförordning på den överföra de nu aktuella till landskapsförvaltningen hörande förvaltningsuppgifterna på Pensionsskyddscentralen.

E. AVRÄKNINGAR/SKATTEGOTTGÖRELSE

Nr 1/97. Avräkning för 1996.

Ålandsdelegationens beslut 25.8.1997:

Ålandsdelegationen skall enligt 45 § självstyrelselagen för Åland i efterhand för varje kalenderår verkställa avräkning för fastställande av landskapet Åland tillkommande avräkningsbelopp. Avräkningsbeloppet beräknas enligt 46 § självstyrelselagen så att i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomster med undantag för nya statslån, vilka enligt statsbokslutets terminologi avser nettouplåning, multipliceras med i 47 § sagda lag nämnt relationstal, avräkningsgrunden, som är 0,45.

Beräkning av avräkningsbeloppet för 1996:

Avräkningsbeloppet har beräknats utgående från de inkomster vilka redovisas i statsbokslutet jämte bilagor för år 1996, daterat i Helsingfors den 3 april 1997. I beräkningen har beaktats av Ålandsdelegationen med stöd av 56 § självstyrelselagen fastställt förskottsbelopp.

Inkomsternas totalbelopp	198 392 293 002,37
./. Nettouplåningen	<u>34 502 471 168,72</u>
	163 889 821 833,65
0,45 X 163.889.821.833,65	737 504 198,25
Landskapet beviljat förskott	<u>-730 500 000,00</u>
	+ 7 004 198,25

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt det landskapet Åland för 1996 tillkommande avräkningsbeloppet till 737.504.198,25 mark.

Såsom förskott på avräkningsbeloppet har beviljats 730.500.000 mark varför statsverket till landskapet skall erlägga ytterligare 7.004.198,25 mark.

Republikens presidents beslut 24.10.1997.

Nr 1/98. Avräkning för 1997.

Ålandsdelegationens beslut 3.9.1998:

Beräkning av avräkningsbeloppet för 1997:

Avräkningsbeloppet har beräknats utgående från de inkomster vilka redovisas i statsbokslutet jämte bilagor för år 1997, daterat i Helsingfors den 2 april 1998. I beräkningen har beaktats av Ålandsdelegationen med stöd av 56 § självstyrelselagen fastställt förskottsbelopp.

Inkomsternas totalbelopp	184 667 990 094,66
./. Nettouplåningen	- 12 328 929 467,74
	<u>172 339 060 626,92</u>

0,45 X 172 339 060 626,92	775 525 772,82
Landskapet beviljat förskott	- 759 000 000,00
	<u>+ 16 525 772,82</u>

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt det landskapet Åland för 1997 tillkommande avräkningsbeloppet till 775 525 772,82 mark.

Såsom förskott på avräkningsbeloppet har beviljats 759 000 000 mark varför statsverket till landskapet skall erlägga ytterligare 16 525 772,82 mark.

Republikens presidents beslut 20.11.1998.

Nr 1/99. Avräkning för 1998.

Ålandsdelegationens beslut 24.6.1999:

Ålandsdelegationen skall enligt 45 § självstyrelselagen för Åland i efterhand för varje kalenderår verkställa avräkning för fastställande av landskapet Åland tillkommande avräkningsbelopp. Avräkningsbeloppet beräknas enligt 46 § självstyrelselagen så att i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomster med undantag för nya statslån, vilka enligt statsbokslutets terminologi avser nettouplåning, multipliceras med i 47 § sagda lag nämnt relationstal, avräkningsgrunden, som är 0,45.

Beräkning av avräkningsbeloppet för 1998:

Avräkningsbeloppet har beräknats utgående från de inkomster vilka redovisas i statsbokslutsakten för år 1998. I beräkningen har beaktats av Ålandsdelegationen med stöd av 56 § självstyrelselagen fastställt förskottsbelopp.

Inkomsternas totalbelopp	199 675 418 831,99
./. Nettouplåningen	- 6 333 641 781,03
	<u>193 341 777 050,96</u>

0,45 X 193 341 777 050,96	870 037 996,73
Landskapet beviljat förskott	863 000 000,00
	<u>+7037996,73</u>

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt det landskapet Åland för 1998 tillkommande avräkningsbeloppet till 870 037 996,73 mark.

Såsom förskott på avräkningsbeloppet har beviljats 863 000 000 mark varför statsverket till landskapet skall erlägga ytterligare 7 037 996,73 mark.

Republikens presidents beslut 12.11.1999.

Nr 1/00, D 10 00 04 2. Avräkning för 1999.

Ålandsdelegationens beslut 24.8.2000:

Ålandsdelegationen skall enligt 45 § självstyrelselagen för Åland i efterhand för varje kalenderår verkställa avräkning för fastställande av landskapet Åland tillkommande avräkningsbelopp. Avräkningsbeloppet beräknas enligt 46 § självstyrelselagen så att i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomster med undantag för nya statslån, vilka enligt statsbokslutets terminologi avser nettouplåning, multipliceras med i 47 § sagda lag nämnt relationstal, avräkningsgrunden, som är 0,45.

Beräkning av avräkningsbeloppet för 1999:

Avräkningsbeloppet har beräknats utgående från de inkomster vilka redovisas i statsbokslutsakten för år 1999. I beräkningen har beaktats av Ålandsdelegationen med stöd av 56 § självstyrelselagen fastställt förskottsbelopp.

Inkomsternas totalbelopp	213 123 675 156,02
./. Nettouplåningen	<u>0,00</u>
	213 123 675 156,02
0,45 X 213 123 675 156,02	959 056 538,20
Landskapet beviljat förskott	<u>951 000 000,00</u>
	+ 8 056 538,20

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt det landskapet Åland för 1999 tillkommande avräkningsbeloppet till 959 056 538,20 mark.

Såsom förskott på avräkningsbeloppet har beviljats 951 000 000 mark varför statsverket till landskapet skall erlägga ytterligare 8 056 538,20 mark.

Republikens presidents beslut 17.11.2000.

Nr 1/01 Avräkning för 2000.

Ålandsdelegationens beslut 23.5.2001:

Ålandsdelegationen skall enligt 45 § självstyrelselagen för Åland i efterhand för varje kalenderår verkställa avräkning för fastställande av landskapet Åland tillkommande avräkningsbelopp. Avräkningsbeloppet beräknas enligt 46 § självstyrelselagen så att i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomster med undantag för nya statslån, vilka enligt statsbokslutets terminologi avser nettouplåning, multipliceras med i 47 § sagda lag nämnt relationstal, avräkningsgrunden, som är 0,45.

Beräkning av avräkningsbeloppet för 2000: Avräkningsbeloppet har beräknats utgående från de inkomster vilka redovisas i statsbokslutsakten för år 2000. I beräkningen har beaktats av Ålandsdelegationen med stöd av 56 § självstyrelselagen fastställt förskottsbelopp.

Inkomsternas totalbelopp	224 485 435 503,03
./. Nettouplåningen	<u>0,00</u>
	224 485 435 503,03

0,45 X 224 485 435 503,03
Landskapet beviljat förskott

1 010 184 459,76
- 1 000 000 000,00
+ 10 184 459,76

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt det landskapet Åland för 2000 tillkommande avräkningsbeloppet till 1 010 184 459,76 mark.

Såsom förskott på avräkningsbeloppet har beviljats 1 000 000 000,00 mark varför statsverket till landskapet skall erlägga ytterligare 10 184 459,76 mark.

Republikens presidents beslut 17.8.2001.

Nr 1/02, D 10 00 04 3. Avräkning för 2001.

Ålandsdelegationens beslut 3.4.2002:

Ålandsdelegationen skall enligt 45 § självstyrelselagen för Åland i efterhand för varje kalenderår verkställa avräkning för fastställande av landskapet Åland tillkommande avräkningsbelopp. Avräkningsbeloppet beräknas enligt 46 § självstyrelselagen så att i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomster med undantag för nya statslån, vilka enligt statsbokslutets terminologi avser nettouplåning, multipliceras med i 47 § sagda lag nämnt relationstal, avräkningsgrunden, som är 0,45.

Beräkning av avräkningsbeloppet för 2001:

Avräkningsbeloppet har beräknats utgående från de inkomster vilka redovisas i statsbokslutsakten för år 2001. I beräkningen har beaktats av Ålandsdelegationen med stöd av 56 § självstyrelselagen fastställt förskottsbelopp.

Inkomsternas totalbelopp	210 630 555 180,22
./. Nettouplåningen	<u>0,00</u>
	210 630 555 180,22

0,45 X 210 630 555 180,22	947 837 498,31
Förskott till landskapet	<u>- 963 000 000,00</u>
	- 15 162 501,69

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt det landskapet Åland för 2001 tillkommande avräkningsbeloppet till 947 837 498,31 mark.

Såsom förskott på avräkningsbeloppet har beviljats 963 000 000 mark varför landskapet skall återbetala 15 162 501,69 mark (2 550 149,72 euro).

Republikens presidents beslut 14.6.2002.

Nr 1/03, D 10 01 04 1. Avräkning för 2002.

Ålandsdelegationen skall enligt 45 § självstyrelselagen för Åland i efterhand för varje kalenderår verkställa avräkning för fastställande av landskapet Åland tillkommande avräkningsbe-

lopp. Avräkningsbeloppet beräknas enligt 46 § självstyrelselagen så att i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomster med undantag för nya statslån, vilka enligt statsbokslutets terminologi avser nettouplåning, multipliceras med i 47 § sagda lag nämnt relationstal, avräkningsgrunden, som är 0,45.

Beräkning av avräkningsbeloppet för 2002: (euro)

Avräkningsbeloppet har beräknats utgående från de inkomster vilka redovisas i statsbokslutsakten för år 2002. I beräkningen har beaktats av Ålandsdelegationen med stöd av 56 § självstyrelselagen fastställt förskottsbelopp.

Inkomsternas totalbelopp	36 353 168 394,49
./. Nettouplåningen	<u>0,00</u>
	36 353 168 394,49
0,45 X 36 353 168 394,49	163 589 257,77
Förskott till landskapet	<u>- 162 968 000,00</u>
	621 257,77

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt det landskapet Åland för 2002 tillkommande avräkningsbeloppet till 163 589 257,77euro.

Såsom förskott på avräkningsbeloppet har beviljats 162 968 000 euro varför statsverket till landskapet skall erlägga ytterligare 621 257,77 euro.

Republikens presidents beslut 13.6.2003.

Nr 1/04, D 10 02 04 3. Avräkning för 2003.

Ålandsdelegationens beslut 2.9.2004:

Ålandsdelegationen skall enligt 45 § självstyrelselagen för Åland i efterhand för varje kalenderår verkställa avräkning för fastställande av landskapet Åland tillkommande avräkningsbelopp. Avräkningsbeloppet beräknas enligt 46 § självstyrelselagen så att i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomster med undantag för nya statslån, vilka enligt statsbokslutets terminologi avser nettouplåning, multipliceras med i 47 § sagda lag nämnt relationstal, avräkningsgrunden, som är 0,45.

Beräkning av avräkningsbeloppet för 2003:

Avräkningsbeloppet har beräknats utgående från de inkomster vilka redovisas i statsbokslutsakten för år 2003. I beräkningen har beaktats av Ålandsdelegationen med stöd av 56 § självstyrelselagen fastställt förskottsbelopp.

Inkomsternas totalbelopp	36 412 866 504,11
./. Nettouplåningen	<u>- 1 073 329 030,97</u>
	35 339 537 473,14
0,45 X 35 339 537 473,14	159 027 918,62
Förskott till landskapet	<u>- 159 900 000,00</u>
	- 872 081,38

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen fastställer det landskapet Åland för 2003 tillkommande avräkningsbeloppet till 159 027 918,62 euro.

Såsom förskott på avräkningsbeloppet har beviljats 159 900 000 euro varför landskapet skall återbetala 872 081,38 euro.

Republikens presidents beslut 29.10.2004.

Nr 1/05, D 10 03 04 3. Avräkning för 2004.

Ålandsdelegationens beslut 30.8.2005:

Ålandsdelegationen skall enligt 45 § självstyrelselagen för Åland i efterhand för varje kalenderår verkställa avräkning för fastställande av landskapet Åland tillkommande avräkningsbelopp. Avräkningsbeloppet beräknas enligt 46 § självstyrelselagen så att i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomster med undantag för nya statslån, vilka enligt statsbokslutets terminologi avser nettouplåning, multipliceras med i 47 § sagda lag nämnt relationstal, avräkningsgrunden, som är 0,45.

Beräkning av avräkningsbeloppet för 2004:

Avräkningsbeloppet har beräknats utgående från de inkomster vilka redovisas i det i statens bokslutsberättelse intagna statsbokslutet för 2004. I beräkningen har beaktats av Ålandsdelegationen med stöd av 56 § självstyrelselagen fastställt förskottsbelopp.

Inkomsternas totalbelopp	38 525 042 207,82
./. Nettouplåningen	<u>- 31 637 998,00</u>
	38 493 404 209,82
0,45 X 38 493 404 209,82	173 220 318,94
Förskott till landskapet (Ålandsdelegationens beslut 26.8.2003 och 6.10.2004)	<u>-166 168 000,00</u>
	7 052 318,94

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen fastställer det landskapet Åland för 2004 tillkommande avräkningsbeloppet till 173 220 318,94 euro.

Såsom förskott på avräkningsbeloppet har erlagts 166 168 000,00 euro varför statsverket till landskapet skall erlägga ytterligare 7 052 318,94 euro.

Republikens presidents beslut 25.11.2005.

Nr 1/06, D 10 04 04 2. Avräkning för 2005.

Ålandsdelegationens beslut 29.8.2006:

Ålandsdelegationen skall enligt 45 § självstyrelselagen för Åland i efterhand för varje kalenderår verkställa avräkning för fastställande av landskapet Åland tillkommande avräkningsbelopp. Avräkningsbeloppet beräknas enligt 46 § självstyrelselagen så att i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomster med undantag för nya statslån, vilka enligt statsbokslutets terminologi avser nettouplåning, multipliceras med i 47 § sagda lag nämnt relationstal, avräkningsgrunden, som är 0,45.

Beräkning av avräkningsbeloppet för 2005: Avräkningsbeloppet har beräknats utgående från de inkomster vilka redovisas i det i statens bokslutsberättelse intagna statsbokslutet för 2005. I beräkningen har beaktats av Ålandsdelegationen med stöd av 56 § självstyrelselagen fastställt förskottsbelopp.

Inkomsternas totalbelopp	39 022 680 258,70
./. Nettouplåningen	<u>-</u>
	39 022 680 258,70

0,45 X 39 022 680 258,70	175 602 061,16
Förskott till landskapet (Ålandsdelegationens beslut 2.9.2004 och 25.10.2005)	<u>- 174 725 000,00</u>
	877 061,16

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen fastställer det landskapet Åland för 2005 tillkommande avräkningsbeloppet till 175 602 061,16 euro.

Såsom förskott på avräkningsbeloppet har erlagts 174 725 000,00 euro varför statsverket till landskapet skall erlägga ytterligare 877 061,16 euro.

Republikens presidents beslut 19.10.2006.

Nr 1/07, D 10 05 04 2. Avräkning för 2006.

Ålandsdelegationens beslut 4.9.2007.

Ålandsdelegationen skall enligt 45 § i självstyrelselagen för Åland i efterhand för varje kalenderår verkställa avräkning för fastställande av landskapet Åland tillkommande avräkningsbelopp. Avräkningsbeloppet beräknas enligt 46 § i självstyrelselagen så att i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomster med undantag för nya statslån, vilka enligt statsbokslutets terminologi avser nettouplåning, multipliceras med i 47 § i sagda lag nämnt relationstal, avräkningsgrunden, som är 0,45.

Beräkning av avräkningsbeloppet för 2006:

Avräkningsbeloppet har beräknats utgående från de inkomster vilka redovisas i det i statens bokslutsberättelse intagna statsbokslutet för 2006. I beräkningen har beaktats av Ålandsdelegationen med stöd av 56 § i självstyrelselagen fastställt förskottsbelopp.

Inkomsternas totalbelopp	40 979 069 543,40
./. Nettouplåningen	<u>0,00</u>
	40 979 069 543,40

0,45 X 40 979 069 543,40	184 405 812,94
Förskott till landskapet (Ålandsdelegationens beslut 23.10.2006 och 6.2.2007)	<u>-184 142 000,00</u>
	263 812,94

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen fastställer det landskapet Åland för 2006 tillkommande avräkningsbeloppet till 184 405 812,94 euro.

Såsom förskott på avräkningsbeloppet har erlagts 184 142 000,00 euro varför statsverket till landskapet skall erlägga ytterligare 263 812,94 euro.

Republikens presidents beslut 9.11.2007.

Nr 2/96. Skattegottgörelse för 1995.

Ålandsdelegationens beslut 21.1.1997:

Ålandsdelegationen skall enligt 56 § självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) fastställa i 49 § sagda lag föreskriven skattegottgörelse till landskapet Åland.

Skattegottgörelse enligt 49 § självstyrelselagen utfaller då den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten överskrider 0,5 procent av motsvarande skatt för hela riket, varvid det överskjutande beloppet tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt den landskapet Åland för 1995 tillkommande skattegottgörelsen till 42 777 441 mark.

Motivering och beslutsunderlag:

Till begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt har såsom i avräkningsbeslutet avseende skattegottgörelsen för 1994 hänförts, förutom statsskatten och samfundsskatten, även källskatt för begränsat skattskyldiga och källskatt på ränteinkomst.

Till underlag för beräkningarna har lagts uppgifter från skattestyrelsen. Skattestyrelsens skrivelse bifogas.

De statliga inkomst- och förmögenhetsskatter på basis av vilka skattegottgörelsen för 1995 har beräknats utgör sålunda följande:

1. Statsskatt

Såsom statsskatt har för skatteåret 1995 debiterats, i hela riket 33 927 520 304 mk och i landskapet Åland 185 660 277 mk. Beloppen baserar sig på motsvarande statistik som för 1994. Landskapets andel utgör 0,55 % av den i landet debiterade statsskatten.

2. Samfundsskatt

Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har för 1995 lagts den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller staten. Enligt detta utgör statens andel av debiteringen i hela riket 6 896 353 791 mk varav i landskapet 59 063 848 mk.

3. Källskatt för begränsat skattskyldiga

Skattebeloppet i hela riket är 355 705 769 mk. I landskapet har uppburits 7 227 692 mk från vilket avdras kommunernas andel 2 891 076 mk. Beloppen baserar sig på samma beräkningsgrund som för 1994. Återstoden, 4 336 616 mk, har lagts till grund för beräkningen av skattegottgörelsen.

4. Källskatt på ränteinkomst

Skattebeloppet i hela riket är 1 229 198 357 mk. Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har lagts ett belopp som uträknats på motsvarande sätt som för 1994. För 1995 är procentandelen således 0,55.

Siffersammanställning: (FIM)

	Landskapet Åland	Hela riket
Statsskatt Ålands procentuella andel = 0,55 %	185 660 277	33 927 520 304
Samfundsskatt statens andel	59 063 848	6 896 353 791
Källskatt för begränsat skattskyldig Uppburet i landskapet 7 227 692 ./ . kommunernas andel 2 891 076	4 336 616	355 705 769
Källskatt på ränteinkomst (0,55 % av 1 229 198 357)	6 760 591	1 229 198 357
Sammanlagt	255 821 332	42 408 778 221
0,5 % av skatterna för hela riket	212 043 891	255 821 332 <u>/ 212 043 891</u>
Landskapet Ålands skattegottgörelse		43 777 441

Republikens presidents beslut 26.3.1997.

Nr 2/97. Skattegottgörelse för 1996.

Ålandsdelegationens beslut 4.2.1998:

Ålandsdelegationen har enligt 49 och 56 §§ självstyrelselagen för Åland fastställt landskapet Åland tillkommande skattegottgörelse för 1996.

Ålandsdelegationen skall enligt 56 § självstyrelselagen för Åland (1144/91) fastställa i 49 § sagda lag stadgad skattegottgörelse till landskapet Åland.

Skattegottgörelse enligt 49 § självstyrelselagen utfaller då den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten överskrider 0,5 procent av motsvarande skatt för hela riket, varvid det överskjutande beloppet tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt den landskapet Åland för 1996 tillkommande skattegottgörelsen till 51 758 707 mark.

Motivering och beslutsunderlag:

Till begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt har såsom i avräkningsbeslutet avseende skattegottgörelsen för 1995 hänförts, förutom statsskatten och samfundsskatten, även källskatt för begränsat skattskyldiga och källskatt på ränteinkomst.

Till underlag för beräkningarna har lagts uppgifter från skattestyrelsen. Skattestyrelsens skrivelse bifogas.

De statliga inkomst- och förmögenhetsskatter på basis av vilka skattegottgörelsen för 1996 har beräknats utgör sålunda följande:

1. Statsskatt

Såsom statsskatt har för skatteåret 1996 debiterats, i hela riket 36 890 862 098 mk och i landskapet Åland 210 520 388 mk. Beloppen baserar sig på motsvarande statistik som för 1995. Landskapets andel utgör således 0,57 % av den i landet debiterade statsskatten.

2. Samfundsskatt

Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har för 1996 lagts den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller staten. Enligt detta utgör statens andel av debiteringen i hela riket 8 629 657 032 mk varav i landskapet 65 709 735 mk.

3. Källskatt för begränsat skattskyldiga

Skattebeloppet i hela riket är 455 878 772 mk. I landskapet har uppburits 7 524 854 mk från vilket avdras kommunernas andel 3 009 942 mk. Beloppen baserar sig på samma beräkningsgrund som för 1995. Återstoden, 4 514 912 mk, har lagts till grund för beräkningen av skattegottgörelsen. För år 1996 har lagen om källskatt för låntagare från utlandet tillkommit.

4. Källskatt på ränteinkomst

Skattebeloppet i hela riket är 1 279 517 526 mk. Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har lagts ett belopp som uträknats på motsvarande sätt som för 1995. För 1996 är procentandelen således 0,57.

Siffersammanställning

	Landskapet Åland	Hela riket
1. Statsskatt	210 520 388	36 890 862 098
Ålands procentuella andel = 0,57 %		
2. Samfundsskatt		
statens andel	65 709 735	8 629 657 032
3. Källskatt för begränsat skattskyldig		
Uppburet i landskapet	7 524 854	
./. kommunernas andel	3 009 942	4 514 912
		455 878 772
4. Källskatt på ränteinkomst	7 293 249	1 279 517 526
(0,57 % av 1 279 517 526)		

Sammanlagt	288 038 284	47 255 915 428
0,5 % av skatterna för hela riket	236 279 577	288 038 284 ./236 279 577
Landskapet Åland tillkommande skattegottgörelse mark		51 758 707

Republikens presidents beslut 29.5.1998.

Nr 2/98. Skattegottgörelse för 1997.

Ålandsdelegationens beslut 20.1.1999:

Ålandsdelegationen skall enligt 56 § självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) fastställa i 49 § sagda lag föreskriven skattegottgörelse till landskapet Åland.

Skattegottgörelse enligt 49 § självstyrelselagen utfaller då den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten överskrider 0,5 procent av motsvarande skatt för hela riket, varvid det överskjutande beloppet tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt den landskapet Åland för 1997 tillkommande skattegottgörelsen till 56 070 258 mark.

Motivering och beslutsunderlag:

Till begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt har såsom i avräkningsbeslutet avseende skattegottgörelsen för 1996 hänförts, förutom statsskatten och samfundsskatten, även källskatt för begränsat skattskyldiga och källskatt på ränteinkomst.

Till underlag för beräkningarna har lagts uppgifter från skattestyrelsen. Skattestyrelsens skrivelse bifogas.

De statliga inkomst- och förmögenhetsskatter på basis av vilka skattegottgörelsen för 1997 har beräknats utgör sålunda följande:

1. Statsskatt

Såsom statsskatt har för skatteåret 1997 debiterats, i hela riket 37 552 028 539 mk och i landskapet Åland 215 393 953 mk. Beloppen baserar sig på motsvarande statistik som för 1996. Landskapets andel utgör 0,57 % av den i landet debiterade statsskatten.

2. Samfundsskatt

Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har för 1997 lagts den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller staten. Enligt detta utgör statens andel av debiteringen i hela riket 12 263 891 978 mk varav i landskapet 84 353 512 mk.

3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet

Förutom källskatt för begränsat skattskyldiga har från 1996 även tillkommit källskatt för löntagare från utlandet.

Skattebeloppet för dessa båda skatter är i hela riket 525 031 044 mk. I landskapet har uppburits 12 211 702 mk från vilket avdras kommunernas andel 4 884 681 mk. Beloppen baserar sig på samma beräkningsgrund som för 1996. Återstoden, 7 327 021 mk, har lagts till grund för beräkningen av skattegottgörelsen.

4. Källskatt på ränteinkomst

Skattebeloppet i hela riket är 1 000 756 568 mk. Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har lagts ett belopp som uträknats på motsvarande sätt som för 1996. För 1997 är procentandelen således 0,57.

Siffersammanställning: (FIM)

	Landskapet Åland	Hela riket
Statsskatt Ålands procentuella andel = 0,57 %	215 393 953	37 552 028 539
Samfundsskatt statens andel	84 353 512	12 263 891 978
Källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet		
Uppburet i landskapet	12 211 702	
./.. kommunernas andel	4 884 681	7 327 021
		525 031 044
Källskatt på ränteinkomst (0,57 % av 1 000 756 568)	5 704 312	1 000 756 568
Sammanlagt	312 778 798	51 341 708 129
0,5 % av skatterna för hela riket	256 708 540	
Landskapet Ålands skattegottgörelse	56 070 258	

Republikens presidents beslut 9.4.1999.

Nr 2/99. Skattegottgörelse för 1998.

Ålandsdelegationens beslut 22.12.1999:

Ålandsdelegationen skall enligt 56 § självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) fastställa i 49 § sagda lag föreskriven skattegottgörelse till landskapet Åland.

Skattegottgörelse enligt 49 § självstyrelselagen utfaller då den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten överskrider 0,5 procent av motsvarande skatt för hela riket, varvid det överskjutande beloppet tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt den landskapet Åland för 1998 tillkommande skattegottgörelsen till 66 613 172 mark.

Motivering och beslutsunderlag:

Till begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt har såsom i avräkningsbeslutet avseende skattegottgörelsen för 1997 hänförts, förutom statsskatten och samfundsskatten, även källskatt för begränsat skattskyldiga och källskatt på ränteinkomst.

Till underlag för beräkningarna har lagts uppgifter från skattestyrelsen. Skattestyrelsens skrivelse bifogas.

De statliga inkomst- och förmögenhetsskatter på basis av vilka skattegottgörelsen för 1998 har beräknats utgör sålunda följande:

1. Statsskatt

Såsom statsskatt har för skatteåret 1998 debiterats, i hela riket 41 483 220 391 mk och i landskapet Åland 232 542 600 mk. Beloppen baserar sig på motsvarande statistik som för 1997. Landskapets andel utgör 0,56 % av den i landet debiterade statsskatten.

2. Samfundsskatt

Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har för 1998 lagts den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller staten. Enligt detta utgör statens andel av debiteringen i hela riket 14 783 719 941 mk varav i landskapet 112 031 925 mk.

3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet

Förutom källskatt för begränsat skattskyldiga har från 1996 även tillkommit källskatt för löntagare från utlandet.

Skattebeloppet för dessa båda skatter är i hela riket 713 204 601 mk. I landskapet har uppburits 10 879 006 mk från vilket avdras kommunernas andel 4 351 603 mk. Beloppen baserar sig på samma beräkningsgrund som för 1997. Återstoden, 6 527 403 mk, har lagts till grund för beräkningen av skattegottgörelsen.

4. Källskatt på ränteinkomst

Skattebeloppet i hela riket är 686 614 491 mk. Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har lagts ett belopp som uträknats på motsvarande sätt som för 1997. För 1998 är procentandelen således 0,56.

Siffersammanställning: (FIM)

	Landskapet Åland	Hela riket
Statsskatt	232 542 600	41 483 220 391
Ålands procentuella andel = 0,56 %		
Samfundsskatt statens andel	112 031 925	14 783 719 941

Källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet			
Uppburet i landskapet	10 879 006		
./. kommunernas andel	4 351 603	6 527 403	713 204 601
Källskatt på ränteinkomst (0,56 % av 686 614 491)		3 845 041	686 614 491
Sammanlagt		354 946 969	57 666 759 424
0,5 % av skatterna för hela riket		288 333 797	
Landskapet Ålands skattegottgörelse		66 613 172	

Republikens presidents beslut 17.3.2000.

Nr 2/00. Skattegottgörelse för 1999.

Ålandsdelegationens beslut 24.1.2001:

Ålandsdelegationen skall enligt 56 § självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) fastställa i 49 § sagda lag föreskriven skattegottgörelse till landskapet Åland.

Skattegottgörelse enligt 49 § självstyrelselagen utfaller då den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten överskrider 0,5 procent av motsvarande skatt för hela riket, varvid det överskjutande beloppet tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt den landskapet Åland för 1999 tillkommande skattegottgörelsen till 53 590 978 mark.

Motivering och beslutsunderlag:

Till begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt har, såsom i avräkningsbeslutet avseende skattegottgörelsen för 1998, hänförts förutom statsskatten och samfundsskatten, även källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet samt källskatt på ränteinkomst.

Till underlag för beräkningarna har lagts uppgifter från skattestyrelsen. Skattestyrelsens skrivelse bifogas.

De statliga inkomst- och förmögenhetsskatter på basis av vilka skattegottgörelsen för 1999 har beräknats utgör sålunda följande:

1. Statsskatt

Såsom statsskatt har för skatteåret 1999 debiterats, 46 619 721 711 mk i hela riket och i landskapet Åland 273 150 891 mk. Beloppen är uträknade på samma sätt som för 1998. Landskapets andel utgör således 0,59 % av den i landet debiterade statsskatten.

2. Samfundsskatt

Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har för 1999 lagts den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller staten. Enligt detta utgör statens andel av debiteringen i hela riket 20 598 453 026 mk och i landskapet 113 369 189 mk.

3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet

Skattebeloppet för dessa båda skatter är i hela riket 1 105 460 778 mk. I landskapet har uppburits 13 647 003 mk från vilket avdras kommunernas andel 5 458 801 mk. Beloppen har uträknats på samma sätt som för 1998. Återstoden, 8 188 202 mk, har lagts till grund för beräkningen av skattegottgörelsen.

4. Källskatt på ränteinkomst

Skattebeloppet i hela riket är 556 525 668 mk. Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har lagts ett belopp som uträknats på motsvarande sätt som för 1998. För 1999 är procentandelen således 0,59.

Siffersammanställning:

	Landskapet Åland	Hela riket
Statsskatt	273 150 891	46 619 721 711
Ålands procentuella andel = 0,59 %		
Samfundsskatt statens andel	113 369 189	20 598 453 026
Källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet		
Uppburet i landskapet	13 647 003	
./. kommunernas andel	5 458 801	
	8 188 202	1 105 460 778
Källskatt på ränteinkomst (0,59 % av 556 525 668)	3 283 501	556 525 668
Sammanlagt	397 991 783	68 880 161 183
0,5 % av skatterna för hela riket	344 400 805	
Landskapet Ålands skattegottgörelse	53 590 978	

Republikens presidents beslut 11.4.2001.

Nr 2/01, D 10 02 04 1. Skattegottgörelse för 2000.

Ålandsdelegationens beslut 3.4.2002:

Ålandsdelegationen skall enligt 56 § självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) fastställa i 49 § sagda lag föreskriven skattegottgörelse till landskapet Åland.

Skattegottgörelse enligt 49 § självstyrelselagen utfaller då den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten överskrider 0,5 procent av motsvarande skatt för hela riket, varvid det överskjutande beloppet tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt den landskapet Åland för 2000 tillkommande skattegottgörelsen till 40 160 930 mark (6 754 583,54 euro).

Motivering och beslutsunderlag:

Till begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt har, såsom i beslutet avseende skattegottgörelsen för 1999, hänförts förutom statsskatten och samfundsskatten, även källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet samt källskatt på ränteinkomst.

Till underlag för beräkningarna har lagts uppgifter från skattestyrelsen. Skattestyrelsens skrivelse bifogas.

De statliga inkomst- och förmögenhetsskatter på basis av vilka skattegottgörelsen för 2000 har beräknats utgör sålunda följande:

1. Statsskatt

Såsom statsskatt har för skatteåret 2000 debiterats, 51 773 150 054 mk i hela riket och i landskapet Åland 292 615 869 mk. Beloppen är uträknade på samma sätt som för 1999. Landskapets andel utgör således 0,57 % av den i landet debiterade statsskatten.

2. Samfundsskatt

Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har för 2000 lagts den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller staten. Enligt detta utgör statens andel av debiteringen i hela riket 27 396 447 522 mk och i landskapet 145 046 298 mk.

3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet

Skattebeloppet för dessa båda skatter är i hela riket 1 648 020 965 mk. I landskapet har uppburits 10 338 373 mk från vilket avdras kommunernas andel 4 135 349 mk. Beloppen har uträknats på samma sätt som för 1999. Återstoden, 6 203 024 mk, har lagts till grund för beräkningen av skattegottgörelsen.

4. Källskatt på ränteinkomst

Skattebeloppet i hela riket är 548 330 351 mk. Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har lagts ett belopp som uträknats på motsvarande sätt som för 1999. För 2000 är procentandelen således 0,57.

Siffersammanställning

	Landskapet Åland	Hela riket
Statsskatt	292 615 869	51 773 150 054
Ålands procentuella andel = 0,57 %		
Samfundsskatt statens andel	145 046 298	27 396 447 522
Källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet		
Uppburet i landskapet	10 338 373	
./. kommunernas andel	4 135 349	6 203 024
		1 648 020 965

Källskatt på ränteinkomst (0,57 % av 548 330 351)	3 125 483	548 330 351
Sammanlagt	446 990 674	81 365 948 892
0,5 % av skatterna för hela riket	406 829 744	
Landskapet Ålands skattegottgörelse	40 160 930	

Republikens presidents beslut 14.6.2002.

Nr 2/02, D 10 02 04 2. Skattegottgörelse för 2001.

Ålandsdelegationens beslut 13.1.2003:

Ålandsdelegationen skall enligt 56 § självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) fastställa i 49 § sagda lag föreskriven skattegottgörelse till landskapet Åland.

Skattegottgörelse enligt 49 § självstyrelselagen utfaller då den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten överskrider 0,5 procent av motsvarande skatt för hela riket, varvid det överskjutande beloppet tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt den landskapet Åland för 2001 tillkommande skattegottgörelsen till 11 848 146 euro.

Motivering och beslutsunderlag:

Till begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt har, såsom i beslutet avseende skattegottgörelsen för 2000, hänförts förutom statsskatten och samfundsskatten, även källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet samt källskatt på ränteinkomst.

Till underlag för beräkningarna har lagts uppgifter från skattestyrelsen. Skattestyrelsens skrivelse bifogas.

De statliga inkomst- och förmögenhetsskatter på basis av vilka skattegottgörelsen för 2001 har beräknats utgör sålunda följande:

1. Statsskatt

Såsom statsskatt har för skatteåret 2001 debiterats, 7 653 601 819 euro i hela riket och i landskapet Åland 43 991 108 euro. Beloppen är uträknade på samma sätt som för 2000. Landskapets andel utgör således 0,57 % av den i landet debiterade statsskatten.

2. Samfundsskatt

Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har för 2001 lagts den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller staten. Enligt detta utgör statens andel av debiteringen i hela riket 3 524 812 568 och i landskapet 24 434 911 euro.

3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet

Skattebeloppet för dessa båda skatter är i hela riket 313 429 398 euro. I landskapet har uppburits 1 214 837 euro från vilket avdras kommunernas andel 485 935 euro. Beloppen har uträknats på samma sätt som för 2000. Återstoden, 728 902 euro, har lagts till grund för beräkningen av skattegottgörelsen.

4. Källskatt på ränteinkomst

Skattebeloppet i hela riket är 217 776 793 euro. Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har lagts ett belopp som uträknats på motsvarande sätt som för 2000. För 2001 är procentandelen således 0,57.

Siffersammanställning: (euro)

	Landskapet Åland	Hela riket
Statsskatt Ålands procentuella andel = 0,57 %	43 991 108	7 653 601 819
Samfundsskatt statens andel	24 434 911	3 524 812 568
Källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet Uppburet i landskapet 1 214 837 ./. kommunernas andel 485 935	728 902	313 429 398
Källskatt på ränteinkomst (0,57 % av 217 776 793)	1 241 327	217 776 793
Sammanlagt 0,5 % av skatterna för hela riket Landskapet Ålands skattegottgörelse	70 396 248 58 548 102 11 848 146	11 709 620 578

Republikens presidents beslut 28.3.2003.

Nr 2/03, D 10 03 04 1. Skattegottgörelse för 2002.

Ålandsdelegationens beslut 15.12.2003:

Ålandsdelegationen skall enligt 56 § självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) fastställa i 49 § sagda lag föreskriven skattegottgörelse till landskapet Åland.

Skattegottgörelse enligt 49 § självstyrelselagen utfaller då den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten överskrider 0,5 procent av motsvarande skatt för hela riket, varvid det överskjutande beloppet tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt den landskapet Åland för 2002 tillkommande skattegottgörelsen till 16 652 173 euro.

Motivering och beslutsunderlag:

Till begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt har, såsom i beslutet avseende skattegottgörelsen för 2001, hänförts förutom statsskatten och samfundsskatten, även källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet samt källskatt på ränteinkomst.

Till underlag för beräkningarna har lagts uppgifter från skattestyrelsen. Skattestyrelsens skrivelse bifogas.

De statliga inkomst- och förmögenhetsskatter på basis av vilka skattegottgörelsen för 2002 har beräknats utgör sålunda följande:

1. Statsskatt

Såsom statsskatt har för skatteåret 2002 debiterats, 7 735 461 400 euro i hela riket och i landskapet Åland 45 432 962 euro. Beloppen är uträknade på samma sätt som för 2001. Landskapets andel utgör således 0,58 % av den i landet debiterade statsskatten.

2. Samfundsskatt

Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har för 2002 lagts den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller staten. Enligt detta utgör statens andel av debiteringen i hela riket 3 864 197 593 och i landskapet 29 295 364 euro.

3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet

Skattebeloppet för dessa båda skatter är i hela riket 293 449 444 euro. I landskapet har uppburits 1 958 348 euro från vilket avdras kommunernas andel 783 339 euro. Beloppen har uträknats på samma sätt som för 2001. Återstoden, 1 175 009 euro, har lagts till grund för beräkningen av skattegottgörelsen.

4. Källskatt på ränteinkomst

Skattebeloppet i hela riket är 267 974 880 euro. Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har lagts ett belopp som uträknats på motsvarande sätt som för 2001. För 2002 är procentandelen således 0,58.

5. Tonnageskatt

Enligt uppgifter från skattestyrelsen har tonnageskatt inte influtit under 2002.

Siffersammanställning:

		Landskapet Åland	Hela riket
1. Statsskatt		45 432 962	7 735 461 400
Ålands procentuella andel = 0,58 %			
2. Samfundsskatt		29 295 364	3 864 197 593
Statens andel			
3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet			
Uppburet i landskapet	1 958 348		
./. Kommunernas andel	783 339	1 175 009	293 449 444
4. Källskatt på ränteinkomst (0,58 % av 267 974 880)		1 554 254	267 974 880
Sammanlagt		77 457 589	12 161 083 317
0,5 % av skatterna för hela riket		60 805 416	
Landskapet Ålands skattegottgörelse		16 652 173	

Republikens presidents beslut 5.3.2004.

Nr 2/04, D 10 04 04 1. Skattegottgörelse för 2003.

Ålandsdelegationens beslut 14.12.2004:

Ålandsdelegationen skall enligt 56 § självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) fastställa i 49 § sagda lag föreskriven skattegottgörelse till landskapet Åland.

Skattegottgörelse enligt 49 § självstyrelselagen utfaller då den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten överskrider 0,5 procent av motsvarande skatt för hela riket, varvid det överskjutande beloppet tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt den landskapet Åland för 2003 tillkommande skattegottgörelsen till 20 997 666 euro.

Motivering och beslutsunderlag:

Till begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt har, såsom i beslutet avseende skattegottgörelsen för 2002, hänförts, förutom statsskatten och samfundsskatten, även källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet samt källskatt på ränteinkomst.

Till underlag för beräkningarna har lagts uppgifter från skattestyrelsen. Skattestyrelsens skrivelse bifogas.

De statliga inkomst- och förmögenhetsskatter på basis av vilka skattegottgörelsen för 2003 har beräknats utgör sålunda följande:

1. Statsskatt

Såsom statsskatt har för skatteåret 2003 debiterats, 7 684 822 868 euro i hela riket och i landskapet Åland 45 772 450 euro. Beloppen är uträknade på samma sätt som för 2002. Landskapets andel utgör således 0,59 % av den i landet debiterade statsskatten.

2. Samfundsskatt

Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har för 2003 lagts den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller staten. Enligt detta utgör statens andel av debiteringen i hela riket 4 128 065 070 och i landskapet 34 437 456 euro.

3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet

Skattebeloppet för dessa båda skatter är i hela riket 300 929 326 euro. I landskapet har uppburits 1 937 308 euro från vilket avdras kommunernas andel 774 923 euro. Beloppen har uträknats på samma sätt som för 2002. Återstoden, 1 162 385 euro, har lagts till grund för beräkningen av skattegottgörelsen.

4. Källskatt på ränteinkomst

Skattebeloppet i hela riket är 216 068 569 euro. Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har lagts ett belopp som uträknats på motsvarande sätt som för 2002. För 2003 är procentandelen således 0,59.

5. Tonnageskatt

Enligt uppgifter från skattestyrelsen har tonnageskatt inte influtit under 2003.

Siffersammanställning:

	Landskapet	Hela riket
--	------------	------------

	Åland	
1. Statsskatt	45 772 450	7 684 822 868
Ålands procentuella andel = 0,59 %		
2. Samfundsskatt	34 437 456	4 128 065 070
Statens andel		
3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet		
Uppburet i landskapet	1 937 308	
./. Kommunernas andel	774 923	
	1 162 385	300 929 326
4. Källskatt på ränteinkomst (0,59 % av 216 068 569)	1 274 804	216 068 569
Sammanlagt	82 647 095	12 329 885 833
0,5 % av skatterna för hela riket	61 649 429	
Landskapet Ålands skattegottgörelse	20 997 666	

Republikens presidents beslut 25.2.2005.

Nr 2/05, D 10 05 04 1. Skattegottgörelse för 2004.

Ålandsdelegationens beslut 15.12.2005:

Ålandsdelegationen skall enligt 56 § självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) fastställa i 49 § sagda lag föreskriven skattegottgörelse till landskapet Åland.

Skattegottgörelse enligt 49 § självstyrelselagen utfaller då den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten överskrider 0,5 procent av motsvarande skatt för hela riket, varvid det överskjutande beloppet tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt den landskapet Åland för 2004 tillkommande skattegottgörelsen till 20 508 069 euro.

Motivering och beslutsunderlag:

Till begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt har, såsom i beslutet avseende skattegottgörelsen för 2003, hänförts, förutom statsskatten och samfundsskatten, även källskatt för begränsat skattskyldiga, källskatt för löntagare från utlandet och källskatt på ränteinkomst samt tonnage-skatt.

Till underlag för beräkningarna har lagts uppgifter från skattestyrelsen. Skattestyrelsens skrivelse bifogas.

De statliga inkomst- och förmögenhetsskatter på basis av vilka skattegottgörelsen för 2004 har beräknats utgör sålunda följande:

1. Statsskatt

Såsom statsskatt har för skatteåret 2004 debiterats, 8 035 783 012 euro i hela riket och i landskapet Åland 53 315 706 euro. Beloppen är uträknade på samma sätt som för 2003. Landskapets andel utgör således 0,66 % av den i landet debiterade statsskatten.

2. Samfundsskatt

Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har för 2004 lagts den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller staten. Enligt detta utgör statens andel av debiteringen i hela riket 4 079 522 729 och i landskapet 28 188 890 euro.

3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet

Skattebeloppet för dessa båda skatter är i hela riket 390 274 452 euro. I landskapet har uppburits 2 098 948 euro från vilket avdras kommunernas andel 839 579 euro. Beloppen har uträknats på samma sätt som för 2003. Återstoden, 1 259 369 euro, har lagts till grund för beräkningen av skattegottgörelsen.

4. Källskatt på ränteinkomst

Skattebeloppet i hela riket är 170 005 876 euro. Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har lagts ett belopp som uträknats på motsvarande sätt som för 2003. För 2004 är procentandelen således 0,66.

5. Tonnageskatt

Enligt uppgifter från skattestyrelsen har 876 euro influiterats i tonnage­skatt i riket och ingen tonnage­skatt från landskapet Åland under 2004.

Siffersammanställning:

		Landskapet Åland	Hela riket
1. Statsskatt		53 315 706	8 035 783 012
Ålands procentuella andel = 0,66 %			
2. Samfundsskatt		28 188 890	4 079 522 729
Statens andel			
3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet			
Uppburet i landskapet	2 098 948		
./. Kommunernas andel	839 579	1 259 369	390 274 452
4. Källskatt på ränteinkomst (0,66 % av 170 005 876)		1 122 038	170 005 876
5. Tonnageskatt		-	876
Sammanlagt		83 886 003	12 675 586 945
0,5 % av skatterna för hela riket		63 377 934	
Landskapet Ålands skattegottgörelse		20 508 069	

Republikens presidents beslut 3.3.2006.

Nr 2/06, D 10 06 04 1. Skattegottgörelse för 2005.

Ålandsdelegationens beslut 18.12.2006:

Ålandsdelegationen skall enligt 56 § i självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) fastställa i 49 § sagda lag föreskriven skattegottgörelse till landskapet Åland.

Skattegottgörelse enligt 49 § i självstyrelselagen utfaller då den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten överskrider 0,5 procent av motsvarande skatt för hela riket, varvid det överskjutande beloppet tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt den landskapet Åland för 2005 tillkommande skattegottgörelsen till 35 060 129 euro.

Motivering och beslutsunderlag:

Till begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt har, såsom i beslutet avseende skattegottgörelsen för 2004, hänförts, förutom statsskatten och samfundsskatten, även källskatt för begränsat skattskyldiga, källskatt för löntagare från utlandet och källskatt på ränteinkomst samt tonnageskatt.

Till underlag för beräkningarna har lagts uppgifter från Skattestyrelsen. Skattestyrelsens skrivelse bifogas.

De statliga inkomst- och förmögenhetsskatter på basis av vilka skattegottgörelsen för 2005 har beräknats utgör sålunda följande:

1. Statsskatt

Såsom statsskatt har för skatteåret 2005 debiterats, 8 450 073 788 euro i hela riket och i landskapet Åland 66 801 855 euro. Beloppen är uträknade på samma sätt som för 2004. Landskapets andel utgör således 0,79 % av den i landet debiterade statsskatten.

2. Samfundsskatt

Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har för 2005 lagts den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller staten. Enligt detta utgör statens andel av debiteringen i hela riket 3 987 688 968 euro och i landskapet 30 894 619 euro.

3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet

Skattebeloppet för dessa båda skatter är i hela riket 401 854 660 euro. I landskapet har uppburits 1 811 892 euro från vilket avdras kommunernas andel 724 757 euro. Beloppen har uträknats på samma sätt som för 2004. Återstoden, 1 087 135 euro, har lagts till grund för beräkningen av skattegottgörelsen.

4. Källskatt på ränteinkomst

Skattebeloppet i hela riket är 163 659 362 euro. Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har lagts ett belopp som uträknats på motsvarande sätt som för 2004. För 2005 är procentandelen således 0,79.

5. Tonnageskatt

Enligt uppgifter från Skattestyrelsen har 880 euro influtit i tonnageskatt i riket och ingen tonnageskatt från landskapet Åland under 2005.

Siffersammanställning

		Landskapet Åland	Hela riket
1. Statsskatt		66 801 855	8 450 073 788
Ålands procentuella andel = 0,79 %			
2. Samfundsskatt		30 894 619	3 987 688 968
Statens andel			
3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och löntagare från utlandet			
Uppburet i landskapet	1 811 892		
./. Kommunernas andel	724 757	1 087 135	401 854 660

4. Källskatt på ränteinkomst (0,79 % av 163 659 362)	1 292 908	163 659 362
5. Tonnageskatt	0,00	880
Sammanlagt	100 076 517	13 003 277 658
0,5 % av skatterna för hela riket	65 016 388	
Landskapet Ålands skattegottgörelse	35 060 129	

Republikens presidents beslut 2.3.2007.

Nr 2/07, D 10 07 04 1. Skattegottgörelse för 2006.

Ålandsdelegationen skall enligt 56 § i självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991) fastställa i 49 § i sagda lag föreskriven skattegottgörelse till landskapet Åland.

Skattegottgörelse enligt 49 § i självstyrelselagen utfaller då den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten överskrider 0,5 procent av motsvarande skatt för hela riket, varvid det överskjutande beloppet tillkommer landskapet.

Ålandsdelegationens beslut:

Ålandsdelegationen har fastställt den landskapet Åland för 2006 tillkommande skattegottgörelsen till 24 197 657 euro.

Motivering och beslutsunderlag:

Till begreppet inkomst- och förmögenhetsskatt har, såsom i beslutet avseende skattegottgörelsen för 2005, hänförts, förutom statsskatten och samfundsskatten, även källskatt för begränsat skattskyldiga, källskatt för löntagare från utlandet och källskatt på ränteinkomst samt tonnageskatt.

Till underlag för beräkningarna har lagts uppgifter från Skattestyrelsen. Skattestyrelsens skrivelse bifogas.

De statliga inkomst- och förmögenhetsskatter på basis av vilka skattegottgörelsen för 2006 har beräknats utgör sålunda följande:

1. Statsskatt

Såsom statsskatt har för skatteåret 2006 debiterats, 8 403 627 462 euro i hela riket och i landskapet Åland 55 590 208 euro. Beloppen är uträknade på samma sätt som för 2005. Landskapets andel utgör således 0,66 % av den i landet debiterade statsskatten.

2. Samfundsskatt

Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har för 2006 lagts den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller staten. Enligt detta utgör statens andel av debiteringen i hela riket 4 567 032 962 euro och i landskapet 35 052 631 euro.

3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och för löntagare från utlandet

Skattebeloppet för dessa båda skatter är i hela riket 440 434 875 euro. I landskapet har uppburits 549 491 euro från vilket avdras kommunernas andel 219 797 euro. Beloppen har uträknats på samma sätt som för 2005. Återstoden, 329 694 euro, har lagts till grund för beräkningen av skattegottgörelsen.

4. Källskatt på ränteinkomst

Skattebeloppet i hela riket är 175 379 955 euro. Till grund för beräkningen av skattegottgörelsen har lagts ett belopp som uträknats på motsvarande sätt som för 2005. För 2006 är procentandelen den i punkt 1 angivna 0,66.

5. Tonnageskatt

Enligt uppgifter från Skattestyrelsen har 1 427 euro inlutit i tonnageskatt i riket och ingen tonnageskatt i landskapet under 2006.

Siffersammanställning

		Landskapet Åland	Hela riket
1. Statsskatt		55 590 208	8 403 627 462
Ålands procentuella andel = 0,66 %			
2. Samfundsskatt		35 052 631	4 567 032 962
Statens andel			
3. Källskatt för begränsat skattskyldiga och för löntagare från utlandet			
	549 491		
Uppburet i landskapet	<u>219 797</u>	329 694	440 434 875
./. Kommunernas andel			
4. Källskatt på ränteinkomst (0,66 % av 175 379 955)		1 157 507	175 379 955
5. Tonnageskatt			1 427
Sammanlagt		92 130 040	13 586 476 681
		<u>67 932 383</u>	
0,5 % av skatterna för hela riket			
		24 197 657	
Landskapet Ålands skattegottgörelse			

Detta beslut ersätter Ålandsdelegationens beslut av 20.12.2007.

F. EXTRA ANSLAG

1/97. Extra anslag för en elöverföringsanläggning mellan Sverige och Åland.

Ålandsdelegationens beslut 26.11.1998:

Ärende:

Ålands lagting har i skrivelse 28.4.1997 anhållit om att Ålandsdelegationen måtte bevilja landskapet Åland ett extra anslag om 50 000 000 mark att utges som bidrag åt Kraftnät Åland Ab för byggande av en ny elöverföringsanläggning mellan Sverige och Åland. Till ansökan har fogats de utredningar Ålands Kraftverk Ab låtit tre utomstående konsulter utföra i syfte att klarlägga det anskaffningsalternativ som skulle vara förmånligast med beaktande av tekniska och ekonomiska faktorer.

Utlåtanden:

Ålandsdelegationen har i ärendet inhämtat utlåtande från handels- och industriministeriet och justitieministeriets europarättsenhet.

Delegationen har av landskapsstyrelsen begärt en kompletterande redogörelse om bidragets förenlighet med EG-rätten. Med anledning härav har landskapsstyrelsen riktat ett i artikel 93.3 i EG-fördraget avsett meddelande till Europeiska kommissionen, som meddelat att hinder i detta avseende för ifrågavarande stöd inte föreligger.

Ålandsdelegationens avgörande:

Landskapet Åland kan enligt 48 § självstyrelselagen för Åland på framställning av lagtinget beviljas extra anslag för osedvanligt stora engångsutgifter som inte rimligen kan finansieras med landskapets budget. Extra anslag beviljas endast för uppgifter som faller inom landskapets behörighet. På Ålandsdelegationen ankommer enligt 56 § 3 mom. 3 punkten självstyrelselagen att bevilja extra anslag och besluta om möjligen därmed förenade villkor.

Med hänvisning härtill och nedanstående motivering har Ålandsdelegationen beslutat, att bevilja landskapet Åland ett extra anslag om 42 700 000 mark att utges som bidrag åt Kraftnät Åland Ab för byggande av en elöverföringslinje mellan Sverige och Åland.

Delegationen har därtill beslutat om följande villkor:

1. Det slutliga beloppet av det extra anslaget får vara högst 40 % av de godtagbara investeringskostnaderna. Med godtagbara investeringskostnader avses i statsrådets beslut om allmänna villkor för beviljande av energistöd (45/1996) avsedda godtagbara kostnader.
2. Anslaget betalas i rater till Ålands landskapsstyrelse mot rekvisition med redogörelse för användningen.
3. Den slutliga avsyningen av projektet skall ske i närvaro av representanter för landskapsstyrelsen och handels- och industriministeriet på vilka det ankommer att fastställa det slutliga anslagsbeloppet och godkänna den slutliga redovisningen av anslagets användning.

Projektet förutsätter likaså att de i EU-kommissionens skrivelse 29.10.1998 nämnda villkoren iakttas.

Enligt 56 § 5 mom. självstyrelselagen underställs delegationens beslut republikens president för stadfästelse.

Motivering:

Behovet av en ny elöverföringsanläggning

Elproduktionen på Åland ombesörjs av Ålands Kraftverk Ab, som är ett huvudsakligen av landskapet och åländska kommuner ägt företag. Ur kraftverkets årsberättelse för år 1996 kan utläsas att 56,5 % av elanskaffningen importerats från Sverige, medan 2,3 % importerats från riket. Kraftverkets egen elkraftsproduktion svarade för 41,2 % av anskaffningen. Den nuvarande överföringsledningen för elkraft från Sverige till Åland har således stått för den största elanskaffningskapaciteten i det åländska kraftförsörjningssystemet. För byggande av denna överföringsledning beviljade Ålandsdelegationen 22.5.1973 med stöd av 30 § 1951 års självstyrelselag ett extraordinarie anslag omfattande 8 554 000 mark, vilket republikens president stadfäste 2.7.1973. Dessutom har extraordinarie anslag beviljats för elektrifiering i landskapet. Ålands lagting har i sin anhållan framfört att ovan nämnda överföringsledning konstaterats vara i slutskedet av sin tekniska livslängd. En ny kapacitet måste anskaffas inom de närmaste åren för att trygga elkraftsförsörjningen på Åland under en period om minst 20 år. Lagtinget hänvisar i sin ansökan till de utredningar och beräkningar Ålands Kraftverk Ab utfört. Enligt dem vore en ny växelströmsförbindelse till Sverige det bästa alternativet för att anskaffa huvuddelen av det åländska elbehovet. För projektets genomförande har Ålands Kraftverk Ab låtit bilda dotterbolaget Kraftnät Åland Ab, till vilket nätverksamheten överförs. Handels- och industriministeriet anför i sitt utlåtande 18.8.1997 att det är nödvändigt att förnya elanskaffningskapaciteten eftersom överföringsförbindelsen mellan Sverige och Åland nu är i slutet av sin livslängd. Utgående från tillbudsstående utredningar anser ministeriet att den nu föreslagna kabelförbindelsen till Sverige är en ändamålsenlig lösning för att trygga eltillgången på Åland för minst tjugo år.

Ärendets handläggning

Av lagtingets anhållan framgår att Ålands Kraftverk Ab fattat ett principbeslut att inom en kostnadsram om 150 miljoner mark genomföra byggandet av den nya växelströmsförbindelsen mellan Sverige och Åland med kapaciteten 80 MW. I sina beräkningar har bolaget räknat med en investeringskostnad om 125 miljoner mark varav bidragsfinansieringens andel utgör 40 %. Kraftverksaktiebolaget har hos Ålands landskapsstyrelse anhållit om största möjliga investeringsstöd för projektet. I lagtingets skrivelse har bidragets storlek preciserats att gälla 50 miljoner mark dock högst 40 % av de godtagbara investeringskostnaderna. Ålands landskapsstyrelse har i skrivelse 16.11.1998 konstaterat att enligt de beräkningar Kraftnät Åland Ab utfört utgående från inkomna offerter kommer kostnaden för elöverföringsanläggningen att uppgå till ca. 107 miljoner mark.

Handels- och industriministeriet hänvisar i sitt utlåtande till statsrådets beslut om allmänna villkor för beviljande av energistöd (45/1996) enligt vilket det statliga stödet kan vara högst 25 % till projekt som främjar en säker och mångsidig energiförsörjning och som utförs i områden där Europeiska unionens strukturfondsprogram fullföljs. Statsrådet kan även särskilt besluta om att stöda ett enskilt projekt och om maximibeloppet för detta stöd. Ministeriet anför som sin slutsats att det föreslagna stödet om högst 40 % kan anses godtagbart eftersom byggandet av en ny kabelförbindelse mellan Åland och Sverige är exceptionellt dyrt till följd av skärgårdsförhållandena. Ministeriet har även beaktat det faktum att man genom detta kan förhindra att priset på el på Åland blir orimligt högt jämfört med medelpriset på el i riket.

På initiativ av Ålands landskapsstyrelse anmälde Finlands ständiga representation i enlighet med artikel 93.3 i EG-fördraget om investeringsstödet för elöverföringsanläggningen till Europeiska kommissionen. Kommissionen har i skrivelse 29.10.1998 meddelat att kommissionen beslutat att inte göra några invändningar mot det anmälda stödet eftersom stödåtgärderna enligt en bedömning på sju punkter omfattas av artikel 90.2 i EG-fördraget.

I punkt 6 i kommissionens skrivelse förutsätts att den nya elkabeln skall vara öppen för alla el-distributörer och -konsumenter som önskar köpa el från Sverige samt att Ålands Kraftnät Ab är skyldigt att medge tredje part tillträde till kabeln enligt bestämmelserna i Europaparla-

mentets och rådets direktiv 96/92/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el. En bestämmelse om detta har intagits i landskapsstyrelsens koncession till Kraftnät Åland Ab. I punkt 7 förutsätter kommissionen att byggandet av elkabeln blir föremål för offentligt anbudsförfarande i Europeiska gemenskapernas officiella tidning. Enligt Kraftnät Åland Ab:s skrivelse 6.11.1998 har en annons om projektets upphandling införts 27.1.1998 i nämnda tidning.

Förutsättningarna enligt självstyrelselagen för beviljande av extra anslag:

I 1991 års självstyrelselag (1144/1991) infördes ett nytt finansiellt system i relationerna mellan riket och landskapet enligt vilket utgifterna för självstyrelsen skulle täckas av ett årligt belopp av statsmedel beräknat i relation till statsbokslutet. Beträffande den i 45 § självstyrelselagen nämnda avräkningen anförs i regeringens proposition (RP 73/1990) att "de medel som enligt den gällande självstyrelselagen utgår till landskapet såsom ordinarie och extra ordinarie anslag täcks enligt 1 mom. av ett årligt s.k. avräkningsbelopp, som fastställs vid en särskild avräkning". Utgångspunkten var enligt motiveringen att de medel som enligt tidigare självstyrelselag erlagts i form av såväl ordinarie som extra ordinarie statsanslag skulle innefattas i det årliga avräkningsbeloppet och under normala förhållanden täcka landskapets finansieringsbehov. Av denna anledning hade den tidigare formen av finansiering genom extra ordinarie anslag slopats i förslaget. Avräkningsgrunden är i självstyrelselagen angiven genom ett relationstal om 0,45. Enligt motiveringen motsvarar 0,45 % medeltalet av de tal som anger förhållandet mellan de till landskapet under ettvarit åren 1975 - 1988 överförda beloppen och statsbokslutets inkomster, exklusive lån, för motsvarande år. Av motiveringen framgår också att detta innebar en sänkning av den för beredningen av självstyrelselagsreformen tillsatta Ålandskommitténs förslag om 0,48 % som på samma grunder uträknats med åren 1978 - 1982 som bas.

Av nämnda orsaker ingår i regeringens proposition med förslag till ny självstyrelselag inga bestämmelser som skulle gälla extra eller extra ordinarie anslag i samma betydelse som i 1951 års självstyrelselag, bortsett från ett övergångsstadgande i 77 § beträffande tillägg till tidigare stadfästa anslag.

Med avvikelse från regeringens proposition i ärendet infördes under riksdagsbehandlingen bestämmelser om extra anslag. Extra anslag kan enligt lydelsen av 48 § självstyrelselagen på framställning av lagtinget beviljas "för osedvanligt stora engångsutgifter som inte rimligen kan finansieras med landskapets budget. Extra anslag kan beviljas endast för uppgifter som faller inom landskapets behörighet."

Bestämmelsen tillkom på förslag av riksdagens statsutskott som i sitt utlåtande (nr 10/1991) till grundlagsutskottet ansåg att möjligheten att bevilja extraordinarie anslag skulle bibehållas också i den nya självstyrelselagen. Grundlagsutskottet konstaterade i sitt betänkande (nr 15/1990) att "ändringen av 48 § innebär att möjligheten att bevilja extra ordinarie anslag för exceptionella engångsinvesteringar bibehålls i självstyrelselagen. De extra ordinarie anslagen har med stöd av den gällande lagen t.ex. disponerats för att bygga en hotell- och restaurangskola och för ett elektrifieringsprogram i landskapet. Extra ordinarie anslag skall också i framtiden kunna beviljas för sådana uppgifter i landskapet som på grund av de osedvanligt stora utgifter de medför rimligen inte kan anses behöva finansieras genom landskapets budget."

Landskapets bokslut för 1997 har en omslutning på cirka 1,1 miljard mark, vilket även innefattar ordinarie investeringar i landskapet. Det statliga avräkningsbeloppet för år 1997 utgör 775 525 772,82 mark. En investering utgörande 107 000 000 mark kan i relation härtill anses som betydande.

Eftersom man genom den planerade elöverföringsanläggningen avser att trygga elkraftsförsörjningen för Åland för en tid om minst 20 år kan investeringen anses utgöra en i 48 § självstyrelselagen avsedd engångsutgift.

Bestämmelserna om el är att hänföra till näringsverksamhet på vilket område landskapet med vissa undantag tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen.

Ålandsdelegationens sammanfattning:

Delegationen finner att Ålands lagtings anhållan om extra anslag för byggande av den nya elöverföringsanläggningen mellan Sverige och Åland uppfyller förutsättningarna i 48 § självstyrelselagen. Med beaktande av att investerings- kostnaderna beräknats till cirka 107 miljoner mark har delegationen beslutat bevilja landskapet 42 700 000 mark att utges som bidrag till Ålands Kraftnät Ab för sagda projekt. Inom ramen för det beviljade extra anslaget får det slutliga bidragsbeloppet dock vara högst 40 % av de godtagbara investeringskostnaderna.

Anslaget utbetalas till Ålands landskapsstyrelse mot redogörelse för medlens användning. Den slutliga avsyningen skall ske under överinseende av landskapsmyndigheterna och handels- och industriministeriet vilka fastställer det slutliga bidragsbeloppet. Ålandsdelegationens beslut skall enligt 56 § 5 mom. självstyrelselagen stadfästas av republikens president. Om beslutet inte stadfästs oförändrat inom tre månader skall det hänskjutas till delegationen för ny behandling.

Handels- och industriministeriets utlåtande 18.8.1997:

Ålandsdelegationen har anhållit om handels- och industriministeriets utlåtande över Ålands lagtings framställning, där lagtinget anhåller om ett extra anslag om 50 000 000 mark att utges som bidrag åt Kraftnät Åland Ab för byggande av en ny elöverföringsanläggning Sverige Åland.

Det är nödvändigt att förnya elanskaffningskapaciteten, eftersom överföringsförbindelsen mellan Sverige och Åland, som byggdes år 1973 och som huvudsakligen består av sjökablar, är i slutskedet av sin tekniska livslängd. Ålands Kraftverksaktiebolag har låtit utföra tre utredningar av elanskaffningsalternativen. I utredningarna har olika kabelalternativ jämförts samt de tekniska och ekonomiska förutsättningarna att bygga ett eget kraftverk utretts. Utgående från gjorda utredningar och sina egna kalkyler anser bolaget att en ny växelströmsförbindelse till Sverige är det bästa alternativet för att trygga elanskaffningen i minst tjugo år. Projektet skall genomföras av dotterbolaget Kraftnät Åland AB som Ålands Kraftverksaktiebolag har bildat för elöverföringsfunktioner och som svarar för elöverföringen från elleverantörerna till eldistributörerna.

Utgående från till buds stående utredningar kan den föreslagna nya kabelförbindelsen till Sverige anses som en ändamålsenlig lösning för att trygga eltillgången för minst tjugo år framåt. Statligt stöd för energiinvesteringar har sedan år 1996 grundat sig på statsrådets beslut om allmänna villkor för beviljande av energistöd (45196). Enligt detta beslut kan det statliga stödet vara högst 25 % till projekt som främjar en säker och mångsidig energiförsörjning och som utförs i områdena där Europeiska unionens strukturfondsprogram fullföljs. Statsrådet kan också särskilt besluta om att stöda ett enskilt projekt och om maximibeloppet av detta stöd. Eftersom byggandet av en ny kabelförbindelse mellan Åland och Sverige är exceptionellt dyrt till följd av skärgårdsförhållandena, kan det föreslagna stödet på högst 40 % anses som godtagbart när man beaktar att det på detta sätt kan förhindras att priset på el på Åland stiger orimligt högt jämfört med medelpriset på el på fastlandet.

När statligt stöd beviljas till ett företag måste också Europeiska unionens regler om detta beaktas, vilka bl.a. begränsar beloppet av företagsstöden. Ålandsdelegationen anser i sin framställning att det i detta fall är frågan om en investering i infrastruktur, vilket gör att det inte bör behandlas som ett sådant företagsstöd som U avser. Fastän EU:s statsstödsregler inte ger något entydigt svar i saken, kan det på goda grunder anses att det är frågan om ett stöd för byggande av infrastruktur och inte ett egentligt statligt stöd i det hänseende som artikel 92.1 i fördraget om upprättande av EG avser. Detta är i synnerhet fallet om inget enskilt företag,

t.ex. en stor elköpare, får någon fördel genom stödet. Projektet i fråga kan dessutom tänkas ha mera positiva än negativa eller snedvridande effekter på konkurrensen på elmarknaden och handeln mellan EU:s medlemsländer.

Europarättsenhetens utlåtande 18.9.1997:

1. Bakgrund

Den nuvarande elöverföringsledningen mellan Sverige och Åland togs i bruk år 1973 och den har konstaterats vara i slutskedet av sin tekniska livslängd. Därför är det nödvändigt att förnya elanskaffningskapaciteten. Ålands Kraftverksaktiebolag har beställt tre omfattande utredningar av elanskaffningsalternativ. Utredningarna visar att det bästa och förmånligaste alternativet är att bygga en ny växelströmsförbindelse från Sverige till Åland (kabelalternativet).

Ålands Kraftverksaktiebolag har för sin del beslutat att bygga en ny växelströmsförbindelse med en kapacitet på 80 MW inom en kostnadsram på 150 miljoner mark. Bolaget har anhållit om investeringsstöd för projektet hos landsskapsstyrelsen.

För att genomföra projektet har Ålands Kraftverksaktiebolag bildat dotterbolaget Kraftnät Åland AB. Ålands lagting har konstaterat att Kraftnät Åland AB som ett allmännyttigt företag handhar den åländska stamnätverksamheten och ställer elnät till användning för elöverföring och andra nättjänster. Bolaget säljer nättjänster på enhetliga villkor. Det bär ansvaret för att kraftöverföringssystemet fungerar och för elöverföringen mellan elleverantörer och eldistributörer.

En ny elöverföringsanläggning är mycket dyr till följd av skärgårdsförhållandena, vilket påverkar avgifterna för elöverföringen. Ålands lagting har konstaterat att investeringen bör beviljas bidrag för att minska skillnaden i avgifter mellan Åland och fastlandet. Landsskapsstyrelsen anser att det är fråga om en investering i elnätet som hör till infrastrukturen och att investeringen gynnar konkurrensen på marknaden.

2. Gemenskapsrättsliga bestämmelser om statsstöd

2.1. Materiella bestämmelser

Den gemenskapsrättsliga huvudregeln som gäller kriterier för statligt stöd finns i artikel 92.1 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (EG fördraget). I den bestäms följande:

"Om inte annat föreskrivs i detta fördrag, är stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrیدا konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den gemensamma marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna."

Enligt punkten tillåts stöd alltså inte om det uppfyller följande förutsättningar:

- 1) det är fråga om stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel,
- 2) stödet är selektivt så att det gynnar vissa företag eller viss produktion,
- 3) stödet snedvrider eller hotar att snedvrیدا konkurrensen, 4) stödet påverkar handeln mellan medlemsstaterna och
- 5) stödet faller inte under någon av undantagsföreskrifterna i fördraget.

Begreppet statsstöd har tolkats mycket vitt av kommissionen och EG domstolen som har uttalat att artikel 92.1 riktar sig mot allt stöd som finansieras genom offentliga tillgångar. Det saknar relevans om stöd beviljas direkt av staten eller av ett offentligt eller privat organ som är etablerat och styrt av staten och som har till uppgift att administrera stödet. Begreppet stat inbegriper inte bara de centrala nationella myndigheterna utan också olika regionala och lokala myndigheter. Stöd som har sitt ursprung i gemenskapens budget faller däremot utanför artikel 92.

Statsstödsbegreppet innefattar ekonomiska åtgärder och förmåner av olika slag. Det kan t.ex. vara fråga om investeringsstöd och anslag från staten. Det kan vara problematiskt att skilja mellan otillåtet statsstöd och tillåtna statliga åtgärder t.ex. vid förbättring av infrastruktur och investering. EG domstolen har uttalat att det inte är grunden eller målet för åtgärden utan den faktiska effekten som är avgörande. Enligt den s.k. kommersiell investerare principen är statligt finansieringsstöd otillåtet om företaget inte hade kunnat erhålla det aktuella beloppet på den privata kapitalmarknaden under liknande omständigheter eller om det hade kunnat göra det endast på mindre gynnsamma villkor. Bestämmelserna om statsstöd är tillämpliga förutom i situationer där stöd beviljas till privata företag (eller individer) också i situationer där det ges till offentliga företag.

Statsstödet är selektivt om det gynnar antingen vissa företag eller viss produktion. Om åtgärden är generell och riktad till alla företag är det inte fråga om otillåtet stöd.

Stöd till infrastruktur är i flesta fall inte selektivt, särskilt då det är fråga om en förbättring av infrastruktur som genomförs av offentliga myndigheter. Kommissionen fäster uppmärksamhet vid om ett visst företag har fördel av stödet eller om stödet är av kollektiv nytta. I fallet *Matra v. kommissionen* (fall C 225/91 *Matra v. kommissionen*, ECR 1993, s. 1 3203) hade Portugal meddelat om stöd till ett företag i form av bl.a. infrastrukturstöd. Portugal hade nämligen åtagit sig att bygga ut el och vattendistributionen och avfallsservicen för företaget. Till följd av kommissionens positiva beslut väckte ett konkurrentföretag talan mot kommissionen vid EG domstolen. I domen uttalade domstolen bl.a. att "with respect to the investment in infrastructure and the training programme, it must be emphasized that the commission found in the contested decision that the infrastructure and training measures would not benefit the joint venture exclusively, enabling it to conclude that the financial assistance granted by the Portuguese Republic should not be regarded as state aid."

Det har ansetts att konkurrensen blir snedvriden eller hotar att bli snedvriden automatiskt när stöd ges. Den faktiska eller potentiella effekten på konkurrensen är här avgörande. I ett viktigt fall angående ett holländskt program för investeringsunderstöd uttalade EG domstolen att "när finansiellt statsstöd stärker ett företags position i förhållande till konkurrerande företag inom gemenskapens interna handel, måste de senare anses som påverkade av stödet (fall 730/79 *Philip Morris Holland BV v. kommissionen* ECR 1980, s. 2671). I facklitteratur har det konstaterats att stödet bör vara så betydande att dess effekt på marknaden är faktisk och inte endast teoretisk för att det kan anses vara otillåtet.

Statsstöd är inte förenligt med den gemensamma marknaden om det påverkar handeln mellan medlemsstaterna. I praktiken har kommissionen ansett att denna påverkan kan också vara potentiell.

Förbudet mot statsstöd som uppställts i EG fördraget är inte totalt. Statsstödet kan ha godkänts genom en undantagsföreskrift i fördraget. I artikel 92.3 finns de relativa undantag som kommissionen kan anse vara förenliga med den gemensamma marknaden. Enligt artikel 92.3 kan som förenliga med den gemensamma marknaden anses följande stöd:

"a) stöd för att främja den ekonomiska utvecklingen i regioner där levnadsstandarden är onormalt låg eller där det råder allvarig brist på sysselsättning.

b) stöd för att främja genomförandet av viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse eller för att avhjälpa en allvarlig störning i en medlemsstats ekonomi,

c) stöd för att underlätta utveckling av vissa näringsverksamheter eller vissa regioner, när det inte påverkar handeln i negativ riktning i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset, –

e) stöd av annat slag i enlighet med vad rådet på förslag från kommissionen kan komma att bestämma genom beslut med kvalificerad majoritet."

I dessa fall kan kommissionen tämligen fritt avgöra om ett statsstöd på ekonomiska eller sociala grunder är förenligt med EG rätten,

2.2. Procedurbestämmelser

Enligt artikel 93.3 1 EG fördraget måste en stat i förväg meddela kommissionen om en plan på att vidta eller ändra stödåtgärder. Kommissionen avgör om stödet är förenligt med EG fördraget: kommissionen måste först bedöma om stödet uppfyller förutsättningarna för otillåtet stöd i artikel 92. 1. Om svaret är jakande måste den bedöma om ett av undantagen i artikel 92.3 kan komma i fråga. Staten får inte genomföra stödåtgärden förrän kommissionen har fattat ett slutligt beslut i ärendet.

EG domstolen har uttalat att kommissionen måste inom två månader antingen tillkännage staten sitt beslut att inte motsätta sig verkställandet av stödet eller starta proceduren enligt artikel 93.2 (se t.ex. fall 120/73 Lorenz v. Tyskland, ECR 1973, s. 1471). Det är dock värt att understryka att denna två månaders period räknas från den tidpunkt då kommissionen fått alla upplysningar den behöver för att fatta sitt beslut. Under den här tiden gäller den s.k. "stand still" förpliktelsen, enligt vilken stödåtgärden inte får genomföras. Om kommissionen inte reagerar inom den utsatta tiden är "stand still" förpliktelsen inte längre i kraft. Däremot fortsätter denna förpliktelse om kommissionen börjar undersöka stödet. Ifall stödet inte anmälts kan denna två månaders regel inte tillämpas som sådan.

Ifall kommissionen startar proceduren enligt artikel 93.2 publicerar den en notis därom i Europeiska gemenskapernas officiella tidning. Den berörda medlemsstaten underrättas om att den skall lämna sina synpunkter på ärendet. De andra medlemsstaterna och andra intresserade parter är också berättigade att komma med anmärkningar. Om kommissionen finner att stödet är oförenligt med den gemensamma marknaden eller att sådant stöd missbrukas, skall den besluta att staten skall upphäva eller ändra stödåtgärderna inom en föreskriven tid. Kommissionen kan kräva att det olagligt betalda statsstödet skall återbetalas. Om staten i fråga inte rättar sig efter kommissionens beslut får kommissionen eller andra berörda stater väcka talan mot staten vid EG-domstolen.

Också i situationer där statsstödet inte har anmälts till kommissionen kan kommissionen kräva att stödet skall återbetalas eller att villkoren för stödet skall ändras. I dessa fall kan talan mot staten också väckas vid EG domstolen.

3. Offentliga företag

Enligt artikel 90.1 1 EG fördraget är de allmänna konkurrensrättsliga bestämmelserna i artiklarna 85–94 tillämpliga också på offentliga och andra företag som har beviljats särskilda eller exklusiva rättigheter. Detta gäller alltså också bestämmelserna om statsstöd i artiklarna 92 och 93.

Ett undantag finns i artikel 90.2 enligt vilken:

"Företag som anförtratts att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse eller som har karaktären av fiskala monopol skall vara underkastade reglerna i detta fördrag, särskilt konkurrensreglerna, i den mån tillämpningen av dessa regler inte rättsligt eller i praktiken hindrar att de särskilda uppgifter som tilldelats dem fullgörs. Utvecklingen av handeln får inte påverkas i en omfattning som strider mot gemenskapens intresse."

Av punkten följer att konkurrensreglerna tillämpas också på företag som tillhandahåller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, men bara i den mån tillämpningen av dessa regler inte faktiskt eller rättsligt hindrar företaget att uppfylla dess särskilda uppgifter. Samtidigt krävs att gemenskapshandeln inte påverkas i så hög grad att det stred mot gemenskapens intressen. Undantaget är alltså inte fullständigt. Statsmakten måste aktivt ha skapat företagets ställning, särskilda rättigheter eller monopol. När situationen och frasen "tjänster av allmänt ekonomiskt intresse" tolkas fästs uppmärksamhet vid bl.a. om tjänsterna står till buds för alla potentiella konsumenter på samma förmånliga villkor eller om företagets mål är att sträva efter vinst. I praktiken har undantaget tolkats strikt.

4. Slutsatser

Kommissionen har tolkat strikt medlemsstaternas förpliktelse att på förhand meddela kommissionen planer på att bevilja nytt stöd eller att ändra redan existerande stöd. Efter att ha fått ett meddelande från staten bedömer kommissionen om stödet uppfyller de förutsättningar för otillåtet stöd som bestäms i artikel 92.1 1 EG fördraget. Ifall kommissionen anser att dessa krav uppfylls tar den ställning till om ett av undantagen i artikel 92.3 kan komma i fråga.

När kommissionen fattar ett beslut bedömer den enligt artikel 92.1 om det är fråga om stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel. I detta fall ges anslaget först till landskapet Åland som sedan ger det som bidrag till Kraftnät Åland AB. Förutsättningen om att det är fråga om stöd som ges med hjälp av statliga medel verkar uppfyllas när bidraget ges till Kraftnät Åland AB. Kommissionen måste också bedöma om stödet är selektivt. Här är saken oklar. Å ena sidan kan man konstatera att Kraftnät Åland AB gynnas av stödet men å andra sidan kan man konstatera att stödet antagligen kan vara av kollektiv nytta. I flesta fall har det ansetts att stöd till infrastruktur inte är selektivt.

Kommissionen bedömer ytterligare om stödet snedvrider eller hotar att snedvrیدا konkurrensen och om stödet påverkar eller hotar att påverka handeln mellan medlemsstaterna. Man utgår från att konkurrensen snedvrیدs eller hotar att snedvrیدas automatiskt när stödet ges. I detta fall är det avgörande om det finns några faktiska eller potentiella konkurrentföretag – t.ex. svenska företag till Kraftnät Åland AB.

Enligt den information som europarättsenheten fått verkar inte alla förutsättningar i artikel 92.1 uppfyllas så att stödet skulle anses vara otillåtet. Det är dock värt att understryka att det är kommissionen som bedömer om dessa förutsättningar och undantag uppfylls, även om dess beslut baserar sig i hög grad på den information som staten ger. Om man vill vara alldeles säker på att stödet är tillåtet lönar det sig att underrätta kommissionen om det. Kommissionen är då skyldig att inom två månader reagera på meddelandet: inom denna tid bör kommissionen antingen tillkännage staten sitt beslut att inte motsätta sig verkställandet av stödet eller starta proceduren enligt artikel 93.2. Ifall kommissionen anser att stödet är klart tillåtet kan den ge dess beslut inom en relativt kort tid. Denna två månaders period räknas dock från den tidpunkt då kommissionen anser att den fått alla de uppgifter som den behöver för att fatta ett beslut. Det är antagligen också möjligt att kommissionen inofficiellt tillkännager att meddelandet kan dras tillbaka om den anser att staten inte borde ha meddelat stödet.

Från den information som europarättsenheten erhållit framgår det inte om Kraftnät Åland AB är ett offentligt företag. Enligt huvudregeln i artikel 90 tillämpas bestämmelserna om statsstöd i artiklarna 92 och 93 också på offentliga företag. Det finns dock ett undantag som gäller företag som tillhandahåller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Detta undantag har tolkats strikt.

Till slut konstaterar europarättsenheten att ställning har inte tagits till andra konkurrensrättsliga bestämmelser än bestämmelserna om statsstöd. Beroende av Kraftnät Åland ABs ställning kan reglerna om offentlig upphandling komma i fråga om bolaget köper varor eller tjänster från andra företag.

Statsrådets principbeslut 18.2.1999.

Republikens presidents beslut 19.2.1999.

Nr 1/03, D 10 03 04 2. Extra anslag för byggande av en reservkraftsanläggning.

Ålandsdelegationens beslut 17.3.2004:

Ärende:

Ålands lagting har i skrivelse 8.5.2003 anhållit om att Ålandsdelegationen måtte bevilja landskapet Åland ett extra anslag om 6 150 000 euro att utges som bidrag åt Kraftnät Åland Ab för byggande av en reservkraftsanläggning. Ålands landskapsstyrelse har i skrivelser 21.8.2003, 11.12.2003 och 30.1.2004 inkommit med tilläggsinformation.

Landskapsstyrelsens skrivelse och tilläggsinformation:

Ur landskapsstyrelsens skrivelse 8.5.2003 jämte kompletteringar framgår bl.a. följande:

Landskapet Åland har under åren 1956-1991 beviljats ett flertal extraordinarie anslag för elkraftsförsörjningen på Åland. Extraordinarie anslag har beviljats för elektrifiering av landskapet, elöverföringsanläggning till Sverige, stamlinjer, dieselmotorsvärmeverk samt gasturbin.

I enlighet med 1991-års självstyrelselag beviljades landskapet Åland 1998 ett extra anslag för en elöverföringsanläggning mellan Sverige och Åland. Landskapsstyrelsen har anfört att den bakomliggande motiveringen till att nämnda bidrag beviljades var kompensering av landskapet för de fördyrande faktorer som är en följd av landskapets särförhållanden och rådande prisläge. Det nu aktuella extra anslaget utgör enligt landskapsstyrelsen en fortsättning på den praxis som under en lång följd av år etablerats.

Försörjningen av elenergi inom landskapet sker i dag i huvudsak genom en 110 kV kabelförbindelse till Sverige, samt via en 45kV kabel- och luftledningsförbindelse till Gustavs i riket.

Kraftnät Åland Ab är Ålands stamnätsbolag med systemansvaret för elförsörjningen i landskapet. I systemansvaret ingår även ansvaret för att säkerställa att reservkraft finns tillgänglig. Kraftnät Åland Ab skall säkra tillgången på elektrisk energi både under normala förhållanden och vid störningar i den ordinarie försörjningen. I samband med störningar i den ordinarie försörjningen täcks behovet med reservkraft.

Kraftnät Åland Ab abonnerar för närvarande reservkraft från elproducenten Ålands Energi Ab. Kraftnät Åland Ab och Ålands Energi Ab har undertecknat ett tio års reserveffektavtal. Avtalet innefattar en gasturbin i Mariehamn (tillverkad 1967, egen finansiering), en gasturbin (tillverkad 1969, flyttad till Tingsbacka i Jomala 1983, e.o. anslag 50 %), en dieselmotor i Mariehamn (tillverkad 1972, egen finansiering), ett dieselmotorsvärmeverk (tillverkat 1980, e.o. anslag 50 % av elkraftens andel), samt ett dieselmotorsvärmeverk (tillverkat 1990, e.o. anslag 44,2 % för elkraftens del). Alla Ålands Energi Ab:s produktionsenheter utnyttjas i abonnemang och mer reservkraftskapacitet finns inte att uppbringa på Åland. De befintliga produktionsanläggningarna i Ålands Energi Ab:s ägo kommer i enlighet med avtalet att användas för reservkraftsändamål till 1.1.2014.

Behovet av reservkraft uppstår framför allt vid avbrott på förbindelsen från Sverige. Reservkraften skall då ersätta importen från Sverige och därmed täcka nästan hela Ålands elbehov. Den tillgängliga reserveffekt som Kraftnät Åland Ab genom avtal tillhandahåller för att täcka ett bortfall av importmöjligheten från Sverige är inte längre tillräcklig. Vid avbrott på ordinarie elförsörjning kan reserveffektbrist uppstå vilket kan förorsaka avbrott i eldistributionen med risk för stora skador i det åländska samhället. Avsikten är nu att tilläggskapacitet i form av en 30 MW gasturbinanläggning skall byggas, som startas vid störningar i elleveransen från Sverige.

Då den nu pågående utbyggnaden förverkligats är reservkraften i kombination med de befintliga produktionsanläggningarna i avtalet med Ålands Energi Ab samt förbindelsen till Gustavs tillräcklig ca 10 år framöver.

Gasturbinleveranskontraktet är redan undertecknat och den planerade gasturbinanläggningen i Ringsböle beräknas vara driftklar 15.12.2004. Gasturbinen av typ FT8 är ett flygmotorderivat av fabrikat Pratt & Whitney bestående av en gasgenerator och en kraftturbin. Kraftturbinen driver generatoren som alstrar elektrisk energi. Gasturbinen använder lätt brännolja som bränsle. Anläggningen är en ren reservkraftsanläggning och är inte att betrakta som någon produktionsanläggning som skulle kunna konkurrera på produktionsmarknaden. Reservkraftsanläggningen byggs ca 400 m från Kraftnät Åland Ab:s elstation i Tingsbacka till vilken anläggningen elektriskt ansluts. För bränslelagringen kommer två bränslecisterner att byggas. Kostnader för uppförande av anläggningen beräknas uppgå till ca 15 375 000 euro. Avsikten är att landskapet skall stöda finansieringen av utbyggnaden med ett bidrag uppgående till 40 procent av de godtagbara investeringskostnaderna, dock högst 6 150 000 euro. Kraftnät Åland Ab avses vidare bli beviljad en landskapsgaranti såsom proprieborgen utan motsäkerhet uppgående till 9 225 000 euro utöver av lagtinget tidigare godkända garantibelopp, vilka per 31.12.2002 uppgick till 4 485 694,77 euro. Garantierna skulle gälla för lån som upptas före den 31.5.2006.

I landskapsstyrelsens tilläggsinformation 21.8.2003 anges att den nu aktuella utbyggnaden av reservkraftskapaciteten ingår i en stor helhetslösning, som skall trygga den åländska elförsörjningen. Av behovsmässiga, ekonomiska och resursmässiga orsaker har helheten valts att realiserar i tre etapper, varav byggandet av överföringsledningen mellan Sverige och Åland utgjorde det första steget. Byggandet av den nu aktuella reservkraftsanläggningen utgör den andra etappen. En utbyggnad med en 30 MW gasturbin tillsammans med fortsatt nyttjande av befintlig reserveffektproduktion tryggar reserveffektbehovet för ca 10 år. Efter ca 10 år anses även de redan befintliga gasturbinerna ha nått slutet av sin brukstid. Vid den tidpunkten bör ersättande kapacitet för dessa enheter samt för framtida effekttillväxt finnas utbyggd. Detta utgör det tredje steget i tryggandet av den åländska elförsörjningen. Det är dock inte ännu klarlagt hur denna tredje fas skall realiserar. Antingen byggs produktionskapaciteten på Åland ut eller så byggs ytterligare en fjärrförbindelse enligt nuvarande planer till riket.

Beträffande det nu aktuella extra bidragets och landskapsgarantins förhållande till EG-rätten anför landskapsstyrelsen att subventioner till Kraftnät Åland Ab i dess egenskap av systemansvarig för tryggande av landskapets elförsörjning inte kan anses påverka handeln i en omfattning som strider mot gemenskapens intressen. Upprätthållande av reservkraft är en allmännyttig tjänst som inte är ekonomiskt lönsam och som därför inte skulle kunna upprätthållas av marknadskrafterna. Landskapsstyrelsen hänvisar i tilläggsinformationen 11.12.2003 till de fyra kriterier som enligt EG-domstolens avgörande 24.7.2003 i fallet Altmark Trans GmbH (mål C 280/00) måste uppfyllas för att en tjänst skall anses vara en sådan allmännyttig tjänst som inte omfattas av artikel 87.1 i EG-fördraget. Landskapsstyrelsen anser på dessa grunder att tillhandahållandet av reservkraft är en sådan allmännyttig tjänst som uppfyller de kriterier som uppställs i EG-domstolens dom 24.7.2003 och därmed inte omfattas av artikel 87.1 i EG-fördraget, varför någon notifiering inte är nödvändig. Landskapsstyrelsen anser sammanfattningsvis att bidraget kan beviljas Kraftnät Åland Ab med stöd av artikel 86.2 i EG-fördraget. Det är dock landskapsstyrelsen som i egenskap av beslutande myndighet bär ansvaret för det stödbeslut som fattas. Landskapsstyrelsen har skriftligen informerat kommissionen att det nu ifrågasatt stödet kommer att tillhandahållas Kraftnät Åland Ab. Landskapsstyrelsen har i tilläggsinformation 11.12.2003 även anfört att stödet skall återbetalas till staten om kommissionen skulle anse att det stöd landskapet avser bevilja Kraftnät Åland Ab är ett otillåtet statsstöd och därför kräver att bolaget återbetalar stödet till landskapet.

Ärendets handläggning:

Ålandsdelegationen har i ärendet inhämtat utlåtande från justitieministeriets europarättsenhet, handels- och industriministeriet samt finansministeriet.

Justitieministeriets europarättsenhet har i utlåtande 2.10.2003 presenterat de EG-rättsliga principer som kan anses relevanta för en bedömning av behovet att notifiera den planerade åtgärden enligt artikel 88 i EG-fördraget. Europarättsenheten har i utlåtandet analyserat de villkor som skall uppfyllas för att det skall anses att ifrågavarande bidrag och landskapsgaranti inte utgör ett statligt stöd i den mening som uttrycks i artikel 87 i EG-fördraget och med hänsyn till rättspraxis (närmast ovannämnda dom 24.7.2003). Europarättsenheten anser det inte möjligt att med stöd av handlingarna ge ett definitivt svar på frågan om notifiering är nödvändig eller inte, men konstaterar att villkoren för att avstå från att notifiera verkar vara uppfyllda. Europarättsenheten noterar sammanfattningsvis att det ankommer på Ålandsdelegationen eller de behöriga myndigheterna i landskapet att bedöma om de i utlåtandet presenterade villkoren uppfylls i detta fall, d.v.s. om stödet till Kraftnät Åland Ab egentligen är en åtgärd som utgör ersättning som motsvarar ett vederlag för tjänster som mottagande företag har tillhandahållit för att fullgöra skyldigheter avseende allmännyttiga tjänster. I så fall att villkoren uppfylls behöver bidraget och landskapsgarantin till Kraftnät Åland Ab inte notifieras till kommissionen som statligt stöd.

Handels- och industriministeriet har i utlåtande 5.12.2003 konstaterat att det på Åland råder specialförhållanden då det gäller elförsörjningen. Detta beror på Ålands geografiska läge och skärgårdsförhållanden samt på att Åland för sin elförsörjning är beroende så gott som enbart av en sjökabelförbindelse till Sverige. Kraftnät Åland Ab måste som systemansvarig på Åland kunna bereda sig också på eventuella långvariga störningar i eltillförseln. Beredskapen förorsakar alltid extra kostnader som läggs till priset på den el som säljs. Avsikten med reservkraftverket är inte att konkurrera inom elproduktionen, utan endast att ha beredskap inför störningar i eltillförseln. Ministeriet anser vidare att reservkraftsprojektet kan anses vara ett infrastrukturprojekt.

Med beaktande av den åländska elförsörjningens beroende av en sjökabelförbindelse med Sverige och av de redan ålderstigna reservkraftsmaskinerna i Mariehamn kan det anförda projektet, att bygga ett 25-30 MW:s reservkraftverk enligt ministeriet anses motiverat med tanke på försörjningssäkerheten. Det föreslagna projektet är det som går snabbast att genomföra av alternativen och därmed det som bäst tjäna syftet inom den uppställda tidtabellen. Inom den åländska elförbrukningen ökar den stora andelen eluppvärmning behovet att trygga försörjningssäkerheten.

I riket har handels- och industriministeriet aldrig stött reservkraftverk. I dagens läge har ministeriet endast det s.k. energistödet till sitt förfogande. Med hjälp av energistödet kan ministeriet huvudsakligen stöda förnybara energikällor och energisparande. Statligt stöd för energiinvesteringar grundar sig på statsrådets förordning om allmänna villkor för beviljande av energistöd (FFS 625/2002). Enligt denna förordning kan det statliga stödet vara högst 25 % till projekt som främjar en säker och mångsidig energiförsörjning, men då måste man också följa den s.k. de minimisprincipen. Med de minimis avses att det företag som är berättigat till understöd under en treårsperiod kan få totalt högst 100 000 euro i de minimisstöd.

Trots detta anser handels- och industriministeriet i utlåtandet att det föreslagna stödet på högst 40 % kan anses godtagbart eftersom byggandet av en reservkraftsanläggning är exceptionellt dyrt och med beaktande av att det på detta sätt kan förhindras att priset på el på Åland stiger orimligt högt jämfört med medelpriset på el i riket. Det bör dock säkerställas att stödprocenten kan godkännas med tanke på EG-rättsakterna. Ministeriet anför att den myndighet som planerar en åtgärd själv är skyldig att bedöma om åtgärden är förenlig med gemenskapens konkurrens- och statsstödsregler.

Finansministeriet har i utlåtande 26.2.2004 konstaterat att det är fråga om en osedvanligt stor engångsutgift. Om de EG-rättsliga villkor som nämns i justitieministeriets och handels- och industriministeriets utlåtanden uppfylls föreligger laga förutsättningar för beviljande av extra anslag. När det gäller att överväga vad som är ett rimligt belopp kan enligt finansministeriet

som jämförelsepunkt tas det som föreskrivs i 4 § statsrådets förordning om allmänna villkor för beviljande av energistöd (625/2002), enligt vilken stödet i investeringsprojekt som främjar en säker och mångsidig energiförsörjning kan utgöra högst 25 % av de godtagbara kostnaderna. Med beaktande av den begränsade marginalen i statsfinanserna bör man förhålla sig återhållsamt till samtliga nya statliga utgifter. Finansministeriet anser att det maximala beloppet för ett extra anslag kan utgöra 25 % av de godtagbara utgifterna, dock högst 3 843 000 euro. Till beslutet bör också, utöver eventuella andra villkor, fogas en klausul om att landskapsstyrelsen är skyldig att återbetala det extra anslaget till staten ifall det senare uppdragas att det statliga stödet strider mot EG-bestämmelserna.

Ålands landskapsstyrelse konstaterar i bemötande till finansministeriets utlåtande ovan att den åsyftade förordningen (FFS 625/2002) inte är formellt bindande för det nu aktuella stödet och framhåller att situationen i riket och landskapet är helt annorlunda då motsvarande stora behov av att upprätthålla reservkraftskapacitet inte finns i riket. Den av finansministeriet föreslagna jämförelsen är därför inte tillämplig. Ett stöd om 40 % av de godtagbara kostnaderna är enligt landskapsstyrelsen motiverat med beaktande av rådande prisläge för el-överföringar.

Ålandsdelegationens avgörande:

Ålandsdelegationen beviljar landskapet Åland ett extra anslag om högst 6 150 000 euro att utges som bidrag åt Kraftnät Åland Ab för byggande av en reservkraftsanläggning.

Delegationen har därtill beslutat om följande villkor:

1. Det slutliga beloppet av det extra anslaget får vara högst 40 % av de godtagbara investeringskostnaderna. Med godtagbara investeringskostnader avses i statsrådets förordning om allmänna villkor för beviljande av energistöd (FFS 625/2002) avsedda godtagbara kostnader i ett investeringsobjekt.
2. Anslaget betalas i rater till Ålands landskapsstyrelse mot rekvisition med redogörelse för användningen.
- 3 Den slutliga avsyningen av projektet skall ske i närvaro av representanter för landskapsstyrelsen och handels- och industriministeriet på vilka det ankommer att i samråd fastställa det slutliga anslagsbeloppet och godkänna den slutliga redovisningen av anslagets användning.
4. Landskapet skall återbetala det extra anslaget om det sedermera konstateras att stödet strider mot EG-bestämmelserna.

Enligt 56 § 5 mom. självstyrelselagen underställs delegationens beslut republikens president för stadfästelse.

Motivering:

Förutsättningarna enligt självstyrelselagen för beviljande av extra anslag:

I 1991 års självstyrelselag (FFS 1144/1991) infördes ett nytt finansiellt system i relationerna mellan riket och landskapet enligt vilket utgifterna för självstyrelsen skulle täckas av ett årligt belopp av statsmedel beräknat i relation till statsbokslutet. Beträffande den i 45 § självstyrelselagen nämnda avräkningen anförs i regeringens proposition (RP 73/1990) att "de medel som enligt den gällande självstyrelselagen utgår till landskapet såsom ordinarie och extra ordinarie anslag täcks enligt 1 mom. av ett årligt s.k. avräkningsbelopp, som fastställs vid en särskild avräkning". Utgångspunkten var enligt motiveringen att de medel som enligt tidigare självstyrelselag erlagts i form av såväl ordinarie som extra ordinarie statsanslag skulle innefattas i det årliga avräkningsbeloppet och under normala förhållanden täcka landskapets finansieringsbehov. Av denna anledning hade den tidigare formen av finansiering genom extra ordinarie anslag slopats i förslaget. Avräkningsgrunden är i självstyrelselagen angiven genom ett relationstal om 0,45. Enligt motiveringen motsvarar 0,45 % medeltalet av de tal som anger förhållandet mellan de till landskapet under ettvarit åren 1975 - 1988 överförda beloppen och stats-

bokslutets inkomster, exklusive lån, för motsvarande år. Av motiveringen framgår också att detta innebar en sänkning av den för beredningen av självstyrelselagsreformen tillsatta Ålandskommitténs förslag om 0,48 % som på samma grunder uträknats med åren 1978 - 1982 som bas.

Av nämnda orsaker ingår i regeringens proposition med förslag till ny självstyrelselag inga bestämmelser som skulle gälla extra eller extra ordinarie anslag i samma betydelse som i 1951 års självstyrelselag, bortsett från ett övergångsstadgande i 77 § beträffande tillägg till tidigare stadfästa anslag.

Med avvikelse från regeringens proposition i ärendet infördes under riksdagsbehandlingen bestämmelser om extra anslag. Extra anslag kan enligt lydelsen av 48 § självstyrelselagen på framställning av lagtinget beviljas "för osedvanligt stora engångsutgifter som inte rimligen kan finansieras med landskapets budget. Extra anslag kan beviljas endast för uppgifter som faller inom landskapets behörighet."

Bestämmelsen tillkom på förslag av riksdagens statsutskott som i sitt utlåtande (nr 10/1991) till grundlagsutskottet ansåg att möjligheten att bevilja extraordinarie anslag skulle bibehållas också i den nya självstyrelselagen. Grundlagsutskottet konstaterade i sitt betänkande (nr 15/1990) att "ändringen av 48 § innebär att möjligheten att bevilja extra ordinarie anslag för exceptionella engångsinvesteringar bibehålls i självstyrelselagen. De extra ordinarie anslagen har med stöd av den gällande lagen t.ex. disponerats för att bygga en hotell- och restaurangskola och för ett elektrifieringsprogram i landskapet. Extra ordinarie anslag skall också i framtiden kunna beviljas för sådana uppgifter i landskapet som på grund av de osedvanligt stora utgifter de medför rimligen inte kan anses behöva finansieras genom landskapets budget."

Elförsörjningen på Åland och behovet av reservkraft:

Basförsörjningen av elkraft i landskapet sker via en 110 kV sjökabel till Sverige med en kapacitet om 80 MW och en 45 kV kabel- och luftledningsförbindelse till Gustavs i riket med en kapacitet om 10 MW. Det maximala kapacitetsbehovet under en topp 2003 var 58,1 MW. På grund av Ålands geografiska läge och övriga särfaktorer utgör behovet av reservkraftskapacitet på Åland 100 % av basbehovet medan det i riket utgör blott 10 %. Detta är en av de främsta orsakerna till att elpriset på Åland är högre än på annat håll i landet. Enligt Energimarknadsverkets el-prisjämförelse och uppgifter om motsvarande pris på Åland 1.1.2004 var t.ex. priset på elenergi i småhus utan elvärme 34,3 % högre än det högsta priset i riket och i småhus med elvärme 18,6 % högre än det högsta priset i riket.

Vid ett avbrott i någondera av basförbindelserna kan behovet av reservkraft täckas helt via förbindelsen till Sverige om avbrottet sker i förbindelsen till riket och partiellt upp till 10 MW vid ett eventuellt avbrott i förbindelsen till Sverige. Vid ett avbrott i förbindelsen till Sverige kan behovet av reservkraft i praktisk drift täckas till ca 36 MW av de reservkraftsanläggningar som Ålands Energi Ab förfogar över. Dessa reservkraftsanläggningar är en gasturbin från 1967 i Mariehamn med en abonnemangseffekt om 11,2 MW, en gasturbin från 1969 i Tingsbacka med en abonnemangseffekt om 11,2 MW, en dieselgenerator i Mariehamn från 1972 med en abonnemangseffekt om 2,5 MW, ett dieselvärme kraftverk i Mariehamn från 1980 med en abonnemangseffekt om 7,6 MW och dieselvärme kraftverk i Mariehamn från 1990 med en abonnemangseffekt om 15,5 MW. Vid en samkörning av reservkraftsanläggningarna är det maximala uttaget 75 % av abonnemangseffekten. Landskapet förfogar sålunda över en reservkraftskapacitet med en abonnemangseffekt om sammanlagt 46 MW. Vindkraftverken på Åland har en maximal effekt om 7 MW. Denna kapacitet kan emellertid inte inräknas i reservkraftskapaciteten.

Före den nu gällande självstyrelselagen har staten genom extra ordinarie anslag deltagit i finansieringen av anläggningarna för basförsörjningen av elkraft i landskapet, d.v.s. den första elkabeln till Sverige och elförbindelsen till riket, med 38,7 – 100 % av kostnaderna för an-

läggningarna. Staten har även deltagit i finansieringen av gasturbinen i Tingsbacka och dieselvärme kraftverken i Mariehamn med 44,2 – 50 % av kostnaderna för dessa anläggningar. För övriga reservkraftsanläggningar har extra ordinarie anslag inte äskats.

Efter ikraftträdandet av den nu gällande självstyrelselagen har 1998 ett extra anslag beviljats för ersättande av den gamla kabelförbindelsen till Sverige. Detta extra anslag uppgick till 42,7 miljoner mark (7,18 miljoner euro) eller högst 40 % av kostnaderna för den nya kabelanläggningen. Andra större investeringar gällande kraftförsörjningen i landskapet har inte gjorts sedan 1993.

Av det ovan framförda framgår att extra ordinarie anslag, på några undantag när, äskats och beviljats för utbyggnaden av infrastrukturen för den åländska kraftförsörjningen. Extra anslag har också beviljats för den ersättningsinvestering som den nya kabelförbindelsen till Sverige innebar.

Det nu aktuella äskandet avser en gasturbinanläggning med en kapacitet om 30 MW. Kostnaderna för uppförandet av anläggningen beräknas uppgå till 15 375 000 euro och det äskade beloppet av extra anslag utgör 40 % av dessa kostnader eller högst 6 150 000 euro. Anläggningen är en reservkraftsanläggning utan annan användning. Efter det att anläggningen blivit färdig är reservkraftskapaciteten på Åland ca 76 MW.

Handels- och industriministeriet har ansett att projektet att bygga ett 25-30 MW:s reservkraftverk, med beaktande av den åländska elförsörjningens beroende av en sjökabelförbindelse och av de redan ålderstigna reservkraftsmaskinerna i Mariehamn, kan anses motiverat med tanke på försörjningssäkerheten. I riket kan statliga stöd enligt statsrådets förordning om allmänna villkor för beviljande av energistöd (FFS 625/2002) beviljas till högst 25 % och då främst för projekt som främjar en säker och mångsidig energiförsörjning. Trots detta anser handels- och industriministeriet att det nu föreslagna stödet på högst 40 % kan anses som godtagbart när man beaktar att man på detta sätt kan förhindra att priset på el på Åland stiger orimligt högt jämfört med medelpriset på el på fastlandet, eftersom byggandet av en reservkraftsanläggning är exceptionellt dyrt.

Finansministeriet, som i övrigt omfattar beviljandet av extra anslag, har i motsats till landskapsstyrelsen och handels- och industriministeriet ansett att det maximala beloppet för ifrågavarande extra anslag kan utgöra 25 % av de godtagbara utgifterna dock högst 3 843 000 euro och har härvid hänvisat till de procentsatser som anges i statsrådets förordning om allmänna villkor för beviljande av energistöd (FFS 625/2002).

Den ifrågavarande engångsutgiftens storlek:

Såsom nämnts uppgår den beräknade investeringskostnaden till 15 375 000 euro och det äskade extra anslaget till högst 6 150 000 euro.

Landskapets grundbudget för år 2003 uppgick till 239 626 000 euro, varav investeringsutgifterna var 7 715 000 euro. Det slutliga avräkningsbeloppet för 2002 utgör 163 589 257,77 euro.

Beloppet av det hittills enda extra anslag som beviljats gällde en investering i den nämnda nya sjökabeln till Sverige. Kostnaderna för denna investering uppgick enligt redovisning till landskapsstyrelsen till 17 615 244 euro och det beviljade extra anslaget till 7,18 miljoner euro, av vilket Kraftnät Åland lyft 7,039 miljoner euro i investeringsstöd.

Lagstiftningsbehörigheten:

Bestämmelserna om el är att hänföra till näringsverksamhet på vilket område landskapet med vissa undantag tillkommer lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen. Ålandsdelegationen konstaterar att beredskap inför undantagsförhållanden utgör riksbehörighet enligt 27 § 34 punkten självstyrelselagen. Investeringar i reservkraftsanläggningar är dock

huvudsakligen avsedda för att motverka normaltida driftsstörningar i elförsörjningen, och hör således till landskapets behörighet.

Förhållandet till EG-rätten:

Landskapsstyrelsen har i skrivelse 11.12.2003 motiverat varför stödet kan beviljas Kraftnät Åland Ab med stöd av artikel 86.2 i EG-fördraget utan notifiering av EG-kommissionen. Justitieministeriets europarättsenhet har i utlåtande 2.10.2003 närmare redogjort för de gemenskapsrättsliga aspekterna. Handels- och industriministeriet åter har i sitt utlåtande angivit att den myndighet som planerar en åtgärd är själv skyldig att bedöma om åtgärden är förenlig med gemenskapens konkurrens- och statsstödsregler. Det är således landskapsstyrelsen som i egenskap av beslutande myndighet bär ansvaret för det stödbeslut som fattas. Med beaktande av detta och av att landskapsstyrelsen förbundit sig att återbetala det aktuella stödet om EG-kommissionen anser det vara otillåtet, anser Ålandsdelegationen att beslut även ur gemenskapsrättslig synpunkt nu kan fattas i ärendet.

Ålandsdelegationens slutsats:

Med beaktande dels av att det äskade extra anslaget avser en elförsörjningsanläggning som innebär en fortsättning på utbyggnaden av den infrastruktur som är nödvändig för upprätthållandet och säkerställandet av elförsörjningen på Åland och dels av storleken av den engångsutgift som investeringen i reservkraftsanläggningen innebär, finner Ålandsdelegationen att det äskade extra anslaget avser en sådan i 48 § självstyrelselagen avsedd osedvanligt stor engångsutgift som inte rimligen kan finansieras med landskapets budget. Den ifrågavarande uppgiften faller inom landskapets behörighet. Ålandsdelegationen anser, framför allt med beaktandet av det exceptionellt höga elpriset på Åland, av nödvändigheten att på Åland ha en avsevärt högre reservkraftskapacitet än i riket, där elkraft vid behov kan överföras från en landsdel till annan, samt av tidigare praxis om nivån på extra anslag för denna typ av investeringar, att landskapet Åland kan beviljas ett extra anslag om 6 150 000 euro utgörande högst 40 % av de godtagbara investeringskostnaderna vilka beräknas uppgå till 15 375 000 euro.

Handels- och industriministeriets utlåtande 5.12.2003:

På Åland råder specialförhållanden vad gäller elförsörjningen. Detta beror på Ålands geografiska läge och skärgårdsförhållanden samt på det att Åland för sin elförsörjning är beroende så gott som enbart av en sjökabelförbindelse med Sverige. Kraftnät Åland Ab har s.k. elsystemsansvar på Åland. Av detta skäl måste Kraftnät Åland Ab kunna bereda sig också på eventuella långvariga störningar i eltillförseln. I synnerhet vintertid kan reparationsarbeten på sjökablarna räcka t.o.m. flera veckor. Beredskapen förorsakar alltid extra kostnader som läggs till priset på den el som säljs. Avsikten med reservkraftverket är inte att konkurrera inom elproduktionen, utan endast att ha beredskap inför störningar i eltillförseln. Reservkraftsprojektet i fråga kan anses vara ett infrastrukturprojekt.

Här på fastlandet har handels och industriministeriet (HIM) aldrig stött s.k. reservkraftverk. I vissa fall har HIM dock stött elförbindelser t.ex. i skärgården och på landsbygden. Detta förfarande är inte längre möjligt. I dagens läge har HIM endast det s.k. energistödet till sitt förfogande. Med hjälp av energistödet kan HIM huvudsakligen stöda förnybara energikällor och energisparande.

Statligt stöd för energiinvesteringar grundar sig på statsrådets förordning om allmänna villkor för beviljande av energistöd (625/2002). Enligt denna förordning kan det statliga stödet vara högst 25 procent till projekt som främjar en säker och mångsidig energiförsörjning, men då måste man också följa den s.k. de minimis principen. Med de minimis avses att det företag som är berättigat till understöd under en treårsperiod kan få totalt 100 000 euro i de minimis stöd.

Med beaktande av den åländska elförsörjningens beroende av en sjökabelförbindelse med Sverige och av de redan ålderstigna reservkraftsmaskinerna i Mariehamn kan det anförda projektet, att bygga ett 25-30 MW:s reservkraftverk, anses motiverat med tanke på försörjningssäkerheten. Det föreslagna projektet är det som går snabbast att genomföra av alternativen och därmed det som bäst tjänar syftet inom den uppställda tidtabellen. Inom den åländska elförbrukningen ökar den stora andelen eluppvärmning behovet att trygga försörjningssäkerheten. Eftersom byggandet av en reservkraftanläggning är exceptionellt dyrt, kan det föreslagna stödet på högst 40 procent anses som godtagbart när man beaktar att det på detta sätt kan förhindras att priset på el på Åland stiger orimligt högt jämfört med medelpriset på el på fastlandet. Det bör dock säkerställas att stödprocenten kan godkännas med tanke på EU-rättsakterna. På fastlandet kan ett projekt som gäller energiförsörjningssäkerhet stödas med högst 25 procent inom ramen för de minimis regeln.

Bedömningen av åtgärden med tanke på artiklarna 86 och 87 i EG fördraget (telefondiskussion mellan Michaela Slotte från Ålands landskapsstyrelse och Kari Virtanen från handels och industriministeriet): Den myndighet som planerar en åtgärd är själv skyldig att bedöma om åtgärden är förenlig med gemenskapens konkurrens och statsstödsregler. Handels och industriministeriet kan därmed inte ge ett utlåtande eller komma med bindande bedömningar om huruvida åtgärder som andra myndigheter planerar är förenliga med statsstödsartiklarna 87 och 88 i EG fördraget.

Ifall den avsedda åtgärdens juridiska art är oklar eller ifall stödet inte kan beviljas inom ramen för gällande stödprogram, rekommenderas att kommissionen på normalt sätt underrättas på förhand i enlighet med artikel 88.3. Från detta förhandsunderrättande kan undantag endast göras med stöd av det s.k. de minimis stödet eller kommissionens förordningar om gruppvisa undantag.

Förhållandet mellan den offentliga finansieringen och statsstödsreglerna kan dessutom bedömas utgående från det tillhandahållande, av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse som är förenligt med artikel 86.2 i grundfördraget. Handels och industriministeriet hänvisar i samband med detta både till justitieministeriets utlåtande av 2.10.2003 och till Ålands landskapsstyrelsens brev till kommissionen (4.6.2003, dnr F10/01/4/56). Ifall den ansvariga myndigheten bedömer att det är fråga om en tjänst av s.k. allmänt ekonomiskt intresse och ifall de villkor som specificerades i Europeiska gemenskapens domstols beslut 280/00 av 24.7.2003 (Altmark Trans) uppfylls, är det inte fråga om statligt stöd i den betydelse som avses i artikel 87.1. 1 så fall förutsätts inte heller att de skyldigheter att underrätta kommissionen som gäller statligt stöd uppfylls.

Europarättsenhetens utlåtande 2.10.2003:

Begäran om utlåtande; extra anslag för byggande av reservkraftsanläggning

1. Allmänt

Med brevet daterat den 26 augusti 2003 har Ålandsdelegationen bett justitieministeriets europarättsenhet om ett utlåtande över de gemenskapsrättsliga aspekterna av ett stöd som landskapet Åland skall bevilja till Kraftnät Åland Ab.

Av Ålands lagtings skrivelse av den 21 maj 2003 (bifogad med ovan nämnda brev) framgår att Kraftnät Åland Ab är ett offentligt ägt bolag som har systemansvaret för el i landskapet och ansvaret för säkerställande av reservkraft på Åland. För att svara på det ökande behovet av reservkraft skall tilläggskapacitet i form av en 25-30 MW gasturbinanläggning byggas. Stödet till utbyggnaden gäller ett extra anslag om 6.150.000 euro till Kraftnät Åland Ab, dvs. 40 procent av de godtagbara investeringskostnaderna, och vidare en landskapsgaranti för lån uppgående till 9.225.000 euro. Det framgår vidare att denna åtgärd skall ha effekter på elpriset.

Såsom Ålands lagting har ansett gäller denna fråga gemenskapens regler avseende statlig stöd och speciellt frågan om behovet av att notifiera åtgärden till kommissionen enligt artikel 88 i EG-fördraget. En eventuell tillämpning av artikel 86.2 i EG-fördraget är dock också värd att uppmärksammas.

Europarättsenheten påpekar först att EG-domstolens rättspraxis har på den senaste tiden förtydligat tolkningen av principerna gällande statligt stöd till företag som anförtrots att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Rätten och kommissionens politik på detta område har inte ännu fullt stadgats. En uttömmande analys av de gemenskaps- och speciellt konkurrensrättsliga aspekterna beträffande denna anhållan skulle dock kräva en fullständig kunskap också om de ekonomiska aspekterna av åtgärden. Detta utlåtande begränsar sig därför till att presentera de EG-rättsliga principer som kan anses relevanta för en vidare bedömning av behovet att notifiera åtgärden enligt artikel 88 i EG-fördraget.

2. Tillämpliga gemenskapsrättsliga bestämmelser och principer

Såsom Ålands lagting anser i sin skrivelse kan en åtgärd som strider mot konkurrensregler vara motiverad enligt artikel 86.2 i EG-fördraget. Emellertid är det värt att lägga märke till att kommissionens behörighet omfattar stöd som beviljats till företag som anförtrots att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse i den mening som avses i artikel 86.2. Dessutom har EG-domstolen fastställt att stöd till företag som har ett allmännyttigt uppdrag omfattas av det krav på föregående underrättelse som föreskrivs i artikel 88.3 i fördraget.

EG-rätten ger ingen definition för vad en "tjänst av allmänt ekonomiskt intresse" innebär i varje konkret situation. Det åligger i första hand behöriga nationella, regionala eller lokala myndigheter att fastställa vad som utgör en tjänst i allmänhetens intresse. Det finns faktorer som är gemensamma för alla sådana tjänster och till exempel i kommissionens Grönbok om tjänster i allmänhetens intresse (KOM/2003/0270 slutlig) identifieras dessa gemensamma skyldigheter enligt det följande: tjänsterna är samhällsomfattande, kontinuerliga och uppfyller vissa kvalitetskrav och tillhandahålls till överkomliga priser samt omfattas av användar- och konsumentskydd. Det är dock odisputabelt att i fråga om elsektorn anser Europarätten att tjänster, vilka kan avse tillförlighet, inbegripet försörjningstrygghet, regelbundenhet, kvalitet och pris på leveranser samt miljöskydd, är av allmänt ekonomiskt intresse.⁵⁷ EG-domstolen har identifierat särskilda villkor för att artikel 86.2 får tillämpas. Dom säkerställer att konkurrensen inte hindras mer än är nödvändigt för att företaget kan fullgöra sina särskilda uppgifter. Europarättsenheten medger att artikel 86.2 kunde vara relevant för att motivera stödet till Kraftnät Åland Ab och att den nog tillämpas precis på sådana tjänster som det är frågan om här. Innan man bedömer om artikel 86.2 skall tillämpas är det dock nödvändig att se efter om villkoren för statligt stöd uppfylls. Om åtgärden inte alls hamnar under bestämmelserna om statligt stöd i EG-fördraget behöver den inte heller notifieras.

Enligt EG-fördraget och dess konkurrensregler gällande statligt stöd i artikel 87 är stöd som ges av en medlemsstat och som snedvrider konkurrensen genom att gynna vissa företag oförenliga med den gemensamma marknaden i den utsträckning de påverkar handeln mellan medlemsstaterna, om inte annat föreskrivs i fördraget. På grund av artikel 88 skall alla nya stöd (av ett värde på åtminstone 100 000 euro) meddelas dvs. notifieras till kommissionen, som ser till att dessa stöd inte strider emot artikel 87 och den gemensamma marknads verksamhet.

⁵⁷ Till exempel i Europaparlamentets och rådets direktiv 96/92/EG av den 19 december 1996 om gemensamma regler för den inre marknaden för el, Europeiska gemenskapernas officiella tidning nr L 27 , 30/01/1997 s.20 – 29, artikel 3.2; också EG domstolens dom av den 27 april 1994, "Almelo", mål C-393/92, *Rättsfallssamling 1994 s. I-1477*, i vilket fall tjänsten var att "säkerställa oavbruten leverans av elektricitet, inom hela det territorium för vilket koncession beviljats, till alla förbrukare, lokala distributörer eller slutförbrukare, vid varje given tidpunkt i den mängd som efterfrågas till enhetliga priser och på villkor som inte varierar annat än i enlighet med objektiva kriterier som gäller för alla förbrukare."

För att en åtgärd skall anses vara ett statligt stöd och notifieras till kommissionen skall fyra villkor uppfyllas:

- Det måste röra sig om en statlig åtgärd eller en åtgärd som vidtas med hjälp av statliga medel.

- Denna åtgärd måste kunna påverka handeln mellan medlemsstaterna.

- Mottagaren av stödet skall gynnas; detta villkor, som kan anses relevant vid bedömning av Kraftnät Åland Ab:s åtgärd, betyder att en sådan åtgärd som gynnar ett företag anses därvid utgöra stöd liksom åtgärder som kan anses ge det mottagande företaget ekonomiska fördelar som det inte skulle ha erhållit enligt normala marknadsmässiga villkor, och

- Åtgärden skall snedvrیدا eller hota att snedvrیدا konkurrensen.

I fråga om definitionen av statligt stöd och kriterierna för när ett företag skall anses gynnas i jämförelse med den gemensamma marknaden har EG-domstolens rättspraxis under de senaste tiderna utvecklats.

EG-domstolen har nu fastställt att en statlig åtgärd inte omfattas av artikel 87.1 i EG-fördraget i den mån som åtgärden skall anses utgöra ersättning som motsvarar ett vederlag för tjänster som det mottagande företaget har tillhandahållit för att fullgöra skyldigheter avseende allmännyttiga tjänster. Enligt denna rättspraxis och i synnerhet enligt fallet ”Altmark”⁵⁸ innebär en sådan åtgärd i själva verket inte att dessa företag gynnas ekonomiskt och således har åtgärden inte heller som verkan att dessa företag får en mer fördelaktig konkurrensställning än konkurrerande företag. Därmed är artikel 86.2 i fördraget inte tillämplig eftersom åtgärden inte faller under det förbud som föreskrivs i artikel 87.1. Av detta följer att en dylik åtgärd inte behöver notifieras.

För att det i Kraftnät Ålands fall skall kunna anses att bidraget och landskapsgarantin inte utgör ett statligt stöd i den meningen som uttrycks i artikel 87 i EG-fördraget och med hänsyn till förut nämnda rättspraxis, måste emellertid ett visst antal villkor uppfyllas. På basis av Ålandsdelegationens brev och till brevet bifogade framställning är det enbart möjligt att presentera villkoren utan att ge ett definitivt svar, även om europarättsenheten noterar att dessa villkor verkar vara uppfyllda.

För det första skall det mottagande företaget faktiskt ha ålagts skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och företagets skyldigheter skall vara klart definierade.

Enligt Ålands lagting har Kraftnät Åland Ab systemansvaret för den åländska elmarknaden på grund av 12 § landskapsförordningen om elmarknaden (65/1999). Ålandsdelegationen borde pröva om det allmänna systemansvaret med balansansvaret och ansvaret för upprätthållande av reservkraften som kommer därav klart följer av förordningen och/eller av eventuella tillstånd.

För det andra skall de kriterier på grundval av vilka ersättningen beräknas vara fastställda i förväg på ett objektivet och öppet sätt.

Även om kriterierna för en sådan ersättning inte har fastställts i förväg, t.ex. när en medlemsstat ersätter de förluster som ett företag åsamkats, uppfylls detta villkor om genomförandet av vissa uppgifter inom ramen för skyldigheterna att tillhandahålla allmännyttiga tjänster inte har varit ekonomiskt lönsamt. I alla fall verkar ett bidrag på 40 procent av de godtagbara investeringskostnaderna och en garanti som ges på grund av särskilda kriterier uppfylla detta villkor. I fråga om det andra (och tredje) villkoret är det också värt att lägga märke till att upprätthållande av reservkraft inte är ekonomiskt lönsamt.

För det tredje får ersättningen inte överstiga vad som krävs för att täcka hela eller delar av de kostnader som har uppkommit i samband med skyldigheterna att tillhandahålla allmännyttiga tjänster, med hänsyn tagen till de intäkter som därvid har erhållits och till en rimlig vinst på grundval av fullgörandet av dessa skyldigheter.

⁵⁸ Domen av den 24 juli 2003 i mål C-280/00, punkterna 87-

Enligt Ålands lagtings framställning till Ålandsdelegationen skall stödet minska ökningen av elpriser som följer uppgången av reservkraftkostnaden, dvs. kostnader som delvis täcks med bidraget, och landskapsgarantin betingas av Kraftnät Åland Ab:s skyldighet att tillhandahålla systemansvaret. Utan att ge en definitiv slutsats om detta, anser europarättsenheten att också det tredje villkoret möjligen uppfylls.

Det fjärde villkoret gäller situationer där det företag som ges ansvaret för att tillhandahålla de allmännyttiga tjänsterna inte har valts ut efter ett offentligt upphandlingsförfarande. Då fastställs storleken av den nödvändiga ersättningen på grundval av en undersökning av de kostnader som uppkommer i ett genomsnittligt och välskött företag, som är utrustat med medel som är lämpliga för att uppfylla ansvaret för den allmännyttiga tjänsten, med hänsyn tagen till de intäkter som därvid skulle ha erhållits och till en rimlig vinst på grund av fullgörandet av tjänsten.

Ålands lagtings framställning innehåller inte tillräckligt omfattande uppgifter om åtgärden för att kunna bedöma om detta villkor uppfylls. Europarättsenheten påpekar att detta kanske inte heller är nödvändigt. Det fjärde villkoret gäller stöd som möjligen överstiger vad som krävs för att täcka de vanliga kostnaderna som uppkommer i ett företag, eftersom kostnaderna inte har bestämts på ett transparent och objektivt sätt. I Kraftnät Åland Ab:s fall verkar kostnadsfrågan inte vara problematisk; kostnaderna är kända, objektivt definierade och väl över värdet av ersättningen.

3. Slutkommentarer

Det tillhör Ålandsdelegationen eller de behöriga myndigheterna i landskapet att bedöma om dessa villkor uppfylls i detta fall, dvs. om stödet till Kraftnät Åland Ab egentligen är en åtgärd som utgör ersättning som motsvarar ett vederlag för tjänster som mottagande företag har tillhandahållit för att fullgöra skyldigheter avseende allmännyttiga tjänster. I så fall att villkoren uppfylls behöver bidraget och landskapsgarantin till Kraftnät Åland Ab inte notifieras till kommissionen som statligt stöd.

Utlåtande från finansministeriet 26.2.2004:

Enligt 48 § självstyrelselagen för Åland kan framställning av lagtinget extra anslag beviljas för osedvanligt stora engångsutgifter som inte rimligen kan finansieras med landskapets budget. Extra anslag kan beviljas endast för uppgifter som faller inom landskapets behörighet.

På basis av uppgifterna i dokumenten är det fråga om en osedvanligt stor engångsutgift. Om de EG rättsliga villkor som nämns i justitieministeriets och handels och industriministeriets utlåtanden fylls föreligger laga förutsättningar för beviljande av extra anslag. När det gäller att överväga vad som är ett rimligt belopp kan som jämförelsepunkt tas det som föreskrivs i 4 § statsrådets förordning om allmänna villkor för beviljande av energistöd (625/2002), enligt vilken stödet i investeringsprojekt som främjar en säker och mångsidig energiförsörjning kan utgöra högst 25 procent av de godtagbara kostnaderna.

Med beaktande av den begränsade marginalen i statsfinanserna bör man förhålla sig återhållsamt till samtliga nya statliga utgifter.

Finansministeriet anser att det maximala beloppet för ett extra anslag kan utgöra 25 procent av de godtagbara utgifterna, dock högst 3 843 000 euro. Till beslutet bör också, utöver eventuella andra villkor, fogas en klausul om att landskapsstyrelsen är skyldig att återbetala det extra anslaget till staten ifall det senare uppdragas att det statliga stödet strider mot EG-bestämmelserna.

Republikens presidents beslut 7.5.2004.

ÅLANDSDELEGATIONEN

SAKREGISTER

1997 - 2007

Siffrorna hänvisar till utlåtandets löpande numrering.

A LANDSKAPSLAGAR

A

	Arbetsmarknadsstöd 19A/00
Alkohol	
-tillämpning av riksförfattningar 15A/07, 19A/07	Arbetstidslag 13A/98
	Arkivlag 31A/03, 5A/04
Allmänna bibliotek 37A/97, 24A/07	
	Arvode
Allmänna handlingars offentlighet 46A/97, 22A/99, 38A/05, 8A/07, 9A/07, 26A/07	- landskapsstyrelseledamot 16A/00
Allmänna vatten- och avloppsverk 10A/05	Avbytarverksamhet för lantbrukare 12A/98, 7A/01, 1A/02, 33A/03, 27A/05, 32A/05
Allmänna vägar 1A/97, 26A/07, 28A/07	Avgifter -grunderna för 5A/07, 18A/07
Allmänt avdrag - kompensation till kommunerna 2A/07, 16A/07	Avgångsbidrag 23A/03
	Avloppsvattenavgift 11A/05, 26A/07
Anordningars energieffektivitet 14A/98	B
Apoteksavgift 19 A/02	Barn
	- kontroll av brottslig bakgrund 32A/03
Arbetsförmedling 25A/03 - av annan än landskapet 25A/05	Barnomsorg 24A/07
	Barnskydd 21A/07, 24A/07
Arbetsförvaltningens kundbetjäning - informationssystem för 24A/05	Bebyggelse - kulturhistoriskt värdefull 28A/07
Arbetsmarknadspolitisk verksamhet D 17A/00, 22A/05, 2A/06	Berusad, behandling av 10A/00

Beskattningsförfarande 10A/97

Ellag 26A/98, 1A/99, 11A/02,
34A/05

Bostadsförbättring

- stöd för 9A/99

Explosiva varor 13A/06

Bostadshusreservering

- vid kommunalbeskattningen
23A/02

Europeiska gemenskapen

- gemensam fiskeripolitik
6A/04

Bostadsproduktion 12/99

- stöd för 33A/97, 8A/99,
16A/02

F

Fartygsgenererat avfall och lastrester

- mottagning i hamn 7A/03, 19A/07

Bosättningsstrukturgrupper 16A/07

Fast egendom

- expropriation av 26A/07

Brand- och räddningsväsendet

30A/97, 1A/00

Fiske 5A/02, 26A/07

Byggnadslag 29A/97, 1A/04, 26A/07

Fiskeripolitik

- Inom europeiska gemenskapen
6A/04

Böter

- vid trafikförseelse 15A/02

D

Flyghavre 5A/00

Datainspektionen 9A/07

Foderlag 2A/99

Diskriminering

- förhindrande av
14A/05, 13A/07, 26A/07

Fordon

- besiktning och registrering
50A/97, 15A/00, 10A/01,
34A/03, 2A/05, 39A/05, 16A/06

Diskrimineringsombudsmannen

13A/05, 4A/06, 13A/07

Fornminnen 16A/99, 8A/06, 6A/07,
26A/07

Djurskydd 32A/98, 6A/03,

2A/04, 19A/07

Fritidsbåtar 34A/98, 38A/02, 40A/05

E

Förskottsuppbörd 12A/97, 14A/97,
10A/04

Elens ursprung

- certifiering av angivande av
35A/05

Förvaltningslag 26A/07

G

Gottgörelse för bolagsskatt
36A/02, 9A/04

Grannelagsförhållanden 27A/07

Grundskola 4A/98, 8A/98, 29A/98,
24A/07, 25A/07

- utbildning efter 19A/97, 55A/97,
30A/02, 45A/05, 1A/07

Gårdsbruk

- främjande av 42A/97, 13A/99

Gödselfabrikat 17A/07

H

Hemvårdsstöd

- för vård av barn 44A/05

Hjordjur

- ersättande av skador 36A/99,
7A/02, 8A/05

Hundskatt 22A/02, 26A/07

Hushållning

- vissa grunder för landskapets
16A/07

Hysesfastigheter

- befrielse från användnings- och
överlåtelsebegränsningar 14A/99,
12A/02

Hyseslag 7A/99, 21A/03

Hälsa- och sjukvård 5A/97, 35A/97,
38A/97, 18A/98, 19A/98, 3A/00,
6A/01, 13A/04, 4A/06, 11A/06,

5A/07, 7A/07, 19A/07

-temporär delfinansiering 6A/97,
9A/98

-grunderna för avgifter 5A/07, 18A/07

Hälsovård 12A/05, 19A/07, 26A/07,
27A/07

Högskolan på Åland 29A/02, 14A/04,
6A/05, 18A/05, 4A/06, 11A/06, 26A/07

I

Idrottslag 30A/98, 24A/07, 26A/07

Investeringslån 41A/97

J

Jakt 13A/97, 28A/99, 7A/05, 12A/06,
10A/07, 26A/07

Jordförvärrätt/jordförvärrstillstånd
22A/03

Jämställdhet mellan kvinnor och män
13A/07

Jämställdhetsdelegation

-landskapets Ålands 13A/07

K

Kabelsändningar 6A/99

Kemikalier 22A/98, 13A/06, 19A/07

Kommunala avtalsdelegationen
26A/97

Kommunala folkomröstningar 2A/98

Kommunala tjänsteinnehavare

- anställningstrygghet 25A/98

Kommunala tjänstemän

7A/04, 20A/05

Kommunalbeskattning

- avdrag för amortering av studielån
22A/97, 24A/02,
29A/05, 10A/06
- bostadshusreservering
23A/02
- av samfund i anslutning till ton-
nagebeskattningen
39A/02

Kommunallag 25A/97, 1A/98, 1A/03,
8A/04, 17A/06, 16A/07, 26A/07

Kommunalskatt 9A/97, 3A/98,
11A/98, 35A/98, 13A/00, 8A/01,
18A/01, 20A/02, 25A/02, 37A/02,
13A/03, 37A/03, 39A/03, 11A/04,
10A/06, 2A/07

- begränsat skattskyldig 15A/97
- för gårdsbruk 36A/98, 10A/06

Kommunalval

- rösträtt och valbarhet 34A/97,
17A/06

Kommunalvägar 2A/97, 32A/97,
3A/05

Kommunindelning 28A/97,
2A/03, 16A/07

Kulturarv

- det maritima 6A/07

Kulturell verksamhet 24A/07

Körkort 30A/99, 41A/02,
34A/03, 4A/04

L

Lagberedningen 45A/97, 11A/06

Lagtingsledamot

- tjänstledighet 24A/99

Lagtingsordningen 31A/99, 8A/03

Lagtingsval- och kommunalval

3A/99, 3A/03, 26A/07

Landsbygdsnäring

- finansiering av 11A/03, 14A/07

Landskapsandel

- till kommunerna 3A/97, 7A/97,
5A/98, 18A/99, 2A/00, 19A/01,
26A/02, 40A/03, 16A/07
- särskild justering 17A/99,
43A/03

Landskapets tjänstemän

- semester 47A/97

Landskaps- och kommunalförvalt- ningen

- behandling av personuppgifter
9A/07

Landskapsgarantier

- för investeringar i vattenvård
2A/02
- för industrier och vissa andra nä-
ringsgrenar 3A/02, 46A/05
- för kulturella utställningar
4A/02

Landskapsskatt 8A/97, 11A/97,
17A/97, 10A/98, 37A/98,
18A/02

Landskapsstyrelseledamot
- tjänstledighet 24A/99

Landskapsstyrelsen, se
Ålands landskapsstyrelse

Landskapsstyrelsens revisionsbyrå
17A/01, 11A/06

Lantbruksnämnder 51A/97

Livsmedel 23A/98, 4A/07, 19A/07

Livsmedelshygien 39A/97, 20A/98

Läroavtalsutbildning 54A/97,
31A/02, 26A/07, 29A/07

M

Miljökonsekvensbedömningar
40A/99, 9A/06, 26A/07

Miljöskydd 27A/07
- och miljötillstånd
2A/01, 27A/02, 9A/06, 19A/07

N

Naturvård 17A/98, 11A/00, 16A/01,
26A/07

Nordiska rådet
- Ålands representation
14A/00

Näring
- rätt att utöva 15A/99
- näringsstöd 4A/00

O

Offentlig upphandling 8A/07

Offentliga kungörelser 26A/07

Offentliga nöjeställningar 35A/99
8A/00, 10A/02, 5A/06, 28A/07

Oljeskador 5A/06

Ordningsbot 14A/02

Ordningsstadga för landsbygden
9A/00, 26A/07

P

Parkeringsbot 37A/99, 13A/02,
26A/07

Patient
- ställning och rättigheter
30A/03

Pensioner 27A/98, 28A/98,
8A/02, 9A/02, 42A/02, 28A/03,
16A/04, 18A/04, 1A/07, 12A/07,
26A/07

Pensionsfond 16A/97, 17A/03, 1A/07,
12A/07

Personregister 23A/99, 7A/00,
37A/05

Personuppgifter
- tillämpning av riks författning 9A/07

Plan- och bygglag 28A/07

Plantmaterial 44A/03

Polis, se Ålands polismyndighet

Polisens grundregister 21A/99,
33A/99, 43A/05

Polislag 6A/00, 36A/05, 26A/07

Posten på Åland 11A/06, 1A/07,
11A/07

Posttjänster 11A/07

Produktsäkerhet 16A/98, 21A/98,
33A/05, 19A/07

R

Renhållning 31A/97, 33A/98, 5A/01,
21A/01, 1A/05, 3A/06, 9A/06, 19A/07,
27A/07

Resandeavgift 21A/02

Riksdagsman
- tjänstledighet 24A/99

Räntestödslån
- för fiskerinäringen 40A/97

Rundradioverksamhet 15A/98, 5A/99

Rådgivande folkomröstningar 4A/99

Räddningslag 5A/06, 3A/07, 16A/07,
26A/07

S

Sjöfart
- skattelättnader 36A/97

Skattelättnader
- främjande av produktions- och

turistföretagsverksamhet 24A/98,
4A/03

- sjöfarten 36A/97, 5A/03

Skogsförbättringslån 6A/02

Skogsodlingsmaterial 20A/03

Skogsvård 52A/97, 19A/03

Socialvård

- planering av och landskapsandel
4A/97, 6A/98, 19A/99, 16A/03,
18A/03, 41A/03, 16A/07
- tillämpning av riksförfattning
29A/03, 9A/07, 19A/07, 23A/07,
24A/07

Statistik 9A/07

Strafflagen

- tillämpning av 29 kap.
17A/02

Studieledighet 21A/00,
30A/05

Studiestöd 23A/97, 14A/01,
9A/01, 32A/02, 28A/05, 6A/06,
29A/07

Stöd

*Se även hemvårdsstöd, närings-
stöd, räntestöd, studiestöd, ut-
komststöd*

- för vård av barn i hemmet
44A/05
- för skogsbruksåtgärder 53A/97,
12A/00, 13A/01
- näringsstöd 4A/00

Sysselsättning 26A/03

Sysselsättningsfrämjande utbildning
20A/00

T

Tjänstekollektivavtal 27A/97, 48A/97,
34A/99, 16A/05, 11A/06, 13A/07

Tjänstemannalag 49A/97, 25A/99,
39A/99, 24A/03, 12A/04, 17A/04,
15A/05, 31A/05, 4A/06, 11A/06,
12A/07

Tjänstledighet

- från uppdrag som riksdagsman,
lagtingsledamot eller medlem av
landskapsstyrelsen
11A/06

Tobakslag 18A/97, 12A/03,
14A/06, 19A/07, 20A/07, 30A/07

Trafikbrottslag 3A/04,
15A/06

Trafikövervakning

- förbud mot anordningar
40A/02

U

Underhållstrygghet 28A/02

Undervisnings- och kulturverksamhet

- planering av och landskapsandel
7A/98, 20A/99, 14A/03,
15A/03, 42A/03, 16A/07

Ungdomsarbete 24A/07

Utbildning

- på gymnasialstadienivå
17A/05, 4A/06, 7A/06, 26A/07

Utkomstskydd

- för arbetslösa 18A/00,
27A/03, 26A/05, 1A/06

Utkomststöd 31A/98, 27A/99,
22A/01, 34A/02

Utsläppshandel 4A/05

Utsäde

- handel med, 1A/01

Utvecklingsstörda

- specialomsorger 24A/07

V

Vattenlag, 4A/01, 9A/05, 19A/07,
26A/07, 27A/07

Viteslagen

- tillämpning av 26A/07

Vägar

- enskilda i landskapet 22A/07

Vägtrafik 29A/99, 35A/03,
42A/05, 15A/06

Växtskydd 44A/03

Y

Yrkeshögskoleutbildning

- försöksverksamhet med 24A/97,
11A/01

Yrkesmässig trafik 41A/99, 38A/99,
26A/07

Å

Ålands arbetsmarknads- och studietjänstmyndighet 23A/05,
4A/06, 26A/07

Ålands flagga 10A/99

Ålands flaggas dag 11A/99

Ålands folkhögskola 26A/99,
15A/04, 19A/05, 4A/06, 26A/07

Ålands kulturdelegation
5A/05

Ålands landskapsstyrelse 43A/97,
44A/97, 9A/03, 26A/07
- allmän förvaltning 11A/06, 26A/07
- ärendenas handläggning
10A/03, 26A/07

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet 19A/07, 27A/07
- införande av lagstiftningen 19A/07

Ålands miljöprövningsnämnd 21A/97,
3A/01, 9A/06

Ålands musikinstitut 20A/97,
33A/02, 21A/05, 4A/06, 26A/07

Ålands polismyndighet 32A/99,
41A/05, 4A/06

Ålands sjösäkerhetscentrum
35A/02, 4A/06, 26A/07

Ålands skogsvårdsförening
12A/01, 26A/07

Ålands statistik- och utredningsbyrå 4A/06, 26A/07

B.ÖVERENSKOMMELSE- FÖRORDNINGAR

Verkställande av kommunalbeskattningen i landskapet Åland 1B/97

Utvärdering och godkännande av sjöfartsutbildning i landskapet Åland 1B/98

Upphävande av förordningen om allmän rättshjälpsverksamhet i landskapet Åland 2B/98

Polisförvaltningen i landskapet Åland 3B/98

Allmänna förhandsröstningsställen 4B/98, 3B/99, 2B/00

Lagtings- och kommunalval 1B/99

Studentexamen 2B/99, 1B/06

Skötseln i landskapet Åland av förberedande uppgifter för undantagsförhållanden 1 B/00

Hälsa- och sjukvårdsförvaltningen i landskapet Åland 3B/00

Utvärdering av sjöfartsutbildning i landskapet Åland 4B/00

Allmän trafikplikt i lufttrafiken mellan Mariehamn och Stockholmsområdet 5B/00

Skötseln av uppgifter i landskapet Åland som hör till utbetalningsstället för garantisektionen vid Europeiska utvecklings- och garantifonden för

jordbruket (EUGFJ) 1B/01

Registrering av motorbåtar i vissa fall när ägaren är bosatt i landskapet Åland 1B/02

Gränsbevakningsväsendets uppgifter i landskapet Åland 2B/02

Fastställande, uppbörd och redovisning av skogsvårdsavgifter i landskapet Åland 3B/02

Yrkeshögskoleexamina avlagda i landskapet Åland 1B/04

Social- och hälsovårdsutbildning på andra stadiet i landskapet Åland 2B/04

Skötseln av vissa uppgifter i landskapet Åland gällande pensionsersättning för tiden för vård av barn under tre år eller för tiden för studier 3B/04

Utvärdering av sjöfartsutbildningen i landskapet Åland 1B/05

Skötseln i landskapet Åland av vissa uppgifter enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa 2B/05

Skötseln av lönegarantiärenden i landskapet Åland 3B/05

Skötseln i landskapet Åland av vissa förvaltningsuppgifter som rör handel med utsläppsrätter avseende växthusgaser 4B/05

Domännamnsförvaltningen i landskapet Åland 5B/05

Studentexamen 1B/06

Skötseln av de uppgifter i landskapet Åland som hör till det utbetalande och attesterande organet för europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFGU) 2B/06

Skötseln i landskapet Åland av vissa uppgifter gällande pensionsersättning som skall betalas av statens medel för tiden för vård av barn under tre år eller för tiden för studier 1B/07

D. ÖVRIGA UTLÅTANDEN

Förslag till ny regeringsform 1D/97

Uppgifter i anslutning till fastställandet och förvaltningen av kvoter för laxfisket 2D/97

Överlåtelse av Lemströms kanal till landskapet Åland 3D/97

Utkast till ändringar i självstyrelselagen föranledda av förslaget till ny regeringsform 1D/98

Promemoria om förhållandet mellan Ålands lagstiftning och rikets lagstiftning i fråga om utbildning 2D/98

Utkast till förslag till vissa ändringar i självstyrelselagen 1D/99

Ändring av lagen om en förteckning över handelsfartyg i utrikesfart (FFS 1707/1991) 1D/00

Utkast till förordning om den kunskap i finska som vid universitet och yrkeshögskolor krävs av åländska studerande 2D/00

Verkningar av olika alternativ till flerfaldigt medborgarskap 3D/00

Ålands landskapsstyrelses beslut om att bevilja Ålands penningautomatförning tillstånd att via Internet föranstalta olika penningsspel 4D/00

Fördelningen av lagstiftningsbehörigheten i fråga om sjöräddningstjänsten 5D/00

Frågor angående statens fasta egendom i landskapet 1D/01

Tillämpligheten i landskapet Åland av det tonnageskattesystem varom lagstiftning planeras i riket 2D/01

Frågor gällande begreppet "Ålands län" 1D/02

Överföring av fastigheten Österbo till landskapet Åland 2D/02

Behörigheten i fråga om lagstiftningen angående skyddsåtgärder för fartyg och hamnanläggningar 1D/03

Utkast till regeringsproposition med förslag till lag om accis på vissa dryckesförpackningar samt därav föranledda ändringar i skattelagstiftningen 2D/03

Utkast till en statsrådsförordning om

de språkkunskaper som krävs av statsanställda i landskapet Åland 1D/04

Utvecklandet av samarbetet i teknologifrågor samt möjligheterna för åländska företag att i vissa fall erhålla statsstöd 2D/04

Marknadsdomstolens behörighet i sådana ärenden angående offentlig upphandling där upphandlingsenheten är en åländsk upphandlingsenhet 3D/04

Överlåtelse av Kökar fd. lotsstation till landskapet Åland 4D/04

Utkast till regeringsproposition med förslag till ändring av lagen om domännamn 1D/05

Fyra frågor gällande tillämpningen i landskapet Åland av den oljeutsläppsavgift som intagits i fartygsavfallslagen 1D/06

Tillämpningen i landskapet Åland av lagen om medling vid brott och i vissa tvister 2D/06

Utredning av vissa specialfrågor som gäller kontrollen av åländska landskapslagar 3D/06

Förslag till lag om beställarens utredningsskyldighet och ansvar vid anlåtande av utomstående arbetskraft 4D/06

Tre frågor gällande kommunernas ställning och skötseln av vissa för-

valtningsuppgifter 5D/06

Möjligheterna att av statsmedel betala ersättning till Ålands landskapsregering för kostnader för läkarutbildning som avses i lagen om specialiserad sjukvård 6D/06

Arbetsgruppsbetänkande benämnt "En utredning om gränserna för Ålands demilitarisering" (Justitieministeriets arbetsgruppsbetänkande 2006:18) 1D/07

Överföring av förvaltningsuppgifter på organ som ej är myndighet/pensionsersättning 2D/07

E. SKATTEGOTTGÖRELSE/AVRÄKNINGAR

Avräkning för 1996 E1/97

Avräkning för 1997 1E/98

Avräkning för 1998 1E/99

Avräkning för 1999 1E/00

Avräkning för 2000 1E/01

Avräkning för 2001 1E/02

Avräkning för 2002 1E/03

Avräkning för 2003 1E/04

Avräkning för 2004 1E/05

Avräkning för 2005 1E/06

Avräkning för 2006 1E/07

Skattegottgörelse för 1995 2E/96

Skattegottgörelse för 1996 2E/97

Skattegottgörelse för 1997 2E/98

Skattegottgörelse för 1998 2E/99

Skattegottgörelse för 1999 2E/00

Skattegottgörelse för 2000 2E/01

Skattegottgörelse för 2001 2E/02

Skattegottgörelse för 2002 2E/03

Skattegottgörelse för 2003 2E/04

Skattegottgörelse för 2004 2E/05

Skattegottgörelse för 2005 2E/06

Skattegottgörelse för 2006 2E/07

F. EXTRA ANSLAG

För elöverföringsanläggning Sverige-
Åland 1F/97

För byggande av en reservkraftsan-
läggning 1F/03